

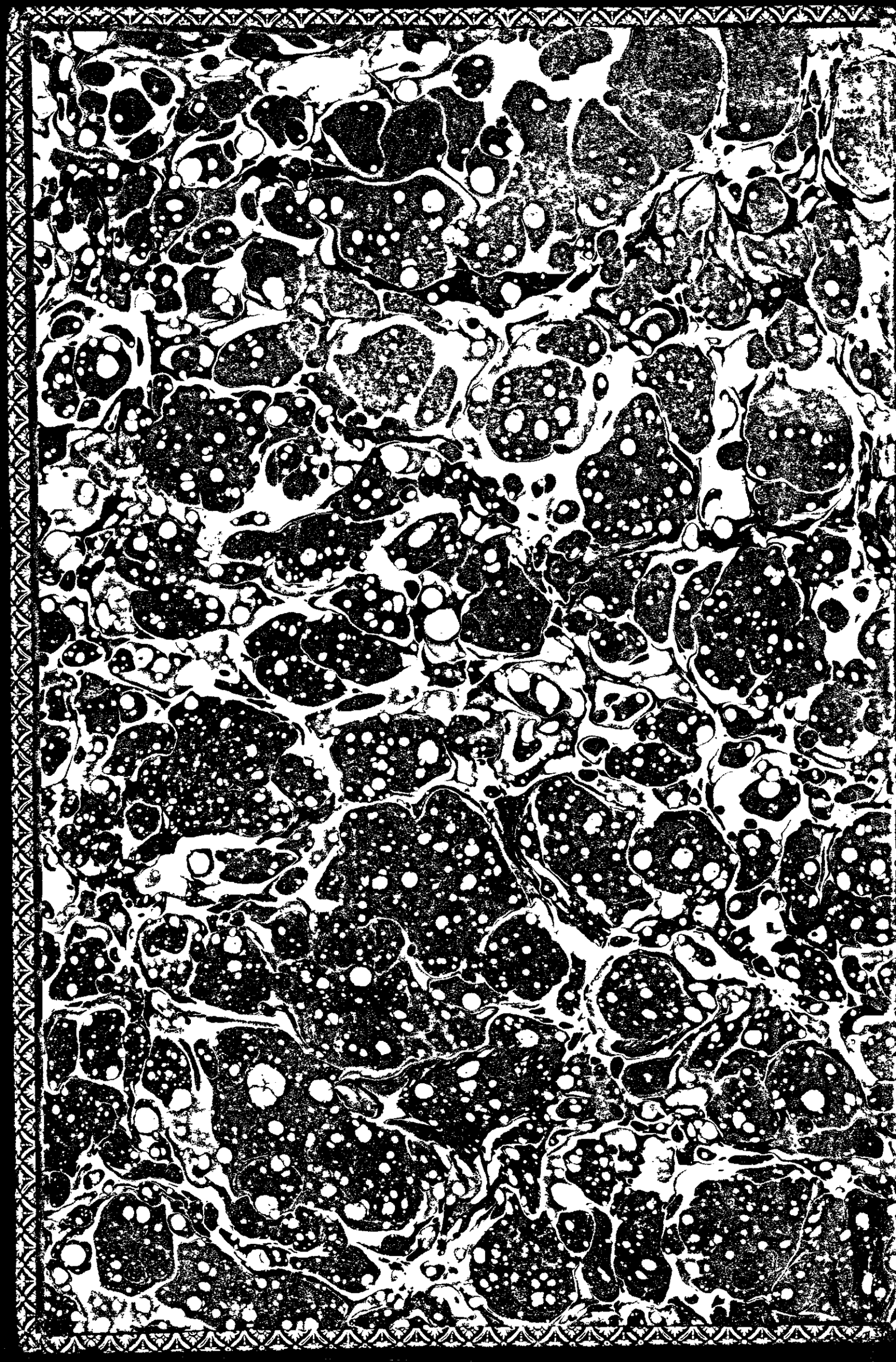

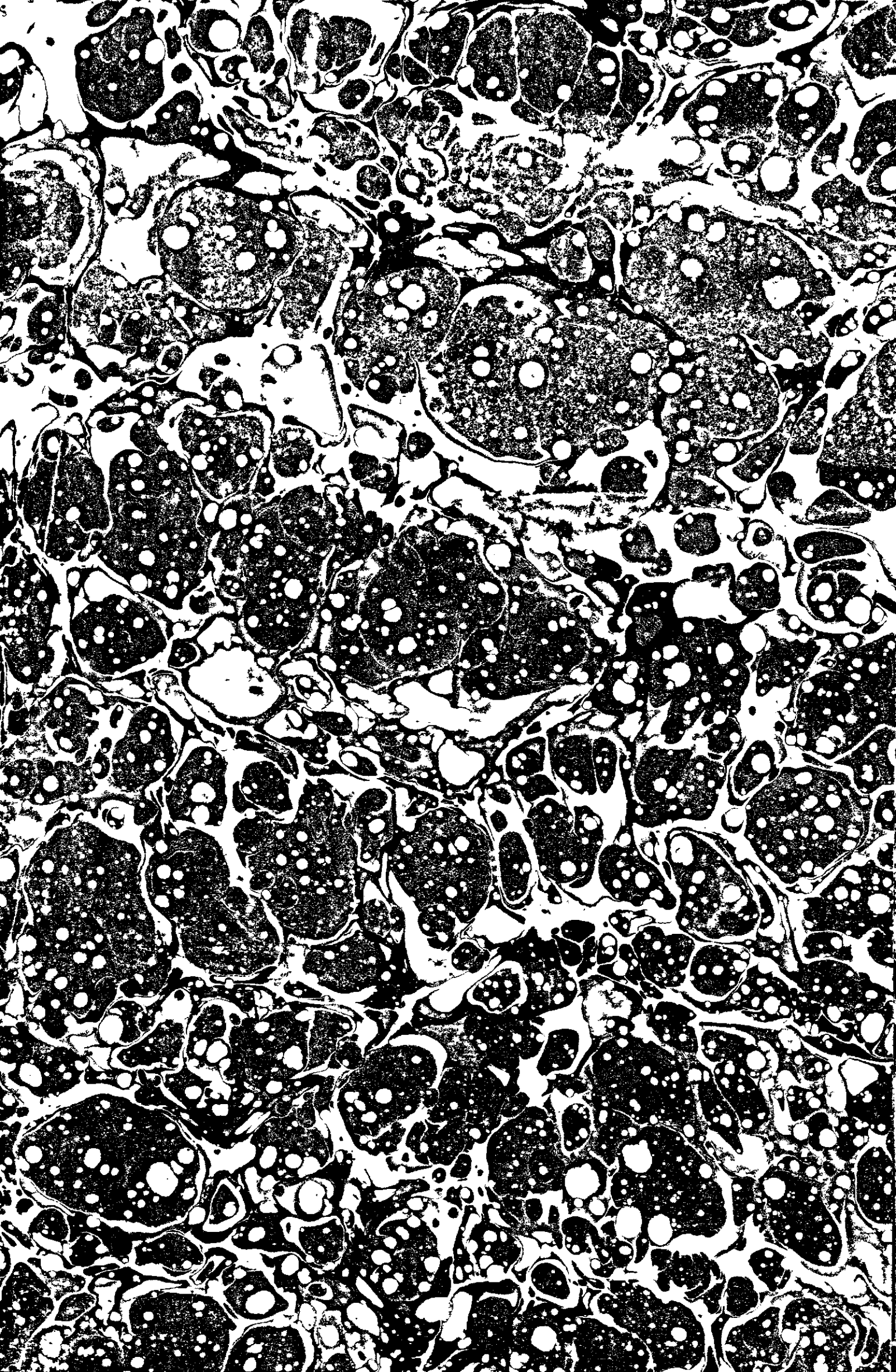

NOVVS ORBIS RE-

GIONVM AC INSVLARVM VE-
teribus incognitarum, unà cum tabula cosmographica, &
aliquot aliis consimilis argumenti libellis, quorum
omnium catalogus sequenti patebit pagina.

His accessit copiosus rerum memorabilium index.

PARISIIS APVD GALEOTVM A-
Prato, in aula maiore regii Palatii ad primam columnam

CATALOGVS EORVM QVAE HOC VOLVMINE CONTINENTVR

Præfatio Simonis Grynæi ad Collimitium a 2
In tabulam coſmographiæ introductio per Sebaſtianum Munſterum A
Aloyſii Cadamuſti nauigatio ad terras ignotas, Archangelo Madrignano interprete. folio 1
Chriſtophori Columbi nauigatio ex iuſſu Hiſpaniæ regis, ad multas inſulas hactenus incognitas, eodem Madrignano interprete. folio 79
Petri Alonſi nauigatio, eodem interprete 103
Pinzoni nauigatio, eodem interprete 104
Alberici Veſputii nauigationum epitome 107
Petri Aliaris nauigationis, & epiſtolarum quorundam mercatorum opuſculum. folio 121
Ioſephi Indi nauigationes 125
Americi Veſputii nauigationes IIII. 136.
Epiſtola Emanuelis regis Portugalliæ ad Leonem X Pont. Max. de uictoriis habitis in India & Malacha &c. 161
Ludouici Rom. patritii nauigationum AEthiopiæ, AEgypti, utriuſq; Arabiæ, Peſidis, Syriæ, Indiæ, intra & extra Gangem, libri VII. Archangelo Madrignano interprete 165
Locorum terræ ſanctæ exactiſſima deſcriptio, auctore Fr. Brocardo monacho. folio 259
M. Pauli Veneti de regionibus Orientalibus libri III. 288
Haitoni Harmeni ordinis Præmonſtrat. de Tartaris liber 367
Mathiæ à Michou de Sarmathia Aſiana atque Europea. lib. II. 423
Pauli Iouii Nouocomenſis de Moſchouitarum legatione liber 467
Petri Martyris de inſulis nuper repertis liber 483
Eraſmi Stellæ de Boruſſiæ antiquitatibus lib. II. 502

EXCELLENTI VIRO GEORGIO COL LIMITIO DANSTETTERO ARTIS MEDICAE ET DISCIPLINARVM MATHEMATICARVM OMNIVM FACILE PRINCIPI, SIMON GRYNAEVS S.

QVANQVAM hoc totum naturæ ſpectaculum, ex quo uelut uiuo libro condiſci opifex ille rerum debebat, luculenter conſiderationi hominum offert ſeſe: & quo minus uel euileſcere, uel faſtidium & ſatietatem parere contemplantibus ſe poſſet ullam, plenum dignitate maieſtatéque, quocunq; oculos & animũ coniecisti, occurrit, & nouis aſſidue cœli uicibus, iucundiſſime nos inuitat, dum alia aliáque quotidie ſydera & occidunt & oriuntur, noctis dieíque alia quotidie magnitudo, caloris & frigoris alia quotidie uis, alia quotidie aut ſeneſcentis aut reiuueneſcentis anni forma: tamen ignaua eſſe uitio & ſocordia hominũ uidetur, nec quicquam admirationis habere facies illa naturæ, éſtq; incredibile memoratu, quàm pauci mortales uel maieſtate eius ſumma, uel uarietate mirabili excitentur. Aduerſus hunc morbũ hominũ, omnis generis ſcriptores & inuentores rerum, diuina prouidentia ueluti medicos commenta obiecit, qui imperitis & inertibus iſtis uim naturæ eruerent, & tanquam in lucem proferrent, & per eam opificis admonerent. Ac ut artes cæteras, quæ uariæ & multiplices ſunt, aliam aliámq; unaqueque naturæ partem tactantes præteream nunc, nullæ plus uel ſibiipſis auctoritatis, uel naturæ rerum admirationis parant, quàm quæ cœli & terræ ſitũ, quem illa & ſeorſum & quem inter ſeſe habẽt, deſcripſerunt (ἀστρονομικὴν, γεωγραφικὴν, κοσμικὴν Græci uocãt) non abſq; certa & euidenti multarum & difficilium artium notitia cõſtitutas. Quæ poſtquam inuentæ non abſq; ſingulari beneficentia dei, & proditæ literis fuerunt, rem prius impoſſibilem generi humano, ire non ſolum mente & cogitatione per cœli ſpatia, ſed terram oculis circuire, & mundũ perambulare licebat. Nam oculis & pedibus non ante uia per inuia maria patebat, quàm eſſet ratione expedita: quam ad rem poſitus cœli terræque cognitu neceſſarius fuit. Sequuta dein de corporum in natura ſummorum, cum earum magnitudinibus & interuallis notitia: quod quid aliud erat, quàm ad naturæ ſpectaculũ ualuis apertis admitti? Non eſt præſentis loci dicere, quæ lux tum hominum rebus illata ſit, certe fores rerum patuerunt. Nam ex hoc pleno rerum mirabiliũ naturæ theatro, cum ſtudioſi omnes, animis uelut œſtro concitis, & profundiſſima admiratione ſauciis rediiſſent, alii hoc impetu impulſi, maiora conari cœperunt, & intimius naturam ſcrutari, σόφους uocant: alii (hi ſunt μαθηματικοὶ) cum & ingenii & animi ope ſumma in hanc ſolam contemplationem incubuiſſent, & acie mentis finibus iam ſuis terrarum orbem circunſcripſiſſent, in anguſtum uaſtitate eius, præ cœli & maiorum corporum conſideratione, redacta, inuentione tantarum rerum excitati, ire oculis quocunque mentis acies præiuiſſet, & animi cogitationem per omnes difficultates exequi, ac molem terrarum orbis dudum

animo ſuo permeabilem,& undique acceſſibilem circuire luſtrarèq; auſi, quod cæteri mortales pro inſano habent,patriam,parentes,uxorem,liberos relinque re,è tuto felicíque rerum ſtatu(eſt enim & hæc cogitare,& cogitata exequi ampliſſimæ ſimul & mentis & fortunæ)in tot támque certa rerum diſcrimina,& mortem mediam coniicere ſe,illi non ſolum glorioſum ſed neceſſarium homini,ſibi uero unum præ omnibus rebus maxime expetendum iudicarunt: inuicti & uere diuini animi,quíque ſoli ius natura conceſſum homini,id eſt genuinam & non degenerem ſpiritus ſui nobilitatem retuliſſe,& imperium terræ & marium,à primis parentibus hæreditarium ſibi,uendicaſſe uidentur:in quibus ſolis uetus illa humani generis nobilitas reluxit. Quorum uultus & ora, cum ex illa per naturam & noua rerum miracula peregrinatione reuerterentur, cæteri homines uelut numina quædam non immerito obſtupuerunt,nouum cœlum,noua maria,nouas hominum & animantium figuras, nouos humanorũ cœtuum ritus,ampliora naturæ ſpatia commonſtrantium. Indignati uidentur excelſi animi homines,inſtigante numine,leuem & contemptibilem de natura rerum exiſtimationem,ac uindicare maieſtatem eius,&ignauiam hominum coarguere increparéque aggreſſi,dum iſta communi uita uelut relicta aliud hominum genus,alium terrarum orbem, orbi ſuo,ſuis hominibus oſtenderunt. Non eſt autem putandũ quod hos aut cæca lucri cupiditas,aut temeritas quædam(nam & hæc uitia ſuos poſtea mores in hoc tam præclarum inſtitutũ intulerunt)in cæcam & inacceſſam naturæ mundíque partem tranſuerſos egerit,ſed ſolida uis animi,& robur circa pectus triplex,profundiore quadam è notitia cõceptum. Horum laudes extant per ænigmata ueteribus celebratæ,integris etiam uoluminibus. Nam hi ſunt qui clauſos captiuóſque utribus rationis ſecum uentos uexerunt. Quid enim naulganti intereſt,uentos aut emittere cum lubet,aut admittere? Digni ſcilicet uate tanto, & Odyſſea longiore(nam in iſtis laudibus opus hoc totum eſt conſumptum)Hi ſunt qui nauim,cum primum in eam irrepſiſſent,Argo,id eſt animatã & aligeram fecerunt, uolitare per inacceſſa, partibusomnibus moueri,gyrari,flecti,reflecti,promittere,reuocare,ſiſtere curſum ac delphini inſtar inter medios fluctus ludere paratam:quíque numinis inſtar in quodcunque corpus ſeu organum immigraſſent,agile & uiuum & expeditũ reddiderunt,ut nihil tam ſit fabuloſum,quod nõ facilius fidem inueniat,quàm induſtria & uis humana. Nec eſt cur mihi quiſquam obiiciat uel nautam impium uel prædonem. Nam iſti deſides & ignaui ſpiritus,quod aliud corpus animent,qui ſuum ab ſe ſtupefactum non poſſunt? quod aliud munus obeant, qui tueri hominis nomen non ualent? ſed umbram tantum præbent, numerum complent,& oneri ſibi ſunt & terræ. Illi uero ſunt qui inter media mundi elementa præliantia,inter tempeſtuoſum mundi ſpiritũ,& inſanos immenſi pelagi,& immanium fluctuũ montes,ubi tot ſimul res exitium minitantur,explorata prius apud ſe naturæ fide & conſtãtia,quomodo ratione duce tanta diſcrimina traiicias docuerunt. Nam eoſdẽ ego & nauigandi luſtrandíq; terras nouas & nauiũ auctores,fuiſſe ſapientes illos & naturæ peritos ſcilicet credo. Erat aliquis & neget naturæ imperiũ homini conceſſum, qui terras ferro coherceat, pontibus flumina,nauibus maria committit,ratione uelifica in ſeruitutem

aduocat

aduocat uentos,iter quod per mare facit,è cœlo expedit,& in obſequium ſuũ naturam cogit uniuerſam,ipſius momentis & legibus ad res ſuas utiliter & opporturne accommodatis. Eſt ſcilicet ſagacitas ſpiritus illius ſupra omnem naturæ uim,& per omnia ſibi uiam parans,dum expleat amorem,quo tacito & ineffabili bene conſtituta mens captiua,per omnia ſequitur te deus pater,& eo nimio ſaucia,quanto propius ignes accedit ſuos, tanto propius in operibus tuis te pater rerum uidet,tanto profundius uulneratur,ardẽtiúſque uiſceribus concoquitur. Ergo per omnia maria,per omnia terrarum extrema uelut amens ſequitur te,laſſaque & exhauſta æſtu ſuo,amoribúſque & flammæ penitus concepta indulgens,deſiderio immoritur tui. Quæ res cum hominis maxime propria ſit,hominibus à uera hominis nobilitate alienis,alieniſſima homine uidetur. Itaq; plerique mortales animi ſui naturam & ingeniũ paruipendentes (eſt enim ſapientis ſolius ſpiritum dei in ſe inueniſſe)ac diuinum illum morbũ,diuinos amores non intelligentes,proximis rebus ſtultis friuolíſq; expleri mentis deſiderium poſſe putant. Degeneres homines,qui ut naturæ lucem, qua uiuunt & qua utuntur per omnia,nullam uident,ita ſapientum inuenta & mirabiliũ rerum auctores,idcirco quia eas iam uſu contriuerunt,pro nihilo habent. Nobis autem ſecus in unaquaque re prima origo & fons eſt perueſtigandus. Neq; uero uana uideri uis naturæ debet,tanto deſiderio ad rerum cognitionẽ incenſa,nec uulgare exemplum,Orbis partem noſtro ſeculo inuentam eſſe tantam propemodum,quãta eſt Europa. Parum mihi etiam cætera dei opera animaduertere uidentur,qui iſta non curant. Cum igitur luſtrandi orbis exemplum uetus illud,quod iſti literarũ & omnis doctrinæ principes extulerunt iam olim noſtro ſeculo non infeliciter reuocarint quidam,omni laude digni uiri, quorũ memoriam literis exceptam docti quidam(utinam tanta dexteritate,quanta diligentia)poſteritati tranſmiſerunt:cúmque argumenti eius libellos aliquot uulgo oberrantes,Ioan. Hutichius uir doctus,& antiquitatis mire ſtudioſus,Heruagio noſtro excudendos dederit:eos uolui idcirco inſcribere tibi,quòd nemo noſtro ſeculo,quod ego ſciam,in illam diſciplinarum Mathematicarum lucem ſublimiore mentis acie intueatur:deinde quòd iſtam tam luculentem notitiam humanitate & ſuauitate, quam in moribus obtines,incredibili feliciter exornaris. Cuius utriuſque rei nemo teſtis fidelior eſſe poteſt quàm ego ipſe, qui ante annos plus minus quindecim cum ſumma & uoluptate & utilitate mea Viennæ te auſcultarem,facile & ingenii uim incredibilem animaduerti,& humanitatem ſæpe ſum expertus. Vale.

INDEX RERVM SCITV DIGNARVM

EX ALOYSIO CADAMVSTO ET CHRISTOPHORO COLVMBO, ALIISQVE SEQVENTIVM NAVIGATIONVM SCRIPTORIBVS.

A

A Brilus Fidalcus præfectus classis 64.cap.63

A Accusatio calumniatorum Columbi 100.ca.107.

Achiloa insula 60.cap.68

Achiloæ rex ibidem

Adamas miræ altitudinis 9.ca.8.

Admirans dignitatis nomen 94.c.81

Admissionales 49.cap.53

AEgyptii uagi 119.cap.104

AEthiopia inferior piscorum nautarũ terminus 116.cap.125

Ages radicis genus 81.cap.89.

Agremus insula 64.cap.71

Alba insula 9.cap.9

Alberici Vesputii laus 108.cap.116

Alchizel uestis genus 15.cap.13.

Alexander sextus pon.Max. 128.ca.133

Almadiæ nauis genus 31.cap.36

Almadiarum pernicitas ibidem

Alonsus Niger 101.cap.109

Alonsi in patriam reditus 103.ca.111

Aloysii institutum 1.cap.1

Aloysius Venetus 3.cap.2

Alphonsus Furtadus ad regem Calechuth legatus 64.cap.72

Ampelusium promontorium 2.cap.1

Ananini gens barbara 56.ca.64

Ananinorum humanitas, cultus eorum ac mores 57.65

Anarchia 109, cap.117

Andreæ diui insula 37.cap.41

Angradida insula 64.cap.71

Animalia pro numinibus culta 130. cap.136.

Animalium omnium esus prohibitus 52.cap.57.

Animal monstrosum 106.ca.113

S.Annæ sinus 43.ca.46.49.cap.50

Anseres uersicolores 30.cap.30

Anseres capite rubeo 81.cap.89

Antonius Conzalles 3.cap.2

Antonietus Ligur 28.cap.34

Anthropophagi 109.cap.117.

Apeliotes uentus 4.cap.3.39.ca.39

Apexabo 81.cap.88

Apparatus classis 82.cap.91

Aquæ natura feruentissimæ 91.ca.98

Arascorea qui 61.ca.70.67.c.72

Araschoreæ occub.in prælio 84.c.72

Arbores immẽsæ magnitudinis 39.c.43

Arbores quatuor fructuum generum feraces 131.cap.137

Arces uariorum nominũ 96.cap.104

Arcipelagus 86.ca.92

Arcus ex nasso 6.cap.6

Aristotelis de Iride sentẽtia 112.ca.120

Arma Nigritarum 15.ca.13. 18.ca.18

Aromatum pretia 50.cap.55

Aromatum uaria genera 71.cap.76

Arquitæ cuiusdam in perquirendis insulis studium 90.cap.98

Ars balistaria 117.cap.126

Aucupiũ columborũ 6.ca .6.36 .c.40

Aulici regis Calecuth Mauri 70.ca.75

Auri contemptus 20.ca.21.125. c.118

Auri mina 59.cap.68

Auri effodiendi ratio 88.cap.94

Aurisodinæ 89.cap.97.105.cap.113 131.cap.125.136.cap.126.

Aurum Nigritarum optimũ 14.ca.12

Aurum obryzum 103.ca.110

Ay insula 85.cap.92

Azanegi populi 2.cap.1.11.ca.10

Azanegorũ mulieres quales 13.cap.10

B

Abylonia Cayrum dicta. 50.c.54
B Baccar menſuræ genus. 75.ca.79.
Balena 47.ca.50
Baliſtaria ars 117.ca.126
Barameda oppidum 97.ca.105
Barbazini populi 30.ca.35
Barbazinorum mores ibidem
Bartholomæus Polaſtrus 5.ca.4
Baſſa regio 16.ca.15
Batimauſa regio 43.ca.41
Baufer rex Calechut 132.ca.139
Belua marina ingens 47.ca.50
Beſegne regulus 45.ca.48
Beſenegal regia Narſindi 134.ca.142
Betelle folium Calechutenſium cibus. 70.ca.75.
Bigæ Indi Calechut incolæ 49.ca.53
Bipalia inſtrumenta 24.ca.26
Biſboror Buchmel nepotis laus 20.c.21
Biſboror incantator 25.ca.28
Bonæ ſpei caput 116.ca.125
Boni uiſus inſula 36.ca.40
Breuia maris 21.ca.21
Brugis nobile emporium 3.ca.2
Buchema inſula culta 86.ca.92
Budomel principis ac terræ nomen 19.ca.20.
Budomel principis laus ibidem
Budomela regio 20.ca.21

C

Alandra piſcis genus 92.ca.98
C Calcatrices ſerpentes 24.ca.27
Calechut deſcriptio 49.ca.53.79. ca.69.131.ca.139.
Calechutenſium ciuilitas 49.ca.53
Calechut aromatum diues 50.ca.54
Calechutenſiũ mercium pretia 50.ca.55
Calechutenſium uictus 52.ca.57
Calechuteni primores ab omnium animalium eſu abſtinent 50.ca.57
Calechut ab Vliſ bona interuallum. ca.53.
Calechutenſium fides ac religio 53.c.58
Calechutenſium iuſtitia 53.ca.59
Calechut regis ædes 65.ca.73
Calechut regis luxus ibidem
Calechutenſis regis honor, quod uxores ſuæ à ſacerdotibus ſtuprãtur 70.c.75
Calechutenſium ponderum ac menſurarum nomina 70.ca.82
Calores maximi 18.ca.16.
Cambaiæ regnum 133.ca.140
Cambaia urbs ob celebritatem Cayrũ Indiæ dicitur 133.ca.141
Canarii & eorum mores 7.ca.8
Canaria magna ibidem
Canariorum promptitudo ac agilitas. 9.ca.8.
Canariæ inſulæ 79.ca.85
Canchiete auri ferax 103.c.109.110
Canes comeduntur 39.c 43
Canes medii ordinis homines. 126.c.131
Canea liburnicæ genus. 85.ca.92.78.ca. 105.103.ca.111.
Canibali anthropophagi 81.cap.88
Canibalorum pro carne humana inſequenda labor. 84.ca.92.
Canibalorum regina, eorũmque feroci tas. 85.ca.92
Canibalorum ſtrages ibidem
Canibalorum mores 104.ca.111.
Canoa nauigii genus. 80.cap.87.85.92. quæ & Canea dicitur
Canoba id eſt dominus domus auri. 88 ca.95.
Canopi tres ſtellæ 107.ca.115
Caput de Non promontorium 2.ca.1
Caput S. Vincentii 3.ca.2
Caput Album. 9.ca.9. cur ſic dictum. 29 ca.35.36.ca.40.47.ca.50
Caput de Chantin 9.ca.9
Caput uiride. 16.ca.15. cur ſic dictum. 29.ca.35.122.ca.115
Capitis uiridis amœnitas 29.ca.35
Caput rubrum 43.cap.46
Caput Caſamenſe 42.cap.45.

Caput Verge 45.ca.48.
Caput Bonæ ſpei 77,ca.81.
Caranganoræ incolæ triplices,eorũmq; mores 126.cap.131
Caranganorenſium ueſtitus.126.ca.132.
Caranganoræ regionis temperies. 130.cap.136.
Cariotæ ſylueſtres aluum cient. 39.c.42
Carnagallus portus 75.cap.78
Cataium nobilis inſula 134.cap.142
Cataii incolæ Chriſtiani 132.cap.139.
Catalogus nauium Portugall. 48.ca.51
Catholica pontifex Indorum & regni Cataii 128.cap.133
Catholica Orientis pontifex unde originem traxerit 128.cap.133
Cayrum Babylonia dicta.50.cap.54.51 cap.55.51.cap.56.54.cap.60.63. cap. 71.72.cap.76.133.ca.139.
Celtogallia 3.cap.2
Chanona regnum 75.cap.79
Chanonæ regis in Portugallenſes beneuolentia 75.cap.79
Charhanganora ciuitas 143.cap.129
Charana portus 98.cap.105
Cheſimii urbs Maurorum 133.cap.140
Chiana Tambala 105.cap.113
Chiaſichius rex Buchemæ 86.cap.92
Chiloa anſa 120.cap.126
Chorus uentus 81.cap.86
Chriſtophorus Columbus regis Portugalliæ aulicus,claſſis præfectus.81.c.89
Cibani montes 95.cap.103.
Cigianorus à Chriſtianis defecit.111.ca. 107.
Cimbaga regio 9.cap.97
Ciniana regio 113,cap.111
Cipagora regio auri ferax 89.cap.96
Claſſis regis Calechut 74.cap.78
Claſſis iuſtus apparatus 82.cap.91
Colloquium Chriſtianorum cum Nigritis. 33.cap.38
Colloquium Chriſtianorum cum rege Mauri 60.cap.69.
Coloſſi 45.cap.48
Columborum captura 36.cap.40
Columbus cur dictus Admirãs.82.ca.91
Columbi contra calumniatores defenſio 100.cap.107
Colũbus captiuusabducitur.111.ca.108.
Combaræ regnum 63.cap.71.
Cometa 59.cap.67
Communio rerũPythagorica.119.c.117
Condalia annulorum genus.45.ca.49. 66.cap.73.
Conflictus Chriſtianorũ cruentus cum Mauris 118.cap.125
Conſpicilia pretioſa 55.cap.61
Cordata 1.cap.1
Corium hircinum 7.cap.8
Cori inſula 9.cap.9
Corpora uerſicoloria 8.cap.8
Corteſium 47.cap.50
Cortile 21.cap.22
Coſmetæ pediſſequæ 96.cap.103
Coſmographiæ peritia nauclero neceſſaria 118.cap.116
Cotis pro ferro uſus 80.cap.87
Cotonei panni 21.cap.31.42.cap.37
Crux inſula Canibalorũ.83.ca.92.eiúſq; incolarum mores ibidem
Cuchinum urbs ac regnum.74.ca.78.
Cuchini rex Calechutenſibus infenſus. 117.cap.125.
Cuchini regis in Chriſtianos beneuolẽtia 135.cap.126
Cuchinenſes pecuniæ cupidi. 123.ca.128
Cuchini rex gentilis 125.cap.129
Curtana prouincia 111.ca.109
Curtanæ incolarum mores.111.cap.109

D

Argin inſula 9.cap.9.
D Dei laus 119,cap.122.
Dentalis piſcis genus 30.cap.35
Deus trifrons 126.cap.131
Dies feſti apud Indos 119.cap.134
Diongul caput 134.cap.141

Diplomata regis Calechut Portugallen ſibus data 68.ca.74
Diuitum exiſtimatio ingens 15.cap.13
S.Dominici ſinus 43.cap.46
Dominica una ex Canibalorum inſulis 81.ca.92.
Domus magnificæ deſcriptio 88.ca.94
Don Huric laus 41.ca.43
Don Ioan rex Luſitaniæ 48.ca.52
Draconis ſanguis 5.cap.4
Draconis oſtium 116.c.113
Duæ palmæ locus 37.ca.41

E

Lephanti ſylueſtres. 29. cap.29.39
E cap.43
Elephanti manus quæ 29.ca.29
Elephanti quomodo capiãtur.40.c.43
Elephantorũ pernicitas 40.c.43.56.62
Elephanti non lædunt niſi laceſſiti. 40 cap.43
Elephantinæ carnis eſus inſipidus 41. cap.43
Elephantorum pedes & dentium deſcriptio 41.cap.44
Elephanti equorum loco 53.ca.58
Elephanti turriti ad bellum inſtruũtur 56.cap.62
Elephantorum pretium 56.cap.62
Elephantes cicures 72.ca.76
Equi faſcinati 27.ca.32
Erythræum mare 49.ca.52.51.ca.56
Euri uenti commoditas 109.ca.117
Experias olim quod nunc Caput uiride 116.ca.125

F

Abæ cito matureſcentes 24.c.26
F Facies gemmatæ 119.cap.117
Faraſangolus Gãbræ rex 33.c.41
Faſcinatores 25.ca.28
Faſioli 24.cap.26
Faſtus regius 22.ca.24
Fauonius amicitiæ 121.cap.128
Faxioli rubentes cum nigricante macula. 24.cap.27
Feles uenales 38.cap.42
Feriçta una ex Canariis 83.ca.91
Ferrara eques Canariis præfectus 7.c.7
Ferratus mons 84.ca.92
Feſſe regnum 2.cap.1.
Flumen quoddam auriferum. 48.ca.52 81.cap.89
Fœdus inter Portugalliæ ac Calechut reges 120.cap.126
Fortuna proſpera Chriſtianorum ad Chriſtum gentiles prouocat 18.cap. 16.23.cap.25
Fortunatæ inſulæ 79.ca.84
Franciſcus Chorea ſeſe in obſidem ultro offert 67.cap.74
Franciſci de Sagitta Cremonenſis epiſtola ad Paſqualigum 123.ca.128
Frons Africæ promontoriũ 77.cap.81
Frugalitas principũ Nigritarũ 21.ca.22
Funerandi mos in Calechut 70.cap.75 apud Canibalos 114.cap.111.127.ca. 132.129.cap.134.
Fuſaræ 39.cap.42

G

Allinæ Pharaonis 30.cap.30
G Gambræ regnum auri ferax 33. cap.34.38.cap.38.43.cap.41
Garzaragum inſula 9.ca.9
Ganſer Calechut rex 70.cap.75
Gazichius rex 88.cap.95
Gemmarum uaria genera 51.ca.55.66 cap.73.72.cap.76
Gnuminenſa princeps 40.cap.43
Goſipina ueſtis id eſt bombicina 110. cap.117
Græcorum mos uocandi ad ſacra 128. cap.133
Guadalupea Canibalorum inſula 84. cap.92.alias Gracchana
Guadalupus mons Hiſpaniæ 84.ca.92
Guancranillo rex Hiſpanæ inſulæ 81. cap.90
Guancenarilli fraudulentus 99.ca.93

Guarionenſius 93.ca.99.rex Guarionexius aliter 96.ca.104
Gugeratus pro obſide petitur 68.cap. 74
Gulphal inſula 63.ca.71
Guſurantes mercatorum genus idololatriæ dediti 67.ca.75
Gutturnium cur dictum 66.ca.74
Guzerati mercatores eximii 132.ca.139
Guzerat Maurorum regio 133.ca.140
Guzerat incolæ caſti ac monogami 133.ca.140
Gynoceum Calechutenſium 70.ca.75

H

Iſpana inſula 79.ca.85
H Hiſpanæ incolarum mores.80.c. 87.81.ca.89
Hiſpana inſula quorum ferax 93.ca.81
Hiſpaniarum regis ac reginæ pium uotum 82.ca.91
Hodenum locus 11.ca.9
Hoſpitalitatis exemplum 92.ca.98
Humilitatis miræ exemplum 22.ca.24

I

D.Iacobi inſula 35.ca.40
I Iactantia carpitur 107.ca.12
Iamica inſula 91.ca.98
Igname radix de qua panis conficitur 57.ca.65
Illyberis Hiſpaniarum regio 10.ca.9
Imagines in templis Caranganoræ nullæ præter crucem 127.ca.133
Imbres è montibus aurum abluunt 90.ca.97
Incantationum efficatia 25.ca.28
Incauſtum 71.ca.75
Incendium nauis Portugal. 76.ca.80
Indi Chriſtiani 49.ca.53
India non procul ab Hiſpania ueterum ſententia 81.ca.89
Indi pecuniæ appetentes 123.c.128
Indorum ſacri ritus 128.ca.134.
Indorum nauigia 130.ca.135
Indiæ fructus 131.ca.137
Inficiendi arma modus 25.ca.28
Inſitia 81.ca.88
Inſularum multitudo 83.ca.92
Inſulas octingentas adiuere Portugallenſes 91.ca.98
Ioannes Gonzala 5.ca.6
Ioannes preſbyter 54.ca.60
Ioanna inſula 80.ca.86
Ioſeph Indus quis,& unde Vliſbonam uenerit.125.ca.130.eius laus.ibidem
Ioſeph indus ſacris initiatus 128.ca.133
Iridis elegans deſcriptio 112.c.120
Iſſabella mons 89.ca.96
Iſſabella 4.fluminum in diuerſa labentium origo 87.ca.93
Iudæa de Senilia 75.ca.78

L

Achus locus 44.c.48
L Lacha aromatis genus 51.ca.55
Lachæ in Cambaia magna copia 133.ca.141
Laconicum reſponſum 22.ca.24
Lamia quæ & Iamica 91.ca.98
Lanchus 35.ca.40
Landinus Vergilii interpres 128.ca.120
Laterones principũ Nigritarũ 22.ca.23
Latus de Ante rota 16.ca.14
Lebegius uentus 116.cap.125.alias Lebeccius
Leophontis eſus 36.ca.40
Leucæ Hiſpanæ 7.ca.8
Libidinum incitamenta 110.ca.117
Libido promiſcua. 109.c.117.127.c.132
Licentia incredibilis ibidem
Ligneum oppidum 86.ca.93
Linum in pretio habitum 51.c.55
Literarum ſtudium apud Indos in pretio 129.ca.134.
Loca ubi aromata naſcuntur & exportantur 78.ca.83
Locifron oppidum 89.ca.96
Locus ex Euangelio ſuperſtitioſe detortus 52.ca.57
Locuſtarum multitudo 15.ca.13

Longæuitas 119.cap.117
Luxus regis & procerum Calechut 66. cap.73.& priuatorum 80.cap.75

M

Agnes gemma 51.cap.55
M Mailapeta urbs 132.cap.139
Maiuliænumiſmatisgenus 21.c.21
Malafines populi 132.cap.139
Male parta male perdita,prouerb. 118 cap.126
Maluaticum uinum 52.cap.56
Mancipiorum negotiatio 10.ca.9
Mangones 104.ca.111
Mapalia 45.cap.48
Marcus Z enon 3.cap.2
Marcus Paulus Venetus 128.cap.133
Mare Erythræum 49.ca.52. 51.ca.56
Mare Perſicum 63.cap.71
Mare tempeſtuoſum 92.cap.98
Margaritus uir celebrisCalumbo infenſus 93.cap.99
S.Mariæ niuis ſinus 46.cap.49
S.Mariæ finis nemus 47.ca.50
S.Mariæ de Ballera locus 56.cap.63
S.Maria rotunda inſula 85.ca.92
S.Maria antiqua ibidem
Maſtuchi barbæ genus 51.cap.56
Matinina à ſolis fœminis inhabitata 84.cap.92
Matininæ fœminæ Amazonibus ſimiles ibidem
Mauri regis cum Portugallenſibus tractatus 76.cap.79
Maurorum perfidia 68.cap.74
Mauri regis Calechut aulici 7.cap.75
Maurorum cum Portugall. prælium 73.cap.77
Maurorum res à Chriſtianis direptæ. 120.cap.126
Mecha Mahumetis arca 49.cap.52.51 cap.56
Medera inſula.3.cap.2.5.ca.6.unde dicta ibidem
Medius Pilotus 52.cap.56
Melinda urbs 49.cap.52
Melindæ regis liberalitas 62.c.70
Mel factitium 131.cap.138
Menſæ ex lignis pretioſis 6.cap.6
Menſurarum in Calechut nomina 78 cap.82
Mercatorum quorundam epiſt. 133.ca. 126.& ſeq.
Mignol ſuccus uelut uinum inebrians 24.cap.26
Milapar urbs D. Thomæ templo ac corpore inſignis 134.ca.142
Milibar utbs & incolarum mores 126. cap.130.
Mina auri 60.ca.68
Mitigal numiſmatis genus ac ponderis 14.cap.12.120.cap.126
Mogoliſtanum caput 133.ca.140
Mombaza urbs regis Mauri 61.cap.69
Monchricus portus 5.ca.5
Moneta Indorum 130.cap.136
Monſtrum 106.ca.113.
Monzobinghe inſula 60.cap.68
Moſchea templum idolorum 23. cap. 25.50.cap.54
Mos adeũdi principẽ Calechut 66.c.73
Mos inaugurandi principis abſurdus 8.cap.8
Munera regi Calechut oblata 66.c.74

N

Aires id eſt patritii 126.cap.131
N Nandi peritia 19.ca.19.20.c.21
Naremegha rex 72.cap.76
Narſindus rex 132.cap.139.134.ca.142
Narſindi regis potentia 134.ca.142
Naſſus 5.cap.6
Natator egregius 21.cap.21
Naues & nauigatio miraculo habitæ 12.cap.11.29.cap. 33
Naufragium 80.cap.86
Nauigia Calechut qualia 50.cap.55. 55 cap.61
Nauigia Indorum 130.ca.135
Nauis prætoria 59.cap.67

Naybæ flumen 95.ca.103
Nebeorum imperator 37.ca.41
Negotiatio inter abſentes 10.c.11
Nemora ſandalii 51.ca.55
Niger fluuius 19.ca.19
Nigritis regio 9.ca.9
Nigritarum mores 10.ca.9
Nigritarum duplex genus 12.ca.11
Nigritarum miſanthroporum forma 14.cap.12
Nigritarũ humaniorum Reſp. 17.ca.15
Nigritæ Mahumetis cultores 17.ca.16
Nigritarum mollicies 18.ca.16
Nigritarum hoſpitalitas 18.ca.17
Nigritarum armatura 19.ca.18
Nigritarum nandi peritia 19.ca.19.20. cap.21
Nigritæ libidinoſiſſimi ac zelotypi 22. cap.22
Nigritæ faſcinatores 25.ca.28
Nigritarum ſtrages 32.ca.37
Nili amnis celebritas 133.ca.139
Noctuæ magnæ 42.ca.44
Nuiram id eſt infimæ ſortis homines 126.ca.131
Nundinæ in Calechut 132.ca.139

O

Bedientiæ exemplum 21.ca.21
O Obryzum aurum 103.ca.110
Obſeruantia erga regem incredibilis 8.ca.8
Obſides Calechut ingreſſuri dare cogũtur 67.ca.74
Obſidum permutatio 68.ca.74
Offira quæ & Hiſpana inſula 89.ca.96
Oleum miræ naturæ 24.ca.27
Oligarchia 15.ca.13
Onzia 90.ca.97
Opinio ueterum de terræ terminis refellitur 107.ca.114
Oricula herba 7.ca.8
Oriza panis confectus 131.ca.137
Oriza ſinus 134.ca.142
Orlandus ſeditioſus, & Columbi hoſtis 100.cap.107
Ormus inſula 128.ca.133.133.ca.140
Oſſa humana pro ferro 85.ca.92
Oua ſtruthionum 11.ca.9

P

Alma inſula 7.ca.8
P Palma iiii. fructus producit in India 131.ca.138
Palmarum ſuccus pro uino 52.ca.57
Palmarum fluuius 46.ca.50
Panchea uide Combara 63.ca.71
Panis in cinere toſtus 52.ca.57
Parans argentea moneta 130.ca.136
Paria regio 98.ca.105.101.ca.109
Paui ſylueſtres 6.ca.6
Payra regio aromatũ ferax 106.ca.113
Permutatio merciũ elegans. 12.ca.11.14 ca.12.27,ca.31.57.ca.65
Permutatio obſidum 67.ca.74
Perſicum mare 63.ca.71
Petrus Sinzia Aloyſii amanuenſis claſſi præficitur 44.ca.48
Petrus Aliares 56.ca.63.125.ca.129
Petrus Alõſus claſſis præfectus 104.c.112
Petri Paſqualigi epiſt. ad Germanos rerum uariarum hiſtoriam complectẽs 121.ca.127
D. Petrus Anthiochiæ præſul 128.c.133
Pharmacum ex ſale 13.c,11
Pharmaca ad prouocandam libidinem 109.ca.117
Pharaonis gallinæ 26.ca.30
Pilei è pennis auium facti 58.ca.66
Pilotus itineris dux dicitur 49.ca.52
Pinzonus claſſis præfectus 104.ca.112
Piper ubi naſcatur 131.ca.138
Piſcari cum piſce 91.ca.98
Piſces in uerubus aſſati ibidem
Piſcis equino capite magnus 41.ca.44
Piſcis quidam ingens, ſui non abſimilis 58.ca.66
Piſcis inſtar anguillæ mirabilis 92.ca.98
Piſcium pelles pro loricis 130.ca.136
Plinii honorifica mentio 111.c.118

Plinii de Iride ſententia 111.ca.120
Pluuia feruentis aquæ 34.ca.39
Polycletus inſignis pictor 111.ca.118
Polygamia 8.ca.8.19.ca.17.70.
ca.75.110.ca.110.127.ca.132.
Ponderum Calechutenſium nomina.
77.ca.82.
Populi cuiuſdam anonymi mores ac inſtituta 109.ca.117
Portugalliæ regis fortitudo & titulus
55.ca.62.eiúſque potentia 117.c.126
Portugal.de Mauris uictoria 69
cap 74.
Portus ſancti inſula 5
Prælium Nigritarum cum Chriſtianis
32.cap.37.
Prælium cum Mauris 73.ca.77
Prælium atrox cũ barbaris 105.ca.112
Prætoria 59.cap 67
Praſinus color 81.cap.89
Praſum promontorium 115.ca.125
Pretia merciũ Calechutenſiũ 52.c.55
Preſbyter Ioannes 54.cap.60
Priuilegia mercatorum Portugallenſiũ
in Calechut 68.cap.74.
Promuſcis elephanti manus 26.ca.29.
39.cap.43.
Prouerbium 118.cap.126
Pſitaci phaſianis maiores 84.cap.92.
115.cap.125
Pſitacorum in nidificando ſolertia
26.cap.30.
Pſitacorum copia 58.cap.66
Pſitacorum regio 115.ca. 125
Puerperæ uirginibus nihil abſimiles.
110.cap.117

R

A fluuius 43.ca.45
R Regalis portus uaſti flu. 87.
cap.94
Regia Calechut 65.ca. 73
Regis Calechut maieſtas ac potentia.
49.ca.53
Regina Saba ubi 119.ca.126
Regio quædam ad meridiem uergens
mira temperie 11.icap.118
Regnum mellis calore infeſtũ 12.c.11
Remiges Nigritarum 39.ca.42
Repolera oppidum 4.ca.3
Ritus idololatrarum 23.cap.25
Rium fluuius 30.ca.35.
Rubrum flumen & promontorium.
46.ca.49.

S

Accarum 6.cap.6
S Sacerdotũ auctoritas 22.ca.23
Sacerdotum Calechutenſium
prodigioſa licentia 70.ca.75
Sacerdotis Caranganorenſis ueſania ſu
perſtitioſa 126.cap.131
Sacerdotibus Indis incontinentia capi-
talis 129.ca.134
Sacrificandi crudelis mos 127.ca.131
Sacrum promontorium 3.ca.2
Sagittarii optimi 102.ca.109
Sagres caput 46.ca.49
Sale confectum pharmacũ 12.ca.11
Salomonis regis Iudæorũ theſauri un-
de.folio 119.ca.126
Sambuca muſicum inſtrumentum.
28.ca.34
Samia uaſa 84.ca.92.102.ca.109
Samatra aliàs Taprobane 134. ca. 142
Sancinus Tonatus 76.ca.80
Sandalii nemora 51.ca.55.98.cap.103
106.cap.113
Sanguis draconis 5.ca.4
Saraffi aurei nummi 50.ca.54
Saragna inſula 96.cap.103
Saraphus aureus nũmus 130.ca.136
Sayla inſula 134.ca.142
Scamna inſula 46.cap.49
Scaria 6.ca.6
Senega fluuius 13.ca.10.18.ca.14
Senegæ accolæ quales 16.ca.14
enegæ regnũ ſterile ob calorẽ 23.c.26
ericũ omnis gen.in Calechut 50.c.54
erpentes uaſti 30.ca.28

Serpentes magni, ſed innoxii 81.c.89
Serpentum eſus in deliciis habitus 91. cap.98.
Serræ aquaticæ 6.ca.6
Serreti populi 30.ca.35
Sibilia oppidum Hiſpaniæ. 7.ca.7.
Signearum populorum mores 46 cap.49.
Sobobec & Semath Maurorum urbes folio 133.c.140
Soldani imperium 54.ca.60
Sonalia pro nolis 102.ca.109.105.c.112
Specula nautarum quibus tempeſtatē proſpiciunt 30.cap.35
Spedegar 37.ca.41
Stigmata corporibus inuſta.40.ca.43. 45.cap.49
Strabonis locus. 131.ca.137.151.cap.30
Struthiones. 10.cap.9
Stupor ex rebus ignotis. 27.cap.31
Subligacula bombicina. 103.cap.110
Succus palmarum pro uino. 52.cap.57
Suibus Caranganora Indica caret. fol. 130.cap.136
Symmetrica corpora. 111.cap.117

T

Agaza ſalinæ. 12.cap.11
Talea arboris genus. 82.ca.91
Tābra deus uocatur. 126.c.131
Tambutum locus 12.cap.11
Taprobane inſula 55.cap.60
Taprobanes opulentia 120.cap.126
Tartari uagi 105.cap.112
Tayni ſunt nobiles 88.cap.94
Tempeſtas horrenda.59.cap.67.77.ca. 80.106.cap.113.107.cap.115
Templum Calechut nefaſtum. fol. 55. cap.61
Templa imaginibus uacua. folio. 127. cap.133
Teneriffa. 7.cap.8
Teſenicæ regnum. 77.cap.81
Teſtudines cum ingentibus teſtis. folio. 41.cap.40
Teſtudinum caro uitulinæ ſimilis. ibidem
D. Thomæ corpus repertū. 116.cap.125
D. Thomæ etiam apud ethnicos uenera-tio. fol. 134.cap.142
Tibiæ ac inſtrumēta muſica ſummæ uo luptati ac admirationi. 29.cap.33
Tormenta bellica terrori barbaris. 32. cap.33.61.cap.69.64.cap.72
Triſtanſera. 5.cap.6
Tunetum Barbariæ regia. 9.cap.9
Turcarum idioma. 81.cap.89
Turcimani qui. 30.cap.35.42.cap.45
Turtures ſylueſtres. 81.cap.89
Tyrannidis imago. 22.cap.24

V

Aſallus 22.ca.24
Vaſa ſamia 84.ca.92
Vaſcus de Ghiuan dux claſſis 48.c.51
Vbenes rex AEthiopiæ 117.ca.125.
Velutum ſericum 49.cap.53
Venetorum moneta Indis gratiſſima 133.cap.139
Verge caput 45.ca.49
Veſpertiliones magnæ 42.ca.44
Veſputii laus 108.cap.116
Veſtitus Nigritarum 32.cap.37.
Veſtitus Calechutenſium 53.cap.58. 73.cap.75
Veterum error in finienda terra habi-tata 107.cap.114
Victoria Portugallenſium de Mauris 69.cap.74.
Victus Calechutenſium 73.ca.57
Vida portus 72.ca.76
S. Vincentii ſinus 44.ca.49
Vincentianus Pinzonus 104.ca.112
Vinum non ex uuis, ſed ex baccis 99. cap.105
Vinum maluaticum 52.ca.56
Vinum factitium 131.ca.138
Virginitas probro ducitur 8.ca.8
Viridis ſinus 45.cap.49

Vliſbonæ uariarum gentium colluuies folio 47.ca.50
Vnguenta omnis generis 53.cap.59
Vnicornes uiui 47.ca.50
Vuæ uernæ 6.ca.6
Vxores communes 70.ca.75
Vxores uiuæ cum maritis mortuis comburuntur 72.ca.76.132.ca.139
Vxoria beneuolentia ac fides 132 cap.139.

X

Aymana Hiſpanæ inſulæ regio. folio 86.cap.93

Z

Abaius Goæ dominus 186
Zaphal inſula 56.ca.63.60. cap.68.59.cap.68.
Zaphalæ inſulæ deſcriptio 77.cap.81
Zaphalæ aurifodina 119.ca.126
Zaphalla auri ferax 116.cap.125
Zegnotorre inſula 63.cap.71
Zetieties mercatores 71.ca.76
Zenith 113.cap.121
Zilophi 16.cap.15
Zuchalis rex Senegæ & quales ſubditi folio 16.ca.15

EX AMERICO VESPVtio & Ludouico Vartomamno patritio Romano index collectus.

Abatia omnium ſanctorum portus 160
Abrahæ ſacrificatur 177 cap.17.
Adam ubi pœnitentiam egerit 222. cap.34.
Adamantis fodinæ 201.cap.5
Aden urbis munitiſſimæ deſcriptio. 182.cap.4.191.cap.13
Adulterium morte punitũ 225.ca.8
AEdes ubi Cain Abel fratrem occidit folio 168.cap.6
AEdes Arabum quales 170.ca.8
AEquinoctium 27 Iunii 148
Agmirus Mamaluchorum dux 168 cap.7.
Aiax urbs ac nobile emporium 188 cap.7
Alexandria ciuitas AEgypti 165.ca.1
Almacharan Sultani Gazophylacium. 189.cap.8.
Almada oppidum 258.ca.4
Aloes triplex genus, primíque caritas quo minus ad nos feratur 233.ca.20
Aloes fragrãtia ac uis mirabilis 233.c.21
Alphonſus de Albiecher protocapitaneus regis Emanuelis 161
Alui ſtipatæ immenſus dolor 243.c.34.
Alui ciendæ remedia 243.cap.34.
Aman ciuitas 166.cap.4.
Amantium intemperantiæ exemplum. 187.cap.6
Amba fructus 214.cap.15
Americi Veſputii præfatio ad Lothoringum ſui extenuationem complectens 135
Amir princeps interpretatur 191.ca.12.
Amirre, id eſt reguli 166.cap.5.
Amoris inſani miraculum 226.ca.9
Anarchia 232.ca.17.235.c.24.
Animalia urbis Calechut 218.cap.21
Anthropophagorum ferocium crudelitas 238.cap.29
Antigliæ inſula 153
Antiochia 165.cap.3
Antipagmenta 207.cap.2
Anzedina inſula 202.cap.7
Apparatus regius 211.ca.11.213.ca.13
Arabum cultus ac mores 170.ca.8
Arabum ſtrages 171.ca.10
Arabiæ homines plerunque bicornes 190.cap.9.
Arboris genus denos fructus diuerſos producens 215.cap.16
Arbor poſſeſſoris ſui iniuriam ulciſcẽs folio 216.cap.16
Arenoſi maris pericula 174.ca.14.
Armuſio capto rex eius tributarius Por

tugallenſibus factus 186
Aromatum uaria genera 214.cap.14
Aſtus bellici 250.cap.39
Aues manu ſe capi permittentes 160
Auium iucundus concentus 218 cap.21
Aumar præfectus militum Turcicorũ. folio 173.ca.12
Auri contemptus 140
Auri probandi ratio 217.cap.19
Azamii populi 166.cap.3

B

Abylon quæ & Cayrum 220 cap.1
Bacchar menſuræ genus 217 cap.19
Balaſcha caſtorei ferax 196.cap.5.
Bandan inſula,& eius incolarum mores. 235.ca.24
Banduin pop.efferi 182.ca.2
Bangella urbs Indiæ maioris 176.c.16
Bangella urbs ditiſſima 227.ca.13
Bangellæ Chriſtianorum mores ac religio 228.cap.14
Barbara inſula à Mahumetano regitur folio 292.cap.16
Barbam ponere,luctus argumentum à noſtro more contrarium 209.ca.7
Barri auerſe coeunt 204.c.11
Bathacala urbs Indiæ 201.cap.7
Bebmendo 182.cap.3
Belli inter Chriſtianos & Calechutenſes cauſa 206.cap.1
Bellum inter Luſitanos & Mahumetanos 253.cap.40
Belzoi gummi electiſſimum 226.ca.9 228.cap.14.233.cap.19
Beneuenutus ducis Lothorin.aulic. 135
Berintus urbs Phœniciæ 165.ca.3
Beſilicca AEthiopiæ pars 154
Betoli folia uenerem excitant 110 cap.7.
Bibliotheca Mahumetanorum 173 cap.12.
Biſinagar urbs Narſingæ 203.cap.10 feraciſſima cultiſſimáque.
Bonæ ſpei caput 257.ca.4
Bornei inſulæ celebritas 237.cap.26
Boues fœminæ ceruinis cornibus ſylueſtres 219.cap.15
S.Bragantis urbs Babylone non inferior 196.ca.6
Bramini ſacerdotes Narſingæ ac Calechutenſium 207.cap.3.208.ca.4 200.cap.5.
Breſilicum 160
Bubacar Mahumetis ſocius 173,ca.12

C

Adelapalon fructus 215.ca.15
Cadi pontifex Damaſcenorũ. 168.cap.7.alibi concionatores ita uocantur 177.cap.18.
Caicolon urbs & eius incolarum mores 220.cap.1.
Calechut regis ſuperbum cognomen. folio 206.ca.12
Calechut Indicarum urbiũ metropolis,eiúſque amplitudo 206.cap.1
Calechut ædificia nullius pretii 207 cap.1
Calechut impia religio 207.ca.2
Calechutenſes dæmonum cultores 207.cap.2
Calechutenſium rex non niſi dæmonibus immolata comedit 208.ca.3 eiúſq; comedendi ritus ibid.210.ca.9
Calechut regis uxores à ſacerdotibus ſtuprantur 208.ca.4
Calechutenſium ciuium ordines ſex 209.cap.5.
Calechutenſium uictus ac ueſtitus 209.cap.6.
Calechutenſium regni qualis ſucceſſio. folio 209.cap.7
Calechutenſium latria 211.ca.10
Calechutenſium milites & armatura folio 211.cap.11

Calechutẽſium rex morbo Gallico infectus 213.cap.13
Calechutenſium medici 216.ca.18
Calechut rex ſerpentes fouet 218.ca.22
Calicius portus 136
Calicutia meridiem ſpectat 158
Caligæ laxæ inſtar remigum 190 cap.9.
Calitia receptus omnium nauigationũ 158.
Calx matureſcere facit fructus 215.c.15
Camaran inſu.maris Erythræi 182.c.3
Cambaia urbs Indiæ 197.ca.1
Cambaiæ incolæ iuſti,tenaces ac probi. folio 200.cap.2
Cambaiæ ſultani deſcriptio lectu digniſſima 198.cap.2
Camelorum pernicitas 169.ca.8
Campana actuariæ nauis genus 234 cap.23
Camphoræ gummi 237.cap.26
Canaria magna 136.
Canibali anthropophagi 170.
Canibali perfidi 149.
Cannæ 156
Canonor urbs munitiſſ.& regi Portugal.fœdere iuncta 203.cap.9
Canonor pane caret ibidem
Capagot urbs 206.cap.12
Capel nauigii genus 213.cap.12
Capelan urbs 229.ca.15
Capillitium nigrum decori 137.
Capreæ Damaſcenæ 169.ca.7
Caprearum magnitudo atque fœcundi tas 224.cap.7
Capuli ex auium roſtris 224.ca.7
Caput bonæ ſpei 257.ca.4
Carauana quid ſit,camelorum agmen. folio 169.cap.8.170.cap.8.175.ca.15
Carbaſus nauis genus 149
Carii menſuræ genus 217.cap.19
Carocapel fructus genus 215.cap.15
Caſei recentis copia 168.c.7
Caſtoreum cur adulteratum ad nos feratur 196.cap.5
Caſtorei ſynceri uis 196.ca.5
Catholici aurei nummi 162.
Cayl urbs 221.cap.1
Cayrum urbs Nilotica 189.cap.1
Celeritatis incredibilis exemplum 138
Centocola Indiæ urbs 202.cap.8
Cercopitheci noxii 191.ca.13.199.cap.2 218.cap.21.
Ceruiſia alba & rubra 150
Ceul urbs 200.cap.3
Chambi radix pro uictu 141
Chani diuerſoria uocantur 168.cap.7
Charaibi,id eſt uiri ſapientes 145
Cheo portus 197.ca.6
Cherſoneſus aurea 161
Chorazani Perſidis regio 195.cap.4
Chriſtianorum duorum funeſta cædes folio 155
Chriſtiani D.Thomæ nũcupati,& eorum ſacri ritus 220.ca.1.
Chriſtianorum perſequutio 221.ca.2
Chriſtianorum uictoria 251.ca.39 55.cap.41.
Chriſtophori Columbi laus 153
Ciampana nauis genus 221.cap.2
Ciandapalon fructus 215.cap.15
Cinami arbor,& fructus qualis 223 cap.4
Ciromandel Indiæ urbs 221.cap.2
Claſſis Calechutenſium contra Chriſtianos 249.cap.39
Clyſteres ad ciendam aluum 243 cap.34
Cociacenor ſocius Ludouici in itinere folio 220.ca.1
Coclear ex arboris folio 110 ca.9
Colloquium Ludouici cum duobus Chriſtianis tranſfugis lectu digniſſimum 240.cap.32
Colon urbs idolorum cultui addicta. folio 220.cap.1
Comagene 166.ca.3
Comedendi mos barbarus 138

Commentum ridiculũ de Iſaac & dæmonis colloquio 177.ca.18
Comolanga fructus 215.cap.15
Concertatio iugis ob fidem diuerſam inter Mahumetanos 173.ca.12
Concharum captura 198.cap.2
Concio ad Mahumetanos 177.ca.18
Concio ad milites excitandos 249.ca. 39.255.cap.41.
Conſcientiæ metus mala cohibet 142
Conſeruantiæ naues 154
Cophini auro exornati 234.cap.22
Corniculæ aues ſacræ reliquiis dapum regiarum ueſcuntur 208.cap.3
Credita exigendi mira ratio 211 cap.9
Crudelitas in captiuos 138.
Crudelitas in iam morituros ægrotos. folio 140
Cubilia ex retiaculis bombicinis 139
Cucin cultores in fidem Chriſtianam propenſi 256.cap.3

D

Abuli urbs 200.cap.3
Dæmonum ſimulacra horrifica.folio 207.cap.2
Dæmonum cultus 220.ca.24
Damar urbs opulenta 190.cap.11
Damaſci opulentia atque amœnitas 166.cap.5.167.ca.6
Damaſcenum delubrum 168.cap.6.
Damaſceni tyranni crudelitas 167 cap.5
Damaſcenorum uictus 168.ca.7
Dantes poeta 136
Dante urbs 188.c.7
Decan urbs Indiæ,cui mamaluchus præeſt 201.c.5
Decan incolarum luxus ibidem
Delubrum prope Calechut indulgentiarum gratia acceditur 219.cap.24.
Deſiderium peregrinandi multis innatum 240.cap.32
Deumus dæmon Calechutenſium idolum 207.ca.2.216.cap.9
Deus ſuperbiæ ultor 161.
Deus pro Luſitanis pugnat 252 cap.40
Dei timpanati ſtulta perſuaſio 254. cap.40
Diſſimulatio hoſtilis 142
Diſſimulationis exemplum 173.ca.13 179.cap.20
Diuitiarum contemptus 140
Diuobanderrumi portus Perſiæ 193 cap.1
Diuortii crebritas 168.cap.7.
Domus uaſtæ & mirifice extructæ 139
Dora milium albicans 182.cap.1

E

As monetæ genus 205.ca.11
Ebur inſigne 235.ca.23
Educationis duræ exemplum. folio 218
Elephantorum forma,natura ac mores folio 201.cap.10.
Elephanti miræ magnitudinis 204 cap.10
Elephanti infrenes,eorúmq; mollis inceſſus 204.cap.10
Elephantorũ pudicus coitus 204.ca.11
Elephantorum ingens pretiũ 205.c.11
Elephantorũ in Monzambrich multitudo,eorúmque natura 257.cap.3
Elephanti Taprobanes pretioſiſſimi. 232.cap.18.
Emanuel rex Veſputium accerſit 154
Emanuelis regis Portugal.ad Leonem pont.max.epiſtola 161.
Emanuelis pium uotum,dextri conatus ac ſpes magnæ 164
Equi ingens pretium 203.cap.10
Equus pretioſior urbe 205.cap.11
Eremus anydros 171.ca.10
Eri ciuitas Perſidis 195.cap.4
Erythræi maris pericula 181.ca.21
Eteſiæ uenti 175.cap.14
Eufra uaſtum flumen,quod Eufratem

esse putant 196.ca.5
Exequiarum ritus urbis Calechut 219.ca.23
Exigendi credita mirus mos 211.ca.9
Explorandi solertia 19.ca.20

F

Alcones aquilæ genus 224.cap.7
F Fano monetæ genus 205.ca.11
Faseli nauis genus 142
Fatoma filia Mahumetis 173.ca.12
Febris aquæ frigidæ balneo pellitur 141
Feles qui Zibellum producunt 224. cap.7.eorum pretium 228.ca.15
Fernandus Castiliæ rex 135
Fernandus classi paratæ Vesputiũ præficit 135
Fides in socium laudata 195.ca.3
Fistulæ uirides 156
Flores ac rosæ hiberno tempore uernantes 202.ca.8
Fœminarum uegetum corpus post partum 139
Folii cuiusdam incredibilis magnitudo 151
Folium arboris pro cocleari 110.ca.9
Fortitudo Mamaluchorum 170. cap.9
Fortunatæ insulæ 136
Franciscus de Albicio 152
Fraudis exemplum 223.ca.4
Fructuum dena genera ex una arbore, mirum 216.ca.16
Frugalitas uestium 190.ca.9
Funerandi mos barbarus 141
Funerandi mos mirus 110.ca.7.112.c. 11.226.ca.9

G

Allinarum ac gallorum proceritas, eorúmque mirabile certamen 224.c.7
Gambaiæ rex amicitiam cum Portugalensibus iniit 164
Gariophyllum quomodo crescat 236 cap.25
Gaza Melachæ flumen uastissimum.231 cap.17
Gentis cuiusdam meticulosæ, perfidæ, atque crudelis descriptio. 243.ca.33
Gentis efferæ, miríque moribus descriptio 138.150
D. Georgius ubi draconem confecerit 165.ca.3
Gezan Arabiæ felicis urbs uariorum fructuum ferax 181.ca.1
Gibellus odor lectissimus 199.c.2
Gida portus 176.ca.15
Gigantum insula 152
Gionchus nauis genus 239.ca.31
Giulfar urbs 193.ca.1
Gladiatoria in pretio 211.ca.11
Goa urbis arx reparata 164
Goa urbis descriptio 193.ca.1
Goga insula Indiæ 200.ca.4
Gosipium id quod bombicinum. 184 ca.4.197.ca.1
Græcus uentus 158
Grosapa rex fœderatus Portugall. 164
Gunchi ligna 234.ca.22
Guzerat regio 200.ca.3
Gyauæ insula situs, mores, religio 238. cap.28
Gyaua nauigationum Patritii terminus 239.ca 31

H

Abitationis mutatoriæ causa frigoris ac sterilitatis brumalis immensitas 139
H Hærosipsi nobiles Canonor 202. cap.9
Hali Mahumetis gener 173.c.12
D. Helena mater Constantini .166. cap.4
D. Helenæ insula pisces immensæ magnitudinis complectẽs, atq; eius quædam alia miranda 257.ca.4
Herbæ cuiusdã succu ac farina sitis seda

tur 151.ca.
Hexarchatus Damaſcenus,atq; eius magna potentia 266.ca.5
Hippotoxotæ 221.ca.2
Hiſtoriographo fidelis memoria pernecessaria 256.ca.1
Hiſtriones uelociſſimi ex dura educatione 218.ca.20
Homicidæ atrox ſupplicium 110.ca.9
Homines plumati ac picti 147
Homines bicornes 184.ca.4
Hoſpitalitatis exempla 144.150
Humandi mos apud Tarnaſari. 226.c.9 227.ca.11
Hyems in Iunio, quod nobis abſurdũ uideri queat 154
Hypocriſis egregium exemplum 188. ca.6.241.ca.32.243.ca.34

I

Aceri fructus 214.ca.15
I Iacobitarum princeps 192.ca.15
IESVS CHRISTVS Mahumeti impie poſtponitur 173.ca.13
Igname radix quæ & Iucha 141
Igne terrentur elephanti 203.ca.10
Ignis inſula 148
Impietas in parentes ac fratres 194.ca.3
Impoſturæ felicis exemplum 142.c.34 146.ca.38
Impudentia mingendi nihil à Cynica conſuetudine abhorrens 139
Indiæ fluuii decreſcente luna augeſcunt præter naturam 197.ca.1
Indulgentiarum ſuperſtitio 220.ca.24
Indulgentiarum fraus etiam apud Turcos 176.ca.17
Indus fluuius 197.ca.1
Inedia febris remedium 141.243.c.34
Infantum negociatio 239.ca.30
Inſulæ uirides 159.
Inſulæ ditionis Portugalliæ regis uariæ 257.ca.4
Intemenahe,id quod Turcica lingua ſonat,unde es tu 179.ca.20
Internodia habere elephantos cõtra receptam opinionem. 204.ca.10
Ioannes Maria Mediolanenſis tormentorum faber tranſfuga Luſitanorum, ad Chriſtianos à Turcis redire parat ſi impunitas proponatur 240.ca.32
Ioannis Mariæ iam abitum adornantis infelix obitus 247.ca.38
Iogæ regis deſcriptio 199.ca.2
Iogæ incolarum mores ac cultus ibidẽ.
Irricum uellus 162
Iter ob ferarum copiam non niſi multis ſimul peruium 191.ca.13
Ity inſula 146.eiúſque incolarum mores ac ueſtitus ibidem
Ity ui capta,ac uictis incolis direpta 147
Iucha radix pro uictu 141
Iudæorum in Mahumetanos ſæuitia 172.ca.11
Iudæus quidam nauiũ faber aquis merſus 241.ca.32
Iulianus Bartholomæus Iocundus 154
Iuſtitia in pretio 192.cap.15.200.cap.3 110.ca.9 227.ca.10
Iuuenis quidam è claſſe Veſputii à fœmina barbara per fraudem fide data illectus,miſerabiliter trucidatur 155

L

Acertæ bifurcis caudis 160
L Lacta herba 234.ca.21
Lagi ciuitas Arabiæ 188.ca.7
Laſerpitium unguenti genus 226.cap.9 228.ca.14.233.ca.19
Laſerpitii mira uis 233.ca.21
Latex ſaccaro cõditus pro uino 224.c.7
Laurentius Brita Luſitanorum dux 253 cap.40
Lebeccius uentus 136.148.
Leonis pont.Max.laus 161
Leuans uentus 148
Liberalitatis mutuæ pulchrum certamẽ 230.ca.16
Libidinis incitamentum 139.210.ca.7
Libidinis prodigioſa licentia 139

Licentia Mamaluchorum 168.ca.7.208 cap.4.
Linter nauigii genus 142.149
Lisbona eadem quæ Vlisbona 153
Locus conuersionis D.Pauli 167.ca.6
Longæuitas 190.ca.9.202.ca.8
Luctus ceremoniæ 209.ca.7.219.ca.23
Ludouici patritii uersatile ingenium. 170.ca.8
Ludouicus se Turcam simulat, quod tutius Turchiam peragrare queat 179 ca.20.183.ca.4.186.ca.6
Ludouicus gratiosus & amabilis. 180. cap.20
Ludouicus ægritudinẽ simulat 181.c.20
Ludouicus proditus capitur 183.cap.4 apud Sultanum sistitur nõ absque uitæ periculo 183.ca.4.in carcerem cõiectus, inedia propè conficitur 184.
Ludouicus insaniam simulans, uexatur ab omnibus 184.cap.5
Ludouicus crudeliter tractatus, patientia sancti opinionem consequitur. 185 cap.5
Ludouicus à regina temere adamatur 186.cap.6
Ludouici castimonia summæ prudẽtiæ coniuncta 187.ca.6
Ludouicus liberatus è carcere, reginã una amoris mutui spe lactat 188.ca.6
Ludouicus sub prætextu curandæ alibi ualetudinis de fuga consultat 188.c.6 191.ca.13
Ludouicus tempestatis ui in AEthiopiã actus 191.ca.14
Ludouicus Persam itineris fidiss. comitem nactus 196.ca.5
Ludouico neptẽ offert in uxorem Persa comes 197.cap.6
Ludouicus ultra Giauam non est progressus 239.cap.31
Ludouicus duobus Christianis transfugis persuadet, ut redeant ad suos. 240 cap.32
Ludouicus hypocrisi sancti nomẽ adeptus 141.ca.32
Ludouici pater medicus 141.ca.34
Ludouicus artẽ medicã simulans profitetur ac ægrotos sanat ibidem
Ludouicus quo astu Mahumetanos effugerit 146.ca.38.& sequen.
Ludouicus equestrem dignitatem consequitur 255.ca.41
Ludouicus honorifice à rege Lusitaniæ tractatus, Romam patrium solum repetit 258.cap.4
Luna decrescente flumina augeri, mirũ 206.ca.1
Lusitanorũ triumphus ac laus 252.c.39
Luxus uestium 211.ca.10.213.ca.13
Liazori insulæ 158
Lychnorum copia in regia Calechut. 219.cap.23

M

Magnes amans Septentrionis. 257 cap.4.
Mahumetes Christo præfertur magna impietate 173.cap.13.& quis fuerit, qualisque eius secta 173.ca.13
Mahumetis sepultura 172.ca.11
Mahumetes Sultani filius anthropophagus 190.ca.10
Mahumetanorum cultus 189.ca.7
Mahumetanorum perfida impietas 250.ca.39
Mahumetanorum clades ibidem
Mahumetani nandi peritissimi 251.c.39
Mahumetanorum arma, & præliandi ratio 253.ca.40
Mahumetanorum agilitas 254.ca.40
Malacha emporium nobile omnis generis mercimoniorum 161.
Malacha à Christianis ui capitur ibidẽ
Malachenses nummi argentei 162
Malapolanda fructus 215.ca.15
Mamalmaricar de pace tractaturus ad Lusitanos mittitur 254.ca.40
Mamaluchi qui 168.ca.7

Mamaluchorum fortitudo ac prompti tudo par 170.ca.9
Mangolor urbs 202.cap.8
Manuel rex, Portugalliæ, qui & Emanuel 135
D.Marcus fontis cuiuſdam architectus 174.cap.14
Mare circa Calechut tempeſtuoſum. 213.cap.12.
Maris cognomento Arenæ pericula. 174.cap.14.
Maurus rex Malachæ imperat 161.
Mechæ urbis inclytiſſimæ deſcriptio. 200.ca.15.
Mechæ ager ſterilis, & aquæ indigus, undéque eò commeatus importẽtur. 175.ca.15
Mecha rerum omniũ emporiũ ibidem
Mechoa Calechutenſium piſcatores 209.ca.5.
Medici Calechutenſium 216.c.18
Medinathalhabi urbs 152.cap.11
Medinathalhabi ager diuina execratione ſterilis ibidem
Melacha Indiæ urbs regi Cini uectigalis Sultanum habet 231.ca.17
Melachæ portus totius oceani commodiſſimus ibidem
Melcha nobilis inſula 158
Memoria fidelis hiſtorico perneceſſaria 256.cap.1
Menacheaz præfectus 193.cap.1
Menin urbs 166.ca.4
Mercatores Malachi peregrini 162
Mercatura infantum 239.ca.30
Mercimonia urbis Mechæ 176.c.16
Meſchet portus 193.cap.1
Meſchita templum uocant Mahumetani 172.ca.11.181.cap.20
Meſquitæ Saracenorum ædes 162.
Meſuer ſurculus pro dentiſcalpio 183 cap.4
Mecarib regio 170.cap.8
Militum delectus laudabilis 200.ca.4
Milites Calechutenſium 211.ca.11
Mineralia 157
Miraculum D.Thomæ 221.ca.2
Miraculoſum auxilium 253.ca.40
Mœnia miræ altitudinis 171.c.10
Molaga, piper interpretatur 223.ca.19
Momia 174.ca.14
Moneta Taprobanes qualis 232.ca.18
Monoch gariophylli ferax 236.ca.24. & 25.
Mons gemmarum ferax 222.ca.3
Mons Iudæorũ habitaculum 172.ca.11
Monſtrum marinum 142
Monzambrich inſula AEthiopiæ, eius ſitus ac incolarum mores 256.ca.2.
Morbus Gallicus apud Indos.213.ca.13 248.cap.38
Moſcheæ templa Turcica 168.ca.6
Mulgendi mirus mos 169.cap.7
Mulieres in bello baiulæ impedimentorum 138
Mulieres prodigioſæ magnitudinis 150
Mures maximi 160
Mures ſole toſti comeduntur 209.ca.6
Muſeacum opus 167.ca.6
Myriſticæ nuces & maſtix quomodo creſcant.236.cap.24. earúmque pretium ibidem

N

Abi Mahumetem ſignificat 173
Naeri Calechutenſium patritii. 209.ca.5.211.ca.11
Nandi peritia 250.ca.39
Narſingæ regis potentia præter cæteros reges maxima. 203.ca.10.205.ca.11
Narſingæ & Mediolani cõparatio ibid.
Narſingæ incolarum religio atque cultus ibidem
Narſingæ regis moneta triplex. ibidem
Narſingæ regis cum Luſitanis fœdus, & in Chriſtianos fauor 221.cap.2
Narſingæ rex fœdus à Portugallenſibus petit 164
Natatores peritiſſimi 137.144

Nauale prælium 250.ca.39
Nauidomini uituperatio 159.
Nauigia Calechutenſium,& nauigandi mos 212.cap.12
Nauigia Tarnaſſari 227.c.12
Nauiprætor 156
Nauis naufragio amiſſa 159
Negotiandi mirus mos 217.ca.19
Negotiatores Calechut 212.ca.11
Negotiatores Taprobanæ 234.cap.22
Niraui uulgi fex in Calechut 209.c.5
Nomothetæ Turcarum 173.ca.12
Nornordenſius 160
Nundinæ nocturnæ ob æſtum diurnũ folio 182.ca.4
Nuptiæ regis Calechut ſacerdotis ſtupro honorantur 208.c.4

O

Bſequium tranſuehendi humeris per pontum 145
Oleo aſpergi pro aqua conſecrata. 220.cap.24
Onor inſula 202.ca.8
Onyx gemma uulgo cornicula 198 cap.1
Ophis lapis 167.ca.6
Opinionum diſcordia 198.ca.12
Opinio Turcarũ impia de Chriſto ac Mahumete 173.cap.13
Ormus urbs unionum ferax 193.ca.2
Oſtreolæ unionum matres 153
Othomar Mahumetis ſocius 173.ca.12

P

Aleachet Indiæ urbs 223.ca.5
Pandaran urbs 206.ca.12
Panis ex piſcibus cõfectus 143
Pannaniorum portus oppugnatur 255.cap.41
Pannaniorum clades ibidem
Parao nauium genus 213.cap.12 249.cap.39.
Pardaii monetæ aureæ genus 229.ca.15
Parentes ſenes,ac iuuenes ægrotos uendere licitum 238.cap.29
Parghi piſces marini 154
Parias prouincia 145
Parricidium ingens 194.cap.3
Paternoſter ex lapillis & oſſibus piſciũ. folio 140
Pax inter Luſitanos & Mahumetanos. 254.cap.40.
Pego urbis Indiæ clariſſimæ mores ac religio 230.cap.15
Pego regis humanitas 230.cap.16
eiuſdem luxus ac opes ibidem.
Pego incolarum ſalacitas 231.ca.16
Penda inſula 257.cap.2
Perdai aurea moneta, 200.cap.4
Perdai quid dicitur 203.c.10
Peregrinationum uaria pericula 238. cap.29.
Perfidia in amicum 194.cap.3
Perfidiæ ſupplicium ibidem
Periculi ex improuiſo grauis prouiſio. folio 153
Perle nouata dictio pro unionibus 152
Permutatio uxorum mirabilis 210. cap.8
Perſæ mercium adulteratores 196.ca.5
Perſarum comitas liberalitáſque ibidẽ
Perſa quidam Ludouicum liberaliter excipit 195.cap.5.neptem in uxorem offert ibidem
Petrarchæ teſtimonium 135
Petrus Antonius Mediolanenſis 241 ca.32.uide ſupra Ioannes Maria
Petri Antonii infelix interitus 147.c.58
Petulantiæ muliebris exemplum 187.cap.6
Pharmaca ad prouocandam libidinem folio 138
Phaſeli nauigii genus 137.
Pianſu ſerico nobilis urbs 329.ca.29
Picti ac plumati homines 147.168
Piloti ſulcandi æquoris peritiſſimi 174 cap.13.
Piperis origo,ſpecies formáque 214 cap.14.

Piper Taprobanes procerum 232. cap.18
Piſces ſole toſti 209.ca.6
Piſces immenſæ magnitudinis 257 cap.4
Piſcium ingens copia 151
Plinii teſtimonium Iunioris 135.
Poliar uulgi fex in Calechut 209.ca.5
Polygametia 210.cap.8
Polygamia 168.ca.7
Ponderum ratio in Calechut 217.c. 19
Pontes leuatitii 142.
Porcai inſula 213.ca.12
Portugallenſium glorioſa uictoria 161
Prælium atrox cum barbaris 142.167
Prælium ingens cum Arabibus 171. cap.10
Prælium nauale 250.ca.39
Prælium cum Pannaniis 255.cap.41
Præmium exequiarũ ſacerdotibus perſoluitur etiam apud Turcas 219.c.23
Præſidium firmum Malachæ impoſitum 162
Præſilium coloris genus 224..cap.6
Præſtigia ſepulchri Mahumetis 174. cap.13.
Preces regum ac magnatum, præcepta ſunt 151
Precandi mos mirus 211.cap.10
Preſbyteri Ioannis cum Portugallenſibus fœdus 164
Preſbyter Ioan. AEthiopiæ rex 192 cap.15
Proditio hoſtilis 142.
Promptitudinis miræ exemplum 170 cap.9
Promuſcide Elephas ferit hoſtem alligato gladio 203.cap.10
Proſtitutio uxorũ filiarúmque ultronea. 140.144
Proſtitutio nouæ nuptæ 225.cap.8
Proxenetæ mirabilis uſus 217.ca.19
Pſitaci uarii coloris 218.ca.21
Pſitaci uerſicolores 224.ca.7
Pſitaci uocales ac pulchri 229.ca.15
Pua morbum Gallicum ſignificat 248.cap.38
Pudendorum nulla uerecundia 139
Pudor egerendi 139
Puerperarum dolor leuis 139.
Pulſus ægritudinis aut ſanitatis index. 243.cap.34
Puſtulæ in India fœuiunt 213.ca.13
Pider ciuitas Taprobanæ 232.ca.17. 18
Pilæ elaboratæ 175.ca.14
Pyropi gemmarum genus, qui & Rubini 222.cap.3

R

R Eame urbs 189.ca.9. eius cœli temperie incolæ longæui. ibidem
Reditus Veſputii in Hiſpaniam 148
Liſbonæ ſplendide excipitur 160
Regio circa Sodomam ac Gomorram ſteriliſſima, aquáque indiga 171 cap.10
Regis de Decan mores 201.ca.6
Regum ac populorum quorundã nomenclatura 206.ca.12
Regum preces præcepta ſunt 154
Religio in periculis multo maxima eſt folio 158
Religio diuerſa ciuilis diſcordiæ ſeminarium. 189.ca.7.172.cap.12. 196.cap.16.
Remedia alui ciendæ 143.ca.34
Renatus Lothoringiæ dux 135
Retiacula, cubilium uice 137
Reubarbari copia atque uilitas 195. cap.4.
Rex de Auſiam fœdus cum Portugallẽſibus feriit, donis ad hæc miſſis magnificis 162
Regi de Decan Goga inſula tributaria eſt. 200.ca.4
Rhada urbs 183.ca.4
Ritus conuocandi Mahumetanos ad delubra 144.cap.35

Rubini 222.cap.3
Rubri maris intemperies 181.ca.21
Rubrica pannis inficiendis idonea 191.cap.14
Rumi Christiani reges Turcis finitimi 228.cap.14
Rore pro aqua utuntur 151

S

Sacrificandi ritus apud Mechã 177.cap.18. apud Calechutenses 208.ca.2
Sagittarii periti 137
Sal optimum 182.cap.3
Sambuc nauigii genus 213.ca.12
Samory, id est in terris deus, rex Calechut 206.cap.12
Sana urbs Arabiæ felicis 190.ca 10
Saraphi moneta aurea 166.cap.5
Sarau auis genus 218.cap.21
Sarcophagi Mahumetani miracula 179 cap.13
Sauain militum dux 200.cap.4
Schira urbs 196.cap.5
Scortatio licita 138
Secha idem quod sanctus 191.ca.12
Sechamir dicitur Sultanus Arabiæ felicis ibidem
Secta Mahumetis qualis 173.c.13
Sepulchri D. Thomæ miracula 221 cap.2
Serici copia 195.ca.4
Seroccus uentus 148.157
Serpentum uastorum tria genera 218 cap.22
Serpentum immunitas ibidem
Serpentes loco numinum culti è cœlo sumpti existimantur ibidem
Serpentum occursus prosper habetur ibidem
Serpentes uastissimi ibidem
Serpentes horrifici 143
Serraliona regio 158.159.
Sibillia ciuitas Hispaniæ 153
Sidi Hierophanta 173.ca.13
Simonis Martini peritia in rebus bellicis 251.ca.39
Simplicitas credula 145
Simulacra dæmonum horrifica 207. cap.2
Simulacrum dæmonis in templo 220 cap.24
Sitis sedandæ mira ratio 151
Siti multi absumpti 174.ca.14
Sodomæ ac gomorræ uestigia 171.c.10
Somler insigne regis Calechut 211.c.11
Sophi rex Persarum 196.c.6
Sotularia gemmata 201.cap.5
Specus in quo pœnitentiã egisse Adam fertur 222.cap.4
Squilaz urbs 296.cap.5
Stupra uirginum ac uxorum honori habita 140
Successus regis Portugalliæ prosperi 161.& sequent.
Suduesius uentus 159
Sultani Damasceni tyrannis 166. ca.5
Sultanus Mechæ 175.cap.15
Sultanus Ananiorum 182.cap.3
Sultanus Sanæ 183.ca.4
Sultani Arabiæ milites, & eorum armatura 184.cap.4
Sultani uxor Ludouici amore corripitur 185.cap.5
Sultanus Arabiæ sanctus habetur, quod ab humanis cædibus abstineat 191.cap.12
Sultanus Cambaiæ 197.ca.1.198.c.2
Sultani Ormus filii alterius in parentes impietas 194.cap.3
Sultani iunioris crudelitas ibidem
Sultanus parricidium morte luit 195 cap.3
Sultani Cambaiæ prolixa descriptio 198.cap.2
Sultanus ueneno uescitur, à pueris ita assuetus, quod expuens in fontes, eos ita perimit ibidem

Sumatra quæ & Taprobana, insula 231 cap.17.232.ca.18
Superbiæ uindex deus 159.
Supestitio Mahumetanorum 174 cap.13

T

Aessa urbs templo magnifico celebris 190.c.11
Temerani deus Optimus maximus dicitur 207.cap.2
Taprobanes situs ac eius incolarum mores 232.cap.18
Taprabonenses urinatores eximii 274 cap.22
Tarnasari Indiæ urbs, regis atque incolarum mores 222.ca.6.223.ca.7
Tarnasari ciues albicantibus hominibus nouas nuptas stuprandas prostituunt 225.ca.8
Tarnasari ciues in hospites liberales ibi.
Tactarucæ piscis ingens coriũ 234.c.23
Tempestatis incommoda 154
Tempestas in mari horrida 156.157 cap.14
Templi Mahumetis descriptio 172 cap.12
Templi Meschæ desciptio 176.ca.17
Thalae nauis genus 193.ca.1
Thesaurus ingens 213.ca.13
D. Thomæ miracula 221.ca.2
Tormenta bellica terrori barbaris 145 147.152.156
Tripolis 165.ca.3
Tristanus à Cugna Lusitanis periclitantibus suppetias fert 253.ca.40
Tristani laus 256.ca.2
Triumphus Lusitanorum 252.ca.39
Trompatam urbis incolarum frugalitas 205.ca.12
Tuberum ingens ubertas 169.ca.7
Turchia ubi ibidem
Turris in qua Paulus, qui tum Saulus Christianos afflixit 167.cap.6
Turtures pisces 151
Tyrannis in plebem intoleranda 109. cap.5
Tyrannidis affectatæ supplicium 195 cap.3
Tyrannicidæ præmium ibidem

V

Abulum sub Presbyteri Ioannis dominio 164
Vaccæ unicornes 192.c.15
Vectigal incredibile 202.ca.9
Vellus Irricum 162.
Velutum serici genus 169.c.7
Veruex pondo 40 pinguis 185.ca.5
Veruеces pinguissimi ponderosis caudis 190.ca.9.192.ca.15
Veruecum uilitas, duodecim scilicet unico aureo 224.ca.7
Verzinus color qui & præsilium 224. cap.6
Vesputii auunculi laus 135
Vesputius 4 nauigationũ libellum pollicetur 141.160
Vesputii reditus in Hispaniam 148.
Vesputius in nauidominum iuuehitur folio 159
Vesputius rudem flagitat 160
Vestigia magnorum pedum 151.
S. Vincentii caput 156
Vinum factitium 150
Vlisbonæ laus 258.ca.4
Vncaleut patibulum dicitur 211. cap.9
Vnicornes mira specie ex AEthiopia aduecti 178.ca.19
Vniones 500 unica nola permutati 150.
Vnionum uilitas ibidem & 153
Vniones maturi ac immaturi ibidem
Vomitus herbis prouocatus 141
Vrinatores peritissimi 252.cap.39
Vuæ sine granis dulcissimæ 190.ca.9
Vxores à sacerdotibus stuprantur, præmio proposito 208.ca.4
Vxorum mira permutatio 210.ca.8

Vxores uiuæ mortuis maritis ſe comburunt 226.cap.9.231.cap.16

Z

Z Achariæ corpus ubi ſepultum 167.cap.6

Zambei princeps potẽs 169. cap.8

Zambei prædabundus ibidem

Zaylon inſula 222.c.3

Zaylon gemmarum ferax, & quomodo eruantur ibidem

Zaylon incolæ Narſingæ regi uectigales,& eorum mores qui ibidem

Zeila portus ac urbs celebris 191.ca.14 192.cap.15

Zeilæ incolarum mores & habitus ibi.

Zibellum unguentum 224.ca.7.229 cap.15

Zibith urbs opulenta 190.cap.11

Zida portus ac urbs elegans qui & Gida. 180.cap.20.

Zinziber quomodo naſcatur 214.c.14

INDEX E BROCARDO, MARCO PAVLO VENETO Haythono, Mathia à Michou, Paulo Iouio, Petro Martyre, atque Eraſmo Stella nouarum inſularum ſcriptoribus collectus.

A

A Baga filius Haoloni, patri ſuccedit 391.ca.32

Abaga inuaſa AEgypto, Turquiam uaſtauit 393.cap.34

Abaga ueneno moritur 395.ca. 36

Abaſia India intermedia 362.ca.43 uariis animantium generibus referta 363.cap.45

Abraiamim incantatores 354.ca.23. 357.ca.30

Accaron ciuitas 282.

Aceda 282

Alechmangi prouincia 330.ca.34

Acor uallis 270

Acon quæ & olim Ptolemais 260

Acon ciuitas obſeſſa capitur 412 cap.52

Adamantes quo pacto reperiantur 357 cap.29

Aden prouincia D. Thomæ prædicatione nobilis 362.cap.43.eius luculẽta deſcriptio 362.ca.46

Aden Sultanus bello uictus 362.ca.44

Adoptionis ius 340.ca.53

Adulterii pœna in uiros & fœminas 284

Adulterium uetitum 309.ca.55

Adumin caſtrum, latronum ſpelunca 272.

AEgypti deſcriptio copioſa 285.413 cap.54.

AEgypti forma △ 285

AEgypti ſitus 286

AEgyptus Chriſti religione claruit ibi.

AEgypti conditio ſtatúſque 409 cap.50

AEgypti imperii crebra mutatio 410 cap.52

AEſtus maximi 296.ca.23

AEthiopia 286

AEthiops nunquid mutare pellem poteſt 282

AEtii Romani ducis uictoria de Attila. 443.ca. 14

Aex caſtrum Tyri 261

Air calamus aromaticus 433.ca.7

Alani qui 439.ca.12

Alania deſerta ibidem

Alanorum irruptiones in Romanam Rempub. 441.cap.13

Albis fluuius 440.cap.12

Alborum dies feſtus Tartaris 322.c.15

Alchai mons ſepulturæ regum Tartarorum locus 309.cap.53

Allau rex Tartaricus Barclza uictor. 260. cap. 1.
Allau obſidet Baldachum 293. cap. 13
Allau tyrannidem aboleuit 299. ca. 29
Altitudo polaris 475
Amalech 278
Amazones terror mundi 437. c. 10
Ambaſiator 288. cap. 2
Ambrum ex cete marinis 360. c. 39
Amu prouincia 338. cap. 47
Amurates proceres AEgyptiaci dicuntur 410. ca. 50
Anarchia 504
Anatoth Ieremiæ patria 271
Angania inſula 353. cap. 21
Animal quoddam catti ſimile muſchũ producit 312. ca. 62
Antheradum 262
Anthropophagi 352. ca. 16. & 17
Antilibanus mons 261
Antiopia quæ & Aſſor 262
Antipatrida quæ & Arſur 282
Aphec ciuitas 267
Aquæ potabilis magna penuria 297 cap. 25. 299. cap. 30
Aquæ amaræ ac uirides aluum cientes. 297. ca. 25
Aquilæ feroces lupos aggrediuntur 323. ca. 17
Aquileiæ obſidio ac expugnatio 444 cap. 14
Arabia triplex 259
Arabia magna 260
Arachas caſtrum 261
Aradium quære Antheradum 262
Aradius filius Chanaan ibidem
Aramathia 277
Aratheus Arathan conditor 262
Arath mons altiſſimus 371. cap. 9
Arbor ſolis 298. c. 27
Archimandritæ 477.
Arcladam prouincia 334. ca. 41
Areopolis quæ olim Ar 270
Argentei Adriani imagine inſigniti 441. cap. 13
Argon rex Indorum à Cham ſui ſanguinis uxorem impetrat 291. ca. 9
Argonus filius Abaga, interfecto Tangador, in imperium ſucceſſit Tartarorum 397. cap. 38. eius obitus ibidem
Argon ſagax gens & elegans 313 cap. 64
Arietes maximi 295. cap. 22
Ariſtoteles architectus 474.
Arma Moſchouitarum 481
Armeniæ rex Chriſticola 284
Armenorum fides ibidem
Armeniæ minoris laus 292. ca. 11
Armeniæ maioris deſcriptio 292. ca. 13
Armeniæ regni deſcriptio 371 ca. 9
Armeniæ rex Tartarorum Cham Imperatori fidem Chriſti accipiendam perſuadet 386. cap. 23
Armenorum magna clades 404. cap. 44
Arnon torrens 270
Aromatum caritas unde 468
Ars inuadendæ tyrannidis mira 298 cap. 28
Aſcalon urbs 279
Aſcelinus legatus pro pace impetranda ad Tartarorum Cham 430. c. 5
Aſia duplex profunda & maior 407 cap. 47
Aſini pulchri & pretioſi 295. cap. 19
Aſiſinini Saraceni 283
Aſinorum terra 262
Aſphalti lacus bituminis 271
Aſſaſmi ſicarii 298. cap. 28. & ſeq.
Aſtrologi in rebus bellicis conſulti 316 cap. 3
Aſtrologia in pretio 345. cap. 64
Attila primus Iuhrorum rex 443. c. 14
Attilæ in Gallias irruptio ibidem
Attila conſultis aruſpicibus infeliciter cũ AEtio pugnat ibidem
Attilæ late graſſantis uiolentia 444 cap. 14

Attila prima nuptiarum nocte apoplexia ſuffocatur 445.ca.14
Auaritiæ ſupplicium fames 294.ca.16
Auaritiæ ingenium 302.ca.38
Auaritiæ pœna 389.ca.26
Aucupandi ratio 324.ca.19
Aues aucupio deſtinatæ ibidem
Auguſta Vindelicorum 440.ca.12
D. Auguſtini mors 441.ca.13
Azotus 279

B

Abylonia Chaldæorum regni metropolis 372.ca.11
Babylonia AEgypti 286
Bahurim 272
Baian Chinſan à centum oculis nomen ſortitus 340,cap.54
Balac ciuitas 299.cap.31
Balaſciæ prouincia,cuius reges proſapiã Alexandri magni iactant 300.ca.34
Balaſcia gemmarum ac metallorum ferax ibidem
Baldachum ciuitas quæ & Suſis 293 cap.16.expugnatur,ibidem.293.ca.25 olim Babylon 376.ca.15
Baldad Suites 264.
Balduinus rex Hieroſolymitanus 260 270
Balduinus Conſtãtinopolis Imperator 288.cap.1
Bangala prouincia 337.ca.45.
Baptizandi mira ratio 283
Barca rex Tartarorum 288.cap.1
Barca prælio uictus ab Allau ibidẽ
Bargu campeſtria 311.ca.61
Barones duo uenationi præfecti 324 cap.18
Barones XII regnis Cublai præfecti, & eorum officia 326.ca.22
Baſcia palmarum nemore cincta 294 cap.16
Baſciæ prouinciæ deſcriptio 301.c.35
Baſilii Moſchouiæ ducis literæ 471
Baſilii laus 480.
Baſman regnum 351.ca.15
Bathi Imperat. Tartarorum in Hungaros 429.cap.4
Baydo Imperator factus à ſuis interficitur 397.cap.40
Beduini incolæ terræ ſanctæ 283
Bela regis Hungariæ conatus aduerſus Tartaros 429.ca.4
Bela euaſit prælium ibidem.
Beliſarii de Vandalis uictoria 442.c.13
Bellena ciuitas 262.269
Belli inferendi quadruplex ratio conſideranda 408 ca.49
Berſabee Iudeæ terminus 280.
Berytus 261
Bethagla 270
Bethania caſtellum 272
Bethel 269.271
Bethleem 277
Bethoron ibidem
Bethſaida 265
Bethſames 279.
Bethſan ciuitas 266
Bethſura caſtrum 279
Bethuliæ mons 266
Bezec 278
Biblium ciuitas 261
Bircorum magna copia 352.ca.18
Bitumen medicinale 271
Blaſphemiæ in Chriſtum 317.ca.6
Blondus perſtrictus 442.ca.13
Bochara ciuitas Perſidis 288.ca.1
Boeach prouinciæ inhumani cultores 351.cap.11
Bohemi ex Sclauis oriundi 440.c.12
Bombix arbor 359.cap.35
Boriſthenis fluuii ortus 461.ca.3
Boruſſiæ ſitus 502.503.
Boruſſiorum primus rex 509
Boruſſiorum leges ibidem
Boruſſiorum idololatria 510
Boruſſiorum perfidia 513
Bothnopolis 282
Botrum oppidum 261

Boues gibboſi 295.ca.22. ſylueſtres. 312.cap.62
Boues elephanti magnitudine 338.c.45
Boues pro diis culti 354.cap.24. & 356.cap.28
Brius flumen auriferum 333.cap.38
Bube auis Tartaris ſacra 381.ca.16
Burgundi unde 440.cap.12.

C

C Acauſu nobilis ciuitas 339. cap.50
Cades barnæ 278
Cæſarea Philippi 262.
Cæſarea palæſtinæ 268
Caffa ciuitas 471
Caigui frumenti ditiſſima urbs 343 cap.60
Cain inſignis urbs 341.ca.56.
Calacia metropolis Tanguth 313.ca.63
Calciamenta de Camuco 322.cap.14
Caligo aeris arte magica facta 296.ca.22
Caliphus Særacenorum prælatus 293 cap.16.
Caliphus ob auaritiã fame necatus ibi.
Caliphus ſectæ Mahumeti pontifex auaritiæ pœnam morte luit 389.ca.26
Calores immenſi 297.c.23 356.cap.26 358.cap.31.
Caluariæ locus 272
Camandu ciuitas 295.ca.21
Cambalu tremeſtre Cublai regis diuerticulum 319.cap.9
Cambalu ciuitatis deſcriptio 320.ca.10 & eius incolarum mores ibidem
Camphora auro æqualis 353.ca.19
Campition urbis idololatria 307.c.49
Camul prouinciæ ſitus ac mores 305 cap.46
Cana Galilææ 266
Canes trahendis rhedis aſſueti 364 cap.48
Canum cum leonibus certamen 338 cap.49
Canſu ciuitas 344.cap.64
Cangigu prouincia 338.ca.46
Canglu ciuitas 339.cap.50
Caniclu prouincia 332.ca.38
Canoſalim caſtrum 296.cap.22
Capchac progenies Cumanorum 411 cap.52
Capchiclz proditor Caſani, Chriſtianorum prouincias prodit Soldano 401 cap.403
Capharnaũ fons regio, Ciuitas 264
Capuli ex piſcium dentibus 446.c.14
Caraiã prouincia ſeptẽ regnis inclyta cap.39
Caraſminorum regni deſcriptio 368 ca.4
Carbagandam fratris Caſani in imperio ſucceſſor 404.ca.45
Carbagandam apoſtata ibidem
Carbanda reguli Tart.potentia 406 cap.47.
Carcham prouincia 304.ca.40
Cariath Iarim ciuitas 277
Cariath Sepher 278
Caritas aromatum unde 468
Carith torrens 269
Carmelitæ à monte Carmelo 279
Carnes crudæ comeduntur 333.ca.39
Carocoram Tartarorum origo 308 cap.51
Caromora flumen uaſtum 329.ca.31. 339.cap.52
Caſale Lamberti 260
Caſanus Argoni filius in Imp. per ſimulationem electus 398.ca.41
Caſani fidei Chriſtiani defenſoris cum Soldano prælia ibidem
Caſani laus 399.ca.42
Caſanus ſubſidio regis Armeniæ Saracenos bello inuadit 402.ca.44
Caſanus teſtamento & multis egregiis poſt ſe relictis legibus moritur 404 cap.45
Caſpium mare multa flumina excipit 432.cap.7

Caſſar prouincia 302.ca.38
Caſtrum peregrinorum 279
Caſus facete relatus 476
Catalogus regum ac imperat. Tartaro rum. 309.ca.54.434.ca.8
Catalogus impe.Turcarum 447 ca.15.
Catapultæ inſtrumentum bellicum 342.cap.58
Cathay regni deſcriptio 367.ca.1
Cathaium urbs 473
Cathalaunici campi 443.ca.14
Catholicus orientis ſacerdos 284
Caudati homines 353.cap.8
Caydu nepos Cublai cum Naiam in Cublai conſpirat 316.ca.2
Cazaci Tartarice prædones 442.c.12
Cedar ciuitas 264
Cedes Neptalim 264
Cedron torrens 274.
Ceremoniæ Tartarorum 322.ca.15
Cerui equorum loco 312.ca.61.
Ceruiſia Tarta.uarii generis 431.c.6
Chaldæorum regni deſcriptio 372.c.11
Cham in Chriſtianam humanitatem 289.ca.3290.ca.7.
Cham in Chriſti fidem propenſus legatos ad pontificem Ro. pro doctoribus mittit. 289.cap.4
Cham Paulos magnifice in patriam dimittit,quanquam inuitus 292.c.10
Cham nomen Imperatoris omnium apud Tart.380.ca.16.dicitur & Can 381.
Changius è paupere Imp.Tartarorum factus 382.cap.16
Chãgius Can.Tarta.1.Imp.382. c. 17
Changii iam morituri, ad XII filios pro concordia tenenda adhortatio. 383.cap.17
Chapar Tarta.princeps potens 406 cap.47
Cheſimur prouincia locis natura munitis'ualidiſſima 301.c.36
Chinchis rex Tartarorũprimus,Vncham prælio uincit 308.cap.53
Chinchis obitus ibidem
Chincui caſtrum munitiſſimum 329 cap.30
Chiſi ciuitas 294.ca.16
Chriſtiani tranſfugæ 282
Chriſti religio in Oriente 283
Chriſti cultus in AEgypto 286
Chriſtiani titulo tenus perſtricti 317 cap.4.& 6
Chronus fluuius 504
Ciambæ prouinciæ potentia Cublai fit tributaria 350.ca.9
Ciandu palatio nobili inſignis 314. cap.65
Cianfu ciuitas 329.cap.31
Ciangli ciuitas 339 cao
Ciangiam ciuitas 346.ca 66
Cianiganiorum ciuitas Cham magni regia 313.ca.64
Ciartiam arenoſa 304.cap.43
Cigata frater Chã,C hriſtianus factus 302.cap.39
Cinchis Cublai primogenitus inter XXII filios 319.ca.8.de concubinis XXVII. ibidem
Cinchintalas prouincia 306.ca.47
Cinereth 266
Cingianfu ciuitas 343.ca.61
Cingingui incolarum perfidia punita 343.ca.62
Cinglzis natiuitas & potentia 434.c.8
Cinglzis primus Tartarorum Imper. ibidem.
Circaci 433.ca.7 D.Cirullus ibi.
Ciſon torrens 267
D.Clemens ibidem
Clemeniſu ciuitas Tartarorum 290 cap.6
Clopatra AEgypti regina 271
Cobila Can quintus Tartarorum impe. 390.cap.30.
Cobinam ciuitas 297.c.26

Codorlaomer rex 265
Cœleſyria 259
Cogracam filius Cublai 333.ca.40
Cohan fluuius 433.cap.7
Coilum regnum 357.ca.31
Comari prouincia 358.cap.32
Cometes 425.ca.2
Concordiæ uis exemplo oſtenſa 382 cap.17
Conigangui ciuitas opulentiſſima 341 cap.55
Coniugium inter mortuos 310.ca.58
Conſilium recuperandæ terræ ſanctæ copioſe per tria capita 414.ca.55
Conſuetudo uetus uim ueri habet 350 cap.7.
Corallium collo appenſum, & pro moneta 332.ca.37
Corgangui & Caigni urbes 339.ca.52
Cormoſa ciuitas 296.cap.23
Coſmographorum ueterum uarii errores 443.ca.14.467
Cotam prouincia 304.ca.41
Craclz 412.ca.53
Crapula Lithuanorum 462.ca.2
Creanum mare 296.cap.23
Crermam nobilis ciuitas 295.ca.21
Crocodili & eorum natura 413.ca.54
Crudelitas in hoſpites 334.ca.40
Cublai magnus Tartarorum rex, qui & Cham dicitur 288.ca.2
Cublai integro libro deſcriptio 315.c.1
Cublai de Naiam uictoria 316.ca.4
Cublai IIII prouinciis augetur 317 cap.5
Cublai Chriſtianis aduerſus Iudæos & Saracenos patrocinatur 317.ca.6
Cublai in milites præclare ſe gerentes liberalitas 318.cap.7
Cublai forma uxores & familia. 318.c.8
eius concubinæ ibidem
Cublai in conuiuiis magnificentia 321 cap.13
Cublai in uenando & aucupando uoluptas 324.ca.19.& ſeq.
Cublai opulentiſſimus 325.ca.21
Cublai prouidentia, cum annonæ ingra ueſcit caritas, eiúſque in pauperes benignitas 327.ca.24
Cublai de rege Mien uictoria 336.c.42
Cublai prouincia Mangi auctus 340 cap.54
Cublai in Zipangrios bellum 348.c.3
Cugui ciuitas 346.ca.66
Cumaniæ regnum 368.ca.5
Cunchi prouincia 330.ca.33
Cytracham emporium 474.

D

Species AEgypti 286
△ Dabir ciuitas 278
Dæmonum cultus 305.ca.45
Dalmanuta 263
Damaſcus 259.
Damaſcenus ager 278
Damaſceni Tartaros aquarum ui obrutos perimunt 402.ca.44
Damiata 285
Dan terminus terræ ſanctæ 262
mons 269
Darius captus, Preſbytero Ioan. ſubiicitur 329.ca.30
Dauid turris 272.
Decapolis cur dicta 266
Demetrii legati Moſcho. laus 467.470
Deſertum 298.ca.27.307.ca.50.331. cap.36
Deſertum dæmonum præſtigiis periculoſum 304.ca.44.312.ca.62
Deus iniuſtæ perfidiæ ultor 317.ca.6
Dioſpolis 279
Diſcordia ducum in bello pernicioſa 348.cap.3
Diuidna fluuius ingens 472
Diuortium leui de cauſa conceſſum 307.ca.49
Dogmata Moſchouitarum 477
Domus motoriæ 310.ca.55.314.ca.65
Domus de arundinibus in modum ta-

bernaculi magnifice extructa ibidem
Domus auro tectæ 348.ca.2
Doucoſcaron de proſapia trium regum Chriſtiana Haolono uxor 389.c.27
Don fluuius qui & Tanais 432.ca.7 464.cap.4
Dooch caſtrum 269
Dotaim caſtrum 265
Draconis cuiuſdam late uaſtantis omnia interitus 450.ca.16.
Dragogiam regnum 352.ca.17
Druſi obitus 440.ca.12
Druſi res geſtæ ibidem

E

Brietatis exemplum 300.c.32
E Edel fluuius, qui & Volha 433.ca.7
Edeſſa quæ olim Rages 259
Egrigaia prouincia 313.ca.63
Elephanti turriti 336.ca.42.361.c.41
Elephanti X X, annuum tributum 350 360.cap.9
Elephantorum ac eboris magna copia cap.39
Elephanti prælium ingreſſuri temulenti redduntur 361.ca.41
Eli incolæ rapto uiuunt 358.ca.33
Eleutherus fluuius 261.
Emaus 277.279
Endor uilla 267
Engaddi mons 271
Ennon oppidum 269
Ephimeræ uermes in Boriſthene flu. 454.ca.1
Epiſcopi Moſchouitarum 477
Equitatus numeroſus 480
Equi duriſſimis ungulis 301.c.34
Equorum pretium ingens 295.ca.19
Equorum alborum copia 314.c.65 horúmque pretium ibidem.
Equorũ Tartarorũ pernicitas 431.ca.6
Equorum uſus pro nauigiis 433.ca.7
Eraſmi ſtellæ de Boruſſiæ antiquitatibus opus 502
Ergimul regnum 312.cap.62
Eroclzcaton piiſſima mulier Carbagan dam mater 404.ca.45
Erythratao auis 479
Eſau ubi habitarit 265
Eſentemur filius magni Cham 333. cap.39
Eudici color eximius 358.ca.31
Eudoxia Valentiniani Imperatoris filia capitur à Genſerico 441.ca.13
Ezina ciuitas 307.ca.50

F

Acſur rex Mangi potentiſſi-
F mus 340. cap.53
Fanſur regnum 353.ca.19
Farina ex arborum corticibus optima ibidem.
Faſiani maximi longiſſ. caudis 312.c.62
Februarii Calendis Tartari annum auſpicantur magna celebritate 322.c.15
Federicus ordinis Teutonicorum protomagiſter 500
Fel ſerpentum ad uarios morbos utile 334.ca.40
Feræ uarii generis Cublai mittuntur 323.cap.16
Feræ feras capiunt 323.ca.17
Feræ Hercyniæ 470.
Ferlech regnum 351.cap.14
Fertilitas terræ ſanctæ 280.
Feſti dies Tartarorum 322.cap.14
Figui ciuitas Indiæ 347.cap.70
Flumina calidiſſima 358.cap.31
Fœminina inſula à ſolis fœminis inhabitata 359.cap.37
Fons hortorum 262
Fons Iacob 269
Fons olei 293.ca.13
Fons uiuus 264
Formoſa locus ab amœnitate dictus 314.ca.65
Formæ dos in coniugio ſpectatur 312

cap 62
Franciſci Cheregati laus 469
Fugui regnum 346.ca.67.& regni Condia metropolis 347.cap.69. præſidiũ Cham contra rebelles ibid.
Fuluum ſuccinum 506
Funerandi mos 305.ca.45.345.ca.64
Funerandi mos apud Moſchouitas 478.
Furtorum ſupplicia 311.ca.60

G

Abaon ciuitas 277
G Gabaa Saulis patria 269
Gadderi animantia 332.ca.37
Galaad mons 263.266.
Galgala 270
Gallinæ loco pennarum pilos habent 347.cap.68
Gal za portus Armeniæ 289.cap.4.aliter Glacia 290.cap.6
Gaza 280
Gazara ibidem
Gazarorum religio ac mores 433.c.7
Gehennon 275
Gelboe mons 268
Genealogia principum Vlanorum 449 cap.16
Gengui ciuitas 346.ca.66
Genſerici crudelitas 441.cap.13
Geogui ciuitas 328.ca.28
Georgianorum ſacri ritus 284
Georgiæ regni deſcriptio 371.ca.10
Geraſa à qua Geraſeni 265
Getæ qui & Gothi 437.c.10
Getſemani 274
Geth 282
Giblet, quæ & Biblium 261
Gilimeris commerita captiuitas 442 cap.13
Gingui prouincia 338.ca.49
Ginom uel Gelim 268
Ginus Can tertius Imperator Tartarorum 384.cap.19
Gion mons 273
Glacia inſignis Armeniæ portus 292 cap.11
Glebæ aureæ pro moneta 351.ca.11
Gog regio, quæ & Lug. 313.cap.64
Gogaca Cham aulicus 289.cap.4
Gohagaday tertius filius Hoccata Can 385.cap.22
Gothi 473
Gothi Sarmathiæ primi incolæ 437. cap.10
Gothorum irruptiones 438.ca.11
Gozurath regnum Piratis infame 359. cap.35
Græci ſchiſmatici 282
Graffa monſtroſum animal 361.ca.41 quod & Giraffa 363.ca.45
Grifalchi maximi 312.c.61
Grues quintuplices 313.cap.64
Guntamundus Honorici ſucceſſor 442 cap.13

H

AEreticorum patrociniũ 282
H Hai ciuitas 271
Halzeldemach 274
Hallappi Syriæ metropolis 389.ca.28 expugnatur & diripitur 390.c.29
Hoolonus frater Mango Can Baldach urbe capta Caliphum fame necat 388.cap.25.26
Haoloni obitus 391.cap.31
Haythoni Armeni Præmonſtratenſis liber de Tartaris 367
Haythonus ſuam hiſtoriam uerã affirmat 405.cap.46
Haythoni monachatus ibidem
Hebron 278.
Heliopolis 286.
Heluetiæ ueteris imago 340.ca.53
Henrici III nobiles uictoriæ 441.c.12
Hercinia ſylua 470
Hercyniæ feræ ibidem
Hermes philoſophus qui ſui nominis ciuitatem condidit 370.cap.6
Hermon mons 263.267.268.

Herodium 278
Hilderici Eudoxiæ filii in Christianos beneuolentia 442.ca.13
Hilderici interitus ibidem
Hismael Sophus Persarum rex 471
Historiæ Moschouitarum 478.
Hoccota Can II Tartarorum Imperator 383.cap.18
Hochtay regulus inter Tartaros potentissimus 406.ca.47
Homines caudati 353.c.18
Homines sine pane uiuentes 466.ca.5
HonoricusGenserici successor crudelissimus 441.cap.13
Honorici infelix interitus 441.ca.13
Horda quid 434.ca.8.471
Hordæ Tartarorum IIII 451.ca.17
Hortus balsami 271.286
Hospitalitas mira 306.ca.46.332.c.38
Hugri qui & Iuhri 443.cap.14
Hulmigeri populi 502
Hungarorum ingens clades 429.ca.4
Hungari unde dicti 443.ca.14
Hungarorum origo 437.cap.10
Huss principatus Iob 264
Hyperborei montes fabulosi 446.c.14 464.cap.4

I

Abeani,eorúmque dogmata I 283.
Iabin rex 262
Iacelich patriarcha 293.ca.15.orientis papa 284
Iaci metropolis Caraiam 333.cap.39
Iacobus patriarcha Ierosolymitanus 275
Iagello postea Vladislaus dictus, rex Poloniæ creatur 455.ca.2
Iagello in promouenda Repub. Christiana studium ibidem
Iasdi ciuitas 295.ca.20
Iaua insula 291.ca.10.350.cap.10
Iaua minor sex regna complectens 351 cap.13.
Idololatriæ exemplum 334.ca.41
Idololatria Borussiorum 510
Idumea 278
Ieiunia Moschouitarum IIII 378
Iericho 270
Ierusalem copiosa descriptio 272.275. & sequen.
Iezrael ciuitas 268
Ignis numinis loco colitur 456.c.2
Illyrica lingua omnium latissima 478
Imago bonæ reipub. 340.cap.53.
Impudicitia honori ducitur 331.ca.37 & sequent.
Immunitas militum 481
Incantatio ne uulnerari queas 349.c.3
Indiæ insulæ 12700 362.cap.42
Indiæ regni descriptio ibidem
Industriæ uis 500
Innocentii papæ legatio ad Imperatorem Tartarorum,ne Christianos affligat 430.cap.5
Insigne regii uexilli 480
Ioachim patria 266
Iochi primogen. Hoccota Can 384 cap.20
Ioponce pallium contra frigus & imbres 432.cap.6
Ioppe 277.279
Iordanis origo 262
Iordanis situs,& circa eũ regiones 270
Iordanis crescens & decrescens 271
Iosaphat uallis 274
Israeliticarum tribuum catalogus 279.
Istula fluuius 439.cap.12
Itineris arenosi nulla uestigia 304.c.43
Itinera difficilia 476.
Iudicii temeritas 457.ca.2
Iudiciaria porta quæ & Iebus 276
Iuhra Scythiæ terra 443.c.14
Iuhri qui postea Hungari 437.c.10
Iuhri Gothos suis sedibus pellunt 443 cap.14
Iuhri pulsis Romanis,Pannonias occupant 443.cap.14

Iuhrorum denuo, uictis Pannoniis, regionem occupant 446.cap.14
Iuhrorum Scytharum barbara uita ibidem.

K

Kalendæ Octobr. dies Samagitis sacer 457.ca.2
Kiou metropolis Russiæ uastatio 425.cap.3
Kiczoth auis rapacissima 447.ca.14
Krac, quæ & Petra deserti 266.

L

Lachis 262 quæ & Lesedam ibidem.
Lacus quidam in Zorzania, sola quadragesima pisces habens 293 cap.14
Lacus margaritis refertus 332.ca.38
Lac equinum ad libamenta 314.c.65
Lac acetosum in pretio 432.ca.6
Lac sublimatum cito inebrians ibidem
Lac prouincia, & eius incolarum mores mirabiles 357.ca.30
Lambri regnum 352.ca.18
Lana ex terra deficcata 306.c.47
Lana in frutetis 281
Lapides lignorum uice 328.ca.26
Lapides contra uulnera efficaces 349 cap.3.
Lapilli pro moneta 333.cap.39
Lapones populi 472.
Lazuli lapis de quo Azurum fit 313 cap.64
Leges Moschouitarum 478
Leges Borussiorum 509
Lemma casale 269
Leonis pont. Rom. supplex ad Attilam oratio 445.cap.14
Leo cicuratus ad pedes Cublai 323.c.15
Leones, leopardi, lynces, artem uenatoriam docti 323.ca.17
Leonũ cum canibus certamẽ 338.c.49
Leopardus cicur loco canis uenatici 314.cap.65.
Leopardorum mons 261
Libanus mons 261
Libani altitudo ibidem
Lida 279
Linguæ Sclauonicæ latissimus usus 442 cap.13
Lingua Lithuanorum quadruplex 460 cap.3
Litsani populi 511
Lithuaniæ ducatus 454.c.2
Lithuani unde oriundi & sic dicti 455 cap.2
Lithuanorum paupertas 456.cap.2.ac subita potentia ibidem
Lithuani Christiani facti ibidem
Lithuanorum uictus 462.cap.3
Lithuanorum crapula ibidem
Lithuaniæ amplitudo 459.cap.3
Lithuanorũ lingua quadrup. 460.c.3
Lobna 279
Lõbardia ab Attila uastatur 444.c.14
Longitudo terræ sanctæ 280
Lop ciuitas 304.ca.44
Lucorum pro numine cultus 455.cap.2
Luctus diuturnus & acerbus 297.c.23
Ludouicus Francorum rex capitur 411 cap.52. liberatur ibidem
Lupi pontificis Romani cũ Attila colloquium 444.ca.14
Luxus Moschouitæ regis 481

M

Maabar regis luxus 354.ca.23
Maabar, quæ & India maior, ditissima ibidem
Maceda 279
Madianitæ qui & Beduini & Turoniani 283
Madaigascar insulæ magnitudo & opulentia 360.cap.39
Magdalum castrum 265
Magedam 263.267
Magiæ præstigia 314.cap.65.354.ca.23
Magicæ artis exemplũ nobile 298.ca.28
Magog quæ Mungug regio 313.ca.64

Magnas oppidum 269
Mahamin locus 266
Mahumet Chriſto præfertur 430.ca.5
Mamre prædium 278
Manathat, quæ & Kato 279
Mangala filius Cham 330.ca.32
Mangi bene conſtituta Reſpub. 340 c.54. in XII regna diuiſa 344.c.64
Mangi deditio 340.ca.54
Mango Can Imp. Tartarorum 1111. 385. ca.23
Mango Can baptizatur 387. ca.24. eius obitus 390.cap.29
Mangodanior è prælio aufugit. 394. cap.36. ueneno necatur 395. cap. 36
Mappa ex Salamandra, quæ igne prolotura mundatur 306.ca.47
Marcus Paulus Pauli filius 289.ca.5. ſocius itineris eius ca.6
Marcus Paulus charus in aula magni Cham 291.ca.8
Mare Galilææ & Tyberiadis idem 263
Mare mortuum 270
Margath caſtrum 262
Mariæ ſepulchrum 274
D. Mariæ cultus 450. c.16
Maronitæ 283
Maron aquæ 263
Marſarces conditor 343.ca.61
Martiani Imperatoris ſomnium de Attilæ morte 445.ca.14
Matrimonii leuis fides 304.ca.42
Matrimonium inter ſanguine iunctos 307.ca.49.309.c.55
Mauſoleum regis Mien 337.ca. 44
Medan 263
Meditæ incolæ Bargu 312.ca.61
Medo potionis genus 479
Medorum regni deſcriptio 371.c. 8
Melataſſaraſſ Soldanus Elſi capit Aconem 412.ca.53
Melecmees Soldanus 411.ca.52
Melecnaſer Soldanus 412.cap.53
Melibar incolæ rapto uiuunt. 358. c.34
Mella nobilia 476
Memphis quæ & Damiata 285
Mengrelli 433.ca.7
Mercatores Cambalu 320.cap.11
Mercatorum ſimplicitas 476
Mercurii die eſus carnium interdictus 478
Meretricum copia 284
Meretrices extra mœnia in ſuburbiis 320.cap.11
Meſopotamia 259.ca.12
Meſra caſale 267
Meſſis in Martio 297.ca.23
Mien prouinciæ metropolis 337.c.44
Militum immunitas 481
Mineræ Chalybis & Audanici 306.c.47
Miraculum ingẽs 302.c. 39.449.c.16
Miſſa in oriente celebratur 284
Modin mons 279
Mogli olim Tartari dicti 380.c.16
Monachi Græci 268
Monachi Cheſimur 301.ca.36
Monachi idololatræ diuerſæ ſectæ 315. cap.66.343.cap.60
Monachi Moſchouitarum 477
Moneta ex cortice mori 325.ca.21
Moneta argẽtea apud Polonos 441.c.13
Monſſeret caſtrum 262
Montes uarii 263.265
Mons Chriſti cõcionibus clarus 264
Mons offenſionis 276
Mons miraculoſe tranſlatus 294. ca. 18
Mons uiridis 319.ca.9
Moria mons 272.273
Morſſ piſcis mirum ingeniũ 446. c.14
Mortuorum coniugium 310. ca.58
Moſchouia metallo caret 476
Moſchouitæ olim gentiles ibidem
Moſchouitarum fidei dogmata 477
Moſchus amnis 473
Moſcha urbs ibidem
Moſchæ urbis nobilitas 475
Moſcouia Moſcorum metropolis 443.cap.14

Moſcouiæ deſcriptio 463.ca.4.470
Moſcuua ciuitas celebris 463
Moſel ciuitas 372.ca.12
Moſul regni deſcriptio 293.cap.15
Mozera caſtrum 270
Murſili regnum 357.ca.29
Muſchum unde fiat 312.c.62

N

NAIAM Cublai patruus bellum infert Cublai 316.ca.2
Naiã captus occiditur 317.c.5
Naim ciuitas 267
Nauigui regio opulenta 342.ca.58
Naſon uilla Neptalim 265
Natagai Tart. numen 310. ca.58.364. cap. 47
Natalis Cublai 322.ca.14
Natatoria Silohæ 272
Naues piſcium ſumine illitæ 296. ca. 23
Nauium Indiæ forma 348.c.1
Nauigantes pro infamibus habentur 355.ca.25
Nazareth 266
Nebloſa turris 272
Necuram inſulæ incolæ nudi 353.c.20
Nemus magni Cham 314.ca.65
Neptalim 280.265
Neſcordim princeps militiæ regis Cublai folio.336.c.42
Neſcordim regem Mien prælio uincit.ibidem
Neſtoriani 283.284
Neuphrus caſtrum 261
Nicolaus & Mathæus Pauli fratres 288.ca.1
Nigredo corporis, decori ducitur 356.cap. 28
Nili deſcriptio 500.ca.54
Nili diuiſio 285
Nobe ciuitas 278
Nobilitatis inſignia 318.ca.7
Nogai bellica arte clari 471
Nonarius numerus Tartaror ſacer 382.c.17
Nouogrodiæ laus 475
Nubia quæ & AEthiopia 285
Nubiani & eorum ſecta 283. 413. cap. 54
Nugardiæ magnitudo 459.ca.3
Nuntii Cublai tintinnabulis utuntur 327.ca.23

O

OCHA fluuius 474
Olgerdus Lithuaniæ dux 455.cap.2
Olei fons 293.cap.13
Oliueti mons 276
Oriens habet multos Chriſtianos 284
Oſtrogothi unde dicti 438.ca.11
Otumanus obſcuro loco, ſed fortitudine celebris 1. Turcorum Imper. 447. ca.15
Otumani Imperatoris Turcorum cognomen ibidem

P

PAGLOLA, id eſt aurum 333.cap. 38
Palatii Cublai magnificentia 319.cap.9
Palatium in Quinſai magnificentiſſimum 344.cap. 64
Palæſtina triplex 259
Pamer planicies 302.ca 37
Panchi inſignis ciuitas 341.c. 56
Panis Hieroſolymitanus optimus 282
Panis amarus 297.ca.24
Panis ex riſo 352.ca.16.353.ca.19
Panis ex piſcibus 364.ca.46
Panneas 262
Panni qui illæſi in ignem coniiciuntur purgandi cauſa 306.cap.47
Pannonia Sclauorum terra 445.c.14
Parentes numinum loco coluntur 335.cap.41
Paulinæ familiæ claritudo 288.c.1
Pauli Veneti quomodo redierint in patriam 292.c.10

Pauli Diaconi teſtimonium 438.ca.11
Paulini Nolanæ urbis epiſcopi pium factum 442.ca.13
Pauli Iouii Nouocomenſis liber 467
Paulus centurio Genuenſis ibidem
Pedes ferarum ad armorum uſum 323.ca.16
Peim prouincia 304.ca.42
Pepones deſiccati dulces 299.ca.30
Perfidiæ exemplum 343.ca.62
Perſarum regni deſcriptio 370.c.7
Perſidis octo regna,&c. 294.ca.19
Petan inſula 351.ca.12
Peta Tartarorum dux 425.ca.3
Petra deſerti. 266.270
Petra ciuitas.270
Peucini populi 503
Phanuel 265
Pharma ciuitas 285
Pharmaca ex felle ſerpentum 334.c.40
Phaſellum caſale 270
Phiſon fluuius 370.c.7
Phœnicia 259
Piſcatio margaritarum 354.c.23
Piſces uaſti ibidem
Piſces deſiccati iumentorum pabulum 364.cap.46
Piſcina probatica 273
Piſcina interior ibidem
Pleſcouia ciuitas 460.ca.3
Poloni ex Sclauis oriundi 440.ca.12
Polonorum ſtrages 427.c.3
Polouci qui & Gothi 424.ca.2
Polouci quid ſignificēt.ibidem. & 437 cap.10
Polygamia 282.307.ca.49.309.ca.55. 350.ca.9.354.ca.23
Poma paradiſi 281
Pons marmoreus 328.ca.27
Portæ Hieroſolymis octo. 275
Potus ex riſo & aromatibus 328.cap.25. 335.ca.41
Potus ex arborum ſuccu 352.ca.16. 353 cap. 19
Præcopitæ 471
Prædones Perſidis graſſabundi.295.c.19
Prælium atrox 316.c.4.300.ca.31
Præſagium uictoriæ futuræ 309.c.53
Præſtigia magiæ 314.ca.65
Prodigium infantis loquentis 436. c.9
Proſtitutio uxorum honori ducitur. 306.ca.46.333.ca.38
Prouerbium 281
Ptolemais 260
Puerperæ uirgines 449.ca.16
Puerperam agit maritus 335.c.41
Puliſachniz fluuius ingens 328.c.27
Purgatorii uanitas 477
Puteus aquarum uiuentium 260
Pygmeorum ſtatura 472
Pyramides 262

Q

QVARENTANA mons 270
Quelinfu ciuitas 346.c.68
Quēquinafu regni metropol.330.c.32
Queſitam equites dicti 321.c.12
Quiam maximum flumen 342.ca.59
Quianfu fluuius 330.c.35
Qunſai Mangi metropolis 341.c.54
Quinſai maxima totius orbis ciuitas 344.ca.64

R

RAMATHA Sophim 277
Rama uilla 269 ciuitas 277
Rapere fas, furari nefas apud Tartaros 432.c.6
Regayto adeptus eſt imperium Tartarorum 397.ca.39
Regiæ Cublai magnificentia 319.ca.9
Reip.florentis imago 340.ca.53
Reuponticum 433.c.7
Rha fluuius qui & Volga 474
Riga Liuoniæ 475
Riphæi montes fabuloſi 446. cap. 14. 465.cap.4
Roſſomalza animal uoraciſſimum 462.cap.3

Roxolani Tanais accolæ 446.c.1.472
Rubinus ingentis pretii 353.ca.22
Ruchenorum prouincia 365.cap. 50
Ruſſiæ deſcrip.fertilitas 446.ca.1
Ruſſitarum religio 447.ca.1
Ruſſitæ trucidantur 424.c.2

S

ABVL caſtrum 263
S Saccarum in terra ſancta 281
Sacerdotes uxorati 284
Sachion urbs 304.ca.45
Sacrificia dæmonũ 305.c.45.341.c. 65
Sacrificia pro ægrotis 335.c.41
Salamandræ exuuiæ 307.c.47
Salinæ 300.c.32.342.ca.57
Sal ex aqua puteorum pro moneta 333.cap.39
Salomonia Baſilii uxor 480
Saltus domini 166
Samagithiæ deſcriptio 454.ca.2
Samagithæ ignem colunt 455.ca.2
Samaria regnum 352.c.16
Samarcanda inclyta urbs 471
Samarcham tributaria magno Cham 302.ca.49
Sanir mons 268.264
Saracenorum fides 281.282
Saraceni miracula cupiunt 292.ca.10
Saracenorum imperii exordium 375. cap.15.& ſeq.
Saracenorum religio 431.ca.5
Sarepta Sidoniorum 261
Sarmatia duplex 424.c.1
SarmatiæEuropeæ deſcrip.ibi.446.c.1
Sarmatiæ Aſianæ incolæ ibidem
Saron caſtellum 263
Sarona ibidem
Satellitium magni Cham 321. c.12
Saturni dies genialis 478
Scandali mons 276
Scandia ſiue Scandinauia inſ.442.c.13
Scaſſe ciuitas 300.c.33
Sclauorũ linguæ uſus 443. ca. 13
Scoiræ inſ.incantatores 360.ca.38
Scythiæ tranſlatitli incolæ 437.c.10
Scythæ, Tartari nunc 471
Sebaſte Samariæmetropolis 268 D.Baſilii martyrio nobilis 292. c.12
Seilam inſula magna 353.c.22
Seir mons 265.266
Segor oppidum 270
Senex de Montanis tyrannus 298. ca.28
Sepeliendi crudelis mos 309.c.54.
Sephet 366
Sephoron op. 266
Septem caſtrenſis regio 445.c.14.
Sepulchrũ Mariæ, & dominici ſepulchri deſcriptio 274.275
Sepulchri D. Thomæ mirac.356.c.27
Serici magna copia in Tyro 261
Serpẽtum maxim. deſcrip. 333. ca. 40
Seyſerach aues 407.c.47
Sianſu à Tartaris capitur 342.c.58
Sicarii in õne facinus parati 299.cap.28
Sichem quæ & Neapolis 269
Sidon Phœnicis inclyta urbs 261
Sidon Sidonis conditor 262
Signum fronti inuſtum teſſera militaris 346. ca. 67
Silo 271.277
Simiarum copia 352.ca. 15
Sincolinæ aues 295.c.22
Sindinſu metropolis 330.c.35
Singui ciuitas regni Cerguth 312.ca. 62 342.c.59.nobiliſſ.ciuit.orientis. 343. cap.63
Singuimatu urbs 339.ca.51
Sinulgu urbs grandis 338.ca.49
Sion mons 272
Sitiones qui & Suedi 511
Sitopolis 268
Snalz animal mirabile 432. c.6
Sochoth Iudæ 279
Soldadia quæ & Armenia 288.c.1
Soldanus Syriam & Agyptum recuperat 391.cap.31
Sold.mors, potentia. 393.cap.3.391.c.3
Sontium carnes comeduntur 314. c.65

Sopurga ciuitas 299.c.30
Soſimæ oleum illitum nigrificat. 356.cap. 28
Stilicon comes Romani imperii perturbator 441.cap.13
Stratagemata 363. c. 42. 346. cap. 5. 365.c.49
Strigonii urbis inclytæ expug. 429.c. 4
Subimbre 267
Suburgia Cambalu ſplendida 320.c.11
Succeſſio regũ Vandalicorũ 442.ca. 13
Succini deſcriptio 504. prouentus pretium.505
Succus ex ceraſis 479
Suchur prouincia & metropolis 307. cap.48
Sudini populi 504
Suedi 511
Sues ſpinoſi 300.c.33
Sueta ciuitas 264.265
Sueuus fluuius 440. cap.12.& Sueuorum origo cap.12
Sultanus Babyloniæ in Armẽ.290. c. 6
Sumen piſcium pro pice 296.ca.23
Suna ciuitas 267
Superſtitio crudelis 309.ca 54
Supplicia Moſcouitarum 479
Surcicum oppidum 475
Suſis ciuitas 293.ca.16
Suxatoplug rex ſubmerſus 446.c.14
Syenæ ultima pars AEgipti 285
Syneus Synochin conditor 262
Syriæ deſcriptio & latitudo 374.ca. 14
Syria Phœnicis ibidem
Syrianorum mores ac fides 282

T

TADINFV ciuitas 339.c. 51
Tainfu regnum cultiſſ.328. cap.29
Tamburlanes 471
Tamor Can potentia 406.c. 47
Tampingui ciuitas 346.c.66
Tanais qui & Don fluuius 432.c.7
Tanais origo 464.cap.4
Tangodor fratri ſuccedit 395.c.37
Tangodor tyrannis ibidem
Tangodor interficitur 396.ca.37
Taphium,quæ & Taphnis 285
Taphue terra 269
Tarſæ regni deſcriptio 368.ca.2
Tartarorum potentia 909. c. 54
Tartar. ueſtitus ac armatura, &c. 310. c.56.57.58.311.c.59. naufragiũ. 349
Tartarorum erga Zipangrios mira fraus 349.c.5
Tartarorum feſta 322.ca. 14.& 15
Tartarorũ primæua habitatio 380.c.16
Tartari olim Mogli dicti ibidem
Tartarorum mores ac uita, formáque copioſe 407.c.48.430.c.5.& 6
Tartarorum in 1111 hordas diuiſio 434.cap.18
Tartar.in Poloucos expeditio 424.c.2
Tartari criniti 432.c.7
Tartari Vlani 450.c.16
Tartari qui olim Scythæ 471
Tartarſizziezele calamus aromaticus 439.cap.12
Tauricæ inſ. deſcriptio 438.c.11
Tauricanæ inſ.deſcriptio 449.c.16
Taurifium nobile emporum 294.c.17
Tebeth prouincia 331.c.36
Temur primogenitus Cublai 320. ca.9
Tenebrarum regio 365.c.49
Tentoria Cublai regis magnifica 325. cap.20
Terræ ſanctæ fertilitas 280.eius fructus 281.eius incolæ ibi. Tetrao 479
Teuduch regia preſbyt. Ioã.313. c. 64
Thabor mons 266
Thebais regio 286
Tecua 278
Thedaldus comes de Placentia legatus Anconæ 290.ca.5.in pont.electus c.6
Theodoricus Gotorum rex cadit 443 cap.14
Theodoſia inclyta urbs, quæ & Caffa. 450.cap.16.471

Thermæ 293.ca.13.297.c.24.345.c. 64
Therſæ ciuitas 269
Tholoman prouincia 338. cap. 48
D. Thomæ ſepul.&c.356. cap.27
Thoriſmũdus patri ſuccedit 444.c.14
Thoron caſtrum 262
Tigra filius Iaphet 260
Timochai regnum 298.cap. 27
Tingui ciuitas 341.ca.57
Titia fluuius Hungariæ 429.c.4
Traconitidis regio 263
Traſamundi fæuitia 441.c.13
Tribus Iſrael decem 280
Tripolis urbs inſignis 262
Turchiſi gemmæ 295.c.21.332.c.38
Turciæ ac Turcorum deſcriptio. 292.12
Turcarum origo & propago 447.c.15
Turquiæ deſcriptio 373.cap.13
Tuuerd metrop.& Tuertzlze ducatus 463.ca.4
Tiberias quæ & Cinereth 266
Tyrannidis miſer exitus 299.c.29
Tyri celebritas,eiúſque conditores 260
Tyrocinium Moſchouitarum 479

V

VALANIA ciuitas 266. flumen ibidem
Vallis Ioſaphat 274
Vandalorum origo 439.ca.12
Var regni idololatria 354.cap.24
Vectigalia Cublai 346.c.65.347.c.70
Venationũ Cublai regis ratio. 323.c.17
Veneris die eſus ouorum & lactis prohibitio 478
Venetiæ extructæ& quare 444.cap.14
Ventus urens 297.cap.23
Veredarii Cublai diuerticula 326.c.23
Veſtigia arenoſi itineris nulla 304.c.43
Vatrapetæ monachi uocantur 284
Victoriæ futuræ præſagium 309.cap.53
Victus Moſcouitarum 479
Vilna Lithuaniæ metrop. 459.c.3.475
Vincentii hiſtoria fabuloſa 430.cap.5
Vindelici 441.cap.12
Vindemia uno anno triplex 281
Vinum bibere infame eſt 355.cap.25
Vini uſus ubi nullus 479
Vir puerperus 335.cap.41
Virginitas probro ducitur 332.c.37
Virgines puerperæ 449.cap.16
Viſigothi unde dicti 438.cap.11
Viſla flumen 439.cap.12
Viuariũ magni Chã ſumpt. 314.ca.65
Vladiſlaus rex Poloniæ 455.cap.2
Vladiſlai fauor in fiden ibidem
Vlani Tartari unde 450.cap.16
Vlu Chã i.magnus imperator.434.c.8
Vncham rex alias preſbyter Ioã.308.51
Vncham regno exuitur 308.cap.53
Vnicornium deſcriptio 351.cap.15
Vnquen ſaccari abundans 347.c.68
Vocam prouincie deſcriptio 301.c.37
Volga fluuius,qui & Rha 474
Volha 465cap.4
Volhæ XX flum.piſcoſiſſi. 433.c.7
Voldemaria urbs 475
Vxores adulteræ comburuntur 284
Vxorum proſtitutio 333.cap.38

Y

YDiſa minerarũ mõtes 231.c.64

Z

Abul caſtrum 363
ZZagathai Tartar. nobiliſſ. 471.
Zambilotti panni 313.cap.63
Zanzibar incolæ 364.cap.4
Zarten portus optimus 347.c.70
Zebellimæ pelles 364.47
Zebellinarũ præſtãtia 473
Zipangri incolarũ mores 348.c.2
Zipangr.de Tart.uict 349.ca.6
Zipangrii idololatræ 350.cap.7
Zoph oppidum 278
Zorzaniæ prou.deſcrip. 293.c.14

FINIS.

TYPI COSMOGRAPHICI ET DECLARATIO ET VSVS, PER SEBASTIANVM MVNSTERVM.

NON ignoramus, optime lector, quisquis es quid istud Historicum atque Cosmographicum opus in manus sumpturus es atq; lecturus, si destituaris Cosmographiæ mediocri peritia, te hinc non tantum capessurum uoluptatis & reportaturum lucri, ac si terrenæ molis habitatas partes, regna, prouincias, insulas atque earum habitudines & situs memoriæ commendatos habueris, aut saltem in tabula regiones depictas iugiter inspexeris. Sic enim licebit te quodammodo comitem adesse singularum nauigationum atque peregrinationum, & spectatorem omnium illarum rerum, quas hi scriptores, quos in hoc uolumẽ coegimus, commemorant. Consultũ propterea uisum fuit, huic tam insigni uolumini, & quale orbis hucusque uix uidit, adiicere uniuersalem orbis descriptionem, quæ exprimeret & ob oculos poneret totius terræ situm & dispositionem, maris amplissimas regiones & uarios sinus, montium quorundam & fluuiorum insigniũ tractus, & quicquid demum pro terræ generali cognitione utile & necessarium uisum fuit. Non licuit quidem singularum regionum & quarumlibet insularum indicare situm, cum tabulæ angustia id minime pateretur, nec id etiam instituerimus. Verum cum Aloysius Cadamustus. Christophorus Columbus, & Albericus Vesputius nauigationes describant, traiectas in longinquissimas orbis partes, puta ad Nigritas, extremos Afros, Arabes, Calechutios & Indianas insulas Ludouicus uero Vartomannus patritius Romanus, & Marcus Paulus Venetus peregrinationes texant & itinera describant ad ultimos usque extensa Indos, tam ad meridiem quàm ad septentrionem expositos: sat esse duximus, si simpliciori lectori obiter indicauerimus, quẽ mundi locum hæc uel illa præcipua occupet regio, & quo pelago, qua plaga, quóq; itinere ad eam pateat accessus. Et certe si uel id ex hac orbis descriptione didiceris, ut faciẽ eius in genere memoria teneas, hoc est, ut scias quomodo terra ipsa mari mediterraneo interluitur, & hoc ipso Africa ab Europa seiungitur: mari uero Rubro Africa ab Asia secernatur terram non usq; adeo ad meridiẽ expositam quin nauibus circũiri possit, à septentrione uero id minime fieri posse, cum terra ipsa ferè ad polum Arcticum porrecta pateat: itémque ob uarias maris irruptiones plurimos emersos sinus, ut est sinus Adriaticus, Arabicus, Persicus, Barbaricus, Gangeticus &c. multas enatas insulas, peninsulas, Cherronesos, Isthmos & id genus alias quamplures & uarias terræ facies, abũde satis didicisti, & quo in historicis legendis & intelligendis plurimũ te iuuare poteris. Alioquin si hac generali Cosmographiæ portione destitutus fueris, quid quæso cogitabis, si quandoq; audieris uel legeris, à Germania inferiori & ab Anglia ad partes Syriæ naues trãsfretare, præsertim cũ Anglia septẽtrionẽ uersus in oceano sit sita: Palæstinæ uero in oriẽte terminus sit maris mediterranei, aut per Vngariã & Bulgariã, & tandem per Asiã minorem

terreſtre iter patere ad terram promiſſionis, cum tamen mare Euxinum & Propontis interſint. Quid præterea apud te cogitabis, ſi quandoque legeris Venetos per ſinum Adriaticum, & per mare Mediterraneum atque Rubrum Calechut petere, Luſitanos uero per altum mare totam Africam circuire, & traiecto ſinu Indico, ad Calechut uſque peruenire? Hæc & ſimilia tibi forſan apparent ſcitu difficilia, præſertim quòd itinera illa non ſis emenſus, & tamen ſunt homini qui in Coſmographia uel mediocriter eſt doctus, compertiſſima, etiam ſi extra patriam ſuam nunquam mouit pedem. Nam hoc primum & præcipuum Coſmographiæ eſt ſtudium, ut ſciamus totius orbis & ſingularum eius partium ſitum. Ex hoc enim facile licebit cognoſcere, quæ mediæ regiones ſint peragrãdæ, ſi ab una prouincia ad aliam longe ab illa diſſitam ſit eundum, aut quo mari, quibúſque fluuiis illuc ueniri poſſit: denique quanto itineris interuallo inter ſe duæ certæ diſtent prouinciæ aut ciuitates, ſiue una ad Aquilonem, & alia ad Auſtrum ſit expoſita, ſiue una Occidentem, & alia teneat Orientem.

ORBIS FIGVRA.

CONVENIT inter omnes doctos molem terræ ſphæricæ eſſe figuræ, atque totius mundi occupare centrũ. Quo fit ut Hiſpani & Indi ſint antipodes. Quique enim homines in terra ſua rectos cum hac ſphæra conſtituunt angulos. Et poteſt eſſe, ut nobis Germanis ex tam multis Indianis inſulis etiam aliqui habitatores ſint antipodes, infra in oppoſito hemiſphærio auerſis reſpectu hemiſphærii noſtri degentes capitibus, mille ſeptingentis decẽ & octo miliaribus germanicis à nobis diſſiti. Tãta enim eſt terræ diameter & craſſitudo, quandoquidem ambitus eius continere deprehenditur quinque milia & quadringenta miliaria Germanica, reſpondentibus uni gradui (qui in circuitu terræ ut in cœlo numerãtur trecẽti ſexaginta) quindecim miliaribus communibus. Vnde aduertere licet, etiam latiſſimos montes qui in orbe reperiri poſſunt, terræ rotunditati minime obſtare, cum nullius ferè ſint momenti ad tantam terræ molem. Patet etiam ſi terra undique à mari eſſet ſegregata, & ſolo aere circunſcriberetur, poſſet ab homine circuiri in mille & octoginta diebus, hoc eſt, ferè in tribus annis qui quotidie iter quinque miliariũ conficeret: ſed cum mari ſit immerſa, iam id non licet. Patet quidẽ homini iter pedeſtre ab Hiſpania per Galliam, Germaniam, Vngariã, Græciam, Syriam, Babyloniam, Perſiam, &c. uſq; ad extremas Indiæ partes: ſed ulterius naui iter illud perficiendum eſt, quouſque in oppoſito hemiſphærio per tam uarias Indianas inſulas tandem circulo completo, ad Hiſpaniæ littora perueniatur. Quando igitur mappam ſeu terræ deſcriptionem intueris, non imaginaberis ſuperficiem terræ eſſe ſic planam, ut in tabula eſt proiecta: ſed duas eius extremitates recuruata tabula in ſphæræ figurã cogitabis eſſe connexas: ut qui eſt in Zipangri inſula, quam uides longe ultra Hiſpaniam in alto mari expoſitam, ſimul ſit circa extremas Indiæ oras id quod uel ex ipſo numero longitudinis, quem circa æquatorem deſcriptum uides, colligere poteris. Nam ut extremus meridianus circulus Indianus habet CCLX, ita meridianus qui Zipangri inſulam ab occidente circunſcribit, habet CCLX, cum ſint unus & idem circulus, & mox ſequens meridianus habet CCLXX. Et quoniam in hũc numerum incidimus, obiter indicabimus quid præſeferat.

Solent mathematici terram ſicut & cœlum duplici metiri uia, ſecundum longum & latum. Latitudo attenditur à polo in polum, ſeu potius ab æquatore ad utrunque polum. Et nos hunc latitudinis numerum ſignauimus in utraque tabulæ extremitate tam ad dextram quàm ad ſiniſtram numeris ab æquatore incipientibus & per decem diſcretis. Longitudo uero numeratur ab occidente in orientem, cuius initium Ptolemæus conſtituit in ultimis finibus Hiſpaniæ & Mauritaniæ. Et quanto regio uel ciuitas aliqua longius ab hoc intiio & meridiano circulo uerſus orientem diſtat, tanto maiorem dicitur habere longitudinem. Vt Calechut habet in longitudine circiter centum & quinque gradus, qui per quindecim multiplicati, oſtendunt Calechut M D L X X V miliaribus Germanicis à primo diſtare meridiano. Numerus igitur ille uerſus orientem extenſus, continuo creſcit donec tandem completo terræ circulo ad primũ recurrat meridianum. Nam ubi primus longitudinis gradus incipit, ibi finem habet C C L X gradus.

TERRAE DIVISIO.

PRAETER zonarum ac climatum diuiſionem, unde dierũ noctiúmq; potiſſimum colliguntur longitudines & contractiones, uetuſtiores Geographi terræ molem ſeu habitabilem ſuperficiem in tres diuiſerunt partes, nempe in Europam Africam & Aſiam, quæ in ſua uaſtiſſima excurſione Indiã quoq; ipſam complectitur, etiamſi bona orbis pars illis nondum eſſet cognita. Nam multæ regiones orientales ultra C L X X X meridianum (ad quem Ptolemæus ſua exploratione peruenit) ſitæ, ueteres latuerunt, niſi forſan per Alexandrum Magnum, qui Orientem aperuit, nonnihil de extrema India occidentalibus innotuerit. At hodie qualis illarum regionum ſit facies, & quanta maieſtate magnus Cham, Tartarorum ſcilicet Imperator illis terris præſideat, Paulus Venetus & Haythonus edocẽt. Sic ſi ad Auſtrum ſpectes magna pars terræ noſtra tempeſtate explorata eſt, quam Ptolemæus ut incognitam reliquit: ab Hiſpanis uero cum in orientem nauigio contendunt, obambulatur & circuitur, ut paulo poſt diſſeremus. Quin & in oceano occidentali ferè nouus orbis noſtris temporibus ab Alberico Veſputio & Chriſtophoro Columbo, multíſque aliis inſignibus uiris inuentus eſt, qui non abs re quarta orbis pars nuncupari poteſt, ut iam terra non ſit tripartita, ſed quadripartita, cum hæ Indianæ inſulæ ſua magnitudine Europam excedant, præſertim ea quã ab Americo primo inuentore Americam uocant. Europa terminos habet ab oriente Tanaim fluuium, Mæotides paludes & pontum: A meridie mare mediterraneum, quod apud Gades primũ anguſtum, nec amplius decem milibus paſſuum patẽs. terras aperit atq; intrat: ſed ilico latiſſime diffunditur, & in orientem ad Syriam uſque extenditur, inſulas magnas & paruas ſine numero efficiẽs: Ab occidente uero habet Europa terminum oceanum magnum, & à ſeptentrione oceanum Britanicum. Oritur Tanais non à montibus, ut antiqui ſenſerunt, cum ducentorum miliariorum ſpatio circa Moſchouiam, in qua Tanais fontes uiſuntur, nulli montes inueniuntur, ſed latiſſimi ibi ſunt campi, & multæ paludes. De hac re late differunt Mathias de Michou, & Paulus Iouius. Inſigniores regiones Europæ ſunt Hiſpania, Gallia, Germania, Italia, Pannonia, Illyris, quæ hodie ſunt Sclauonia, Ca-

rinthia,Boſna, Croatia, Coruatia &c.Poſt Germaniam ſequitur Sarmathia, quæ noſtro æuo in plurimas abiit regiones,nempe Poloniam,Lithuaniam, Liuoniam,Moſchouiam, Ruſſiam,Podoliam &c. Poſt Pannoniã ſequitur utraq; Mœſia,& Thracia,quæ hodie ſunt Raſcia, Seruia, Tranſſyluania, Bulgaria & Valachia:itémque Macedonia,Epirus,Achaia,& reliquæ Græciæ partes Europæ annumerantur.Hæ ſunt fere omnes & præcipuæ Europæ partes præter inſulas quaſdam & peninſulas,ut ſunt Britania,quæ hodie eſt Anglia,Dacia, Norbegia, Suetia:& in mari Mediterraneo,Maiorica,Minorica,Corſica, Sardinia, Sicilia,Candia,quæ & Creta &c.Hæc Europa licet comparatione aliarum terræ partium ſit parua,eſt tamẽ cultiſſima & populoſiſſima,ut etiam in ea re excedat totam Africam,non obſtante quod illa in triplo ſit maior. Nam eſt tota habitabilis,præterquam in exigua parte,ubi propter frigoris uim habitari nequit.Habet multitudinem pugnacem,& quæ agros colat,& quæ urbes quoq; contineat,Affert fructus optimos uitæ neceſſarios, & metalla quæcunque uſui ſunt.Similiter pecudum mitium exhibet copiam:at beſtiarum ferarúmque habet raritatem. Odores & lapillos magni ſumptus extrinſecus petit. Inſignior fluuius Europæ eſt Danubius,qui & Hiſter, originem ducens ex Sueuia Germaniæ,labens per utranque Pannoniam & Valachiam,& tandem ſexaginta nauigabilibus auctus fluuiis,ſeptem magnis oſtiis in mare Ponticum ſupra Conſtantinopolim ſeſe exonerat. Montes uero inſigniores habet Europa, Pyreneos & alpes.Hæc in genere de Europa dicta ſufficiant.

DE AFRICA.

AFRICA altera pars orbis ad meridiem expoſita,& magnis ſolis ardoribus obnoxia,terminatur ab occidẽte mari Atlãtico,à meridie oceano AEthiopico,à ſeptentrione mari Mediterraneo,& ab oriente Nilo flumine,ſeu potius ut Ptolemæo placet,mari Rubro. Inſigniores eius regiones ſunt, Mauritania Tinganica & Cæſarienſis,Africa minor,Numidia,Libya, Cyrene, AEgyptus,utraque AEthiopia & Troglodytarum regio. Verum hodie hæc nomina ferè omnia præter AEgyptum euanuerunt.Nam loco prouinciarũ maritimarum ſucceſſerũt Mauri,Barbaria,regnum Marochi,regnum Feſſa,regnũ Thuneſii,quod ferè è regione Siciliæ in Africa locum habet,regnũ Nubiæ ſub AEgypto,regnum Gambræ in littore oceani occidentalis,regnum Melli & Nebeorum ad meridiem,de quibus & aliis Africæ meridionalioris maritimis prouinciis,ex nauigationibus Cadamuſti plurima diſces.Neſcio ſi hodie Africæ interiora loca ſatis ſint explorata,& à doctis cognita.Id unum omnes geographi fatẽtur,pleraque Africe loca inculta,& aut arenis ſterilibus obducta,aut ob cœli ſitum humanæ habitationi incommoda,multo denique uenefico animalium genere infeſtata,ut uniuerſa regio magis ſit uaſta quàm frequens,ſed ubi incolitur eximie fertilis eſt.Contra meridiem plurimum eſt deſerta ob nimios æſtus: quà uero Europam ſpectat,frequentior eſt illi cultus. Eximia agrorum fertilitas, utpote qui locis quibuſdam centeſimo fœnore cultoribus reddunt meſſem.Mirum eſt quod de Mauritaniæ ubertate dicitur,eſſe in ea uites,quas duorum hominum complexus capere non poſſit,uuarum racemos cubitales, arbores circa Atlantem proceritate inſigni ac enodi. Sed omniũ nobiliſſima citrus,Romanis

deliciis inſerta. Alit Africa elephantos & dracones, qui ipſis beluis inſidiant, ſuóque cõplexu enecant leones, bubalos, id eſt, boues ſylueſtres, pardos, capreas, & ſimias multas. Herodotus quoq; cornutos aſinos ibi naſci aſſerit. Interiorem Africam inhabitant Nigritæ: & hæc quidem torret ſolis aſpectu & uicinitate. In medio eſt arenoſa, ad orientem deſerta, circa occiduum montoſa. Habet gentes non paucas, diuerſo uultu, & ſpecie horribiles. Regem ex ſacerdotibus creant, qui omnia facere debet iuxta patrios mores. Plures ſolis propinquitate nudi agunt, ouillis pelliculis pudenda obtegunt: alii omnino pecorũ ueſtiuntur pellibus. Pecuariam rem uulgo exercent, & ſunt pecora puſilla admodũ duri hirtíq; uelleris. Millii hordeíque frequens eſt apud illos uſus, unde etiam potum confici unt, cæteris carent frugibus, præter raras palmas. Quidã herbis uictitãt, tenuioribúſque harundinũ radicibus. Hodie præſidet illis, ut Marcus Antonius Sebelli cus ab ipſis locorũ indigenis accepiſſe dicit, Prætoianes, ſeu ut uulgo aiunt, presby ter Ioannes, quem Giam, id eſt, potentem uocant: nam aiunt illum imperare ſexaginta duobus regibus. Garma eſt urbs regia, quæ non muris, ſed tabernaculis in ordinem digeſtis, ex ſerico byſſo & purpura intextis extructa eſt. Bina meſſis eſt illis, & bina æſtas. Agnoſcunt etiam Chriſtum: ſed quicquid Lybicarum gen tium ab hac AEthiopia eſt uſque ad occidẽtem, omnes Mahumeti impietatem colunt, uiuúntque eodem cultu quo barbari qui in AEgypto ſunt, & appellantur Mauri. Nugantur etiã quidam circa originem Nili habitare Pygmeos, qui cubitum non excedunt, hominibus in figura perſimiles: recte incedunt, imperfe cte loquuntur: tertio anno generant, & octauo moriuntur: uſu rationis carent, non colunt iuſtitiam, uerecundiam aut honeſtatẽ, ideo non homines ſed bruta cenſentur. Inſignior & maior Africæ fluuius, & toto orbe celeberrimus, eſt Nilus, quem quidã aiunt oriri ex fontibus in extremis AEthiopiæ finibus. fertúrq; per plures & uarias regiones, faciens plures inſulas, unam autem inſignem Meroen nomine. A ſolſtitio æſtiuo uſque ad æquinoctium immenſa aquarum mole ſingulis annis inundat, & adeo totum AEgyptum adducto limo fœcundat, ut ſegetes quatuor aut quinque exactis menſibus, ad meſſem redeãt. Et interim uulgus ab operibus uacans, otioſum indulget epulis ac uolutati: & pecora in ſtabulis racluſa nutriuntur. Proinde ex incremento huius fluuii AEgyptii uim aut penuriam futurarum frugum præuident. Nam cum Nilus duodecim cubitis tantum excreſcit, AEgyptus famem ſentit. In tredecim cubitis etiã annum eſurit: ſed quatuordeci mcubiti hilaritatẽ afferunt: quindecim ſecuritatem, ſedecim delitias: quod iuſtũ fertur eſſe incremutum. Et cũ huiuſmodi Nili inundationes agrorum limites confunderent, nunc minuẽdo, nunc mutando aut delendo ſigna quædam, quibus proprium ab alieno diſcèrnebatur, iterum atque iterum menſurari eam terram oportebat: & ſic ptimi dicuntur inueniſſe artem geome triæ. Sunt in hoc fluuio crocodili: qui cum ex ouo ſimili ouo anſerino prodeant, creſcunt tamen longitudine uitæ ad ſedecim cubitorũ magnitudinem. Lin gua carent, dorſum ſquamoſum habent præcipua duricie, ut nullo torméti ictu poſſit uulnerari. Homines & animalia terreſtria flumini appropinquantia unguibus diſcerpit. Habet quoque Africa montes plurimos & maximos, inter quos præcipuus eſt Atlas, qui è media arenarum uaſtitate conſurgens, ultra

nubila caput erigit:& pars quæ ad oceanũ extenditur, manat fontibus,nemoribus inhorreſcit, & rupibus aſperatur: non eſt tamen herbida, ſed nuda humo. Quà uero Africam ſpectat minorem,eſt opimus, naſcentibus ſponte frugibus, arboribus opaciſſimus,quæ ueſtiuntur lanugine ſericis,uelleribus nihilo uiliore. Vertex eius ſemper eſt niualis.

DE ASIA.

ASIA TERTIA pars orbis, terminatur ab occidente ad Europam & Africam,hoc eſt, ad Tanaiam & Mæotides paludes, & iuxta Africam ad mare Rubrum:à meridie uero habet mare Indicum maximum,& à ſeptentrione mare congelatum,ſeu Scythicum: porrò ab oriente oceanũ orientalem. Hæc pars orbis maior eſt Europa atque Africa,& habet regiones prouinciáſque innumeras,regna & imperia multa atque potentiſſima,montes & fluuios celeberrimos, uaria genera animalium & terrænaſcentium,quæ in aliis orbis partibus non inueniuntur. Nam Arabia deſerta in quadam conuali fert balſamum: & altera Arabia quæ propter fertilitatem & fructuum copiam felix nominatur, producit calamum,myrrham,thus,caſiam,cinamomum, ligna odorifera,& reſinam ſuauiſſimi odoris, ut etiam mira fragrantia ex illa regione ſpiret ad eos qui in mari à longe adueniunt. Qui uero intra regionem degunt, propter nimiam rerum fragrantiam ac intolerabilem in ſenſibus percipiunt ſtuporem ut cogantur etiam illam leuare bituminis ſuffitu & hirci barba. Abundat quoque hæc regio auro optimo,ut etiam inter terræ glebas temere iacentes aureæ maſſæ glandium magnitudine reperiantur. Ganges fluuius Indiæ nominatiſſimus alit crocodilos & delphinos, aliáſque horribiles beluas. Inueniuntur illic plurimi elephantes,& aues ad imitandum humanæ uocis ſonum dociles. Mare quoque illud infundit littoribus gemmas & margaritas. In ſyluis uero inueniuntur lauri & baccæ, Eſt illic magna uis ſerpentum,ſquamis fulgorem auri reddentium. Circa littora Taprobanæ, quam hodie Sumatram uocant,uagantur paſſim cetæ,animalia monſtroſa, & tantæ magnitudinis, ut coles quidam littoribus aduecti uideantur, quorum dorſum longo ſpinarum tractu exaſperatur. Infeſtiſſima ſunt ambulantibus in littore, ut nemo facile ex eorum faucibus effugere poſſit ſi uiſus ab eis fuerit. Habent tantos hiatus, ut ſæpe nauem cum hominibus deglutiant. Iaua inſula habet ſyluam nucum muſcatarum. Mare Caſpium gignit criſtallum & iaſpidem. Hircania habet in ſyluis tigres. Habet hoc animal multas maculas,& eſt miræ uelocitatis, ut nihil adeo antecedat, quod non illico aſſequatur. Eius potentia maxime prædicatur, quando maternis curis inci tatur. Niſi enim raptores mox in maris præſidio fuerint, nullus aſtus uel fuga quanta libet liberat. Bactriana ſicut & Arabia nutrit plurimos camelos. Eſt animal hoc oneri ferẽdo accommodatiſſimum. Sitim in quatriduum tollerat, & cum occaſio bibendi data eſt, reſarcit omnia præterita deſideria. Turbulentas aquas captat, puras refugit. Colchorum regio mel amarum producit. Babyloniæ regio crebris icta fulminibus, ex ſcatebris illis euomit bitumen ad lateres ædificiáque oportunum. In Margiana & Aria aiunt ſæpe reperiri uitem, cuius ſtipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur: racemum uero

duorum cubitorum longitudinem implere. Illic etiam uinum ad tres hominis ætates, id eſt, in nonageſimum annum perdurare, idque in uaſis minime picatis. India terra ſaluberrima bis in anno metit fruges, fert cinamomum, piper, & calamũ aromaticum, ebenum arborem, pſitacum auem, monoceroten beſtiam, beryllos, adamantes, carbunculos, margaritas, & alias gemmas. Caucaſus mons Indiæ ea frõte qua ſoli obuerſus eſt, habet arbores piperis, quas ad iunipe ri uel ſecundum alios, ad hederæ ſimilitudinem fructus ſuos edere ſcriptores tra dunt. Sed quid pergo iſta enumerare? cum Marcus Venetus, & Ludouicus Var tomannus illarum regionum noſtra fere tempeſtate exploratores fuerint, & lucu lentiſſime conſcripſerint quid in Oriente uiderint: is quidem in India citeriori, & præſertim in Calechut: ille uero in India ultima, & magni Cham latiſſimo imperio. Lege libros ipſorum, & mira inuenies.

NAVIGATIO AB EVROPA AD CALE-chut Indiæ emporium nominatiſſimum.

NEQVE HOINVM memoria, neque antiquorum literis proditum eſt, nauigationes illas in oceano factas, quæ noſtro tempore fieri cœperunt, Ptolemæus quidem & Strabo, ambo inſignes & toto orbe celeberrimi Coſmographi, neſcierunt ultra Hiſpaniæ & Africæ occidentalia littora terram aliam, præter Gades & Fortunatas inſulas reperiri. Nec ulli alii mortaliũ poſt hos inſignes uiros quicquam conſtitit de innumeris & maximis illis inſulis, quæ medio itinere inter Africam occidentem uerſus, & Indiam in oceano, noſtro æuo ſunt inuentæ. Sed nec apud ullum auctorem inuenies mortales unquam auſos, ut ſeſe committerent pelago illi uaſtiſſimo, quod ab occidente per meridiem in orientem ducit: immò putarunt Africæ terram uſque adeo uerſus meridionalem polum protenſam, ut ob immenſa frigora non liceret hac parte nauem circunducere in Orientem. Quippe qui in hac fuerunt ſententia ut exiſtimarint terræ molem, præſertim in Africa, æque uerſus meridiem ab undis denutam & habitatam ut in plaga ſeptentrionali. Nam diuiſerunt eam in quinque zonas, ex quibus duæ circa polos deſcribuntur, frigidiſſime quidem, quòd maxime abſint à uia ſolis, & propterea à paucis habitentur hominibus, hiſque ſylueſtribus, præſertim ea quæ ſubeſt polo Arctico. Nam ſub polo Antarcti co compertum eſt nullam eſſe terram, ſaltem ſolidam. Aliæ duæ zonæ temperatiſſimæ habentur, quæ ſcilicet ſequuntur frigidas zonas, quia non nimio frigore rigeſcunt, nec nimio ſolis calore exuruntur, cum limites habeant circulos arcticos atque tropicos, quibus interiacent. Arcticum circulum quidam aiunt eſſe quem Vrſa maior priore deſcribit pede. Alii uero intelligunt circulum quem polus zodiaci reuolutione primi mobilis deſcribit. Et diſtat is circulus XXIII gradibus & dimidio à polo. Tu ſi uolueris, poteris eum ſignare in mappam noſtram. Nam habet locum ferè inter ſexageſimum & ſeptuageſimum paralellum. Sic enim licebit uidere quas regiones ſibi uendicet zona illa temperata, quam cõplectuntur circulus Arcticus & tropicus Cancri. Porrò ſi circa polum Antarcticũ etiam inter paralellum ſexageſimum & ſeptuageſimum circulum Antarcticũ pinxeris, qui unà cum tropico Capricorni alterã continet tem-

peratam zonam, uidebis in ea ferè nullam esse terram continentem, sed mare duntaxat & insulas quasdam, nisi quod portio aliqua de Africa in eam extenditur. Cæterum quintam zonam aiunt esse inter utrunque tropicũ, & hæc ob solis continuos ardores uocatur zona torrida. Non est igitur, ut prisci putarũt, quod Africa in Australem frigidam & intemperatam zonam adeo excurrat, ut ob id orientalibus minime pateret per mare accessus in occidentem, aut contrà occiduis in orientem: cum hodie à Lusitania frequens sit nauigatio in Indiam & uiciniores orientis partes: non quidem per mare mediterraneum, cum id ducatum nequeat præstare naui nisi usque ad AEgyptum & Syriam, nõ autem in Arabiam aut Persiam, aut etiam Calecuht: sed per oceanum orbis circuitur meridianus, prætereuntúrque multa regna, prouinciæ, populi, terræ & insulæ, donec tandem perueniatur ad sinum Barbaricum, & hinc ad sinum Arabicum, atque Indicum. Igitur aduerte tabulam terrenæ descriptionis, & ducam te ab Hispania in Calecuth insigne emporiũ Indiæ, non quidem proximo itinere, quod est per mare mediterraneum, & deinde per Arabiam aut mare Rubrum, tandémque per sinum Indicum, iuxta quem Calecuth ponitur: sed per oceanum primo occidentalem, deinde meridionalem, & ultimo Indicum quod iter hodie à Portugallis frequentatur, & ab Aloysio Cadamusto primi libri auctore perquam diligenter describitur. Primum itaque cum Hispani in Indiam traiecturi sunt, petunt Portum sanctum, Mederam, & septem Canarias insulas, quæ olim Fortunatæ dictæ sunt, Hispanis ferè omnes subiectæ: de quibus habes quarto, quinto, sexto, & septimo capite uauigationis Aloysii. Hinc nauigatur ad Caput album, portum cõtinentis Africæ, ubi est poli eleuatio XIX graduum. Lege de hoc caput nonum Aloysi. Relicto Capite albo & insulis adiacentibus, uenitur ad regnum Senegæ, quod sic uocatur à fluuio Senega, qui præterlabitur & irrigat ferè totam AEthiopiam, disterminátque Azenagos à primo AEthiopum regno de quo in XIIII capite Cadamusti. Haud longe ab ora huius fluminis est Caput uiride, promõtorium insigne, sub eleuatione poli XIII graduum, quod Ptolemæus uocat promontorium AEthiopum: de quo capite trigesimo quinto. Relinquitur etiam ad dextram in alto mari insula, quam Hispani appellarũt Boni uisus, quam nos è regione Senegæ fluuii signauimus. Relicto Capite uiridi ductore Austro peruenitur ad ostium fluuii Gambræ, à quo regnum Gambræ denominationem habet, fluítque per anfractus & ambages multos, ut alter Mæandrus. Hinc nauigantibus offertur caput Sagres, ac deinde transito regno Meli: peruenitur ad caput Bonæ spei, quod corrupte & Hispanice De bona sperantza quidam appellant: & tenet extremam Africæ uersus meridiem, partem, quam Pomponius frontem Africæ appellat. Nam hinc nauis sensim redit uersus æquatorem, ubi scilicet est regnum Melindæ, & Troglodytarum regio: apud quos est aurifodina quam Zaphallam uocant, insula scilicet haud longe à sinu distans Arabico: ubi etiam est insula Achiloa seu Aquiloa, quam tamen alii uocant Chiloã, & distat sexaginta leucis à Zaphalla, uicinior quidem Arabiæ quàm Zaphalla. Omitto multa alia capita littorũ, insulas & prouincias, quæ nullibi non occurrunt in tam uasto pelago, & signo dũtaxat celebriora loca. Traiecto uero sinu Indico, peruenitur ad Calechut, no

bile illud orientis emporium, quod toti fermè mundo mittit aromata, etiam si pauca illic crescant. Numerantur itaque à Portugallia ad Calechut, mille & octingentæ leucæ, respondentibus uni leucæ quatuor miliaribus Italicis: non quidem recto itinere, sed in Austrum deflexo. Alioquin si ex mari mediterraneo mox liceret intrare mare Rubrum, longe propior nauigatio esset per mare illud, quàm per oceanum, id quod oculorum iudicio facile deprehendere poteris, si utrunque iter in mappa aduerteris. Veneti quidem cum soli ante triginta annos Europæ præsertim occidentali aromata suppeditarent, priusquam illa nauigatio à Lusitanis esset adinuenta, à sinu Adriatico per mare mediterraneum Alexandriam adierunt, quæ iuxta Nili ostia situm habet, & hinc aliquo spatio terræ emenso, per mare Rubrum ad Calechut peruenerũt, itinere quidem breuiori, & quo commodius haberi nequit. Hæc uolui simpliciori lectori paulo uerbosius indicare, non ignorans Geographicarum, sicut & aliarum mathematicarum rerum inexperto nihil satis dici posse. De aliis ciuitatibus, prouinciis & insulis, quæ ultra & citra Calechut ab Aloysio & Vartomãno sitæ describuntur, non est quod hic multa scribam, cum ipsi satis exprimant, quot leucis, aut quanto spatio ad illam uel illam dissitæ sint plagam. Nos tamen situm Ormi insignis insulæ indicauimus, nempe sub sinu Persico, iuxta tropicum cancri. Gulphal insula ponitur in sinu ipso Persico, id quod apud Cadamustũ legis capite septuagesimo primo.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COlumbi, & Alberici Vesputii ad nouas insulas

CELEBRATVR Alexander magnus toto orbe terrarum, quòd primus ferè penetrarit Orientem, non nauigio, sed pedestri & tutiori itinere in illũ deductus. Verum parua erit laus illius, si cõparetur uiris illis qui nostro æuo maria etiam incomperta sulcare tentarunt, & Occidentem sua exploratione aperuerunt, innumeras insulas hominibus & opibus plenas in uastissimo mari adinuenientes: de quibus hactenus nulli mortaliũ quicquam cõstitit à duobus milibus annorum & suprà, nisi fortassis Indis orientalioribus & uicinioribus habitationes illæ hominum compertæ fuerint. Nemo inter doctos non putabat totã aquarum uim à principio creationis in illud pelagus reiectã, & aquam ipsam illic in magnam coaceruatam molem, ut possibile non fuerit ibi aridam quoquo modo apparere: sed falsi sunt omnes qui in hac fuere sententia, quũ nullibi non in mari emineãt insulæ, siue ad occidentem ieris siue ad orientẽ, siue meridiem lustres siue septẽtrionẽ. Insulas occidentales nempe Hispanã, Ioannam, Spagnollã, Cubam, Isabellam, Antiglias, Canibalorum terram, Americam, & reliquas incognitas terras primi mortalium adinuenerunt Christophorus Columbus & Albericus Vesputius, labores innumeros exantlantes, dum hinc inde per uastissimum & sæuissimum æquor uagantes, & innumera pericula subeuntes nouas contendunt quærere terras, etiam longissime à patrio solo abducti, quippe qui adeo in meridiem digressi sunt, ut polus antarcticus illis triginta tribus sustolleretur gradibus, sub qua eleuatione etiam insulam inuenerunt Melcham appellatam. Reliquas uero pro maiori parte inter utrunque repererunt tropicum, tametsi non

paucos etiam citra tropicum Cancri deprehenderint. Porrò qui mores, & quis uiuendi modus ſit illarum terrarum incolis, non eſt quod hic referam, lege nauigationem Columbi, quam inuenies pagina ſeptuageſimanona, & item nauigationem Veſputii, pagina centeſima ſeptima & quatuor eiuſdem nauigationes, pagina centeſimatriceſimaſexta, & tu edoceberis hæc omnia. Poteris etiam aduertere ſi orbis deſcriptionem adhibueris, qua linea, & quo itinere nauigationes ſuas ab Hiſpania in nouas inſulas inſtituerint, quæque mirabilia experti ſint.

CVRSVS PEREGRINATIONIS LVDOVICI Vartomanni patritii Romani ad partes Indiæ.

ITER QVOD Vartomannus ad regiones Orientales fecit, fuit tale, Ab Italia per mare mediterraneum ad AEgyptum primo demigrauit, & hinc per littus maris uerſus ſeptentrionem conſcendens, ad Beryntum, Tripolim & Antiochiam, quæ ferè omnes ſunt maritimæ, peruenit: & ab Antiochia paululum uerſus Orientem digrediens, Damaſcum adiit. Hinc itinere quadraginta dierum & noctium ad Mecham conceſſit, quæ urbs in Arabia deſerta quadraginta mille paſſibus, hoc eſt, magna dieta à littore maris Rubri, præſertim ab oppido Zida, quod portus eſt maris elegans, ſita eſt, Pertranſiit tamen medio itinere urbem Medinam, in qua gens cæca Saracenorum ueneratur corpus Mahumetis ſui. A portu Zida per mare rubrum uenit ad Aden Arabiæ felicis urbem pulcherrimam & famigeratum emporium: luſtratiſque multis Arabiæ urbibus, commiſſus pelago, ut ad Perſiam nauigaret, tempeſtate iactatus eſt in AEthiopiam, & illinc abcedens in Perſidem uelificauit, ubi multis conſpectis urbibus, ad Ormum ciuitatem & inſulam inſignem ſe tranſtulit. Ab hac rurſus ſolués, ad Cambaiam Indiæ urbem haud procul ab Indo fluuio poſitam conceſſit. Et digrediens ad alias uiciniores urbes, nempe Ceul, Canonor, Decham, & alias quaſdam, tandem ad Calechut peruenit. Et ab hac in ulteriorem profectus Indiam, uiſis uariis urbibus, atque multis inſulis, præſertim quæ ſpecies mittunt aromaticas, poſtliminio redit ad Calechut: & hinc cum Luſitanis in Europam reuerſus, ad Hiſpaniam peruenit, & tandem ad Italiam patriã ſuam. Marci Pauli Veneti iter hic non duxi explicandum, cum ferè nullam ſignarit prouinciam, quam pertranſierit, præter Armeniam, & quaſdam circumiacentes regiones, ad quam traiecto Boſphoro & Euxino mari peruenit. Ab Armenia uero quas regiones permeauerit, donec ad extremos Scythas, qui hodie ſunt Tartaria magna, peruenit, non ſcribit: rediens tamen ab oriente ad occiduas partes, ſignauit plures. Id unum ex ſententia agit, ut nobis diligenter deſcribat Orientem, tam terram continentẽ quàm inſulas meridionales & orientales, potiſſimum quicquid locorum eſt ſub ditione magni Cham. Preſbyteri quoq; Ioannis facit mentionem, quippe cuius regnum conterminum ait imperio magni Cham, cum tamen cæteri ferè omnes regem illum in AEthiopia Africæ haud longe à Troglodytis dominari aſſeuerent. Sic enim habes apud Aloyſiũ capite ſexageſimo, nempe preſbyterum Ioannem in Africa circa regnum Melindæ confinem eſſe Sultano. Idem ſentit Ludouicus Vartomãnus libro ſecundo, capite decimoquinto. Nodum hunc ſoluendum tibi lector relinquo.

Von Hurle

Von Baruth

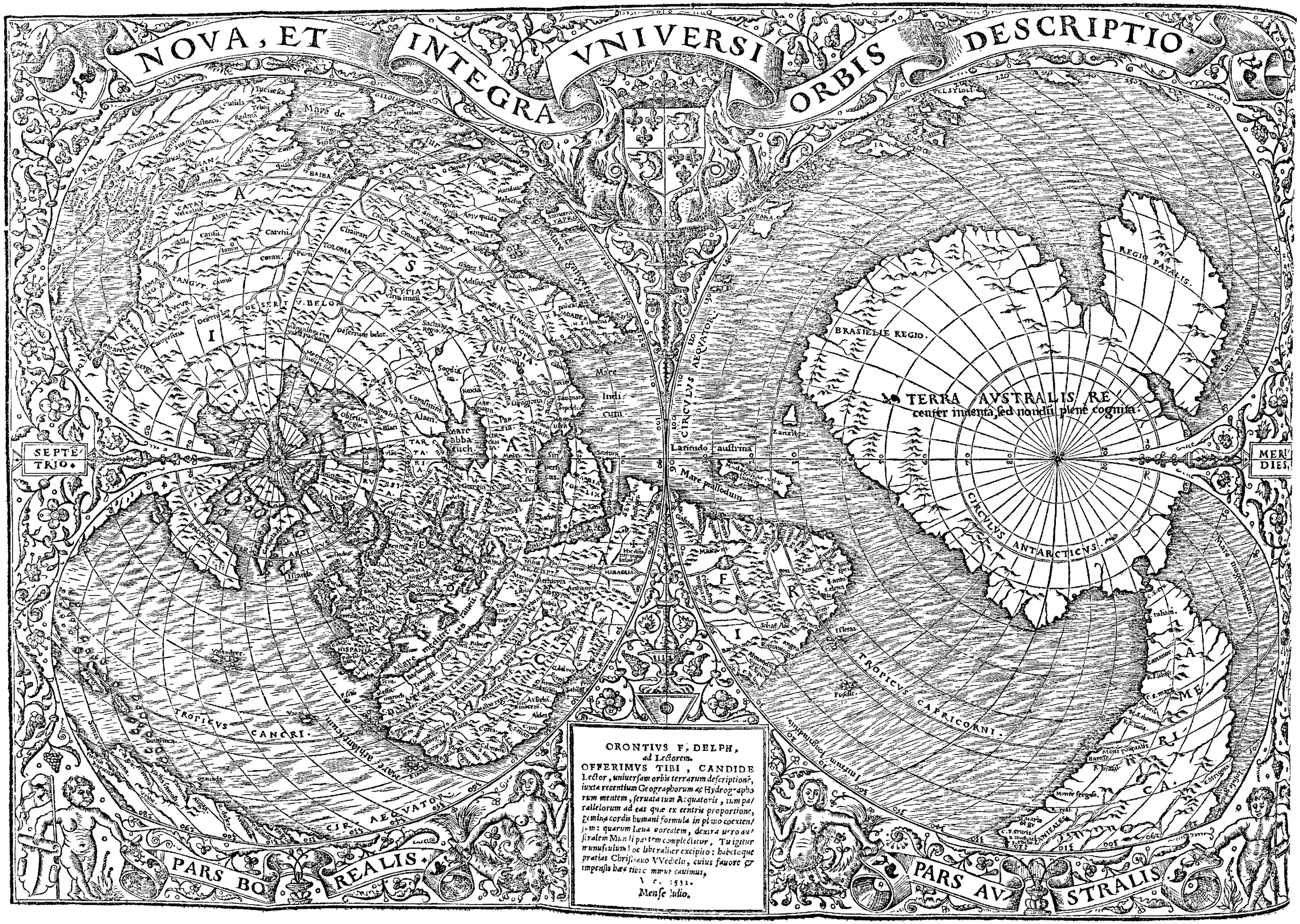
NOVA, ET INTEGRA VNIVERSI ORBIS DESCRIPTIO.
SEPTE TRIO.
MERI DIES.
PARS BOREALIS.
PARS AVSTRALIS
TERRA AVSTRALIS RE cenſer inuenta, ſed nondũ plenè cognita.
BRASIELIE REGIO.
REGIO PATALIS.
CIRCVLVS AEQVATOR.
CIRCVLVS ANTARCTICVS.
TROPICVS CANCRI.
TROPICVS CAPRICORNI.
Mare Indicum.
Mare Pacificum.
Latitudo auſtrina
Zanzibar.
Mare magellanicum.
ORONTIVS F. DELPH, ad Lectorem.
OFFERIMVS TIBI, CANDIDE Lector, vniuerſam orbis terrarum deſcriptionẽ, iuxta recentium Geographorum ac Hydrographorum mentem, ſeruata tam Aequatoris, tum parallelorum ad eas quæ ex centris proportione, gemina cordis humani formula in plano coexten/ſam: quarum læua boreadem, dextra uero auſtralem Mundi partem complectitur, Tu igitur munuſculum hoc liberaliter excipito: habetoque gratias Chriſtiano VVedelo, cuius fauore & impenſis hæs tibi c mmun cauimus,
V. C. 1531.
Menſe Iulio.

NAVIGATIO AD TERRAS IGNOTAS ALOYSII CADAMVSTI, ARCHANGELO MADRIGNANO INTERPRETE.

CAPVT I.

CVM EGO Aloyſius Cadamuſtus è Venetis patritiis primo animum induxerim ſulcandi eius Oceani, qui à freto Gaditano per inſulas Fortunatas, & AEthiopas inferiores uerſus Auſtrum tendit: cúmq; ibi pleraque ſcitu cognitúq; non indigna deprehenderim, ut fiat teſtatum poſteris, animo mihi hæſiſſe, hactenus incomperta quærere, & adire inacceſſa, prout rebus memoria ſuppetet, excipiam & proſequar calamo, donec earum memorabilium rerum quæ uidi, & locorum quæ coram adiui, ueram prorſus efficiam hiſtoriam: quæ omnia ſi noſtris conferantur, alterum profecto orbem efficient. Et ſi ea forte minus ordinate abs me deſcribẽtur in rerum tantarum uarietate, non ſum tamen defuturus, quin hiſtoriam ueram denarrem, & ubi fere incredibilia & prodigioſa occurrent, licet uera, temperabo tamen de induſtria, & ſciẽs citius nonnulla ſum prætermiſſurus, quàm uel minima citra ueritatem relaturus. Primus igitur qui memoratum Oceanum & AEthiopiam ſupradictam adire eſt aggreſſus, poſt protoparentem noſtrum Adam (unius Plinii hiſtoriam excipio) is fuit noſtro æuo illuſtriſſimus D. infans Don Huric natus Luſitaniæ rege illuſtriſſimo Don Ioanne: qui quidem princeps infans, licet ſui nominis præclara, & propè innumerabilia percenſeri poſſent, prudẽs præteribo omnia in præſens: id unũ haud prætermiſerim, quod Chriſti ſeruatoris noſtri almæ fidei eximie ſtuduit, & nihil magis in uotis geſſit, quàm nomen Chriſtianum à barbaris & dei hoſtibus aſſerere, matrimonii expers fuit, adoleſcentiam ſuam caſtitate mira honeſtauit, domi & militiæ ſtrenuus. Mauros ſæpenumero fudit, & bello clarus euaſit. Cum itaque eius genitor diſſolutionem corporis ſibi imminere conſpiceret, annorum iam plenus, prius naturæ non conceſſit, quàm ſaluberrimis præceptis filium monuerit, ut uidelicet ſacratiſſimam Chriſti fidem animo inconcuſſo illibatóque coleret, nec deeſſet ſuis uotis, quibus inſtituerat Chriſti hoſtes debellare, & ſancto nomini reddere ſubiectos. Adiecit etiam ad hæc, ut Luſitaniæ gentis, & in primis patritiæ Cordatæ meminiſſet, & ut paucis abſoluam, ſæpe dictus illuſtriſſimus Don Huric patris monitis libens audiuit: fato iam functo parente, fratre tamen patrocinante, qui regno ætatis conceſſu ſucceſſit. Huic nomen fuit Don Daruth, cuius auſpiciis Mauros male accepit, qui id regnum occupant, quod Feſſe dicitur: quod quidem regnum incipit ab Ampeluſia promontorio Mauritaniæ, non longe à Gadibus, & mari Atlantico alluitur, & uergit ad Auſtrum. Singulis igitur annis ex inſtituto Mauros

Don Hurle.

Don Daruth

laceſſens, celoces ſuas mittebat, quo ad id promontorium deuentum eſt, quod Caput de Non appellatur ab incolis, argumẽto, quod qui ultra dictum promõtorium iuere, non ſunt regreſſi, & ibi priſci nautæ terminum ſemper conſtituerant ſuæ nauigationis. Hucuſque itaq; celoces principis deuenere, nec auſæ ſunt ueterem terminum excedere. Quæ ubi principi ſunt renuntiata, animum accẽdunt magis peragrandi orbis. Inſtituit propterea rurſus cœptam prouinciã perſequi, & promontorium Capitis de Non aliquando tranſcendere diis fauentibus quoniam celoces Luſitanæ omnibus Oceani Liburnicis eximie præſtant, Et cum iam ad id opus nauandum præſto eſſent nonnullæ Celoces, cenſuit non difficulter poſſe nauigare uaſtum Oceanum, cupiens admodum loca hactenus inacceſſa adire, & nouos populorũ Africæ ritus uidere: quibus omnibus exploratis, in promptu haberet Mauros pro arbitrio profligare, & ſuæ ditioni addere. Iuſſit itaque celoces ternas expediri, cum armamentis, cum etiam comeatibus ferè omne genus, quibus uiros ſtrenuos præfecit. Qui dicto principis audientes profecti ſunt, & dictum promontorium Capitis de Non, littus haud deſerẽtes, per centum ferè miliaria præteriere, & cum nihil præter incultam tellurem, ac omni habitatore uiduam comperiſſent, domum regrediuntur. Cum igitur princeps de nouis populorum Africæ moribus ac locorum ſitibus, ex his nauigationibus nihil adhuc comperti haberet, rurſus claſſem communit omni genere annonæ, & rebus omnibus, quibus hoſtes propulſare quirent, & ſuos diutius alere, data lege ut tandiu nauigarent, donec ſuperiores ſuorum nauigationes per centum & quinquaginta miliaria excederent, & ultra (ſi eis uiſum foret) progrederẽtur, quos pro labore tanto innumeris promiſſis onerat. Qui principi obſequentes, uela dedere, & cum nihil nacti fuiſſent niſi uaſtum & ſterile ſolum, rediere, Quibus non obſtantibus, princeps indies fit auidior nouarum rerum, animúſque accendebatur magis, ut aſſolet, in rebus uetitis: quare iam tertio mittit, qui terram huiuſmodi explorent. Et ut breue faciam, tantiſper annis ſingulis nouos expediuit nautas, donec ab Arabibus cultam terram inuenit, qui in deſertis uitam trahebant: & paulo ultra progreſſi, nouos populos inueniunt, qui Azanegi appellantur: uiri coloris ſubcinericii, de quibus in ſequentibus latius dicturi ſumus. Et poſtremo iam ipſis adnauigantibus, tellus AEthiopum inferioris Africæ, quæ Oceano adiacet Auſtrali, apparuit, rurſúſque indies nouos populos, cum idiomate, tum etiam ritu & moribus differentes nanciſcũtur, ut lectori diffuſius deinceps liquebit.

Caput de Non.

Azanegi.

Cap. II.

CVM IGITVR ego Aloyſius forem Venetiis, quæ urbs mihi ſolum eſt patrium, anno à partu uirginis M D I I I I annum agens alterum & uigeſimũ: & cum iam ferè noſtri maris, quod Mediterraneum appellant, littora omnia luſtrauiſſem, decreui in Celtogalliam iterum contendere, quò aliàs iueram commercii gratia: ea enim eſt regio Galliæ, quæ ab Oriente terminũ habet Rhenum fluuium, à Septentrione Oceanũ Britanicum, in quem exonerat Rhenus prædictus, & ibi nobile emporium uiſitur. Brugim appellãt, nullis emporiis Septentrionalis regionis poſtferendum, & eò lucri cauſa contendebã. Cum ergo illò profici ſci decreuiſſem, accinxi me itineri, non quidem multis onũſtus pecuniis, nam pauciſſimi cenſus erant, & Liburnicas, quæ eò tendebãt, conſcendi duce Marco Zenone equite ſplendidiſſimo, prius Chriſti nomine inuocato: Venetiis ſoluimus anno Chriſti memorato, Auguſti octaua luce, & proſperis auſpiciis uetus inſtitutum inter nauigandum obſeruantes, iter agentes per certa hoſpitia, hoc eſt, ad conſueta loca applicuimus ſemper, donec in Hiſpaniam deuentum eſt. Et cum ui ingentis tempeſtatis ducti applicuiſſemus ad id promontorium, quod Sacrum Ptolemæus appellat, in Oceanum uaſte prominẽs, nunc Caput ſancti Vincentii: forte fortuna non longe ab hoc portu princeps infans per id tempus in oppido, cui nomen eſt Repoſera, agebat animi cauſa. Is ut accepit nos aduentauiſſe, ad claſſem noſtram internuntium mittit uirum, à ſuis ſecretis egregium, Antonium Conzallem nuncupabant, comite patricio Veneto, qui illic conſulem Venetæ gentis agebat, ut diplomata Venetorum principum ſigillo inſignita declarabant: quíque ſub principe infante ſtipendia merebat. Adiuere itaque nos ex præſcripto principis ſaccarum ferentes promercale, ſumptum ex inſula Mederæ quæ Oceano Atlantico innatat, è regione Mauritaniæ: tulere etiam commercii gratia ſanguinem draconis, & alia pleraque ſumpta ab inſulis principis prædicti. Dum igitur de ſaccaro, & aliis mercimoniis ſermo fit inter nos, ut aſſolet merces commutantibus, percunctamur Luſitanos, unde hæc tam præclara eruerint, & regiones locáque ſciſcitamur: plura referunt, principem ſuum ſubegiſſe gentes innumeras, Chriſtiano nomini hactenus incompertas, unde & ſaccarum & draconis ſanguis & alia quamplura naturæ conducentia exportantur: addidere etiam ad hæc, parua eſſe quæ retuliſſent, ſi conferantur cum aliis rebus, quas præclare dictus princeps egerat: aperiúntque nobis hunc principem egregium inacceſſa maria ſulcauiſſe per internuntios nautas, nouáſque regiones peragratas, domitas prodigioſas gentes, res miratu dignas repertas: unde innumera lucra comparantur: adeo ut ex nummo denos efficias, nullúmque fœnus eſſe, quod lucrum ſuperet huiuſcemodi. Hæc illi ſedulo denarrabant, mirantibus nobis & obſtupeſcentibus præterum euentu conſpicuo. Ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidiſſimum: ſtatui propterea hunc principem coràm adire, ut ſi forte & nobis ſulcandi dicta æquora poteſtatem faceret: quoniam ſuum eſt eius freti uectigal, cuſtodit propterea ipſe Gaditanum fretum non incurioſe. Reſponſum habui ab eis, qui claſſem noſtram, ut præfeci, adiuerant, me non difficulter impetraturum à principe, ut meo deſiderio fiat ſatis: uerum ſcirem duorum optionem principem daturum, utrum uellem, ſumerem. conditio hæc eſt, Qui celoces ſua impenſa expe-

Celtogallia.

Brugis.

Sacrum pro mont.

dit,ſuôque periculo agit omnia,is earum mercium quas ferret ,principi quartam det partem,ex uetere inſtituto : aut princeps ſuo impendio claſſem expediat,quo ad armamenta & illa omnia quæ tueri poſſunt naues ab incurſu hoſtium , reliqua ageret qui merces ducit,& cum rediiſſet,principi dimidium daret omnium: & ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuiſſet , omnem impenſam & operam luderet mercator:licet haud dubie conſtet,eos qui illò contendent,conſequuturos lucrum non mediocre: adiecit etiam principem, ſiqui è Venetis regiones prædictas inuiſere uoluerint,id facillime conceſſurum,imò ſauturum plurimum: quandoquidem ſibi perſuadebat, aromata omne genus , & alia pleraque mihi nautas reperturos , quæ in primis Veneti ſuper omnem gentem callent ad amuſſim.Propterea principem prædictum adiui , qui me etiam ultra quàm par erat , honorifice excepit,& ea omnia quæ ex relatu ſuorum acceperam,præſens comprobauit : hoc etiam plus addidit,modo cœptam prouinciam non deſererem, ſe ingentiſſimis fauoribus & gratiis proſequuturum hoc celebre uotum . Quibus auditis , apud me hæc omnia penſitatius reuoluebam,uegetam ætatem,habilitatem corporis,uires & ingenium,quæ omnem laborem ſubire poterant : & peragrandi orbis percupidus, accendebar magis,cum præſertim nullus è conterraneis meis hæc aggreſſus eſſet,non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando,& honorem & emolumentum reportaturum.Decreui prorſus uotum meum abſoluere,percunctaturus primo negociatores Luſitanos,quas merces magni facerent Nigritiæ,AEthiopes & Auſtraliſſimæ gentes.Redii demum reuiſum eos,qui Liburnicas in littore habebant,& ea quæ in Celticam Galliam uehere inſtitueram, uni affini meo commendo,& mercatus Liburnicas, quæ nauigando itineri facerent ſatis,ad continentem applicui.At naues Venetæ in Galliam uela fecere.

Quando abierint Liburnicæ,& quibus uentis uela fecerint.

Cap. III.

CVM IGITVR eò loci me adhuc continerem,quem Caput ſancti Vincentii appellant,aliter promontorium Sacrum, ut præfati ſumus . Id gratum principi admodum fuit,excipiebat me propterea ſolito magis honorificentius,& elapſis quampluribus diebus,iubet celocem armari,quæ uehere dolia nonaginta queat : cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiuſdam à dicto promontorio diſtantis miliariis ſedecim .Celocem uero muniunt omni commeatuum genere,& earum rerum præſertim , quæ nautis uictum diuturniorem ſuppeditarent . Deorum itaque implorato auxilio à promontorio ſoluimus die uigeſimo & altero Martii , anni M D V flante uento Apeliote & Borea : & primo uela dedimus uerſus inſulam Mederæ iter agentes , eundo ad quartam Lebegii Occidentem uerſus itinere recto :Die uigeſimoquinto Martii applicuimus Mederæ per Portum ſanctum circiter meridiem. Diſtat dicta inſula à Sacro promontorio ferè miliariis ſexcentis.

Descriptio Portus sancti & rerum in eo memorabilium. Cap. IIII.

HAEC INSVLA Sancti portus parua admodum est, utpote quæ uiginti quinque miliarium circuitu patet, circa septimum & uigesimum annum à nauibus prædicti principis reperta. Hanc Lusitani iussu sui principis incolunt, aliàs à nostris nunquam cognitam. Huic moderatur Bartholomæus Polastrus dicti principis alumnus. Fert hæc insula innumeras fruges, triticum, siliginem, & alia id genus, boues, iuuencos, apros, & in primis cuniculis scatet, & ibi sanguis draconis, qui lachryma est arboris: nam stato anni tempore arbores ferro sauciant, quæ ubi sunt incisæ, anno sequente gummam emittunt per incisiones. Gumma uero ahenis decocta & defecata, sanguis efficitur, quem appellant draconis. Eius arbor producit fructũ cerasi instar mense Martii gustu eximium, coloris Veneti. Insulam circunuectis constat piscium ubertatem maximam esse, in primis dentalium, & ostrearum. Portu caret, stationem uero habet perquam commodam ab omni uentorum afflatu tutam, excipio Subsolanum & Vulturnum, quibus haud tuto nautæ se freto committerent. Hæc Portus sanctus appellatur: mel gignit suauissimum, adeo ut nullibi sit præstantius: ceram quoque producit abunde: nam ibi apum confertissima cernuntur examina innumeraque. Sanguis draconis.

Monerhicus portus insulæ Mederæ. Cap. V.

ILLINC DIE uigesimo septimo soluimus, uidelicet ab insula Sancti portus, & eadem die Portum Monchricum applicuimus: is est insulæ Mederæ portus, qui abest à Portu Sancto miliariis quadraginta, & ni nubes cœlum inumbrauerint, altera alteram uidet.

De insula Medera, eiúsque præfectis. Cap. VI.

MEDERA insula auspiciis & opera infantis principis colitur, frequens est habitatore. Hæc igitur à Lusitanis incolitur ab annis quatuor & uiginti, aliàs incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristanseræ, & hic mediæ iusulæ moderatur: alteri Ioanni Gonzalæ, qui insulæ quod supereſt moderandum susceperit. Et huic insulæ nomen inditum est à copia lignorum, id enim indigenarum lingua Medera significat, argumento quòd quicquid inibi erat soli, totum id syluis opacum condensissimis conspiciebatur. Operæpretium igitur fuit his, qui primo coluere insulam, ut igni multo compurgarent: qui adeo grassatus est aliquando, ut etiam uiros corripuisset, ni prope aquis humerotenus immersi sibi consuluissent. Nam dictus Ioannes Gonzales, ut ignem euaderet cum coniuge & natis, famem biduí iugiter in aquis tolerantissime sustinuit. Igne igitur expurgata insula, semini præparatur idonea. Hæc quatuor è partibus colitur, una appellatur Mõchricus, altera Sanctæ crucis: tertia Fonzala, ultima Iouis camera. Et licet quamplurimas alias habitationes habeat, hæ sunt tamen potissimæ. Si uiri percensendi forent, hi Mederavnde dicta.

proculdubio octingenti essent, è quibus seligi possent equites centum. Insula circuitu patet quadraginta miliarium, portum non habet, uerum peropportunas stationes: feracis est soli, licet saltuosa, instar Siciliæ, scatet tamen frugibus ferè innumeris, legit quotannis tritici scaria 30000 Venetorum. Desiit tamen esse feracissima, licet fertilis adhuc plura producat, nam frequentiore semine attrita est: quoniam indies aratur, atteritur magis. Regio est irrigua fontibus, & amnibus conspicua, octo uisuntur ibi, qui insulam interfluunt: & ibi aquaticæ ferræ, quibus in assamenta secantur ligna, & alia id genus efficiunt, ut sunt mensæ, tripodes, quibus ferè Lusitania omnis condecoratur eximie, necnon circumadiacentes regiones exornantur. Assamenta ibi multiiuga uisuntur, aliàs dedolantur in mensas ex cedro miri odoris, nec absimiles cupresso. Ex aliis fiunt abaci, tripodes, cophini, scrinia, & ferè omne genus receptacula, & in primis ex nasso fiunt pulcherrimæ, quæ quasi purpurei sunt coloris. Quoniam uero hæc insula frequentioribus irrigatur fluminibus, memoratus princeps saccareum harundinetum ibi plantari iussit, ex quo saccari quamplurimum legit: inde ueniunt scitissima saccara toto orbe præcipua, primæ decoctionis, necnon mixta, & quantum ex aliorum relatu colligere quiui, indies meliora saccara sperant: quoniam ea insula temperie cœli meliore saccarum suapte natura gignit: nam ea qualitas est plagæ illius, quæ Cypri & Siciliæ: nunquam algent, & ibi bellaria, & tragemata ex saccaro omnium generum, mellísque plurimum. Ceræ quidem satis, sed non tantum: uineas habet non despicabiles, in quibus taleas & malleolos maluatici plantare iussit princeps infans, afferuntur ex Creta insula, quam hodie appellant Candiam: uberes sunt uineæ, cœlo ad id inclinante: uites plus uuæ quàm foliorum ferunt, racemi proceriores, ut mensuram quatuor palmarum excedant, res uisu conspicua miráque uoluptate afficit intuentes: & ibi uuæ quibus color est niger, in arcuatis pensiles. Inde etiam exportantur ex nasso arcus celebres, qui feruntur in Occidentem, & fiunt ligna apta arcubus conficiendis. Et ibi paui quàm plurimi sylueſtres, colore ad albedinem inclinato. Perdices neque id genus alia ibi uidebis, præter coturnices, & apros innumeros in montibus. Memini etiam ab indigenis accepisse, ibi cum primo culta est insula, copiam maximam columborum fuisse: quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus illic insident, traherentur ad se non pauentibus auibus, sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hactenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula, à solis auibus & feris habitata. Fidem huic rei maiorem adstruit altera insula nostris temporibus reperta, natura non absimilis, præsertim in auium aucupio, ea utraque humani ritus expers fuerat: animalia ibi quamplurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocris, complusculi dites ac locupletes: omnis insula adeo culta est, ut uiridarium & hortum repræsentet amœnissimum: quicquid ibi legitur ueluti aurum est. Et ibi celeberrima diui Franciſci cœnobia uitæ obseruantioris sanctioríque. Accepi etiam ab incolis fide haud indignis, uuas etiam matureſcere circiter sanctam hebdomadam.

Saccarum.

Vuæ vernæ

Canariæ

Canariæ insulæ numero decem.
Cap. VII.

A' DICTA insula Mederæ Austro flante soluimus, quo duce iter confecimus, donec insulas Canarias applicuimus, quæ absunt à Medera ferè miliariis CCCXX. Hæ sunt decem numero, septem cultæ, tres desertæ. Quæ coluntur hæ sunt, priuis priua nomina. Primæ nomen est Fractælanceæ, secundæ Magnæfortis, tertiæ Grancamariæ, quartæ Teneriffæ, quintæ Gieneræ, sextæ Palmæ, septimæ Ferro. Nec id est prætereundũ, quòd ex memoratis septem insulis, quatuor Christianum nomen colunt, uidelicet Factalencea, Magnafors, Gienera & Ferrum. Tres uero quæ supersunt è septem, idolis seruiunt. Christianis insulis præest eques nobilissimus, qui Ferrara nuncupatur, oriundus ex urbe Sibilia, ditionis Hispaniarum regis. Qui colunt has insulas, uiuunt pane hordeaceo, carnibus, & lacte plurimo, & in primis caprino, quibus abundant. Hæ uini & tritici impatientes sunt, nisi aliunde importetur eis, prorsus carent: fructus ferè nulli, reliqua uero optima: scatet onagris, id est, sylueſtribus asinis, præsertim ea quæ dicitur Ferrum. Distant inuicem hæ insulæ miliariis quadraginta: atque ita alia respicit aliam, ut de industria continentérque subordinatæ uideantur, & Orientem prima, ultima uero Occidentem respicit.

Quarum sint rerum feraces Canariæ.
Cap. VIII.

EX HIS insulis aduehitur herba, quæ oricola dicitur, cuius colore uestes inficiuntur, quæ quidem herba Gades in sinu Sibiliæ comportatur, & illinc in Orientem, & demum in Occidentem itur: exportatur etiam inde corii hircini copia ingentissima, quod cæteris præstat: seui plurimum, casei uero multum: & incolæ harum quatuor insularum nomini Christiano parent, & Canarii dicuntur. Idiomate differunt, adeo ut alter alterum haud intelligat: mœnia non habent, sed uicos undequaque patentes, uerum in eminentissimis montibus specus excauant, ubi degunt tuti ab omni impetu hostili. Sunt hi montes suapte natura ferè inacceſſi, ideo inexpugnabiles, perinde ut nulla uis eò penetret, nisi una fames aditum præberet: & ambitus minoris harum insularum non minus patet miliariis nonaginta. Tres uero quæ idola colunt uastiores sunt, & frequentiore habitatore, præsertim Canaria magna, quæ hominibus circiter octo milibus exornatur. Teneriffa autem trium maior est, hominum quindecim milia, si utrunque sexum spectes, emitteret. Palma uero rarissimo est habitatore, uisu tamen conspicua, & delectabilis admodum. Id etiam apprime est dignum scitu, quòd nulla alia de causa hæc regio est propè inexpugnabilis, nisi ob situs locorum propè inaccessos, & strenuam gentem: fitque propterea ut subdita sit nemini, licet pluribus sit lacessita præliis. Nec silendum puto de insula Teneriffæ, quæ & eximie colitur, & inter orbis insulas est eminentior. Nam cœlo sereno eminus conspicitur, adeo ut qui absunt ab ea ad leucas Hispanas sexaginta uel septuaginta, non difficulter eam intueantur: & si leucarum rationem colligas, miliaria ducenta quinquaginta excedunt. Quòd cernatur à longe, id efficit acuminatus lapis adamantinus, instar pyramidis in medio. Qui metiti sunt lapidem, aiunt altitudine leucarum quindecim mensuram excedere ab imo ad summum uerticem. Is lapis iugi- Leucæ Hispanæ

ter flagrat inſtar AEtnæ montis, id affirmãt noſtri Chriſtiani, qui capti aliquando hæc animaduertere. Hi præfectos habent nouem, quos duces appellant: nec iure hæreditario ſuccedunt, ſed ius eſt in armis: inuicem digladiantur, & fæuiunt ut beluæ: armis carent, quia ferrum non habent, uerum lapidibus & ſcipionibus res geritur inter eos: nam lignis acuminata cornua adfigunt, ut uicem ferri gerãt: nudi ferè omnes incedunt, tamen nonnulli auerſe & aduerſe pellibus caprinis teguntur: carnem inungunt ſeuo hircino condito herbarum quarundam ſucco, ut cutis effecta denſior algorem toleret facilius: licet ibi uix algeant, quoniam ad Auſtrum ſunt poſiti: domos non habent, neque mapalia, nec quidem uiles caſas, uerum ſpecus & cauernas montium incolunt. Hordeo, carnibus, & caprino lacte paſcuntur, abundant nonnullis fructibus, & in primis ficis, metunt fruges menſe Martii & Aprilis: fidem habent nullã, nec deum norunt, ſed alii alia idola colunt, ſolem nonnulli, & alii lunam, & planetas, ſuperſtitioſe admodum idolis ſeruiunt: mulieribus quidem in promiſcuum non utuntur, ſed pro arbitrio ducunt innumeras. Virgines coniuges prius non accipiunt, quàm à principe deflorentur, & id apud eos ingens decus & honos ducitur. Verum ſiquis forte argutulus diceret, unde hæc noſti? Id pro reſponſo nobis erit, Incolas uidelicet conterminarum inſularum quæ Chriſto parent, ex inſtituto uitæ conſueuiſſe hos infideles crebris incurſionibus laceſſere, noctu præſertim: & ubi aliquando in congreſſu ſuccumbunt infideles, captiui ducuntur ſexus utriuſque, qui ſic capti in Hiſpaniam mittuntur, hæc nos docuere. Vſu euenit aliquando, ut è noſtris corripiantur aliqui, quos Canarii ad contumelias ſeruant, & ut publico ſint ludibrio, lanii officio fungi eos cogunt, eiſque exenterandis bobus & ſuibus addictis, quod apud eos ignominiæ ſpecimen & dedecoris ducitur magnum: tantiſper captiuitatem tolerant, donec permutatione aliqua redimantur.

Seruant etiam alium morem Canarii in augurandis principibus. Nam cum ſceptra ſuſcipiunt, compluſculi ſeſe offerunt certatim in memoriam & honorem noui principis morituros, & ſponte quiſpiam uitam deuouet: congregantur propterea in ualle deuexa, & ibi peractis nonnullis ceremoniis, ac prolatis uerbis quibuſdam, ille qui ſua morte feſtum principis eſt exornaturus, ſe dat è rupe præcipitem, perinde ut ferè in fruſta conciſus exanimetur. Pro qua re quoniam fit in gratiam principis, debet princeps ſuperſtitibus agnatis defuncti, proſequitúrque eos beneficiis, ac fauoribus innumeris. Hunc morem licet ipſimet improbent, ſeruant tamen, & pro comperto habemus uerum eſſe quod retulimus: ſaliunt mirum in modum agiles ſupra quàm referre queam, inſtar funambuli & petauriſtæ corpora librant, & ut hinuli de ſaxo in ſaxum migrant, licet multum diſtent, & id nudis pedibus. Lapidem iaciũt ultra aliorum ictum, & quicquid pro ſcopo ac ſigno dederint, nuſquam aberrant: uim maximã ac propè incredibilem lacertis inferunt, adeo ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem, uidere è Chriſtianis Canariis quendam hoc ludicri genus agentem: conditionem proponebat, propoſitámque ſanciebat pignore, uiris tribus mala Aſſyria duodena dabat, ut omnes ea iacerent in eum, nec propius accederent quàm ad octo uel decem paſſus, aberraturos omnes aſſeuerabat: nec ipſe eorum poma medica tangere uolebat, niſi manu repercutiendo

repercutiendo, alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat. Ille uero duode cim ſumebat, & in uiros prædictos uibrabat, nullo aberrante. Abnuêre conditionem omnes, quandoquidem probe nouerant quantum præſtaret corporis dexteritate, nec eos latebat ipſum etiam plura facturum quàm iactauiſſet. Hæc ſumma eſt igitur, ipſos Canarios mobilitate ac agili natura fere omnes anteire mortales. Hi etiam eximium cultum cenſent, herbarum ſucco tingere corpora colore multiplici, modo Puniceo, Praſino modo, nonnunquam Veneto, aliquando ceruleo, & nihil cultius ornatiúſue ducunt colorum uarietate, & hæc pictura eſt eius ornatus apud eos, cuius ornatiores ueſtes apud nos ſunt. Ex his inſulis, igitur Canariis, duas ego Aloyſius præſens inuiſi Gomorram uidelicet & Ferrum. Palmæ quidem applicui, uerum nuſquam claſſem deſerui, ut cœptum iter conſummarem.

Deſcriptio Capitis Albi cum inſulis proximioribus. Cap. IX.

SOLVIMVS ab hac inſula flante Auſtro AEthiopiam uerſus, & breui peruenimus ad id loci, cui Capiti Albo nomen eſt, abéſtque à Canaria miliariis fere ſeptingentis ſeptuaginta: & illud præſertim eſt ſciendum, quòd qui à Canaria inſula ad Caput Album proficiſcuntur, hi littora Africæ nonnihil deſerunt: quoniam qui Auſtro ducuntur, ad læuam Africam relinquunt, quantóque magis quis ducit naues in altum, tanto minus continentis uidet, quia Canariæ inſulæ plurimum abſunt ab littore Africæ Occidentem uerſus. Igitur nautæ tamdiu abſunt à littore dum nauigant, quoad ultra medietatem itineris peregerint, quo inſula Canaria à Capite Albo abeſt: & demum obliquant ad læuam tantiſper, donec Caput Album ſpeculentur à longe, ne prius appellant terram, quàm eminus explorauerint: quoniam ultra dictum caput nihil niſi uaſtum mare conſpicitur, quoad peruenias ad id littus, ubi cum dicto Capite fit ſinus, qui dicitur Forna Dargin, cui ab inſula quadam ſinus eiuſdem dicta Dargin, nomen inditum eſt: quod quidem nomen habet originem à parua inſula in eodem ſinu ſita. Intra ſinum per miliaria quinquaginta, & ibi etiam tres inſulæ, quibus indita ſunt hæc nomina à Luſitanis: primam Albam appellarunt, quia harenis ſtrata eſt: alteram Garzararum inſulam, argumento, quòd Luſitani qui primo coluerunt eam, magnam marinarum auium copiam ibi nacti ſunt, adeo ut inde duas naues onuſtas omni genere auium in Hiſpaniam duxerint. Tertia inſula Cori dicta eſt: & hæ tres inſulæ paruæ ſunt admodum, harenoſæque ac deſertæ. In illa quæ dicitur Dargin, aqua potu duleis inuenitur, in aliis uero non niſi marina. Et ſignanter animaduertendum eſt, quòd hi qui à freto Gaditano ſoluunt, & uerſus hanc AEthiopiam, quæ Auſtrum reſpicit, tendunt, nihil culti reperiunt, etiam à Barbaris, donec ad id loci uenias, qui Caput de Chantin dicitur, & ab eo uerſus Caput Album ſemper à latere, & tunc tellus harenoſa, quæ eſt deſerta, & Septentrionalem partem reſpicit, præſertim eam, quæ montibus adiacet, quæ eſt noſtra Barbaria citra Tunetum, & loca illa omnia à latere, quos quidem montes Barbari appellant Sarra, & uerſus Auſtrum contermina eſt Nigritis AEthiopiæ inferioris: uaſta eſt hæc regio, adeo ut ſi ex tranſuerſo metiaris itinere, dierum ſexaginta uel celeris ueredarii, haud conſe-

Forna Dargin

Dargin

Nigritis regio.

quaris magnitudinem: non ſeruat tamen uaſtitatem hanc undequaque,& Oceano alluitur ab altera parte: quæ totaeſt alba & arida,ac plena harenis,depreſſa eſt, nec inæqualis,& uſque ad dictum Caput Album,miram præ ſe fert æqualitatem.

Caput Albũ Inuenerunt Luſitani primo hoc Caput Album,& in eo nihil præter harenas,nulla herbarum aut arborum ueſtigia: uiſu tamen eſt conſpicuum , quia triangulum repræſentat: nam in fronte efficit pyramides tres,quæ ſingulæ inuicem abſunt miliario . Id latus totum ſcatet piſcibus omnium generum , nec noſtris minoribus, forma tamen diſſimilibus. Totus is ſinus Dargin,& illa ferè omnis regio indigna eſt aquarum , & ibi arida & petrea tellus, & paulopoſt uaſtum æquor,& aquarum concurſus ingens: nec ſulcant hoc mare, niſi interdiu explorantes contis ſcopulos, qui ibi ſunt frequentiores : ob id quandoque obrutæ ſunt naues duæ ſecus aridam hanc. Et ſciendum eſt , quòd dictum caput de Chantin uerſus Auſtrum & Septentrionem Caput Album reſpicit. Et notandum , quòd poſt dictum Ca-

Hodenum put Album,in mediterraneis eſt locus,quem Hodenum appellant,introrſus ſitus ad diætas ſex, & is locus nullo muro clauditur. Sed eſt diuerſorium Arabum, & ſtatio Camelorum , quò appellunt Arabes & Dromedarii , quos uocant Carauanas , quæ de Sambut ueniunt: & etiam illàc tranſeunt, qui ab Nigritis proficiſcuntur,& noſtras Barbarias inuiſunt. Eius regionis incolæ uiuunt hordeo & cariotis , quibus ubertim abundant: alibi etiam in ſuis locis creſcunt prædicta , ſed parcius: potus illis camelorum & aliorum animalium lac,uino prorſus carent.

Nigritarum mores Boues fœminas habent & capras , uerum paucas,id efficit ſterile ſolum, & minime herbidum: boues ſunt parui,ſi cum noſtris conferantur. Mahumetem colunt, & odere Chriſtianos plurimum: nunquam quieſcunt, uagãtur ſemper per deſerta. Hi Nigritarum terras adeunt,& noſtras Barbarias uiſunt,frequentes ſunt,& Camelorum copiam ingentiſſimam habent,quibus comportant æs & argentum,& alia quamplurima. E' Barbariis noſtris in Atanbut,& ad Nigritas præfatos: inde uero exportant aurum, ídque ad nos aduehunt. His eſt colos niger, ueſtis alba, laciniis rubricantibus,abſque tunica interiore ueſtiuntur,eodem habitu & mulieres utuntur abſque camiſiis , ut præfertur . In capite, more maurico peplum gerunt, quo circunuoluunt caput . In his harenoſis locis uiſuntur leones, & pardi, ſtruthiones quoque,quorum oua ego comedi non inſuauiter. Id eſt etiam ſciendum , quòd princeps infans Luſitanus prædictus in hac inſula Dargin pactum fecit hoc modo,ut nemo ſinum intret mercaturus aliquid cum Arabibus,præter eos,qui fœdus inierunt,& dictam inſulam incolunt: & qui conuenerũt cum principe , in dicta inſula negociatores aſſiduos fouent , qui commercia exercent cum Arabibus,qui hæc maria mercium gratia frequentant, quique uarias merces important,ut ſunt panni, telæ,argentum, tapetes,& id genus alia: & in primis triticum , quoniam fame propè iugi laborant , & commutant mancipia cum noſtris mercibus,dant etiam aurum. Qua de cauſa princeps infans illic oppidum erexit,ubi fabri quamplurimi degunt,ut hæc commercia non deſinant,ſed perpetuo conſeruentur: ob id propterea annis ſingulis eò contendunt Luſitanæ celoces, id eſt,ad Dargin inſulam ducunt etiam Arabes equos pernices, quos barbaros appellant,pro quibus ab eis Nigritarum ſeruos & uernas accipiunt, nec minore pretio eos uendunt equos quàm decem aut quindecim mancipiis. Eò etiam uidelicet ad

Nigritas plura ex ſerico elaborata contextáque Maurico more, argentum & alia pleraque comportant ex Illyberi, id eſt, ex Granata Hiſpaniarũ ditionis, & Betí cæ regionis. Afferunt etiam plura ex Tuneto Africæ minoris, quod Barbariæ regiam appellant, & pro his omnibus rurſus mancipia, & auri copiam maximam conſequuntur. Hi ſerui primo appellunt ſtationes Hodeni, & inde ad mõtes Barchæ, illinc in Siciliam deueniunt: reſiduum uero uernarum ad inſulam Dargin ducunt, & Luſitanis uendunt, illis inquam, qui cum rege de mercimoniis conuenerunt, fitque propterea, ut Luſitani quotannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant ſecum, & id illis magnum commercium: nec hactenus, niſi à diebus paucis, inter eos commercia fiebant. Nam prius Luſitani infenſi erant his Arginenſibus, & eorũ ſinum ternis uel quaternis nauibus infeſtabant, & aliquando noctu mediterranea deprædabantur, & uicos piſcatorum aggreſſi, plura aſportabant, & gentis Arabum ſexus utriuſque quàm plurimos captiuos trahebãt, qui tandem in Luſitaniam ducti ſub haſta ueniebant: pari modo alterum latus ultra Caput Album deprædabantur uſque ad flumen Senegæ.

De regno Senegæ, & Azenagis populis, Cap. X.

SENEGA flumen eſt, quod Azenagos à primo regno Nigritarũ diſterminat. Azenagi homines ſunt qui inter nigrum & ſubcineritium colorem ſunt dubii, incolunt quædam loca ultra Caput Album in latere illo quod mox poſt Caput prædictum decurrit, & introrſus per deſerta: plures ex Azenagis contermini ſunt Arabibus Hodeni. Hi uiuunt ordeo & cariotis, & camelino lacte: uerum quia proximiores ſunt regno Nigritarum, leguminibus aluntur: pauci ſunt admodum cibi, adeo ut polline hordei, uel minimo pulmẽto totam diem alacres uiuant: efficit eos inediæ patientes annonæ caritas. Hos aliquando captiuant Luſitani, uendúntque pro mancipiis domi: præſtant hi ſeruitute uernas ferè omnes, præſertim Nigritas. Vtcunque ſit, ab annis paucis rediere noſtri Luſitani ſecum in gratiam, & à ui temperãt omnes, & commercia inter eos magna fiunt, nec patitur princeps infans, ut eis de cætero inferatur iniuria, autumat eos propediem ſubituros Chriſtianam legem: nam in biuio & ancipiti adhuc hærent, utrum legi noſtræ, an Mahumetanæ ſeruitutem exhibeant, nihílque de lege huiuſmodi apud eos agitatum erat, niſi Azanegi eos edocuiſſent. Et hi Azanegi prauũ morem ſeruant. Faſcia lignea caput inuoluunt, demiſſo ſindonis capite per frontẽ, ita ut os totum cooperiat: pudet enim eos oris æque, ac inguinis uel cunni: os tectum ut rem pudendam circunferunt, argumento quòd ueluti ſentina quæpiam halitum tetrum ſemper emittat, nec detegunt niſi ſumendi cibi gratia. Principes non habent, uerum locupletiores inter eos eminent, his obediunt & obſequuntur. In uniuerſum pauperes ſunt, mendaces, & ſupra quàm referre poſſim, prodi tores. Mediæ ſunt ſtaturæ, capillum calamiſtro exornant ut Alamani, promittúntque plurimum, illúdque nigrum adipe piſcis inungunt, & olent peſſime, quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Commutatio ſalis & auri, déque diſtantia, Cap. XI.

MAGNIFACIVNT etiã hi populi præpingues & obeſas mulieres, & in primis proceriores mammas habentes: propterea ubi annum circiter

ſeptimum & decimum attigêre, rumpuntur eis ui à uiris mammæ ſune per medium, perinde ut feræ à pectore auulſæ penſiles remaneant: cum uero ſemel pepererint, longiores fiunt, & uiſu fœdiores turpioréſque: neque hi alios nouere Chriſtianos niſi Luſitanos, qui annis circiter quatuordecim eis multas clades intulere, captiuos ducendo plurimos, haſtæ demum ut mancipia eos ſubiicientes. Pro comperto etiam id habemus, quòd ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conſpexere in mari uelificantes, antea illis incognitas & inuiſas, arbitrati ſunt aues eſſe albis alis aera ſcindentes, è remotioribus partibus aduentaſſe. Cum autem uela deprimerent, ut appellerent littus, credebant piſces eſſe eminus uiſis nauibus: nonnulli cenſebant fore phantaſmata cum noctu ſulcarent maria: & erant hæ naues eis terriculamẽta non mediocria, utpote quæ modo huc modo illuc diſtrahebantur, inſtar phantaſmatis alicuius ui uentorum ductæ, uariiſque in locis eis inferebantur damna à nautis, noctu in primis, cum tamen inter ſe celoces abeſſent per miliaria propè centum, prout cõ uenerat inter naucleros; & ut uentorum ratio patiebatur, huc atque illuc pulſæ, ſicque intra ſe ratiocinabantur, ſi hi eſſent mortales homines, quo nam modo quirent tantum itineris nocte una metiri, quantum nos nec triduo abſoluimus prorſus nauigationis expertes. Itaque loco phantaſmatis apud eos ducebamur. Huius rei certiorẽ me fecere ex Luſitanis quamplures, qui per id tẽpus ea littora frequentabant cõmercii gratia. Accepi etiã id à captiuis, qui fere per eadẽ tempora capti fuerant, ex his teſtatũ fuit nobis, quàm ſtupidi ad rerum noſtrarum conſpectum fuerint, quando de nobis talia ſtolide ſibi perſuadebant. Supra etiã ſtationem Edon introrſus ſex dierum itinere locus uiſitur, qui denominatur Tagaza, quod noſtri interpretãtur Auri farcinã. Vnde aduehitur ſalis petrei ingens copia, id aſportatur camelis Arabum & Azanegorũ uaria loca petentium, nonnulli Tambuto iter faciunt, & Amelum cõtendunt ditionis Nigritarũ, quò ubi applicuere, mox ſal omne expediunt, utputa octauo die, quicquid aduectum eſt ſalis uenditur prope Mitigallum CC. uel CCC, demũ ſuas repetunt caſas auro onuſti. Et id in primis eſt ſciendum, hoc regnũ Mellis calotibus infeſtari, ut fere quadrupedia omnia illic fathiſcãt, cum nihil pabuli ibi pro quadrupede creſcat niſi peſtilens, fitque propterea, ut ex centum camelis qui eò onera ferunt, non redeãt triginta domum, hinc quadrupes fere nullum uidebis, ibi pereunt omnes æſtu nimio. Arabes etiam & Azanegi illic correpti morbo efflant animam, ægritudinem parit torrens ſydus, cui ſubſunt. Ferunt etiam Tagazam à Tambuto abeſſe itinere dierum quadraginta equitis unius, & inter Tambutam & regnum Mellis iter triginta dierum intercedit. Percunctatus ſum etiam hos quomodo mercatores regni Mellis tantum ſalis conſumant. Referebant Mellitæ nonnihil conſumere in regno ſuo Nigritarum, quoniam uerſus Meridiem poſiti, non longe ab æquinoctiali, ubi dies cum noctibus ſemper propè certant de pari, longiuſculi tamen dies, quoniam illorum Z enith de directo non eſt ſub æquinoctiali, non enim eſſent in Meridie. Sunt itaque ultra æquinoctialem nonnihil, & ideo plus diei quàm noctis habent, & ibi feruentiſſimus æſtus. Fitque propterea, ut ſtatis anni temporibus eorum ſanguis inficiatur, adeo ut ni ſibi ſale mederentur, protinus exuerent uitam. Modus medendi hic eſt, Salis modicum

Tagaza.

Regnũ mellis

aqua

aqua liquefactum ſingulo die hauriunt,& hoc eis pro medicina & remedio præ ſentaneo. Reliquum uero ſalis in glebas diminuunt tantillas, ut uiri unius humeris ſingulæ ferri poſſint, arte quadam ad id non inepta, uſque ad regnum Mellis, quò cum uenerint, ſingulis camelis duas ſalis glebas imponunt: & id quadrat oneri, uidelicet ut ſingulis camelis duæ ſalis glebæ imponantur: & poſtremo in regno Mellis Nigritæ, qui Mauri nigri uulgo dicuntur, rurſus id onus ſalis capite portant,ut priui priuas glebas ferant,numeroſiores adeo ut propè ferentium uideatur iuſtus exercitus hominum peditum, qui per uaſtum iter ſalem humeris conuectant. Et hi pro leuamine laboris,& feſſorum ſolatio, tridentibus quibuſdam utuntur humi infixis, quibus ſalem feſſi imponunt tantiſper, donec uires reuocauerint. Hoc modo ſal prædictum aduehunt uſque ad quoddam flumen, cuius naturam non ſum percunctatus, an ſalſum uel dulce eſſet,nec id ab re dixerim,quoniam æquor creditur à multis. Et his Nigritis ope ræpretium eſt ſic ſalem ſuum conducere, quoniam quadrupedibus fere omnibus carent:id ſoli efficit iniquitas, quòd aut parum fert herbæ: aut ſi fert, id totum eſt peſtilens,ut præfeci. Hinc non difficulter colligimus, quàm frequentiore hominum uehentium ſalem cœtu opus ſit, cum tantum ſalis conſumant. Cum uero applicuerint ad id flumen, quod mare propè creditur, qui ſalem detulerunt, ſinguli ſingulos ex ſuo ſale monticulos erigunt: & ita diſponunt,ut alter alteri ſuccedat continenter recto tramite, & unuſquiſque quopiam ſigno ſuum aceruum inſignit,& demum recedunt omnes itinere mediæ diei. Vbi igitur receſſere,aduentant alii Nigritæ,qui cognoſci nolunt, neque aliorum colloquia admittunt,& accedunt cum ſuis Liburnicis ac nauibus grandioribus ab inſulis quibuſdam,& littus appellunt, uiſóque ſale, pondus quoddam auri prope aceruum ſalis ponunt,prout ſibi congruere commercio uidetur, nec ab æquitate abſonum,& mox recedunt,ſalem & aurum relinquentes. Nigritæ uero qui itinere mediæ diei ſeceſſerant,rurſus redeunt,& unuſquiſque ſuum aceruum uiſit, & ubi aurum dimiſſum placuerit auferunt, ſalem relinquentes, & abeunt non reuerſuri:ſi uero conditio auri relicti non placuit, utrunque dimittunt,uidelicet aurum & ſalem,& iterum abeunt infra prædictum tempus reuerſuri. At Nigritæ qui cognoſci nolunt, rurſus accedunt, & eos aceruos à quibus ſublatum aurũ uiderunt,auferunt aut eis quibus adhuc relictum eſt aurũ,addunt nonnihil auri: uel ſuum aurum (ſi ultra addere non libet)aſportant, ſale relicto. Et hoc modo ſua commercia exercent,ut alter alterum non uideat uetere inſtituto. Et licet id forte à fide deuiet,utpote non credendum:illud tamen pro comperto habemus, quoniam à fide dignis eſt acceptum,à negociatoribus in primis.

Permutatio mercium

Quomodo Imperator negociatorem quendam cognoſcere uoluit.

Cap. XII.

NOVERITIS igitur me aliquando negociatores Nigritas regni Mellis percunctatum fuiſſe talia, cur princeps eorum qui & diuitiis & regno pollet plurimum,non nauaſſet operam ui uel amore,ut tandem aliquando ſciret,quænam gens eſſet, quæ hominum forma,quod idioma, qui mores forent illorum,qui cognoſci nolebãt: Id habui pro reſponſo,Principem ſuum iampridem hoc conatum fuiſſe,ut cognoſceret hos Nigritas, & excogitauiſſe talia, ut

hos caperet: asseuerabãt ipsum uidelicet habito consilio, tempus aduentus prædictorum obseruauisse, quo consueuerant commercii causa accedere ad littus, & per nonnullos dies præueniſſe eorũ aduentũ, disposítis insidiis hoc modo: iussit nõnullis è suis prius quàm mercatores qui Carauanam ducunt, aduentarent, ad id loci accederent, ubi salis & auri permutatio fiebat, & effossa humo caueas struerent, in quibus ad tempus tandiu delitescerent, donec ex Nigritis qui cognosci nolunt, aliqui aduenirent, aurum deposituri pro sale: & demum erumperent impetum facientes in eos, tres uel quatuor caperent, adseruaréntq; diligentissime, & ad principẽ ducerent regni Mellis. Et ut paucis expediã, succeſſit principi ut disposuerat: cepere quatuor, reliqui fuga sibi consuluere: & ex his quos ceperant tres missos fecerunt, rati satis ac super fore, si unus ad principem duceretur gratia gentis cognoscendæ, ne Nigritæ indignabundi succenserent, & temperarent demum à commerciis. Capto itaque Nigrita, ac adducto ad principem adhibiti fuerunt quamplurimi uaria idiomata callentes, alii alia lingua captum interrogantes, ut eius linguam explorarent. Is uero captus ad omnem sermonẽ conticuit, & nusquam est locutus, nec cibum sumpsit unquam: triduo solum uixit. Quæ res regni Mellis Nigritas in eam opinionem adduxit, ut credant eos populos usu loquendi carere, & suapte natura mutos esse. Alii rentur id euenisse ex indignatione, quod uidelicet proditi fuissent. Retulere hæc principi ægre ferentes, quòd nequiuissent principis desiderio facere satis. Animo iniquo tulit princeps, & enixe auidéque percunctatus est suos, quæ hominum forma esset. Responsum est illi, uiros esse nigerrimos, & proceros adeo, ut suam staturam plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum inferius promissum ad pectus usque habere, rubrum & introrsus exulceratum perinde ut sanguis exeat, superius uero paruum instar nostri: fiebátque propterea, ut dentes omnes apparerent, quos habent nostris grandiores, duos etiam habent hinc & hinc reliquis eminentiores: lumina uero prominẽtiora, eadémq; nigra, torui aspectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrum sanguinem emitteret semper. His uisis principes reliquos pœnituit facti huius, nec deinceps gentem huiusmodi infestarunt, quoniam ob unius mortem reliqui desiere mercari triennio, quod cedebat in damnum eorum. Nos autem censuimus eis sic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & cum sale sibi medeantur, nequiuere diutius sustinere quin rursus ad institutum uetus redirent, cum sale carere non possent. Igitur rediere elapso triennio, & ex nostris incommodis & ægritudinibus metimur suas infirmitates: nec noster princeps magni facit lo quantur uel ne, modo emolumentũ ab his sentiat. Id est totum quod à multis accepi eius regionis incolis, & quoniam plures hoc asseuerãt, non difficulter adduci possumus, ut multis credamus. Ego quidem quãtum in me est, hæc & alia non impossibilia credere uolo, cum ex usu multarum rerum plura didicerim. Id igitur aurum aduehitur in urbem Mellis, & ibi tripartitur, partem qui Carauanam ducunt, iter per regnum Mellis agentes, Cochium uersus Siriam ferunt: duas uero partes residuas Carauana ex Melle aduehunt Atambutũ, & ibi rursus diuiditur, partem ducunt ad eum locum qui dicitur Ato, & inde Tunetum Africæ minoris, quod est Barbariæ caput, & Regia per superius latus ad Oceanum,

Oceanum, aliam uero partem deferunt ad illum locum qui dicitur Hodenum, ut ſupra memorauimus, & illinc ad Hona & portum Orarani, qui dicitur à Barbaris Marſacubi, à Latinis Portus magnus, Loca ſunt Barbariæ in Mauritania, non longe à Gadibus è regione Illyberis, id eſt Granatæ, aduehunt & aurum à Fezes & amarum, & Choos, & Argis, & Azafi, & Ameſa loca Barbariæ extima, id eſt, extra fretum Herculeum: illò contendunt Chriſtiani, præſertim Italiæ, empturi aurum, multiiugas merces aduehentes. Et ut eò congrediar unde ſum digreſſus: aurum prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis ſiue Subcinericiis cunctis mercibus præſtat: quoniam illud aurum aduehitur Hodenum, ut præfeci, ad littus maris comportant, & ibi Hiſpanis uendunt noſtris. Propterea Hiſpani frequentant inſulam Dargin, & ibi ferè iugiter habitant commercii cauſa. Apud hos ſubcinericios populos non ſignatur aurum, neque argentum, neque cuditur aliqua moneta, ſed res permutant, ac alteram pro altera ſuſcipiunt, dántque uiciſſim, & hoc modo uitam ducunt. Accepi tamen à nonnullis introrſus apub Azanegos & Arabes eam monetam, quam Luſitani expendunt eſſe in uſu, monetam appellant mitigal, ualoris unius nummi aurei.

Viri honorabiles ac diuites, & ibi mulieres & arma. Cap. XIII.

QVI HAEC deſerta incolunt, hi regem non habent naturalem, deferunt tamen plus honoris ac reuerentiæ uni quàm alteri, colunt præſertim locupletiores, & hi maiores habent fautores: ut etiam uſu apud nos euenit pluribus in locis. Et licet diuites ſint, maiórq; ad eos hominum frequentia palpi & aſſentationis, ut aſſolet gratia eat, non ſunt tamen principes: Mulieres ibi ſubcinericiæ, ueſte cotonina utuntur. Id genus ueſtis mittunt Nigritæ. Veſtes etiam habent quaſdam, quarum in ſuperioribus iam meminimus, Alchizel appellant, tunicis interioribus, id eſt camiſiis non utuntur. Armorum genus apud eos hoc eſt: non enim habent arma quæ ad defenſionem induant, ut nos thoracem, & loricam, quoniam nullo alio euitant, ac propulſant uim illatam quàm clypeo. Haſtas igitur habent longiuſculas, eaſdémque leuiſſimas, & tela, non tamen ut noſtra uibrant, equis inſident ut Mauri: ſed non multos fert regio deſerta, quoniam herbidi ſoli non eſt. Nequeunt propterea multos equos alere, fit etiam iniuria candentis ſyderis, id eſt flagrantis ſolis, ut prope ſit exuſta. Aquarum eſt indiga, inde proueniũt tot incommoda, uidelicet ſterilitas ferè rerum omnium: ibi tantum ternis pluit menſibus, uidelicet Auguſto, Septembri & Octobri. In eiſdem etiam regionibus innumeroſiſſimam locuſtarum multitudinem aera uidi mus inumbrantem: nam ferè ſingulis trienniis aduentant, & cœlum obſcurãt, cateruatímque uolitant, & ubi terras cooperuerint, corrodunt fere omnia, adeóque ſunt frequentes, ut ſpatio miliarium XII cœlum inumbrent, rubent, & maiores ſunt caualetis, non apparent niſi triennio uel quadriennio ſemel, quæ ſi quotannis aduenirent, corroſa ac deſerta iam forent omnia ego aliquando eas uidi cateruatim ſupra mare uolitare, numerus erat propè infinitus.

De ſinu Senegæ, diſterminante harenoſas terras à feracibus. Cap. XIIII.

POST QVAM dictum Caput Album præteriuimus, illud ſemper con

tuentes, noſtro itinere peruenimus ad flumen, quod ſinum Senegæ appellant, illud enim eſt præcipuum flumen regionis Nigritarum introrſus per hoc latus, Diſterminat itaque flumen prædictum Nigritas à uiris ſubcinericiis dictis Azanegis: ſeparat etiam aridam & ſterilem tellurem, hoc eſt, deſertum ab irrigua & feraci terra Nigritarum. Quod quidem flumen patentioris eſt aluei, oſtiúmq; habet ſpatio unius miliarii: altiſſimum eſt, & rurſus aliud oſtium: demum efficit in umbilico inſulam, & deniq; oſtiis duobus exonerat in mare: tunc uidebis breuia, ut in ſyrtibus harenis obductis, quæ abacos & ſcamna præſentant introrſus mare ad miliare: ſingulis ſex horis creſcit & decreſcit inſtar flantis & reflantis Oceani: & ubi reuomit aquas, tanta ui immittitur, ut flumen retroagat ad ſexaginta miliaria, ut retulerunt Luſitani, qui id corã conſpexere aliquando flumen ingreſſi: at ſiquí dictũ flumen ingredi uoluerint, eis operæpretium eſt cauere à breuiis, & harenis obductis, ne immergantur, quoniam præbent ſpeciem ſolidæ telluris, & tamen tactæ fathiſcunt, & in uagam harenam dilabuntur. Id etiam eſt notandum, dictum Caput albũ abeſſe ab hoc flumine miliariis ferè CCCLXXX, & totum littus harenoſum cernitur uſque ad oſtia fluminis introrſus per miliaria uiginti, & appellatur latus De ante rota, ditionis Azanegorum populorum ſubcinericii coloris. Id ante omnia miratu dignum eſt, quòd trans flumen memoratum, homines ſunt nigerrimi, & proceræ ſtaturæ, ac habiliſſimi corporis: & omnis illic regio uiret, ac uernat pomiferis arboribus referta. At citra fluuiũ contrarias uices cernas, uidelicet homines ſubcinericii coloris, ſtaturæ contractioris: hoc flumen ferunt à Nilo deriuari, è quatuor præſtantioribus fluuiis uno: eaſdem uices habet cum Nilo, ut ille AEgyptum, ita hic AEthiopiam reddit irriguam. Nam Nilus Babyloniam præterfluens totam AEgyptum madefacit. Hoc flumen alios amnes emittit, & præſertim eum quem Senegæ appellant, & magna ſunt flumina, totum latus AEthiopiæ irrigant, cuius tamen latius in ſequentibus meminiſſe eſt animus: huius etiam commeminit Plinius libro quinto naturalis hiſtoriæ.

Qui principes ad latus Capitis uiridis regnent. Cap. XV.

REGIO horum Nigritarum, qui primo loco regnum Senegæ obtinent, hi ſunt in introitu regni AEthiopiæ, & omnis terra dicitur inferior uulgo dicta
Baſſa. terra Baſſa, complures populi accolũt prædictum fluuium, uocantur Zilophi, & ulterius per ſpatium immenſum omnis regio dicitur terra Baſſa uſq; Achiaridam, & trans flumen. Si tamen Caput uiride excipias, ubi tellus eſt eminentior, quàm in toto latere ad miliaria ferè CCCC ultra dictum Caput uiride. Citra uero per miliaria ferè centum omnis terra eſt littus patens, depreſſius tamẽ. Noueritis etiam hunc regem Senegæ cum illic agerem, appellatum fuiſſe nomine Zuchalin. Ibi enim multiplices ſunt principes, nos regulos nũcupamus, qui aliquando zelothipia regni conſpirant, & regem quem libuerit præficiunt, clarum tamen ſtirpe, & eum precario dominari uolunt. Nam cum eis non eſt cõplacitum exautoratum è regia ſede detrudunt: nunnunquã rex huiuſmodi effectus potentior exurgit in electores, & inuicem digladiantur. Non eſt tamen firmum regnum, neque perennat, ut in Syria Soldanus. Nam aſſidua expectatione pendent ne regno priuentur. Lis eſt tamen de paupere regno. Inopes ſunt

admodum ferè omnes, quibus reges dominantur: nullas urbes habent, ruſcula uero, & mapalia citius quàm domos, quandoquidẽ calcem non habent, qua parietes ferruminentur, carent lapidibus, & anguſta eſt regio, utpote, quæ à latere miliaria CC non excedit: Mare autẽ introrſus tantundem, ut mihi relatum eſt latitudine etiam uix dictã menſuram excedit. Rex igitur eorũ redditus non habet annuos: uerum tributa pendunt reguli illi quotãnis: efficit hoc metus, ne indignationẽ regis incurrant: donãt regem equis, qui illic magni penduntur ob raritatem, Carent etiam phaleris, & omnibus equorũ inſtratis. Rex etiã donatur quadrupedibus aliis, bobus fœminis, capris, & legumine multiplici. His uictitat rex eorum, adiicit tamen ipſe ad hæc multa: deprædatur complures, ſurripit mancipia conterminis ui uel amore, ſibi uictũ parat: mancipia uero nonnulla culturæ addicit, alia exponit mercatoribus Azanegis uenalia, qui eò contendunt cauſa commercii: equos præſertim adducũt, uendunt etiã Chriſtianis poſtquam cõ ſuetudinem habent cum Nigritis: huic regi licet tot ducere uxores quot uoluerit. Itidẽ regulis licet, & indigenis omnibus, modo alere queãt: nulla lex matrimonium multiplex prohibet. Rex uero ſupra XXX uxores ſemper habet: plus tamen unam quàm alterã caripendit. In his tamẽ ratio ſtirpis habetur maxime: quoniã quæ loco præclaro ſunt ortæ præſtãt cæteris. Rex itaq; hanc uiuẽdi conſuetudinẽ ſeruat: uxores ſuas ruri alit, & aſſeruat hoc modo: nam ſingulis coniugibus agros, & latifundia armẽtáque impartitur pro earũ uictu, mancipia etiam & ancillas elargitur eis. Mãcipia agros colunt, & alia nauant, quæ ad rem familiarem ſpectãt. Habent boues tam mares quàm fœminas, quibus arãt tellurem: cum uero uſu uenerit, ut rex rus cõcedat, diuertit pro arbitratu ad quãcunq; libuerit: ſingulæ uero terna uel quaterna obſonia deferũt, adeo ut ipſe rex & omnes aulici qui cũ eo proficiſcũtur, uiuant dictarũ regis uxorum expẽſis. Nã uide bis ſingulo mane innumera mãcipia dapes multiiugas ferentia ad principẽ, quæ omnia Condo aſſeruãda dãtur. Condus uero Promo, hic uero Parocho per gradus ſubminiſtrat, perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehãtur, Cum autẽ complacitum regi fuerit diſcũbere, ſeligit ex his obſoniis quæ uoluerit, reliquũ tribuit aulicis, uerũ uix unquã eximunt edendi amorẽ, eſuriunt ſemper, & nunquã ſaturi, modo huc, modo illuc regem ſequuntur, aliena ſemper impenſa. Nec quicquã penſi habet rex, quibus ſumptibus, & ſe & ſuos alat, huius rei cura ſpectat ad alios. Cũ uxoribus uices alternat, modo hãc, modo illã cõprimit: hinc natorũ infinitus prope numerus: quoniã ubi à ſe compreſſam mulierẽ pregnantẽ ſenſerit, aliã aggreditur. Hunc etiã morẽ & reguli ſeruant.

Nigritarum habitus & fides. Cap. XVI.

MAHVMETEM primi Nigritæ colunt: non tamen adhuc pertinaces ſunt in ea fide ut Leuco AEthiopes, quos Mauros albos appellãt, præſertim gregarii: principes uero tenacius colunt Mahumetem. Quippe qui ſentiunt cum ſacerdotibus Azanegis & Arabibus, qui principes legẽ huiuſmodi docent, & his argumẽtis perſuadent eis legem colendam, quod uidelicet ſit abſonum, nec principis ordini conſentaneum, ut cum uulgo imperitiore nullum deum colãt, fitq; propterea ut non difficulter principes adducantur ut credãt Mahumeti, quoniã aliorũ gentiũ conſuetudinẽ neſciunt: ſacerdotes tantũ, ut præfecimus, Azanegos & Arabes nouere fidei magiſtros Mahumetanæ. Vbi uero cœpere uerſari cum

Chriſtianis, & noſtram fidem à noſtris ſanctiorem extolli, & prædicari eximie audiuere, minus Mahumeti credunt, noſtris oblectantur moribus, & arguũt fidẽ noſtram eſſe ſanctiorem & meliorem, ob id quòd ſumus ditiores ac locupletiores illis, exemplum ſumunt ab his mortalibus ad æterna, addentes nos ſummopere à noſtro deo amari, argumento quòd tot diuitias largitur ſuis, eóſque tot animi ac corporis dotibus honeſtat: nec poſſe legem huiuſmodi, niſi à bono conditore proficiſci: nihil minus legem ſuam non deſerunt, licet & noſtram probent, aiúntque in utraque lege utrique locum eſſe ſalutis. Habitus iſtorũ talis eſt, Nudi prope incedunt, niſi quòd pro ſubligaculis corio caprino utuntur, hoc pudenda cooperiunt. At principes & locupletiores omnes camiſiis cotoneis utuntur, quoniam regio pannis huiuſmodi abundat, & ex filis mulierũ penſa fiunt: nam filum nent & pannum largiorem palmis binis efficiunt. Non fiunt ibi longiores panni, quoniã pectines non habent maiores, quibus texere queãt. Inſuunt propterea ternas uel quaternas telas ſimul, & tunicas conficiunt largas quidem, ſed genua non attingentes, uíxq; media tegunt brachia: femoralia etiam contonina faciunt, nos brachas appellamus, ſiue ſubligacula oblonga, adeo ut tunicã talarem credas. Is habitus eſt latiſſimus, perinde ut ora eius pateant circuitu palmorum XXX, uel XL: & ubi ueſtem ſubcingunt, innumeras plicas efficiunt ob longitudinem ac latitudinem habitus: nam ſinuat inſtar ſagi præcincti: aduerſe & auerſe, id eſt, retro & ante terram uerrunt ueſte: & cum ſit res ridicula admodum, ipſi tamen rem putant honorificentiſſimam, uari quoque incedunt, id eſt, diuaricatis cruribus, inſtar micturientium mulierum. Percunctabantur quandoque nos ipſi, an uidiſſemus unquam honorabiliorem habitum, quippe qui decentiorem in uiris non credunt. Mulieres partem corporis ſuperiorem, id eſt, à capite uſque ad cincturam nudam circunferunt: inferiorem uero ſindone uſque ad crura media cooperiũt: pedibus ambulant nudis, is mos eſt, & uiris & mulieribus tam coniugatis quàm nubilibus: aperto capite incedunt, torquem ex capillis agunt, & eo exornantur uiri æque ac fœminæ: uiri etiam pleraque puellaria penſa exercent: nent enim, & pannos compurgant aqua. Ibi ſemper calores eximii, nec unquam magis algent uel Bruma, quàm nos Aprili menſe.

Viri habitu elegantes, ſed uictu immundi. Cap. XVII.

HVIVS plagæ homines corpora eleganter curant: nam ter uel quater ſingulo die aqua immerſi lauantur, utpote qui balneis oblectantur plurimum: uerum in culinis adeo immundi ac turpes, ut dum eorum concinnant obſonia & dapes, ſtomachum ſuſcitent & nauſeam: & earum præſertim rerum quarum prorſus ſunt expertes, non ſolum ſunt ſimplices, uerum etiam ſtolidi: contrà, in illis rebus quas ex frequentiore uſu nouere, ut nos, ſunt accuratiſſimi: loquaces ſunt admodum, adeo ut uix unquam deſinant nugari: ante omnia mendaces, ac fallaces, alioquin hoſpitales, quippe qui biduo ac triduo domi ſua impenſa hoſpitem libenter alunt.

Quomodo inter ſe concertent principes Nigritæ & regni Gambræ. Cap. XVIII.

HI PRINCIPES Nigritæ ſæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella conficiunt, quoniam equis carent ob iniquitatem ſoli: nam ob æſtus

propè

propè diuturnos uix ibi herba creſcit qua alantur equi: loricas nec thoraces habent, quibus ueſtiantur ad bella, eis prorſus carent: uerum clypeos & ſcuta ferè omnegenus habent. ut uero hoſtem feriant, telis utuntur quibuſdam quæ iaciũt ueloci dexteritate. Nam id præſertim callent, uidelicet uibrare haſtas, & iacere tela: his adfigitur acuminatum ferrum ad palmi menſuram, & mira arte fabrefactum, perinde ut cum quempiam ſauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinentur & atrociter concerpantur, ferro reluctante ex oppoſito: ut apud nos ſagittarum ſunt quædam genera. Ferũt etiam enſes & ſicas quaſdam more maurico obliquas, fiunt ex ferro abſque calybe, quoniam in regione Gambræ Nigritarũ ulteriore calybem non habent: & ſi forte habent id metallũ, tamen effodere neſciunt. In bello etiam haſtis quibuſdam utuntur quæ lanceas præſentant, alia arma non habent: bella illorũ ſunt atrociſſima, quoniam diloricati ut præfecimus, præliantur: hinc maxima hominum ſtrages, audaces ſunt maxime, utpote qui ultro ſeſe periculis obiectant, malúntq; in bello oppetere quàm terga dare, licet fuga ſibi conſulere queant: nec eos perterrefacit ſociorum clades, imò atrociores redduntur, mortem contemnentes, adeo aſſueuere præliis ac bellis, & cladibus innumeris.

De eo quòd natant eximie, & de regno Senegæ. Cap. XIX.

HI NAVES non habent quibus maria tranent, nec eas uidere ab orbe condito, niſi poſtquam Luſitani illò ſunt profecti: accolæ uero fluminis utuntur cymbis quibuſdam, quæ humeris trium hominũ deferri poſſent: his piſcantur, & traiecto fluuio uaria loca petunt: ſunt etiam iſti Nigritæ natatores acerrimi, prout ex uſu didici, & accepi à nonnullis, qui ex lectione multiplici id didicere. Regnum Senegæ Nigritarum introrſus Orientem uerſus conterminum eſt regioni dictæ Tuchmoræ: at uerſus meridiem regnum Gambræ contingit, ad Occidentem uero reſpicit Oceanum, uerſus autem Septentrionẽ Nigro fluuio clauditur, qui ut diximus ſubcinericios populos diſterminat à primis Nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinque quàm ego eò concederem, Luſitani nautæ iam exploraverant: qui quidem Luſitani cum Nigritis pacem iniere, & fœdus maximum, adeo ut deinceps magna inuicem exerceant commercia: frequentarunt propterea regionem huiuſmodi annis ſingulis naues uſque ad meum aduentum. Niger flu.

Quas merces Aloyſius Cadamuſtus permutauerit cum principe Budomeli Senegæ. Cap. XX.

TRAIECTI dictum flumen celoce mea, & tantiſper nauigaui, donec deueni ad regionem quæ dicitur Budomel, & is eſt principum titulus, & dicitur terra de Budomel ſicuti nos appellamus principum uel comitum regiones uario nomine. Cum igitur ad id loci perueni, immoratus ſum illic nonnihil, quoniam idioma huius principis callebam, & ad id adducebar non difficulter, quoniam audiueram hunc principem eſſe candidiſſimæ fidei, & nemini imponere, magnæque probitatis uirum eſſe, perinde ut tuto merces ad tempus huic uendi poſſent. Nam ad præſcripta tempora ad unguem fidem ſeruare aiebant inconcuſſam. Cum igitur mecum adduxiſſem nonnullos equos, qui illic pretii erant non contennendi, licet pleraſq; res alias detuliſſem, ut ſunt

ex lana panni & ex ſerico ſindones more Maurico,& alia quamplurima.Decreui itaque apud principem efficere, ut eum locum adirem, quem ad Palmas dicunt,ditionis principis de Budomel,ubi non portus,ſed ſtatio uiſitur : quò cum ueni,reddidi certiorem principẽ aduentus mei, internuntio Nigrita meo mancipio,iuſſique ut meo nomine illi omnia mea offerret, & equos in primis, quibus ſciebam principem delectari plurimum. Vt ergo paucis expediam,Princeps memoratus certior iam factus rerum mearum , adit nos equis XV, ac peditibus CL comitatus , méque commonefecit , an liberet terram appellere uidendi principis gratia , addebátque me minime luſurum operam , nec me unquam pœniturum laboris ſuſcepti , gratum animum eundémque liberalem principem gerere . Quibus adductus littori applicui,& uiſi principẽ,nec uidiſſe pœnituit,nam facta non diſſimilia uerbis fuere:excepit me honorificentiſſime, poſt multa equos emit meos,& quicquid abs me deſiderabat,mox eſt conſequutus : fidi illi ingenue.Rogauit me propterea ut ſecũ irem in regiam ſuam,quæ introrſus eſt ad miliaria CCL.Pollicebatur enim inibi ſe equorũ pretium perſoluturũ, hortatúſque eſt enixe,ut dies aliquot præſtolarer, quoniam inter negotiandum conuenerat inter nos,ut centum mancipia pro mercibus daret . Abduxit itaque equos cum phaleris & alio ornatu,mercémque plurimam,quæ omnia emeram ego non pluris quàm CCC aureis.Decreui igitur ſecum ire,nec,prius abiui,quàm ab eo perpulchra adoleſcentula donatus fuerim:nigra quidem erat,uerũ formoſa,& annũ non excedebat duodecimũ.Voluit eſſe cubili meo addictã uſquequaque:ſuſcepi puellam libens,& ad nauem ducendam uni ex meis tradidi. Iui igitur cum principe percupidus nouas res & uidere & audire,ſolicitabárque non minus hoc deſiderio quàm pecuniarum exigendarum ſtudio uel amore.

Quomodo Aloyſius Cadamuſtus conceſſit cum principe eò loci qui dicitur Budomel in Mediterranea. Cap. XXI.

CONTENDI igitur Budomelam regiam principis locum Mediterraneum , prius equis ac neceſſariis ad uiaticum à principe acceptis , & ubi ad quartum lapidem prope regiam principis deuenimus, commendauit me nepoti ſuo cuidam eius ruris domino quò iam deueneramus : nomen huic erat Biſboror , & is nepos ſuus me domi excepit honorifice, & ibi XXVIII diebus ſteti menſe Nouembri, & dum illic ago, ſæpenumero eo ad principem de Budomel nepote comite . Interea plura memoratu digna uidi mores regionis concernentia:ut etiam hæc attentius uiderim , id effecit , quod ad flumen Senegæ ubi mei me opperiebantur, terreſtri itinere ſum regreſſus:nam undabundo mari fidere nolui, quoniam per id tempus admodum ſæuiebat , adeo ut ad celoces meas prius redire nequiuerim , quàm naues fluminis littori applicuerint : & dum certiores meos reddere ſtudeo , natatorem quæro qui nando literas ferat , quibus meis nautis compertum fiat me non poſſe aliter claſſem repetere , ni prius ipſi naues ad flumen dirigant ,ob procelloſum mare . Scirent propterea me uſque ad id loci terreſtri itinere contendere . Quæro igitur ab incolis , an quiſpiam natator adſit , qui uice ueredarii fungi uelit , quíque calleat artem nandi , & ad meos ire non formidet , introrſus mare ad tria miliaria . Mox ſeſe multi ultro offerunt id nauaturos:uerum quia æquor incredibili

Biſboror.

Nandi mira peritia.

bili feruore concitatum erat, uix mihi perſuadebam hominem huiuſmodi nando id conſequi unquam poſſe, & eo minus adducebar ut crederem, quo breuia innumera conſpiciebam prope littus iactu arcus: hi ſunt harenæ acerui, qui ubi onera ſentiunt quæpiam, mox euaneſcunt, & naues uorticibus obruuntur. Cum uero ſupra aquam eminent, uidentur abaci uel ſcamna, quibus ſi inſederis illico rues. Et inter hæc breuia feruet mare atrocius utpote coartatum, nihílq; adminiculi ibi comperies, quo innixus uires laſſas foueas. Timebam igitur illis ne à profluente peſſundarentur. Vtcunque fuerit, Nigritæ duo affuere nauaturi quod petebam. Quæro quam pro labore tanto mercedem cupiant, reſpondent maiulias duas ex ſtanno pro unoquoque petere: quatuor enim huiuſmodi maiuliæ nummum noſtrum aureum efficiunt. Acceptis igitur literis, ſe mari iactabundo credidere: horreſco referens, quas difficultates ſubierint hi natatores, dum ſuperare breuia contendunt, perinde ut crediderimus aliquando eos ſubmerſos. Nam urinabant ſub aqua ſpatio horæ, nec uidebantur. Tandem alter illorum ceſſit uiribus undabundi maris, nec ſæuientes undas domare potuit, rediit ergo uoti impotens. Alter uero maiorum uirium compeſcuit rabiem maris, & ad claſſem peruenit, reſponſúmque retulit: quod factu uiſum eſt mihi ferè impoſſibile. Hæc itaq; ſumma eſt, hos Nigritas uidelicet nando ferè omnibus mortalibus præſtare. Quæ uero uiderim dum agerẽ apud hunc principẽ, hæc ſunt: Primo nolim credas ibi eſſe urbes, neque oppida, licet dicantur principes ut præfecti: nam illorum rex rura tantum & mapalia poſſidet: & is princeps quo cum egi plura, partem regni eius tenet, quæ res eſt parui momenti. Nec principes habentur quia ditiores nummis uel theſauro aliquo inueniãtur: non enim in pretio eſt aurum, præſertim moneta, quæ nulla eſt apud illos: ſed obſequio & fide præſtant noſtris principibus: mira eſt obedientia quam exhibent principibus ſubditi. Breuia maris

Mapalia, & rura Budomel, & mulieres. Cap. XXII.

VT NIHIL prætermittamus dignum ſcitu, noueritis hunc principem ſemper eſſe errabundo nõ abſimilem: quieſcit ferè nunquã: modo huc modo illuc cõtendit, & eò præſertim ubi ſunt ſuæ coniuges. Nam ut retulimus, mapalia & ruſcula habent, ubi multiplices adſeruantur coniuges. Et id rũs quò ego iui, domus principis nũcupatur: ibi uidebis circiter XL uel L humiles caſas conſertas paleis, id eſt mapalia in ordine continentérque diſpoſitas, ut alterã ſequatur mox altera: his circundedere ſepes nõ ex tribulis uel ſpinis, uerũ ex proceris arboribus dimiſſo interuallo quod oſtii uicem ſuppleat: quò cum es ingreſſus, aulam cõperies ruralem ſeptã ſepe arborea, Cortile appellatur à ruſticis. Noue ex huiuſmodi aulis domum principis præcedunt eo ordine, ut ex altera in alterã aditus interior pateat, ibi nouem mulieres hic princeps habebat: ſunt etiam in aliis ruribus coniuges quam plurimæ, quæ huic principi inſeruiũt pro ſuo arbitratu. At quælibet ex his mulieribus quinque uel ſex adoleſcentulas AEthiopas domi alit, quibus pro libito princeps potiri poteſt, citra omnem coniugis indignationẽ, quippe quæ haud ægreferunt uetere inſtituto principis, ut hac Veneris uarietate coniunx princeps oblectetur. Súntque hi Nigritæ admodum proni ac ſalaces in Ve-

nerem, nullâque ſatiantur libidine. Percunctatus eſt me propterea princeps, an aliqua noſſem, quæ Venerem excitarent frequentius: nam unus tot fœminis uix ſatis facere quibat. Induerat enim opinionem hanc, uidelicet Chriſtianos eſſe ingenii acerrimi, & ferè nihil neſcire. Adiiciebat ad hæc, ſi uoto huic ſuo turpi quidem feciſſem ſatis, me beneficia innumera ilico conſequuturum. Laborant zelotypia hi principes adeo atroci, ut nec ipſis natis ſatis ac ſuper fidant. Vni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Quibus ſtipetur princeps lateronibus. Cap. XXIII.

HVIVS principis latus cuſtodiunt uiri CC quocunque pergere contigerit: & licet frequenter per uices ſuccedant qui principis habent cuſtodiam, nõ deſunt tamen uſquequaque innumeri, qui undequaq; ſalutatum ad principem ueniunt. Ante regiam igitur principis ubi ipſe diuerſatur diutius, præcedunt ſeptẽ atria, & ante ea plateæ quædam uiſuntur, in quorum diametro arbor eſt procera & umbroſa, quæ principis fores obſeruantibus, umbram amœnam præbet. Habet itaque princeps diſpartitam familiam, & qui propius regiam degunt, hi ſunt principi magis accepti, dignioréſue: & quo magis elongantur à regia, tanto minoris cenſus, ac fere gradus nullius dignoſcuntur. Has igitur graduum differentias oſtendunt domus ex induſtria continenter in ordine diſpoſitæ, ut cognoſcas eos eſſe excellentiores qui regiæ principis ſunt proximiores, pauci tamen ad fores principis accedunt. Id enim fere ſolis Chriſtianis licet, & Azanegis ſacerdotibus, qui principem legem Mahumetis docent, quibus maior poteſtas agendi quæcunque eſt apud principem, quàm ipſis ſuis Nigritis.

Mos ſalutandi principem, & principis conſuetudo. Cap. XXIIII.

PRINCEPS igitur memoratus magnam præ ſe fert arrogantiã, quippe qui non prodit in publicum, niſi mane & ueſperi, nec tamen à ueſtibulo regiæ digreditur, ibi ſeſe mira ſuperbia ſpectandum ſuis præbet illuſtrioribus. Is igitur princeps cum uariis de cauſis quempiam admittit audiendum, tali dignatur reuerentia. Cum itaque hi qui ad principem petunt admitti, ad fores iam acceſſerint, utraque genua flectunt, & humi fere ſtrati harenam identidem nudi reiiciunt in terga, caput etiam harena aſpergunt, ut ſpeciem humilitatis præ ſe ferant: & is eſt mos adeundi principis. Nec ibi aliquẽ comperies eminentiæ tantæ, qui aliter principem adeat ſuum, quàm nudo corpore, uerendis tãtum corio tectis, humi reptans, ac harena aſperſus totus: & ubi ad principem iam deuenere, humi uolutantur, ut ſues in cœno: cum iam propius ad paſſus duos acceſſerit, ſiſtit gradum, rem ſuam principi explicans, harenam ſemper in terga proiiciens capite demiſſo in ingentiſſimæ ſubiectionis ſpecimen. Et princeps ſimulat ſupplicantem non uidere niſi furtim, nec propterea ab aliorum colloquio tẽperat. Vbi uero Vaſallus deſiit exponere res ſuas, tunc intuitu inſolentiſſimo toruóque uerbis duobus dat reſponſa, ut nec breuius ſit reſponſum Laconicũ, qui ſolo elemento mentem ſuam declarabant: ut ſi annuendum erat, per V, id eſt uolumus: ſi cõtrà, per N, id eſt, nolumus. In hoc igitur ſuperbiæ faſtu uerſatur princeps, in tantóque æſtimatu & ueneratione apud ſuos, ut ipſi nos nec deo immortali maiorẽ exhibeamus reuerentiam: id efficit timor incredibilis, nẽpe de nutu principis eorum uita pendet. Nam pro re quaque minima morte plectuntur, & mulieres

ac filii

ac filii uenales exponuntur excandeſcente principe. Hæc ſunt igitur quæ miram obedientiam oſtendunt, cum ſubditi à principe patiũtur, quæ uix hoſti coliberent.

Moſchea principis, id eſt, templum idolorum, & mos ſacrificandi & diſcumbendi. Cap. XXV.

ADEO MAXIMAM cum principe familiaritatem contraxeram, ut uel Moſcheam ingredi mihi fas eſſet: id eſt enim idolorum templum, ubi ſacra fiunt. Cum igitur adueſperaſcebat, preſbyteros ſuos Azanegos ſiue Arabes accercebat: nam hi apud eos uice ſacerdotum funguntur, & ſacris præſunt ceremoniis, ac legem docent Mahumetis. Ingrediuntur itaque in cellam ſacratiorem optimates eminentiores, gratia orandi: ſic enim orant ſtantes, & cœlum ſubinde reſpicientes, terram ſæpenumero deoſculantur: & princeps ſacerdotem imitabatur agentem hæc omnia ſpatio mediæ horæ. Et ubi deſierat orare, percunctabatur me, quæ nam de hoc ritu orandi mea foret ſententia, libentérque me diſſerentem de noſtra fide audiebat: dixi ego plura, ut decuit, de celebritate noſtræ fidei, cum principem beneuolum haberem auditorem: oſtendi enim falſum eſſe principem & alios omnes qui legem illam obſeruabant: addidi noſtram ſanctiorem eſſe, ídq; comprobabam innumeris argumentis: nec prius deſii concionari quàm excanduerint maiores ſatrapæ, qui indignabantur ſuam fidem abs me in ordinem redigi. At princeps riſu uultum ſoluebat, adſtipulabatúrque meis dictis, aſſerens & ipſe noſtram fidem non iniuria colendam eſſe, & noſtrum deum eo argumento eſſe, & magnum & probum, ob ídque multiplicia dona nobis elargiretur, diuitias, opes, dexteritatem ingenii, uires, & pleraque alia. Suam tamen apprime extollebat, ſubdens eam faciliorem aditũ ad ſalutem eis præſtare quàm nobis noſtrã. His rationibus nixus, quoniam inquit, Vobis datũ eſt præſentibus bonis frui, erit præſens uita uobis pro paradiſo illa æterna. Nos uero qui per uarias uitæ interturbationes uitam trahimus aſſiduo, ſcimus nobis haud defuturã illam æternam felicitatem: quoniam perpeſſi laboris, & ſuſceptæ ærumnæ præmium nondum ſumus conſequuti. Validas ad hoc adducebat rationes uir, ut erat ingenii elegantis, nec noſtra ſibi diſplicebant, neque difficulter noſtram fidem induiſſet, ni pauiſſet exui regno. Id enim acceperam à nepote, qui me enixe rogauerat, ut noſtram fidem principi exponerem, affirmabátque rem dignam eſſe, uerbum dei. I'dque perlibenter audiendum fore cenſebat. Mores igitur huius principis iam retulimus, & præſertim eundem morem in uictu ſeruat, quem rex Azanegæ, ſuſcipit à ſuis coniugibus dapes, ut etiam cæteri Nigritæ principes: humi procumbentes epulantur abſq; nitore & elegantia uitæ, perpauci cum rege diſcumbunt, id ſolis licet ſacerdotibus, aut regulis quibuſdam, uel ſaltem eminentioribus optimatibus. Reliqui ignobiles XII uel X ſimul diſcumbunt, & inter epulandum ferè omnes ex eodem catino ſumunt, & quidem non immoderate, uerũ frequentius, utpote qui ter uel quater interdiu epulãtur.

Legumina & uinum quæ ex regno Senegæ proueniunt. Cap. XXVI.

IGITVR regnum Senegæ, ulteriórque plaga Nigritarum, uinum, triticum, ſiliginem, hordeum, auenam, haudquaquam fert iniuria candentis ſyderis, cũ præſertim ibi menſibus nouẽ iugiter non pluat, uidelicet à mẽſe Octobris uſq;

in menſem Iulii. Id efficit ut iacta ſemina non germinent ob terræ calorem nimium, producit tamen milium, fabas, & faſiolos omne genus, quæ omnia nuſquam elegantiora uiſuntur. Sunt faſioli inſtar nucis auellanæ faberrime facti, diceres torno aliquo inſculptos ac ſtriatos, adeo uariantis naturæ ars in eis ludit, res uiſu conſpicua. Fabæ uero largiores, & proceriores, rubent colore uiuaciſſimo, aliæ albicantur, cernuntur uiſu conſpectiores: menſe Iulii ſeminantur, Septembri leguntur. Cum autem tellus cœleſti rore perfunditur, id eſt, uberiori pluuia, tum terram mirum in modum colunt, non amplius quàm trimeſtri ſpatio ſeminant, & legunt ſata: ignaui ſunt cultores, & uix tantum ſeminant, quantum ad uictum ſit ſufficiens, nec in horreis congregant triticum uel alia. Is itaq; mos colendi agri ſeruatur, inſtrumenta quædam ruſtica habẽt, quæ bipaliis non ſunt abſimilia, eis terram egerunt ritu contrario, quàm nos conſueuerimus: nam cum ligonizant terram, ante proiiciunt, non ut nos, qui terram egeſtam ſemper ad nos trahimus, adeo ut pedum plantas ligonizando cooperiamus terra, nec altius quàm tres aut quatuor digitos agunt bipalia uel graues uomeres: aliter ipſi non arant. Verum quia terra eſt feraciſſima, ſuapte natura quamplurima producit, horum potus præbet ſuccus palmæ, lac & latices: nec ea eſt palma quæ fert cariotas. Alia eſt arbor, quæ ibi minime frequẽs eſt: & hæ arbores anno continuo ſuccos emittunt inſtar lachrymarum: ſuccus appellatur mignol: & ut uberiorem habeant ſucci prouentum, arbores ſauciant: & ſtatim proſilit ſuccus, qui excipitur uaſe aliquo, ut thura leguntur, huic liquori colos eſt ſubcinericius: & ſerum lactis præſentat, nec maior eſt prouentus quàm binæ uel ternæ menſuræ die noctúque: huius eſt incredibilis ſuauitas, & ut uinum inebriat, ni aqua immixta fuerit: qui prima die prouenit ex ſauciata arbore, is eſt dulcior, & omni uino uel perquam dulci præſtat, & indies ſuauitatem amittit, fitque acidum & acre, tamen tertio aut quarto die magis homini conducit: id ſum ego expertus pluries, & non minus, quàm uino aliquo eleganti hoc ſucco oblectabar. mignolum appellant, neque eo uti poſſunt omnes abunde, hoc eſt, ad uoluptatem, licet ad hilaritatem plurimi, & in primis illuſtriores: non habent harum arborum uineas, ſed ſparſas & uagas, ut fere cuique pateant, qui liquorem huiuſmodi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Varii fructus, & miræ naturæ oleum. Cap. XXVII.

FRVCTVS habent multiplices, nec noſtris abſimiles, ſuaues ſunt licet ſylueſtres, qui ſi ut apud nos colerentur, eſſent profecto multo meliores: regio eſt patens, & aprica ad omnia producenda prope apta, paſcua ibi quamplurima, & arbores eminentiſſimæ, nobis tamen incognitæ: lacus ibi quamplurimi, qui aquam potu non inſuauem propinant, neque nimium uaſte expanduntur, uerum profundiſſimi: & ibi piſces innumeri, licet noſtris abſimiles: ínque his ſerpẽtes degunt, incolæ calcatrices uocant. Fert etiam hæc regio miræ naturæ oleum, quod pollet triplici uirtute, odorem uidelicet uiolaceum habet, ſaporem uero oliuæ: & ſi adhibitus fuerit dapibus, eas ut crocus inficit: quanuis ipſum crocum ſuperet uberiori colore. Sunt & ibi arbores quædam quæ faxiolos producunt rubentes cum macula nigricante, quæ eſt illis pro inſigni, & à noſtris oculus dicitur, alii hilum appellant. producit igitur quàm plures, ſed paruos admodum.

Angues immanes, qui deuorant capras, & anguium fascinatores.

Cap. XXVIII.

INVENIVNTVR ibi multiplices animalium species, præsertim serpentum ferè omnium generum, uenenosi alii, alii innoxii sunt, duorum pedum mensuram excedunt. alas nec pedes habent ut serpentes, alioquin immensi, & tantæ quidem uastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide deuorantur: ferunt incolæ serpentes huiusmodi congregari statis anni diebus, & migrare in loca quædam ubi formicarum est uis magna, quibus est colos albicans quæ suapte natura humiles quasdam casas instar specus exstruunt; nam ore terram portant, & ferruminant absque calce, diceres clibanos aliquos uel ruscula in ordine disposita. Nam ex huiusmodi casis uidebis C & CL continenter sub ordinatas, ut alteram sequatur alteta miro naturæ ordine. Sunt etiam hi Nigritæ fascinatores, id est incantatores eximii, fascinant præsertim serpentes. Huius rei me certiorem reddidit adolescens quidam, qui anno superiore agens apud nepotem principis de Budomel, & cum hospitio receptus dormiret, audiuit innumeras serpentum sibilationes, quibus experrectus dum attentiore animo euentum rei expectat, intelligit nepotem principis euigilauisse, & domum egredi uelle: percunctatus est propterea adolescens nepotem principis quò nam nocte intempesta concederet: cui nepos (iam inclamauerat seruos à pedibus ut sternerent camelum) Sum inquit profecturus non longe, mox rediturus. Iuit igitur nepos & fascino compescuit serpentes, ilicóq; rediens rursus alloquitur hospitem Ligurem, Audiuistine, inquit, circiter noctem mediam exsibilantes serpentes? At Ligur, Audiui quidem. Subiecit itaque principis nepos dictus Bisboror: Erant inquit serpentes, quibus hæc plaga scatet, obsederant enim domum gregem deuastaturi: ni ego occurrissem malo tanto incantatione, qua utimur frequentius. Ligur uero his auditis, dixit se mirari plurimum, & rem hanc Christianis prope incredibilem fore: tum nepos ad Ligurem, Non est, inquit, cur mireris ob hæc minima: nam princeps noster multo maiora efficit incantatione cum libet. Cum enim inquit, cupit præsentaneum uenenum habere quod ilico mortem afferat, inficit ibi arma ueneno, designato in terra circulo, & fascinatione serpentes eò concedere compellit. Quò cum uenerint, speculatur uenenosiorem quem interficiat, ueneni colligendi gratia, reliquos uero missos facit. Occiso itaque serpente, eius sanguinem cum semine arboris cuiusdam miscet, & ea mixtura arma illinit; quæ sic illita ubi sauciauerint condicto mortẽ afferunt, licet paruum uulnus existat, modo sanguinis nihil non elicerit. Subdidit etiam Ligur nepotem prædictum hortatum eum fuisse, ut rei uideret exemplum. Verum Ligur parum huius rei curiosus renuit experiri rem huiusmodi. Omnium igitur consensu Nigritæ sunt incantatores eximii. Sunt tamen etiam apud nos huius facti haud expertes, imò sagaces, contra serpentes præsertim. Nigritæ incantatores.

Cap. XXIX.

IN REGNO Senegæ Nigritarum boues solum, & bucculæ uisuntur inter animalia domestica: nam capras & pecora ibi non uidebis ob ardorem torrentis syderis. At boues tam mares quàm fœminæ nostris multo sunt minores, uíxq; ibi uaccam rubentẽ comperies, aut albæ aut nigræ omnes sunt, uel utroq;

colore diſtinctæ. Ex rapacibus leones, & pardi frequentiores, nec non lupi, capreoli, ac lepores prope innumeri. Sunt etiam in eamet regione elephanti ſylueſtres quamplurimi, nõ domantur ut alibi, & ferè gentium ubique efferantur, propterea & gregatim incedunt, ut in noſtris nemoribus apri, cicures uix reperiuntur ibi. Hi igitur duos eminentiores dentes habent hinc & hinc, inſtar aprorum, uerum ritu contrario: quandoquidem alteri ſcilicet apro in ſuperiora retorti ſunt dentes: alteri ſcilicet elephanto dimittuntur in terram: nec (uel ſenecta) huic ſunt decidui, uitam concomitantur: hominem niſi læſus non lædit: & ubi lædit, manu hominem comprehenſum iacit in ſublime ultra arcus iactum: ea dicitur manus elephanti, quam alii promuſcidem appellant, eam emittit & retrahit, pro ſuo arbitratu nullúſque inuenitur tantæ pernicitatis, quẽ ſuo inceſſu non comprehendat, licet gradatim ſolum ambulet effœtus, magis ſæuiunt dum pauent, ne catulis uis inferatur, & quatuor ad ſummum pariunt uno partu: maribus uix eſt cura ſobolis, arborum foliis uiuunt, & fructibus: nã promuſcide arborem deuaſtant, adeo ut ſi ſtipitem manu complexi fuerint, quantumcunque magnum ab arbore diſpartiant: manum habent in inferiore maxilla, quam exerunt & retrahunt pro libitu, hac cibum capiunt, & hauriunt potum omnem, & ori adminiſtrant ſuo, os habent in pectore, frequentia incolunt nemora, ac luto plurimum ut apri oblectantur. Sunt & alia ingentia animalia, uerum ſylueſtria.

De Pſitacis & aliis auibus. Cap. XXX.

AVITIORVM ſunt complura genera, & in primis Pſitacis ſcatet regio: nam hos odere plurimum Nigritæ, quoniam totam plagam ferè circumuolitantes, fruges & præſertim legumina deuaſtant: multiiugi ſunt, uerum è paruis & grandioribus, complures ego attuli: diſtinguntur colore triplici ſubcinericio, uiridi ac ueneto, quod adhuc ferè inuolucres ex nido ſubripui, ſed mox periere. Adultos igitur centũ quinquaginta in Hiſpaniam detuli, eos ſingulos ſingulo aureo nummo uendidi. His itaq; mirum eſt ingeniũ, & ſolertia nidificandi: nam excelſiſſimã quærunt arborem, quæ ſurculos habeat ſubtiles ac tenues, cuiuſuis ponderis ferè impatientes, horum cacumini adligant dependentem ſurculum, cui nidum mira induſtria fabricatum ſuſpendunt, inſtar pilæ rotundum, relicto ſolum foramine admodum anguſto, quod oſtii uicem ſuppleat: aiunt id efficere alitẽ, ut ſerpentum fallat aſtutias. Nam nidum penſilem petere nequeunt, quippe qui ſurculo tam tenui nuſquam ſeipſos crederẽt, mole grauati corporea. Igitur his artibus tuta eſt à ſerpente auis, licet parua. Ibi etiam ſunt gallinæ quædam, quas appellant Pharaonis, ex oriente deferuntur, his regio ubertim abundat. Sunt & anſeres non ut noſtræ, ſed colore & pennis multiiugis uariatæ.

De emporio, & qui eò confluant. Cap. XXXI

QVONIAM obtigit illic moram trahere diurturniorem, decreui eo-

rum emporium, ſiue nundinas quaſdam uiſere: nam die lunæ & ueneris in pratis quibuſdam conueniunt à quatuor uel quinque miliaribus circunſtantis regionis: qui enim magis diſtant, alia emporia & nundinas adeunt. In his igitur nundinis compertum habui quàm indigi ſint rerum multarum, quáue profunda egeſtate laborent, id declarabant eorum uiles merces, hæ enim erant cotoni elaborati mulierum penſis, nec eorum ingens copia, panni ex cotonis. Inſuper legumina, oleum, milium, & pelues ligneæ, ſtorias, tegetes appellant, palmarum foliis complicatas, & alia complura uſui illorum non inepta, hæc mulieres uendunt: at uiri arma, & auri nonnihil, permutant omnia, pro re altera, rem alteram conſequuntur, quandoque pro binis ternas, aut pro ternis binas: pecuniam ſignatam non norunt, nec nummos omne genus regio cudit. Hi igitur Nigritæ in promiſcuum ibant ad me ſtupidi, & admodum admirãtes effigiem Chriſtiani, & in primis albicantem colorem, necnon habitum, & corporis formam ac habitudinem inſolitam: habitus is erat diplois ex ſerico nigro, damaſcum appellamus, chlamys item ex panno coloris cyanei, identidem pannũ ex lana contuebantur, & diploidem loco miraculi cuiuſdam: nonnulli albedinis periculum faciebant, arbitrati non eſſe colorem naturalem, ſed factitium. Igitur ut certiores huius rei fierent, ſputo illitas manus admouebant brachiis & manibus meis, ut experirentur utrum colos foret à natura, uel ab arte. Vbi uero uidebãt ſputũ nihil de albedine ademiſſe, ſed albicantes carnes fore, rurſus admirabantur. Ad has itaque nundinas ut multa experirer, utque ſcirem an aurum illic foret uenale conceſſeram: uerum ut præfeci, auri parum illic ſum nactus promercalis.

De equis ibi uenalibus, & pabulo, & eorum incantatoribus. Cap. XXXII.

ILLIC igitur equos magni pendunt, quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec niſi à noſtris Barbaris per Azanegos & Arabas illò ducuntur. Illorum propterea ingens pretium eſt, nec facillime ibi aluntur ob aridam tellurem: nam torrida eſt plaga, quæ pabula non producit, facítque æſtus nimius, ut equorum inguina intumeſcant, ut uix meiere poſſint. Crepant propterea ſtranguria huiuſmodi labefactati: pro fœno utuntur faxiolorũ laceramentis, ſole ſiccatis, id uicem fœni ſupplet: nam ubi legerint faxiolos, ſecant eorum caules, & ſole exiccant: loco auenæ ſuccedit milium, quo mirum in modum pingueſcunt: pro equo inſtrato phaleris, & reliquo ornatu dant mancipia nouem, ad ſummum quatuordecim, prout equi, & forma elegans, & agilitas perſuaſerit dandũ. Cum autẽ emerint equos, mox accerſunt faſcinatores equorũ, húncq; ritum ſeruant: rogum accendunt ſarmentis, & herbis quibuſdam ſuapte natura fumum exhalantibus, & equo per lorum apprehenſo, ſiſtunt ipſum ſupra fumantem rogum, uerbis nonnullis prolatis, unguento tenuiſſimo equum illinunt, & in domum adducunt, ubi ad XV uel XX dies deliteſcit, à neminéque uidetur. Interea etiam appendunt collo equorum effaſcinationes quaſdã corio rubeo inuolutas, & hæc agunt affirmantes ſtrenuiores tutioréſque bello futuros equos.

De fœminis & earum mira alacritate. Cap. XXXIII.

HVIVS itaque regionis mulieres hilares ſunt ſupra quàm referre poſſim, geſtiunt, exiliunt, ſaliunt, & perlibenter chorizant, & in primis adoleſcentulæ noctu ſolũ dum luna eſt pernox, in ſuis tripudiis: differunt à nobis quãplurimum. Res noſtras admirantur ferè portenti loco, ut ſunt baliſtæ & tormenta omne genus. Nam cum uiſum ueniſſent claſſem, iuſſi in uacuum exonerari tormenta, ut edito reboatu terrorem parerent his populis. Territi igitur tormenti inaudito, attrocíque bombo, credidere dæmonum opus, non mortalium artem adiicientes uno ictu poſſe huiuſmodi tormenta ſupra centũ homines proſternere, tibias etiam admirabantur: & cum uidiſſent exornatas, ut fit, inſtar animalis alicuius credidere uiuum animal uarias emittens uoces, non inſtrumenta: quod ubi intellexi ne hac opinione ducti diutius fallerentur: dedi tibias illis contrectandas, tunc cognouere artem eſſe, non animal neq; phantaſma, adeóq; eis oblectabantur, ut dicerent rem cœleſtem fore ab ipſo deo fabrefactam, tanta concinitate ac melodia allecti, & in primis uocum uarietates admirati, rémq; nullam uidiſſe pulchriorem prædicabãt. Nauim etiam per ſingula membra & minores partes ſcrutabantur, ut malum, anchoras, uela, remiges, & id genus alia dicebántq; oculatam nauim eſſe, quoniam in fronte uidentur ſculpta lumina, quod ſolum fit cauſa ornatus: ut fit quandoque in carpentis & curribus. Propterea aſſeuerabant nos fore eximios incãtatores, nec dæmonibus abſimiles, utpote qui ſulcabamus maria gradu citatiſſimo inſtar phantaſmatis, & itinera quãplurima in mari metiebamur, ipſi uero uix de loco ad locũ terreſtri itinere ire nouerant, & id præſertim admirabantur, nos uidelicet in tantum à continente recedere aliquando, ut per compluſculos dies terra nuſquam appareat, & tamẽ non ignorabam us ubi gentium eſſemus, & quónã tenderemus: quod eſſe non poteſt inquiunt citra magicam artem: quod profecto haud dicerent, ſi nauigandi callerent artes. Non minori etiam admiratione afficiebantur, uiſis candelis accenſis, quippe qui nulla alia luminaria unquam uiderant præter quàm ignẽ. Vbi igitur uidere ardere candelas, dixere rem eſſe pulcherrimam. In eadem regione mellis eſt plurimum, nam id é fauo mellis ore ſugunt, cerámque abiiciũt emi propterea ego fauũ mellis, & more noſtro à cera melle diſgregans, percunctatus ſum de cera eos quid ſentirẽt: qui aiebant ſe eam nihil pendere, uti rem inutilem. Confeci itaque ex cera huiuſmodi candelas, ipſis cernentibus, & iuſſi eas accendi, quo facto, magis ac magis admirabantur, profitentes nos ferè nihil neſcire.

Quomodo Antonietus, & Aloyſius in mare conuenere non longe à Capite uiridi. Cap. XXXIIII.

IN HAC regione inſtrumenta muſicalia habent ferè nulla, præter duo & ea melodiæ & concentus propè nullius: uidi inſtrumentum quoddam, ſembucam appellant, quod fidibus binis tantum pulſatur, & nulla inde concinitas, digitis pulſant: res rudis, & propè momenti nullius. Vt igitur præfeci, oportuit me illic per dies aliquot diuerſari cauſa explorãdæ mercis, ut ſi forte fortuna aliquid occurriſſet, quod conduceret commercio: & id eo libẽtius ferebam,

bam ut res nouas uiderem, quas referrem aliquando. Cum itaque decreuiſſem à continente ſoluere, & in altum facere uela deſiderio uidendi adhuc maiora: cum præſertim à principe infante certior factus fueram, non longe à regno Senegæ eſſe regnum quoddam, cui nomen eſt Gambræ, & prout referebant Nigritæ principi infanti. Id regnum auri eſt feraciſſimum, adeo ut ſi eò contenderent Chriſtiani, inde conſequerentur diuitias innumeras. His igitur allectus cum ut aurum conſequerer, tum etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiſerem: expeditus à principe ad nauim redeo meã, parãs uela facere uentis, ut in pelagus altius eueherer, relicturus latus quo appulerant celoces. Dum itaq; hæc meditamur, repente naues apparuere in ſalo fluctuantes, nam uiciſſim altera uiderat alteram, nec ignorabamus eos eſſe Chriſtianos. Congreſſi igitur mutuó conſpectu frui affectantes colloquuti ſumus: móxque patuit alterã nauim fore Antonieti cuiuſdam Liguris, qui maria ſulcare probe nouerat: alteram uero aulicorum quorundam principis infantis. Hi igitur uiri conuenerant fide data, ut Caput uiride ſuperarent deſiderio uidendæ nouæ regionis. Iniui itaque cum eis amicitiam, & fœdus ingens, ut ſimul maria ſulcantes nouas regiones adiremus. Vnà igitur ſoluimus, uela dantes uerſus dictum Caput uiride Auſtro duce, à latere ſemper ut præ oculis continentem haberemus uſquequaque. Sequenti itaq; die uentis proſperis Caput prædictum cœpit nobis apparere: nam diſtat à regnó principis Budomel unde ſolueramus miliaria ferè quadraginta.

De Capite uiridi, & eius denominatione, & moribus gentium. Cap. XXXV.

ID IGITVR promontorium Caput uiride idcirco appellatur, quia conſitum eſt arboribus denſiſſimis, eiſdémque uiridibus ac uirentibus anno fere continuo. Huius notitiam habuere primo Luſitani ſuperiori anno meæ nauigationis: appellarunt itaque hoc promontorium Caput uiride ab arboribus, uti ab harena Caput album denominatur. Hoc itaque Caput uiride eminens eſt admodum, & uiſu pulcherrimum: inter duos montes medius exit. Tandem in mare prominens uaſte, uariiſque ruſculis Nigritarum, & mapaliis ſeptum undequaque ab ea parte præſertim, quæ reſpicit Oceanum. Sunt tamen hi Nigritæ ex regno Senegæ. Vltra Caput prædictum uiſuntur tres paruæ inſulæ non longe à continente, ſed prorſus deſertæ ab hominibus: uerum ſcatent arboribus inſtar Capitis uiridis. Cum uero aquæ penuria non mediocri laboraremus, iecimus ancoras, ut aquæ nonnihil inde hauriremus. Inſulæ illi quæ uiſa erat uberior, adhæſimus. Appulſi igitur huic grandiori inſulæ fontem quempiam quærebamus, nullúmque nacti ſumus præter quandam ſcaturiginem, que uix poterat nobis auxiliari ſitientibus. In eadem igitur inſula inuenimus nidos complures, & oua alitum diuerſarum, quæ nobis haud erant incognita. Ibi ſtetimus per totam diem, piſcatíque ſumus uaria piſcium genera ſagenis alios, alios hamis quibuſdam cepimus, in primis dentales, & oſtreas ueteres põderis librarum XII uel XV, pro unoquoq; piſcium. Menſe Iunii poſtero die illinc ſoluentes, adnauigauimus littora haud prope deſerentes. Id eſt etiam ſciendum quòd mox poſt Caput uiride littora ſe ſinuant, & in ipſo receſſu fit ſinus pulcherrimus: terra eſt plana & referta arboribus innumeris, quibus non prius decidunt folia,

quàm alia ſubnaſcantur, uirent ſemper, & licet diſtent à mari iactu arcus, uidentur tamen à longe ipſa contingere maria. Res profecto eſt uiſu conſpicua, & ut fatear ingenue, ego quidem uarias orbis partes peragraui cum ad ortum, tum etiam ad occaſum ſolis, uerum nuſquam amœniorem uidi, ea compluſculis irrigatur fluuiis, quorum quoniam ſunt nauium impatientes, non meminimus. Vltra ſinũ degunt bini populi, alii Barbazini, Serreti alii dicuntur: hi quidem ſunt Nigritæ, uerum regi Senegæ non parent: regem non habent nec principem, licet uni magis quàm alteri honorem maiorem exhibeant. Principem non eligũt qui uitæ ac necis poteſtatem habeat, cum in ſe tum etiam in natos: nam morem Nigritarum principum aſpernantur, qui ubi libuerit pro mancipiis, & uxores, & natos ſubditorum uendunt: fitque ut eorum uita ſemper ſit in ancipiti, intérq; ſpem & metum ſuſpenſa. Idola colunt quàm qui maxime, legem habent nullam: uiri ſunt truculentiſſimi, arcu utuntur ac uenenatis ſagittis, perinde ut ſauciati ilico pereant, modo ſanguis uel mediocris exeat. Hi ſunt nigerrimi, ac ſtaturæ habiliſſimæ: regio frequens eſt nemoribus, quæ lignis ſunt referta plurimũ: irrigua eſt fluminibus quàm plurimis, ideo ferè inacceſſa, nec patet adeuntibus aditus niſi per nonnullos angiportus ex circumadiacentibus, timent propterea neminem. Id ſunt experti aliquando Nigritarum reges, qui cum bellum eis intuliſſent, ſunt peſſime accepti ab his populis. Diſcurrunt igitur latus prædictum. Auſtro flante peruenimus ad oſtium fluminis, quod Rium appellant Barbazinorũ, latitudo fluminis oſtii eſt iactus arcus, huius nominis memini ego in charta nauigationis, quam edidi nuperrime. Abeſt hoc flumen à Capite uiridi miliaria ferè LX. interdiu ſolum nauigabamus, occidente ſole iactis anchoris ad paſſus X, uel XII, aquæ longe à continente miliaria IIII uel V. Cum uero illuceſcebat, uela faciebamus in altum, poſitis prius ſpeculis in ſuggeſta celocis, qui eminus ſpecularẽtur ſcopulos maritimos, ubi uidiſſent mare luctari & fremere cum ſcopulis occurrentibus, mox renuntiarent uelificantibus. Dum igitur adnauigamus, ad oſtium alterius fluminis deuenimus: id erat Rii Senegæ magnitudine haud impar. Viſo ergo flumine tam præclaro, decreuimus quempiam è noſtris mancipiis emittere, qui terram exploraret: terra erat aprica, & omni arborum uarietate exornata, adeo ut nos ſummopere eò inuitaret. Adduxeramus enim nobiſcum è Luſitania mancipia complura, quæ Turcimanos appellamus. Hi ſunt Nigritæ, quos rex Senegæ Portugalenſibus ſiue Luſitanis (qui eò proficiſcuntur commercii cauſa) uendit. Hi igitur Turcimani ſiue mancipia (Sclauos uulgo appellant) Chriſti fidem in Luſitania ſuſcepere, & Hiſpanum idioma callent: nam * nos mutuati eramus à dominis ea lege, ut pro huiuſmodi ſeruitute, quam nobis exhibituri erant Turcimani cum rediiſſemus, ſeligerent ipſi quemcũque libuiſſet ex omni mancipiorum cœtu, Turcimani uero libertatem perpetuam conſequerentur. Iactæ igitur ſunt ſortes, ad quem ſpectaret ſuum Turcimanum emittere in littus. Cecidit ſors ſuper Ligurem, qui condicto cymbam expediuit, qua diſcedens à claſſe in littore mancipiũ exponeret lege data, ut caueret ne continentem appelleret ultra quàm foret neceſſe: ſatis ac ſuper erat, ſi mancipium in ſicco poneret, & mox in altum nauim duceret, ne incautus à Barbaris deprehenderetur. Inſtituunt igitur mancipiũ, ut cum terram attigerit, quærat quæ gens, qui princeps,

Aliàs eos

qui princeps, qui mores ſint regionis. Sciſcitaretur etiam an ibi copia auri foret, uel alia quæ commerciis conducerent. Vbi itaque mancipium terrã tenuit, actum adfuere Nigritæ eius regionis, qui eminus ſpeculati fuerant aduentantẽ claſſem. Idcirco uenerant ad littus ſagittis & arcubus onuſti, deliteſcentes in frutetis & uepribus, ut quempiam è Chriſtianis improuidum corriperent. Viſo igitur mancipio, propius accedunt, colloquntúrque nonnihil, & mox exertis enſibus & machæris, plagis innumeris mancipium confecerũt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit, quàm uitam exhalarit. Quod ut compertum habuimus, ſtupidi rem ægre tulimus, intelligentes gentem ſæuam & atrocem eſſe, quandoquidem in ſui conſimilem Nigritam tam truculenter ſæuierant, ſciẽtes haud dubie ſæuituros in nos magis, ſi poteſtatem in nos haberent. Relicto igitur littore, huiuſmodi cœptum iter perſequebamur, ducti Auſtro, in conſpectu continentem uſquequaque habentes. Littoralis regio amœniſſima erat, arboribus innumeris ſulta, & ſolis patentis, nec inæqualis. Et tandem peruenimus ad oſtium fluminis Gambræ, quod patebat latitudine trium uel quatuor miliarium, ubi magis in arctum exibat. Ingreſſi igitur flumen oſtii tam patentis, duximus ibi poſſe nonnihil quieſcere, ut mox poſtridie certiores fieremus, ubi nã gentiũ eſſemus, & an illic eſſet Gambræ regnum, cuius deſiderio flagrabamus mirabilem in modum.

De flumine magno nauigato ab almadiis.

Cap. XXXVI.

APPVLSI igitur oſtio Magni fluminis, quod in primo ingreſſu præ ſe ferebat latitudinem ſex uel octo miliarium. Cenſuimus propterea hoc præclarũ flumen fore regni Gambræ, cuius deſiderio afficiebamur plurimum: nobis etiã non difficulter perſuadebamus, illic auri plurimũ eſſe, aut forte aromata quæpiam, uel alia quæcunque mercimonia, quibus locupletati domum alacres redi remus aliquando. Luce itaque ſequenti uentis proſperis minorem celocem præcedere iuſſimus, uiris & armamentis fultam, cum eáque è noſtris cymbis unam has paruas naues ex compoſito præmiſimus, quippe qui adhuc ignorabamus altitudinem fluminis, uerebamur propterea ne tantarum nauium foret impatiẽs. Expeditis itaque his nauibus, nautas commonefecimus, ut aquæ altitudinẽ contis explorarent identidem, & ubi cognoſcerent eam ſatis fore noſtæ claſſi, gradũ referentes ſigno aliquo nos certiores facerent. Iuere noſtri & cum aquæ multum reperiſſent, nos monuere. Quibus cognitis, uiſum eſt aliam expedire nauim aliquanto maiorem, armis probe communitam, & illam Antonini licet multo minorem, lege præſcripta, ut ſi forte fortuna occurriſſent illi Nigritarũ almadiæ (id eſt nauis genus) rem ipſi non diſcernerent, neque congrederentur, ſed ſtatim gradum reuocarent, iter ad nos dirigentes: quandoquidem eò nos conceſſeramus non belli ſed lucri gratia, quærebamúſque ut omnia pace & concordia fierent, quod non ui ſed ingenio nos conſequi poſſe ſperabamus. Euecti itaque in interiorem fluminis partem, noſtri ſubinde uada & fluminis profunditatẽ contis tentant, inueniúntque in horas altiores aquas, & ingẽtium nauium capaces, & altitudine menſuram paſſuum XVI excedere: prouecti ultra ad miliaria duo, uident fluminis littora conſerta arboribus pulcherrimis hinc & hinc, animaduertúntque flumen immenſis orbibus & receſſibus implicari, ut Mæandrus ali-

quis. Decreuimus proptera gradum referre,& dum hæc meditamur,ecce à tergo ab oſtio cuiuſdam parui fluminis quod exonerabat in magnum,mox emergunt tres almadiæ,nos lembos appellamus,fiunt ex cauata arbore,nec maiores cymbis noſtris,quas trahunt naues,ſunt agiles nimium, uerum parui ponderis capaces. Quæ ubi liburnicas noſtras & celoces conſpexere,credidere nos eò contendere,ut uim inferremus aliquam:nam edocti eramus illorum conſuetudinẽ fore,ut arcubus uterentur,& ſagittis ueneno infectis fere per totam plagam regni Gambræ. Et licet noſtri ſatis ac ſuper eos eminus propulſare quiuiſſent, ut tamen dicto parerent noſtro,uiſis almadiis concito gradu ad nos redeunt: non tamen facere potuerunt etiam effuſa fuga,quin ſemper ad iactum arcus poſt terga Nigritas haberent. Mirum eſt quàm pernices ſint hi uecti hoc nauium genere. Cum autem noſtri conſecuti claſſem fuiſſent,ingreſſi celoces innuebant Nigritis ut propius accederent. Illi uero gradum ſiſtentes nuſquam propius acceſſere. Erant uero in his almadiis homines XXV,uel ad ſummum XXX. Nos admirabantur plurimum,ut rem ſibi & ipſorum prædeceſſoribus hactenus inuiſam incognitámque,naues uidelicet id genus,ut ſunt noſtæ, & homines albos. Pleni itaque admiratione non loquebantur, licet à nobis ad colloquia mutua inuitarentur ſignis,ut aſſolet quibuſdam. Abiere igitur,& ea die nihil ultra tentauimus.

Almadiæ.

Quomodo Nigritæ noſtros ſunt adorti in flumine. Cap. XXXVII.

MANE itaque ſequenti nos cum paruis nauigiis ſoluimus illinc circiter diei horam tertiam uentis proſperis, ut noſtros adiremus ſocios, ut ſic demum tutius interiora fluminis peragrare poſſemus,& tandem aliquando deorum munere mitius hominum genus quàm id erat quod nuperrime uideramus in almadiis,nanciſceremur. Igitur cum ſociorum claſſem inueniſſemus, unà omnes uela dentes uerſus prædictum flumen iter direximus, præmiſſa parua celoce, ſequentibus nobis continenter,ut altera ex ordine poſt alteram iret. Et cum iam ingreſſi eſſemus ferè ad quatuor miliaria,ilico à tergo almadiæ quædam (unde uenerint adhuc incompertum habeo) ad nos citatiſſimo gradu contendebant. Quibus uiſis, mox in eos uela fecimus, ueriti ne nos ſuis uenenatis ſagittis impeterent:non enim ignorabamus eorum ſagittandi mores. Claſſe igitur reuocata in orbem, quàm citius potuimus noſtros armauimus, ante omnia præcauẽtes,ne nos incautos & inermes hoſtis inueniret:uix tamen nobis erant arma ad hoſtem propulſandum. Diuiſa itaque in duas partes claſſe,quaſdam Nigritarum naues circundedimus,percenſuimúſque eorum cymbas,quæ XVII erant, maiores noſtris nauigiis,quæ noſtra ferunt flumina,eáſque impellunt remigiis innumeris. Sublato itaque remige, quiſque illorum nos admirabatur, utpote rem nouam & incognitam. Percenſiti tunc à nobis, plures non apparuerunt quàm centum & quinquaginta uiri:profecto ſi ad corpus ſpectes conſpicui, nigerrimi quidem,uerum habitu albo induti non indecoro. Habitus is erat tunicis quibuſdam,camiſias appellamus:ex cotonina alba induebãtur:in capite paruum habebant pileum,ut mos eſt Germanis:id plus habent quàm Alemani, uidelicet in pileo ex utraq; parte neſcio quid alas præſentens duas:in medio penna emi-

Cultus nigritarum.

na eminebat,ut eſt uidere apud noſtros milites,qui talibus plurimum gaudent: utcunque fuerit nos iudicabamus hunc habitum militiæ conuenire: erátque in fronte cuiuſuis almadiæ Maurus quidam ſtans, clypeum teretem in brachio habens:is clypeus uidebatur excorio confectus:& neuter bellum inferebat,ſed alter alterum admirabatur. Vbi itaque uidere à tergo uigere alios,qui clandeſtine aduenere,mox demiſſis remigiis expediunt arcus,nihilque promentes in noſtros ſagittas dirigunt:quibus conſpectis,noſtri torméta exonerant:uerum aquis immerſi lapides iacti,neminem occiderunt.Perterrefacti tamen tormentorum reboatu & ſtrepitu inſueto,ſtetere pauidi admodum.Cum uero cognouere neminẽ læſum his tormentis, uerum eorum iactus emori in aqua,rurſus reaſſumptis animis magis ac magis in nos ſæuiunt,aerem ſagittis obtenebrantes celeritate incredibili.Et iã propius accedebant,audaciores ſolito:at noſtri baliſtis eos propulſabant,& catapultis plagíſque onerant innumeris.Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus,qui Nigritæ unius pectus tranſfixit,moríq; ilico coegit. Suſceptus is itaque à ſuis, extractáque ſagitta admirationẽ peperit id teli genus Nigritis omnibus:nec ob id tamen temperabant à ſagittis ſuis,fiebántque in horas atrociores:contrà noſtri eos male accipiebant,perinde ut paruo temporis momento è Nigritis plures ceciderint,ex Chriſtianis uero,quæ deorum gratia fuit, nec unus periit.Profligatis tot Nigritis,qui ob cladem acceptam indignati plurimum,celocem minorem circumuenire ſatagebant uno impetu omnes,quod ut animaduertimus, mox in mediũ recepimus celocem prædictã,& rurſus exonerátis tormentis(bombardas uulgo appellant)ſtragem intulimus maximam.His uiſis Nigritæ iam ferè ſaucii omnes in diuerſa abeunt, nos uero catenis iniectis id curabamus,ne naues in uarias partes dilapſæ,uirium minus haberẽt,unà omnes ferebamur connectis nauibus & uentis proſperis, ultráque progrediebamur cedentibus iam Nigritis,id in primis obſeruantes, ut cum Nigritis mutuo colloquio frui poſſemus aliquando.

Decretum factum in flumine Gambre. Cap. XXXVIII.

IGITVR ADEO mancipia noſtra Nigritas inclamarunt, ut eorum feſſi clamore Nigritæ, tandem aliquando permiſerint unam ex almadiis ſuis propius accedere, ut puta ad iactum arcus. Percunctati ſunt itaque eos noſtra mancipia, cur in nos tam atrociter ſæuirent, cum præſertim non alia de cauſa illuc conceſſiſſemus, quàm commercii & pacis, concordiæque,prout melius declarabat cum reliquis Nigritis regni Senegæ contubernium, & frequentior neceſſitudo. Ad hæc etiam noſtri adiiciebant, ueniſſe è partibus orbis remotioribus, ut munere perpulchro ſuum regem nomine regis Luſitanorum donarent,quandoquidem is enixe peroptabat ab eorum rege arcte diligi & amari. Rogabant præterea ut dicerent, ubínam gentium rex per id tempus ageret,& quis princeps huic regioni dominaretur,quódque huic flumini nomẽ inditum foret. Addebant etiam ut ad nos tuto & pacifice accederent, accepturi è rebus noſtris quicquid libuiſſet, & è ſuis darent pro ſuo arbitratu,modo omnia pace,& citra bellum contumeliámque fierent. In hanc ferè ſentẽtiam

nobis reſponſum eſt, non quidem eos latere, quæ gens foret Chriſtiana natio, & unde ueniret, ſciréque quid egerint iampridem cum rege Senegæ, & aliis Nigritis ſuæ ditionis, qui quoniam nobiſcum degunt boni eſſe non poſſunt: quippe qui non ignorant Chriſtianos ueſci humana carne, nec alia de cauſa emere Nigritarum mancipia, niſi ut mandant & lancinent ut ferinas carnes: propterea apud eos iuratiſſime aſſeuerabant, nullum Chriſtianis amicitiæ locum ſupereſſe, ſed cordi eis hæſiſſe, omnia ſua quæ claſſe attulerant, diripere & deprædari, régíque ſuo dono dare, ſeque trucidare atrociſſime, regẽ abeſſe illinc itinere triũ dierum, regnum eſſe Gambræ quod quærebant, flumen magnum eſſe, nomen quidem non reticuit, uerum ego non memini. Hoc igitur accepto reſponſo, ut par erat, indignati in eos uela fecimus, qui effuſe fugientes, mediterranea petiere. Hunc finem habuit congreſſus noſter. His peractis explorato omnium uoto contendebamus rurſus interiora fluminis penetrare, uel ad miliaria circiter centum, quæ res, ut patuit omnibus, permouit multos, quos proprii laris cura ſolicitabat nimium, nec ſunt paſſi nos ultra progredi, affirmantes ſatis ac ſuper egiſſe, dum in has partes à ſua urbe remotiſſimas ſoſpites deueniſſent, addentes nolle de cætero laceſſere fortunam, & diſcordia ingenti concio ſoluta eſt. Nos autem qui callebamus horum conſuetudinem, ſcientes quàm duræ ceruicis forent, quantúmue proſilirent ubi non exaudirentur, conducibilius fore duximus, ſi eis pro tempore cederemus. Sequenti igitur die illinc ſoluimus, uerſus caput uiride iter facientes, ut deorum auxilio in Hiſpaniam rediremus aliquando.

CAPVT XXXIX.

PERID tempus quo in oſtio fluminis moram traximus, ſemel tãtum ſeptentrionem uidimus, qui adeo demittebatur, ut crederetur mare ferè contingere, ab aquiſque non plus uidebatur abeſſe, quàm lanceæ tertia parte, & ibi ſydera ſex conſpicati ſumus, quæ magna erant, & mirũ in modum ſplendebant, ea metiti ſumus pyxide, & infra ſcriptam figuram præſentabant.

* * * * *
* *

Cenſuimus propterea huiuſmodi aſtra plauſtrum auſtrinum efficere, licet priorem ſtellam in ordine minime uidere potuerimus, quoniam haud quadrat rationi ut eam prius uideamus quàm ſeptentrionem perdiderimus, id eſt, ab noſtris oculis euanuerit. Inibi etiam comperimus noctem horarum tredecim, diem uero undecim, ingrediente menſe Iulii, quo regio illa eximie flagrat, habet tamen uarias temporum uices, hyemem & ipſi appellant, quoniam ab dicto menſe uſque in menſem Octobris terra irrigatur imbre & pluuia ferè continua, & præſertim in meridie exurgit quædam nebula, quæ cœlum inumbrat, nec ſupra terram multum tollitur in Subſolanum & Apeliotem. A Subſolano uero ad Vulturnum tranſit fulgoribus eximiis, & tunc imbre tellus madefacta ſemini præparatur. Vti agunt Nigritæ in regno Senegæ. Viuunt milio, leguminibus, carnibus & lacte. Accepi etiã introrſus non pluere, niſi ferè feruentem aquam, & ibi cum dieſcit non uiſitur aurora ante emerſum ſolis, ut uſu euenit apud nos, quoniam ſemper inter auroram & ſolis ortum nonnihil temporis intercedit,

cedit:imò quamprimum nox abſceſſit,ilico ſol emergit abſque alio medio. Verum licet ſol uideatur, non tamen illuminat ad ſpatium mediæ horæ: uidetur enim pati deliquium in ortu:propterea obumbratur aliquantiſper. Cauſam uero,cur ſol ibi citius uideatur quàm alibi gentium,nullam aliam afferũt,niſi quia regio patentis eſt ſoli & depreſſi,uacátque montibus,qui forte alibi obſtant, ne ſol oriens mox cernatur. Huic ſententiæ aſtipulantur ſocii qui aderant omnes.

Quomodo Antonietus Ligur,& Aloyſius Cadamuſtus in ſecunda nauigatione nouas inuenere inſulas. Cap. XL.

MORES igitur & qualitatem huius regni Gambræ, quantum ego colligere potui in meo itinerario,uix referre poſſumus:quoniam,ut præfecimus,incolarum fæuitia,& eorum in primis qui littoralia incolunt, conſequi nequiuimus uotum noſtrum:nam gens ſuapte natura ferox,colloqui cum mitioribus noluit, nec commercia tractare quæpiam. Igitur noueritis nos cognita huius gentis feritate haudquaquam ultra progreſſos fuiſſe, nautis reluctantibus,ſed in Hiſpaniã, flumine illo Gambræ non ſuprato,rediiſſe. Anno itaque ſequenti præfatus Ligur, & ego Aloyſius unanimes rurſus claſſem expediuimus, cum animum applicuiſſemus ad hanc prouinciam nauandam, ut tandem aliquando dictum flumen explorantes, regnum Gambræ ingrederemur. Hæc ergo ut percrebuere ad aures principis infantis, ſine cuius commeatu expeditio hæc fieri non poterat, complacitum illi plurimum fuit, quod hæc nobis cordi fuiſſent:& ut huic pio propoſito, nec pœnitendo uoto fauens ſubſcriberet, unam è ſuis celocem armat eximie, & omni genere annonæ communiuit. Soluimus itaque à loco quodam qui dicitur Lanchus, qui parum abeſt ab Sacro promontorio, ſiue Capite ſancti Vincentii, ingrediente menſe Maio proſperis uentis, & iter fecimus per Canarias inſulas: eas tamen ex compoſito prætereuntes, utpote rem non incognitam nobis, ſi ſuperiorum meminiſtis. Auſtro ducebamur, & labentibus aquis, quæ flante Noto mirum in modum fluunt, peruenimus ad Caput album: quo uiſo, duximus claſſem in altum: & ſequenti nocte adortus eſt nos uentus Auſter, cuius impulſu regredi oportuiſſet, ni nonnihil ad occidentem declinauiſſemus. Suſtinuimus igitur hanc uenti fæuitiam noctibus duabus, & diebus tribus: die uero tertio terram in conſpectu habuimus,quod nemo noſtrum autumaſſet. Cœpimus itaque geſtientes exilire omnes, terram identidem inclamantes, admirati nimium ibi terram reperiri, cum prorſus id neſciremus. Expedita igitur cymba duos homines emiſimus,qui explorarent iam uiſam tellurem. Iuere itaque, & duas prægrandes inſulas uidiſſe renunciant: quod ut accepimus, mox ruimus in dei laudes,qui ſua clementia incredibili hactenus incognita nobis cognoſcenda præpararet: res profecto nouas, & toti Hiſpaniæ incompertas. Vt igitur oblatam à deo terram aliquando peragraremus, rerum nouarum percupidi, fortunam experiri uolentes noſtram, uela fecimus uerſus huiuſmodi inſulas: quò breui peruenimus: & ubi in conſpectu fuit, uiſa eſt maxima, tantúmque obnauigauimus ut ſtationem non incommodam reperiremus. Appulſi igitur, prius iactis ancoris, cymbam bene armatam emiſimus, ut compertum nobis fieret, an

Lanchus.

insula coleretur ab humanis. Ingressi ergo nostri insulam, neminem unquam conspexere humanum, neque extabant uestigia itinerum, quibus cognosci posset quàm culta foret insula. Hoc cognito, mane sequenti, ut animo satis facerem meo, iussi ex meis decem armari, cum telis, tum etiam balistis, ut interiora insulæ adirent, si forte ultra quosdam colles, qui ibi attollebantur, homines forent. Iuere igitur, & collibus superatis inuenere neminem præter columbos, & ferè omne genus auitiorum: nam columbi capiebantur pro libito manu hominis: non enim pauebant ad uiri conspectum, utpote ad rem sibi hactenus inusitam. Cepere igitur ex his quamplurimos, quos scipionibus occiderant, nobisque attulere. Ex alia regione apparuere tres aliæ insulæ magnæ, quas ipsi non uideramus: nam ad septentrionem nobis remanserant. Visum est etiam eis duas alias insulas uidere uersus occidentem in uasto mari: uix tamen id comprehendebant ob magnam distantiam: neque nos eas uisere magni fecimus, quippe qui animum induxeramus cœptum iter persequi, nec tantis suppetebat tempus, uerebamúrque ne frustra tereremus, diuertendo ad inhabitatas insulas. Interea dum his ego insisto quatuor insulis, alii uidere decem paruas insulas, quas cum adiuissent, nihil præter aues inueniunt, & pisces ingentissimos. Vt igitur reuertar unde sum digressus, solui ab hac insula, iter meum persecutus, & ecce duæ aliæ insulæ: & cum oram unius percurrerem, mox incidimus in cuiusdam fluminis ostium, & censentes aquam potu fore non insuauem, littori applicuimus: erat enim insula consita omni arborum genere pulcherrimo: & dum fontem quærimus quempiam glebas salis albas minutulas nanciscimur secus flumen. Legimus ergo nonnihil salis, quod itineri sufficeret nostro: nam ibi sal effuse affluit. Hausimus etiam aquæ non parum. Erant ibi testudines innumeræ, quibus pro tegmento natura uastissimas testas dederat, magnitudinis tãtæ, ut pro clypeo non inepte sufficiant. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multiiuga eduliorum genera fabricabantur, asseuerantes eis aliàs se solitos ubertim uesci, & cum primis in sinu Argino, cuius in superioribus affatim meminimus: nam is sinus scatet huiuscemodi testudinibus: hortabantúrq; ut ego eis uesci uellem. Esitaui igitur cibum inibi insuetum, ut complura experirer: uisus est non insuauis: albicat enim caro hæc: nec multum est absimilis uitulinis carnibus, si fragrantiam & saporem spectes. Cum itaque placuisset comedisse, cibum approbans, in naui plurimum asseruari iussi, ut quandoque leniret famem. In primo etiam itinerario meo, quod prætermiseram, comedi ex leophante satis illecebri. Piscati sumus etiam in ostio dicti fluminis, ubi tanta uis erat piscium, quantam uix referre quibo: quandoquidem ferè credulitatem omnem excedit. Erant ex his piscibus complusculi, quos nemo nostrum uiderat unquam, uerum pergrandes, & ad cibos humanos non inepti. Ostium uero fluminis in tantam exibat latitudinem, ut onerariam nauim centum quinquaginta doliorum capacem haud grauatim exciperet: adeo patebat, ut paucis expediam, ut unius iactu arcus latitudinem eius metiri nequiuisses. Illic statiua fecimus biduo animi causa, ut feriati aliquanto à laboribus, animi deinceps ad dura promptius euigilarent. Annonam omne genus inde exportauimus, ut futuræ fami consultum iret, inter cætera columbos innumeros. Nec id præteribo, nos illi insulæ, cui primo applicuimus,

plicuimus,Boni uiſus nomen indidiſſe:argumento,quòd prima à nobis uiſa foret. Alteram uero, quæ inter quatuor eminet inſulas, Diui Iacobi nuncupauimus, ob id quòd ea die,quæ in honorem ſanctorum Iacobi & Philippi concelebratur,à nobis eſt reperta.

De loco dicto Duæ palmæ,& de fluuio Gambræ nauigato.

Cap. XLI.

HIS PERACTIS die memorato ab his inſulis ſoluimus,per Caput uiride tenentes iter:& breui deorum munere peruenimus ad id loci qui dicitur Spedegar,in conſpectu tellurem ſemper habentes:& ibi locus alius, qui ad Duas palmas appellatur:is eſt inter Caput uiride & ſinum Senegæ prædictum, & quoniam iam terra erat nobis aliàs cognita,audacter dictũ caput percurrimus, adeóque id concite à nobis actum eſt, ut ſequenti mane dictum Caput ſuperauerimus:& tandem aliquando rurſus ad prænominatũ Gambræ flumen peruenimus,& intrepidi dictum flumen nauigare cœpimus obſtante Nigritarum nemine:nam almadiæ nuſquam apparuere. Interdiu ſolum adnauigabamus,contis explorantes fluminis alueum:ecce quædam almadiæ Nigritarum,uerum ſecus littus fluminis euntes,nobis haud erant impedimento:& introrſus ad decem miliaria inſulam quandam paruam reperimus: quò cum applicuiſſemus,è noſtris quidam uitam exuit:nam febre diutius laborauerat: & licet ægre tulerimus omnes uiri exitum, tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat, ut decuit fideles, nuſquam eius potentiam detrectauimus:uerum pro more humano ſatis mœſti,humauimus hominem iam uita functum:& quia huic Andreæ nomen fuerat,inſulam de nomine uiri appellauimus. Eſt itaque à cunctis deinceps dicta inſula Sancti Andreæ. Soluentes igitur ab hac inſula,dictum flumen nauigauimus:ſequebantur à longe quædam Nigritarũ almadiæ, quas inclamans mancipium noſtrum,quod Nigritarum idioma nouerat,tantum effecit,ut propius acceſſerint Nigritæ,à nobis cum uoce,tum etiam rerum noſtrarum aſſidua oſtẽtatione allecti:pollicebamur enim eis pro colloquio plurima,hortabamúrq; ut omnem de nobis ſuſpitionem feritatis exuerent: quandoquidem hi eramus,qui humanitate & comitate cæteris præſtamus mortalibus. His ergo prouocati propius acceſſere, iam nobis fidentes: quare unus ex Nigritis celocem eſt ingreſſus intrepide,& cum Turcimano,id eſt,mancipio noſtro colloquutus,admirabatur nimium noſtrum morem nauigandi,& in primis uela:quoniam ipſi ſolo remige impellunt naues,rati nullum alium inter mortales modum fore maria ſulcandi, albicantéſque homines cum inſueto habitu magis ac magis demirabantur:nam his eſt habitus ex cotonina quadam alba admodum, quæ inſtar camiſiæ ueſtem eis ſuppeditat:compluſculi etiam nudi incedunt. Excepimus itaque Nigritam honorificentius quàm potuimus,muneribus noſtris hominem propè onerantes. Qui noſtra conſuetudine delectatus,percunctabatur de multis noſtros. Poſtremo aperuit nobis id eſſe Gambræ regnũ, quod errantes iampridem quærebamus: & illorum dominum dixit eſſe Farosangolum, eúmque abeſſe illinc itinere dierum decem introrſus meridiem uerſus :ipſum tamen ſub eſſe maiori principi, id eſt Regi Mellis, qui magnus Imperator Nebeorum dicebatur. Adiecit tamen,non eſſe longe à littore fluminis utrinque regulos com-

pluſculos, in quorum contubernium & neceſſitudinem mox, ſi libeat, ſua opera reciperemur: & in primis pollicebatur id ſe nauaturum apud regulum Batimauſam: quoniam iam intelligebat nos & probos & comes uiros eſſe. Hanc igitur uiri huius nobis conceptam opinionem gratam habuimus ſupra modum, eúmque è noſtris adnumerauimus in celoce receptum protinus, & tandem nauigando deuenimus ad eum locum, quem appellant Batimauſam, qui noſtra ſententia abeſt ab oſtio fluminis quadraginta miliaria.

De principe conciliato muneribus noſtris. Cap. XLII.

ILLVD eſt etiam ſciendum, quòd dum ſulcauimus flumen Subſolano uecti ſumus: & is locus ubi iecimus ancoras, multo anguſtior erat oſtio fluminis, & mea ſententia latitudine miliarium non excedit, in eúmque compluſculi fluuii exonerant. Vbi itaque applicuimus ad id loci, decreuimus mancipium noſtrum (quo interprete utebamur) cum Nigrita, quem prius conciliauerant nobis munera & blanditiæ, ad principem mittere Batimauſam, quem perpulchro munere donauimus. Id erat munus tunica quædam ſericea, contexta more mauſico: nos tunicam interiorem appellamus, ſiue camiſiam: inſtituimúſque Turcimanum, ut munus his uerbis exornaret: Nos uidelicet huc contendiſſe, ut fœdus & neceſſitudinem eximiam nomine regis Portugalliæ, ſiue Luſitaniæ ſecum iniremus, uelléq; commercia exercere, ubi ſibi complacitum fuiſſet: & ſi noſtrarum rerum egeret, eis æque ac ſuis uteretur, noſtrum regem nuſquam defuturum, ut illi morem gereret uſquequaque: aliáque quamplurima adiecimus, quæ ſciens prætereo, ne ſurgat opus in Iliada magnam. Profectus eſt itaque mancipium Nigrita comite: & ut breue faciam, principi noſtro nomine cuncta expoſuit. Quo effectum eſt ut maximam cum principe amicitiã conflauerimus, permutauimúſque plurima. Dedit enim pro noſtris mercimoniis mancipia, & auri quidpiam: aurũ tamen ibi infra famam nominis reperimus, utpote qui audiueramus regionẽ huiuſmodi ſcatere auro plurimo. Inuenitur quidem aurum: uerum magni penditur ferè ut apud nos: ſciunt rem præclarã eſſe, licet cum rebus minimis permutent: quæ ſi à nobis conſiderẽtur, ſunt profecto uiles: apud eos tamen ſunt in pretio non mediocri. Id efficit regionũ uiuendi uaria conſuetudo, ibi etiam ſtetimus ad dies ferè quindecim. Interea ibant cateruatim Nigritæ ad claſſem noſtram, loco miraculi noſtra & nos ducentes: nonnulli ut permutarent ſua: alii ut rem non uiſam prius conſpicerent: accedebant aliqui, ut fuſaras uenderent, id eſt genus mercis cotonum, & eius filum, & tunicas ex eodem: hæc erant multiiugi coloris, ut ſunt punicei & albicantis, necnon uermiculati coloris. Ferebant & feles propè omne genus: quandoquidem ea regio ſcatet animalibus huiuſmodi, uendúntque pretio uiliori, ut puta marchetis decem, non tamen ipſa pecunia: ignorant enim omne genus pecuniæ: uerum re quapiam, quæ decem marchetorum pretium non excedat pro fele quolibet. Adducebant & alia quamplurima, ut ſunt pelles felium, & caſtoreum, & id genus alia dabant unciam caſtorei, id eſt muſcati, pro re pretii marchetorum quadraginta, uel ad ſummum quinquaginta: non tamen pondere aliquo permutabant: nam omne genus ponderis neſciunt: uerum ſi res data ſpectetur, unciæ pondus

expleret

expleret. Ferebant inter alia cariotas, id eſt, dactylos palmarum fructus, & fructuum genera omnia. Ex his nonnulli ſylueſtres erant, non tamen inſuaues: ego tamen his abſtinui metu profluuii corporis: ſoluunt enim mirum in modum aluum. Itaq; ibat ad nos quotidie frequens hominum turba, nec idiomatis unius: uarium erat linguarum genus, nec deſinebant uecti cymbis ſuis (almadias uocãt) ultro citróque commeare flumen ſulcantes, traiicientes de loco ad locum, modo huc, modo illuc uecti, ut apud nos in quibuſdam fluminibus eſt uidere, ut puta Lugduni Galliarum urbe in Arari flumine placidiſſimo: uerum omnis eorum nauigatio remigiis abſoluitur: his mirum in modum ſtantes naues impellunt: utrinque in puppi plus remigum maior eſt numerus, modo hinc, modo illinc, ut medio æque utrinque librata nauis incedat, in neutram partem magis declinans. Stantes itaque remigant, ui lacertorum nullis inhærentibus remigiis. Verum ſic fabricantur remigia. Habent lanceam longitudinis paſſus unius & dimidii, in cuius ſummitate alligant aſſerulam quandam teretẽ, uti nos in menſa utimur pro patinis, cum loco argenti uel ſtagni ligna ſuccedunt, frugalitate, uel potius pauperie ſuadente: hoc inſtrumento nauigant, & quidem citatiſſime: almadiæ ſuæ à latere ſemper littus haudquaquam deſerentes, ſinítque ibi paruorum amnium oſtia complura, quæ exonerant in mare: his ſe committunt tutius, nec multum ab regionibus ſuis recedunt, ne ab ſuiſmet Nigritis corripiantur, & captiui facti demum pro mancipiis uendantur Chriſtianis. Dum itaque illic mercamur cum Nigritis, ægrotare noſtri cœperunt febre adrapida & calidiſſima: propterea ut noſtris conſuleremus, protinus illinc ſoluimus, rurſus ad oſtium dicti fluminis reuertentes.

De ſylueſtribus elephantis, & quomodo capiantur. Cap. XLIII.

DE REBVS huius regionis quæ referri poſſunt à nobis, qui eas uel ſubiecimus oculis, aut à fide non indignis accepimus per id tempus, quo illic fuimus, de fide ipſorum potiſſimum auſpicabimur. Idola igitur ſummopere colunt ritu multiplici, fidem non mediocrem faſcinationibus adhibentes: patrant & alia innumera dæmone ſuadente: deum tamen norunt, licet cognitum non obſeruent: alii Mahumetem ſpurciſſimum uenerantur, & hi ut apud nos AEgyptii populi uagantur extra ſolum patrium: & in primis apud Mauros degunt: incolæ uero regionem non excedunt ſuam. Viuunt ut Nigritæ regni Senegæ prædicti, & ferè eiſdem cibis aluntur. Id plus habent, quòd orizam uberius ibi legunt: quoniã in regno Senegæ non naſcitur. Veſcuntur canibus, quod nuſquam alibi comperimus. Veſtiuntur cotoninis: at Nigritæ ferè in uniuerſum nudi incedunt: nam apud illos maior eſt cotonorum copia. Mulieres uniformem habent habitum: prius tamen quàm adoleſcant, corpora compungunt ſtigmatibus nõnullis, quæ igne inurunt, ut perpetuò remaneant. Notæ huiuſmodi præſentant ornatum quendam factum in ſindone opere polymito ex ſerico contextum, coloris multiplicis. Plaga eſt admodum torrida: & quanto accedunt magis ad Auſtrum, eo plus ſunt exuſtiores: & cum primis ſecus flumen calor graſſatur eximie ob arborum frequentiam: Nam æſtus ubi exhalare nequit, urget magis. Arbores uero ibi ſunt tantæ magnitudinis, ut earum ambitus ſit pedum XVII, licet eminentia

altitudinis non quadret magnitudini: non enim altius tolluntur quàm pedes XX, carioſæ ſunt tamen, & ſine ſenecta, ut euenit annoſis arboribus, ſiue carie quapiam commaculatæ erant & corroſæ. Aiebant etiam incolæ multo eminentiores arbores in regione huiuſmodi eſſe: faciúntque hæ arbores, ut non difficulter credamus terram illam feraciſſimam fore: quoniam ubi arbores adoleſcunt in tantum incrementum, regio haud dubie non poteſt eſſe non irrigua. Fert etiam hæc regio elephantes, ſed ſylueſtres, neque ibi cicures fiunt aut domantur, ut alibi gentium. Vidi ego aliquando quatuor ex huiuſmodi nemus egredientes, quos ubi ſum è naui ſpeculatus ego & ſocii compluſculi, exiliuimus è naui contendentes ad eos: qui ubi nos conſpexere, mox nemori ſeſe dedidere. Vidi & exanimatum elephantum, quem occidi iuſſerat princeps quidam dictus Gnumimeſa Gnumimenſa, in gratiam meam. Is princeps accola eſt oſtii fluminis Gambræ, & profectus eſt uenatum concomitantibus compluribus Nigritis, biduo ferè continuo. In hoc igitur uenatu oppetiit prædictus elephas. Pedites exeunt ad uenationem, arcubus & machæris armati, & ſua arma omnia illinunt ueneno præſentaneo. Nec id uos lateat, hos populos elephantos in nemoribus uenari, ubi cœni plurimum cernitur: Nam id genus animalium ſuapte natura ut ſues in cœno uolutantur creberrime. Hi itaque Nigritæ pone arbores deliteſcunt, ac prætereuntibus elephantis ſagittas & uenabula infigunt, ſaliúntque miro modo de loco in locum, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantum: qui cùm maxima mole prægrauetur, nequit inſidiantis ictus uelociſſimos deuitare. Si tamen id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potiſſimum ubi nullæ uiſuntur arbores, non euaderent profecto Velocitas elephant. uires elephantorum: quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat etiam non currens, ſed gradatim incedens: id efficit animalis uaſta magnitudo, & ubi uſu euenit, ut irato omine elephas in agris patentibus hominem ſit conſequutus, non euadat quidem: nec aliter lædit quàm promuſcide: manum appellant. Hac itaque homines corripit circumamplexu, & adeo iacit in ſublime, ut ſæpenumero correpti hoc modo prius efflent animam, quàm terram contigerint. Hæc elephantis promuſcis non multum abſimilis labro ſuillo. In hoc differunt, quòd huic ea eſt uolubilis ad nutum, ut modo uibret, modo pro libito retrahat. Id à compluſculis Nigritis accepi: non efferantur tamen, niſi prouocati: nec hominem lædunt, niſi prior iniuriam intulerit ipſe. Vidi ego aliquando illic occiſum elephantem perquam mediocrem, cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat: eminebant ad duos palmos: uerum palmus contectus carne maxillæ immergebatur, ut totus occultaretur, ut ſunt aliorum radices dentium: & quoniam eorum ſenecta dentibus cognoſcitur, aiebant argumẽto dentium amplitudinis feræ deſpicabilis, ipſum haudquaquã annoſum fore, ſi conferatur cum aliis proceribus, quorum dentes tantæ ſunt magnitudinis, ut uicem poſtium ſuppleant, & pro palis ſepes muniant, teſte Plinio: & ut ipſi referebant, nonnullis eò amplitudinis creſcunt dentes, ut duodecim palmorum menſuram excedant: & licet præfecerim, hunc elephantum, ſi ſpectentur cæteri, minime fuiſſe conſpicuum: erat tamen tantæ proceritatis, ut unus plus carnium haberet,

quàm

quam tauri quinque noſtri. Donauit me igitur hoc elephanto princeps eo pacto, ut tantum carnium aſſumerem, quantum libuiſſet, reliquum uero uenatoribus impartirer: quoniam illi in cibatu elephantos gratiſſimos habebant. Inuitabar propterea identidem ab eis, ut & ego carne huiuſcemodi ueſcerer. Iuſſi igitur partem animalis concidi in fruſta, & ad claſſem deferri meam, móxque aheneis excoqui ſubiecto igne. Alii aliam partem torrebant, perinde ut & elixum & toſtum comederim: non quidem uoluptatis, quæ nulla erat, ſed experientiæ cauſa, ut iactare poſſem me aliquando eſitauiſſe eas carnes, quibus conterranei nunquam ueſci conſueuere, hæc ſumma eſt, carnibus uidelicet huiuſmodi me minime delectatum fuiſſe. Inſuauis eſt guſtu & aſperrima, duráque nimium. Tuli etiam ad claſſem promuſcidis partem, id eſt mànus elephantis: euulſi etiam ab eo pilos, qui nigricabant, & quaſi duorum palmorum menſuram excedebant, erántque amplitudinis haud contemnendæ. Hos igitur, & carnis nonnihil in Hiſpaniam detuli, & omnibus principem Don Hurich prænominatum donaui, qui hæc omnia loco præclari muneris excepit, ueluti rem nouam, & hominibus regionis illius hactenus incognitam: nam hunc principem delectabant eximie, quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur: & in primis obſeruabat uir princeps, ut earum rerum fieret perticeps, quæ opera ſua & diligentia comperta fuiſſent.

De tibiis elephantis, & cabalino piſce, Cap. XLIIII.

NOVERITIS igitur, elephanti pedem teretem eſſe inſtar pedis equi obrotundum circumquaque, uerum ex callo nigerrimo ampliſſimóque, ínque pedis callo ungulæ quinæ in una parte pedis: ea uidelicet quæ proximior eſt plantæ: nam ſingulæ ungulæ groſſoni argentei menſuram haud excedunt: licet parui elephantis occiſi pes eſſet: uerum planta pedis eius unius palmi & medii excedebat latitudinem, pro quadrata qualibet parte: quoniam, ut præfeci, pedes habent obrotundos, ut ſunt apud nos lignei aſſerculi, quibus in menſa uiri frugi utuntur: Galli tranſciu, nos talieros ſiue orbes appellamus. Donauit me præfatus Nigritarum princeps pede elephantis alio, cuius planta menſuram trium palmorum ſuperabat: id egomet ſum metitus aſtantibus compluſculis, eandémque latitudinem omni ex parte habebat. Donaui igitur principem rurſus hoc pede, & dente palmorum duodecim, mire à natura exornato. Hæc itaque omnia princeps prædictus ceu rem præclaram mulieri duciſſæ Burgundiæ dono dedit. Nec eſt quod credant aliqui elephantũ non habere plicatiles tibias: quoniam fallũtur plurimũ: nam plicant genua ut cætera animalia, & pro libito humi ſe proſternunt, & ſurgunt cum libuerit, contra quorundam opinionem. Flumen itaq; Gambræ, & eius regionis complures omnes calcatricem nutriunt, & in primis piſcem miræ naturæ, inſtar uituli marini, ni caput equinum haberet. In hoc tamen uitulum marinum imitatur, quòd uidelicet modo aquaticum, terreſtre modo eſt animal, utroque elemento uiuens: uaſtum corpus habet, ut bos fœmina quæpiam: licet crura ſint multo graciliora: biſulcos habet pedes, & ut dictũ eſt, caput non abſimile equo: dentes duos habet, hinc & hinc proeminentes, ut eſt uidere in apris: ſúntque hi dentes tantæ magnitudinis, ut duorum palmorum

impleant menſuram. Egreditur interdum hoc animal flumen & terras petit, ut quadrupedia: nec alibi quàm hic huiuſcemodi piſcis inuenitur. Apud eoſdem Nigritas reperiuntur ueſpertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, & multiplicia auitiorum genera, quæ præſertim à noſtris non mediocriter differunt. Sunt & innumeri pſitaci, & piſces compluſculi noſtris prorſus abſimiles cum guſtu, tum etiam forma: in cibatu tamen haud inſuaues.

De flumine Caſamanſe, & capite rubro. Cap. XLV.

EFFECIT igitur noſtrorum aduerſa ualetudo, ſicuti retuli in ſuperioribus, ut operæpretium fuerit mox ab regione principis Batrinenſe abire: quare illinc ſoluentes, breui flumen euaſimus. Cum igitur ſuperauiſſemus flumen dictum, & annonæ omne genus plurimum nobiſcum haberemus, uiſum eſt fore laudabile, ſi ultra dictum flumen uela faceremus: ad id accedebat maior ſolito ſecuritas, utpote qui ternas naues habebamus: & dum hæc tractamus, quadam die circiter diei horam tertiam uela dedimus felicibus uentis: quia uero uix euaſeramus ſinum Gambræ, & ab ea parte continentis, qua dominatur Notus ſiue Auſter, mare ſæuiebat magis, nos Occidentem uerſus Zephyro proueheba-mur abeuntes à continente: terra tamen quam deſeruimus, erat æqualis admodum, & innumeris ſcatebat arboribus: uerum ubi altum tenuere rates, mox apparuit angulus quem dicta terra faciebat, haudquaquam dignum memoratu, cum in eo nihil foret conſpicui: & id pro comperto habuimus: ilico ultra dictam frontem inſtar anguli omnis littoralis plaga nobis ſeſe uno intuitu præſentabat. Nauigabamus igitur diſcedentes ab ea quantum poteramus: quoniam allatrabat eam undabundum ac atrox mare introrſus ad quatuor miliaria. Certiores de hac re nos reddebant duo homines in prora ſpeculæ fungentes officio, necnon alius in celſo nauis malo, qui prædicebat ſcopulos, & alia diſcrimina maritima, ut ſunt breuia & ſyrtes, & in mari terras ab aquis deſertas aliquando, ſicas appellamus. Interdiu ſolum adnauigabamus, uix uela facientes, ne in ſcopulos incideremus nolentes, noctu ſemper pauentes cuſtodem habebamus uigilem: ibant noſtræ celoces continenter, id eſt, mox poſt alteram altera, iactis ſortibus, quis præcedere deberet: nam quiſque alium præmittere uoluiſſet: uerum ne quis ferret grauatim frequentius quàm cæteri ſubire pericula, alternatim id præcedendi officium nauabamus. Igitur à latere regionis prædictæ iter facientes, ita tamen ut terram conſpicaremur uſquequaque, die tertio poſtquam illinc ſolueramus, peruenimus ad oſtium fluminis cuiuſdam non mediocris, quod patebat quingentis ferè paſſibus: & procedentes quaſi ad occidentem mox reperimus paruum ſinum quendam: ubi ancoras iecimus, cum iam adueſperauiſſet. Cum uero illuxit, uela dantes uentis, dum inſinuamur nonnihil cedentibus terris, ecce oſtium alterius fluminis, quod magnitudine cum illo Gambræ fluuio propè contendebat: in cuius ripis utrinque arbores conſpiciebantur innumeræ: & quoniam uiſa eſt plaga ferax, illi appropinquare decreuimus. Oſtio igitur applicuimus, & quiſque noſtrũ cymbas emiſit ſuas, necnon & Turcimanos, qui & interpretis & exploratoris uices ſupplebant aliquando, prout & tempus & loca exigebant. Hos igitur emiſimus, ut terram & mores hominũ ac flumina,

flumina, & ſiquid ultra dignum erat ſcitu, explorantes nobis referrent. Profecti igitur, & dicta exequentes rediere, id noui afferentes, flumen uidelicet uocari Ra.ditionem eſſe principis Caſamãſæ Nigritæ qui interiora fluminis incolebat ad triginta miliaria: uerum principem domo per id tempus abeſſe, & bello uacare contra uicinum regulum. His itaque cognitis, die ſequenti illinc abiuimus. Nec præteribo ſinum hunc Caſamanſam abeſſe à ſinu Gambræ ad leucas ferè XXV. quæ miliaria centum efficiunt.

De fluminibus ibidem repertis, & gentibus. Cap. XLVI.

CVM à flumine memorato receſſiſſemus, littori ſemper inhærentes, ad quoddam caput deuenimus, noſtra ſententia à prædicto flumine diſtans miliaria XX. & id caput eminentius eſt nonnihil ſi terræ circumadiacenti cõferatur: & quoniam in fronte præferebat terram rubram, Caput rubrum nuncupauimus: & rurſus ſuperato Capite, nauigantes deuenimus ad oſtium alius fluminis patens noſtro iudicio iactu arcus, quod prætereuntes ibi nihil immorati, ſinum ſanctæ Annæ appellauimus, & perſequuti iter noſtrum, peruenimus ad flumen aliud haud impar illi ſanctæ Annæ, & hoc ſinum nuncupauimus ſancti Dominici. Is abeſt à Capite rubro miliaria fere LX. Illic abeuntes nauigando ſemper à latere poſt unius diei nauigationem deuenimus ad uaſtiſſimum cuiuſdam ingentiſſimi fluuii oſtium, quod primo conſpectu cenſuimus ſinum eſſe quempiam. Verum quoniam altrinſecus conſpiciebantur arbores innumeræ Auſtrũ uerſus præſertim, flumen eſſe cognouimus: nam oſtium fluminis patebat ferè miliaria XX. Triuimus igitur tempus traiiciendo dictum flumen, & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuere inſulæ quædam. Decreuimus propterea illinc prius haud quaquam ſoluere, quàm de regione compertialiquid habuiſſemus. Iactis itaque ancoris, ſtationem inibi fecimus noſtram: & ecce ſequenti mane almadiæ duæ ad nos citatiſſimo gradu contendebãt, quas ut uidimus, pauere cœpimus, & reſumptis animis, ad arma concurſum eſt, ut ſi forte ueniſſent uim illaturi, non inermes deprehenderemur: non prius tamẽ appropinquauere nobis, quàm erecta haſta quapiã, cui adligauerãt ſindonem albam, ut ſecuritatẽ accedendi peterent. Signo huiuſmodi hoc uiſo, & nos idẽ dedimus concordiæ ſignũ: quo conſpecto Barbari acceſſere propius, & in primis maior almadia celoci meæ appropinquat, nóſque lumina nuſquã deflectentes contuebãtur, uiros albos admirati, nauéſq; noſtras mirari non deſinebãt, malúmq;, & an tẽnam, res illis incognitas conſpectabant prope ſtupidi. Quare percupidus ego noſcere gentẽ, & ad mutua colloquia deſcẽdere, monui mancipia noſtra, ut compellarent hos Nigritas. Verũ luſere operam loquendo, quoniã nuſquam noſtrã linguam intellexere, minúſque noſipſi eos intellexeramus: quod ſummopere diſplicuit. Illinc igitur ſoluimus, ubi ſciuimus nos terere incaſſum tempus: decreuimus conducibilius fore, ſi gradũ referentes ultra non progrederemur: quandoquidẽ quanto magis ulteriores plagas adiuiſſemus, tanto minus eorum idiomatis capaces eramus, nulláq; commercia ſperabamus, ubi ſermonis mutui copia non dabatur, reluctante natura. Hæſit itaq; cordi nobis regredi, & lares patrios repetere: non prius tamẽ illinc abiuimus, quàm merces nonnullas cõmu-

tauerimus biduo in oſtio fluminis commorati. Vidimus etiam ibi Septentrionẽ prope terram contingere, adeo deprimebatur. Deprehendimus etiam ibi naturæ quædam pugnãtia, quæ nuſquam comperimus, ubi Chriſtiani degunt, aquã uidelicet creſcentem, decreſcentémque decremento, auctúque imparibus. Nam Venetiis, & alibi gentium, mare flat horis ſex, & in totidem reflat, id eſt, creſcit & decreſcit paribus ſpatiis. Illic uero increſcit mare horis quatuor, & idem decreſcit horis octo, ídque fit impetu tanto, ut non ſit ſatis exiſtimare an res credulitatem omnem ſuperet, adeóque mare ſæuiebat, ut tribus ancoris iactis, ex prora irreuocabili ferè pondere, ne ſic naues ſiſti ſatis poterant: & uſu aliquãdo euenit, ut atrox tempeſtas eò diſcriminis nos adduxerit, ut ui coacti fuerimus uela facere non ſine diſcrimine uitæ, quoniam maior feruor & æſtus procelloſi maris erat quàm uis uentorum.

Quomodo illinc ſoluimus ob id quod idioma neſciebamus.

Cap. XLVII.

ABIVIMVS itaque ab oſtio huius uaſti fluminis, ut rediremus Hiſpaniam, iter facientes per has inſulas, quæ à continẽte per miliaria fere triginta abſunt, hæ enim ſunt numero quatuor: duæ maiores incoluntur à Nigritis, ſoli ſunt non inæqualis, nec eminentis: uerum depreſſi admodum: ínque eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiam ibi ſermonis commercia fuere, quia alter alterum haud intelligebat. Inde igitur ſoluentes, uerſus patriam contendebamus, quò deo miſerante breui peruenimus laboribus innumeris ſuperatis.

LIBER SECVNDVS NAVIGATIONIS ex Vliſbona uſque Calechut, Traductus ex idiomate Luſitano, in Italicum ſermonem.

Cap. XLVIII

QVICQVID ego uidi accepíque ab aliis per id tempus, quo eas partes adiui, id totum retuli in ſuperiore tractatu: uerum poſt me eaſdem partes adiuere compluſculi, & comprimis Portugallenſes, qui orbis explorandi cauſa ab eorum rege ex compoſito miſſi fuere: nam fato iam functus, ſuo principi infanti Don Hurico rex Luſitaniæ celoces duas expediuit, duce Petro Sinzia alumno præfati principis: huic princeps iuſſit ut totum latus Nigritarum excurreret, & nouas regiones adiret. Hunc igitur Petrum claſſis præfectum concomitatus eſt adoleſcens quidam, cum quo mecum maxima intercedit amicitia, quíque dum peragraui eaſdem partes, amanuenſis meus fuit. Cum itaque redirent præfatæ celoces, ego Aloyſius Cadamuſtus conceſſeram eò loci, qui dicitur Lachus, non longe à Sacro promontorio Luſitaniæ, aliter dicitur Caput ſancti Vincentii. Dum igitur illic agerem, ecce dictus Petrus præfectus claſſis & amicus ille meus diuerterunt in ædes meas, qui abs me amice excepti, omnem ſuam nauigationem ſedulo expoſuere, locáque, & quibus nomina indidiſſent haud reticuerũt, explicantes ſingula ex ordine, prout in ſequentibus mox colliqueſcet, & in primis ſunt orſi à ſinu Magno, quem nos adieramus.

Primo

Primo loco itaque dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas insulas, quas cultas esse asseuerabat, & in primis ad alteram illarum propius accedentes, cum incolis Nigritis colloquuti sunt, licet alterum alter haud intellexerit: uisere tamen eorum domos, quæ sunt mapalia, id est ex paleis humiles casæ, pastorales domos appellamus, inibíque colossos & statuas ligneas idolorum comperere, quibus satis ac super cognouere eos idolorũ seruituti esse addictos. Vbi igitur nihil consequi ab eis potuere linguæ difficultate, illinc abiuere iter suum persequuti à latere semper, donec deuenere ad ostiũ cuiusdam magni fluminis, quod, ut aiebant, patebat longitudine trium uel quatuor miliariũ, aiúntque dictum flumen abesse à sinu Magno, cuius meminimus, miliaria ferè quinquaginta, per latus semper: affirmabátque dictum sinum uocari de nomine cuiusdam reguli dicti Besegne, cuius regio adiacet dicto fluminis ostio. Denique abiuimus à fluminis prædicti ostio, à latere semper maria sulcantes, quoad peruenimus ad quoddam Caput, quod Verge appellant, cuius plaga asperatur montibus, non tamen multum attollitur, distátque eorum sentẽtia, flumen præ dictum à Capite huiusmodi miliaria fere centum & quadraginta. Súntque in his montibus arbores prope innumeræ, sua uiriditate uoluptatem contuẽtibus etiam eminus afferentes: proceræ igitur sunt, & conspicuæ admodum.

De Capite Sagres, & aliis tribus, ac de nominibus ingentiũ fluminũ. Ca. XLIX

SVPERAVERE igitur dictum Caput Verge, à latere semper nauigantes itinere miliarium LXXX. Et ecce aliud Caput apparuit eminentius eis omnibus, quæ unquam uiderant ipsi, nam tollitur in sublime supra omnem æstimationem, & acuminatur instar adamantis, scatétque multiiugis arboribus, huic nomen indidere Sagres, in memoriam eius arcis, quam in fronte pro montorii Sacri princeps infans beatæ memoriæ condi iussit, quam appellauit Sagren. Hanc Lusitani Caput Sagres de Signea appellant, addebántque naucleri memoratos populos idolorum latriæ plurimum uacare, argumento imaginũ lignearum, quas colunt impense, nec prius discumbunt cibum sumpturi, quàm dapes obtulerint suis idolis. Sunt nigri, & ferro candente notas & stigmata inurunt corpori, præsertim in fronte: hi tamen citius in subcinericium colorẽ inclinant quàm in nigrũ: pro subligariis, quibus pudẽda contegunt, libris utuntur arborũ, cætera sunt nudi, arma habẽt nulla, quia ferro carent. Viuunt oriza, melle ac leguminibus, fabis uidelicet & fasiolis nostris non absimilibus, licet elegantioribus, carnibus uescuntur uaccarum, caprarúmque: non tamen ad satietatem, quoniam nec huiusmodi abundant. Et ultra dictum Caput aiunt esse duas insulas perquam mediocres ob angustiam illarum incultas: altera illinc miliaria sex, altera octo distat, scatent tamen arboribus: habent etiam illius fluminis accolæ almadias quasdam instar nostrarum maximas, his maria sulcant, hæ enim sunt triginta uel quadraginta hominum capaces: stantes remigãt, ut præfecimus: aures habent circunquaque terebratas foramine multiplici. In his foraminibus appendunt anulos aureos, ut olim margaritas AEgyptii: ferũt etiam appensos anulos naribus, quos haud quaquam detrahunt, nisi cibum sumpturi. Itidem agunt & fœminæ: id plus habẽt mulieres principum & optimatum, quòd perforata circunferunt labra. I'nque eis condalia, anulorum genus, ut alii Mauri gerunt, adimúntque pro arbitrio, & id est principatus uel magnæ

claritudinis ſpecimẽ præclarum. Vltra dictum Caput Sagres ad miliaria ferè XL, inuenitur alius ſinus dictus nomine ſanctus Vincentius, cuius oſtium patet ferè miliaria quinquaginta, ſecus latus prædictum. Eſt alter ſinus dictus Viridis, magnitudine excedit ſignum ſancti Vincentii. His fluminibus & finibus indidere nomina Luſitani nautæ, quos rex Portugalliæ eò miſerat explorãdi orbis gratia. Regio eſt tota implicata montibus, unde & amnes, & parua flumina compluſcula deriuantur, reddúntque irriguam terram, nec peragratu eſt difficilis. Vltra dictum ſinum Viridem ad miliaria circiter CC & quatuor aliud Caput apparet quod Lætum appellarunt, ob apricitatem regionis, quæ à dicto Capite auſpicatur. Poſt hoc caput mons eſt eminentiſſimus, totus arboribus conſitus iugiter uirentibus. Superato dicto monte introrſus mare ad octo miliaria uiſuntur inſulæ quædam paruæ, quarum maior ambitu patet miliaria quaſi duodecim, hanc Sylueſtrem appellarunt, montem Leonem dixere: huic ſuccedit ima, ſed patens regio tota harenis ſtrata, ut plerunque in littore maris eſt propter fluxum & refluxum iactabundi ſali. Cum uero præteriueris montana Leonis, mox fluuius labitur ingens, cuius oſtium circuitu patet miliaribus fere tribus: hunc fluuiũ Rubrum appellarunt, ducti hoc argumento, quòd terra erat rubra, & in eundem colorem aquæ, quæ ſolent eſſe cerulei coloris, inclinabant: huic flumini adiacet promontorium, quod de nomine fluminis nuncuparunt, eiſdem moti cauſis. Contra autem dictum promontorium uiſuntur duæ inſulæ pari nomine nuncupatæ, & inde Septentrio uiſitur, non plus diſtans à mari quàm hominis menſura, adeo ut uideatur contingere aquas. Diſtat autẽ oſtium prædicti Rubri fluminis ab hac inſula miliaria quaſi decem. Superato monte Rubro tellus ſe ſinuat admodum aquis impellentibus, & fluuius ingens, quem appellarunt ſinũ ſanctæ Mariæ niuis, quoniam ea die quæ eſt Virgini beatæ celebris, quia in exortu Canis, cum candens ſidus dominatur plurimũ, conſpectæ fuere niues, fluuius huiuſmodi repertus eſt. Ab altera parte fluminis eſt frons quædam è regione, cuius paulum introrſus mare eſt quædam inſula, ubi mare harenam emittit, & efficit breuia innumera, éſtque procelloſum admodum, ob montes adiacentes, & exonerantes in id fluuios, propterea inſulam dixerunt Scamnorum, quoniã ſic egeſtæ harenæ referunt ſcamna, & abacos, ut dictum eſt abunde ſuperius. Vltra dictam inſulam eminet Caput magnum, cui nomen diuæ Annæ indidere, quoniam ea die eſt repertum. Abeſt autem promontorium huiuſmodi à dicta inſula miliaribus XXIIII.

De flumine Palmarum, & aliis compluribus.

Cap. L.

VLTRA itaque dictum flumen ſanctæ Annæ ad miliaria ferè LXX per latus inuenitur aliud flumen, cui ob copiam palmarum nomen à palmis inditũ eſt: oſtium autem huius fluminis licet uaſte pateat, eſt tamen repletum harenis, & breuiis, quæ quaſi inacceſſum ipſum faciunt, quoniam non ſuperatur abſque magno diſcrimine. Item abeſt Caput ſanctæ Annæ ab hoc flumine miliaribus prope LXX, totúmque littus eſt aridum, & nullius ferax, licet pateat plurimum. Ibi etiam inuenere aliud flumen, quod appellarunt Sinum fluminum, argumẽto, quòd quando repertũ eſt id flumen, conſpexere innumeros amnes, & aquarum

rum decurſus incolarum arte factos. Supra dictum flumen ad miliaria XX IIII, per littus ſemper, caput quoddam inuenitur, & in mare multum eminens, inq; eo mons peraltus: hoc promontorium appellarunt Caput montis. Vltra quod progrediendo ad ſex miliaria, inuenitur aliud paruum Caput, neque eminens, & in eo paruus admodum mons, quem Corteſium nominarunt. Ibi igitur collucentes ignes quamplurimos uidêre, præſertim ſuper arbores, & in littore uaſto: nam hos accenderant incolæ regionis, ut eminus nos ueluti è ſpecula conſpectarent: erant enim illis noſtra nauigia hactenus incognita. Superato dicto Capite, ſecus littus nemus condenſiſſimum conſpicitur, cuius arbores maris aquas obumbrant, adeo ipſi mari adiacent. Poſt hoc nemus apparuere quædam almadiæ, & in qualibet illarũ uiri tres nudi, qui pro armis clauas quaſdam gerebant: nam hæ clauæ referebant ſuo modo tela: habebant etiam cultellos paruos in manu, & clypeos duos, arcus uero tres. Hi igitur celoci appropinquauere, auribus & naribus perforatis, alii habebant dentium humanorũ torquem collo dependentem: hos compellare & alloqui uariis interpretantibus mancipiis cœpimus: uerũ licet Turcimani noſtri forent Nigritæ, & uarias noſſent linguas, nuſquã tamen conſequi potuere, ut mutuo ſe intelligerent: & quanuis alter alterũ intelligere nequiuerit, tres tamen ex illis ingreſſi ſunt noſtras celoces, quorũ unum cepimus ducendum ad principem, quoniam rex iuſſerat, ut quoties eueniſſet, ut ultra progredi nauigando complacitum nobis non foret, ex ultima regione quam adiuiſſemus, uirũ quempiam ui uel amore abduceremus. Vt itaq; dicto principis pareremus, hunc ui abduximus Vliſbonam, quem alloquutus eſt mancipiorum Nigritarum genus multiplex. Sunt enim Vliſbonæ propè ex omni genere mortales compluſculi: propterea ſperabat princeps ſe abductum uirum per diuerſa mancipia poſſe de rebus nouis percunctari. Cum igitur tentaſſent omne genus linguarum, ut captum Nigritam intelligerent, uiciſſimque intelligerentur, nullus unquam eſt id conſequutus, præter fœminam Nigritam, quæ addicta erat ſeruituti cuiuſdam patricii Vliſbonenſis. Hæc itaq; uirum huiuſmodi intellexit, & mutuo fruebantur colloquio: nec eſt conſequuta decus huiuſmodi idiomate proprio, uidelicet patrio, uerum lingua quadam media, quam uterque probe callebat. Igitur interprete fœmina huiuſmodi nihil noui habuimus, præter id, quod in ea regione unde abduxeramus uirum hunc, unicornes uiui reperiebantur, & aliæ res quamplurimæ. Quare cum dictus princeps hominem domi tantiſper habuiſſet, donec uir edoctus eſt res regni ſui præclaras, denique decreuit eum miſſum facere, prius datis homini nonnullis muneribus, quæ ipſe petierat. Expedita itaque celoce iuſſu principis, hic Nigrita patriæ reſtitutus eſt honorificentiſſime. Vltra igitur hunc locum unde abduxeramus uirum huiuſmodi, nemo eſt adhuc progreſſus uſque ad eum diem quo ego ſolui ab Hiſpania, qui fuit M. CCCCXCIII menſis Februarii primus. Cæterum nemori prædicto nomen eſt inditum ſancte Mariæ finis. Nec id prætermiſerim, quòd die ſeptima dum redirem ſecus littus nauigans, uidi Caput Album, quo poſtera die ſuperato circiter meridiem in mari apparuit belua immaniſſima, habens effigiem piſcis, quæ in nos gradu citatiſſimo contendebat: hæc à nobis in prora exiſtentibus conſpecta eſt ilico, quam ut uidimus, cœpimus trepidare, quippe

qui uaſtiorem nuſquam uideramus. Ibat igitur belua huiuſmodi tanto impetu ac fragore, celſoue capite, ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re ſubita præſentaneum cepimus conſilium: decreuimus propterea nobis fuga conſulere. Datis itaque uento uelis quàm celerius potuimus, altum petentes, euaſimus diſcrimen deo fauente. Præuentus eſt ergo piſcis huiuſmodi ſpatio unius miliarii: nec propius acceſſit: tunc eſt à nobis conſpectus ad regulam, nam diligentius formam beluæ conſiderauimus. Cum enim caput ſupra aquam efferebat, uidebatur alas quaſdam habere inſtar alarum molendini, quod uento circumagitur, ubi non adeſt aquarum copia. Ob id, noſtra ſententia, uiſa eſt belua non minor liburnicis, id eſt, galleis noſtris. Quam ob rem Hiſpani omnes qui aſſueuere magnis nauigationibus, fatebantur ingenue, nunquam uidiſſe atrocioré uaſtioréue beluam, quam tantopere formidauiſſent: licet innumeras uidiſſent balenas. Confeſſione igitur eorum hæc belua balenam ſuperat magnitudine.

De digreſſu & regreſſu Luſitanarum nauium. Cap. LI.

NAVES igitur quas miſit ſereniſſimus rex Portugalliæ, hæ fuere, primo tres, quarum duæ doliorum XC capaces erãt, baloneros appellant, aliæ uero doliorum L. poſtremo nauem onerariam mediocrem, que annonam omne genus uehebat. Hæ igitur omnes ferebant homines ſupra centum & octuaginta. Soluere enim ab Vliſbona nona Iulii M.CCCCXCVII duce Vaſco de Ghimam. Decima uero Iulii M. CCCCXCIX nauis quæ tulerat dolia L, Vliſbonã rediit: præfectus uero claſſis ad quandã inſulam Capitis uiridis applicuit, ut germanũ ſuum, qui graui ægritudine adflictabatur, in terram exponeret. Altera naui retenta doliorum XC capace, aliam uero combuſſit uirorum penuria, & alterã quæ uehebat annonam, rogo demandauit, quoniam etiam digreſſuri domi decreuerãt, ut ea non rediret.

De Melindæ regno, & de urbe Calechut, ac aliis compluribus locis. Cap. LII.

CVM ITAQVE rediremus domum, erant nobiſcum homines circiter quinquaginta quinque, qui multiplici genere morborum adflictabantur: aliis & ora, & fauces morbus corripuerat, aliorum crura ac genua, tabe, ſanie, uel adrapido dolore labefactauerat iugis ægritudo. Nouas igitur regiones plus ſolito adiueramus ad leucas ferè octingẽtas. Vltra uero compertam regionem, ubi Caput bonæ ſpei uſque ad cognitam plagam tempore regis Don Ioan. ſuperarúntq; dictũ Caput ſpei leucis ferè ſexcentum, à latere ſemper populi ſunt Nigritæ: & peractis dictis ſexcentum leucis, mox apparuit flumen ingens, cuius in oſtio eſt frequens uicus Nigritarum, qui quaſi eis Mauris ſubiiciuntur, qui introrſus degunt, Nigritis bella inferunt aſſidue. Dictum flumen auro ſcatet ingẽtiſſimo, ut referebant accolæ fluuii: rogabant nos propterea, ut illic nouam lunã opperiremur, & pro mora pollicebantur auri plurimum. At præfectus claſſis ſiſtere gradum noluit, ſed progredi celerrime cupiebat. Progreſſi itaque ad leucas trecentas quinquaginta, nacti ſumus urbem circundatam muro, cultámque à populis, Indis haudquaquam abſimilibus, domus ibi ex lateribus & calce pulcherrimæ, ritu maurico. Appulimus tandem his oris, & à rege Mauro perbenigne excepti

excepti ſumus,à quo conſequuti ſuimus itineris ducem,pilotum appellant. Traiecturi eramus ſinum quendam,cuius naturam ignorabamus:urbs Melindæ appellatur,in ingreſſu oſtii ſinus ſita eſt, quem ſinum altrinſecus Mauri innumeri uicatim accolunt. Is igitur pilotus linguam Italicam probe nouerat. Superauimus igitur ſinum traiectu leucarum ſeptingentarum : & tandem deuenimus ad urbem Chriſtianorum pergrandem,quæ magnitudine ſuperat Vliſbonam, Calechut appellant, cuius ſinus frequens eſt urbibus, & oppidis Maurorum : & in capite ſinus ſunt quædam anguſtiæ maris,ut dicimus ſtrictum Romaniæ. Superatis his anguſtiis,aliud mare occurrit,id eſt,ſinus,mare Erythræum appellant, ſiue Arabicum : & ab hoc latere domus ſceleſtiſſimi Mahumetis abeſt itinere trium dierum, Mecha dicitur,ubi arca Mahumetis,& ibi pæclara ciuitas,à Mau Mecha.
ris culta, & mea ſententia, is eſt ſinus Arabicus, in quem, ut meminit Plinius, Alexandri Magni & Romanorum arma penetrauere,& Romano tandem paruit imperio.

De ſitu urbis Calechut,& de moribus regis,& de eius regia.

Cap. LIII.

ET VT reuertar deſcripturus urbem Chriſtianorum Calechut, Vliſbona maiorem eſſe noueritis. Hæc igitur colitur ab Indis Chriſtianis,qui in eum colorem inclinant,qui eſt inter nigrum & album, Bigas appellant:ibi templa cõpluria,& tintinnabula:uerum ſacerdotibus & cultu diuino carent, tãtum in ſuis delubris uiſuntur uaſa quædam cum aquis,tum etiam balſamo plena , omníq; triennio immerſi flumine quodam baptizantur . Is fluuius præterluit urbem , ubi templa ex lateritiis coctilibus calcéque fabricata conſpiciuntur more maurico. Diuiſas uidebis urbes per uicos & angiportus,ut mos eſt in Italia, ſtratas nos appellamus, Galli ruas. Huius urbis regi incredibilis ſeruitus exhibetur à ſubditis,uiuit more regio ac ſublimi faſtu, longum ſeruorum ordinem poſt ſe trahẽs: admiſſionales,& ædituos ac cubicularios habet quamplurimos , regiámque pulcherrimam. Verum rex urbe aberat, cum præfectus claſſis noſtræ appulit portum Calechut : qui ubi de eius appulſu certior eſt factus, mox illinc ſoluit, agebat in quodam oppido,quod diſtat à Calechut quinque uel ſex leucis. Rediit igitur Calechut uiris ferè quinquaginta concomitantibus:& demum triduo tranſacto,iuſſit accerſiri præfectum claſſis noſtræ: quem,ubi terram tenuit , illico excepere hominum quinque milia,& ad regiam deduxere principis, uiris duodecim comitatum : cuius fores obſeruabant æditui decem , clauas geſtantes ex argento faberrime factas . Deinde peruenere ad cubiculum regis , ubi rex iacebat in lecto imo,qui ſic condecorabatur: Primo totum cubiculum ſtratum erat ui- Velutum.
ridi ſerico, uilloſóque, uelutum appellant:at eius parietes cooperiebantur ſerico multiplicis coloris ritu Damaſceno contexto: cubile uero inſtratum erat ſtragulo albicante, uerum aureis filis intertexto, conopeóque ditiſſimo inumbrabatur. Tum rex lecto ſic eſt orſus ab imo, Qui mortales forẽt,quò nam peterent,auide percunctatus. At noſtræ claſſis præfectus,O rex inquit, Chriſtianorũ mos eſt,ut cum principem princeps per internuntium alloquitur, prius non promat legatus ſui principis mentem , quàm aſtantes paululum ſeceſſerint : tunc rex innuit ſuis,ut parũper ſecederent: mõxque præfectus claſſis regem his dictis alloquitur,

Regẽ uidelicet Portugalliæ iampridem compertum habuiſſe, quanti facundus foret, utpote rex celſitudinis immenſæ, ac Chriſtiani nominis non contemptor, cupiebat propterea enixe in eius amicitiam, & neceſſitudinem recipi, ſi pacis & concordiæ ſupererit locus quiſpiam : & quòd in huius rei certius argumentum, per ſuum legatum condigne eum ſaluere iubeat, ut Chriſtiani reges ſeruant, ut mutuis conſalutationibus apprime gaudeant. Rex itaque legationem, & regis conſalutationem perquam humane excepit, iuſſitque uni è ſummatibus locupletioribus, ut præfectum noſtræ claſſis honorifice domi exciperet, monuítque ducem, ut ſereno animo conquieſceret.

De aromatibus & moribus Calechut.

Cap. LIIII.

IN HAC itaque urbe Calechut uiſuntur ditiſſimi mercatores innumerique: hi ſunt qui regem tum muneribus tum ingenio ſibi conciliant, & ferè pro libito gubernant cuncta. Habent propterea Moſcheam in foro, & ibi commercia exercent ſua, plerunque ſunt Mauri, uiri acres & exerciti mercimoniis. In urbem itaque Calechut comportant aromata ferè omne genus, uidelicet cynamũ, piper, gariophyllum, zinziberim, thus, lacham. Sunt & ſyluæ ſandalii condenſiſſimæ, non tamen huiuſmodi aromatum genera ibi naſcuntur : ſed ferè undequaque importantur, ab inſula præſertim, quæ abeſt ab urbe Calechut leucis CLX, à continente autem leuca una, in eodem latere ubi ſita eſt urbs Calechut. eò itur terreſtri itinere XX dierum ſpatio: incolitur à Mauris, neque Chriſtianis: Mauri dominantur, & inde plura aromata Calechut exportantur, quoniam ibi eſt emporium, & eorum ſtatio: potior illorum moneta appellatur ſaraffi ex auro obryzo defecatôq;: hanc cudit Soldanus Syriæ dominus, pondere noſtri nummi aurei, eam granis binis excedunt ſaraffi: & ibi Venetorũ, & Genuenſium aurei expenduntur, & moneta parua argentea, quam cudere Soldanum arbitrantur. Ibi etiam ſunt panni ex ſerico omnium generũ, cocco alii, alii Tyrio, purpura, uel buccino infecti: ibi etiam uidebis byſſinum, id eſt coccum Tyrio infectũ, & id genus complura ſunt, & panni auro intertexti plurifariam, Attalici dicuntur: æra autem fabrefacta, & ſtannea uaſa plurima comperies. Et ut tandem finiam, ferè ibi nihil deſiderant, quod ad humanum cultum pertineat. Et hæc mea ſententia ex Babylonia AEgypti comportantur, Cayrum appellant,

De nauibus quæ cauent à magnete, & de pretio aromatum.

Cap. LV.

PORTVGALLENSES in urbe Calechut commorati ſunt, à die decimonono Maii uſque in diem uiceſimumquintum Auguſti : & per id tempus uiderunt innumeras naues, ut puta ſupra mille ac quingentas, quæ ultro citróque commeant commercii gratia, & præſertim aromatum. Inter has naues quæ magnitudine alias excedit, non eſt capax CC doliorum. Earum ſunt magnæ quædam, nonnullæ uero paruæ: unum tantum malum habent, id eſt arborem, nec nauigant, niſi uentum habeant in puppi, adeóque æſtibus maris interturbantur, ut nonnunquam ſemeſtri ferè continuo, ut tranquillum fiat mare expectent: ſubmergũtur plurimæ, & miro artificio ſunt fabricatæ : ſunt tamen

men debiles perinde ut armorũ pariter ac tormentorũ ſint impatientes: quæ uero cõtendunt ad inſulas, ut inde cõportent aromata omne genus, fundi ſunt perquã mediocris, adeo ut paruo ad nauigandum alueo egeant. Aliæ ſunt quæ idcirco abſq; ferro ſunt, quoniam uim magnetis pauent: nam is lapis uiſitur ſupra dictas inſulas, qua iter ipſi faciunt. Dum urbi appellere uſu uenerit, illarum ſtatio eſt in terra, in luto tamen. Id enim curant ex compoſito, ut tutius degant in arido: cum increſcit mare, dant operam ut eius æſtu naues impellantur in ſiccum, & ibi tantiſper manent, donec finitis commerciis ſoluere illinc complacitũ fuerit: mare ibi creſcit & decreſcit ſingulis ſex horis, ut apud nos. Viſuntur aliquando in ſicco naues quingentæ uel D C, que res propè eſt incredibilis. Pondus cinnami, id eſt cantatorum quinque pretium X aut XII ducatorum non excedit, ſi ſuam monetam conſideres, id eſt zaraffos, ferè idem pretium erit, ut præfecimus. Vbi uero legitur, minore multo pretio, ut puta ſex aureis pondus uenditur cinnami, tantundem uenditur piper, ac gariophyllum: zinziber uero dimidio minus. Lacha autem ferè nihili uenditur, id efficit copia ingens, propterea uilipenditur. Itidem ſandalium, cuius nemora uiſuntur: pro his rebus nihil præter aurum & argentum, aut choralium recipiunt. Merces uero noſtras præter linum paruifaciunt. Linum igitur ibi eſt in pretio: nam noſtri nautæ camiſias complures pretio non mediocri uendebant permutatione aromatum: licet ibi tela ſit perquam ſubtilis & candida, quæ, ni fallor, Babyloni, quæ eſt urbs Nili, quam Cayram appellant, tunditur ut hic. Si ſoluendum eſt uectigal, pro centum quinq; ſoluunt: pretioſos lapides tulere paucos, & eos ferè pretii nullius: quoniam ut uerum fatear, defuit eis aurum & argentum, quibus commercia exercebant. Dicunt etiam ſubeſſe aliam cauſam, cur non tulerint lapides, quòd uidelicet maiore pretio quàm autumauiſſent uendebantur. Itidem de margaritis aiebant, nos tamen ſecus credimus: ſed nobis perſuademus eos perquam uili pretio uendi, licet à Mauris emantur, qui ſemper plus æquo rem æſtimant, próque re una quatuor petunt, procaces nimium: attulere tamen hos lapides, uidelicet berillos, topazios, zaphyros, adamantes & chryſolytos, aiunt tamen præfectum claſſis emiſſe lapides pretioſos complures, argumẽto quòd omne ſuum argentum cum lapidibus huiuſmodi permutauerit, uidelicet uaſa aurea argenteáq; cælata, quæ cauſa ſplendidioris apparatus ſecum tulerat.

De Mecha ubi eſt arca Mahumetis, & de monte Sinai, & mari rubro. Cap. LVI.

NAVES quæ comportant aromata omnium generum, inibi plerunque eundem ſinum prægrandem traiiciunt, quem Luſitani ſuperatis illius anguſtiis cymbis quibuſdam, mare Erythræum, id eſt, rubrum traiiciunt: dehinc terreſtri itinere ad domum quæ dicitur Mecha, ubi Mahumetis arca uiſitur, quæ à littore maris rubri abeſt introrſus itinere dierum trium. Inde ad Babylonem, id eſt Chayrum Nili contendunt, tranſeunt ad radices montis Sinai, & demum per ſiccam harenam, ubi turbo quandoque adeo ſæuit puluerís, ut uento puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circumeunt totum eum ſinum: aliæ fluuium illum, ubi comperere gentes multiplices propè Mauris adiacentes, cum

quibus diutina bella agunt. Reperitur etiam in Calechut uinum maluaticum, quod fert Creta, id eſt Candia inſula: ex Chairo tamen comportatur eò loci. Aiunt etiam quod nunc anni octuaginta faciunt, quibus nonnulli Chriſtiani albi eò iuere commercii cauſa: nam hi pileos gerebant in capite albos, oblongóſq; ut ſolent Germani: barba his erat promiſſa inter nares & os, ut Byzantii mos eſt aulicis: cætera tonſi: barbáſque huiuſmodi maſtuchos appellant: hæ ferebant uiros loricatos ferreis loricis, ac thoracibus, noſtris non abſimilibus: haſtíſq; quibuſdam utebantur, tormenta etiam habebant, uerum noſtris minora: poſtquam conſueuere ſingulis bienniis ſemel eò contendere, claſſem non mediocrem trahentes, utputa nauium XX aut XXV. Hanc gentem incolæ Calechut adhuc neſciunt, mercéſque præter linum quod deferunt candidum ſubtiliſſimúmque, nauibus malos quatuor habentibus, ut Hiſpanæ, exportant aromata, eos igitur ex Germania adueniſſe minime arbitramur: nam id haudquaquam nos lateret: uerum plus fidei habet, ut ſint Tartari è Roſcia profecti, ut referunt quidam, qui crebro arant maria: tamen breui ſperamus huius rei certiores fieri, interprete Medio piloto, qui ſecum profectus eſt, nunc apud præfectum claſſis captiuum agit: nam nolens nauigat.

Maſtuchi.

Medius.

De cibatu regis Calechut, & eius populis. Cap. LVII.

AD DICTAM urbem Calechut Chriſtianorum magnam uim tritici comportant Mauri ſuis nauigiis: una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum, qui tertiam ſolidi partem complent: panem conficiunt abſque fermento, non habent clibanos, uerum ſub cineribus, ut nos aliquando placentas torrent, eúmque faciunt in diem: oriza abundãt, & bobus, uerum noſtris multo minoribus, abundant etiam lacte & butyro, Aſſyriis malis, eíſque dulcioribus, pomíſque omne genus cetrinis, aliíſque fructibus mitioribus compluribus: Cariotas habent recentes, & paſſas, & propè fructus omnium generum. Rex eius urbis ab omni morticino abſtinet: nam is mos inoleuit apud eos, ut ipſe rex, ac reliqui aulici & probi ferè omnes nihil edant, quod mortem patiatur: nullo ergo animali ueſcuntur, hoc argumento, quòd dominus noſter Chriſtus deus omnipotens tulit ſententiam in Chriſtiana hiſtoria, ut qui mortem intulerit, & ipſe pereat, alludentes ad illa uerba: Qui ferit gladio, gladio peribit, uiri potius ſtolidi quàm ſimplices: at populus in promiſcuum, & carnibus ac piſcibus ueſcuntur, ſoluti his curis: non tamen necant bona animalia, ut ſunt boues, eóſque benedictos dictitant: & cum prætereunt, contingunt manibus, eóſque deoſculantur, ut noſtri ſimpliciores deoſculantur ſanctorum imagines, cum manum ad os referunt deoſculando non alia magis de cauſa, quàm quia ea tetigit imaginem. Verus itaque rex illorum lacte uiuit ac butyro, oriza quoque & aliis compluribus: eundem ritum in cibatu aulici & ſummates obſeruant. Hic itaque rex arroganti ac ſuperbo faſtu recumbit, palmarum ſucco pro uino utitur, è uaſe argenteo bibit, ita tamen ut uas labra non contingat. Suſpenſo itaque uaſe, inſtar crateris uinum demittit guttatim, & ori infundit. Piſces ibi noſtris haud ſunt abſimiles, regio frequens eſt piſcatoribus: maiores equos noſtris habent, uerum Mauri eos non magni faciunt.

De cogni-

De cognitione Christi quam habent, & de notitia pontificis Romani. Cap. LVIII.

CHRISTIANI qui urbem Calechut incolunt, equitant elephantes, quoniam ea regio animalibus huiusmodi abundat: quæ ubi mansuescunt facillime. rex cum aliquò contendit: trahit secum innumeram peditum multitudinẽ: nonnulli uero elephantis uecti, regem concomitantur. Rex uero humeris hominum nobilium fertur: uiri pubetenus tantum uestiuntur, cætera usque ad inguina nudi. Veste utuntur cotonina, quoniam eo panno abundant plurimum: utuntur & pannis sericeis, & in primis illustriores: at alii aliis utuntur uestibus, prout patitur illorum census & opulentia. At nobilium uirorũ mulieres, etiam supra cincturam carnes uelant telis subtilioribus. Egregiæ uero fœminæ usque ad pubem tantum corpora tegunt. Mauri autem more suo uestiti incedunt, cooperti ad talos usque. Abest hæc ciuitas ab Vlisbona leucis milibus & octingentis: quæ ratione subducta, ut leucæ cuilibet dentur miliaria quatuor, is numerus leucarum efficiet miliaria quindecim mille & ducenta: tantundem metiri oportet in regressu: quare si pensitatius quis consideret, quanto temporis interuallo id itineris perfici possit, comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius quàm decimosexto mense. Mauri uero nautæ ad ulteriores regiones duce Septentrione nauigant cum instrumentis quibusdam ligneis, quadrante uidelicet & astrolabio. A dextris semper cum sinum persicum traiiciunt, referunt pilotæ illorum, id est duces itineris, quod ad meridiem supersunt insulæ XI mille illis inaccessæ, quas non adeunt, quoniam nimium tendunt ad meridiem, adeo ut non sit tutus accessus. Forte fortuna hæ sunt, quas nuperrime rex Hispaniarum inuenit. In Calechut habent mediocrem notitiam presbyteri Ioannis, uerum non exercent inuicem commercia, neque consuetudines: quoniam multum abest ipse à Calechut, introrsus plurimum. Christum credunt natum ex Virgine maria, neque peccasse unquam, & ab Iudæis cruci affixum, mortuúmque, ac Hierosolymis sepultum. Papam uero sciunt Romæ degere: alioquin sanctæ Romanæ ecclesiæ notitiam haud habent aliam: norunt literas, & sua lingua scribunt. Pilotæ.

De aromatibus, ubi nascantur. Cap. LIX.

IBI IGITVR sunt innumeri elephantorum dentes, ac cotoni, saccaríq; plurimum, & mea sententia quicquid est quo uita carere non possit, eo hæc regio exornatur ditatúrque mirum in modum, creditúrque uinum fore in pretio, quandoquidem eo libenter utuntur Indi Christiani: expetunt etiam oleum admodum. Ibi etiam eximie iustitia colitur quàm alibi gentium: nam siquis furatur aut occidit, ritu Turcarum palo affigitur atrocissime. Qui uero uectigalibus imponere uult, si deprehensus fuerit, totum perdit, mercésque ludit omnes. Inibi rursus inueniuntur unguenta ferè omne genus, ut sunt castoreum, ambra, storax, & id genus alia. Insula uero quæ mittit aromata, Zellum appellatur: ea est ultra Calechut urbem ad leucas fere C & LX, ubi oriuntur aromata: at arbores cinami & piperi fert alia insula introrsus continentem. Aiunt etiam circum urbem Calechut nasci piper & cinamum, uerum non ad perfectionem. Gario- Zellum.

phylla deferuntur à remotiore plaga: reubarbari ibi plurimũ, & aromata minutiora complura. Zinziber in mediterraneis oritur electiſſimum. Sinus quem præfeci, colitur eximie altrinſecus à Mauris. Poſt hæc intellexi melius à nonnullis, ipſum tantũ à latere uno habitari à Mauris, ab altero uero uerſus meridiẽ ab Indis Chriſtianis, eiſdémque albis ut nos, in littore maris æque ac in mediterraneis. Is eſt tritici ferax plurimi. fructuum & carnium, & propè omnis annonæ. Inde plura ad urbem Calechut deferuntur: nam regio ubi uiſitur Calechut, obducta eſt harenis, habet humum ieiunam: & præſertim tritici & id genus eſt impatiens. Ibi etiam duo uenti ſolum flant in æſtate, uidelicet Subſolanus, & hyeme Fauonius, ſiue Zephyrus: rerum omnium ſunt elegantiſſimi pictores: urbs muro ambitur nullo, uerum domos continenter & in ordine poſitas, uicóſque maurico more habet. Eadem inſula quæ fert cynamum, mittit & gemmas abſolutiſſimas.

Portus aromatum Soldani. Cap. LX.

QVOAD res Indas inuentas ab iſtis quibuſdam meis literis reddidi uos certiores ſigillatim: poſt uero ſuperuenit pilotes ille, quem ui ceperant. Is uiſus nobis eſt ex Dalmatia oriundus, tamen reuera erat Iudæus, ortus Alexandriæ, aut non longe ab ea terreſtri itinere: iuuenis admodum Indiam adiuit, nunc in urbe Calechut uxorem habet & natos. Is dominus erat quatuor nauium: ibat propterea interdum cum claſſe, & de eius regione mira referebat: de diuitiis præſertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ omnia ueniunt ex inſula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquaginta uiſitur, parúmque abeſt à continente: oram Mauri tenent: piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, uidelicet illarum decem tribuum, quæ ex AEgypto traiecerunt in Arabiam, ſuperato mari Erythræo. Affirmant etiam innumeros eſſe idolorum cultores, gentiles uocant & Chriſtianos propè nullos. Verum falluntur plurimi, qui arbitrantur ob id Chriſtianos eſſe complures, quòd uidelicet eccleſiæ uiſuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen ſunt idolorum, quod profecto magis quadrat rationi: nam abſonum eſſet dicere, quòd ibi Chriſti nomen colatur abſque diuino cultu, & præſertim à Chriſtianis. Igitur ibi nec ſacerdotes cernuntur, nec fiunt ſacrificia quæpiam: aſſeuerant itaque nullos eſſe inibi Chriſtianos, quàm eos qui preſbytero Ioanni parent, qui diſtant mirum in modum ab urbe Calechut, cum citra mare Erythræum exiſtat, non longe à rege Melindarum, in Africa introrſus multum uerſus Nigritas, prope Guineam. Is preſbyter alibi Soldano confinis eſt, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs uaſtiſſima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaq; preſbyter Ioannes habet ſacerdotes qui diuina exequuntur, ut noſtri Euangelia colunt & obſeruant, necnon alia eccleſiæ mandata ut reliqui Chriſtiani haud contemnunt, parúmque in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus autem in mari Erythræo portum habet, & ex Alexandria AEgypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terreſtri dierum octuaginta: tantum abeſt ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiam à dicta urbe uiſitur quædam inſula diſtans à continente leuca una, ubi innumeri piſcatores uiſuntur, qui margaritas multiplices

piſcantur.

piſcantur. Ibi nullæ ſunt aquæ ad potandum ſuaues: uerum hi nautæ proficiſcuntur ad quoddam flumen ſine utribus ac doliis, ſed ſolis nauibus hauriunt aquam. Armenta, cum naues rediere, ilico currũt ad mare, ut aqua dulci ſatientur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hæc inſula eſt citra Calechut itinere leucarum ſexaginta, & colitur à Gentilibus, id eſt idololatris. Vaccas & boues eximie colunt, utpote benedicta animalia. adeo ut ſiquis læſerit quodpiã illorum, is protinus morte pœnas luat, non aliter quàm pro furto. In cibatu igitur animalia huiuſmodi non habent. De inſula uero Taprobane, de qua ſatis ac ſuper ſcripſi, alia non habemus, niſi quòd credimus ipſam innatare uaſtiſſimo pelago, & abeſſe plurimum à continente.

De inſtrumentis nauigandi, & quanti merces inibi uendantur. Cap. LXI.

IN VRBE Calechut eſt templum, quod ingredi nefas eſt. Impune id ingredi non licet cuiquam die Mercurii ante meridiem: nam ſiquis ante id tempus ingreſſus fuerit, mox moritur ob dæmonum conſpectum, qui per id tempus inibi ferè innumeri conſpiciuntur. Addebat etiam Iudæus qui captus fuerat, diem eſſe quendam in anno, quo in dicto templo ſuapte natura lampades quæpiam accenduntur, & rem monſtrificam ac portentoſam efficiunt. Inibi nauigant abſque pyxide, ſed ſolo quadrante ligneo: quæ res uiſa eſt difficilis admodum, & in primis cum cœlum inumbratur nubibus, adeo ut ſtellæ uideri nón poſſint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iaciant adhuc ignoramus. Temones nauiũ alligant funibus, & longitudine excedunt nauium tranſtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regionis ſunt corallia, & æra fabrefacta in uaſa, ut in cacabos & ſartagines, uel ahena, & id genus plura, necnon in laminas. Conſpicilia magni penduntur plurimum, adeo ut alicubi gentium par unum conſpiciliorum pretio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in pretio telæ rudiores, uinum & oleum: panni ex auro ferè nulli, & alii panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugalliæ. Cap. LXII.

HIC NOSTER rex Portugalliæ in his rebus animi eſt quidẽ non mediocris, uerũ eximii: argumento eſt claſſis quam parat in expeditionem Indicã: nam in præſens naues quatuor expediũtur, ac celoces duæ omni annonæ genere perquã munitæ, ut menſe Ianuarii præſto adſint ingentiſſimis refertæ mercimoniis, inq; eis armamenta omne genus, ut ſi forte fortuna rex Calechut renuat ob latam conditionem, & noſtræ gentis contubernia ſpernat, diſcat ui dare aliquando, quod amicè potuiſſet. Hæret igitur animo illi, ut cum opus fuerit, ſua claſſe naues futiles ac nullius pẽſi regis Calechut profliget. Quòd ſi pro arbitratu ſuccedet, quoniam uix referre poſſum, quàm parui ſint momenti, & uirium nullarum orientaliũ meridionaliũmq; nauigia, ubi noſtris collata fuerint: inter cætera ſulcare maria nequeũt, niſi uentum habeant in puppi: uerum ibi nauiũ propè infinitus numerus uiſitur: & ultro citróq; commeãt ferentes aromata ferè omniũ generum. Potiſſima animalia eius regionis ſunt elephanti: his bella conficiunt:

turres quaſdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorum, qui de turribus huiuſmodi præliantur: moderatorem habent, qui turrita animalia regit, ut commeminit Plinius. Eis reges ſe ſuáque tutantur: alii in exercitu ad bella ducunt elephantorum MDC. alii MDCCC. alii minus, prout ſumptus exigunt illorum. Quando naues appellunt onuſtæ, id fit ui elephantorum: currunt effuſiſſime: & licet uix ſit dicto fides, fabuláque cenſeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quanuis ibi ſit copia elephantorum, eos tamen uendi pretio ingenti, ſi alias res ſpectaueris. Præfectus claſſis noſtræ, nec alii lapides pretioſos tulere: quare nobis perſuademus haud difficulter, lapides huiuſmodi inibi haud quaquam reperiri, ſed è lõgiore regione conuehi, fitque propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides pretioſos, ſtorax, caſtoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiuſmodi comperti habebimus, mox uobis colliqueſcet. Hic rex noſter harum regionum iam titulum gerit, uidelicet, Rex Portugalliæ & Algarbiorum citra & ultra mare in Africa, & Guineæ dominus: & per nautas ſuos cum Arabibus, Perſis & Indis commercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit præfecto claſſis regium trophæum. Cap. LXIII.

ANNO MD, rex Portugalliæ ſereniſſimus claſſem nauium duodecim in Indiam expediuit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcũ: & hanc claſſem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligẽtiſſime, tantúmque amnonæ naues comportarunt, ut uictui menſium decem & octo abunde ſufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt commercii gratia in eam regionem, ubi locus eſt dictus Zaphal, ſecus iter quo itur Calechut. Itaque naues decem prædictæ eas merces domo ſecum attulere, quas crederent Indis & Perſis haud fore ingratas. Ergo octaua menſis Martii anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugalliæ conceſſit ad locũ quendam ad ſecundum urbis lapidem, cui nomen eſt Sanctæ Mariæ de Balera, non alia de cauſa, niſi ut daret præfecto claſſis noſtræ regium trophæum. Hæc itaque claſſis ſoluit illinc die Lunæ nono Martii, cœlo ſereno, ac felicibus auſpitiis. Igitur die XIIII, dicta claſſis ſuperauit inſulas Canarias. Item die XXII præteriuit capitis uiridis inſulam. Item die XXIIII quædam nauis digreſſa eſt ab aliis, & quò conceſſerit, adhuc nobis eſt incognitum: nam nuſquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus. Cap. LXIIII.

VIGESIMAQVARTA Aprilis, die Mercurii, in octaua Paſchæ dicta claſſis uidit continentem quendã: ob quam rem gauiſi ſunt plurimũ: propterea miſere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi eſſe arborum uim maximam, & gentem quandam littus obſeruantem. Iactis itaque ancoris, rurſus cymbam mittunt, quæ diligentius ſcrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem eſſe eius coloris, qui medius eſt inter album & nigrum, eóſque uiros habere habiliſſima corpora, ac capillum promiſſum, & nudos eſſe, ſicuti exeunt ab utero matris, omníque uerecundia carere, & eorũ ſingulos arcus ferre cum ſagittis, utpote qui

te qui littori fluminis cuſtodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta claſſe, qui eorum linguam calleret. His ergo conſpectis cymba rediit ad claſſem: & dum nox humida cœlo præcipitat, ſurrexit atrox tempeſtas, quæ plerunque noctu ſæuit: mane uero ſequenti ſublatis ancoris, adhuc undabundo mari ac ſæuiente, percurrimus tamen littus quaſi ad Aquilonem, flante Euro, ut ſi forte fortuna nacti fuiſſemus portum aliquem, ubi tutius claſſis conquieſceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam nacti ſumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere è noſtris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectum claſſis duxere ut intelligerent quænam gens eſſet: quoniam idioma illorum nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec ſignis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus claſſis prædictos Ananinos penes ſe nocte una habuit: & ubi uidit nullum eſſe cum eis humanæ uocis commercium, eos dimiſit indutos tunica interiori, & ueſte alia birretóque quod eis ſumme placuit, nam nudi incedebant: propterea omne genus ueſtis admirabantur, utpote rem hactenus non uiſam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibuſdam aliis moribus.

Cap. LXV.

EA DIE quæ erat octaua poſt feſtum Paſchæ, id eſt uigeſima ſexta Aprilis, præfectus claſſis noſtræ decreuit miſſam audire: propterea iuſſit præparari tentorium, ſub quo diuina officia celebrarentur: & poſt miſſarum ſolemnia omnes dictæ claſſis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudiis & ſaltationibus inſiſtebant, quíque cornu intonuere, dum diuina celebrarentur: & mox peractis miſſis unuſquiſque dilapſus eſt in ſuam nauim. Incolæ uero regionis illius deſiliebant in mare, immergebantúrque uſque ad ulnas canendo, geſtiendo, multáque alia lætitiam præ ſe ferentia agendo. Poſt hæc præfectus claſſis cum pranſus eſſet, ſignum dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaque egreſſi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnam uoluptatem ſumentes ex illorum ſaltationibus & tripudiis: & demum cœperunt exercere inuicem commercia: nam incolæ pro panno, papyro, & aliis minimis, arcus & ſagittas dabant: & tandem in his permutationibus mercium totam diem conſumpſere: & inibi inuenere flumen ad potandum ſuauiſſimum: & cum adueſperauiſſet, rediere ad ſuas naues omnes. At ſequenti die præfectus claſſis decreuit aqua & lignis rurſus nauẽ communire. Igitur illius iuſſu nautæ omnes aquatum & lignatũ profecti ſunt, adiuuantibus illis populis: nam cateruatim confluebant, ut nobis eſſent auxilio. Iuere etiam è noſtris compluſculi, ut illorum domos & habitacula uiſerent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutarunt ſuas merces cum pſitacis & radice quadam, quæ dicitur igname, qua panis illorum conficitur, eóq; utuntur Arabes: nam noſtri pro his rebus dederunt ſupradictas merces: & ibi ſex dies permutando noſtra cum ſuis triuimus. Quo ad mores illorum non ab re fuerit pauca commemorare. Sunt igitur, ut ſupra meminimus coloris qui eſt inter nigrum & album, pardum appellant: nudi ſemper incedunt, nullus eſt eis pudor, neque uerecundia: capillum promittunt, barbã uero & oculorũ palpebras uellunt, & inibi depingũt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & Igname.

cœleſti, necnon rubeo: & ferunt labrum oris inferius perforatum, & in foramine huiuſmodi ponunt oſſa inſtar claui: alii autem lapillos ferunt eiuſdem coloris, adeo ut uideatur totum labrum gemmatũ: itidem mulieres agunt, ſuntque ſine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: domos habent ligneas, quas foliis & ramis arborum cooperiunt, ſuffulciúntque eas innumeris columnis: & in medio earũ ad parietem collocant rete bombicinum appenſum, in quo homo inuoluitur: & rurſus rete aliud, quoad continenter plura in ordine diſponant, intérque ea rogos accendunt, efficiúntque ut in cœnaculo uaria cubicula & retia parietum uicem ſuppleant: nam retibus diſcreta ſunt eorum habitacula.

De pſitacis inibi repertis.
Cap. LXVI.

IGITVR eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis: abundant uero omni genere auitiorũ, præſertim pſitacorum multiiugi coloris, tantáque proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E' pennis uero auium pileos & birreta conficiunt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquíſque irrigua admodum: milium fert, & ignamen herbam, unde panis illorum conficitur: necnon goſipii mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio eſt uaſtiſſima, & an ſit inſula uel cõtinens, nondum ſatis liquet: uerũ nos inclinauimus in eam ſententiam, ut ſit continens, ob immenſam uaſtitatem. Cœli eſt ſaluberrimi, & incolæ retia habẽt fere innumera: quoniam omne uitæ ſuæ tempus terunt piſcando: nam piſcantur piſces quaſi omne genus. Inter cæteros piſces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium non quidem mediocri craſſitudine excedit: & rurſus idem longitudine duo dolia ſuperat, & formæ eſt obrotundæ, caput habet ut ſus, uerum oculos paruos, dentibus caret, ſed aures longitudine & latitudine brachii menſuram excedunt: in inferiori parte corporis duo habet foramina, cauda illi eſt oblonga, eadémque lata ſupra brachii menſuram: & loripes erat: in aliqua corporis parte uidebatur habere ſuis cutem: corium denſum ſupra digiti menſuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus claſſis decreuit de his rebus regem reddere certiorem, & in ea regione uiros duos, iam ob ſcelera morti addictos dimittere: nam ex his complures ſecum trahebat. Itaque ilico præfectus claſſis nauim expediuit in Luſitaniam, quæ regem harum rerum certiorem faceret: nec ob id numerum duodecim nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales caſus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quòd narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Luſitanis. Hoc facto mox mittit quoſdam, qui in littore crucem eminentiſſimam figant, ceu noſtræ fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut præfecti, morti addictos deſeruit: qui ubi uidere ſe deſtitutos omni Chriſtianorum auxilio, flebant mœſtiſſime. At incolæ regionis illius eos ſolabantur, miſerati eorum conditionem.

De ingenti tempeſtate, qua naues quatuor ſubmerſæ ſunt.
Cap. LXVII.

IGITVR ſequenti die, ſecunda erat Maii, anni eiuſdem, explicuimus uela, iter

iter dirigentes uersus caput Bonæ spei: & id maris iter leucas ferè habet M C C, id est, miliaria quatuor mille. Die uero duodecimo eiusdem mensis nobis nauigantibus Cometa quidam apparuit Arabiam uersus, cuius radii promittebantur plurimum: sicque cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctúque: & tandem die dominica, uicesima quarta mensis Maii, dum iter nostrũ prosequermur, & classis omnis felicibus uẽtis potiretur, capientes uentum non pleno malo, sed medio, ob pluuiam quæ præcesserat, ecce uentus turbinis repentino flatu inuasit nautas, egítque ut naues propè omnes submergerentur: nam quatuor ex nostris nauibus inuertit submersitque, nec ultrà earum quampiam uidimus: adeo enim concite eas corripuit tempestas, ut eis auxiliari nequiuerimus: quippe qui parum & nos aberamus à morte. At naues septem quæ supererant, uentũ in puppi accipientes, dei clementiæ haud diffidentes nauigabamus. Dum itaque priore tempestate perterriti mœstissimum iter prosequebamur, ecce atrocior procella cœpit mare interturbare, & effecit ut plus solito sæuiret: adeóque iactabamur fluctibus, ut uideremur cœlum conscendere, dum fluctus nos in superiora impellebãt: cum uero demittebamur, ipsum Acheronta petere arbitrabamur, tanta erat inundatio aquarũ. Vela facere uentis prohibebat tempestas: igitur luctamur cum Neptuno, & in uarias partes disiungimur: eóque discriminis peruenerамus, ut altera alteram conspicere non posset: nam nauis quæ classis præfectum uehebat, id est prætoria, cum duabus aliis iter aliò cepit: quò tamen pergeret non satis sciens. Alia uero nauis, quæ regis nomen obtinebat, aliò profecta est, comitantibus duabus aliis. At ea quæ sola supererat, infelicior cæteris, errabunda per se mare sulcabat. Sic itaque alto iactati per dies X X, hanc maris sæuitiam perpessi sumus.

Cometa.

Tempestatis violentia.

De Zaphala auri mina. Cap. LXVIII.

TANDEM sextodecimo Iulii fauentibus superis, Arabiæ littora conspeximus, & illò nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piscium copia: cepimus ex eis complures: nec tamen quisquam nostrum continentem applicuit: solum enim littori adhæsimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc sublatis ancoris, & secus littus iter prosequentes nostrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, cum hominibus, tum etiam multiiugiis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea est in loco qui dicitur Zaphala: & ibi erant duæ insulæ, ubi naues duæ Maurorum commorabantur commercii causa: hæ enim aurum uehebant ad regnum Melindæ: quæ quidem naues ubi nostram classem conspexere, mox effusissime fuga sibi consuluere terram petentes: & aurum quod uehebant, in mare proiecerunt, ne nos eo potiremur. At præfectus noster ubi hæc uidit, in eos uela fecit, cepítque naues huiusmodi, in quibus parũ adhuc supererat auri. Captos igitur compellare cœpit & percunctari, quænam gens foret undéue ueniret, & quò pergeret. At dux Maurorum, Mauri, inquit, sumus, regi Melindæ necessitudine arctissima coniuncti, ex insula quæ Zaphal dicitur uenimus, uxorem ducebam mecum, & dum classem uestram conspeximus formidantes, terram appellere

feſtinantius uoluimus,ea maris obruta eſt fluctibus:idem caſus nato obtigit meo. Tum noſtræ claſſis dux, ubi accepit eum regis Melindæ affinem eſſe,ægre tulit eorum iacturã,ſolaríque cœpit eos, honorifice admodum ipſos excipiens in memoriam tanti regis, cum quo nobiſcum maxima amicitia intercedit, & in primis cum noſtro rege. Iuſſit itaque ut illorum naues reponerentur:& ſiquid auri ſublatum fuerat,id totum mox reſtitueretur. Tunc Maurorum præfectus percunctatus eſt noſtrum ducem,an faſcinatorem haberent quempiam,qui incantationibus peſſundatum aurũ extrahere poſſet. Cui noſter dux infit: Nos Chriſtum deum colimus, qui arcte nobis has faſcinationes exercere prohibet: propterea ab re huiuſmodi temperamus. Rurſus ab eo noſter præfectus quærit,ubi ſit dicta Zaphala,quam ipſi adhuc neſciebant,uerum fama eius adducti adnauigabant. Tum Maurus ait, Zaphala eſt inſula quæ aurum fert, ea paret regi Mauro,qui inſulam incolit Choloam nomine dictã,nec à uobis abeſt in eodem itinere quod tenetis, ſed iam eam præteriuiſtis nonnihil. Tunc præfectus, ubi hæc intellexit,ſignum dedit ut uela daremus uentis, à noſtro itinere haudquaquam declinantes. Tandem XX Iulii applicuimus inſulam quandam ditionis regis Zaphal,nomine Monzobinghe:ea eſt habitatore haud frequens:uerũ ibi uiſuntur diuites compluſculi,qui inibi commercia exercent. Eò igitur ubi deuentum eſt, corpora curabamus, ducémque itineris accepimus,pilotum appellant, qui nos Achiloam duceret, ea eſt inſula, ubi portus eſt perquam opportunus, non longe à continente. Igitur hinc ſoluimus Achiloam uerſus, littori ſemper adhærentes,ubi innumeras conſpeximus inſulas eximie cultas,ac ditionis eiuſdé regis:& tandem Achiloam peruenimus XXVI menſis eiuſdem,eóque ſimul naues ſex deuenerunt uario itinere:at ſeptima nuſquam comparuit. Hæc itaq; inſula parua eſt admodum,& continenti propè coniuncta: regio eſt aprica ac pulcherrima: domos habet eminentes more hiſpanico,& ibi locupletiſſimi mercatores:quoniam ſcatet auro,argento,ambra,caſtoreo & margaritis. Incolæ induuntur cotono albo,nec non ſerico perquam eleganti:uiri ſunt nigerrimi.

De congreſſu regis & præfecti. Cap. LXIX.

HABITO itaque ſaluo conductu,quo impune cum rege colloqui poſſet per internuntiũ, primo cœpit regem adire. Miſſo igitur Alphonſo Furtado, qui uicem legati ſupplebat,concomitatus ſex uel ſeptem uiris,elegantiſſime, ut aſſolet,indutis, his uerbis alloquitur regem, Claſſem eſſe regis Portugalliæ,quæ eò acceſſerit ſolius commercii gratia,ferréque complura mercimonia,quæ forte regi erunt haud ingrata:cupere propterea præfectum claſſis regem coram uidere, uerum ex mandato regis Portugalliæ non poſſe impune terram appellere, nec niſi in cymba regem adire poſſe: hunc eſſe ducum claſſium morem uetuſtiſſimum,ne correpto principe mox ruerent omnes qui de eo pendent. Ad hæc rex reſpondit ſe deſcenſurum perquam libenter ad mutua colloquia,ſéque uiciſſim cupere præfectum uidere tantæ claſſis. Igitur ſequenti die conuenere rex & præfectus,uecti cymbis uariis: nam noſtri tormenta expediuere,gentémq; omnem cum ſigniferis,buccinatoribus ac tibicinibus,& choraulis: at rex almadias exornat ſuo more,tibiis & cantu exultãs:cohors nobilium regẽ concomitatur ſuum. Igitur præcedentibus fecialibus colloquuti ſunt. Tunc noſtri torméta ferè omne

genus

genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum contremiſceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac ſuos adeo perterrefecit, ut ſtupidi penè hæſerint omnes, his nunquam aſſueti. Poſtquam mutuo colloquio uterq; potitus eſt, ad ſua quiſque rediit. Sequenti itaque die rurſus præfectus Alphonſum emiſit, qui cum rege nauaret operã de mercimoniis permutandis aliquando: uerum longe aliter rex uiſus eſt ſentire, quàm præfecto pollicitus fuerat: plura enim excuſabat, & in primis ipſum mercium noſtrarum non egere, & piratas propè arbitrari. Re itaque infecta Alphonſus rediit ad claſſem, inibi tamen ad tres uel quatuor dies commorati, nihil conſequuti ſumus. Interea temporis rex metuens ne genti ſuæ uim inferremus, aliquam inſulam peditibus compluſculis communiuit. Hoc uiſo præfectus noſter illinc ſoluit, & uela dedimus uentis uerſus regnum Melindæ: & inter nauigandum longe à littore multiplices conſpeximus inſulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur Mombaza regis Mauri, ſũntque hæc Arabiæ littora à Mauris culta. In inſula uero introrſus aiunt eſſe Chriſtianos, qui, ut dicunt, magna bella conficiunt, id tamen nobis fuit incompertum.

De muneribus regis Portugalliæ miſſis ad regem Melindæ. Cap. LXX.

IGITVR die ſecunda Auguſti menſis eiuſdem deuenimus ad regnum Melindæ, & ibi tres naues regni Gambræ ancoras iecerant: nàm quælibet earum capax erat amphorarũ ducentarum: hæ enim mira arte ſunt compactæ, abſq; ferro uidelicet, ſed ferrumine neſcio quo, thure admixto: arcem non habent in prora, ſed in puppi tantum, caſtellum uulgo appellant: redibant naues huiuſmodi ab Indica prouincia. Eò ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iuſſit: id munus erat, arietes compluſculi, gallinæ propè innumeræ, anſeres plurimi, & mala Aſſyria ferè omne genus, quæ quidem ſuauitate mira omnia alia præcellunt, argumento quòd ægris, protinus eis guſtatis plurimum conferunt. Vbi itaque terram appulimus, præfectus claſſis iuſſit de more ut tormenta exonerarentur: duóſque negociatores emiſit, quorum alter idioma Arabicum callebat, eíſque mandat ut regem ex ſe adeant, illíque renuntient claſſem huiuſmodi adueniſſe, ut ipſum nomine regis Portugalliæ uiſat, & donet munere non ingrato, præfectúmque ad ipſum literas habere ſui regis: quæ omnia libens audiuit, ſupra quàm referre queam: & eum qui linguam Arabicam nouerat, apud ſe ea nocte habuit. Cum uero illuxiſſet, Mauros duos uiros haud inhonoros ad claſſem miſit, qui Arabico ſermone præfectum alloquerentur his uerbis, Gratũ uidelicet habuiſſe eius aduentum, rogaréque propterea ut ſi alicuius egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac ſuis, crederétque eſſe in regno Portugalliæ: quandoquidem erant ſua omnia cum rege Portugalliæ communia, ob amicitiam quæ iampridem inter eos interceſſit. Præfectus uero his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera huiuſcemodi, uidelicet ephippias quaſdam exornatiſſimas, par unum frontalium equorum, ſtapedes & calcaria argentea, pectoraléque equi unius: & habito ſuper hac re conſilio, uiſum eſt cunctis ut munus regi offerret Araſchorea negociatorum primus. Hunc comitati ſunt complures ex nobilioribus claſſis, præeuntibus buccinatoribus. Rex itaque ubi hæc audiuit, illuſtriores quoſdam præmiſit, qui occurrerent ne-

gociatori. Regia principis portui adiacet: & prius quàm appropinquarent ædibus regiis, obuiarũt mulieribus quibuſdã patinas igne plenas ferẽtibus: quibus iecerant odores ferè omne genus, adeo ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus excepti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in ſede regia ſedebat, ſatrapis compluſculis Mauris aſtantibus. Qui cum primum munera uidit, gauiſus eſt plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte ſubſcriptæ erant charactere Arabico, ab altera uero Luſitano: quibus perlectis cœpit cum ſuis Mauris lætari & geſtire: & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnaculo, reddentes gratias deo, quòd eius permiſſu cum tanto rege, ut eſt Portugalliæ dominus, iniſſent fœdus & amicitiam. His igitur oblectatus muneribus, negociatorem rogauit plurimum, ut tantiſper apud ſe ageret, donec claſſis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat ſecum de rebus Luſitanis commentari. Et Araſchorea reſpondit, id ſibi haudquaquam licere præfecto inconſulto. Tum rex ilico ſororium cum anulo ſuo ad præfectum claſſis mittit, qui ab eo impetret, ut Araſchorea regi morem in petitis gerat, ſimúlque hortaretur eum, ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque mox dux claſſis eſt obſequutus. Hoc accepto rex iuſſit domum pro Araſchorea magnificentiſſime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant neceſſaria, ea uidelicet quæ régio meliora ferebat, ut ſunt arietes, gallinæ, oriza, lac, butyrum, cariotæ, mel, ac fructus, & id genus complura: panem uero non miſit, quoniam eo haud utuntur. Itaque triduo apud regem fuit Araſchorea: & id tempus ferè omne conſumptum eſt in colloquiis & commentationibus rerũ Portugallenſium: nam res de rege Portugalliæ adeo libenter audiebat, ut uix diſcedere quiret ab his colloquiis. Petiit etiam perquam auide, ut ipſe ac dux claſſis mutuo frui poſſent colloquio. Cui Araſchorea inquit: Rex ſere niſſime, ſcito duci noſtro minime unquam licere terram appellere, ne claſſem deſerat: tu uero, ſi tibi cordi hæſit uirum compellare, id non conſequeris, niſi cymba uectus, perinde ut mare non deſerat: quoniam hoc eſt noſtri regis edictum. Itidem fecit Achiloæ rex, ubi ſibi complacitum fuit conuenire ducem. Subrecuſabat rex quippe qui cum eſſet tanti, ad minorẽ ire dedignabatur: tandem perſuaſus Araſchoreæ uerbis conſenſit: tunc Araſchorea certiorem præfectum claſſis de geſtis apud regem fecit: quibus acceptis, dux claſſis cymbas paruas exornari iuſſit, prouiſo prius ne claſſis iret in diuerſa. Cymba uero qua uehebatur, taliter exornabatur, Primo ſtrata erat cocco & purpura, & aliis aulæis inumbrata, necnon uiris ſtrenuis, eiſdémq; armatis communita. At rex & ſuas cymbas, almadias uocant, ſuo ritu exornat: iuſſit etiam equum ſibi ſterni more Luſitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam nauaret, neſcientibus eis noſtrum morem: noſtri ergo equum huiuſmodi ſtrauerunt. Strato itaque equo rex ſcalas deſcendebat: quibus deſcenſis, mox affuere regni illuſtriores, qui inibi regem præſtolabantur, arietem habentes: quem ubi rex deſcendit exenterarunt, & exenteratum equi pedibus ſubigunt, mox à rege equite conculcandum: & is mos eis pro ceremoniis & faſcinationibus prius quàm rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem perſequebantur. Hunc morem etiam ſeruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amicéque ut ſunt colloquuti, in ſua quiſq; loca dilapſus eſt:

non

non prius tamen uale dixit regi præfectus, quàm ab eo impetrauerit ducem itineris, hoc eſt pilotum, qui iter ad Calechut optime ſciret. Vbi itaq; rex domum rediit, ducem rurſus donat munere multiplici, id eſt, eduliis ferè omne genus, promiſſúmque mittit pilotum. Is erat ex naue Chombaiæ, probe ſciens itinera. Dux uero noſter inibi duos addictos morti ob ſcelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimiſit: alterum uero nauem Chombaiæ, de qua pilotum ſuſceperant, ſequi uoluit. Itaque ſequenti die, quæ erat ſeptima Auguſti, iter cepimus uerſus Calechut, incipientes ſinum magnum traiicere, qui non longe abeſt à mari Perſico.

NAVIGATIONIS FACTAE EX VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Perſico, necnon de inſula Angradida. Cap. LXXI.

DVM itaque regnum Melindæ deſeruimus, à latere urbs inſignis eſt relicta, eam Mauri incolunt: diues eſt & pulchra admodum: & paulo ſupra uiſitur magna inſula, ínque ea urbs altera, incincta muro, & pulchritudine cum ſuperiore contendit. Ad inſulam itur ponte, cui nomẽ eſt Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt anguſtiæ maris Rubri, quæ latitudine patent leucæ & dimidiæ. Ibi eſt Mecha, id eſt arca Mahumetis, & diuæ Catharinæ mauſoleum, ſitum in monte qui dicitur Sinai. Inde exportantur aromata quaſi omnium generum, lapidéſque pretioſi deferuntur in Babyloniam Nili, cui nomen eſt Cayro. Hæc aduehuntur dorſo dromedariorum, qui ſunt cameli electi. In hoc mari ſunt complura referenda digna miratu. Superato anguſtiarum oſtio, mox mare Perſicum uiſitur, & in eo prouinciæ compluſculæ, quæ magni Soldani regna contingunt: nam mare Rubrum & Perſicum ſunt duo ſinus, quos Oceanus meridionalis, ſiue Indicus facit. Igitur in ſinu Perſico eſt inſula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ ſunt margaritæ: & in oſtio huius maris Perſici eſt inſula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia inſula Gulphal. Ex ea itaque inſula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uendúntque pretio immodico. In hac regione fiunt commercia propè innumera. Superato itaque ſinu Perſico, mox ſeſe offert prouincia Combara, quæ regem habet, & feracitate ac deliciis omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouinciis: ínque ea tritici, ſiliginis, orizæ, ſaccari plurimum: Panchæa à Latinis dicitur, unde Virgilius,

Mecha.

Combara.

Totáque thuriferis Panchæa pinguis harenis.

Hæc itaque thura mittit per totum orbem, ſericum etiam & xylon, multóſque equos & elephantos. Rex ſeruit idolis, & nuperrime in regnum inauguratus eſt, perſuadentibus Mauris, qui ibi ſunt frequentes: idoláque colunt ferè omnes, intérque eos mercatores compluſculi ſunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auſpicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut, & in eo latere complures uiſuntur prouinciæ, & Maurorum regna idola colentium. Tandem XXII Auguſti applicuimus ad eam prouinciam quæ

India dicitur, quæ ditionis est regni Gogæ: eáque cognita, iter nostrum prose-
Angradida. quebamur, donec deuenimus ad quandam paruam insulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam possidetur: ínque eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu suauem haurientibus propinat, aliàs culta, nunc inculta admodum: auri est ferax, & à continente miliaribus duobus abest. Illàc transeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: coguntúrque eà transire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium est maxima. Itaque eò tandem deuenimus, & iactis ancoris in terrã descendimus, ut & aqua & lignis rursus classis communiretur: fuimúsque ibi per dies ferè XV. Interea obseruabamus, an almadiæ Mechæ aduentarent, quoniam decreueramus eas, si potestas fuisset in manibus nostris, capere. Dum igitur sic immoramur, conducebant ad nos multa undequaque populi, qui libenter nobiscum loquebantur, pluráque referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis classis præfectus iussit, & in ea insula uisebatur parua admodum classis, ubi compluſculis diebus immorati diuinis insistebamus, id est, solenniis missarum: & unusquisque nostrum sacram Eucharistiam sumpsit: nam ibant nobiscum complures sacerdotes, ut cum negociatore patriæ nostræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, ligníſque & aqua rursus communiti, frustra expectantes naues Mechæ, illinc soluimus, ad urbem Calechut contendentes, quæ abest ab hac insula leucis LXX.

Quomodo dux classis profectus est ad regem Calechut. Cap. LXXII.

ITAQVE die tredecimo Septembris eiusdem anni peruenimus ad urbem Calechut, cuius incolæ ubi nostri aduentus certiores facti sunt, effuse nobis occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui nobis occurrerunt, erat quidam mercator de Cusurate locupletissimus, ac nonnulli urbis primores, qui nostram adeuntes classem, prætoriam nauim ingressi sunt, his uerbis ducem consalutantes, Regi placere plurimum quòd incolumes aduentauerint, quódque nihil illi gratius obuenire posset, quàm quòd utantur regis opibus & auxilio. Post hæc uisa regis erga nos beneuolentia, ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentáque exonerari iussimus: quæ res adeo perterruit urbis incolas, ut dicerent contra nostros nullas esse uires præter deorum. Cum itaque adueſperauisset, dedimus membra quieti, cum uero illuxisset, præfectus statuit mittere ad regem interpretes, quos secum adduxerat ex Vlis bona. Ex his unus erat Maurus Christianus, reliqui Indi, qui omnes probe nouerant idioma Lusitanorum, uerũ erant adhuc Gentiles, id est idololatræ, piscatoréſque. Hos itaque eleganter indutos ad regem mittit, qui ubi consalutauerint eum, securitatem adeundi regis impetrent, saluum conductum appellant. Adiuit itaque regem Maurus, compósque uoti factus mittit saluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidere, ob id quòd essent uiri nati obscuro loco: Nam rex huiusmodi id pro fastu obseruat, ne adeant ipsum ignobiles, prout latius referemus in sequentibus. Salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiquam in terram descendere. Hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadum mittit ad regem, interprete comite, qui Arabicam linguam optime callebat

callebat: quibus dat in mandatis, ut ad regem hæc proferant: classem esse regis Portugalliæ, & eò solum adueniisse, ut cum eo commercia exerceant, ineántque fœdus & amicitiam non uulgarem: regem propterea alloqui coràm: id fieri non posse ex sui principis præscripto, nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset: & hi erant urbis primores. His expositis rex conditionem renuebat, excusans ualetudinem aduersam, & defessam ætatem obsidum quos uocauerat: adiiciens ad hæc, se alios daturum, qui maris sæuitiam tolerantius perpeti possent: admirabatúrque plurimum de proposita conditione. Et in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit: tandem decreuit conditionem haud aspernari: cuius rei certior factus dux classis, se præparabat expeditioni, instituebátque commorari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi consumere: secúmque addu cebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis, eosdem eximie cultos & ador natos: habebat etiam secum aulicos, & alios complures: qui illi more regio inser uirent: uasáque cælata compluscula tulit, ut honoratior fieret his rebus, quæ suapte natura magnificentiam præ se ferunt, prouiso prius de præfecto classis, cui iussit ut obsides perquam honorificentissime exciperet, haberétque in deliciis, donec ipse rediret. Postero die rex uenit ad littus, ubi erat quædam domus mari ferè adiacens, ut commodius præfectum classis exciperet. Itaque misit quinq; uiros ex primoribus urbis, qui tantisper illic commorarentur, donec præfectus classis rediret. Iuere igitur ad classem seniores urbis, longum seruorum ordinem secum trahentes, necnon tibicines & choraules, satellitésque compluisculos, enses & clypeos ferentes. His uisis dux classis uectus cymba naui egreditur sua, & ad littus contendit. Vbi uero optimates obsides appropinquauere classi, prius naues ingredi nolebant, quàm in terram descendisset præfectus: qui licet nondum appulisset portum, eò tamen contendebat pleno gradu, suámque supellectilem præmiserat, ut mos est principibus. Diu igitur disceptatum est de hac re, obsidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. Dum sic contenditur, Araschorea it ad eos, hortatúrq; ut perfidiæ suspitionem omnem exuant, eò ueniisse non ut imponant eis, sed ut eorum amicitiam promereantur. Tandem his adducti uerbis, nauim ingressi sunt intrepide. At præfecto iam terræ appulso it obuiam nobilium decentissima cohors, ipsúmque honorificentissime excipiunt, & humeris imponunt suis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum est.

De habitatione & ornatu regis Calechut. Cap. LXXIII.

IGITVR rex Calechut ædes eminentissimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, instar sacelli cuiusdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoque imagines sanctorum collocamus, suppositis uiginti puluillis sericeis, necnon instratis aulæis. Thronum panno sericeo inumbrauerat, qui pur puram præsentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circunduxerat bombicinum pannum candidissimum, eundémque subtilissimum, quem auro exornauerant, in capite gerebat birretum aurei panni, qui cassidem ferream referebat, perforatas habebat aures, íng; eis adamantes & sapphyri unionésque duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero instar pyramidis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. In brachiis uero armillas aureas, à cubito usque ad

manum, distinctas lapidibus pretiosis innumeris, eisdémque incredibilis ualoris. Crura uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis pretiosus splendore incomparabili. Condalia etiam in digitis manuum, hoc est anulos omnifariam: habebat smaragdos, adamantes, & id genus alios complures. Inter hos lapides quidam fabam magnitudine superabat. Balteúmque habebat aureum, gemmis innumeris distinctum, adeo ut æstimationem omnem excederet. A latere uero regiam sedem argenteam, quæ bases & bracteas aureas habebat, easdem gemmis multiiugis uariatas. In sua regia conspeximus currum quendam id est genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu condecoratum: eo uectus fuerat ex solita regia in has maritimas ædes. Id genus uehiculi trahunt uiri duo. Hunc exornabant quindecim uel uiginti buccinæ argenteæ, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ut earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapides pretiosi, eásque mira uarietate distinguentes. His adiungebantur uasa quatuor argentea, trulláque aurea, & ex aurichalco magna candelabra, in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat: quæ res erat superuacanea, uerum arrogantiam præ se ferebat, & celsitudinem principatus. Huic genitor eius astabat, necnon germani duo, longe à throno passibus quinque uel sex stantes, omni splendoris apparatu condecorati. Post eos paulo longius stabant innumeri optimates ac principes regulíque, diuitiis & ipsi quammaxime onusti. Itaque præfectus classis hæc uidens, ad regem ibat manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes, ut à congressu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum, ut regem contingat nemo. Continuit se igitur præfectus noster: cui mox sedes allata est, ut sedendo regem alloqueretur: quod non mediocris honoris est specimen. Cœpit igitur alloqui regem præfectus, promens quæ iusserat Portugalliæ rex: & ilico literas protulit: quæ lectæ fuere regi: nam charactere Arabico exaratæ erant. His peractis præfectus ad classem nuntios misit qui munera regi ferrent, quæ in sequntibus explicabuntur.

De muneribus missis ad regem Calechut. Cap. LXXIIII.

PRIMO uas aureum cælatum, in quo principes de more manus abluunt, maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idémque inauratum coopercúmque cooperculo argenteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quatuor pergrandes, uidelicet duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex serico purpurei coloris. Item conopeum unum ex panno aureo cum laciniis distinctis auro ac serico coccineo, cúmque eo tapetum magnum, & stragula duo ditissima: alterum figuris insigni tum, alterum uero arbusculis ac foliis uirentibus distinctum. Deinde gutturniũ argenteum, quo guttatim per colli angustias aqua infunditur manibus, pari opera & ornatu elaboratum, uti uasa superius descripta. His susceptis muneribus, necnon uisis literis, & legatione audita, uisus est lætari plurimum. Propterea hortatus est præfectum classis, ut diuerteret in eas ædes, quas sibi parari iusserat: interea dixit se missurum captum eos obsides, quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patritii clariq; admodum, nec usq; in illam horam cibi aliquid

aliquid ſumpſerant, aut potus: quandoquidem ipſi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, eſſentque uſquequaque inſomnes: addidítque ſi præfecto complacitum ſit naues repetere ſuas, id pro arbitratu faceret: quoniam eoſdem obſides in craſtinum ſe daturum pollicebatur, ut rurſus ipſe redire ad regem poſſet, expediturus commercia. Igitur dux noſter claſſem reuiſit, relicto interea Alphonſo Fartado cum ſociis ſeptem uel octo, qui illi domi inſeruirent. Dum itaque littus deſerit præfectus noſter, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatiſſimo gradu contendit ad obſides, nuntians præfectum receſſiſſe. Qui ubi hæc accepere, ſeſe præcipites è nauibus in mare dederunt: quod uidens Araſchorea negociator præcipuus, ilico conſcendit cymbam, & mox duos obſides cepit, cúmque eis tres uel quatuor uernas: reliqui uero natando euaſere. Interea præfectus claſſis ſuperuenit, & eos obſides, quos nactus eſt, in inferiore parte nauis poni iuſſit, ne & ipſi in mare deſilirent: deinde monuit regẽ de compertis, queſtus de geſtis per obſides, reiiciens cauſam huius rei in quendam regium amanuenſem: addebátque, in carcerem truſiſſe obſides, ob id quod timerent ſuis: quia adhuc in terra apud regem agebant: & inſuper ſuam ſupellectilem repetebat, ſpondens ſe quamprimum dimiſſurũ obſides, ubi ſui dimitterentur. Iuere igitur ad regem noſtri legati, cúmque eis duo ex illis quos ceperamus in almadiis: & tota nocte præfectus claſſis præſtolatus eſt reſponſum. Poſtero autem die rex ad littus acceſſit, ſtipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis noſtri, quos cum ſuis permutaturi erant. Interea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum noſtris qui permutandi erant conſcendunt ad claſſem. Vbi igitur in conſpectu fuere, propius accedere non audebant, hæſitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm ſuos redemiſſent: & inter ſpem & metum poſiti, totam diem fruſtra conſumpſere, rurſus ad littus redeuntes: & cum terram appuliſſent, nobis conſpectis, probris & maledictis noſtros inceſſebant, identidem mortem ac ſupplicium minitantes. Quare noſtri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis moleſtias tranſegere. Sequenti tamen luce iterum rex mittit ad præfectum internuntios, nuntians ſe ultro ſuos ad eum mittere inermes cum captiuis Chriſtianis, exhortans plurimum ut ipſe remitteret obſides, quos penes ſe habebat. Mittit itaque dux noſter cymbas ſuas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. Conuenere cymbæ utrinque, & ſupellex reddebatur noſtris, cum ſenex impatiens moræ ſeſe in mare iecit. Tunc noſtri indignati plurimum, & ſenem capiunt, & alios in mare trudunt. Poſtridie dux compaſſus ſeni, qui famem triduo ſuſtinuerat, eum ad regem miſit rogans, ut & ipſe remitteret adoleſcentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remiſitque omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadiis. His uiſis rex pudore uictus adoleſcentes ad præfectum mittit. Poſt hæc triduo continuo nemine ultro citróque commeante, ſed omnibus domi ſeſe continentibus, præfectus tandem decreuit regem rurſus his aggredi uerbis: quòd uidelicet commercia inter eos futura eſſent, ſi iterũ obſides darentur. Cum uero hærerent omnes, nec inuenirentur qui Barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam, Franciſcus Chorea eques ſeipſum obtulit id munus obiturum, ſeque regem aditurum intrepide Franciſcus Chorea.

clara uoce profeſſus eſt. Ita actum eſt, regem adiuit, ipſúmque certiorem fecit uenturum Araſchoream ad regem, de mutuis mercimoniis tractaturum: uerum id haud quaquam fieri poſſe, niſi rurſus obſides dentur: Nam petebat pro pignore mercatorem quendam locupletiſſimum, Gugeratum nomine. Tum is mercator reſpondit, ſe mox miſſurum nepotes, quos habebat duos: quod regi admodum complacitum fuit. Itaque ſequenti die de his omnibus præfectus à Franciſco certior eſt factus. Quibus perceptis, Araſchorea ſe itineri accinxit, prius obſidibus in poteſtate habitis. Cum ergo terram Araſchorea appuliſſet, & dies iam inclinaretur, uiſum eſt ad claſſem redire, ut ibi noctẽ tutius agerent. Poſtridie uero ad regem contendit Araſchorea, nauaturus de commerciis operam, quam Franciſcus regi pollicitus fuerat. Huic igitur rex perquam commodas ædes dari iuſſit, quæ erant illius uiri locupletiſſimi, cuius ſuperius meminimus: cui etiam à rege demandata erat prouincia, ut Araſchoream mores regionis ſedulo doceret. Cœpit itaque Araſchorea negociari, nec mercari poterat, niſi per interpretes Arabas: neque regem adire quibamus, niſi Mauris mediis, qui ſuapte natura inuidi nobis aduerſabantur, & iugiter imponebant: non tamen eorum impoſtura nos diutius latuit. Nam id curauerant, ut dum negociabamur apud eos, nemo noſtrum ad claſſem contenderet: ſi tamen in terram è noſtris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, ſed redeundi nulla dabatur copia. Quod uidens dux claſſis, credidit fraudem ſubeſſe, & uentis uela facere iuſſit. Et cum rates iam altum tenerent, conſpectæ à noſtris, per internuntium, perceleri cymba uectum reuocatæ ſunt ad portum. Rebus igitur pacatis, Araſchorea commercia exercebat cum Barbaris: & adeo res conquieuere, ut iam intrepide noſtri negociari quirent. Is tamen mercator Mauros, qui nepotes pignori oppoſuerat ſuos, eos repetebat, nos ferè infanſus obſeruans. Tum rex alio acerſito uiro Turca, protinus iubet ut noſtra non incurioſe curet, aliáſque paret ædes, ut mitius pacatiúſque noſtras diuenderemus merces. Hoc facto, indies melius noſtra ſuum effectum ſortiebantur: nam uendidimus multa, compluráque emimus: & inter nos uiguere ſpatio duorum menſium mirabilem in modum commercia. Rebus itaque noſtris nundinatis, it ad regem Araſchorea, & gratias agit quas poteſt maximas. Inuicem rex multa pollicetur, hortatúrque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps proſequantur intrepide: nec prius eos miſſos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit. ſuper qua re confecta ſunt diplomata, hoc eſt, regiæ literæ, quæ uicem ſupplebant priuilegii: hæ enim ex ære erant ad ipſos: ad regem uero Luſitanum ex auro puriſſimo. Is eſt ſuus mos exarandi diplomata, quæ mercatoribus dari ſolent. Erecta etiam ſunt de iuſſu regis trophæa regia ſupra domum, ut ſic ædium indemnitati conſultum foret. Contendit itaque ad claſſem Araſchorea, & literas profert regias, ac obſides reddidit quamprimum, quibus confiſi maxima ſecuritate, altiſſimáque pace fruebamur, iam alter fidebat alteri, & de obſidibus nulla mentio fiebat, uidebamur enim domi agere, adeo amicè omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena ſulcans, quoſdam elephantos ferens eximios, quorum unus cæteris elegantior erat, ac bello aſſuetus magis, pretíque non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis ſunt relata

ex rege

ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in ſuam gratiam nauim huiuſmodi corriperemus, mercéſque inuitis mercatoribus interciperemus: quoniam pretium immodicum pro eo elephanto ſpoponderat, nec tamen conſequi eum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciæ ſuæ pœnas exigeremus. Quæ cum rex multis precibus denarraſſet, præfectus ilico reſpondit ſe regi morem geſturum: uerum intellexiſſe ratem memoratam eſſe omni armorum genere communitam, eámque uaſtiſſimam, ac cœtu uirorum exornatam: capi propterea non poſſe ſine hominum ſtrage. Ideo petebat, ut ſibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros miſit ad claſſem noſtram, qui rei nauandæ non præeſſent, ſed intereſſent, & noſtrarum uirium ac dexteritatis locuples facerent teſtimonium, uel ſi forte fortuna deditionem facere uoluiſſent, adducti eius perſuaſione. Igitur noſtri celocem parant, tormentáque fere omne genus expediunt, nec ſupra ſeptuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem conſectabantur, nec tamen aſſequi poterant. Sequenti tamen die annixi plus ſolito, poſt longam ac celerem inſectationem nauis comprehenſa eſt. Hos prius amice hortati ſunt, ut regi facerent deditionem. Qui ubi hæc audiuere, nos ueluti fabellam quampiam narrantes, ſua freti multitudine, aſpernati ſunt: ferebat enim nauis homines ſupra tercentum. Qui pro reſponſo ſagittis nos impetere cœperunt, & ſupra quàm referre queam contemnere. Tunc noſtri arma expediunt tormentáque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiſcente, mox ſeſe dedidere. Huius rei condicto rex certior factus eſt, qui ad littus magna conco mitante caterua profectus eſt, ut egregium facinus coràm uideret: nam uix adduci poterat, ut crederet celocem noſtram perquam mediocrem, tantam nauim profligare quiuiſſe: Nam, ut præfecimus, nauis erat duplo celoce maior & uirorum in ea bellantium numerus multo frequentior: quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noſter præfectus & nauim & elephantos dedit, omnibus lætam uictoriam nobis congratulantibus, & noſtra nauis ilico claſſi reddita eſt.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT ITEM DE eius incolis, qualem habeant ueſtitum ac inceſſum, déque eorum religione ac republica, qui rex & magiſtratus, item de mulierum monſtroſa licentia, déque aliis mirandis ritibus, ex æquo & iniquo, honeſto ac inhoneſto permixtis.

Cap. LXXV.

VRBS ITAQVE Calechut uaſta eſt admodum abſque mœnibus: intus pluribus in locis uacat. Domus haud ſunt contiguæ, inuicem diſtantes plurimum. Lapidibus & calce extructæ ſunt, interiores ædium partes ſculptæ: pro imbrice palmis utuntur: illis tegunt ſuas ædes. Fores prægrandes habent miróque artificio fabrefactas: Has muro incingunt, inſtar pomerii. Ibi uiſuntur arbores innumeræ, ſtagna, & fontes compluſculi: nam ſtagnis

libenter immerguntur, lotionibus enixe gaudentes: Fonte plurimum lætantur. In urbe uero lacus uiſuntur complures, quibus immerſi gregarii ac proletarii, omníſque ignobilior uulgus, ter uel quater interdiu lauantur. Rex idolorum latriæ eſt addictus: licet nonnulli crediderint eum Chriſtianum fuiſſe, qui minus mores eius calluerunt: nam nos apud regem diuturniores fuimus, mercimoniis inſiſtentes, quo facillime ſcire quiuimus, qui ritus eius forent. Regem appellant Ganſer. Ganſer, cuius aulici & contubernales omnes ſunt Mauri, qui habiliſſima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus, reliqua panno inuoluunt. Nudis ambulãt pedibus, & aperto capite prodeunt, niſi eminentiore præcellant gradu: tunc enim birreto utuntur ſericeo, hoc eſt uelutato, eóq; longiore, ut retulimus. Terebrant aures, ínque eis margaritæ quæque prætioſiſſimæ appenduntur. In brachiis aureas armillas geſtant. Patricii denudatos enſes & clypeos ferunt: at enſes in cuſpide latiores ſunt quàm alibi, clypei ſunt teretes, iis non diſſimiles, quibus apud nos pedites utuntur: peltas appellamus, eóſque coloribus nigro & albo diſtingunt. Gladiatores ſunt, quàm qui maxime, in alio ferè nullo exerciti. Hi ſunt qui regis latera ſtipant numero frequẽtiore. Numeroſiore oblectantur conſugio: quinq; aut ſex mulieres uni uiro nubunt: quos habent chariores, eos conſuges comprimere uolunt, & id eſt beneuolentiæ argumentum apud eos maximum. Nullus eſt eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: natæ illorũ ante puberes annos corpora proſtituunt ſua: cum annum octauum egerint, nudæ ipſæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incomparabiles circunferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine ferè omnes ſuperant uiros: prehenſant ut ſtuprant eas: quoniam uirginitas eſt eis pœna: nam nubere non poſſunt uirgines. Bis in die comedunt: pane & uino abſtinent: carnibus, nec piſce ueſcuntur: in cibatu habent orizam, lac, butyrum, ſaccarum, & arborum fructus: prius cibum non capiunt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, niſi rurſus lauentur: & is mos eſt eis pro ceremoniis, eúmque mire obſeruant. Viri & fœminæ per urbem incedunt eſitantes folium quoddam, cui nomen eſt Betellæ: hoc igitur inficit ora & dentes colore ſubrufo: hoc more abſtinent tantum obſcuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt ueſtem in ſpeciem mœſtitiæ, temperant à folio huiuſmodi, ut & dentes præ ſe ferant mœrorem, & ſubrufo colori ſuccedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quam libet illarum ſacerdotes decem aſſiduò comitantur, eáſque comprimunt, & id in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum regi dantes, quàm quòd eius coniuges à ſacerdotibus comprimantur: propterea eorum filii nuſquam regno ſuccedunt, ſed ex ſorore nepotes regnum capeſſunt. In regia degunt innumeræ mulieres, utpote mille & quingentæ, aiúntque id eſſe argumentum regis excellentiæ, nec aliud hæ mulieres agunt, quàm puluerulentam domum ſcopis uerrere, aquáue aſpergere, quocunque rex eat ſequuntur: domus aſpergitur aqua mixta boum excrementis: ædes regiæ tolluntur in altum, ínque eis fontes, quibus immerguntur cum corpora abluunt. Cum rex egreditur, carpento uehitur, id eſt curru, quem bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum ſtipant choraulæ, præcones, buccinatores, & id genus compluſculi. Patritii uero, & eminentiores ſuæ ditionis, omnes ſequuntur

Betellæ

Sacerdotum licentia

quuntur, enſes denudatos ac clypeos teretes gerentes. Sagittarii etiam ac uelites eum præcedunt, itinera explorantes: habet ſuos ædituos & admiſſionales: conopeo, id eſt tentorio tegitur, dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & principum: & ut aliquando finiam, nullus eſt in toto orbe apud ſuos honoratior: quippe qui inſtar numinis alicuius reuerentiſſime colitur: nam ad eum propius quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor paſſus: cum uero aliquid porrigunt, ac ſi ſtipem darent elephanto ab ipſis tremebundis, id ramo porrigitur: quoniam regem tangere apud eos nefas ducitur. Cum eum alloquuntur, id agunt demiſſis capitibus, manu ori appoſita: & nemo è patritiis regem adiret inermis, hoc eſt, ſine enſe & clypeo. Cum regem uenerantur capita manibus tangunt, ſicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magiſtratus, parui ſunt cenſus, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in primis piſcatores, qui ſi forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritiis, aut effuſe fugiunt, aut ſi perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant ſcipione aliquo: patritiorum uero coniuges cum rex uitam cum morte commutat, ipſum comburunt ligno ſandalio igni ſubiecto: uulgares uero & capite cenſi humantur: barbam comunt, ratiocinatores ſunt maximi, ac ſcribæ perceleres: ſcribunt in foliis palmarum ſtylo ferreo, abſque colore uel incauſto. Eſt & aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Guſurantes appellantur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi ſuapte natura idola colunt, Solem uidelicet & Lunam, uaccáſque adorant: & ſiquis uel fortuito bucculam occiderit, is protinus morte mulctatur, nihílque eiuſmodi uiri eſitant quod mori poſſit: nec pane, nec uino utuntur: & ſiqui per imprudentiam carnes comederint, hi mox relegantur ut oſtiatim uictum quæritent per orbem uniuerſum errabundi, uel ſi claro loco nati forent: uacant plurimum incantationibus diuinationibúſque: albedine incolas urbis Calechut ſuperant: capillum exornant plurimum comúntque: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut fœminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut noſtri: zelotypia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, caſdémque pudicas: illorum mercimonia ſunt panni & uniones.

DE NEGOCIATORIBVS ET ITINERE AD AROmata, & Cayro portu Alexandriæ, qui dicitur Babylonia.

Cap. LXXVI.

SVNT INIBI & alii mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: ido la colunt: eorum mercimonia ſunt lapides omnifariam pretioſi, uniones, omne genus aurum, & argentum: nigriores ſunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: faſcinatores ſunt maximi, adeo ut uiſibiliter dæmones frequentius alloquantur, eorum coniuges libidinoſiores ſunt cæteris mulieribus, ſumméque Veneris appetentes. Ibi etiam ſunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumetis ara. Ibi rurſus Turcæ, Perſæ, Aſſyrii ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: eximii ſunt mercatores, iidémque locupletiſſimi, & omnium rerum quæ importantur in urbem Calechut emptores, earundémque uenditores. Nam eius urbis hæ ſunt potiores,

uidelicet lapides pretioſi, ut ſunt Berylli, Smaragdi, Chelidonii, Topaſii, Sapphyri, Chryſoliti, & id genus plures, Caſtoreum, id eſt, muſcum, thus, aloe, ac reubarbarum, porcellanæq; necnon gariophyllum, cinamomum, ſandalium, lacha, myriſtica, nux muſcata appellatur, & maſtix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero & zinziber ibi naſcuntur, myrobalanúmque & caſia, hæc regio urbis Calechut abunde mittit. Hi igitur Mauri ſunt præpotentes, & regni illius tenent habenas: nemo eſt qui illis poſt regem non pareat. In montibus uero non longe ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus, Na
Naremegha remegha dicitur, idola colit, coniuges habet ſupra trecentas: fato functus ſuo comburitur, & cum eo coniuges omnes: cæteri uero cum uitam exuerint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exornatæ illò contendunt, concomitantibus parentibus & cognatis omnibus, ſubſequentibúſque choraulis & tibicinibus, applauſu immodico ad foueam ueniunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circunuehitur foueam geſtiens ac tripudiis inſiſtens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad ſeſe in ardentem foueam præcipitet. Aſtant etiam memorati affines, obſeruantes factum: quoniam cum ſeſe præcipitem dederit mulier, mox iniiciunt ollas olei & butyri ſupra corpus mulieris, ut
Educationis uis. hoc fomento altus ignis citius comburat coniugem. Fert etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis domitos, ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeo ſunt cicures & manſueti facti, ut nihil eis deſit ad humanitatem præter loquelam: nam imperata faciunt, & dominos cognoſcunt ſuos: id enim nos ipſi conſpeximus in urbe Calechut, uerámq; denarramus hiſtoriam: nam aure certior arbiter eſt oculus. Elephantes quibus rex utitur efferantur plurimũ, uiriúmque ſunt incredibilium: nam duo tantum nauim magnam trahunt in terram. Ibi maria non ſulcant nautæ, niſi à menſe Octobri uſque per totum menſem Martii: & id eſt illis æſtas, reliquum uero tempus eſt hyems, adeo ut nobiſcum contrarias uices temporum habeant. Cum uero non nauigant, in ſicco naues tenent. In menſe Nouembri naues Arabum Mechæ ſoluunt illinc,
Vida. & in Arabiam contendunt, aromatum omni genere onuſtæ. Vida dicitur eorum portus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandriæ portum, & emporium orientalium cantatiſſimum: eò tamen hæc omnia ab portu Vida terreſtri itinere conuectantur.

De ſtrage Maurorum & Chriſtianorum facta in Calechut.

Cap. LXXVII.

CVM ITAQ_VE diutius immorati illic fuiſſemus, tribus uidelicet menſibus commerciis inſiſtentes, nec niſi duas naues mercibus onerauiſſemus, & iam moræ iſtius nos tæderet plurimum, præfectus noſtræ claſſis mittit ad regem nuntios, qui ei renuntient, iam menſes ternos elapſos, quibus ipſe tolerantiſſime præſtolabatur: ut tandem aliquando expediretur: quoniam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas oneratas mercimoniis eſſe, Mauros nihilominus emiſſe & aſportauiſſe quæcunque libuiſſet, & uili quidem pretio, ſe propterea rogare plurimum, ut tandem annuat Portugallenſium uotis, patiatúrque eos expediri prout inter regem & Araſchoream conuenit iampridem. Hæc retulit noſter nuntius. Iis in hunc ferè modum rex reſpondit, Se non difficulter

culter paſſurum, ut Luſitanæ naues expediantur, nec ſibi poſſe perſuadere, Mauros furtim mercari, quandoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret, quàm Luſitani expediti forent, ſi forte ſibi impoſuere Mauri, ſe haud ægre laturum, quod Luſitani Maurorum onuſtas naues corripiant, & ſibi uendicent eodem pretio, quo emiſſent Mauri cunctas merces quas nanciſcentur in nauibus. Itaq; decimaſexta Decembris, dum Araſchorea uacat cõmerciis, eſſentq; in portu duæ naues noſtræ iam onuſtæ, ecce Maurorum nauis quædam ſoluit illinc, onuſta admodum omni genere aromatũm, ferens elephantos ternos. Cuius rei factus certior præfectus noſter, mox ratẽ corripuit: Huius erat dominus Maurorum illuſtrior, is ægre ferens factum, it protinus ad regem, quæſtus grauiter de illatis à Luſitanis. Fit per urbem clamor ingens, confluunt ad regem Mauri, qui in nos conſpirauerant. Rex igitur fatigatus his querimoniis, annuit ut uir ſeditioſus, & fidei nullius: nam ut citius regem flecterent, aiebant nos plura iam exportauiſſe quàm attuliſſemus in regnum eius, nóſque propterea fures uocitabant & prædones. De conſenſu igitur regis ſumunt Mauri arma, teláque expediunt, & efferari incipiunt, per mediam urbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Chriſtianorum uacantes. Iam ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum ſolis enſibus & pallio protecti uim ingruentem propulſare cœpimus: uerum ſufficere illis noſtræ uires nequibant: maior erat numerus quàm à nobis redigi in ordinem poſſet. Retulimus igitur pedem: & iam è noſtris ceciderant tres uel quatuor: è ſuis uero ſeptem uel octo. Dum igitur pedem retrahimus, conſauciantur è noſtris complures: & uix portas occludere quiuimus, irruente Barbarorum incondita turba: tunc à muris propulſare cœpimus hoſtem: at illi domũ expugnant, ea enim ambiebatur muro, alto quidem haud ſupra equitis menſuram: nam nos ſeptem uel octo arcus habebamus, quibus innumeros Barbaros confecimus. Tandem prouocati magis Mauri in nos plus ſolito ſæuiunt: murum quo cingebatur domus demoliuntur. Nos uero conſilii & opis egentes euaſimus ædes, ut ad littus contendentes à noſtris exciperemur: nam non longe à littore cymbæ noſtræ exitũ rei mœſtiſſime præſtolabantur: opem ferre non poterant, licet certiores facti eſſent à nobis uexillo leuato, dum adhuc domi obſideremur: uerum tormenta lædere hoſtem nimis diſtantem nequibant. Itaque inter uitam & mortem ambigui ad littus contendimus ſequentibus Mauris: nec prius naues noſtras ingredi potuimus quàm ceciderit Araſchorea noſter, & è noſtris quinquaginta: qui uero euaſere, ſe iactabundo mari nantes credidere ferè XX. non enim naues ad littus accedere audebant, ne corriperentur à Mauris: inter eos qui ad claſſem peruenere ferè mortui, erat filius Araſchoreæ, natus annos undecim: præfectus uero cymbarum iam feſſus, regredi ad littus noluit, cum præſertim dux claſſis ægrotaret. Igitur hi ſolum uiginti mortem euaſere, reliquis à Mauris male acceptis. Hæc igitur ut ſunt relata præfecto claſſis, ipſum peruaſere plurimum, moueréque ad excandeſcentiam, quòd uidelicet ſui adeo male accepti fuiſſent, ut uix uiginti è tot uiris ſupereſſent. Itaq; iuſſit naues Maurorum decem, quæ in portu morabantur corripi, & occidi omnes qui in eis reperirentur. Captis igitur nauibus deſiderati ſunt homines plus quàm ſexcenti: delituerant nonnulli in ſentina, ubi etiam merces compertæ ſunt

compluſculæ. Viros trucidauimus,& omnes merces nobis adiudicauimus,& naues omnes combuſſimus:erant etiam in nauibus elephanti tres, quos occidimus comedimúſque.Sequenti uero die propius urbem appulimus,& exoneratis tormentis mœnia demoliti ſumus, non ſine hominum ingentiſſima clade. Illatis damnis innumeris, & inuicem ipſi è continente tormenta in nos exonerabant: uerum nihil profecere,in uanum emittentes. Dum ſic congredimur,ecce naues duæ quæ portum quærebant,qui diſtat à Calechut leucis quinque: quæ ut nos conſpexere,mox effuſe fugerunt, ad portum contendentes, ubi ſeptem aliæ naues ferè in ſicco mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerum operam luſimus,quoniam propius accedere nequibamus,tum quia erant propè in arido, tum uel maxime ob numeroſiorem hominum cœtum, qui inibi naues tutabantur.Propterea decreuimus proficiſci ad urbem Chuchinã,ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauimus. Cap. LXXVIII.

SOLVIMVS igitur illinc Chuchinam uerſus euntes,quæ urbs abeſt à Calechut leucis triginta,regnúmque eſt nulli parens:& inter nauigandum à nobis conſpectæ ſunt naues duæ,quæ,cum uela feciſſemus in eas,mox à ſuis deſertæ ſunt: Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti ſunt in terram: nos uero accedentes ad eos,nullis compertis mercimoniis,præter orizã,eas comburi iuſſimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinam uiceſimoquarto Decembris,& in oſtio cuiuſdam fluminis ancoras iecimus: quibus iactis præfectus noſter emiſit pauperculum quendam conſeruatum, qui ſponte ſua naues noſtras fuerat ingreſſus,ultróque in Hiſpaniam proficiſcebatur. Is igitur ad regem contendit,& quæ nobis in urbe Calechut euenerant regi explicat. Qui ubi hæc accepit,ut regem decuit,nobis compaſſus, uicem noſtrã indoluit. Expoſuit etiam regi,præfectum noſtrum multa adduxiſſe,quæ libenter cum mercibus regionis, ſi complacitum foret regi, commutaturus erat: & ubi merces non placuiſſent, pecuniam pollicebatur multiplicem. Ad hæc reſpondit rex ægre ferre, illatas nobis fuiſſe iniurias: quòd uero ad ſe ſpectaret, merces ſuas aduentúmque eorum grata habere: quandoquidem iampridem de fama & probitate Portugallenſium certior factus fuerat,bonam propterea de eis opinionem induerat: accederemus itaque intrepidi,commutaturi noſtra cum ſuis pro noſtro arbitratu. Tunc nuntius noſter infit regi, nos nunquam ex uetere inſtituto conſueuiſſe prius terram appellere, quàm obſides dati fuiſſent, mitteret propterea è ſuis quempiam, ut mox accederent negociaturi. Tum rex his auditis,actutum duos patritios obſides dedit, ut confidentius accederent noſtri, qui commercia exercebant. Hi igitur obſides regio iuſſu adiuere præfectum claſſis,ſeſe illi committentes. Præfectus uero ut uiciſſitudinem rependeret,quatuor aut quinque è ſuis in terram miſit,negociatorémq;,& hos commonefecit,ut quàm celerius poſſent expedirent merces ſuas,inuicem emerent eorum mercimonia pretio aliquando, nonnunquam uero permutatione,prout conducibilius fore rati fuiſſent. Interea quoniã apud eos is inualuit mos pro lege,ut in mari ſiquis comederit,is nunquã regem uideat: obſidum adhuc nemo comederat, permutabantur in diem propterea aliis ſuccedentibus tantiſper,donec alii comediſſent. Igitur illic cõmorati

ſumus

ſumus circiter dies XV, naues exonerantes non longe ab urbe Chuchina, ubi portus eſt qui dicitur Carnagallo, & ibi comperimus Chriſtianos, Iudæos, Mauros, & Zapharas. Inuenimus etiam ibi Iudæam quandam de Seuilia, quæ ex Cayro uenerat uiſum Mecham, & inde Chuchinam, & cum ea duo Chriſtiani, qui aſſeuerabant ſe profecturos Hieroſolymas, & inde Romam, quod profecto perquam gratum præfecto noſtro fuit. Dum itaque naues noſtræ exonerantur, ecce ingens claſſis regis Calechut in mari apparuit, naues ſupra XXV trahens. Huius certior factus rex, ilico ad præfectum mittit quendam, qui ei nomine ſuo uim hominum maximam ad claſſem profligandam offerat. Huic præfectus reſpondit, ſe regi agere gratias, nec per id tempus opis ſuæ egere, ſe ſatis facturum aduentanti claſſi, oſtenſurúmque illis eorum futiles conatus: & re uera credidit haudquaquam ſibi opus fore alieno auxilio, quoniam iampridem expertus fuerat eorum uires: & ipſi non accedebant, ſed altum tenentes à claſſe noſtra una leuca aberant: nihilominus præfectus uela explicare iuſſit, à portu ſoluens, & obſides ſecum ferens, dimiſſis in terra è noſtris ſeptem, & pleno gradu contendit in claſſem Barbarorum, ratus non difficulter ſe ſubacturum Barbaros. Verum ſequenti nocte claſſis noſtra uentos haud habuit felices, ut in hoſtes contenderet. Poſtera uero die quæ fuit decima Ianuarii, M D I, propius alter alteri acceſſit adeo, ut congredi commode potuiſſemus. Dum igitur utrinque naues ſe prælio expediunt, præfectus recenſens ſuos, uidit nauim Sancini Tonari abeſſe, propterea ſatius cenſuit, ſi per id tempus temperauiſſet à pugna. Decreuit igitur in patriam redire ſuam, ſauentibus uentis: nos tamen uſquequaque per diem totam claſſis Calechut conſectata eſt. Cum uero adueſperauiſſet, mox euanuit: nos uero citato gradu patriam petebamus, dimiſſis ſeptem è noſtris, & duos nobiſcum ferentes obſides: quos cœpit præfectus enixe rogare, ut ſe tempori accommodarent, nec deſperarent, uerum cibum quempiam caperent, ut ſuæ uitæ conſultũ irent: nam triduo iam famem ſuſtinuerant: tandem adducti ducis hortamentis, comederunt non ſine mœſtitia. Nos uero uerſus Luſitaniam uela fecimus.

De rege Chanone amico noſtro. Cap. LXXIX.

ITAQVE die XV Ianuarii ad quoddam appulimus regnũ, quod Chanonam appellant de Gafferes, quódq; à Calechut parum abeſt, & eiuſdem ſunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiuſmodi nauigamus, rex ad nos amice nuntium mittit, qui referat ſe ægre tuliſſe, quòd eò prius non conceſſerint, quàm aliò iuiſſent: uerum eos hortari plurimũ, ut ſi merces non habeant quæ uoto ſuo faciant ſatis, ſe uberrime daturũ protinus. Ad hæc præfectus reſpondit, oneratas iam eſſe naues, nec alterius egere niſi cinamomi bacharis centum, quæ ſunt CCCC cantara, id eſt uaſis genus. Hoc accepto rex, mox ad ducem cinamomum mittit diligentiſſime fidentérque: pro eo dedit præfectus pecuniam ſignatam cruce, cruciferos appellant. Poſt hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequentantibus: uerum nullus ſupererat ulteriori merci locus, onuſtæ erant admodum naues. Rex uero ratus nos non habere pecunias, rurſus ad nos mittit, qui renuntient regem ſponte daturum mercimonia abſque pecuniis, ſoluerent modo cum rediiſſent: nec ob hoc deſineremus commercia noſtra abſoluere, quoniam audiuerat regem Calechut bona noſtra deprædatum fuiſſe, pu-

blicatis noſtris mercimoniis, ac illata hominum Chriſtiani nominis ſtrage non mediocri: addebat etiam compertũ habuiſſe iampridem inconcuſſam eſſe Portugallenſium fidem, ſe propterea eſſe propè addictum nobis. Huic itaque regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignæ correſpondens noſter præfectus, ut erat uir acerrimi ingenii, non uulgares retulit gratias: & eas ſe relaturum quandoque ingenue profeſſus eſt, & introducto nuntio uim pecuniarum maximam, quæ ſuperfuerat, oſtendit: & rurſus quærenti regi an alicuius egeret: reſpondit nullius, niſi uiri cuiuſpiã, quem ſecum in patriam ducat, qui rerum Portugallenſium teſtimoniũ locuplex aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patritium quendam miſit, qui nobiſcum iret in patriam: non prius tamen illinc ſoluimus, quàm de obſidibus regi Chuchini ſcriberemus, certiorẽ facientes regem, nos ire in Luſitaniam, & obſides fore apud ſe ſua cauſa in pretio, & fauentibus ſuperis redituros quam primũ, & noſtros inſuper ſuæ altitudini commendabamus: dedit etiam præfectus noſter negociatori literas, quibus hortabatur uirum & ſocios ut bono eſſent animo, & negociarentur tantiſper, donec redirent, futurum ſibi decus ingens, quod inibi Chriſtianum nomen exornent, cum apud immortalem deum, tum etiam apud principem noſtrũ & reliquos conterraneos omnes. Itaque apud hunc regem diem unam duntaxat conſumpſimus. Illinc ſoluentes, uela uentis dedimus, iter facientes uerſus Melindæ regnum: ultima Ianuarii luce ſinum traiecimus Melindæ, & ibi nauim comperimus Combaiæ, ex Melindæ regno ueniebat onuſta mercibus compluſculis, hanc cepimus, arbitrati eſſe Mechæ regni aut Maurorum: ferebat enim ſupra tercentum uiros ſexus utriuſque: ubi uero apparuit eam eſſe regni Gambræ, mox dimiſſa eſt, paſſa iacturam nullam, pilotum ſolum accepimus ab eis, & demum iter noſtrũ perſequuti ſumus.

De naufragio ſinus Melindæ. Cap. LXXX.

DIE DVODECIMA Februarii ſub noctem piloti omnes, id eſt, itineris duces & reliqui, qui chartam nauigationis optime callent, terrã applicuere: tum * Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingẽtis naũis, ultro ſe obtulit itineris præuium, & explicatis uelis, ipſe rates omnes præibat: & ecce nocte intempeſta mare ſæuit undabundum admodum, claſſem actutũ conturbat, modo huc modo illuc impellens: & tandem Sancini nauim impulit in ſiccum, cœpit protinus conflagrare, ubi ignis emicuit: mox certiores huius inauſpicati euentus reliquas naues reddidit: quo uiſo igne, iuſſit præfectus claſſis naues eò uela facere, ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricoſa, cum luna pernox minime eſſet, uenti etiã magis inualeſcebant, adeo ut uix tempeſtatẽ ferre poſſemus: non audebat propterea claſſi propius accedere, ne & aliæ naues igne corriperentur. Miſit itaq; eò paruas cymbas, ut iactis in pelagus mercibus, uel ipſos homines uendicarẽt ab incendio, uerũ nauis iam dehiſcebat, conflagrabátq;, ut nullus ſpei locus ſupereſſet: ardebat enim tanto incendio, ut propè naues alias ignis corriperet. His uiſis uela deferentes, remigare cœpimus, & omnium mercium nauis combuſtæ iacturam fecimus, ſaluis tantum uiris: nam aromata omne genus ferebat nauis quæ arſit, & ea erat ducentorum doliorum capax: & in hoc ſubmerſu & conflagratione nihil prorſus ſeruatum eſt: uiri enim ſolis tunicis interioribus induti incendium euaſere. Illinc itaq; ſoluẽtes, prætermiſſo regno Melindæ, quoniã eò concedere

Aliás ſanctus Tanarus.

dere minime licuit, uerſus Monachiæ prouinciam iter direximus, & inde ligna & aquam ſumpſimus, reductis in terram nauibus, ne à fremente ſalo ſubmergeren tur: nam plenæ rimarum erant undequaque perfluentes. Tunc præfectus claſſis miſit Sancinum quæſitum celocem quampiam, necnon pilotum, quo præuio inſulam Zaphalæ exploraremus. Interea nos naues ſarciebamus: inde ſoluentes, petere inſtituimus locum quendam piſcoſum, ubi piſces erant innumeri. Ibi igitur uberrime piſcati ſumus, & cum multum piſcium conſequuti eſſemus, illinc abeuntes in atrociſſimam tempeſtatem rurſum incidimus, quæ perinde nos interturbabat, ut coacti fuerimus gradum referre: & dum ſic iactamur maris fluctibus, nauis quædam è noſtris correpta eſt à ſæuiente ſalo.

Quot naues redierint in Luſitaniam. Cap. LXXXI.

ITAQVE poſt tot naufragia, & animi interturbationes, & ferè rerum omnium iacturam, ac intertrimenta, die Paſchæ ſancti pneumatis Caput bonæ ſpei appulimus. Id enim promontorium, quod Pomponius frontem Africæ appellat, ubi Africa ſe cuneat, & faſtigiatur admodum. Inde uero uentis proſperis ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridi deuenimus, regnum Telenice dicitur. Ibi itaque nacti ſumus liburnicas tres, quas nuperrime rex Luſitanis eò miſerat gratia explorandi orbis, ut eſt uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiam comperimus nauim quandam, quæ ſeuiente freto à noſtro conſpectu euanuerat, è regione oſtii ſinus Mechæ: nam in urbe quadam cõmorati fuerant, ubi & cymbam, & maiorem hominum partem reliquerant: redibat enim nauis, uiros ſeptem tantummodo ferens, eóſq; ægrotantes, utpote qui uinum non bibebant, nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebant in naui, ut aſſolet, collectam. Tandem aliquando appulimus Vliſbonã ſolum patrium, ferè ultima Iulii. Poſtridie uero ſuperuenit ea nauis, quæ euanuerat dum rediremus, necnon & ſanctus Tonarus cum celoce quam fabricatus fuerat in inſula Zaphale: & is nobis referebat eam inſulam eſſe perquã anguſtam in oſtio cuiuſdam ſinus à Mauris cultam, & ibi montes eſſe, ubi aurifodinæ ſunt quamplurimæ: addebat etiam eò compluſculos alios contendere emendi auri gratia permutatione rerum multarum. Et id tempus quo Sanctus illuc conceſſit, comperit ibi quamplures Maurorum naues, cepitq; inibi Maurum, qui apud eum tantiſper obſidis officio funge retur, donec Chriſtianus quidam rediiſſet, quem ipſe in Arabiam cauſa exploran dæ regionis deſtinauerat. Cum autem nuſquam comparuiſſet, uela uentis dedit, ſecum ducens Maurum, & tandem in patriam diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus, Vliſbonam è tanta claſſe ſex duntaxat naues rediiſſe, reliquis peſſundatis cum hominum ſtrage, necnon mercium infinita iactura.

Frons africæ

De pondere & moneta eorum. Cap. LXXXII.

POSTQVAM in ſuperioribus meminimus mercium ferè omne genus ſupereſt nunc, ut nonnihil de pretio & pondere earum in medium afferatur. Igitur in urbe Calechut baccar nucum muſcatarum, id eſt menſuræ genus continens cantaros quatuor, non pluris uenditur quàm pro CCCCL fauis: & Faui XX ducatum, id eſt, nummum aureum efficiunt. Item cynamomi baccar, CCCXC fauis. Item faracula aridi zinziberis, id eſt XX baccari pars, fauis ſex. Item faracula zinziberis ſaccaro conditi fauis XXVIII. Item baccar tamirindi fauis XXX.

Item baccar piperis procerioris fauis CCCC. Item baccar zerombeci fauis XL. Item baccar myrobalani fauis DLX. Item baccar zedouariæ fauis XXX. Item baccar ſandali rubri fauis LXXX. Item baccar lachæ fauis CCLX. Item baccar ſandaſii fauis CLX. Item baccar maſticis fauis CCCCXXX. Item faracula conforæ fauis CLX. Item baccar piperis fauis CCCLX. Item faracula thuris fauis V. Item faracula belzuini fauis VI. Item faracula ligni aloe fauis CCCC. Item faracala caſſiæ fauis II. Item faracula reubarbari fauis CCCC. Item baccar gariophylli fauis DC. Item faracula opii fauis CCCC. Item baccar ſandali albi fauis DCC. Item mittricale ambræ, quod unciæ ſex cum quarta efficiunt mittricale unum ambræ. Item baccar unum XX farazolæ efficiunt, farazolam uero XIIII aratollæ & tertia pars unius efficiunt Portugallenſium, quoniã Venetiis XXIIII aratollæ, libras efficiunt XXII, & ſecundam partem. Ad ſummam igitur nummus aureus non pluris ualet quàm XX fauis. Poſt hæc dicendum eſt de pretiis rerum, quas domo attulimus, uidelicet, quanti uendantur in urbe Calechut. Item faracula æris fauis XLV. Item faracula coralli albi, fauis mille. Item faracula plumbi fauis XVIII. Item faracula coralli obliqui fauis DCC. Item faracula argenti fauis XX. Item faracula coralli nothi fauis CCC. Item faracula aluminis fauis * XX. Item almenum unum, quod eſt pondus excedens menſuram Portugallenſium, aratis duobus & medio, quod efficiet libras tres uel circa, more Veneto, & hoc pondere uendunt crocum, fauis uidelicet LXXX.

Aliàs cum.

De regionibus, unde comportantur aromata.

Cap. LXXXIII.

NON ABSONVM igitur crediderim, ſi eorum locorum nonnihil meminerim, unde afferuntur aromata ferè omnium generum. Piper itaq; aduehitur è turri quadam quæ eſt ultra Calechut, ſecus littus ad leucas ferè L. Cynamomum mittit regio dicta Zalon, nec alibi inuenitur, ea eſt ultra Calechut itinere leucarum CCLX. Gariophyllum fert Meluza regio, quæ abeſt à Calechut ad leucas duodecim more Luſitano, in loco qui dicitur Canánor. Nuces uero muſcatæ, & maſtix afferuntur ex Meluza, quæ abeſt à Calechut leucis DCCXL. Caſtoreum, hoc eſt, muſcatum, uenit è prouincia quadam quæ dicitur Pego, diſtante à Calechut leucis D. Vniones uero proceriores affert plaga-Armuzi, citra urbem Calechut leucis DCC. Spicus nardus, & myrobalanũ aduehuntur ex Combaia prouincia citra Calechut leucis DC. Caſſiam in ſurculis mittit urbs ipſa Calechut. Mittunt uero ſua thura Sabæi citra Calechut leucis DCCC. Mirrham Fartica regio citra Calechut DCC. Lignum autem aloe, & reubarbarum, camphoram, & calingam mittit Chiua regio ultra Calechut ad mille leucas. Zerombam fert Calechut, cardamomum maius Canona mittit oppidum Calechut, longe ab eo leucis duodecim. Piper longum in Same inuenitur. Benzui, & zan ultra Calechut leucis DCC. Tamirindum, & zedouariam mittit urbs Calechut, Lacham mittit oppidum dictum Samoterra, ultra Calechut leucis D. Braſille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis D. Opium fert plaga Adde citra Calechut DCC. Satis igitur ac ſuper dictum ſit de ponderibus, & rerum pretio, necnon de locis unde hæc aduehuntur.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLVMBI, QVA MVLTAS REGIONES HACTENVS ORBI INCOGNITAS INVENIT INVENTAS QVE HISPANIAE REX COLI IVSSIT ET FREQVENTARI.

Quomodo rex Hiſpaniarum dedit liburnicas duas Chriſtophoro Columbo. Cap. LXXXIIII.

TAQVE Chriſtophorus natione Italicus, patria Genuenſis gente Columba, uir erat procera ſtatura, colore ad rubedinem inclinato, facie oblonga. Is cum diutius in regia regis Hiſpaniarum inuictiſſimi diuerſatus fuiſſet, animum induxit, ut hactenus inacceſſas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petiit propterea rurſus & iterum inſtantiſſime à rege memorato, ut uoto ſuo tam pio non deeſſet, futurum ſibi & toti Hiſpaniæ decus præclarum aſſeuerabat, ſi ſua opera & impenſa nouas inacceſſaſque regiones nactus eſſet: & ad id opus nauigandi ultro ſe offerebat, nam pollicebatur plures poſſe nanſcici in occidente inſulas, quæ ad uſum, imo ad delicias mortalium minime forent ineptæ, & in primis in eis inſulis, quæ conterminæ ſunt Indiæ, inueniri poſſe arbitrabatur baccas, id eſt uniones, lapidéſque pretioſos fore omne genus, necnon aromata omnifariam, auríque plurimum. Hæc meditantem rex & regina identidem deriſere, utpote cogitantem inania, & penſi nullius, uertebatúrque hic ſermo prope in fabellam. Tandem peractis annis VIII, inſiſtente adhuc Columbo, cœpit rex his ſermonibus aures præſtare attentiores, decreuítque poſt multa experiri uiri ingenium, propterea in effectum huius celebris inſtituti, iuſſit liburnicam unam, & celoces duas omni genere annonæ armamento rúmque communiri. Quibus expeditis, prima Septẽbris luce M CCCCXCII. ſoluit ab Hiſpanis littoribus, & diu optatum iter aggreſſus eſt.

De inſulis compertis à Columbo uiro acerrimo. Cap. LXXXV.

ITAQVE ſoluit à Gadibus iter faciens uerſus inſulas Fortunatas, quas nũc Hiſpani appellant Canarias, ob id quòd canibus maxime abundent: antiqui uero Fortunatas dicebant. Hæ enim abſunt à Gadibus miliaribus M CC. prout ipſi computant ſuas leucas, dantes unicuique leucæ M. IIII. Fortunatas propterea eas dixere ob aeris miram temperiem, cœlíq; clementiam. Sunt in climate per Syenem uerſus meridiem: eas incolunt ferinæ gẽtes, quibus nulla eſt religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedunt uſquequaque: eò Columbus conceſſit aquæ nonnihil ſumpturus, ut uel inibi ſocii prius parumper conquieſcerent, quàm atrocioribus aſſueſcerẽt laboribus: nam qui ſulcant maria incomperta, his neceſſe eſt prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies XXXIII, totidémque noctes nauigans uerſus occidentem, nihil telluris unquã apparuit: tandem è ſpecula quíſpiam inſulas quaſ dã conſpicatus eſt: propius accedẽtes uidere inſulas ſex, quarũ duæ erant uaſtiſſimæ, eíſque nomina indidit, alteram Hiſpanam, Ioannam alteram nuncupauit.

De magnis insulis. Cap. LXXXVI.

IOANNAM non satis compertum habuere utrum esset insula uel ne: dum tamen eius latera legunt, audiuere innumeros auium concentus, & in primis luscíniarum, quæ densissimis nemoribus inerrabant, mense Nouembri. Inibi etiam conspexere limpidissima flumina, eadémque ad potandum suauissima, portus magnos celebréque. Et cum uento Choro nauigarent, prouecti sunt magis secus insulæ littora nusquam tamen ad calcem peruenere. Cum igitur progressi fuissent ferè miliaria DCCC, & nullum terminum adhuc comperissent, credidere continentem esse: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi sæuitia: nam malus, id est, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaq; nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam insulam, quæ dicitur Hispana: & cum summe appeterent terram explorare quæ ad Aquilonem uergebat, & iam ipsis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est, adeo ut iam dehisceret: uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & socios è faucibus Neptuni eripuere ferè moribundos. Cum terram appulissent, conspecti sunt ab incolis eius insulæ, qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima, non aliter quàm si fugasses leporem consectaretur canis, genus inauditum: nostri tamen uestigia persequuntur fugientium, & mulierem quandam corripuere, quam cum ad naues reduxissent, uino & obsoniis prope distentam, & eleganter uestitam missam faciunt: nam ipsi nudi incedunt, & humaniores ignorant delicias.

De situ & moribus Hispanæ insulæ. Cap. LXXXVII.

QVAMPRIMVM igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta, cultúque insolito uestita decentissime, alii hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatímque ad littus concurrunt, rati genus esse diuinum: nam desiliebant in pelagus secum ferentes aurum, quod cum ollis testaceis, uasisque uitreis permutabant, pro minima quaque re etiam despicabili aurum dabant, exempli gratia, si quis dedisset frustum speculi confracti, protinus aurum consequebatur. Contracta igitur amicitia, uigentibúsque commerciis, nostri cœpere dili gentius eorum uitam & mores explorare, compereréque protinus eos regem habere: propterea petentes mediterranea, hoc est interiora insulæ, à rege eorum perquam honorifice sunt excepti: cum uero adueserauissent, edito signo de more salutandæ uirginis, nostri genua plicabant, quos æmulabãtur. Barbari itidem agentes: ubi nostri & crucem seruatoris trophæum uenerabantur, eam & ipsi condicto colebant: hi etiam ubi uidere nauim pessundatam, certatim confluebant cum cymbis suis aduehentes nostros, & ab undabundi maris faucibus eripientes. Cymbas huiusmodi appellant canoas, quas ex sola caua arbore factas, non quidem ferro, sed cote præacuta excauant: habent etiam longiores naues id est, liburnicas, octuaginta remorum capaces. Ferro carẽt omni, propterea nostri admirabantur, quonam modo quirent domos construere, quas conspiciebant miro modo extructas, necnon alia arte fabrefacta faberrime: uerum cote ut diximus, pro ferro utuntur. Acceperunt etiam referentibus amicis, non longe ab ea insula esse quosdam populos, qui carnibus uescebantur humanis. Idcir co ubi nos uidere, crediderunt Anthropophagos esse, ideo effusissime fugerunt.

Canibalos

Canibalos appellant ferinos populos, qui in cibatu homines habeant gratiſſimos. Hos noſtri præterierant, eos ad meridiem relinquentes.

De Canibalorum moribus. Cap. LXXXVIII.

IGITVR hi populi mœſtiſſime conquerebantur nobis de efferatis illorũ moribus, nam aiebant eos in ſe non aliter ſæuire, quàm tigrim uel leonẽ quempiam in manſuefacta animalia: horreſco referens. Impuberes, ſiqui corripiuntur, exectis teſtibus, ſaginant uti nos gallos gallinaceos, ut lautius eis ueſcantur. Puberes uero mox contrucidant, quibus exenteratis, ilia comedunt recentia, mẽbrorúmque partes extremas, cætera ſaliunt, aſſeruántque ut nos inſitia & farcimina omnis generis: nam inſitia fiunt ex ſanguine aprino uel bubulo, aut ex carnibus teſſellatim conciſis, alii apexabo appellant, haud dubie eſt genus farciminis. Mulieribus haud ueſcuntur, uerum eas ad prolem, ueluti nos gallinas ad oua ſeruant: ſiqua eſt anus, ea mancipii uicem gerit. Propterea hæ inſulæ, quas iam ſubegimus, ubi audiunt aduentare hos efferatiores immanéſque populos, actutum dant terga, licet ſagittis utantur, non ſunt tamen tantarum uirium, ut compeſcere eos queant, nam pauci complures fundunt, utputa centum decem profligant Canibali, nuſquam cominus congrediuntur, fuga tantum ſibi conſulunt. Nos nequiuimus aliter intelligere, quos deos colant alios, quàm ſolem & lunam, cœlúmque. Mores uero aliarum inſularum idcirco non referimus, quoniam ob anguſtiam temporis & interpretum penuriam de eis nihil comperti habuimus.

De moribus illorum qui Hiſpanam inſulam colunt. Cap. LXXXIX.

HVIVS inſulæ cultores loco panis utuntur rádicibus quibuſdã, quæ ſunt (ſi magnitudinem formámq; ſpectes) inſtar napi, ſaporem habent, quem molles recentéſque caſtaneæ, ages uocãt: aurum apud eos eſt in pretio, id enim auribus appenſum ferunt: ſuis non emigrant finibus, nec ut alii ultro citróq; commeantes commercia exercent: cœpimus eos percunctari ſignis, ubi eruerẽt aurum, intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiuſdam, quod ex editiſſimis deriuatur montibus. Id enim labore eximio colligunt, fundúntq; in fruſta, & demum in bracteas, id eſt, laminas. Verum ubi nos eramus non naſcitur, aliunde aduehi tur, uti circunuecti inſulam re ipſa cognouimus: quoniam poſtquam illinc ſolui mus, deuenimus ad quoddam flumen, quò profecti ſumus ſumendæ aquæ gratia, & ibi auriferas conſpeximus harenas, ibi quadrupedia, non niſi cuniculos uidimus: ſerpentes uero immenſæ uaſtitatis, numeroſioréſq;, quos fert inſula, ſed innoxios conſpeximus: necnon ſylueſtres turtures, anates noſtris proceriores, anſeréſque oloribus candidiores, uerũ capite tantum rubeo erãt: ibi & pſitaci complures, alii coloris praſini, fului alii, alii uero Indis non abſimiles, id eſt, torque miniato. Tulere ex his igitur ſexaginta uerſicolores, coniecturámq; ex his alitibus fecimus non longe Indiam abeſſe: uerum huic ſentẽtiæ non adſtipulabatur ſphæræ ratio, & in primis philoſophus in illo de cœlo & mundo, Senecáque, & alii cõpluſculi coſmographiæ haud expertes, qui aſſeuerant Hiſpanias non multum ab India abeſſe, maritimo præſertim itinere. Hæc igitur inſula ſuapte natura gignit maſticem, aloe, & alia his non diſſimilia, & in primis grana quædam rubea, quæ pipere ſunt acriora: cynamomúmque, & zinziber noſtri tulere.

De uiris quos Columbus gratia explorandæ insulæ dimisit. Cap. XC.

IGITVR Columbus de compertis terris satis ac super lætus, utpote qui uidebatur nouum comperisse mundum. Cum uero primum uer iam appeteret, decreuit patriam repetere suam, dimissis apud regem uiris triginta octo, qui perquam diligenter scisciscitari & explorare deberent locorum situs, ac regionis mores, frugúmque ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guancranillo, cum quo iniit fœdus maximum, commendauítque illi suos arctissime, adeo ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, miseratus conditionem remanẽtium. Tandem Columbus iussit uela uentis dare Hispaniam uersus, secum ducens ex insulanis uiros decem, non alia magis de causa, quàm ut eorum linguam aliquando discerent, quoniam id consequi haud difficulter poterant: nam caracteribus nostris suum idioma scribi probè potest: cœlum appellant Turci domum boa: aurum cauni: uirum probum toyno: nihil, maxa ni dicunt. Reliqua uero nomina æque ac nos nostra proferunt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare. Cap. XCI.

REX ITAQVE & regina Hispaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò supra uota, quem ut almam Christi fidem indies augerent, auctámque colerent, & cultam summopere uenerarentur: propterea id eximie obseruabant, ut hæ gentes quæ hactenus nomen Christianum ignorauerant, tandem aliquãdo ope & industria sua, scirent unam esse Christi fidem, extra quam nulla est salus, nec redemptio. I'nque huius rei specimen decreuere summis honoribus Columbum prosequi, nihílque prætermittere, quod ad cultum & decus eius spectaret. Igitur uultu sereno eum excipiunt, condecorántq; innumeris titulis: & quod apud Hispanos eximius ducitur honos, concessum ipsum recipiunt: uolueréq; ut deinceps non Columbus, sed Admirans oceanum appellaretur: & ut licuit colligere ex Admirãtis sermonibus, sperabat propediem fidem nostram magna incrementa habituram, si hæ insulæ ad fidem reducerentur: in commerciis uero & aliis mortalium emolumentis, quibus plerunque omnes inhiant, nullam propè spem collocauerat. Itaque sereníssimi reges iubent ut protinus liburnicæ XVII expediantur, quæ arcem in prora habeant, id est speculam, unde eminus speculantur: celoces uero duodecim absque specula, ínq; eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabróque lignarios, id est carpentarios, artificésque fere omnium generum ære annuo conduxit, qui classem sequerentur: equites etiam quosdam centuriauit, ut nihil classi deesset, quod ad ualidam expeditionem spectaret. Columbus uero sues & boues sexus utriusq; in classem introduxit, triticúmq; & hordeum, ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitam in naui diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret semina: tulit etiam arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haud quaquam arbores uisuntur: nam præter pinum & palmas nullas habent arbores nobis cognitas, & hæ mira uberta te crescunt, adolescúntque in tantam altitudinem, ut non facile referri possit ob maximam soli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles,

uerum

uerum nobis incomperti, aiúntque ſub ſole feraciorem tellurem minime eſſe. Inſtituit etiam noſter Columbus ſecum ferre inſtrumenta omnis generis ferrea, quæ conducerent urbi condendæ: ut in noua regione nouas urbes conderent, quæ forent ſuorum tutiſſima receptacula, multíque inſuper regis clientes, contubernaléſq; ultronei ſe obtulerũt huius nauigationis ſocios, deſiderio comparandæ gloriæ, prouocati geſtis Columbi præclaris. Igitur prima Septembris ſoluere ex Cades uentis proſpere flantibus, & prima Octobris applicuere inſulam Canariam, eam inquam, quæ Fericta dicitur. Quarta uero Octobris uela fecere uerſus meridiem, nihílque comperti de eorum nauigatione uſque ad hyemale æquinoctium habuimus. At uigeſimotertio Martii, rege ac regina diſcumbentibus, mox affuit ueredarius quidam, qui renuntiauit celoces duodecim applicuiſſe Cades: ſucceſſum autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M D I I I I, germanus frater altricis primogeniti regis miſſus ab Admirante ad regem peruenit, cunctáque retulit quæ in ſequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuit Canibalorum inſulas. Cap. XCII.

ITAQVE prima Octobris Admirans Columbus ſoluit à Canariis flante Affrico, ad læuam iter faciens, meridiem uerſus adnauigauit XXI diebus prius quàm tellurem conſpexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum inſulas ſæpe dictas, & primo conſpectu uidere noſtri inſulam uaſtiſſimam, adeo arboribus condenſam, ut uix diſcerni poſſet, utrum ſylua foret uel ne: & quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi cognouere incultam eſſe, minime uiſum eſt illic gradum ſiſtere, ſed ultra progreſſi ſunt. In his igitur uiginti & uno diebus ſua ſententia ſulcarunt maria per leucas ferè mille trecentas & uiginti. Nam per id tempus Aquilonem uentum proſperum ſemper habuerant: deinde ſoluentes ab dicta inſula, breui peruenere ad aliam inſulam omni genere arborum refertiſſimam, quæ inenarrabilem ſuauitatis odorem fragrabat: nonnulli allecti amœnitate loci, in terram deſcendentes, nihil animatum ibi conſpexere, præter lacertas inauditæ magnitudinis: eam Crucem appellarunt, primóque loco de cultis poſt inſulas Canarias conſpecta eſt: & hæc erat Canibalorum inſula, ut re ipſa demum cognouere, id affirmantibus interpretibus Hiſpanæ inſulæ, quos ſecum ducebant. Circunuecti itaque inſulam, caſas humiles compluſculas comperere runt: nam uicatim degunt, XX uel ad ſummum XXX domus ſimul continentérque diſpoſitæ in orbem ambientes plateam quandam, cuius diameter erat orbicularis: domus erant ligneæ amphitheatri inſtar. Hunc morem conſtruendi ædes ſeruant, erigunt complures eminentiſſimas arbores in orbem, ínq; eis trabes figunt, quibus arbores inhærent, fitque ut his fulcimentis minime ruant. Imbrices uero, cum domum cooperiunt, ita conſtituunt, ut formam tentorii efficiant, ſurgítque in modum pyramidis, id eſt, in acutum. Demum has ſic diſpoſitas arbores intexunt palmarum foliis, & quarundam aliarum arborum, ut & uentos & imbres tutius arceant: introrſus uero trabes texunt funibus bombicinis, & radice quadam ſparto minime abſimili: cubilia habent eminen-

Crucis inſulariũ mores.

tissima, quæ fœno & bombice sternunt: porticus habent maximas, ubi saccara col locant. Et ibi etiam conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas, quas duo angues immensæ uastitatis sustentabant, eas credidimus esse eorũ idola: uerũ compertũ habuimus statuas huiusmodi solum ornatus causa erectas fuisse, quoniam hi solem & planetas tantummodo adorant. Eò igitur ubi nostri applicuere, mox uiri & mulieres effuse fugerunt, deserentes eorum domos: ubi uincti erant impuberes complusculi, quos ad saginam asseruabant: necnon anus complures, quæ mancipiorum obibant officia, protinus ad nos contenderunt. At nostri ingressi eorum domos, animaduerterunt illic uasa esse fictilia omne genus, quæ nos Samia appellamus, in quibus elixabant carnes humanas, psitacis, anseribus, & anatibus simul admixtis: alias autem uerubus impositas torrebant, selectis ossibus, & brachiis humanis, quibus pro ferro utebantur, ut sagittis affigerent suis: ferro enim prorsus carent. Vidimus etiam ibi impuberis caput nuperrime abscisum, sanguine adhuc defluente, hoc erat trabi infixum. Hæc insula quatuor ingen-
Guadalupea tissimis irrigatur fluminibus, Guadalupeam appellauimus, quoniam non est absimilis monti illi sanctæ Mariæ, quem Guadalupum Hispani uocitant, incolæ uero Grachanam. Fert hæc insula psitacos fasianis multo maiores, nec alis similes, nam alas habent uersicolores, cætera rubei: tantáque psitacorum apud eos copia, ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora sint psitacis referta, eos tamen saginant, quos habent in cibatu gratissimos: mulieres uero quæ confugerant ad nostros, Admirrans nostro ritu exornari iussit, & complusculis donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent: quoniam hæ probe nouerant quò fugissent Canibali. Itaq; mulieres ad Canibalos profectæ sunt: quo factum est, ut mox Canibali ad nostros accurrerint pellecti muneribus, quibus donatæ mulieres fuerant, autumantes itidem consequi posse. Vbi uero coràm fuere, siue timore, siue scelerum conscientia, mutuo sese respicientes, ilico terga dedere, proxima petentes nemora: at nostri qui inerrabant insulæ explorabundi, cymbas eorum omnes confregere. Et illinc soluentes adiuere socios suos, quos dimiserant in Hispana insula primo itinere: & dum eunt utrinq;, complures præteriere insulas: ab ea parte uero, quæ respicit Aquilonem, apparuit insula, cuius inquilini nostros interpretes, quos ab insula Hispana duxerat Admirrans, intelligebant, nec non eos quos uendicaueramus à sæuitia Canibalorum, dicebant uocari Matininam, affirmantes eam cultam esse à solis fœminis, quæ statis anni temporibus coibant cum Canibalis, ut solebant olim Amazones. Prolem partiebantur, mares dabant parentibus, fœminas uero fouebant ipsæ: aiunt etiam has fœminas specus habere altissimos, quò se recipiunt ubi extra stata tempora quispiam eò concesserit, & ibi se tutantur sagittis propulsantes hostem, si forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea nostri per id tempus propius accedere nequiuerunt, præternauigantes insulam ad miliaria ferè quinquaginta. Inuenimus aliam insulam, quam interpretes aiebant esse apprime cultam, habitatoribúsq; frequentissimam, & inter alia habere innumeras fruges, & propè omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam montes habent prælatos, eam montem appellauimus Ferratum: at nostri interpretes, & hi quos asseruaueramus ab atrocitate Canibalorũ, affirmabant Canibalos aliquando longa metiri itinera supra

mille

mille miliaria, ut carnibus ueſcantur humanis. Poſtridie illius diei nacti ſumus aliam inſulam, quæ quoniam erat obrotunda. Admirans eam nuncupauit ſanctam Mariam rotundam. Supra iſtam comperimus aliam, cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutra iſtarum ſtationem fecimus. Perendie uero aliam inuenimus, quam aiebant longitudine eſſe miliarium C L à parte uidelicet occidentali in orientale latus: referebant mira de ea interpretes, quòd uidelicet foret ſumme ferax, & pulcherrima, hanc poſtremo appellarunt ſanctam Mariam antiquam. Poſt eam comperit ferè innumerabiles inſulas, uerum longe à prædicta, miliaria propè CCCC. Intérq; eas quædam cæteris præſtabat magnitudine, quæ dicebatur ab incolis Ay Ay, noſtri uero nuncuparunt Sanctam crucem: eò appulimus, ut aquam hauriremus: at Admirans emiſit triginta uiros, qui explorarent diligenter inſulam, qui mox quatuor Canibalos cum totidem fœminis inuenerunt, quæ mulieres uiſis noſtris, complicatis manibus eleuatíſque auxilium petere uidebantur: quibus liberatis, uiri in nemora dilapſi ſunt. Biduo itaque illic agens Admirans, triginta uiros in inſidiis collocauit, qui corriperent Canibalos, ſiqui apparuiſſent. Qui uero ſtabant in littore, uiderunt cymbam, cauea m ipſi appellant, homines octo, & totidem mulieres uehentẽ. Vbi igitur Admirans claſſicum cecinit, unà omnes ruunt in Barbaros, qui ſtrenue ſagittis pulſare noſtros conabantur, nec prius quiuere ſe clypeis tegere, quàm Hiſpanus à fœminis ſagitta ictus occubuit, alter uero male acceptus eſt. Hiſpani tamen ubi comperere ſagittas ueneno illitas eſſe, decreuerũt propius manus conſerere, & ui remorum in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorum nauim peſſum dedere. Præeminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina, cuius dicto parebant omnes: hæc natum habebat ſecum torui aſpectus atrocíſq;, qui facie non regem ſed prædonem, aut furem quempiam ſæuiſſimum præſentabat. Submerſa itaque naui, non deſinebant nando noſtros onerare ſagittis, eleuatis tantũ ſupra aquam brachiis, quæ res uiſa eſt monſtrifica. Dum itaque natant ſagittántque, ad ſaxum quoddam deueniunt, ubi tandem à noſtris ſunt expugnati, occiſis nonnullis, & regulo grauatim ſaucio uulnere duplici: hos ad Admirantẽ trahunt reluctantes, qui conſpectum tanti uiri minime pauentes, ferociam nuſquam exuerunt, ſpumas efferueſcentes non aliter quàm leo ubi in caſſes deuenit, tunc rugitus edit maiores atrocioréſq;, ſæuítque magis: adeóque efferebantur, ut nullus eſſet inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non formidaret. Progreſſus itaque Admirans Africo flante aliquando, nonnunquam ſpirante Fauonio, peruenit ad quandam pelagi uaſtitatem, ubi prope innumeræ erant inſulæ multiiugæque: nam aliquæ frequentioribus obumbrabantur nemoribus, aliæ uero ſumma apricitate amœnitatem non mediocrem præ ſe ferebant, nonnullæ autem ſqualebant ſaxis, humo ieiuna aridáque, & præuſtis implicitæ montibus: aliæ etiam intra cautes colorem coccineum continebant, aliæ uiolaceum, albicantem aliæ: perinde ut multi rati fuerint eas eſſe minas gemmarum, aut loca metallorum corruſcantibus plurifariam coloribus. Eò itaque non conceſſere ſæuiente pelago, nam uerebantur ob ſcopulorum frequentiam, ne naues colliſæ ſaxis, dehiſcerent protinus ſubmergerentúrque, in aliud tempus rem differentes. Nequiuere etiam inſulas percenſere, ob eorũ implicitam frequentiam: tamen nonnullæ celoces, quæ

altiore funeo haud egebant, mediocri contentæ alueo propius acceſſere, & ſupra XLVII inſulas numerarunt, locúmque Arcipelagus nuncuparunt ob inſularũ frequentiam. Dum itaque relictis inſulis in altum prouehunt, in medio ferè itinere aliam nacti ſunt inſulam, quæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorũ qui atrociſſimas Canibalorũ manus euaſerant: hi nobis retulere inſulam cultam eſſe eximie, cultoréſque mitiores, & uſquequaque Canibalis infenſos: ínq; ea nemora complura, quæ apros fouent ingentiſſimos: hi naues non habent, quibus ſulcare poſſint maria, & Canibalos adire: uerũ ubi Canibali eò contenderint, congrediuntur atrociter, propulſántq; eos: quos ſi ceperint male accipiunt, par pari referentes: nam erutis luminibus, eos in fruſta minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non ueſcuntur carnibus. Hæc nobis referebant noſtri interpretes, quos ex Hiſpana inſula adduxeramus. At noſtri parum illic immorati, præteriere inſulam, niſi quòd ab ea parte quæ occidentem reſpicit in terrã deſcenderunt, ut aquæ nonnihil haurirent, ubi eminentem pulchrámq; domum inuenerunt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore deſertas, ibíq; nulla erant habitantium recentia ueſtigia: cauſam propterea ignorabant, cur deſertæ forent, ni forte habeant illarum habitationũ ſtata tempora, dum candens ſydus feruet nimium, abeunt in mitiora loca, reuerſuri cum conducibile arbitrabuntur: uel forte metu Canibalorũ littora deſerunt tantiſper donec abeunt: utcunque fuerit, inſula unicum habet regem, cui perquã reuerenter aſtant, obediúntque mirum in modum, Chiaſichium appellant eorum regem: latus huius inſulæ quod meridiem contuetur, longitudine ducentorum miliariũ patet: ea nocte duæ fœminæ, & totidem adoleſcentes, quos aſſeuera ueramus de manibus Canibalorum, ubi è conſpectu ſuæ patriæ fuerunt, in mare ſeſe proiecerunt, & nando ad ſolum patrium deuenerunt nobis neſcientibus.

Quomodo Admirans ſuos reperit uitam exuiſſe.

Cap. XCIII.

TANDEM aliquando Admirans peruenit cum tota claſſe ad Hiſpanam inſulam, quæ abeſt à Canibalis leucis ferè CCCC. Verum omine inauſpicato infelicíque: nam hi quos loco præſidii inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac inſula eſt regio, quæ dicitur Xaynana, unde Admirans primo itinere profecturus in Hiſpaniam, quaſi loco obſidum decem uiros abduxerat: ex his ob cœli mutationem, ſeptem occubuerant: unus uero eorũ qui ſuperfuerat, ubi ſuam patriam claſſis applicuit. Therema dicitur, ſponte à nobis emiſſus eſt: reliqui uero nando clanculum aufugerunt. Quæ res parum Admirantem mouit, qui modo ſuos comperiſſet uiuos, reliqua nihili pendebat: uerũ ubi paululum eſt progreſſus, cauea quædam apparuit, genus eſt liburnicæ longioris capax ingentiũ remorum: hæc regis fratrem uehebat, eiúſque præfecto apprime abiens ſuos commendauerat, cúmque eo fœdus magnum inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem contendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Poſt hæc cœpit Hiſpanorum miſerabiles caſus exponere: uerum uix id intelligere quiuimus, noſtris interpretibus non ſatis eius linguam callentibus. His auditis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneum oppidum, quod Hiſpani ſibi pro potiori tutela condiderant: id totum

id totum comperit demolitum combuſtúmq; nec alia ſupererant ueſtigia, præter pallidum cinerem, quæ res nos omnes dolore incredibili affecit: non tamen nobis facile perſuaſum iri poterat, quin aliqui ſuperuiuerent: propterea ut huius rei eſſemus certiores, Admirans iuſſit tormenta quædam exonerari, ut reboatu edito, ſiqui deliteſcerent è noſtris mox excitarentur, ſciréntq; nos aduentauiſſe: uerum operam luſimus, quoniam nullus uſquam comparuit, cunctis fato functis. Tunc Admirans nuntios miſit ad regem Guancenarillum ſciſcitatum de ſuis, queſtus grauiter de occubitu ſuorum. Hæc noſtri retulerunt, quantum colligere potuerunt ex regis reſponſo, complures uidelicet in ea inſula reges eſſe illo potentiores, qui ægre ferebant Hiſpanos ſubegiſſe inſulas: propterea contenderant ad ligneum oppidum, ubi Hiſpani degebant, eóque expugnato contrucidauerant uiros, & oppidum combuſſerant, ipſúmq; ferentem noſtris ſuppetias ictum ſagitta fuiſſe, inque eius rei fidem brachium faſciis circunuolutum oſtentauiſſe, nec propterea ad Admirantem iuiſſe, quoniam conſauciatus uulnere non contemnendo fuerat. His acceptis nulla fide adhibita, poſtridie Marchionem quendam cognomine Sibilium, rurſus ad regem mittit, qui perquam diligenter rem ſciſcitetur, perpendátque an ſint uera quæ ex rege allata fuerant. Is igitur eò conceſſit, & remotis faſciis comperit regem falſa loquutum, nullius cicatricis apparente ueſtigio, uerum procumbentem nactus eſt uirum ſimulantem ægritudinem, huius cubili coniungebantur concubinarũ cubilia octo. Tunc deuenimus in eam opinionem, ut non difficulter crederemus noſtros aſtu & inſidiis eius occubuiſſe: tamen Marchio finxit fidem præſtare regi, ortatúſque eſt uirum, ut in craſtinum Admirantem uiſeret. Poſtera itaque die ad Admirantem rex contendit, à quo eſt honorificentiſſime exceptus, & ueluti miſeraretur noſtrorũ ærumnas gemebundus indoluit. At ubi conſpicatus eſt mulierem quandam, quæ noſtro auxilio erepta fuerat à Canibalis, eam affatus eſt ſua lingua longiore ſubſellio, nobis haudquaquam intelligentibus, illi plurimum applaudens, hæc dicebatur Catharina. Tandem poſt multa illinc abiuit, & amicitiam fœdúſque rurſus pollicebatur: non defuere tamen è noſtris qui ſuggererent Admiranti, ut uirum corriperet, & correptum cædis noſtrorum pœnas luere cogeret. Admirans uero, ut erat uir multi penſi, rem acuratius penſitatiúſque expendebat, loci & temporis rationem habens: non enim ſibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut incolarũ animos ad iracundiam prouocaret. Poſtridie uero illius diei quo illinc rex ſoluit, eius germanus claſſem uiſit, & mulieres ſubornauit, & ſequens effectus comprobauit. Itaq; nocte ſubſequente Catharina cum ſeptem aliis in mare deſiliit, ut ſuperato pelago ad regem contenderet: noſtri tamen, ubi fraus apparuit, conſequuti natantes mulieres, tres tantum ceperunt: at Catharina cum tribus aliis ad regem peruenit, qui ſuſceptis mulieribus in interiora inſulæ dilapſus eſt: quo facto nobis rex apperuit ſe noſtros contrucidauiſſe.

De uindicta occiſorum. Cap. XCIIII.

ADMIRANS igitur cognita proditione, decreuit hominem perſequi uſque ad regni interiora. Miſit itaque tercentum uiros, qui Marchionem infenſi conſectarentur. Hi ergo dum hominem explorabundi quærunt, deuenere ad oſtium cuiuſdam ſignati fluminis, ubi perquam celebris erat portus, quem Re-

galem appellarunt: nam ubi ingreſſus eſt, adeo flumen ſe ſinuat, obliquátq; efficiens multiplices receſſus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideatur, nec licet ſis ingreſſus, cognoſcere queas an ſis intra uel extra, quanquam in oſtio adeo pateat, ut ſit trium liburnicarum capax: ex aduerſa fluminis parte mons uiſitur conſpicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi pſitaci complures, & auitia ferè omne genus exaudiuntur ſuauiſſime alternéque concinentia. Hunc portum interfluunt fluuii duo, & dum altius progredimur, nacti ſumus eminentiſſimas quaſdam ædes, quas credidimus regis eſſe eius, quem perſequebamur. Idcirco eò contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centum, qui habiliſſima habent corpora, quíq; arcus & ſagittas ferentes, toruo uultu ibant ad nos, ſubinde uociferantes ſe minime eſſe Canibalos, ſed Taynos, id eſt, nobiles, ac patritios: nos uero ſigno pacis edito propius acceſſimus, & cum mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiſcũ iniere, nec de cætero pauentes, ad nos ueluti ad ſuos confidentiſſime ibant, hos munere multiplici donauimus. At noſtri dum illic agerent, domum metiti ſunt, quæ diametrum habebat XXXIII paſſuum, erat inſtar amphitheatri obrotunda, huic circunquaque adiacebant triginta aliæ minores ædes, in contignationibus pro trabibus harundinibus uerſicoloribus utebantur mira arte textis complicatíſque. Hos patritii noſtri percunctati ſunt de rege Marchione, quem aſſeuerarunt petiiſſe montes. Huius rei decreuere Admirantem certiorem reddere, & in primis conflatæ neceſſitudinis cum uiris patritiis. Verum Admirãs flagrans perniciali odio in Marchionem ad diuerſas inſulæ partes exploratores expediuerat, qui regem ſiquo modo poſſent corriperent: nam præ cæteris quos miſerat, erant duo ſtrenui iuuenes, Horeda uidelicet & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petens, propè omnẽ regionẽ inter ſe partiti ſunt explorandã. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam ſpectatiſſima flumina, quorum alia ab una parte montis defluebant, nonnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentiſſime attollebatur, qui aurifero ſabulo conſpergebatur, & inde aurum effodiunt incolæ hoc modo: nam actis ſiniſtris brachiis in præcordia montis egerunt aurum, egeſtúmque dextra excipiunt manu, dabántque noſtris: aſſeuerabant etiam uidiſſe grana compluſcula zecare, quæ allata fuere regi Hiſpaniarum, nam granum unum pondus erat unciarum nouem, hoc uidere complures uiri.

De flumine aurifero, & aliis rebus repertis. Cap. XCV.

HIS VISIS noſtri condicto ad Admirantem rediere, ut non recederent à præſcripto: nam Admirans iuſſerat, ut nil aliud agerent, quàm explorare regiones nouas, & mox referre earum ſitus & qualitates, nec ipſi pergerent eo inconſulto exercere commercia, pro quanto uitam caripenderent ſuam: accepere etiam ab incolis non longe eſſe in montibus regem quendam, quem Gazichiũ Canobam, ſua lingua appellant, id eſt dominũ domus auri: nam boa domus interpretatur, canum aurum, & Gazichius rex. In hoc etiam flumine inuenere abſolutiſſimos piſces, aquámque haud inſuauem. Marchio Sibilius refert apud Canibalos populos in menſe Decembri eſſe æquinoctium, quod ratio ſphæræ non patitur: addebat etiam inibi aues eodem menſe fœtificare; cum tamen ab eo

Gazichius Canoba.

ſciſcitaremur,

ſciſcitaremur, quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionem non uideri, ſed mergi ſub Arctico polo, & tranſcendiſſe cuſtodes. Verũ ut ingenue fatear, nemo inde uenit, cui indubia fides adhiberi poſſit, quoniam ferè omnes expertes erant literarum, & in primis ſyderalis ſcientiæ.

De oppido ab Admirante condito. Cap. XCVI.

IGITVR is Admirans claſſis præfectus in ſuam & gentis Hiſpanæ memoriam, decreuit urbem erigere: cooptato itaq; loco, qui Locifron dicitur, non longe à portu, & ut bono omine ſuccederent cuncta, auſpicatus eſt à diuinis: nam primo loco eccleſiam dedicauit, cæteráque abſoluiſſet, ni tempus appetiſſet patriæ repetendæ, uel ſaltem prout abiens pollicitus fuerat regi, ipſum de omnibus certiorem facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus, regem protinus de compertis rebus commonefecit. Cum igitur Admirans in inſula Hiſpana adhuc ageret, alii appellant huiuſmodi inſulam Offiram, quam nõnulli eam eſſe aſſeuerant, cuius commeminit ſacra uetus hiſtoria libro regum tertio, quæ patet latitudine graduum quinque auſtralium, id eſt, miliaria CCCLX, his polus eleuatur XXVII gradibus: in meridie autẽ, prout referebat, XXII, longitudine uero, id eſt ab oriente in occidentem patet miliaria DCCCLXXX. & hæc inſula ſi forma conſideretur, folium balani, id eſt arboris nucis caſtaneæ ſimillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiuſdam montis huius inſulæ urbem condere, in umbilico inſulæ ab ea parte, quæ Aquilonem reſpicit, quoniam inibi uiſebatur mons alius, qui frequens eſt nemoribus & lapidibus aſperatur, necnon calce ſcatet plurima, eam Medi appellant Iſſabellam: ad radices uero montis planicies eſt perquam aprica, longitudine patens miliaria LX, & lata XII alicubi, peranguſta tamen alibi miliaria VI, hanc interluunt complura flumina, quorum celebrius ferè præterluit urbem ad iactum arcus. Hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem, ut eam feraciſſimam fere omnium rerum, quæ terra parens mittit, effecerint: nam in harena eorũ fluminum iacta ſemina protinus germinant: fecimus huius rei periculum, iecimus enim ſemina multiiugarum herbarum, uidelicet lactucarũ, naſturtiorum, braſſicæ, & bugloſſæ, quæ omnia ſextodecimo die germinauere: at pepones, cucumeres, cucurbitæ, trigeſimoſeptimo die ad maturitatem peruenere: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquam. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui ſecum diuerſabantur, qui & ipſum certiorem fecere rerum multarũ, & in primis prouinciæ cuiuſdam auriferæ: propterea miſit illuc è ſuis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro ſcatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præſertim aſſeuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad Orientem proficiſcebatur, aliud uerſus Occidentem contendebat, alterum in Septentrionem, in Auſtrum alterum citatiſſime fluebant. Inſula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem reſpicit Atribuinea, que Aquilonem Lachem, quæ poſtremo meridiem contuetur Naiba dicta eſt ab omnibus.

Locifron.

Hiſpana.

Iſſabella.

Quomodo Admirans adiuit auri minas. Cap. XCVII.

VT REVERTAR unde ſum digreſſus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martii illinc ſoluit, ducens ſecum pedites circiter quatuor centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi ac-

ceperat minas auri esse uberrimas meridiem uersus. Igitur superatis eminentissimis montibus uallibúsque, ac traiectis fluminibus limpidissimis, tandem in eam deuenit prouinciam, ubi auspicatur Cimbaga regio, in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur, quarum harenæ intermiscentur auro. Igitur Admirans ingressus mediterranea insulæ ad miliaria ferè LXXII tantundem distans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminétque admodum, & ibi arcem erigere decreuit, quo tutius arcana regionis scrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum est. Dum itaque arcem ædificat, ad eum undique cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorum uoto Admirans satis faciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rursus redeuntes plurimum auri comportarunt. Nec id silentio inuoluam granum allatum fuisse auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, supra omnem credulitatem, cum præsertim adiecissent, se adhuc proceriora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eáque grana inculta in harenis iacere asseuerabant, uim auri incolis nescientibus: alii etiam tulere frustula auri dragmarum decem, maioráque inueniri rursum affirmantes. Illò igitur misit Admirans è suis complures, qui minas auri diligentissime explorarent, referréntque protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quámq; unquam autumassent. Inter alia admiratu non indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, nisi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alii uero cum quibus commercia exercent sua, uasa ferunt Samia, catinósque ligneos, pelues, malluuia, & id genus complura, quibus qui dant aromata prorsus carent. Inuenerunt in mense Martii uuas præmaturas, uerum agrestes. Hæc regio licet rupibus & saxis asperetur, ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem prasinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decursúsque auriferi, nam cum imbres deriuantur è montibus, secum auri copiam maximam trahunt ad plana arua patentésque campos, quos interluunt, ut præfecimus, innumera flumina eadémque amœnissima, ac placidissima, decursu haud rapido citatóque, sed segni ac placido. Hæc loca habitant gentes ignauæ, & ferè pensi nullius: ea gens otiatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodum impatiens, & cum nemora habeant bombice referta, eo tamen uti nesciunt.

Onzia.

De mirabilibus compertis ab Admirante. Cap. XCVIII.

EXPLORATIS his locis ut præfecimus, Admirans rediit ad arcem Issabellam, ubi nonnullos è suis dimiserat: ipse uero cum liburnicis tribus profectus est peregre, nouas etiam quærens regiones, & in primis eas quas iam eminus conspicati fuerant: nam continentem credidit esse, licet compertũ habuerit insulam esse, quæ miliaribus LXX abest ab ea insula quam appellarunt Hispaná, regio Cuba dicitur. Ea præterita iter direximus ad meridiẽ, & inde cœpimus ad occidentẽ nonnihil flectere; uerũ quanto magis progrediebamur, tanto plus littora extendi uidebantur, terris semper fugientibus: sinuabant enim se littora ad meridiem

meridiem ſemper, receſſu & ambage multiplici, adeo ut cum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur, terris ducentibus ac multiiugis finibus: tandem admirans deuenit ad inſulam, quam inquilini appelllant Iamicam: hanc aiunt appellari à coſmographis Lamiam maiorem, quæ magnitudine Trinacriam ſuperat: unicum in umbilico montem habet, qui ſenſim lenitérque ſurgit, ab omni regionis latere paulatim creſcens, ut uix conſcendere credas, ut in accliuis ſolet, donec deueneris in medium, tunc ſeſe attollit uertice eminentiſſimo, & tarditatem qua uſus fuerat ſurgendo, eminentia compenſat: hæc inſula æque ferax eſt ac ulla in maritimis aut mediterraneis, frequens habitatore, eodémque acerrimo ad quæque ſubeunda: nam in commerciis acri eſt ingenio, adeo ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirãs ſuos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum eſt identidem ſuccumbentibus inſulanis non ſine hominum ſtrage, tamẽ diſcordias pax eſt conſecuta. Relicta Iamica flante Zephiro, ſeptem diebus nec interpollatis, per latus Cubæ nauigauimus, intantúmque ſumus progreſſi, ut crediderimus uel ipſam Cherſoneſum auream, quæ eſt in ipſo oriente, attigiſſe: adeo igitur prouecti eramus in altum, petentes uarias orbis partes, ut fere totum uniuerſum orbem metiti fuerimus: & ex uiginti quatuor ſolis horis, ſaltem uiceſimam & alteram comperimus, licet perpeſſi ſimus innumera mala, nomina tamen DCCC inſulis indidimus, & ſupra ter mille præteriuimus, ubi multa erant memoratu digna, præternauigans latera Cubæ. Et paulo ſupra quàm incœperit nauigare, nactus eſt Admirãs portum nauium capacem complurium, ibi ſuos cœpit emittere: qui cum terram applicuiſſent, tantum mapalia inuenere, eáque uidua omni habitatore: uerum ibidem conſpexere in uernbus piſces quos ad ignem aſſabant piſcatores: at noſtri piſcibus ueſci toſtis haud dubitarũt reiectis ſerpentibus: qui uiſis Chriſtianis, mox delapſi ſunt in montes, & inde ſpeculabantur quid ſibi uellent noſtri: à quibus prouocati, piſcatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus noſtris, ne pauerent. Quidam igitur audaculus in inferiorem rupem deſiliuit, propius accedens, quẽ compellare cœpit quidam oriundus ex inſula Hiſpana, qui à teneris in Hiſpania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua parum ab eorũ idiomate differt. Hunc itaq; percunctatus eſt, cur fugerent, & quæ nam gens eſſet, quóue nomine regio appellaretur: contracta igitur neceſſitudine uiribúſque animi reaſſumptis, dixit eos piſcatores eſſe, qui eo piſcatum conceſſerant rege iubente, qui alii regi cœnam parabat pontificiam opiparámque: addidit etiam pergratum habuiſſe plurimum, quòd ſerpentes minime comediſſent, quandoquidem hi, ut affirmabant, regi ueluti delicatiores epulæ aſſeruabantur. quibus auditis Admirans, eos miſſos fecit: nam iam habebat ſatis compertum regionis mores, propterea iter ſuum uerſus occidentem perſequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentem, eam nactus eſt feraciſſimam, refertámque habitatoribus domeſticis: qui mox conſpectis noſtris ad littus deſcendebant panes ferẽtes quibus ipſi utũtur: tulere etiã cucurbitas plenas aqua, nóſq; ueluti amicos hoſpites inuitabant cordate: nos uero paulo ultra progreſſi, uidimus innumeras inſulas, quæ primo cõſpectu cultæ uidebãtur eximie, uirentibus plenæ arboribus

& in primis ab ea parte quæ continentem reſpicit: dum latera percurrunt, deuenere adoſtium fluminis cuiuſdam, cuius latices adeo feruent, ut in eis diutius manum immergere nequeas feruefcentibus aquis: rurſus progredientes compere piſcatores quoſdam, qui in cymbis, id eſt in caua arbore piſcabantur, qui piſcem rudentibus alligauerant naui, eúmque poſt ſe trahebant. eius forma eſt nobis incognita, & niſi grandiuſculum caput haberet, inſtar anguillæ formaretur, capite geſtat pelliculam quandam, quæ ſimilitudinem habet crumenæ alicuius: cum uero piſces uel teſtudines emerſerint ſupra aquam, mox is piſcis ſolutus dimittitur ad eos, qui telò acrior ac omni uolucre ocyor, condicto uibrat pellem, quam diximus marſupiũ referre aliquod, piſces corripit, ac retinet ſua pelle implicitos, nec prius prædam dimittit, quàm aerem ſenſerit, cuius eſt impatiens admodum: tunc uincto rurſus piſce, prædam legunt: nam nobis adſtantibus cepere calandras IIII prægrandes, quibus nos donarunt amice, eáſque in cibatu ſuauiſſimo habuimus. His uiſis, percunctati ſumus piſcatores an latus huiuſmodi longius adhuc protenderetur, & quantum in occidentem extenderetur. Reſpondere latus huiuſmodi finem habere nullum. Illinc igitur ſoluentes, progrediebantur à latere ſemper, littus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conſpexere. Non longe uero à terra huiuſmodi quæ nunquam termi natur, uiſitur inſula, ibi mortalium uidere neminem: nam ſiqui erant in ea, fuga pernici ſibi conſuluerant. At canum inibi copia ingens conſpecta eſt minime latrantium, licet toruo eſſeut aſpectu. Anſeres etiam anatéſque inſulæ inerrabant multiplices. Præternauigantes itaque latera, Cubæ deuenimus ad quaſdam anguſtias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum ſpumas efferueſcebat indignabundum admodum: ſæuítq; mare hoc modo itinere miliarium XL aquis albicantibus, non aliter quàm ſi polline conſperſum fuiſſet. Superatis his gurgitibus, prouecti ad miliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emiſimus, qui aquam ferrent lignáque. Eò etiam conceſſit Arquita quidam, qui cum inerraſſet inſulæ, & in nemus condenſum peruenifſet, arboréſque admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiuſculus, toga indutus alba: ſagittarius credidit primo conſpectu religioſum quendam fuiſſe, quem in claſſe habebant: uerum ubi compertum habuit alium eſſe, actutum alii duo uiri eiuſdem habitus & ſtaturæ apparuere, póſtque eos ſupra triginta alios uidit, quibus conſpectis, mox fugam cepit: at illi ſequebantur, manibus annuentes ne paueret, néue fugeret: ſagittarius uero quàm citius quiuit claſſem repetiit, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto: qui ubi hæc accepit, protinus emiſit multos, qui tenentes uaria itinera, prope totam inſulam explorauerunt. Erant ibi arbores multiiugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrentes itaq; Cubæ latera, uarias nationes nacti ſunt, quorum linguam etiam incolæ Hiſpanæ inſulæ, qui Admirantem ultro ſequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis ſe ſinuabant littora, modo Notho, modo Africo flantibus: quibus ipſi impulſi aliquando ferebamur prope in ſiccum, adeo mare inſulis eſt implicitum compluribus, naues fere peſſundabantur nimia onuſtæ aqua, quam & madidum cœlũ, & refluxus pelagi conrogauerant: quare operæpretium fuit referre gradum, & domũ redire eodem itinere

Mira piſcandi ratio.

itinere quo uenerant: neque quampiam pauebant, quin potius ſperabant ubiq; & amice & honorifice recipi: quandoquidem neminem læſerant dum irent, uerum fere omnibus morem geſſerant.

Quomodo Admirans inſulas reddidit uectigales. Cap. XCIX.

CVM ITAQVE rediſſet ad Hiſpanam inſulam, ubi abiens complures Hiſpanos patritios loco præſidii dimiſerat, comperit Margaritũ uirum ſtrenuum illinc abiuiſſe, qui prope iratus patritiorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem ilico inducunt, ut & ipſe patriam reuiſat, ratúſne delatus regi, principis indignationem incurreret: domum tamen contendebat ſub uelamento conſequendæ annonæ, & renouandi præſidii, licet ut præfecimus, alia ſubeſſet cauſa: non prius tamen abiuit, quàm ſibi reges aliquos reconciliauerit, qui ſuccenſuerant Hiſpanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, abſente Admirante: uerum coram ipſis regibus, quorum conſpectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur ſibi reconciliauit regem Guarionenſium, & cum eo neceſſitudinem contraxit arctiſſimam, deſpõ ſata ſorore uni ex inſulánis, quem prius inter ſuos adnumerauerat, & habito interprete, citato gradu contendit ad id oppidum quod condiderat, nomènque dii ui Thomæ indiderat. Hoc itaque reperit à rege quodam obſideri, & parum abfuit quin deditionem fecerit, quoniam iam triginta diebus continuis obſidebatur nemine auxiliante. Liberato itaque ab obſidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicuerátque animum, ut pergeret reliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatem annonæ fame laborare, quæ iam innumeros conſumpſerat populos, cauſa famis huius reiiciebatur in Chriſtianos, qui eruerant ferè omnes radices, quibus ipſi panẽ conficiebant Barbari. Statuit itaque Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexii largiter iuuere: nam regio eius nondum famem paſſa fuerat. Reuocato igitur ab incœpto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hiſpanis, decreuit arcem erigere alteram, non longe à ſancto Thoma oppido in monte eminẽtiſſimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertũ habuere hæſiſſe cordi Chriſtianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exoréntque, ut ſuos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hoſtibus expectaſſent: nam ut aiebant, ſub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & ferè totam deuaſtabant regionem: adiecerẽque ad hæc legati, ſe malle pendere uectigal, quàm his aſſiduo uexari incurſionibus, & quiete frui poſſe nulla. Conuenit itaque inter eos, ut regi Chriſtiano uectigal ſoluerent hac lege, ut incolæ montium Cibanorum ſingulo trimeſtri (tres lunas appellant ipſi) auri quædam pondera ad urbem ipſam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cotonum.

De regibus qui ob malefacta Hiſpanorum deſciuere à Chriſtianis. Cap. C.

IGITVR dicti reges fame compulſi polliciti fuerant uectigal ſoluere Hiſpanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco ſiliginis ac tritici ſuccedũt,

panem conficere nequibant, niſi intolerabili labore fere nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam ſeruarunt inconcuſſam præſcripto tempore, & ubi ſolidum præſtare non poterant, excuſabant pauperiem, promittentes ſe duplum ſoluturos, cum ad meliorem fortunam deueniſſent: nam uictu deducto, uix habebant quod ſoluerent. Sub idem ferè tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere unciarum uiginti, in regno non procul diſtante à littore maris: Itaq; loco miraculi granum huiuſmodi allatum eſt Hiſpaniarum regibus inuictiſſimis, ídque complures uidere. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu non indigna, & in primis lignum ibi uiſitur, quod appellant ſandalium. Verum ea argutulus aliquis forte illi intempeſtiue obiiciet, cur celoces onuſtas eo ligno in Hiſpanias miſerit, & non auro, cum illius relatu compertum habeant inſulas huiuſmodi auro ſcatere plurimo? Quæ obiecta non difficulter diluere poteſt hoc reſponſo, quòd licet ea regio uideatur abundare auro, ſi noſtris conferatur, non tamen tanta eſt copia eius, ut onerari poſſint naues, cum præſertim illud non ſine magnis laboribus etui poſſet è corde terræ, languentibus etiam uiris, quos ſecum ductitabat, qui otio & ſciuiæ uacabant, adeo ut quæque deformarent tanto parta ſudore, deſidiæ ac uoluptati ſupra quàm poſſim ſcribere addicti: quippe qui uel ipſum præfectum moribus contrarium perniciali odio perſequebantur, effecerúntque ſuis moribus, ut Barbari, qui ſuapte natura exleges ſunt & infrenes, magis ac magis efferarentur, profiliréntque degenerantes ab omni probata uita, perinde ut uſque in hanc diem expenſæ ſuperent lucra: tamen hoc anno qui milleſimus & quingenteſimus primus eſt, bimeſtri legerunt ſupra duodecim mille libras auri: libra uero penſatur unciis octo. Lucrati ſunt etiam alia complura, quorum mentio fiet in ſequentibus, ſuperis fauentibus. Et ne digrediamur à propoſitis, id noueritis, eo anno tantam uim uentorum ruiſſe, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, eáſque in ſublime iaciebat, ut uiderentur cœlum ipſum contingere: inuertit etiam tres liburnicas Columbi, quæ erant in portu, adeóque mare inundauit, ut ſupra menſuram brachii totam irrigauerit inſulam. Huius igitur diluuii cauſam barbari reiiciebant in Chriſtianos ob piacula & ſcelera, quæ patrauerant, quíque interturbauerant eorum quietem: adiiciebántque neminem eſſe tam longæuum, qui meminiſſet tantæ tempeſtatis, quæ nec ſimilem uiſa eſt, nec habere ſequentem. Itaque Admirans ubi portum applicuit, protinus iuſſit fabris lignariis, quos optimos ſecum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extructa apud minam auri. Cap. CI.

INTEREA Bartholomæum germanum ſuum, quem iam inſulis præfecerat, cum nonnullis expeditis copiis ad effodiendum aurũ miſit: nam hi quos ſecum trahebat milites, eruendi aurum metallorúmque probe nouerant artes. Diſtãt hi montes unde egeritur aurum, ab Iſſabella inſula leucis ferè LX, intérq; alia eos monuit, ut diligẽtius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomæus profectus eſt imperator: ſiue, ut aiunt ipſi, Andelantadus, comperítque uaſtiſſimas foueas, ac ſpecus altiſſimos, eoſdémque uetuſtiſſimos: unde aſſeuerant Salomoné ſuos theſauros eruiſſe, ut eſt in diuina ueteríque hiſtoria: artifices qui auriſodinas erant exploraturi, cœperũt terram egerere, & iam ſuperficiem telluris eruerant, cum

rant, cum mox compertũ habuerunt auriſodinam huiuſmodi protendi nimium ultra miliaria XVI, in eáque tantum auri effodi poſſe rati ſunt, ut quilibet artifi-cum ſingulo die uncias tres eruere non difficulter poſſet. Cuius rei ilico Bartho-lomæus certiorem fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit, decreuit rurſus in Hiſ-paniam redire: uerum prius non abiuit, quàm inſulæ fratrem ſuum præfecerit, & illinc ſoluit ingrediente Martio, M CCCCXCV, patriam repetens. Interea Bar tholomæus ut monitis fratris audiret, arcem condidit, quam appellauit Auream quoniam dum conderent eam, inuenta eſt harena auro mixta: trimeſtri abſol-uit opus: cœperat uaria inſtrumenta auri eruendi fabricari, uerum fame graſſan-te nequiuit perficere. Soluit igitur inde, dimiſſo præſidio uirorum decem, qui ar cem cuſtodirent, prouiſo ne fame laborarent, dimiſſo cane ſagace, qui cuniculos uenaretur. Itaque illinc abiens, deuenit ad inſulam Conceptionis eo menſe, quo Guarionexius & Nanicantexius uectigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, prouiſóque de annona, quæ ſufficeret itineri pro ſe ſuiſq;, qui CCCC erant, uentis uela dedit Hiſpaniam uerſus.

De commeatibus miſſis à rege Hiſpaniarum, déque eius præcepto.

Cap. CII.

IGITVR circiter initium menſis Iulii celoces tres onuſtæ ferè omni gene re commeatuum applicuerunt inſulas, ubi noſtri fame laborabant: uehebant enim uinum, oleum, carnes aprugnas, bubuláſque ſalitas, necnon inſitia, & far-cimina, & id genus alia complura, quæ mox partiti ſunt ſingulis, ut unuſquiſque ſuam haberet portionem. Erogatis igitur cõmeatibus, regia promunt mandata, uidelicet regem iubere ut eas inſulas colant, quæ meridiem reſpiciũt, ubi aurum egeritur, omnéſque inſulæ accolas & reges, quorum inſidiis noſtri occubuerant, in Hiſpaniam tranſmittant. Quare ut regio obſequerentur mandato, mox corri puere CCC uiros, regéſq; eorũ, & in Hiſpaniam miſere: deinde colere cœperunt eam inſulæ partem, quæ reſpicit meridiem, & ibi in colle eminentiſſimo arcem conſtruunt, non longe à portu celeberrimo, arcẽ appellant diui Dominici, quo-niam die dominico eò peruenerũt: portum prædictũ interluit eximium flumen, quod innumeris piſcibus ſcatet, quóque nauigantes uehit placido alueo, prope ipſam arcem ad duodecimum lapidem. In arce uero Iſſabellæ ueletudinarii mi-lites cauſariíque dimiſſi ſunt, necnon fabri lignarii nonnulli, qui celoces duas fa-bricabantur: cæteri uero contenderunt ad arcem diui Dominici: qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et ſoluens illinc, uerſus occidentem profectus eſt.

Quomodo Columbus comperit ſuos periiſſe. Cap. CIII.

IGITVR inter nauigandum deuenit ad flumen Naybæ, quod à memo-rata abeſt inſula miliaria ferè centum & uiginti, deriuatúrque à montibus Ci-banis, qui meridiem reſpiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmiſit explora-tum regiones quaſdam uerſus Auſtrum, ubi ingentiſſima ſandalii nemora con-ſpiciebantur. Exciderunt itaque huiuſmodi ſandalii ſtruem maximam, eámque depoſuerunt apud quoſdam tandiu, donec redirent, & ſuis liburnicis aſportarẽt. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe à Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem, qui illis populis bellum inferebat, ubi prædicta nemora uiſebantur, decreuerátque prius à bello haud deſiſtere,

quàm ſuæ feciſſet ditionis. Huius uero regis regnum eſt in cornu cuiuſdam inſulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & diſtat à Nayba flumine leucis triginta, regio aſperatur montibus, regíq; huic circumadiacentes reges tributa pendunt parétque, ut principi ſupremo. At præfectus noſter alloquutus eſt regem huiuſmodi, perſuaſitque ut ſponte uectigalis fieret, à quo non difficulter impetrauit, ut annis ſingulis tributa pendens, cotonum & canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero ibi non naſcitur. Itaque rebus pacatis compoſitiſque, concordes una regem adeunt, à quo honorificentiſſime excepti ſunt, effuſa omni plebe, quæ illis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in gratiam præfecti actum eſt. Primo aduentu occurrerũt adoleſcentulæ triginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo ſuo more, cætera nudæ: hunc morem ſeruant pediſſequæ coſmetæ: at heræ nudæ prorſus incedunt. Igitur predictæ ramos oliuarum manibus geſtabant, & ubi appropinquabant præfecto, in ſignum fœderis pacíſque, illi ramos porrigebant: capillos uero promiſerant per humeros, uittata fronte ambulantes: colos iis erat cyaneus, id eſt, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ ſunt, ſi omnem corporis habitudinem ſpectaueris, quod profecto his erat habiliſſimum ſymmetricúmq;. Poſtquam uero his iocis exceptus eſt, diſpoſitis lectis diſcubatoriis, cœna paratur opipara. Demum itur cubitum apparatu ſane regio. Poſtridie uero eunt in domum quandam patentem, quæ theatrum referebat, & ibi ludicra exercuere compluſcula, ut ſunt tripudia & alia id genus. Poſt hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeo acerrime digladiebantur, ut hoſtes uiderentur, & utrinque ceciderunt multi: pluréſque occubuiſſent, niſi rex annuiſſet, ut temperarent à manibus. Arma erant tela, arcus, & ſagittæ.

Quomodo reges qui deſciuerant rurſus ſuccumbunt. Cap. CIIII.

ILLINC itaque tertio die ſoluit, & rurſus Iſſabellam inſulam uiſit, ubi comperit ſuos uita functos: nam ferè ducenti occubuerant uariis affecti ægritudinibus: quæ res adeo Columbum mœſtitia ac dolore affecit, ut propè de expeditione deſperauerit: & id in primis hominem angebat, quòd uidelicet liburnicæ Hiſpanæ uehentes annonã apparebant nullæ, & iampridem caritate commeatuum premebantur: tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacentia, inter Iſſabellam & ſanctum Dominicũ, ſecus iter, quod inter Auſtrum & Aquilonem uiſitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Iſſabella, miliaria ferè XXXVI arcem Spei conſtruunt. Poſt eam ad miliaria propè XXIIII, arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad miliaria ferè XX, arcem condunt diui Iacobi. Poſt hanc autem ædificant arcem Conceptionis. Intérque eam & diui Dominici erecta eſt alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaque ægris in memoratis arcibus, ipſe ad oppidum diui Dominici contendit, & illic à regis uectigalibus accipit tributa. Dúmq; diutius inibi immoratur, Hiſpanis uitam ducẽtibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges deſciuere, conſpirarúntque ferè omnes in Hiſpanos: & cum quadam die conueniſſent, paraturi expeditionem in noſtros, Guarionexium

xium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim milium hominum excedebat. Verum præfectus noſter, ubi de hac re certior factus eſt, mox eos diligentia & ſolicitudine præuenit, cœpítq; ad unum omnes profligare, ueluti manum tumultuariam, non tamen ſine magno ſudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris præliabamur. Monet Admirans, ut his omiſſis ad eum redeamus.

De nouis inſulis, & gente multiplici compertis ab Admirante Columbo. Cap. CV.

ADMIRANS itaque Columbus die XXVIII Maii, M CCCCXCVIII, ſoluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onuſtis iter agens uerſus inſulas Fortunatas, prout conſueuerat. Verum per id tempus uiſum eſt conducere plurimum, ſi illàc iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infeſtabant. Illinc uero ad Mederæ inſulas contendit, & ibi claſſem partitus eſt bifariam: nam quinque naues ad inſulam, quæ dicitur Hiſpana, direxit, reliquas uero ſecum retinens, uerſus meridiem pergit, deſtinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando ſuperare, & inde ad Occidentem uergere, ut ferè omnia ſcrutaretur, ea in primis, quæ Chriſtianis fuere hactenus inacceſſa incognitáque. Is enim erat uir alto animo celſóque, nec niſi magnifica aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Indéque ſoluens flante Auſtro maria ſulcabat, & cum in altum prouectus eſſet ad miliaria ferè CCCCLXXX, in quandam deuenit regionem, ubi adeo ſol torrebat omnia, ut propè ipſa claſſis conflagraret, uiríque omnes æſtu magno quaſi animam exhalabant: nam impelente calore dolia complura crepuere, effuſúmque eſt uinum oleúmque ſimul, cum id eis uſu eueniſſet in exortu Caniculæ, quo conflagrant propè omnia. In his itaque caloribus per octo dies uerſati ſunt, non ſine uitæ diſcrimine: pœnituit eos ſæpenumero has partes adiuiſſe. Tranſactis autem octo diebus, flante uento Fauonio, iter uertunt ad Occidentem, rati clementius cœlum nanciſci poſſe, & accepto in pupi uento, citatiſſime contendunt, indies clementius cœlum ſalubrio rémq; aerem nacti: nam tertia die poſtquam illinc abiuerant, compererunt tantam temperiem aeris, ut ſi priori conferatur, hæc ſit prorſus felix & fauſta. Vltima uero Iulii è ſpecula eminentiori noſtrum quiſpiam eminus tellurem conſpexit, id eſt montes editiſſimos: quæ res tanto nos aſperſit gaudio, ut propè geſtiremus, exiliremúſque: quandoquidem uſque ad id tempus nos noſtræ uitæ tædebat plurimũ: nam deficiebant commeatus ferè omnes, calore dolia crepuerant, & uitam propè deſponderamus, ut uſu uenit aliquando à morte parum diſtantibus: tandem aliquando ſuperis fauentibus, terræ appropinquamus: uerum non appulimus ob breuia quædam, quæ mare procelloſum reddunt, faciúntque ne ad littus tuto accedas, tamen cognouere terram cultam eſſe, & habitari frequentiſſime: nam è claſſe conſpectabant locorum amœnitatem, prata præſertim uirentia, ínque eis innumeros flores, qui ſuauitatem fragrabant inenarrabilem, ut uel ad ipſam claſſem mirus odor peruenerit. Illinc ſoluentes ad XX miliaria portum nanciſcuntur abſque flumine, alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progrediuntur, & mox alium comperiunt portum ſtationémque peropportunam: eò itaque proficiſcuntur ocyſſime, ut aquæ nonnihil haurirent:

portum appellant Charanæ, Cuſpidem accolæ: prope portum nullæ erant domus, uerum animalium complurium innumera ueſtigia. Poſtridie uero eminus conſpeximus caneam citatiſſime aduentantem, id eſt apud eos cymbæ genus: in eáque XXIIII iuuenes ſagittis propè onuſti, geſtantes clypeos, pudore tantum cooperto, cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillúmque admodum promiſſum habebant. Hos ubi Admirans conſpexit, nutu & ſignis, quomodocunque quibat, inuitat prouocátque ad mutua colloquia. Illi uero quanto magis accerſebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti ſemper ne fraus ſubeſſet quæpiam. Paulatim diſcedentes à conſpectu noſtro, & ſubinde poſt terga reſpicientes, demirabantur ritus noſtros, formam corporum hactenus eis inuiſam incompertámque. Videns itaque Admirans minime allicere poſſe hos uiros nutibus neque inclamationibus, decreuit eorum feritatem lenire melodia, aut concentu aliquo. Mandat propterea exiſtentibus in ſpecula eminentiore, ut muſicam multiiugam excitent, choraules uidelicet & tibicines, ac id genus alios moneant, ut concentum efficiant non mediocrem, quo allecti Barbari propius accedant. Hi uero ubi audiuere conſtrepentes tibias, rati ſunt belli ſignũ eſſe, ueluti ſi ad arma conclamatum foret, expediunt arcus ſagittáſque bello ſe præparantes: & quoniam mirum in modum fidunt ſuæ pernicitati, condicto deſerta maiore canea, cymbam minorem ingrediuntur, ut fuga ſibi conſulerent ui remorum adiuti: tamen tantum eis appropinquauimus, ut quidam è noſtris iecerit in eorum cymbam prætextam & birretum: quo facto conuenit inter eos, ut littus appellentes mutuo fruerentur colloquio. Dum igitur præfectus it ad Admirantem, impetraturus commeatum egrediendi claſſem, illi rati rurſus ne ſibi imponeretur, effuſiſſime fugerunt. Igitur nihil aliud de populis huiuſmodi comperti habuimus. Et poſt hæc illinc abiuimus, & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeo rapidiſſimũ, ut Admirans, qui à puero aſſueuit mari, confeſſus ſit ingenue ſe non tantundem pauiſſe, formi dauiſſeque: nam deriuabatur is profluens ab oriente, petens occidentem graduatiſſimo. Eo itaque propè ſuperato, paulum progreſſi, deuenimus ad quoddam oſtium, quod uidebatur ad portum quempiam nauigantes admittere, eóq; proficiſcebatur profluens, intérque oſtium & alium profluentem ſinus eſt ad potandum ſuauiſſimus, unde aquæ plurimum hauſimus: poſt quem aiunt ſemper aquas ſuas ad leucas uiginti ſex inueniſſe: & quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus ubertatis ſuauitatíſq; aquarum nacti ſunt. Deinde deueniunt ad montes quoſdam eminentiſſimos, & eò accedentes uidere prædia culta admodum: uerum hominibus domibúſque uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uerſus uiſitur planicies maxima, explorátúmq; habuere regionẽ nuncupari Pariam, eſſeq; pergrandem, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces quatuor, quorũ ducatu una die ferè præteruecti ſunt inſulam, cuius amœnitate allecti terræ magis appropinquant, & inſulam explorantes inuenerunt frequentiorem hominum numerum quàm unquam alibi nacti fuiſſent, & in primis reges qui Cachi dicuntur, quíque continuo ad Admirantem legatos mittunt, ſe ſuáque ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attingens, frui ſuis bonis pro arbitratu non dedignetur: uerum

Cachi.

uerũ Admirans his minime aſſenſus eſt. Illi uero ut hominem ſibi demererentur, poſtridie innumeras cymbas exornari iubent, quibus patritii primoréſque uecti faſtu non mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis baccíſque, ac armillis decentiſſime honeſtati inſignitíque. Hos noſtri incipiunt percunctari amice, unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi ilico reſpondent nutu, uniones reperiri in harenis maris ſibi contermini: ſignificantes rurſus nutibus uim maximam baccarum inueniri inibi: uerum uix eſſe apud eos in pretio, utpote qui ferè nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes ſubinde oſtentantes noſtris offerebant, modo nonnihil illic commorarẽtur. Verum quoniam triticum claſſis fathiſcere incipiebat, uiſum eſt conducibilius, ſi hæc mercimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen è ſuis nonnullos, qui terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnon ſitum regionis. Profecti ſunt itaque eò è noſtris quidam, qui ab eis honorificentiſſime ſunt excepti, & quidem honorificentius quàm unquam autumaſſent: nam ad eos ſalutatum accurrebant accolæ certatim cateruatímque, non ſecus quàm ſi uiſum írent numen quodpiam: eos itaque primo duo patritii excipiunt pater & filius, ſuóq; more conſalutant, & mox conſalutatos ad domum inſtar theatri factam ducunt. Ante eam autem platea conſpicitur grandis admodum, & eò allatæ ſunt ſellæ complures, fabrefactæ ex ligno nigricante, & quidem faberrime. Conſederunt ergo omnes, & ilico erupit adoleſcentũ caterua, ferens fructus omne genus uberrimos nobis prorſus incognitos. Poſthæc cœnophori ſubſequuntur uina electiſſima propinantes, cum fulua, tum etiam rubicantia: neque id uinum expreſſum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus baccíſque multiiugis eiſdémq; ſuauiſſimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaque commeſſati ſunt apud ſenem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi complures uiſebantur mulieres adoleſcentulæ formoſæque admodum, quæ bombicino panno uerſicolori coopertis tantũ pudibundis, cætera ſunt nudæ, & hæ hominum conuentus refugiunt, ſolitariam uitam degentes. Hos igitur uiros cœpere noſtri percunctari, unde tantum auri eruerent. At hi quibus pro ſermone nutus erat, innuebant id è montibus quibuſdam egeſtum eſſe, nec tutò nos eò per id tempus proficiſci poſſe: quandoquidem prout colligere potuimus ex eorum nutibus, aut ibi ſunt fera quædam animalia, aut anthropophagi Canibali, qui montes obſeruant infenſi: id nobis permoleſtum fuit, nam alter alterum haud intelligebat.

De reditu Admirantis ad inſulam Hiſpanam. Cap. CVI.

ITAQVE noſtri illic immorati ſunt fere uſque ad meridiem, tempus non colloquiis, ſed nutibus terentes: tandem uale dicto eis illinc abeunt non indonati, nam propè quiſque illorum donatus fuit baccarum torque non contemnendo. Hos igitur Admirans ſaluos excipit in claſſem, ueláq; uentis dedit ocyſſime: nam triticum, ut præfecimus, non patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen cordi eò rurſus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis cõperiunt, adeo ut uix mare capax eſſet liburnicarũ aquis deficientibus: propterea uiſum eſt expedire plurimum, ſi præmitteretur celox quæpiam, quæ contis uada exploraret, & ſubſequenti claſſi iter præpararet. Dum ergo diebus compluſculis cunctantur, pauidéque maria ſulcant huiuſmodi, rati eſſe inſulam ſecus

quam adnauigabant, ut demum eam circunuecti Aquilone flante, uergerent ad Hiſpanam inſulam. Igitur inter nauigandum deueniunt ad quoddam flumen, cuius altitudo menſuram triginta cubitorum excedebat: latitudo autem prope immenſa credebatur, adeo ut ſupra leucas XX pateret: inter meridiem & occidentem decurrit, licet adeo ſinuet, ut ad meridiem inclinare magis uideatur: mare illic implicatur herbis, perinde ut uix ſulcari queat nauibus, fluitantibus ſeminibus herbarum inſtar lenticularum. Ibi refert Admirans cœlum eſſe uſquequaque clemens ſaluberrimúmque, & ferè toto anno pares noctibus dies eſſe, ut fit ſub ipſo æquatore: ubi itaque animaduertit ſinum eſſe implicitum, & uix exitum habere, præſertim uerſus Aquilonem, ut ad inſulam Hiſpanam remearet, naues uertendo, facit ut prora puppim conſequatur, ordine præpoſtero, eà iter agens, quà ingreſſus fuerat: & herbas frequentiores tandem euaſit, dirigens greſſus ad Aquilonem: non deſunt qui affirment eam tellurem continentem Indiæ eſſe: utcunque fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ exitum nuſquam nactus eſt: propterea gradu relato, fauentibus ſuperis, uerſus Aquilonem nauigans, tandem aliquando ad inſulam Hiſpanam deuenit uigeſimo octauo Auguſti M CCCCXCVIII, prout inſtituerat.

De diſcordiis repertis in inſula Hiſpana. Cap. CVII.

VBI IGITVR Admirans appulit inſulam Hiſpanam, nactus eſt ferè cuncta confuſa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum ſuum deſciuiſſe, qui aſylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Admirans totis conatibus nixus eſt ſibi reconciliare: uerũ is nedum reconciliari uoluit, ſed & regi ſereniſſimo grauiter de Admirante conqueſtus eſt literis quibuſdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iampridem paſſos fuiſſe ab Admirante, Bartholomæóque fratribus, quæ ab impiiſſimis hoſtibus nuſquam expectauiſſet quiſpiam: nam præter illud quòd ſunt omnibus ſceleribus addicti, uacántque omni honeſtate: id plus etiam habent, quòd uiri truculentiſſimi, pro re quaque minima ueluti uitæ necíſque noſtræ poteſtatem habentes, in homines ſæuiunt atrociſſime, & nullus eſt innocentiæ tutus locus, eis eſt impune occidiſſe hominẽ: uiri ſunt & iniuſti, & arrogantes, inuidíque plurimũ, & ambiunt ſupra modum quæ ſibi haudquaquam conueniunt. Propteea rex ſereniſſime, cum in nos graſſarentur ueluti in pecudes, ab eis deſciuimus, quoniam nimium ſunt ſanguinis humani appetentes, & ueſtrum imperium ſubuertere contendunt, nihil relinquentes intentatum, ut inſula potiri queant aliquando: & hoc erit uobis non obſcurum argumentum, quòd ubi effodiendum eſt aurum, emendúmue, neminem ad aurifodinas admittunt præter ſuos complices & alumnos, quos habent ſuorum ſcelerum conſiliarios. At Admirans in hanc ferè ſententiam regi ſcribit, Rex ſereniſſime, ne uos horum uirorum ſceleſtium impura natura lateat, uobis teſtatiſſimum fiet, hos hic iura omnia diuina pariter & humana contempſiſſe: uitam nanque agunt impuriſſimam, per cædes, ſtupra, ac rapinas ſe exercentes: qui ueriti ne horum interdum pœnas luerent, deſciuerunt ab imperio regio, uoluptati, deſidiæ, ac libidini ſupra quàm ſcribere poſſim, dediti: qui ubi laxiori otio profiliũt, corpora exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, hominẽ patibulo ſuſpendere. Interea dum maledictis

& probris

& probris mutuo contendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, deſciuerat à Chriſtianis, quíque exercitum ſex milia hominum ſecum trahebat, præter ſagittas & arcus inermem: nam nudi incedunt, etiam exeuntes ad bella, corpora uero notis compluribus inurunt, compungúntq; ſtigmatibus à uertice uſq; ad pedum plantas. Hunc igitur poſt uarias interturbationes ueluti tumultuariã manum fudit, ac protinus ſubegit, ſubactúmque reddidit uectigalem.

Quomodo Admirans falſo delatus regi miſſus eſt in Hiſpaniam, uinctus ueluti captiuus quiſpiam. Cap. CVIII.

INTEREA reges Hiſpaniarum ex utriuſque literis certiores facti ſunt controuerſiæ & uelitationis ſuorum, qui inſulas præfidii cauſa incolebant. Igitur ægreferentes quæ referebantur utrinque, cum præſertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti ſuſceptum eſſet, graſſantibus inter ſe ſuis: decreuerunt his quamprimũ occurrere: propterea uirum ſtrenuum dictis inſulis præficiunt, qui eò contendens nemine excepto, animaduerteret in reos quoſcunq;, aut in Hiſpaniam mitteret puniendos. Profectus eſt igitur gubernator, à rege accepta perſona, & ubi delatoribus aures præbuit, mox ab inuidis Admirãtis ſubornatus, Admirantem & germanum uinctos in compedibus ad reges miſit: qui ubi Gades applicuere ſoluti ſunt, & ultro ſeſe conſpectui regio præſentarunt, inque regum regia ſplendidiſſima uſque in diem præſentem non inhonori degunt.

De inſulis inacceſſis, & uariis moribus. Cap. CIX.

POSTQVAM Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignationem incurriſſe uideretur, complures è ſuis alumnis qui ſulcandi maris probe nouerant artes, decreuerunt inter ſe irreuocabili propoſito, ut ſeſe fortunæ committentes, orbis partes adirent hactenus inacceſſas: & mœſtiſſime uale dicto Admiranti, impetratóque ab eo commeatu, ſua impenſa liburnicas quaſdam expediunt: alii alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorũ ad quinquaginta leucas illis locis appropinquaret ubi Admirans fuiſſet. Igitur Petrus Alonſus dictus Niger, celocem communiuit ſuis impenſis, decernens ad meridiem contendere. Dum itaq; adnauigat, peruenit ad id loci qui dicitur Paria, cuius in ſuperioribus cõmeminimus, ubi baccas margaritáſque multiplices Admirans inuenit: & ut à præſcripto regio non diſcederet, locum præteriuit, nuſquam appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaque ſoluens, deuenit ad prouinciam, quæ Curtana dicitur, ubi portus uiſitur non abſimilis illi qui Cades appellatur. Ingreſſus igitur portum, uidit uicum non mediocrem, domorũ forte LXXX, & propius accedens nactus eſt uiros quinquaginta nudos, qui eum locum minime accolebant, uerũ illinc ad tertium lapidem oppidum habebant, cum quibus cœpit cõmercia exercere, complura permutans: nam pro mercibus quibuſdam, ut ſunt acus, & ſonalia, licet nonnihil reluctati fuerint, unionũ uncias quindecim conſequuti ſunt: hos enim appenſos collo habebant. Poſtridie illinc ſoluit, & ad uicum minorem rediit: quò cum deuenit, omnis populus effuſus illi obuiam profectus eſt, rogans enixe, ut continentem attingens ſecum moram longiuſculam traheret: uerũ Petrus Alonſus, ubi conſpexit tantam hominum frequentiam, nam ſupra triginta tres uiros celox minime uehebat, timuit ne ſibi male ſuccederet cum gente barbara: propterea nutu & ſignis innuebat accolis, ut ſiquæ emere uellent eò conten

Petrus Alonſus.

derent, ſe haudquaquam deſcenſurum affirmabat: quare his uiſis accolæ lembis quibuſdam uecti ad celocem contendunt onuſti unionibus & baccis, qui cœpere cum noſtris mercimonia exercere, & pro nonnullis uiliſſimis mercibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Poſtquã autem Alonſus Niger comperit habuit gentem huiuſmodi minime feram eſſe: nam per XX propè dies illic immoratus cum eam comperit nihil feritatis habere, ſtatuit in terram deſcendere, & huic genti fidere humaniori. Igitur ubi terrã tenuit, adeo honorifice exceptus eſt, ut id uix referre queam. Domos habent ligneas, & pro imbrice palmarum folia habent, his tegunt omnia: in cibatu oſtreas habent gratiſſimas, & illorum complures legunt uniones, apros, lepores, columbos, turtures affatim habent: mulieres uero anſeres ſaginant & anates, ut noſtræ. In eorum nemoribus uiſuntur pauones innumeri, à noſtris nihil abſimiles, ſi pennas ſpectes: mares pauì uix differunt à fœminis: faſianis regio ſcatet: accolæ ſagittandi ſunt peritiſſimi, quamcunque rem pro ſcopo poſuerint, nuſquam aberrant. Ibi igitur Alonſus cum ſociis lautiſſime multis diebus uixit: fruſtum panis pro clauis ferreis quatuor conſequebantur: pro uno clauo faſianos, columbos & turtures emebant: loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus: percunctabamur quandoque eos, cur tanti facerent corollas huiuſmodi, id eſt, ſerta uitrea & acus: reſpondebant quòd eis compurgant dentes, euellúntq; ſentes è pedibus, quoniam nudi uſquequaque incedunt: propterea magnifaciunt acus, & in primis magni pendunt ſonalia: ubiuero introrſus prouecti ſunt, conſpexere condenſiſſima nemora, uariíque quadrupedum mugitus reboarunt, adeo ut cœlum ipſum intonuiſſe uideretur: tamen rati ſunt ea animalia minime fera eſſe, argumento quòd accolæ intrepide nudi nemora luſtrant, ſolis arcubus & ſagittis communiti: pro arbitratu apros in promptu ſemper habent, mitiora armenta habent nulla, ut ſunt boues, capræ, & pecora, uiri non ſunt abſimiles illis, qui inſulam incolunt Hiſpanã, capillum nigrum promittunt, illúdque quaſi more Theuconico calamiſtratũ ferunt: ut autem dentes habeant albicantes, herbam quandam aſſiduo eſitant ruminántque, tritam expuunt, mõxque abluunt latice: eorum mulieres colunt curántque rem domeſticam, at uiri uenatu exercent corpora, tripudiis ac ferè ludicris omnibus uſquequaq; inſiſtentes, uaſa Samia habent complura, quæ aliunde eò comportantur, figlinas tabernas ipſi neſciunt, nundinas habent & emporia, eóq; confluunt ferè contermini finitimíq; omnes, uarias multiiugáſque ferentes merces, prout cuiuſq; ſolum gignit, pecunia eis haud eſt in uſu, cuncta uenduntur emuntúrq; permutatione rerum, non ſignata pecunia, aues manſuefactas, & cicurata animalia circunferunt ludicri cauſa, eáque exornant torquibus unionum baccarúmue, necnon auri, ut apud nos mos eſt colla canum torque quapiã condecorare. Ea regio non fert aurum, importatur aliunde, ídq; conſequuntur ſuarum mercium permutationibus, & excuduntur Germanorum nummi aurei, quos Rhenenſes uocant. Viri loco femoralium utre utuntur, itidem mulieres agunt, uerum hæ perraro exeunt, domi ſe continentes, cœperunt noſtri uiros huiuſmodi percunctari, an longe ab ea regione eſſent maria, an forte regio in immenſum protenderetur. Reſponderũt ſe id neſcire, uerum credidere noſtri eam regionem non inſulam ſed continentẽ, quandoquidem adeo ſcatet omni genere animalium,

animalium, ut non ſit abſonum credere continentem potius eſſe quàm inſulam: cum præſertim per id latus uerſus occidẽtem nauigauerint ad miliaria propè mille, nec tamen terminus repertus eſt quiſpiam. Demum ſciſcitabamur ab eis, unde tantum auri haberent: pro reſponſo habuimus, id erui in regione quæ dicitur Chanchiete, quæ abeſt ab eis itinere ſex dierum occidentem uerſus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE INNVMERIS AB ALONSO REPERTIS. Cap. CX

OIGITVR Alonſus Niger proficiſci decreuit, & tandem prima Nouembris MD Chanchietem regionem applicuit, quẽ
E ut uidere accolæ, mox exuto timore, commercii cauſa honorifice exceperunt, ferentes quicquid auri per id tempus habebant: parum quidem tulerunt, uerum obryzum, defecatúmq;. Regio abundat pſitacis, temperiéque eſt incredibili: nam menſe Nouembri multus ibi algor, & rurſus in æſtate nullus æſtus, torret plagam huiuſmodi, temperata eſt regio admodum: id hominum genus ſyncerum eſt, & ſimultatis nullius, fidunt cunctis, lædunt neminem. Ibant ad nos uecti lembis & cymbis ſuo more fabrefactis intrepide noctu præſertim, non aliter quàm ſi proprias ædes frequentarent: id habent tamen, quod zelotypia plurimum laborant: cum nos adeunt, mulieres domi dimittunt: bombicę ſcatet regio, quippe qui ſuapte natura gignitur, colente nemine: eo ſubligacula conficiunt, quibus occulunt inguina. Tandem il linc ſoluere, & progredientes itinere dierum decem, nacti ſunt regionem amœniſſimam, ubi erant complura oppida, flumina, uiridaria, adeo ut ſpectatiorem nuſquam locum uiderim: eò igitur ubi accedere uoluimus, mox appatuere ferè duo mille hominum, qui ſuo more arcus & ſagittas geſtabant loricáſque, littus perquam diligenter obſeruantes: hos cœpimus nutibus, ſignis, & inclamationibus ad amicitiam & fœdera prouocare: uerum nuſquam adduci quiuerunt, ut nobiſcum inirent fœdus, uidebantur magnam ruſticitatem, imò ferocitatem quandam præ ſe ferre: quamobrem credidimus ſylueſtres eſſe, corpora tamen habent habiliſſima ſymmetricáque, colore ad nigritudinem inclinato, in uniuerſum macilenta. Quare Alonſus Niger iam repertis contentus, ſtatuit referre gradum, & patriam uerſus ea rurſus tranſire quà uenerat.

Quomodo Alonſus patriam repetiit onuſtus baccis & margaritis, & quomodo congreſſus eſt cum Canibalis, Cap. CXI.

IGITVR relato gradu Alonſus adnauigans deuenit in eam regionẽ quæ Ciniana dicitur, ubi innumeri ſunt uniones, & illic immorati ſunt XX dies, ut feſſa fouerent corpora: & prius quàm eò deueniſſent, non longe à regione obuiarunt caneæ, id eſt, cymbæ XVIII Canibalorum, quos anthropophagos iam diximus: qui ubi noſtros eminus conſpexere, continuo celocem ambiunt, arcus & ſagittas intrepide expedientes: at noſtri tormenta exonerant, & ueluti manum tumultuariam protinus fundunt: qui cum terga dediſſent, à noſtris haud deſerti cymbam amiſere: qui uero in cymba erant, præcipites ſeſe in pelagus dederunt, & nando ferè omnes euaſerunt, unum tamen ex illis corripuere, qui adeo ſæuiebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet, quos illico comederet.

His itaque ſolutis, illis cuſtodiendum Canibalum dedimus, qui non immemores cædis ſuorum, uirum atrociſſimum mox aggrediuntur pugnis ſcipionibúſq; quibus confectus parum abfuit, quin animam efflauerit: nam is ſocios contruci dauerat ſuos, & poſtridie eos quos libertate donauimus, trucidaturus erat. Poſt hæc percunctamur eos de Canibalorũ moribus, hi nobis reſpondent eius conſuetudinis eſſe ac feritatis, ut humanum ſanguinem plus nimio appetẽtes, peragrent circumadiacientes regiones, & ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis compluribus extruunt, quo ſe tutantur tantiſper, do nec regionem deuaſtauerint, homines corripientes. Regio baccis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem ſeruant, Patritius ubi uitam exuit, in carpento quodam collocatur, & igne ſubdito ſenſim ueluti in ſuffitu corpus conſumitur, guttatim diſtillante liquore humano, donec ſola ſuperſit cum oſſibus cutis, & eam recondunt ueluti rem ſacram: & is eſt uita functi non mediocris honos. Itaq; his acceptis illinc per XIII menſes ſoluerunt, patriã repetentes, ferè onuſti unionibus plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarũ omne genus libras XCVI. Libram uero unciæ octo efficiũt. Emerant enim huiuſmodi margaritas perquam uili pretio. mauigando tandem in Gallitiam diebus XVI deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium eſt & uniones & gemmas ad amuſſim cognoſcere, margaritas huiuſcemodi oſtendimus uiſu quidem pulcherrimas, uerum eorum ſententia pretii perquam mediocris.

DE NAVIGATIONE PINZONI SOCII ADMIRANTIS, ET DE REBVS PER EVM REPERTIS, Cap. CXII.

VINCENTIANVS dictus Pinzonus, necnon Aries eius germanus ſocii olim Columbi in primæua nauigatione, anni uidelicet M CCCCXCIX. ſua impenſa celoces quatuor expediunt, communiũntque omni genere commeatuum, & tandem ſuperis fauentibus, à Palos oppido ſoluunt XVIII Nouembris uerſus inſulas Canarias, quas Fortunatas appellamus, & ut ipſi hactenus inacceſſa adirent, & inde honorem, decus & emolumentum aliquando conſequerentur. Relictis igitur inſulis Fortunatis, ad Caput uiride deueniunt Apeliote flante: quo uento nauigarunt ad leucas propè CCC, & in ea nauigatione tantum progreſſi ſunt, ut Aquilonem iam non cernerent: & ubi id ſydus quo duce utebantur, euanuit ab eorum oculis, mox atrox ſequuta eſt tempeſtas, uentus uidelicet ualidus cum imbre grandine mixto: tamen Apeliote uento adhuc uehebantur, non ſine magno diſcrimine ad leucas CCXL proceſſerũt, & tandem aliquando XX Ianuarii eminus conſpexere tellurem: cui quanto magis appropinquabant, tanto minus profunditatis inueniebant, deficientibus ſubinde aquis, propterea contis uada explorantes, nacti ſunt profunditatem non excedere ſedecim cubitorum: tandem in terram deſcendunt, & cum ibi biduo immorati fuiſſent, nemo uſquam apparuit. Paulo igitur progreſſi noctu cum luna per nox eſſet, conſpicati ſunt à longe micantia arma, exercitúmq; non mediocrem. Eò igitur è noſtris triginta profecti ſunt, quibus præfectus iuſſit, ne hoſtem laceſſerant:

ceſſerent: & cum comperiſſent armatorum aciem eſſe, gradum referunt rem in craſtinum differentes, ne à præſcripto præfecti recederent. Poſtridie itaque prima luce triginta uiri rurſus eò contendunt: qui ubi à Barbaris conſpecti ſunt, mox excitarunt triginta duos uiros torui atrociſque aſpectus, qui eis occurrerunt ſagittis & arcubus ſuo more armati: hos noſtri cœperunt nutibus & inclamationibus ſibi uelle conciliare: at illi ſæuiebant magis, ferociã incredibilem præ ſe ferentes, nec unquam adduci quiuerunt, ut fœdera pacis nobiſcum inirent. Qua re noſtri his uiſis, claſſem repetunt, poſtero die Barbaris congreſſuri. Verum illi nocte intempeſta caſtra deſeruere. Luſitani uero rati ſunt uagos huiuſmodi populos, nec alias habere ſtationes quàm AEgyptii populi habeant. Tartaríque, qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, niſi quas quæuis dies obtulerit: apud omnes aduenæ eò pergunt quocunque uoluptas trahit, modo huc, modo illuc: uxores & natos ſuppellectilémque ſecum trahunt: eorum ue ſtigia è noſtris complures perſequuti ſunt, & ut ex pedum ueſtigiis animaduerterunt, proceriores ſunt noſtris: nam planta pedis duplo maius ueſtigium impreſſerat, quàm procerus quiſque apud nos figeret. Progreſſi itaque ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum noſtræ claſſis minime capax, propterea cymbas expediunt, quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent. His igitur iam terram tenentibus mox, occurrunt populi innumeri inermes, iidémque nudi, qui nutibus & ſignis noſtram appetere amicitiam uidebantur: noſtri tamen utpote morum eorum expertes, non intrepide accedebant: uiſum eſt itaque hoc modo populorum ritus experiri, ſiquo modo adduci poſſent ad exercenda commercia. Igitur unus è noſtris iecit in confertam Barbarorum turbam ſonaglium: at illi in noſtros fruſtum auri, quo facto Hiſpanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acciperet: at illi condicto hominẽ corripiunt mira pernicitate, noſtri uero relicta claſſe, ſocio ſuppetias ferunt, & mox ingens prælium conſertũ eſt, eóq; diſcriminis noſtri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Barbaris: nec profuit eis habuiſſe longiores haſtas, enſéſque: quandoquidem id genus uulnerũ & denique mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atrociſſimæ feræ, urinantes, id eſt aquis immerſi, adhuc claſſem infeſtabant, effecerúntq; ſua feritate, ut noſtri male accepti celocem amiſerint, occiſo illius nauis præfecto: noſtri autẽ mœſtiſſime id ferentes, illinc amiſſa celoce ſoluerunt, & ad Aquilonem contenderunt, eomodo ſe ſinuante littore.

Quomodo Pinzonus mare potu ſuaue inuenit, & de inſulis uariis.

Cap. CXIII.

PROGRESSI igitur ad leucas ferè XL, nacti ſunt pelagus potu haud inſuaue: & dum cauſam ſuauitatis inſolitam quærunt, deueniunt ad quoddam oſtium ingentis fluminis, quod in id mare uaſtiſſimo impetu exonerat: contra autẽ oſtium inſulæ uiſuntur complures cultæ admodum ac conſpicabiles, uerũ ibi nihil compererunt, quod ad eorum ſpectaret commercia: mancipia tantum triginta ſex emerunt, quoniam nihil compertum eſt ibi, quod expectationi illorũ faceret ſatis, eis præſertim qui auide lucris inhiabant. Regioni nomen eſt Chiana marina Tambala. Eius accolæ referebant introrſus eſſe aurifodinas complures. Poſtquam illinc abiuimus, non longe à flumine itinere perpaucorum dierum,

rurſus Septentrio apparuit fere ſub ipſo horizonte, qui noſtrum uiſum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta, ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde ad oſtiũ quod appellant Draconis, quódque eiuſdem eſt regionis, quò aliquando profectus eſt Admirãs, iter faciens per quaſdam inſulas, quæ ſunt è regione Payræ prouinciæ prope innumerabiles: ibi ſunt nemora ſandalii, quo onerãt negociatores ſuas liburnicas, comportántque aliò. Inter has inſulas, quarum meminimus, complures ſunt incultæ deſertæque Canibalorum metu: propterea ingens domorum ruina conſpiciebatur: uidere etiamnum plurimos homines, qui uiſis noſtris mox dilapſi ſunt in editiſſimos montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt caſiam electiſſimam. Nos uero rati his mercimoniis ineſſe lucrum ingens, multum caſiæ in Hiſpaniam comportauimus: uerum phyſici aſſeuerabant, eam quidem optimam eſſe, ſi opportuno tempore legiſſent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut ſi ſex homines reſtim ducerent, nec amplecti quirent arborem unam. Conſpexere etiamnum ibi animal quadrupes, prodigioſum quidem: nam pars anterior uulpem, poſterior uero ſimiam præſentabat, niſi quòd pedes effingit humanos: aures autem habet noctuæ, & infra conſuetam aluum aliam habet inſtar crumenæ, in qua deliteſcunt catuli eius tantiſper, donec tutò prodire queant, & abſque parẽtis tutela cibatum quærere: nec unquam exeunt crumenam, niſi cum ſugunt. Portentoſum hoc animal cum catulis tribus Sibiliam delatum eſt, & ex Sibilia Illiberim, id eſt Granatam, in gratiam regum, qui nouis ſemper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conſpecti ſunt tamen à compluribus qui huic rei aſtipulantur. Is itaque Vincentinus affirmat adnauigaſſe ſecus littus Payræ ferè leucas DC, nec ambigit quin continens exiſtat. Illinc ergo ſoluentes ad inſulam Hiſpanam deuenerunt uiceſima tertia Iunii, M D. & inde aiunt rurſus maria ſulcaſſe occidentem uerſus ſupra CCC leucas: & cum deueniſſent ad quandam prouinciam, atrox tempeſtas adorta eſt eos, effecítq; ut protinus duæ celoces peſſum ierint: altera uero crepuit: at altera ſalutem ſociis præbuit, non tamen ſine ingenti diſcrimine. Sæuiebat profecto ſupra modum tempeſtas: uerum ad id accedebat, quòd ſocii laboribus innumeris feſſi, uix ſui potẽtes erant. Poſiti igitur inter ſalutem ambiguam & metum, eminus nauim conſpiciunt, quæ uentis proſperis uecta, perquam celeriter maria ſulcabat: & quoniam perpauci ſupererãt, ſibi nimium metuentes, ac uitam prorſus deſpondentes in eam deuenerant opinionem, ut ſe mutuo occiderent: propterea in terram deſcendunt, rati omnino ſe atrocia ſubituros. Hæc meditantibus non defuit ſupernũ auxilium: nam paccatis uentis mari reddita eſt tranquillitas: propterea conſpecta naui, in qua homines ſolum XVIII ſuperſtites erant, reſumunt animos, & in Hiſpaniam redire parant. Vtraque igitur nauis uela uentis dedit, patriam repetens, quò deuentum eſt ultima Septembris. Poſt hos uero complures alii nauigarunt meridiẽ uerſus, iter agentes per Payram regionem, itinere miliarium quinque mille, nec unquam terminum nacti ſunt: ideo arbitrãtur continentem non inſulam: unde nuperrime allata ſunt complura, ut ſunt caſia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multiiuga, & alia compluſcula, quæ apud nos minime uiſuntur.

Monſtroſum animal.

NAVIGA-

NAVIGATIONVM ALBERICI VESPVTII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hiſpana in Italicam traducto. Cap. CXIIII.

S VPERIORIBVS diebus abunde reddidi te mei reditus certiorem, uir præſtantiſſime: nam ſi probe memini, commonefeci tuam præſtantiã de his omnibus orbis partibus, quas adiueram cum claſſe & impenſa regis huius inuictiſſimi: quæ ſi ſingulæ penſitatius expendantur, uidebuntur profecto alterum orbem efficere: propterea non ab re nouum orbem nuncupauimus: Nam priſci omnes harum rerum prorſus expertes fuere, ſuperántq; eorum opinionem quæ nuperrime à nobis ſunt comperta: quandoquidem hi rati ſunt, ultra lineam æquinoctialem meridiem uerſus nihil eſſe niſi uaſtum æquor, peruſtas incultáſue inſulas quaſdam: id pelagus Atlanticum dixere: & ſi quandoque aſſenſi ſunt, nonnihil telluris eſſe, eam contendunt incultam eſſe nec habitabilem: quorum opinionem præſens ad eas partes nauigatio refellit, aperítque omnibus haud dubie falſam eſſe, & ab omni uero extorrem: quoniam ultra æquatorem nactus ſum ego cultiores regiones, eaſdémque habitatoribus frequentiores, quàm alibi gentium uſquam compererim, ſi Aſiam, ſi Europam, ſi Africámue ſpectaueris, ut latius in ſequentibus liquebit: nam prætermiſſis obſcuris rebus, illuſtres ſolum denarrabimus, quæ ſint ſcitu non indignæ, quáſue nos ipſi coràm adiuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiuſmodi nuperrime inuento, ſedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de ſæua tempeſtate. Cap. CXV.

FELICIBVS igitur, ut aiunt, auibus ab Vliſbona XIII Maii, MDI, ſoluimus iuſſu regis tribus liburnicis expeditis, profecti ſumus quæſitum nouum orbem, & uerſus Auſtrum iter agentes uiginti menſibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis ſeriem primo explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando ſeruauimus: nam per inſulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim ſunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde ſulcantes oceanum, littora Africæ Nigritarúmq; gradu citato percurrimus, uſque ad id promontorium, quod Ptolemæus appellat AEthiopum, noſtri uero Caput uiride, AEthiopes autem Biſecherem, & accollæ Mandangam: & ea regio eſt intra zonam exuſtam gradibus XIIII, uerſus Aquilonẽ, quam Nigritæ incolunt. Ibi reſumptis uiribus, & communita omni genere annonæ claſſe, ſublatis ancoris uentis uela dedimus, iter noſtrum dirigentes uerſus polum Antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus conſpecta eſt, quàm iugi nauigatione tribus menſibus, ac diebus totidem uaſtiſſima æquora ſulcauerimus: in qua nauigatione quæ diſcrimina ſubierimus, quæ uitæ pericula, quas animi anxietates, interturbationes, naufragia, quotiénſue uitam pertæſi ſimus noſtram, id multarum rerum ſciis iudicandum relinquo, & eis in primis, qui optime norunt, quàm ſit arduum incomperta quærere, & adire inacceſſa. Qui uero hæc neſciunt, rerum expertes,

huius rei iudices esse minime uolo. Et ut paucis multa comprehendam, id sciat, nos adnauigasse LXVII diebus, quibus fortuna pertinax atróxque sæuiebat: nam quadraginta quatuor diebus reboante cœlo, nihil nisi tonitrua, fulgura ac coruscationes, imbres grauissimos passi sumus, adeóque tenebricosa nebula cœlum inumbrauerat, ut interdiu noctúque non aliter uideremus, quàm Proserpina existente cum Plutone, id est, cum minime luna pernox est nox atris tenebris offuscatur: propterea adeo nos timor mortis incesserat, ut uitam propè despondisse uideremur. Post hæc uero tam sæua, támque atrocia, complacitum aliquando deo fuit uitæ compati nostræ (quæ sua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uisa, animi qui ceciderant elanguerántque, condicto rediere ad se, ut usu euenit superantibus calamitates maximas, & præcipue ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur septimo Augusti MDI, in littore eius regionis iecimus ancoras, dantes deo maximo gratias quas poteramus maximas, ritu solenni, & Christiano more solennia missarum celebrari iussimus. Tellus reperta uisa est non insula, sed continens: quandoquidem in uastum protendebatur, nec finis apparebat quispiam: cultáque erat admodum, ac habitatore multiplici perquam frequens: inibíque animalia ferè omne genus syluestria, quæ huic orbi nostro sunt prorsus incognita. Nacti sumus etiam ibi alia pleraque, quorum de industria non meminimus, ne surgat opus in Iliada magnam. Id solum haud prætereundum puto, quod dei clementia adiuti, opportune tellus uisa est à nobis: nam diutius ferre nequibamus, deficientibus commeatibus omnibus: lignis uidelicet, aqua, nautico pane, salitis carnibus, caseo, uino, oleo, & quod plus est, uigore animi. Igitur deo quòd uiuimus referimus acceptum, cui honos & gloria ac gratiarum actio.

Quantum distet reperta tellus à Capite uiridi.

Cap. CXVI.

CONVENIT igitur inter nos, ut secus littus huiusmodi nauigaremus, conspectum eius haudquaquam deserentes. Nauigauimus itaque tantisper, donec deuenimus ad frontem quandam huiusce continentis, quæ uergit ad meridiem. Hæc frons abeo loco, ubi primo tellus conspecta est, abest leucis ferè CCC. In hoc itinere sæpenumero terram applicuimus, & cum indigenis cõmercia habuimus, prout latius in sequentibus tibi compertum fiet: prætermisi enim Caput uiride ab hoc reperto continente, abesse leucis propè DCC, licet ego credederim nauigasse plus quàm DCCC, & id effecit atrox tempestas & naufragia frequentia, & naucleri inscitia, quæ omnia iter prolongant: eóq; loci deueneramus, ut ni cosmographia nobis nota fuisset, incuria naucleri de nobis actum erat: nam nullus erat itineris dux, qui ad leucas quingentas nosset, ubinam gentium essemus: errabundi enim eramus & uagi, nescientes quò tenderemus, nisi astrolabio & quadrante, astrologicis instrumentis, adamussim mihi & sociis consuluissem: comparauíque mihi ob id non mediocrem gloriam, adeo ut deinceps eius loci fuerim semper apud eos, cuius sunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis, effecíq; ut faterentur consuetos naucleros nihil hactenus sciuisse, si mihi conferrentur cosmographiæ expertes. Itaque dicta frons reperti continentis, quæ uergit ad meridiem, in ulteriorem spem nos induxit scrutandi uidelicet eius orbis, peragrandíque ad regulam. Communi igitur sententia decretum,

cretum, ut regionem exploraremus, etiam introrſus mores & ritus gentis illius percunctaremur. Adnauigauimus ergo ſecus littus leucis ferè DC, ſubinde in terram deſcendentes, habito cum accolis colloquio frequentiore: à quibus profecto honorifice ac cordate excipiebamur: & eorum probitate, & natura innocentiſſima prouocati, nonnunquam quindecim uel uiginti diebus apud eos non inhonori uerſati ſumus: ſunt enim hoſpitales admodum, ſicuti latius infra patebit. Is igitur continens auſpicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uerſus polum Antarcticum, & tandiu ſecus hoc littus nauigauimus, donec ſuperato tropico hyemali prope polum Antarcticum gradibus XVII, & medio applicuimus, ubi eleuatum horizontem habent gradibus quinquaginta. Quæ uero ibi conſpicatus fuerim, mortalibus noſtri æui incomperta ſunt: gentem uidelicet, mores, humanitatem, ſoli feracitatem, aeris temperiem, ſalubritatem cœli, corpora cœleſtia, & in primis octauæ ſphæræ ſydera fixa, quorum ſphæra noſtra non meminit, nec hactenus cognita fuere à priſcis etiam eruditioribus, ea mox ſedulo ſum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius. Cap. CXVII.

FREQVENTIOR eſt igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regionibus: nam uidetur innumera, ut commeminit diuus Ioannes in ſua Apocalypſi. Id genus hominum cicuratum eſt admodum & manſuefactum, nemini noxium: nudi prorſus incedunt, uti eos parens natura peperit: nudi naſcuntur, nudi rurſus moriuntur: corpora habent habiliſſima, utpote facta ad ſymmetriam: ſymmetrica dici iure poſſunt, colore ad rubedinem inclinante: id efficit candens ſydus, quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros, ſed promiſſos: inceſſu & ludis agiles ſunt quàm qui maxime: facie ſunt perquam liberali ac uenuſta, niſi ipſi eam deformarent dehoneſtamento ferè increbili: nam terebratam perforatámque faciem circunferunt, uidelicet genas, maxillas, nares, labra, aures: neque foramine mediocri aut uno, ſed magnis complu ribúſq; : nam uidi quandoq; quempiam ſeptem foramina in facie habentẽ, quæ ſingula capacia erant pruni unius damaſceni: dempta itaque carne, hæc opplent lapillis quibuſdam ceruleis, marmoreis aut cryſtallinis, uel ex alabaſtro pulcherrimis, aut ebore uel oſſibus candidiſſimis, more ſuo, arte non inepta fabrefactis elaboratíſq;. Quæ res adeo eſt inſolens & turpis, ut monſtrum prima facie præ ſe ferat, homo uidelicet qui gemmatam faciem circunfert, terebratus foramine multiplici: & ſi credere dignum eſt, lapides ſeptem in facie habens, qui ſinguli medii palmi magnitudinem ſuperant. Nemo eſt profecto qui non admiretur: cum præſertim animo attentiore apud ſe hæc tam prodigioſa expenderit: uera tamen ſunt. Nam ego aliquando obſeruaui dictos ſeptem lapides pondo ferè unciarum ſexdecim. Inaures & ipſi ferunt pretioſiores, uidelicet anulos appenſos, aut baccas penſiles, more AEgyptiorum Indorúmque. Hunc morem uiri tantum ſeruant: at mulieres ſolum ferunt inaures. Habent etiam fœminæ & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiuſmodi in Venerem pronæ ſunt admodum & ſalaces, id facinus patrant, ut turpiori earum uoluptati faciant ſatis: nam uiris in potu dant herbæ cuiuſdam ſuccum, quo epoto inguina mox tument & creſcunt non mediocriter:

aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admouent, quæ mordicus inguen lancinent tantiſper, donec tumeſcat, fitque propterea ut apud eos compluſculi teſtes amittant,& eunuchi reddantur. Lanam non habent,nec linum,ideo omnifariam panno carent:nec goſipinis ueſtibus,id eſt bombicinis utuntur,nullius enim egent amictus,qui nudi uſquequaque incedunt. Apud eos nulla ſunt pecu lia:communia ſunt omnia : regem non habent nec imperium,unuſquiſque ſibiipſi rex eſt:tot ducunt uxores,quot libuerit:in promiſcuum coeunt,nulla ſanguinis ratione habita : cum matre filius,& frater cum ſorore coeunt, libidinem paſſim exercent inſtar brutorum animalium, nam ubique & cum quauis muliere,etiam ſibi forte obuia,rem peragunt uenéream. Dirimunt etiam pro arbitratu coniugia,quoniam exleges ſunt,& à iure ſunt extorres,templa non habent nec legem,minúſque idola colunt. Quid plura? pernitioſam quandam habent uiuendi libertatẽ, quæ Epicuris potius quàm Stoicis quadrat. Commercia non exercent,pecuniam neſciunt,inuicem tamen diſſident,præliantúrque atrociter, ſed ordine nullo. Iuuenes ſenes concione flectunt trahúntque in eorum ſententiam,quocunque libuerit,accendúntque ad bella,quibus hoſtes conficiunt,quos ſubegerint profligauerintque hoſtes in cibatu habent gratiſſimos. Carne ueſcuntur humana,adeo ut pater filios epuletur,& uiciſſim nati parentem, prout ſors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditiſſimum hominem, qui pro gloria non mediocri iactabat, ſe eſitauiſſe ſupra tercentum uiros . Vidi etiam urbem quandam,ubi immoratus ſum diebus ferè uiginti ſeptem, & ibi contignationibus humanas carnes,eaſdémque ſalitas penſiles uidi,uti nos carnes aprugnas ſole uel fumo ſiccatas appendimus in culina trabibus,& in primis inſitua, & id genus alia:imò mirabantur plurimum,quòd nos non ueſceremur hoſtibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere , & miri ſaporis eſſe , eáſque extollunt tanquam dapes ganeatas opiparáſque:arma habent nulla,præter ſagittas & arcũ: his atrociſſime diloricati præliantur:quippe qui nudi congrediuntur,conſaucian túrque non aliter quàm fera animalia:hos nixi ſumus pluries uelle trahere in noſtram ſententiam , perſuadebamúſque identidem , ut tandem aliquando ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominanda temperarent:qui nobis ſæpenumero polliciti ſunt ſe temperaturos ab hac ſæuitia. Mulieres uero,ut præfeci,licet nudæ incedant,uagæ & ſalaces in Venerem,non ſunt tamen deformes:quamha biliſſima corpora habent,nec quidem exuſta, ut forte ſibi complures perſuadere quirent:& licet obeſæ & præpingues, non tamen ob id deformantur:& quod miratu non eſt indignũ,nullas uel puerperas uidi,quæ demiſſas haberent mammas:nam licet pepererint fœtæ,non ſunt in aſpectu corporis uirginibus abſimiles : non caperatam contractámque in uentre uidebis cutem, & ea quæ honeſte nominari non poſſunt, prorſus à uirgine non abſunt:ubi Chriſtianorũ copiam habebant,mirum eſt dictu quàm turpiter corpora ſua proſtituerent,libidinoſiores ſupra omnem credulitatem. Annis uiuunt centum & quinquaginta:raro ægrotant:qui ſi forte in morbos inciderint,ſibi herbarum ſucco medentur protinus. Hæc ſunt quæ apud eos comperi non obſcura , uidelicet aeris temperiem, cœli clementiam,ſolum ferax,longam ætatem. Id forte efficit Eurus,qui iſtic iugiter perflat, quíque eius loci apud eos eſt,cuius Aquilo apud nos. Piſcatu gaudent,

dent,eóque uictitant plurimum,adiuuante hoc uotũ natura:nam æquora inibi ſcatent piſcium omni genere. Venatu parum oblectantur, quod efficit ferarum ingens multitudo:pauent enim ob non cicurata animalia ſyluas frequentare. Viſuntur etiam ibi leones omnifariam,urſi,& idgenus alia. Arbores ibi creſcũt in tantã altitudinem ut uix credas. Temperant igitur à ſyluis, utpote qui nudi & diloricati inermésque tutò feris haud congrederentur.

De ſoli feracitate,& cœli temperie. Cap. CXVIII.

REGIO eſt aprica, ferax,& eximie amœna:& licet ſit cliuoſa,irrigua tamẽ eſt fontibus ac fluuiis innumeris, ſyluáſq; habet adeo condenſas,ut uix tranſitũ præbeant, obſtante arborum frequentia. His inerrant animalia multiiuga,eadémque ſæuiſſima:arbores & fructus abſque cultore ſuapte natura creſcunt:fructus habent uberrimos,eoſdémque ſuauiſſimos, nec mortalibus noxios, noſtris prorſus abſimiles. Gignit etiamnum terra innumeras herbas & radices, quibus panem conficiunt & alia pulmenta. Semina ſunt complura,uerum noſtris minime ſimilia. Regio nullum fert metallum,præter aurum:auri igitur ibi ingens eſt copia:licet nihil nobiſcum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes,qui plagã hanc auro ſcatere affirmabant,ídque apud eos minime in pretio eſſe,& fere nullius momenti,identidem prædicabant:baccas margaritáſque complures habent,ut in ſuperioribus commeminimus:quorum omnium ſi uellem ſigillatim meminiſſe ob innumeram multitudinem,multiiugámque naturam,ſurgeret in opus magnum hæc hiſtoria:nã Plinius uir abſolutiſſimus,qui tantarũ rerum texuit hiſtoriam,non tamẽ horum milleſimam partem conſequutus eſt,quæ ſi ſingula percenſuiſſet, longe aliud opus effeciſſet,ſi ad magnitudinem ſpectes,alioquin abſolutiſſimum,& id in primis admirationem præbet non mediocrem,pſitacorum multiiuga natura,colóſque multiplex & uarius,adeo ut Polycletus,uir in pictura tantus, has auitiorum uarietates uix conſequi potuiſſet. Arbores omnes inenarrabilem ſuauitatem fragrant,gummas,liquores & ſuccos emittunt paſſim, quarum uirtus ſi nobis comperta foret,puto nihil nobis non ſolum ad uoluptatem, ſed etiam ad ſoſpitatem,bonámque ualetudinem defuturum,& ſiqui eſt in orbe paradiſus terreſtris,non longe ab his regionibus haud dubie eſſe debet. Itaque ut ſum præfatus,regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie,ut nec hyeme algeant, nec æſtate exæſtuent.

De ſyderibus poli antarctici. Cap. CXIX.

COELVM inibi & aera perraro nubes inumbrant, ferè ſemper ſerena ſunt,rorat quandoque,ſed leniter,uapores ſunt propè nulli, nec diutius rorat, quàm tribus uel quatuor horis,& inſtar nebulæ mox fathiſcit,cœlum decentiſſime exornatur ſyderibus quibuſdam, quæ ſunt nobis incomperta, quorum ego conſignantiſſime memini,& percenſui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut apud nos Venus & Iuppiter. Perpendi etiamnum eorũ circuitus & uarios motus,metitúſque circunferentiam ac diametrum non difficulter cum geometriã non ignorarẽ,propterea pro comperto habui,maioris eſſe magnitudinis quàm autument mortales,& in primis Canopos tres conſpicatus ſum,duos claros admodum,tertium obſcurũ & diſſimilem aliis. Polus Antarcticus Vrſam maiorẽ

nec minorem habet, ſicuti eſt uidere in noſtro Arctico polo: nec eũ contingunt ſydera quæpiam clara. Quæ uero ipſum ambiunt tria ſunt, quæ figuram præ ſe ferunt trianguli orthogoni, quorum id quod medio loco uiſitur, nouem gradus & medium circunferentiæ habet, & ubi hæc exoriuntur, à læua conſpicitur Canopus albicans eximiæ magnitudinis, quod ubi in medium cœli deuenerit, infra ſcriptam præſentat figuram.

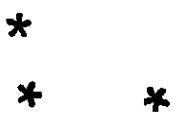

His ſuccedunt tria alia præclara ſydera, quorum medium habet diametrum circunferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eorum alter Canopus cernitur albus. Hunc ſequuntur ſex alia conſpicua ſydera, quæ claritate cunctis octauæ ſphæræ ſyderibus præſtant, quorum medium in ſuperficie firmamenti diametrũ circunferentiæ habet graduum triginta duorũ: hæc aſtra concomitatur Canopus ingens, ſed niger: quæ omnia cernuntur in uia Lactea: & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infra ſcriptam referunt figuram.

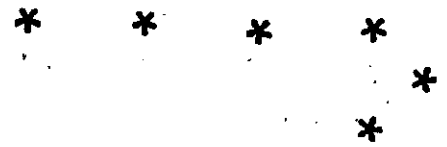

De nonnullis illius hemiſphærii, quæ philoſophis repugnant. Cap. CXX.

ILLIC ITAQVE conſpicatus ſum complura alia ſydera, quorum motus multiplices adamuſſim obſeruans librum edidi quẽdam conſignantiſſime, in quo commemini ferè omnium, quæ in hac mea nauigatione non obſcura dignoſcere quiui, & is apud hunc inuictiſſimum regem adhuc hoſpitatur, quem ſpero propediem ad ſuum dominũ rediturum. In eo itaque hemiſphærio non indiligenter quædã perpendi, quæ philoſophorũ ſententiæ refragantur, utpote contraria, ac omnino pugnantia: inter cætera Irim, id eſt arcũ cœleſtem album circiter noctem mediã: quoniam ſecundum opinionẽ quorundam colores trahit à quatuor elementis, ab igne uidelicet rubeum, à terra praſinũ, ab aere lacteum, ab aqua cœruleum: ſed longe aliter ſenſit Ariſtoteles in metheoris, dicítque Irim eſſe repercuſſionem radii redundantis ad uaporem ſibi appoſitæ nubis, ſicut ſplendor in aqua refulgens, in pariete refulget, rediens ad ipſum ſua interpoſitione feruorem ſolis temperat reſolutione in pluuias, inferiora fœcundat, ſepcie ſua ſuperiora pulchra reddit, dominiũ humiditatis in aere eſſe oſtendit: unde infra quadraginta annos à mundi fine non apparebit, quod elemẽtorum deſiccationem indicabit: pacem inter deum & homines denuntiat: ſemper ex oppoſito ſolis eſt: nunquam apparet in meridie, quia ſol nunquam eſt in ſeptentrione. Plinius tamẽ ait, quod poſt autumni æquinoctium apparet quacunq; hora. Hæc excerpta ſunt à Landino ex AEneidos quarto ab interprete, ut nemo

Iris.

ſuis

ſuis fraudetur laboribus,ſed ſuus cuique reddatur honos:eum uidi rurſus & iterum,neque ego unus arcum huiuſmodi animaduerti,uerum compluſculi è nautis huic ſententiæ ſuffragantur meæ.Rurſus uidimus neomeniam,id eſt nouam lunam,eadem die,qua cum ſole coniũgitur.Ibi etiam ſingulis noctibus uideas uapores & faces ardentiſſimas cœlo inerrare. Præfeci paulo ſupra ,ſi tibi ſuccurrit,id hemiſphærium,quod niſi loquamur improprie, hemiſphærium dici non poſſe,ſi noſtro collatum fuerit,tamen quia nonnihil formam eius effingere uidetur,uiſum eſt improprie loquendo hemiſphærium id appellare.

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ. Cap. CXXI.

IGITVR,ut ſum præfatus,ex Vliſbona, unde nos ſoluimus,quæ diſtat ab æquinoctiali uerſus ſeptentrionem gradibus ferè XL,nauigauimus uſque ad eam regionẽ,quæ eſt ultra æquinoctialẽ gradibus quinquaginta: quos ſi ſimul collegeris,nonagenarium efficient numerum:quiquidem numerus quartã partem obtinet maximi circuli,iuxta ueram priſcorum ſupputationem traditam nobis. Liquet igitur omnibus , nos quartam orbis partem metitos fuiſſe:propterea nos qui Vliſbonam incolimus,citra æquatorem gradibus propè quadraginta in regione ſeptentrionali diſtamus ab eis,qui ultra æquinoctialem lineam degunt,in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta,id eſt,à linea tranſuerſali:& ut etiam compertius rem intelligas,linea perpẽdicularis,quæ dum nos recto gradu conſiſtimus,ſurgit à puncto cœli,& tendit ad noſtrũ Zenith,eadémque linea eorum qui ultra æquatorem ſunt ad gradus quinquaginta,latera percutit,fitque propterea ut nos in linea recta ſimus, ipſi uero ſint , ſi nobis conferantur,in tranſuerſali,& is ſitus efficit figuram trianguli orthogoni quarum linearum rectam nos tenemus,prout declarat ſubſequens figura , & de coſmographia ſatis ſupérque dictum arbitror.

Zenith noſtrum.

Cur liber dictus ſit dies tertius. Cap. CXXII

HAEC SVNT itaque quæ in hac ultima nauigatione ſcitu digna cenſui, quæ etiam oculis ſubieci,nec ab re opus nuncupaui Diem tertium,quandoquidem prius edidi libros alios duos eius nauigationis,quã ex præcepto regis perfeci occidentem uerſus,ínque eis complura ſcitu non indigna conſignantiſſime ſunt exarata,& ea in primis quæ ſpectant ad gloriam noſtri ſeruatoris,qui hanc orbis machinam miro extruxit artificio,quis enim ſatis pro meritis deum laudare poſſit,cuius mirabilia commemoraui in opere prædicto,legẽs curſim quæ ſpectant ad ſitũ & cultum orbis,ut dum laxius otium dabitur,exactius de geo-

graphia opus quodpiam edam,ut mei uel posteri meminerint,& ex hoc opere discerent uberius deum maximum colere indies magis,eáque aliquando scirẽt, quæ nostri ueteres priscíque patres prorsus nescíuerunt. Propterea seruatorem nostrũ,cui propriũ est misereri mortalitatis,omnibus uotis precor supplicibus ut sinat me tantisper uiuere,donec id peregerim quod mente concepi. At alios duos dies in aliud tempus differendos reor,cum præsertim rediero sospes in patriam,eruditiorum opera & consilio, necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

De excusatione Alberici,& uoto eius.

Cap. CXXIII.

DABIS ueniam uir candidissime,si ultimæ naulgationis diaria ad te nondum misi,sicuti pollicitus fueram. In causa fuit rex sereniſſimus,qui adhuc domi meos libellos detinet:uerum postquam distuli in hunc diem edere id opus, forte fortuna addam & quartum diem. Hæsit mihi cordi rursum peragrare eam orbis partem,quæ spectat meridiem:& huic operi iam nauando in expedito sunt liburnicæ duæ,armamentis ac commeatibus ubertim communitæ. Dũ igitur proficiscar in orientem iter agens per meridiem,Noto uehar uento,quo cum deuenero,plura abs me fient in decus & gloriam dei,necnon patriæ emolumentum,& mei nominis æternitatẽ,& in primis in senectutis meæ, quæ iam propè appetit,honorem & leuamen. Quare nihil desideramus in hac re præter commeatum regis:quo impetrato,pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat.

Cap. CXXIIII.

FIDVS interpres præsens opus è Lusitano Italicum fecit,ut scirent qui Latium accolunt, quàm magna indies occurrunt,& item qui sibi nimium arrogant,intelligerent omnia se scire non posse: quandoquidem hæc mira tot uiris acerrimis ingenio,hucusque à condito orbe incomperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & superbiæ nostra arrogans natura,quæ scire posse putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CALECHVT,

QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS QVAS Petrus Aliares secundo & altero tractatu scripsit,quæ rursum colliqueſcunt ex litteris quorundam nobilium uirorum ut latius in sequentibus patebit.

Exemplum literarum cuiusdam Cretici dominorum Venetorum legati apud regem Lusitanorum die uigesima septima Iunii. M D I.

Cap. CXXV.

SERENISSIME Princeps &c. Reor uestram dominationem certiorem iam factam fuisse à præstantissimo legato,rerum omnium memorabilium,quæ hic usu eũenerunt, & in primis de classe, quam nuperrime rex Lusitaniæ

Luſitaniæ inuictiſſimus in Indiam expediuit, quæ ſuperis miſerantibus rediit, ſed mulctata ratibus ſeptem: nam eò conceſſerant liburnicæ quatuordecim, & ſeptem tantum incolumes rediere, reliquis peſſundatis. Igitur egregie prin ceps per latus Mauritaniæ ac Getuliæ Noto ducti, deuentum eſt ad Caput uiride, dictum olim Experias, ubi uiſuntur Heſperidum inſulæ: & ibi auſpicatur Experias
AEthiopia inferior uerſus orientem, ultra quam priſci minime iuere. Hinc egre ditur latus AEthiopiæ uerſus orientem, donec reſpondeat lineæ Siciliæ, à dicto latere intra lineam æquatoris ad quinque uel ſex gradus: & circiter medium dicti lateris uiſitur aurifodina huius regis: póſtque eam ſurgit caput ad Auſtrum, excedens hyemalem tropicum per gradus nouem. Iſtud Caput dicitur Bonæ ſpei: & illinc itur in noſtras barbarias introrſus ad miliaria ferè quinque milia uerſus plagam noſtram. Cum uero præterieris dictum Caput, mox regio ſe ſinuat, donec ad Praſum deuenias promontorium, quod antiqui, & in primis Praſum
Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis poſuit: ulteriorem uero plagam appellauit incognitam: Inde itur ad Troglodítas, aurifodina uiſitur, quam appellant Zaphallam, ubi maiores noſtri affirmant uim auri ingentiſſimam eſſe quàm alibi gentium. Hic intrant ſinum barbaricum, & inde in oceanum deuenitur Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id eſt eorum iter: quod ſi recte ſupputaueris, miliaria propè quindecim milia uaſtitate ſua occupat, ubi ſecus littora itur. Si uero deſertis littoribus recto itinere ibis, receſſus terrarum & anfractus montium prætermittens, ſed in altum tendens uſquequaque, longe minus iter erit quàm prædiximus. Supra Caput Bonæ ſpei Lebegio uecti uento, nacti ſunt nouam tellurem, quam appellarunt Pſitacorum: quoniã inibi inueniuntur Pſitaci
alites huiuſmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multiiugi coloris: duos nos uidimus, qui fidem rei præbent. Nautæ itaque ubi conſpexere latam plagam, credidere continentem, propterea adnauigarunt tantiſper, donec terræ ſpatium duûm milium miliarium ſuperarunt, nec tamen finis eſt repertus tantæ uaſtitatis. Plagam incolunt uiri nudi & proceri, formoſique admodum. In eo itinere amiſere naues quatuor, duas ipſi miſerant ad aurifodinam, quas autumant non reuerſuras, ſeptem uero conceſſere Calechut, ubi honorifice noſtri pro congreſſu ſunt excepti, ædéſque à principe conſequuti ſunt, & ibi noſtræ naues ſtatiuam fecerunt. Obiter ſuperuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum rates, & comprimis magni Soldani liburnicæ, & hi omnes conſpirarunt in Chriſtianos, quippe qui ægre ferebant Chriſtianum genus uſque in illas partes propagari: iactabántque eô noſtros contendiſſe, ut illis lucra adimerent ſua, propterea primo loco naues onerare contendebant, noſtro negotiatore reluctante, qui mox regi de Maurorum inſolentia queſtus eſt, quem ilico deprehendit Mauris fauere, tamen ut erat uir ambiguæ fidei, noſtris reſpondit in hunc modum, ſe animo haud æquo laturum, ut Mauri prius mercimonia liceantur, quàm Chriſtiani ſua cõmercia abſoluerint: & in huius rei ſpecimen iubebat, ut Mauris, qui huius decreti præuaricatores comperti forent, mercimonia omnia impune adimerentur, eáque occupãtibus adiudicabat. Cõgreſſi igitur Chriſtiani cum Mauris, ilico tota urbs in partes Maurorũ declinauit. Quare Chriſtiani generis ſtrages magna

facta eſt,in qua ſupra quadraginta homines deſiderati ſunt Chriſtiani nominis: inter quos oppetiit negotiorũ noſtrorum geſtor: qui licet undabundo mari ſeſe credidiſſet,correptus eſt tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omnium. Hæc igitur ut noſtris nota fuere, condicto tormenta omne genus exonerant, & claſſem præfecti Syriæ,id eſt Soldani,rogo conſumpſerunt:nam in ea erant naues decem:catapultis uero & bombardis urbem propè deuaſtarunt, complures domos incendentes,quæ pro imbrice,inſtar mapalium,paleas habebãt. Quemobrem illinc abiuere & duce Iudæo,qui fidem Chriſti induerat, aliud regnum petiere ultra Calechut,ad miliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant: eius rex odit regem Calechut,quàm qui maxime. Is igitur in odium regis Calechut noſtros perbenigne excepit:& hic maiorem habet aromatum copiam,quàm rex Calechut. Quare noſtri tot diuitias inde aſportarunt, ut uix id audeam referre: nam ipſi aiunt emiſſe illic cantarum,id eſt genus menſuræ non mediocris, cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regionis legatos miſit ad regem Luſitanum, duóſque obſides, ut ſecurius eò noſtri redirent. At rex Calechut interea ingentiſſimam claſſem expediuit in noſtros:qui quoniam onuſtas habebant naues, illis congredi haudquaquam uoluere, ſed altum petentes Borea ducti,quem uentum ipſi ignorant, euaſerunt:erat enim pertimeſcenda claſſis: quippe quæ ſupra centum & quinquaginta naues habebat, ferebátque hominum quindecim mille. Igitur cum euaſiſſent diſcrimen, deuenerunt ad quandam inſulam, ubi diui Thomæ corpus quieſcit. Huius inſulæ dominus Chriſtianos honorificentiſſime excepit, & ſancti corporis reliquias in ſpecimen amicitiæ noſtris dedit. Quid plura? aromata omne genus noſtris, quos nunquam uiderat,abſque pecunia obtulit: ſoluerent demum cum ſibi peropportunum fuiſſet, & rediiſſent felicibus,ut aiunt,auibus. Verum noſtri illius commercii non egebant, utpote qui onuſti erant admodum. Abfuerũt in hoc itinere menſes quatuordecim uerum trimeſtri rediere,& addebant deinceps celerius iter perficere poſſe,utpote qui iam receſſus & ambages maris nouerant, utputa decem menſibus iter ſe facturos rentur. Naues rediere omnes,præter unã,quæ illiſa ſcopulis quibuſdam peſſum iuit,ſaluis tamẽ uiris quos uehebat,& ea capax erat ſexcentorum doliorum,nondum tamen applicuit claſſis,una tantum liburnica portum appulit,reli quæ uero non longe ab urbe eſſe cenſentur,hæc enim quæ nuperrime aduenit, portum attigit ea die quæ eſt diuo Ioanni percelebris admodum,agebam enim per id tempus apud ſereniſſimum regem,qui me compellans his uerbis inquit, Heus uir probe congratulare mihi,quoniam mea claſſis iam eſt in uado, omni aromatum genere onuſta:quod ego audiens, ut par erat, hæc noua læto animo excepi, & in gratiam regis iuſſi meis,ut feſtiuiſſimum quàm poſſent diem agerent,æris tinnitu & cymbalorum, tibicinúmque,ut aſſolet, modulationibus, & tormentorum reboatu frequentiore. Poſtridie actæ ſunt gratiæ deo,& nuncupata uota à cuncto populo. Rurſus regem adiui,qui ut me uidit, monuit protinus ut ueſtram ſerenitatem commonefacerem de ſua lætitia,quæ per id tempus obtigerat:adiecítque ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis ueſtras liburnicas, mercaturi ſua aromata:nam pollicebatur ſe ueſtros perquam benigne accepturum,adeo ut domi eſſe cenſerentur. Addebat etiam ſe nauaturum operam,ut

ram, ut præfectus Syriæ, id est Soldanus, haudquaquam aromata ex India comportare queat: in cuius rei euidens argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces supra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam inibi iugiter cõmorentur: aliæ uero ultro citróque commercii gratia commeent assidue: nec dubitat quin India pro arbitratu suo potiri possit. Nauis quæ iam aduenit, est Bartholomæi cuiusdam Tusci, quem tulit urbs Florentia. Ea igitur infra scripta conuexit mercimonia, uidelicet piperis cantaros CCC, cinamomi cãtaros CXX, lachæ cantaros LX, castorei, & id est genus odorũ cantaros XV, Gariophyllum & zinziber non attulere, quoniam præuenti sunt à Mauris qui & Gariophyllum & zinziber asportauerant: neque hæc fert regio Calechut, aliunde importantur. Minutiora aromata non tulere. At margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerum in congressu incolarum Calechut omnia perdidere, fecereque hominum pariter ac mercium non modicam iacturam. Nec id inuoluam silentio, nuperrime huc aduenisse legatos quosdam, qui à rege Vbene AEtiope accepta persona, consalutatum nostrum regem uenere, onusti muneribus compluscu lis. Munera fuere mancipia & elephantorum dentes, & complura alia, quæ & nostra regio fert. Hæc itaque celox quæ primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiscebantur ex mina auri noua, & uersus Indiam pergebant. Hæ igitur ubi nostram conspicatæ sunt, rati se fore nostrorũ prædam, condicto, ut sese redimerent nostris auri XV M quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum nostri temperarunt ab eorum auro, imò eos compluscu lis donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus nostris deinceps permitterent.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM NEGOtiatorum & collybistarum, ac trapezitarũ Hispaniæ, ad correspõsales suos in urbe Florentiæ & Venetiarum, de pace & fœdere inter reges Portugalliæ & Calechut. Caput. CXXVI.

EX RELATV eorũ qui classem concomitati sunt: eam inquam quæ MDII, mense Maii ab Vlisbona soluit, & anno MDIII, die XV Decembris rediit, certiores facti sumus, regem Calechut cum nostro rege in hæc fœdera pacis descendisse, ut uidelicet pro illata strage nostris penderet baccharas quatuor mille piperis, id est cantara duodecim milia, & quod Mauri undequaque aduenientes inibi cõmercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quódq; iidem Mecham Mahumetis adire non possint, & quod rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ sufficiant condendæ arci, ære pro eis prius soluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patiatúrque regem nostrum inibi uirum Lusitanum nostris præficere qui ius dicat, quíque & uitæ & necis nostrorum habeat potestatem, adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat, & ubi aliqui desciscerent à negotiatore nostro, ii protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Christianorum: & siqui Mauri capti detineantur, hi omnes negotiatori nostro reddantur: necnõ Mediolanenses duo mangones gemmarum, qui ex urbe Roma profecti sunt in Indiam, & ibi artẽ balistariã exercent, in Christiani nominis dedecus & detrimentũ ingẽs, nauésq; nostro more fabricãtur: hos igitur in pedicis ferreis

captos, poſtulabat dandos præfecto claſſis. Præterea quod rex regni Cuchini & Canoræ inter cõ fœderatos percenſeretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una ſalus eſſet omnibus: perinde ut ſi quiſpiã ſumeret contra eorum aliquẽ arma, is omnium confœderatorum hoſtis declararetur: & ſi uſu eueniſſet, ut aliquis deſciſceret ab hac pace & cõcordia, in eum ueluti perfidũ aliorũ uires exercerentur, eſſẽtque ab omnibus tanquam proditor, & fidei hoſtis exploſus: & hæc omnia eò tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum claſſis Luſitanorum inibi agebat, illò naues cuiuſuis generis non accederent, niſi prius noſtris onuſtis. Vbi uero tantum mercium foret, quod ſufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuique naues onerare: ita tamen, ut ad conſueta pretia nõ adderent, id eſt ut pluris ſolito non uendant, quàm pro centũ octo: quod genus fœnoris illic exercent. Hæ ſunt pacis conditiones & fœdera, quæ in noſtri regis decus maximũ ſuſceptæ ſunt, ut colliqueſcit omnibus: nã reuera iam is noſter rex non ab re dici poteſt dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges impoſuit, adeo ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noſter nauet operam, ut noſtri nautæ tutò & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam AEgypti, emporia orientalium clariſſima contendant, & tandem ſe aliquando ulciſcantur de Mauris, à quibus crebro peſſime ſunt accepti. Claſſis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eò profectus eſt, & comperit regem Cuchini extorrem à ſuo regno: nam ſeceſſerat in quandam inſulam, ubi in locum editum receptus deliteſcebat ab inſidiis regis Calechut. Cauſam non afferebant aliam, niſi quòd memor datæ fidei ſæuienti regi Calechut noſtros haudquaquam tradere uoluerat: nã maluit exulẽ agere, quàm fidẽ labefactare præſtitã. Opportune igitur noſtra claſſis ſuppetias tulit ſocio regi, & expeditis auxiliaribus copiis iuere intrepidi in regẽ perfidũ, magnam cladem inferentes hoſti. Regem Cuchini in regnũ continuo reſtituunt. Id regnũ eſt non longe ab anguſtiis maris Erythræi, ubi arcẽ erigunt munitiſſimam: aliam ædificant in oſtio ſinus Cuchini, ubi tormentorũ ferè genera omnia iam uiſuntur, eíſq; decernunt hoſtem propulſare eminus, & tutã claſſi ſtationem præbere ſuæ, neq; eò illis reluctantibus deinceps concedet quiſpiam. Itidem fiet in ſinu Calechut, perinde ut ſtationẽ & littora proximiora nõ difficulter tueri queãt. Naues uero quæ ſuperiore anno remanſerãt iſtic, prædam fecerant non mediocrẽ, nam quadam die mane ceperunt Maurorũ naues quinque regni Cambaiæ, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiſcebantur. In eis igitur nacti ſumus gariophylli cantaros mille defecati, id eſt mundi, ſine quiſquiliis, ínque eis erat plurimũ gariophylli haud decorticati, ut apud nos uiſitur. Ferebant etiam hæ naues caſtoreum, & id genus odores, ſandalium, ambram, lacham puriſſimam, & tenuiſſimas telas lini, aurum uero & argentum ſignatum abunde habebant, adeo ut opes quæ compertæ ſunt ibi, ualorem CC mille ducatorum excederent. Quare iam uobis teſtatum eſſe remur, quanti ſit habenda ea regio, quæ ferè omnibus rebus ſcatet effuſe. Itaque ex his ratibus quas præfecimus, duæ peſſum iere, duæ uero dum ſtatiuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius inſulæ, ui tempeſtatis actæ, ſupra

ſexcentum

ſexcentũ homines amiſere non longe ab oſtio maris Erythræi. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempeſtatem euaſiſſet, paulum profecta in ſcopulum eliſa, peſſundata eſt, adeo ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimoniis omnifariam ſtratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parta habent, ut eſt in adágio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur ſola celox parua ſuperſtes fuit, ut cladis ſuorum nuntia foret. Noueritis ergo hunc noſtrum regem commeatum omnibus dediſſe eundi in Indiam, & exercendi inibi commercia: ſi tamen ex centenario lucro quadragenarium ipſe habeat, hoc addito, ut ab eo naues emant non minoris, quanti ſibi conſtitiſſe uidebuntur: nec nauium huiuſmodi ſolutionem tantiſper differri patitur donec redierint, ſed prius quàm abeant, aurum in numerato habere operæpretium eſt. Viſus eſt is princeps cognouiſſe iacturam quam fecit in tot naufragiis, propterea cupit alios ſuo periculo eò proficiſci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas ſuſcipiat conditiones: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercii res haudquaquam ſtabiles eſſe: quicquid erit, euentus declarabit futurus. Cum his nauibus portum appulit Luſitanus quidam, qui uiſit minam auri in regno Zaphalæ: de qua re mira refert. Aſſeuerat nobis ibi nauem Chriſtianorum adhuc eſſe, & propè incredibilia de auri quantitate, quæ inibi reperitur refert. Propterea rex noſter aliò non tendit, niſi ut frenet hos Barbaros, arcémque ibi erigat munitiſſimam, ac propulſet Indos, & eos qui incolunt regnũ Cambaiæ, ne ipſi deinceps mina potiri poſſint. Omnem igitur aurifodinam ſibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus, hanc aurifodinam fuiſſe minam Salomonis, unde tot hauſit theſauros & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut teſtatur ſacra uetus hiſtoria. Hæc profecto ſunt magna, ut uos non latet. Nec ab re hic rex dicendus eſt felix & bene auſpicatus, cui contigit tam locuples theſaurus. Rentur igitur homines ſe mox conſequuturos ab eo commeatum eundi in Indiam, ſoluto fœnore, uidelicet pro centenario quadragenarium, acceptis ſuis nauibus, ut præfati ſumus. Hunc modum uidetur uelle ſeruare, ut mercatores eò mittant ſuos geſtorum negotiatores, qui interſint mercimoniis, non tamen præſint: uult eſſe dominus rerum, adeo ut omnia ſui exerceant, etiam impenſa mercatorum: nam aromata ſuſcipienda erunt de manibus uice regis, nec liberum erit cuique mercari. Quare creditur commercium huiuſmodi non ſuſcepturum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos commonefaciam. Nec uos fugit nos aliàs uobis ſcripſiſſe, Cayrum ob hanc cauſam decoxiſſe: nam ex magno oriẽtaliũ emporio, ſi hæc ſuccedunt regi, fiet ciuitas confuſa, ut non ab re dicatur Babylon: neq; iniuria, nam illic Mauri conſueuerant Chriſtianos peſſime accipere: forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus, neque omnifariam gemmæ & margaritæ, & alia præclara complura: quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt, reluctantibus Luſitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti, gratias agetis deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex poſſeſſor efficietur intra biennium. Res eſt profecto digna miratu:

nam tota India & Perſis inde ſuum aurum hauriebat, quæ nunc à Gentilibus poſſidetur: licet ſit ditionis Chaldæorum regis oſtium ſinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum Gentilibus: ſingulis enim annis Maurorum naues ueniunt onuſtæ uilioribus mercibus ex Cambaia, ut aurum aſportent. Merces ſunt cotoni, panni uiliores, ſericum pluriſariam ac multiiugi coloris, & in primis Turcarum more contextum. Hæc igitur ſunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloæ diutius commorabitur metu Gentilium, qui non longe degunt ad leucas ſexaginta in inſula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes, ut ſoluant uectigal prius quàm eant ad minam Zaphalæ. Quò cum peruenerint, ante ſex uel octo menſes non expediuntur. Inde comportant aurum, ebur, & ceram merces optimas. Illinc ſoluentes Chiloam contendunt, & ibi rurſus pendunt præſtinati auri uectigal. Inde concedunt Cambaiam ſiue Mecham: & in noſtris nauibus ſunt duodecim aut quindecim negotiatores regis Chiloæ, qui tributum pendit noſtro regi quotannis, id eſt mitigallas M D, & id eſt genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris eſt ducatorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege noſtro, adeo ut in manu ſua ſit ipſum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: creditúrque ut id breui eueniat: nec res foret ardua, ſi profligato rege, redditus D C M ducatorum ſingulo anno conſequeretur. Neque arbitremini, uos rogo, hanc eſſe fabulam: uera eſt hiſtoria. Iam noſſe debetis, me iampridem de nouis rebus crebro uos commonefeciſſe, & ſemper uera loquutum. Non ſum is qui delecter mendaciis: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, teſtatiſſimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia ſcripſiſſe. Si uero apud uos bene ſupputaueritis, quid ferre poſſint naues, quas expectamus in dies: comperietis certe eas ferre poſſe cantaros circiter ducentos uiginti duos aromatum omniſariam. Nam deinceps iſtuc mittam aromata omne genus, nauabóque operam, ut nuſquam uobis deſint, poſtquam fœdus initum eſt cum rege Calechut: licet non paruum diſcrimen illò nauigantibus immineat ob quoddam arcipelagus, in quo innatant inſulæ propè quatuordecim mille, & etiam ob anguſtias cuiuſdam freti, ubi mare uix eſt nauigiorum patiens: tamen tantum conabimur, quod pericula conſuetudine & frequentia efficiemus innoxia: ut quandoque gloriari poſſimus, ferè totum orbem peragrauiſſe, & ea præſertim, quæ priſci minime adiuere. Solum ſupereſt ut Taprobanam adeamus inſulam, teſte Plinio omnium rerum locupletiſſimam, ſi aurum, ſi gemmas, ſi ebora ſpectaueris: tantúmque noſtra opera & ſolicitudine fiet, ut omnis India mercimoniis noſtris pateat. Illic, ut ſcribunt noſtri, non magni penduntur noſtræ merces. Monent propterea ipſi, ut eò mittamus cruciferos aureos, ſi breuem cupiamus expeditionem noſtrarum rerum: quoniam aliæ merces diutius manent in portu, procraſtinantibus ex compoſito Indis, ut tandem fatigatis impenſa & diuturniore expectatione noſtris; minore pretio noſtra conſequantur. Eius ſunt ingenii, ut quandoque ſunt Itali, qui ſimulant mercium non egere, ut demum uiliore pretio præſtinent. Ibi etiam caripendunt æra, alumina alba, non rubea, & in primis grandia: minutiora uero ſpernunt. Corallium autem non floccipendunt, ſi ſit magnum & fabrefactum: alioquin nullius eſt apud

Mitigal.

eos

eos pretii. Habent ii populi uices contrarias cum Alexandrinis, adeo ut si illi minuta quærant, hi proceriora, & uersa uice. Plumbum non uilipenditur ibi, si instar lateris sit conflatum. Argentum uiuum & ambra nihili penditur. Ibi æra fabrefacta minore pretio licitantur, quoniam rursus suo more ea conflant, uolúntque nos in conflando operam lusisse: non eo utuntur ut nos. Hæc igitur summa erit: alias merces, exceptis memoratis, ibi nullius esse pensi, lucríq; perquam mediocris.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI PASQVALIGI ORATORIS DOMINORVM VENETORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTISSIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS GERMANOS IN VLISBONA COMMORANTES, DIE DECIMA NONA OCTOBRIS. M D I.

Cap. CXXVII.

PRAESTANTISSIMI fratres tanquam patres honorandi, salutem. Petro cuidam Verzo tabellario, & nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus superioribus diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic usu eueniunt. Nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomæum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de rebus nostris, ut intelligatis nobis cordi hæsisse, ad uos quamcreberrime literas dare, modo tabellarii habeantur. Vt igitur noua anni præsentis intelligatis, scitote hic esse eam triremem, quam superiore anno rex Portugalliæ sereniſſimus expediuerat uersus Aquilonem, Præfecto Gaspare Corterato, qui nobis refert continentẽ inueniſſe, distantem ad miliaria duo milia, inter Corum & Fauoniũ, hactenus toti penè orbi incompertam terrã, cuius latus aiunt ad miliria propè octingenta percurriſſe: nec tamen finis compertus est quispiam: ideo credunt continentem, non insulam esse: regióq; uidetur esse coniuncta cuidam plagæ, alias à nostris peragratæ, quasi sub ipso Septentrione: eo usque celox tamen non peruenit ob congelatum æquor, & ingruentes cœlo niues: argumento sunt tot flumina, quæ ab illis montibus deriuantur, quòd uidelicet ibi magna uis niuium existat: arguunt propterea insulam non posse tot flumina emittere. Aiunt præterea terram esse eximie cultam. Domos subeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus ac coriis piscium. Huc adduxerunt uiros septem sexus utriusque. In celoce uero altera, quam præstolamur in horas, aduehuntur quinquaginta illius regionis incolæ. Hi si proceritatem corporis, si colorem, si habitudinem, si habitum spectes, Cinganis non sunt absimiles. Pellibus piscium ueſtiuntur & lutrarum, & eorum in primis, qui instar uulpium pilosas habent pelles, eísque utuntur hyeme, pilo ad carnes uerso, ut nos: at æstate ritu contrario: neque eas consuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti fert ipsa belua, eo modo utuntur,

eis armos & brachia præcipuæ tegunt. Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piſcium neruis. Videntur propterea ſylueſtres homines: non ſunt tamen inuerecundi, & corpora habent habiliſſima, ſi brachia, ſi armos, ſi crura reſpexeris, ad ſymmetriam ſunt omnia. Faciem ſtigmate compungunt, inurúntque notis multiiugis inſtar Indorum, ſex uel octo ſtigmatibus, prout libuerit. Hunc morem ſola uoluptas moderatur. Loquuntur quidem, ſed haud intelliguntur, licet adhibiti fuerint fere omnium linguarum interpretes. Eorum plaga caret prorſus ferro, gladios tamen habent, ſed ex acuminato lapide. Pari modo cuſpidant ſagittas, quæ noſtris ſunt acuminatiores. Noſtri inde attulerunt enſis confracti partem inauratam, quæ Italiæ ritu fabrefacta uidebatur. Quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appenſos circunferebat, qui haud dubie cælati more noſtro uiſebantur, cælaturam Venetam in primis præ ſe ferentes. Quibus rebus non difficulter adducimur, continentem eſſe potius quàm inſulam. Quia ſi eò naues aliquando applicuiſſent, de ea compertí aliquid habuiſſemus. Piſcibus ſcatet regio, ſalmonibus uidelicet & alecibus, & id genus compluribus. Syluas habent omnifariam, perinde ut omni lignorum genere abundet regio. Propterea naues fabricantur, antemnas, & malos, tranſtra, & reliqua quæ pertinent ad nauigia. Ob id hic noſter rex ſereniſſimus inſtituit inde multum emolimenti ſumere, tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta, tum uel maxime ob hominum genus laboribus aſſuetum, quibus ad uaria eis uti quibit. Quandoquidem ſuapte natura hi uiri nati ſunt ad labores, ſúntque meliora mancipia quàm uiderim unquam. Viſum eſt propterea non fore ab amicitia noſtra deuium, ſi hæc uos non celarem. Vbi uero alia celox, quæ expectatur indies, aduenerit, mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero, quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur. Neque id præteribo, regi hæſiſſe cordi, ut tota claſſis, quæ proficiſci in Orientem conſueuit, ea primo Mechæ claſſem corripiat, ut tandem Soldano Syriæ Præfecto aditus illuc non pateat, nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice ſtudet, perſuadétque ſibi, nihil poſſe obſtare, quin potiatur uotis huiuſmodi. Aſſentitur tota curia, urbs & regnum omne cum eo conſpirant. Quoniam ſi ſibi ſuccedet, mirum dictu eſt, quàm breui omnium locupletiſſimus ſit euaſurus in tanta rerum copia & ubertate, & in primis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus, ut hinc aſportent mercimonia. Igitur pro comperto habetur, non poſſe niſi maxime lucrari, Venetorum celocibus huc accedentibus, & id in manu habere ſibi perſuadet. Tædet propterea ipſum moræ: Quoniam deſiderio etiam ipſa celeritas eſt in mora. Peroptat igitur, & perquam ardentiſſime inſiſtit rex ſereniſſimus, ut uoto frui queat ſuo. Ob quam rem uereor plurimum, ut ab hac ſententia, quæ cordi inhæſit, uix poſſit dimoueri, nec facile adducetur, ut in rebus orientalibus nobis adſit, cum ſit huic expeditioni prorſus addictus. Nos uero, qui anno elapſo prouinciam ſuſtinuimus à nemine adiuti, neque ære eccleſiaſtico, ſed ſolum noſtris opibus, uix, ni faueat ipſe, nobis bene conſultum ibit. Valete.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRANCI-

ſci de Sagitta Cremonenſis, datarum Vliſbonæ decimaſexta Septembris, M D II, directarum ad oratorem Venetum Petrum Paſqualigum apud reges Caſtiliæ agentem. Cap. CXXVIII.

PRAESTANTISSIME orator,& domine obſeruantiſſime, iam binis meis literis pollicitus ſum iampridem ueſtræ præſtantiæ, me haudquaquam prætermiſſurum,quin certiores redderemini earum mercium,quas ferrent quatuor celoces,quæ indies expectantur. Nunc uero,quoniam portũ applicuerunt, uiſum eſt uos latius de rebus huiuſmodi commonefacere:& res ueras ſolum denarrabo. Igitur hæc ſunt mercimonia quæ attulerunt, Primo piperis cantatos mille,cinamomi cantaros quadringentos quinquaginta,zinziberis cantaros circiter quinquaginta,lachæ cantaros quinquaginta,cotonorum tantum,quantum emeremus ducatis quadringentis.Alia non attulerunt. Cur uero non attulerint plura aromata,cauſam adducunt,quòd uidelicet cum hinc ſoluiſſent, conuenit inter eos,ut duæ celoces ad minam auri proficiſcerẽtur:duæ uero aliæ ad urbem Calechut:propterea unuſquiſq; eas merces comportauit,quas arbitrabatur inibi quò contendebat fore in pretio.Cum uero dictæ naues contendiſſent in urbem Calechut,nec quiuiſſent accedere ad minam auri, merces expedire non potuerunt,licet uaria loca adiuerint. Nam fuere Canoræ,& ibi certiores facti ſunt de rebus Petri Aliaris,qui agebat in urbe Cuchina,ubi etiam erat regis negotiator. Igitur à Rege Canoræ excepti ſunt honorifice, qui noſtro Præfecto aromata omne genus ultroneus obtulit.Huic noſter Præfectus benigne reſpondit,uidelicet ſe prius uelle adire regem Cuchini,ubi regis negotiator erat,demum ſe reuerſurum ad eum,& præſtinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc ſoluens contendit Cuchinum,ubi comperit regis negotiatorem,cum quo egit plura.Cum uero naues ſignatam pecuniã non tuliſſent,ſed ſolum merces,quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens eſt ſignatæ pecuniæ admodum, merciũ uero fere nihil) decreuit propterea Præfectusclaſſisredire ad urbem Canoræ.Eò ergo conceſſit quamprimũ:eius enim rex Luſitanos colit quàm qui maxime: propterea cum eo permutarunt merces,quas aduehebant meliore pretio, datis pro ſuis mercibus aromatibus,dimiſſis illic tribus è noſtris uiris, qui commercia noſtra exercerent: negotiatorem nauis & amanuenſem dimiſerunt, qui omnibus præeſſent mercimoniis,quíque indies regi perſoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues illinc ſoluerunt onuſtæ omni aromatum genere,relictis illic uiris, ut dictum eſt, tribus, ne uiderentur regi impoſuiſſe, qui ſua eis dederat aromata abſque uade & pignore. Rediere tandem naues ſemionuſtæ, ob id quòd non tulerant ſecum ſignatam pecuniam, & merces comportauerant tales,quæ illic minime ſunt in pretio: propterea uiſi ſunt operam luſiſſe ſuo periculo. Hæc ergo ſumma eſt, Indos non cupere noſtras merces, ſed ſignatum aurum uel argentum, quibus ipſi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. Nequibit propterea rex abſq; pecunia, quæ fere eſt omnium neruus,uoto potiri ſuo,niſi forte ui credat exercere cum Indis commercia, & ſua gratis conſequi poſſe. Quoniam aiunt his elapſis diebus eos reges metu nominis Chriſtiani abſque pretio dediſſe tot

mercimonia Admiranti noſtro, qui iam iſthuc conceſſerat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis ſuis prædictum fuerat, ut caueret ſequenti anno: quoniam aſtra illi magnam hominum ſtragem minitabantur: & eam accipiendam à Chriſtianis ariolabantur, addebántq; diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore deſerturum. Hæc nota habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congreſſu Barbarorum, quo oppetiit Araſchorea mortem, euaſerunt. Eadem retulit Pergomenſis quidam, qui apud urbem Calechut annis uigintiquinque egit. His adſtipulatur Valentinus alius, qui inibi ſex annis commoratus eſt. Hi ſunt ergo, qui de his rebus certiorem fecerunt regem. Quòd uero falſa ſint, uel ne, ſicuti dederunt ita accepimus. Rex itaque Calechut magnam claſſem expediuit in noſtros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga ſibi conſuluere, uela uentis protinus dantes. Propterea rex noſter proximo menſe Ianuarii decreuit nouam expedire claſſem, uidelicet octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam ſunt fabrefactæ naues ſeptem: duas enim hac æſtate expediuit, quarum una eſt capax ſeptingentorum doliorum: altera uero quingentorum. Eſt & alia in portu Vliſbonæ, quæ eſt capax quadringentarum & quinquaginta amphorarum. Duæ aliæ fiunt in inſula Mederæ: quarum altera capit dolia ter centum & quinquaginta: altera uero ducentum & triginta: Alia expeditur in Setunal, quæ ſupra centum & ſexaginta dolia capit. Hæ igitur naues ſenarium implent numerũ. Inſuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuenſi inſula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex ſua impenſa expediet. Duas uero, quarum altera eſt capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta. Negotiatores quidam conuenere cum rege, ut ſua impenſa communiant, his pactis & legibus, quòd uidelicet rex negotiatores huiuſmodi ueluti ſtipendiatos, & ſub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negotiatores uero tantum ſignatæ pecuniæ in nauibus ſecum aduehant, quæ emendis illic mercimoniis faciat ſatis: & ubi redierint naues, dimidium mercium dent regi, reliquum uero ſibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis: negotiatores pro cantaris duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos ſeptem, uel ad ſummum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum regi, ſibi alterum, expenſis, ut dictum eſt, regis: & iam compertum habemus, conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm noſtro periculo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciſcatur, qui conditionem huiuſmodi non renuunt. Nos duarum prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perſpiciat deus ipſe maximus, qui eſt omnium auctor. Video me prouectum nimis, & quaſi epiſtolarem ſtylum egreſſum: uerum rapuit me charitatis & amicitiæ Fauonius: nolui enim aliquid uos latere. Scio quidem de aliis meis uos commonefeciſſe, ſed non ad regulam, de his quæ uſu euenerant: non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oróque ut ſi forte fortuna uobis noſtra fuerit opus opera, ea uelitis uti æque ac ueſtra: non enim ſum unquam defuturus, quin uobis morem geram, dum ſpiritus hos reget artus. Valete.

Datum Vliſbonæ, die XXVI Septembris, M D II

QVOMO-

QVOMODO IOSEPHVS INDVS VENIT VLISBONAM, ET EXCEPTVS A' REGE HONORIFICE, CONTENDIT ROMAM ET VENETIAS A' NOSTRIS SOCIATVS.

Cap. CXXIX.

CVM IGITVR aliàs ſuis celocibus & liburnicis rex noſtet regiones auſtraliſſimas peragrauiſſet, dum eà irent in Indiam hærendo ſuorum ſententiæ, qui eaſdem partes retroactis temporibus luſtrauerãt, decreuit eo anno, qui eſt in ordine M D rex Emanuel memoratus rurſum eò mittere claſſem XII nauium, cui præfecit Petrum Aliares, qui ſuſcepto de manu Præfecti ſui trophæo, octauo menſis Martii, eius anni, ſoluit Vliſbona, qui inter nauigandum innumeras paſſus eſt anxietates & diſcrimina. Tandem annuentibus ſuperis decimatertia Septembris, eiuſdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum ſeptem tantũ celocibus: nam ex claſſe perierant quatuor, obrutæ tempeſtatibus ſæuiſſimis: alia uero Zaphalam conceſſerat. Steterunt igitur in portu urbis Calechut menſibus fere tribus: & demum orta inter noſtros & urbis incolas controuerſia, occiſiſque hinc inde hominibus nonnullis, noſtræ celoces Cuchinum profectæ ſunt uiceſimaquarta Nouembris, anni ſupradicti: nam Cuchinum diſtat ab urbe Calechut miliaribus fere centum & decem. Id regnum mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius ſectæ cuius eſt rex Calechut. Is igitur rex Cuchini noſtras celoces perbenigne excepit, & dum illic commoramur commercia exercentes, uti in ſuperioribus retulimus libro tertio, capite LXXVIII, duo germani fratres Indi Chriſtianíque uenerunt ex urbe quadam dicta Charanghanora, quæ abeſt ab urbe Cuchina miliaribus fere uiginti, qui aiebant ſe in uotis gerere plurimum, ut occidentalem uiſerent plagam: ſupra autem uota gerere, ut Romam, & demum ſanctam ciuitatem Hieruſalem inuiſerent: qui noſtras celoces ingreſſi, nobiſcum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens claſſis ſoluit ab urbe Calechut, ut noſtram claſſem peſſime acciperet: quod ut nobis compertum fuit, mox uela uentis dedimus altum petentes, euntibus nobiſcum dictis fratribus, & nonnullis obſidibus, qui loco & compenſatione noſtrorum dati fuerant, eorum inquam qui in urbe Cuchina negotiaturi remanſerant. His igitur conſpectis uerſus Vliſbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis, quorum iam memini, alter uiuit, alter uero uita functus eſt, dum in Luſitaniam proficiſceremur. Tandem aliquando menſe Iunii M D I Vliſbonam deuenimus: quò ubi applicuimus, dictus Ioſeph commeatu à rege habito ſocióque, Romam, & demum Venetias contendit, & rurſum rediit Vliſbonam: & per id tempus complura ſcitu non indigna accepimus, referente eodem Ioſeph Indo, quorum latius meminiſſe animus eſt in ſequentibus.

De patria Ioſeph, & habitudine corporis. Cap. CXXX.

IGITVR Ioſeph prædictus natione Indus, patria Caragonorenſis, annũ agens quadrageſimũ, coloris ſubcinericii, ſtaturæ fuit mediæ, hoc eſt, inter pro-

ceriores & breues medius: id aſſeuerant, qui ſæpenumero hominem contempla-
ti ſunt. Vir erat ingenio non mediocri, uerax admodum, utpote qui nihil magis
oderat quàm mendacia: uírque abſtemius, & integritatis non uulgaris: & reuera
quantum colligere ex eius conſuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, &
in primis fidei inconcuſſæ illibatæq;. Vrbs igitur, unde oriundus eſt uir memo-
ratus, abeſt ab urbe Calechut fere miliaribus nonaginta, quæ eſt in ſinu quodam
dicto Milibar, introrſus terras ad quintumdecimum lapidem: muro haud ambi
tur: longitudine uero miliarium triginta: quoniã domus ut apud nos haudqua-
quam ſunt contiguæ, ſed inuicem diſtant, adeo ut uideantur uicatim habitare:
eámq; interfluunt complura flumina: & plerunque eorum ædes adiacent flumi
nibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum Chriſtianorum,
Gentilium alterum. Et ut uobis cunctíſque colliqueſcat qui ſint Gentiles, ſcitote
itaque eos eſſe populos, qui olim pro diis colebant idola, necnon animalia mul
tiiuga, uti in ſequentibus denarrabitur. Rex eorum ſeruit idolis. Inibi etiam ſunt
complures Iudæi, uerum uilipenduntur plurimum: eò etiam non contendunt
negotiatores fere innumeri commercii cauſa, ut ſunt Syrii, AEgyptii, Perſæ. Ara
bes, Medi, & id genus compluſculi: quoniam illic comportantur fere omnia aro
matum genera: férтque plaga huiuſmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis urbis Carangoræ, déque eorum delubris & moribus.

Cap. CXXXI.

VRBS trifariam diuiditur. Primores, id eſt patritii, ac primæ claſſis uiri: ſua
lingua Naires dicuntur. Secundo loco, homines cenſus fere nullius, ut proletarii,
ſuccedunt, ut ſunt apud nos gregarii, Canes ſuo idiomate appellantur. Poſtremo
tertiam partem abſoluunt capite cenſi, uiri nullius cenſus & claſſis poſtremæ. Hi
piſcatu uictum quæritant, ſúntq; deteriores cæteris, Nuiram eorum lingua appel
lantur: hos adeo odit nobilitas, ut ſi forte eos obuios habuerit, ni fuga ſibi condi
cto conſulant, peſſime accipiat. Priuæ tribus priua habent delubra. Mulieres ue-
ro alia templa habent, quæ non adeunt uiri. Dant deo bonorum ſuorum, loco
primitiarum, fruges multiiugas. Adorant deum cœli, eúmq; trinum credunt,
proterea trifrontem pingunt in ſtatuis complicatis manibus, Tambram nuncu-
pant: Ante eorum ſtatuas trahuntur plagæ, nos cortinas appellamus, ex lino can
didiſſimo, hæ reſerantur dum ſacrificant, ſicuti latius in ſequentibus referemus.
Habent etiamnum ſtatuas animalium uarias, uerum eas minime colunt.
Quando delubra adeunt, alii frontem terra cooperiunt, aqua alii aſpergunt.
Ter in die uiſunt templa, mane, meridie, & ueſperi. Sacrificant hoc modo, Con
uocant plebem buccinatores, cornicinæ, & choraulæ nonnulli, ut nos campano
ære, & tantiſper concentum efficiunt, donec magnus eorum ſacerdos aduentauc
rit, qui indutus ueſte neſcio qua ſacerdotali, aſtat altari, & canere quædam inci-
pit ad cultum diuinum pertinentia: orationes nos appellamus. Mox ſubſequitur
alius ſacerdos, cantans & ipſe nonnulla. His populus reſpondet omnis. uſq; ter-
tio hæc fiunt. Demum peractis his egreditur ſacerdos quadam porta nudus to-
tus, habens pro corona ſertum roſarum in capite, duóque magna lumina, toti-
démq; cornua fictitia. In manibus gerit enſes duos denudatos, & gradu citato ue
luti lymphatus quiſpiam uerſus eorum deum currit, cortinámq; mox reſerat, &
enſem

enſem alterum magno ſacerdoti porrigit, altero uero ſeipſum compluſculis conſaucíat uulneribus: & ubi ſe propè confecit plagis innumeris, illic profilit in rogum ardentiſſimum, ibi ex compoſito paratum, ínque eo ſaltat more tripudiantium & chorizantium: euadit tandem rogum, tortuoſiſſimíſque oculis dicit ſe eſſe locutum cum deo ſuo, taliáq; mandauiſſe: & tunc quaſi à deo accepta perſona incipit docere populum. Sunt & alia complura ſacrificia, quorum non meminit Ioſeph, tum quia uix eum intelligere quiuimus, tum uel maxime quia is Ioſeph cum Gentilibus uix diuerſatus fuerat, utpote qui eius ſectæ minime erat. Satis itaque ac ſuper de delubris ac ſacrificiis horum dictum arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quòd ibi ſunt quidam Chriſtiani. Cap. CXXXII

REX GENTILIVM colit idola, & complures habet coniuges, quibus nullus eſt pudor, nulláue pudicitia: paſſim proſtituunt corpora: ubi functi ſunt uita, concremantur: at eorum mulieres per octiduum tantum ſuperuiuunt: demum ut in memoriam uirorum & ipſæ concrementur uiuæ, ſunt ſuæ ſpontis. Hæc referebat Ioſeph coràm uidiſſe. Filii regum regni haudquaquam ſunt hæredes, uerum qui ſecundo gradu ſuccedunt in ſtemmate: argumentum ſumunt ex incontinentia coniugum, quòd uidelicet filii ſunt nothi, propterea regno priuantur. Cum humant corpora, uariis utuntur ceremoniis. Gentiles hoc modo induuntur, Rex apicem aureum Attalici panni gerit in capite: at urbis primores birretum ex ſerico contextum, cæteri aperto capite prodeunt, nudi incedunt, pudorẽ contegunt ſindone mundiſſima, brachia condecorant armis pretioſiſſimis, omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia ferunt magni pretii, uidelicet anulos omnifariam inſignitos lapidibus pretioſis qui inibi magni penduntur: bis & iterum lauantur in die, locáq; ad id deputata habent complura: uiri & fœminæ in uniuerſum ſunt formoſi, pulchritudine eximia honeſtantur: comunt capita mirum in modum, uti decet muliebrem mundum: caput exornant gemmis & margaritis. Gentiles non aliter ſcribunt quàm ſtylo ferreo in libris arborũ: linguam habent Indam. Et de his hactenus. Verũ quia in ſuperioribus commeminimus Chriſtiani nominis, diximúſq; complures eſſe in urbe Caranganora Chriſtianos, non ab re erit ſi eorum mentionẽ in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab Indo flumine, ubi auſpicatur India occidentẽ uerſus, inſulam * Ormus, quæ eſt non longe à ſinu Perſico, Chriſto tantũ parêre: alibi non ſunt Chriſtiani, præterquã in Caranganora urbe. In India uero ſunt multiplices reges, qui Chriſtum norunt. Qui uero incolunt Caranganorã urbem, Chriſtiani compluſculi ſunt, pendúntq; uectigal regi Gentiliũ: nam conducunt ære annuo eorũ ædes, præterquã quòd tributa ſoluũt, ut latius dictũ eſt. Aliàs ornus.

De domibus eorum, & quòd eorum pontifices moderantur eccleſias. Cap. CXXXIII

EORVM ædes parietibus fulciunt, habéntq; uarias contignationes: at Gentiles ſuas domos tegunt aſſamentis & lignis id genus. Chriſtiani uero ibi delubra habent noſtris non abſimilia: uerum ſolas cruces inibi uidebis: nullas habent ſanctorum imagines, concamerata ſunt ut noſtra, ínque eorum crepidine crux uiſitur pergrandis, ut eſt uidere apud nos: tintinnabula habent nulla:

quando uocant populum ad diuina, ſeruant morem Græcorum. Hi populi habent magnum antiſtiten, cui adſtant cardinales duodecim, patriarchæ duo, archiepiſcopi uero & epiſcopi complures. Referebat propterea dictus Ioſeph cum quodam epiſcopo ſoluiſſe ab urbe Caranganora, & conſcenſis ratibus iuiſſe ad inſulam Ormum, quæ eſt à Caranganora miliaribus ferè mille & quingentis. Et inde petiit mediterranea itinere trium menſium, unà cum epiſcopo memorato, peruenit in Armeniam maiorem, ut conſalutarent reuerentiſſime ſuum magnum pontificem, à quo epiſcopus dictus initiatus ſacris, Ioſephq; memoratus ad ſacerdotii gradum promotus eſt. Itidem agunt Chriſtiani omnes Indi, & regni Cataii. Eorum pontifex Catholica dicitur, ferturque tonſuram inſtar crucis: præficit patriarchas ſuos, ut dictum eſt, alterum in India, in Cataio alterum: alios uero epiſcopos aliò mittit, prout expedire uiſum fuerit, ut ad ſuas prouincias moderandas tranſmittantur. Huius Catholicæ commeminit Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo eſſe genera Chriſtianorum, Iacobitarum uidelicet, & Neſtorianorum, quorum Papa dicitur Iacobita, qui eſt hic Catholica, de quo eſt ſermo, cuiúſque meminit Ioſeph ſæpe dictus. Et cum dictus Papa uarios homines promoueat ad gradus huiuſmodi, efficiátque multiplices antiſtites, poſſet non ab re ambigere quiſpiam, unde ei hæc ſit auctoritas, autorandi homines cum ſancta Romana eccleſia, quæ eſt unica, & unicam habet fidem, unúmque Romanum pontificem recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander VI ſceptra moderabatur eccleſiæ uniuerſalis, dictum Ioſeph Romam contendiſſe: hunc Alexander maximus Pontifex percunctatus eſt, à quo Catholica præfatus habuiſſet facultatem antiſtandi in Oriente: huic reſpondit Ioſeph his uerbis, Olim diuum Petrum opoſtolum Antiochiæ præfectum fuiſſe: & cum ſancta Romana eccleſia ſchiſmate laboraret atroci, duce Simone Mago, qui ſui nominis monumenta reliquit, ſanctus Petrus accerſitus eſt Romam, ut Simonem confunderet, & laborantibus Chriſtianis non deeſſet. Hic itaque Petrus non prius ſoluit Antiochia, conceſſurus Romam, quàm uicarium Antiochiæ præfecerit, & is eſt qui Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, gerítq; Petri uices: hunc uero Catholicam præficiunt Cardinales duodecim in Armenia, & id iactant auctoritate Romani Pontificis facere: quod eſſe falſum nemo eſt qui neſciat, quandoquidem una eſt ſponſa Chriſti, quæ unam figurat eccleſiam Romanam, extra quam ſalus eſt nulla: quæ uero dicuntur de aliis, commenta ſunt omnia, & fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à ſoliditate petræ Chriſti eſſe recedendum. Vnus deus igitur, una fides, una eſt ſancta Romana eccleſia.

Catholica.

De modo conſecrandi eorum eccleſias, & de moribus quos ſeruant dum humant corpora Cap. CXXXIIII.

ITAQVE hi habent ſacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero non ferunt tonſuram, ſed nonnihil capillorum in ſumma parte capitis habent. Infantes non baptizantur ante quadrageſimum diem ſui ortus, niſi morte ingruente. Confitentur ut nos, euchariſtiam ſacram ſumunt: extremam autem unctionen non habent, ſed loco eius corpora benedicunt. Cum ingrediuntur eorum delubra, latice benedicto corpora aſpergunt ut nos: conſecrant

corpus

corpus Chriſti & ſanguinem, ſi tamen id conſequi poſſunt, in azymis, hoc eſt in pane non fermentato, more noſtro: & ibi non habent uinum, quoniam ea regio uitium eſt impatiens, uuas paſſas immergunt aqua, & demum ſuccum exprimunt, eóq; uice uini utuntur: nam eò ex Cataio comportantur uuæ paſſæ complures: humant humana corpora more noſtro, cúmque quiſpiam uitam exhalauerit, mox conueniunt multi, & diebus octo continuis ſimul commeſſantur. Peractis uero epulis, fundunt pro defuncto preces, teſtantur, ſupremáque colitur uoluntas: & ubi inteſtati deceſſerint, qui arctiore gradu defuncto eſt proximior, is eſt hæres. Eorum coniuges uiris uita functis, cum dotalitio abeunt in paternas ædes: ita tamen, ut intra annum luctus non nubant. Quatuor euangeliſtas habent, totidémque euangelia colunt: obſeruant quadrageſimam, & aduentum ieiuniis & orationibus perquam diligentiſſime. inter cætera, à die Paraſceues uſque in diem Paſchæ omni cibo abſtinent, nocte ſancti Veneris orationibus & concionibus ſacris iugiter inſiſtunt. Intra annum has ſanctorum celebritates mire obſeruant. Primo diem ſanctæ Reſurrectionis cum duobus ſequentibus diebus. Octauum diem Paſchæ ſupra omnem feſtiuitatem colunt. Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam, cuius ſunt ipſi perquam ſtudioſi, in latus noſtri ſeruatoris manum poſuiſſe, cognouiſſéq; non eſſe phantaſma. Deinde diem qua Chriſtus cœlos conſcendit, eximie colunt. Poſt hæc Trinitatis, Aſſumptionis beatæ uirginis, Natiuitatis eiuſdé, & Purificationis: Natiuitatis noſtri ſeruatoris, Epiphaniæ, & omnium apoſtolorum, diéſq; dominicos obſeruant. At primam diem Iulii mirum in modum cuſtodiunt in memoriam diui Thomæ Chriſtiani pariter ac Gentiles. Cœnobia habent ubi continentiſſime uiuunt monachi nigri, habent & ſanctimoniales complures: ſacerdotes uiuunt caſtiſſime, & ſiqui comperti fuerit incontinentiæ, hi mox priuantur miſſarum celebratione. Qui Chriſto parent, diuortiis minime utuntur, bonum uel malum ſit matrimoniú, perennat ad ultimum uſq; fati diem. Ter in anno populus ſuſcipit euchariſtiam ſanctiſſimam. Doctores habent egregios, eóſque eruditiſſimos. Literarum ſtudia ibi uigent plurimum. Prophetas ut nos legunt. Addebat etiam dictus Ioſeph inibi eſſe complures ſanctos doctores, qui uetus & nouum teſtamentum explicarunt cordatiſſime: habitu utuntur maurico, id eſt lineis tunicis: diuiſerunt annum ut nos in menſes duodecim, & habent intercalarem diem. Verum diem partiti ſunt in horas ſexaginta, eáſque ad aſpectum ſolis interdiu cognoſcunt, noctu uero intuitu ſtellarum.

Quando hyems eſt in urbe Caranganora, & de nauibus eorum. Cap. CXXXV

QVI CARANGANORAM incolunt, hi ſunt inter tropicum æſtiuum & æquatorem, & ut referebat dictus Ioſeph, diem habent maiorem horarum tredecim cum dimidia, minorem uero decem, ita ut intelligas de noſtris horis, non autem de ſuis, quæ ſunt multo minores, ut dictum eſt. Cum uero ſol eſt in Tauro, umbram habent perpendicularem: quando eſt in Cancro, proiicitur umbra ad Auſtrum: & ubi eſt in Virgine, rurſum habent perpendicularem: quando autem eſt in Capricorno, ad Septentrionem umbra proiicitur: temporis mutationem apud eos uidebis à medio menſe Maii, uſque ad medium

Auguſti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob ſæuientem per id tempus fortunam maria ſulcant. Sunt etiamnum in illis Indiæ partibus innumera nauigia, quæ in occidentem contendunt: alia uero in Arabiam, in Perſidem alia: nonnulla mare Erythræum arant: alia uaſtiſſimam luſtrant Indiam ad orientem in primis, uſque ad Cherſoneſum auream, & deinceps ad extrema Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam inſulam Fayllámque, & complures alias. Naues itaque huiuſmodi quibus ſulcant, ſunt prægrandes, adeo ut circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nonnullæ uero minus, aliæ autem pro uelis tegetes, id eſt ſtorias habent, & huiuſmodi lab inſulis proficiſcũtur: aliæ uero ex cotonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricantur clauis ferreis, & propterea id dixerim, quoniam falſo arbitrati ſunt quidam clauis ligneis eorum naues conſolidari. Hæc enim non indiligenter ſciſcitatus ſum à Ioſeph prædicto. Oſtendi illi aliquando formam conficiendi noſtra nauigia, ratus longe alium eſſe eorũ morem: at ille ſubridens, ait itidem Indos quoad fabricandas naues ſeruare, eas etiam ferruminant thure admixtis nonnullis aliis. Cum autem in mare fabrefactas naues proiiciunt, elephantos hinc & hinc ponunt, qui non ſine hominũ ſtrage molem trahunt in mare. Cœperunt ob tot hominũ cladem ab hoc more temperare, & dimiſſis beluis, quibus utebantur ad nauandam hanc operã, numeroſiorem hominum cœtũ addunt donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi naſcuntur. Cap. CXXXVI.

TRIPLEX eſt genus monetæ illic, ſaraphum appellant ſuum aureum nummum, ualoris & ponderis noſtri ducati. Aliam uero appellant parantem argenteam, & ea eſt ualoris ſolidorum ſex è noſtris. Habent & aliam ualoris ſolidi unius, & hæ omnes habent imaginem ſubſcriptionémque ſui regis: ibi aurum neque alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde, uidelicet à montibus quibuſdam, qui abſunt miliaribus ferè CCC. Plaga Caranganoræ eſt ſoli patentis eiuſdémque aprici, & feracis: longe abſunt montes: cœli eſt perquam clementis: uiri ſunt ſubcinericii: qui uero montes incolunt, hi ſunt albicantis coloris, & non niſi annoſi pereunt. Referebat Ioſeph inibi uiros centenarios eſſe, qui adhuc dentium ordinem illæſum habebant. Regio eſt admodum ferax, licet triticum non gignat, neque equos: eò triticum comportatur à quibuſdam inſulis eiuſdem naturæ, cuius eſt regio Calechut, & Cambaiæ, & id efficit harenoſa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur, niſi ad gerulam operam, cum ultro citróq; comportantur merces, ad bella non utuntur: pedites præliantur arcubus & ſagittis, necnon machæris & clypeis obrotundis, haſtis nonnullis utuntur in prælio, digladiatores ſunt eximii, alii ſe loricant piſcium pellibus, quæ ſunt ad quoſcunque ictus propè impenetrabiles, alii loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omnifariam habent, ut ſunt boues, arietes, bubali, pecora, & id genus compluſcula, & ea uice numinis Gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam habent animalia, ut ſunt gallinæ, anſeres: ſues non habent. Percunctati ſumus etiam pretium rerum, & oſtenſis gallinis ipſi Ioſeph Indo, dixit apud ſuos ſe centum gallinas aureo uno conſequi quire.

De oriza

De oriza, palmis, & nucibus Indiæ. Cap. CXXXVII.

HAEC PLAGA fert orizam eximie, & ſaccarum tritum, utrunque emittit, ac oleo conditum: oriza panem conficiunt non inſuauem: habent herbarum genera uiginti, quæ hominem alunt plurimum: radicibus in primis oble ctantur: roſmarinum non habent, neque buſſum, poma, uites, nec perſica: hæc omnia oſtendimus illi, quæ dixit haud eſſe in regione ſua: ficus habent complures, adeo ut uix ſit credibile, quantum ſcateat regio fructibus huiuſmodi: habent & aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæ arbores, ut referebat Ioſeph, quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum, uinum, acetum, & ſaccarum: qui uero his fidem non adhibent, legant Strabonem in XVI ſuæ geographiæ, & adſtipulabuntur Ioſeph Indo uera narranti: ſic enim Strabonis caput incipit, Cætera uero ex palma præbet, ex ea enim panis, mel, acetum, & oleum fit, & teſtilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarii utuntur, qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur. Strabonis locus.

Quomodo ex palma fit uinum, oleum, acetum, & ſaccarum. Cap. CXXXVIII.

EX PALMA igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in menſe Auguſti, id enim eſt eis primum uer: palmam putant, ut nos uites: & quoniam tunc arbores potiſſimum luxuriant, gemunt inciſæ, lachrymáſque inſtar conſauciatæ uitis emittunt: has uaſis excipiunt, tribus ſolum diebus ab arbore ſauciata, ea pro uino utuntur albicante aqua. Elapſo triduo ex latice fit acetum ſuapte natura: qui uero ſaccarum efficere uoluerit, is aquam huiuſmodi ſumat emanantem intra triduum, & ahenis impoſitam tantiſper coquat, donec uix tertia pars ſuperſit, tunc ſic decocta mel efficitur ſuauiſſimum. Vbi uero mel eſt effectum, id rurſum aquis immergunt, & compurgant ſubinde uſque ad uigeſimum diem: & cum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidem ut aiunt, ſuauiſſime. E' nucleis uero fructus palmæ exprimunt oleum. Habes igitur ex una arbore fructus complures: ex lignis etiam ſemicombuſtis carbones fiunt, ex libro arboris funes. Hæc itaque ſumma ſit nullam eſſe aliam arborẽ, quæ magis humanis uſibus conducat. Ibi etiam ubertim piper naſcitur, quod torrent ad calorem ſolis, ne forte ſatum alibi germinet in damnum eorum. Arbores ibi non ſunt magnæ proceritatis, nuſquam tamen ſunt frequentiores, præſertim in India. Ibi etiamnum copia eſt ingens zinziberis, myrobalani, caſſiæ, & aromatum ferè omne genus. Hæc omnia præſtinant Mauri negotiatores, & ea Babyloniã, Cayrum nunc appellant, urbem Niloticam comportant, inde Alexandriam, Damaſcum, & demum ad Perſas. Conuehunt hæc etiam uerſus montes, & ad Cataium, quæ regiones plurimum à nobis abſunt, prout latius referemus in ſequentibus. Verum poſtquam ſatis ac ſuper de urbe Caranganora dictum eſt, æquum cenſeo ut rurſum ad urbem Calechut redeamus.

De urbe Calechut, déque eius rege & moribus, necnon mercibus. Cap. CXXXIX.

VRBS ITAQVE Calechut occidentem reſpicit, abéſtque ab urbe Caranganora miliaribus propè XC mari adiacet, & portum habet non incelebrem, maior eſt Caranganora, cuius dominus eſt idolorum cultor, & eius ſectæ,

cuius eſt dominus Caranganoræ: in nullo propè differunt, ſi cultum deorum, ſi mores, ſi ſuperſtitiones ſpectaueris, uti latius commeminimus in ſuperioribus: propterea ut parcamus iuſto uolumini, parcius in præſentia de hac re loquemur. Illud tamen non præteribo, illic eſſe propè innumeros negotiatores, Perſas uidelicet, Mauros, Indos, Medos, Aſſyrios, Syros, Arabas, AEgyptios, & ferè ex omni orbe conuenas: alii alias ducunt merces, adeo ut ibi ferè nihil quod ad humanum cultum ſpectet deſideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui Guzerati appellantur, qui multiiuga tractant mercimonia. Eò itaque quaſi tota India merces comportat uberrimas: frequentior etiam inibi negotiatorum numerus erat, cum incolæ Cataii illò proficiſcebantur. Hi igitur Cataii populi colunt Chriſtum, & coloris ſunt albicantis ut nos, uiri ſunt perquam ſtrennui, qui olim in urbe Calechut eximie negotiabantur. Verum cum rex Calechut male eos accepiſſet, ſoluêre illinc, & paulopoſt reuertentes, ſtragem non mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non ſunt regreſſi. Poſt hæc adiuere urbem Mailapetam, quæ urbs paret regi Narſindo: regio reſpicit orientem, & diſtat ab Indo flumine miliaribus XC. ibi nunc ſua exercent mercimonia: populi dicuntur Malafines, multiiuga ferunt mercimonia, uidelicet ſerica omne genus, æra, plumba, ſtagna accaſtorium, & id genus innumeros odores, hæc ſunt quæ eò ipſi comportant. Quæ uero exportant illinc, hæc ſunt, uidelicet coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum regionem abeſſe ab urbe Calechut miliaribus ſex mille: in capite ferunt ornamenta quædam ingentiſſimi pretii, locupletes ſunt in uniuerſum.

Baufer. Redeamus ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur Baufer, qui magnam regiam habet inſtar theatri, cuiuſq; latera ſtipant ſeptem milia hominum, qui pro ſalute principis uigilant. Hi noctu Vrbem luſtrant: quoniam uaſta eſt & patens abſque mœniis. Per uices propterea uigiliæ diſponuntur, ne quid inopinatum accidat, dum dant membra quieti. Hanc curam uiri CCC habent. In theatro uiſuntur aulæ ſiue cœnacula magna quatuor, quæ ſingula ſingulis patent nationibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Chriſtianis alia patent: unaquæque natio nouit ſuum auditorium, in alieno non admittitur. Priui priua loca audientiæ habent, & ibi expediuntur: uerum eò prius non accedunt, quàm loti fuerint, alioquin ad regem minime admitterentur, illoti uidelicet, utpote immundi, ac fœdi. Gentiles hunc morem ſeruant. In mari nunquam comedunt, quoniam ſi id agerent, nunquam regem uiderent deinceps: neque omittemus quin & rurſum de hac re mentionem faciamus, licet in ſuperioribus commemineri mus: nam retulimus paulo ſupra, mulieres Indas hunc morem habere, quòd uidelicet nihil ducunt honorificentius, quàm cum uiris ſimul occumbere. Comburi propterea cum coniugibus iam fato functis ſumme appetunt: nec id mirum. Putant enim non poſſe aliter ſibi parere immortalitatem. Huius rei commeminit

Strabonis locus. Strabo XV ſuæ geographiæ: eius caput ſic auſpicatur, Refert enim Nicolaus Damaſcenus ſe Antiochiæ &c. quæ ſequuntur. Sicuti igitur præfeci, in urbe Calechut magna fiunt commercia, & ſtatis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres, eóq; undequaq; cateruatim populi confluunt, ex Cataio in primis: demum Indi omne genus, Perſæ, Medi, Syrii, Turcæ, Aſſyrii, Arabes. AEgyptii, & hi

& hi præſertim qui Babylonem,id eſt Cayrum incolunt,urbem AEgyptiã,quæ Nilo adiacet amni famigerato , multarúmque gentium ac regionum termino. Percunctati ſumus etiam Ioſeph prædictum Indum,an illi noſtræ huius regionis cognitionem habeant quampiam.Referebat Romanam urbem & Venetias, necnon Galliam,quæ Francia dicitur,eſſe apud eos nonnihil in pretio,& in primis aurum Venetorũ ſignatum argentúmq; illic eſſe eximio in pretio.Is ergo Ioſeph adiuit illuſtriſſimos dominos Venetos,& eis oſtendit nõnullos antiquiſſimos aureos,in quibus erat expreſſa Veneti ducis perquam uetus imago.

De regnis Cambaiæ,Ormus,& Guzerat. Cap. CXL.

POSTQVAM ſatis ac ſuper de urbe Calechut dictum remur, de rebus occiduis fiet ſermo,& in primis de regno Cãbaiæ,quod abeſt ab urbe Calechut miliaribus propè mille:& deinde ad inſulam Ormus miliaria CCC, & ea eſt in principio ſinus Perſici introrſus terras miliaria XX,& id loci dicitur caput Mogoliſtanũ , ubi auſpicatur ſinus:hæc inſula circuitu patet miliaribus ferè CL. eius dominus ſeruit Mahumeti, urbs eſt uaſta admodum,& habitatore frequentiſſima,ac propè omnium rerum ferax:mercimonia emittit quaſi innumera,ibi & uitrea fiunt uaſa elegantiſſime:Legunt illic unionum copiam maximã, equos fert eximios, quos in Indiam uenales mittũt,eis etiam merces comportant ſuas: hinc igitur, id eſt ab hoc capite Mogoliſtano, quod eſt in umbilico inſulæ Ormus , uſq; ad urbem Cambaiam,intercedunt innumeræ Maurorum urbes,inter quas hæ minime ſunt obſcuræ,uidelicet Sobobec,Semath,& Cheſimii. Introrſus uero eſt urbs Guzerat. Secus autem littus urbs Cambaiæ uiſitur,quæ,ut præfecimus,poteſt abeſſe à capite Mogoliſteno miliaribus quaſi CCC. hæc urbs Cambaiæ plurimũ ſinuatur,& ubi eſt ſita urbs,dicitur ſinus Guzerat:uerũ olim dicebetur Betroſia.Et quia meminimus huius loci Guzerat,nonnulla de eo referemus.Eius itaque plaga habet urbes complures,uicos & oppida, frequẽtiſſimis eſt habitatoribus,eiſdémq; negotiatoribus:idola colunt,necnon ſolem & lunam, bouéſq; fœminas adeo,ut apud eos capitale ſit bouem fœminam occidiſſe.Morticina non comedunt:uinum non bibunt album:uiri ſunt albicantis coloris,ſuperántque albedine incolas Calechut:faſcinatores ſunt eximii,comunt capillum & barbam,& cincinnos ut mulieres circunferunt,torquéque ex capillo facto caput mire exornant:mulieres uni uiro ſolum nubunt,& rurſus uiri unam ducũt coniugem.Poſtquam uitam celibem agunt,in uniuerſum ſunt continentiſſimi, nec in Venerem facile ruunt ut reliqui ſalaces:legumine uiuunt,& oleribus,quæ parens mittit terra,ut auctor eſt Pythagoras. Abunde dictum arbitror de urbe Guzerat,ſupereſt ut nonnihil de urbe Cambaiæ diſſeramus. Guzerat.

De ſitu urbis Cambaiæ,déque eius rege & nonnullis aliis locis, ac de aromatibus. Cap. CXLI.

VRBS Cambaiæ ſita eſt in ſinu Guzerat:ea eſt maxime culta,eximiáq; uaſtitate, & uirorum frequentia , ac ferè omnium eſt Indiæ urbium excellentior. Cayrũ propterea indiæ appellatur,muro ambitur, & pulcherrimas habet ædes. Olim eius dominus erat Gentilis,& idolis ſeruiebat, nunc ſectæ eſt Mahumetanæ,id effecit numeroſior cœtus Mahumetanorum, qui urbem incolunt, eámq; moderandam ſuſcepere,quæ ſcatet Gentilibus.Ibi lacha naſcitur uberius quàm

alibi gentium: negotiatores ſunt non incelebres, naues habent innumeras, quibus ſulcant maria, & in primis AEthiopicum, Erythræum, Perſicum, necnon Indicum. Abeſt hæc urbs à capite quod dicitur Diongul miliaribus CCC. In eius ſinu ſunt compluſculæ urbes, quas percenſere longum foret. Inq; ea inſula quæ Maya dicitur, & poſt id caput Diongul orientẽ uerſus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad miliaria ferè CL, & inde ad urbẽ Calechut miliaria DC.

De rege Narſindo, & quadam eccleſia ſancti Thomæ. Cap. CXLII.

HVCVSQVE littoralia omnia percurrimus, uidelicet ab urbe Caraganora uſque ad inſulam Ormus. Supereſt ut de regno Cuchini præſertim de mediterraneis nonnihil exaremus. Eſt igitur introrſus ad miliaria ferè CCC non longe à montibus rex quidam nimium potens Narſindi. Is cum ſit ualde potens, urbem habet triplici circundatam muro, ea dicitur Beſenegal. Is rex, ut retulit Ioſeph Indus, cum ad bella proficiſcitur, ſecum ducit elephantos DCCC, equites IIII mille, pedites uero innumeros, adeóque magnum innumerũmq;, cum exit ad bella ſecum trahit exercitum, ut ſpatio XXX miliarium ad quamcunque orbis partem minime contineri poſſit, id eſt quadrata acie tantundem terrarum uerſus orientem & occidentem, & rurſum itidem uerſus Aquilonem & meridiem exercitus occupat. Res propè incredibilis, licet uera: addebátque dictus Ioſeph regnum huiuſce regis patere circuitu trium milium milarium. Is rex colit idola. Verum reuertamur ad littoralia, & primo loco auſpicabimur ab urbe Cuchina, quæ reſpicit orientem, & prætenta eſt Indiæ. Dum igitur ſoluis ab urbe Cuchina, tendíſque ad ortum ſolis, ad miliaria ferè centum, caput comperies quod appellant Cumar, & inde uſque ad Indum fluuium, ubi auſpicatur India intercedunt miliaria quingenta. In q; eo itinere ſinus uiſitur non incelebris, cui nomen eſt Orizæ, & ibi famigerata urbs de nomine ſinus Oriza dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem ſinu eſt urbs alia, quæ inſtar promontorii in mari prominet, ea dicitur Milapar, in qua diui Thomæ apoſtoli delubrum celebre colitur eximie, ídque templum refert eccleſiam ſanctorum Ioannis & Pauli Venetiarũ. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quieſcit, quod claret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Præterea in hoc mari Indico complures inſulæ uiſuntur: & inter alias duæ ſunt, quæ cæteras omni rerũ celebritate præſtant: altera Sayla dicitur, quæ abeſt à dicto capite Comar miliaribus propè CC, ea eſt quæ mittit equas. Poſt hanc ad orientem altera uiſitur, quæ dicitur Samotra, nos Taprobanam appellamus, quæ abeſt ab urbe Calechut itinere trium menſium. Vltra eam eſt Cataium feraciſſima, ut dictum eſt, inſula cum aliis compluribus, quarum haudquaquã meminiſſe eſt animus: quandoquidem à dicto Ioſeph Indo plura non accepimus, neque nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuiſſemus quidem longiore ſubſellio gemmarum ac lapidum, margaritarũmque naturam indagare, necnon de aromatum generibus diſſerere complura, cum hæc in primis ferat India. Verum cum minime pertineant ad id quod retulit Ioſeph prædictus, ex compoſito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquando cœptum opus ad umbilicum deueniat.

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERVSALEM ET SICILIAE regi, duci Lothoringiæ ac Barn. Americus Veſputius humilem reuerentiam, & debitam recommendationem.

IERI poteſt illuſtriſſime rex, ut tua maieſtas mea iſta temeritate ducatur in admirationem, propterea quòd haſce literas tam
F prolixas ad te ſcribere non ſubuerear, cum tamen ſciam te continuo in arduis conſiliis & crebris reipublicæ negotiis occupatiſſimum. Atque exiſtimabor forte non modo præſumptuoſus, ſed etiam otioſus, id mihi muneris uendicans, ut res ſtatui tuo minus conuenientes, non delectabili, ſed barbaro prorſus ſtylo, ueluti amuſus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandum Caſtiliæ regẽ nominatim ſcriptas, ad te quoq; mittam. Sed ea quam in tuas uirtutes habeo confidentia, & comperta ſequentiũ rerum, neq; ab antiquis neq; neotericis ſcriptarum ueritas me coram t.M. fortaſſis excuſabunt. Mouit me in primis ad ſcribendum præſentium lator Beneuenutus, M.t. humilis famulus, & amicus meus non pœnitendus: qui dum me Liſbonæ reperiret, precatus eſt ut t. M. rerum per me quatuor profectionibus in diuerſis plagis mundi uiſarũ, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi inclyti regis Caſtiliæ per magnum oceani ſinum occidentem uerſus feci: alteras duas iuſſu Manuelis Luſitaniæ regis ad auſtrum. Itaque me ad id negotii accinxi, ſperans quòd t.M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quòd olim mutuam habuerimus inter nos amicitiam tempore iuuentutis noſtræ, cum grammaticæ rudimenta imbibentes ſub probata uita & doctrina uenerabilis & religioſi fratris de S. Marco Fra. Georgii Antonii Veſputii auunculi mei pariter militaremus. Cuius auunculi ueſtigia utinam ſequi potuiſſem, alius profecto, ut & ipſe Petrarcha ait, eſſem quàm ſum. Vtcunq; tamen ſit, non me pudet eſſe qui ſum. Semper enim in ipſa uirtute & rebus ſtudioſis ſummam habui delectationem. Quòd ſi tibi hæ narrationes omnino non placuerint, dicam ſicut Plinius ad Mecœnatem ſcribit, Olim facetiis meis delectari ſolebas. Et licet M.t. ſine fine in reipublicæ negotiis occupata ſit, nihilominus tantum temporis quandoque ſuffuraberis, ut has res quanuis ridiculas, quæ tamen ſua nouitate iuuabunt, perlegere poſſis. Habebis enim hiſce meis literis poſt curarum fomenta & meditamenta negotiorum, non modicam delectationem, ſicut & ipſe fœnicu lus prius ſumptis eſculentis, odorem dare, & meliorem digeſtionem facere aſſue uit. Enimuero ſi plus æquo prolixus fuero, ueniam peto, uale.

Inclytiſſime rex, ſciat t.M. quòd ad has ipſas regiones mercandi cauſa primũ uenerim. Dúmque per quadriennii reuolutionem in eis rebus negotioſus eſſem, & uarias fortunæ mutationes animaduerterem, atque uiderem quo pacto caduca & tranſitoria bona hominem ad tempus in rotæ ſummo tenerent, & deinde ipſum præcipitarent ad imum, qui ſe poſſidere multa dicere poterat, conſtitui mecum uariis talium rerum caſibus exantlatis iſtiuſmodi negotia dimittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus ſtabiles ponere. Ita diſpoſui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuerſas res mirabiles uiden-

das. Ad quam rem ſe & tempus & locus opportune obtulit. Ipſe enim Caſtiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras nouas occidentem uerſus diſcooperiendas, cuius celſitudo me ad talia inueſtiganda in ipſam ſocietatem elegit. Et ſoluimus XX die Maii, M CCCCXCVII de portu Caliciæ, iter noſtrum per magnum oceani ſinum capientes, in qua profectione decem & octo conſummauimus menſes, multas inuenientes terras firmas, & inſulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas, quarum maiores noſtri mentionem nullam fecerunt: unde & ipſos antiquos talium non habuiſſe notitiam credimus. Et niſi memoria me fallat, memini me in aliquo legere, quòd mare uacuum, & ſine hominibus eſſe tenuerint. Cuius opinionis ipſe Dantes poeta noſter fuit, ubi duo de uigeſimo capite de inferis loquens Vlyſſis mortem confingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in ſequentium proceſſu tua maieſtas intelliget.

Dantes.

AMERICI VESPVTII NAVIGATIO PRIMA.

ANNO domini, M CCCCXCVII, uigeſimo menſis Maii die, nos cum quatuor conſeruantiæ nauibus Calicium exeuntes portum, ad inſulas olim Fortunatas, nunc uero magnam Canariam dictas, in fine occidentis habitati poſitas in tertio climate, ſuper quo extra Horizontem earum ſe XXVII gradibus cum duobus tertiis, Septentrionalis eleuat polus, diſtantéſque ab hac ciuitate Liſbona, in qua conſcriptum extitit hoccine præſens opuſculum, CCLXXX leucis, uento inter meridiem & Lebeccium uentum ſpirante, curſu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæteríſque neceſſariis prouidendo, conſumptis octo ferè diebus nos, facta in primis ad deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationem noſtram per Ponentem incipientes, ſumpta una Lebeccii quarta, tali nauigio tranſcurrimus, ut uiginti ſeptem uix elapſis diebus, terræ cuidam applicaremus, quam firmam fore exiſtimauimus. Diſtátque Canaria magna ab inſulis mille uel circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum eſt. Quod ex eo nobis conſtitit, quod Septentrionalem polum extra huiuſcemodi telluris Horizontem XVI gradibus ſe eleuare, magíſque occidentalem LXXV quàm magnæ Canariæ inſulas gradibus exiſtere conſpeximus, prout inſtrumenta omnia monſtrabant. Quo in loco, iactis de prora ancoris, claſſem noſtram, leuca à littore cum media diſtantem, reſtare coegimus, nonnullis ſolutis phaſelis armis & gente ſtipatis, cum quibus ipſum uſque ad littus attigimus. Quò quàm primum peruenimus, gentem nudam ſecundum littus euntem innumeram percepimus, unde non paruo affecti fuimus gaudio: omnes enim qui nudi incedere conſpiciebantur, uidebantur quoque propter nos ſtupefacti uehementer eſſe, ex eo, ut arbitror, quòd ueſtitos, alteriúſque effigiei quàm ipſi forent, nos eſſe intuiti ſunt. Hi poſtquam nos aduenisſe cognouerunt, omnes in propinquum montem quendam aufugerunt, à quo tunc nec nutibus, nec ſignis pacis & amicitiæ ullis, ut ad nos accederent allici potuerunt. Irruente uero interea nocte

nos

nos classem nostram male tuto in loco, ubi nulla marinas aduersus procellas tuta residentia foret, considere timentes: conuenimus unà, ut hinc mane facto discederemus, exquireremúsque portum quempiam, ubi nostras statione in tuta collocaremus naues. Qua deliberatione arrepta, nos uento secundum collem spiranti traditis uelis, postquam uisu terram ipsam sequendo, atque ipso plagæ in littore gentes continue percipiendo, duos integros nauigauimus dies, locum nauibus satis aptum comperimus, In quo media tantum leuca distantes ab arida constitimus, uidimúsque tunc inibi innumerabilem gentium turbam, quam nos cominus inspicere & alloqui desiderantes, ipsamet die littori cum cymbis & nauiculis nostris appropiauimus, necnon & tunc in terram exiuimus, ordine pulchro XL circiter uiri, huiuscemodi gente se tamen à nobis & consortio nostro penitus alienam præbente, ita ut nullis eam modis ad colloquium communicationémue nostram allicere ualuerimus, præter illos paucos quos multos post labores ob hoc susceptos, tandem attraximus ad nos, dando eis nolas, specula, crateres crystallinos aliáque similia leuia: qui tum securi de nobis effecti, conciliatum nobiscum, necnon de pace & amicitia tractatum uenerunt. Subeunte autem interim nocte, nos ab illis nosmet expedientes, relictis eis, nostras ingressi sumus ad naues. Postea uero subsequentis summo diluculo diei, infinitam in littore uirorum & mulierum paruulos suos secum uectantium gentem rursum conspeximus, cognouimúsque multitudinem illam supellectilem suam secum deferre totam, qualem infra suo loco dicetur. Quorum complures quamprimũ terræ appropiauimus, semet in æquor proiicientes, cum maximi natatores existant, quantus est balistæ iactus, nobis uenerunt natantes obuiam: susceperunt nos humaniter, atque ea securitate & confidentia seipsos inter nos commiscuerunt, ac si nobiscum diutius antea consueuissent, & pariter frequentius practicauissent. Pro qua re tunc haud parum oblectati fuimus. De quorum moribus, quales eos habere uidimus, hic quandoquidem se commoditas offert, interdum etiam interserimus.

DE MORIBVS AC EORVM VIVENDI MODIS.

QVANTVM ad uitam eorúmque mores, omnes tam mares quàm fœminæ nudi penitus incedunt, tectis non aliter uerendis, quàm cum ex utero prodierunt. Hi mediocris existentes staturæ multum bene proportionati sunt, quorum caro ad rufedinem ueluti leonum pili uergit: qui si uestimentis operti mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos præterquam crines, quos proceros nigrescentésque gerunt, & præsertim fœminæ, quæ propterea sunt tali longo nigróque crine decoræ. Vultu non multum specioſi sunt, quoniam latas facies Tartariis adsimilatas habent: nullos sibi sinunt in superciliis oculorúmue palpebris ac corpore toto, crinibus demptis excrescere uillos ob id quòd habitos in corpore pilos quid bestiale brutaléq; reputant. Omnes

tam uiri quà mulieres, ſiue meando, ſiue currendo leues admodum atque uelo-ces exiſtunt, quoniam, ut frequenter experti ſuimus, ipſæ etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihili putant, & in hoc nos Chriſticolas multum præ cellunt. Mirabiliter ac ultra quàm ſit credibile natant, multo quoque melius fœ minæ quàm maſculi, quod frequenti experimento didicimus, cum ipſas etiam fœminas omni prorſus ſuſtentamine deficientes, duas in æquore leucas pernata-re perſpeximus. Arma eorum arcus ſunt & ſagittæ, quas multum ſubtiliter fabri-care norunt. Ferro metalliſque aliis carent: ſed pro ferro beſtiarum piſciúmue dentibus ſuas ſagittas armant, quas etiam, ut fortiores exiſtant, unamquanq; fæ-pe præurunt. Sagittarii ſunt certiſſimi, ita ut quicquid uoluerint, iaculis ſuis fe-riant, nonnulliſque in locis mulieres quoque optimæ ſagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas præacutáſue ſudes, necnon & clauas, capita mi rifice laborata habentes. Pugnare potiſſimum aſſueti ſunt aduerſus ſuos alienige næ linguæ confines, contra quos nullis parcendo, niſi ut eos ad acriora tormen-ta reſeruent, multum crudeliter dimicant. Et cum in prælium properant, ſuas ſecum uxores, non belligeraturas, ſed eorum poſt eos neceſſaria perlaturas du-cunt, ob id quòd ſola ex eis mulier tergo ſibi plus imponere poſſit, & deinde XXX uel XL leucis ſubuehere, prout ipſi ſæpe uidimus, quàm uir etiam uali-dus, à terra leuare queat. Nulla belli capita, nullóſue præfectos habent, quini-mo cum eorum quilibet ex ſe dominus extet, nullo ſeruato ordine meant, Nul-la regnandi dominiúmue ſuum extendendi, aut alterius inordinatæ cupiditatis gratia pugnant: ſed ueterem ſolum ob inimicitiam in illis ab antiquo inſitam, cuius quidem inimicitiæ cauſam interrogati, nullam aliam indicant, niſi ut ſuo-rum mortes uendicent anteceſſorum. Hæc gens ſua in libertate uiuens, nullique obediens, nec regem nec dominum habet. Ad prælium autem ſe potiſſimum animant & accingunt, cum eorum hoſtes ex eis quempiam aut captiuum deti-nent aut interemerunt. Tunc enim eiuſdem captiui interemptíue conſangui-neus ſenior quiſquam exurgens, exit cito in plateas & uicos paſſim clamitans, in-uitánſque omnes, & ſuadens ut cum eo in prælium conſanguinei ſui necem uin-dicaturi properent: qui omnes compaſſione moti, mox ad pugnam ſe accin-gunt, atque repente in ſuos inimicos irruunt. Nulla iura, nullámue iuſtitiam ſer uant, malefactores ſuos nequaquam puniunt, quinimo nec parentes ipſi par-uulos ſuos edocent aut corripiunt. Mirabiliter eos inter ſeſe conqueſtionari non-nunquam uidimus. Simplices in loquela ſe oſtentant, uerũ callidi multum atq; aſtuti ſunt. Perraro, & ſubmiſſa uoce loquuntur, eiſdem quibus utimur accen-tibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes, aliis utun tur uocabulis quàm nos. Horum plurimæ ſunt idiomatum uarietates, quoniam à centenario leucarum in centenarium diuerſitatem linguarum ſe mutuo nul-latenus intelligentium reperimus. Comeſſandi modum ualde barbarum reti-nent, nec quidem notatis manducant horis, ſed ſiue nocte ſiue die, quoties eden di libido ſuadet. Solo manducantes accumbunt, & nulla mantilia, nulláue gau ſapa, cum lineamentis pannísque aliis careant, habent. Epulas ſuas atque cibaria in uaſcula terrea quæ ipſimet confingũt, aut in medias cucurbitarũ teſtas ponũt.

In re-

In retiaculis quibuſdam magnis ex bombice factis,& in aere ſuſpenſis dormitãt: qui modus quanuis inſolitus & aſperior fortaſſis uideri queat, ego nihilominus talem dormitandi modum ſuauẽ plurimum iudico. Etenim cum in eiſdem eorum retiaculis mihi plerunque dormitaſſe contigerit,in illis mihimetipſi melius quàm in tapetibus quæ habebamus eſſe,perſenſi. Corpore ualde mundi ſunt & expoliti, ex eo quòd ſeipſos frequentiſſime lauant. Et cum egeſtũ ire,quod ſalua dixerim reuerentia,coacti ſunt, omni conamine nituntur , ut à nemine perſpici poſſint:qui quidem in hoc quanto honeſti ſunt,tanto in dimittenda urina ſe immundos inuerecundóſq; tam mares quàm fœminæ præbent: cum ſiquidẽ illos nobiſcum loquentes,& coràm poſitos ſuam impudiciſſime urinam ſæpius eminxiſſe perſpeximus. Nullam legem,nullum legitimũ thori fœdus in ſuis connubiis obſeruãt,quinimo quotquot mulieres quiſquam concupiſcit,tot habere,& dein illas quandocunq; uolet,abſq; hoc quod id pro iniuria aut opprobrio habeant, repudiare poteſt. Et in hac re utiq; tam uiri quàm mulieres eadẽ libertate fruuntur. Zeloſi parum,libidinoſi uero plurimũ extant,magíſq; fœminæ quàm maſculi,quarum artificia ut inſatiabili ſuæ ſatiſſaciant libidini,hic honeſtatis gratia ſubticenda cenſuimus. Eæ ipſæ in generandis paruulis fœcundæ admodum ſunt, neque dum grauidæ effectæ ſunt , pœnas aut labores euitant . Leuiſſimo minimóque dolore pariunt,ita ut in craſtinum alacres ſanatæque ubique ambulent: præſertímque poſt partum in flumen quodpiam ſeſe ablutum uadunt, tũmque ſanæ mundatæque inde,ueluti piſces apparent. Crudelitati autem ac odio maligno adeo deditæ ſunt , ut ſi illas ſui forſitan exacerbauerint uiri , ſubito certum quoddam efficiant maleficium,cum quo præingenti ira proprios fœtus in propriis uteris necãt abortiúntq; deinde, cuius rei occaſione infiniti eorum paruuli pereunt . Venuſto & eleganti proportione compacto corpore ſunt,ita ut in illis quicquam deforme nullo inſpici modo poſſit, Et quanuis diſnudæ ambulent inter fœminas:tamen earum pudibunda ſic honeſte repoſita ſunt,ut nullatenus uidere queant,preterquam regiuncula illa anterior,quam uerecundiore uocabulo pectuſculum imum uocamus,quod & in illis utiq; non aliter quàm honeſte natura ipſa uidendum reliquit. Sed & hoc nec quidem curant,quoniam,ut paucis expediam,non magis in ſuorum uiſione pudendorum mouentur,quàm nos in oris noſtri aut uultus oſtentatione. Admirandam perualde rem ducerent, mulierem in eis mamillas,pupáſue laxas, aut uentrẽ rugatum ob nimium partum habentem,cum omnes æque integræ ac ſolidæ poſt partum ſemper appareant,ac ſi nunquam peperiſſent . Hæ quidem ſe noſtri cupientiſſimas eſſe monſtrabant. Neminem in hac gente legem aliquam obſeruare uidimus , nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare ſolide queunt,cum ipſis Gentilibus ac paganis multo deteriores ſint. Etenim non perſenſimus quod ſacrificia ulla faciant,aut quod loca orationíſue domos aliquas habeant . Horum uitam , quæ omnino uoluptuoſa eſt, Epicuream exiſtimo . Illorum habitationes ſingulis ipſis ſunt communes, ipſæq; illorum domus campanarum inſtar conſtructæ ſunt, firmiter ex magnis arboribus ſolidatæ,palmarũ foliis deſuper contectæ,& aduerſus uentos & tempeſtates tutiſſimæ,nonnullíſq; in locis tam magnæ,ut in illarũ unica ſexcentas eſſe

perſonas inuenerimus. Inter quas octo populoſiſſimas eſſe comperimus, ſic ut in eis eſſent habitarentque pariter animarum decem milia. Octennio quolibet aut ſeptennio, ſuas ſedes habitationéſue tranſferunt: qui eius rei cauſam interrogati, naturale reſponſum dederunt, dicentes quòd Phœbi uehementis æſtus occaſione hoc facerent, ob id quod ex illorum longiore in eodem loco reſidentia aer infectus corruptúſque redderetur: quæ res in eorum corporibus uarias cauſaret ægritudines, quæ quidem eorum ratio non male ſumpta nobis uiſa eſt. Eorum diuitiæ ſunt, uariorum colorum auium plumæ, aut in modum lapillorum illorum, quos uulgariter Paternoſter uocitamus, laminæ ſiue calculi, quos ex piſcium oſſibus, lapillíſue uiridibus aut candidis faciunt, & hos ornatus gratia ſibi ad genas, labia uel aures ſuſpendunt. Alia quoque ſimilia futilia & leuia pro diuitiis habent, quæ nos omnino parui pendebamus. Commutationibus aut mercimoniis in uendendo aut emendo nullis utuntur, quibus ſatis eſt, quòd natura ſponte ſua propinat: aurum, uniones, iocalia, cæteráque ſimilia, quæ in hac Europa pro diuitiis habemus, nihil extimant, imò penitus ſpernunt, nec habere curant. In dando ſic naturaliter liberaliſſimi ſunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegent. Et quemadmodum in dando liberales ſunt, ſic in petendo & accipiendo cupidiſſimi poſtquam ſe cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potiſſimúmque amicitiæ ſuæ ſignum in hoc perhibent, quòd tam uxores quàm filias proprias amicis ſuis pro libito habendas offerunt: in qua re parens uterque ſe longe honoratum iri exiſtimat, cum natam eius, etſi uirginem, ad concubitum ſuum quiſpiam dignatur & abducit, & in hoc ſuam inter ſe amicitiam potiſſimum conciliant. Variis in eorum deceſſu multíſque modis exequiis utuntur. Porrò ſuos nonnulli defunctos in humo cum aqua ſepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos poſſe ueſci & alimentari putant, nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias ceremonias efficientes. Alii quibuſdam in locis barbariſſimo atque inhumaniſſimo ſepeliendi utuntur modo. Quippe cum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiores in ſyluam ingentem quandam deferunt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impoſitum & recubantem ad duas arbores in aera ſuſpendunt, ac poſtmodum ductis circa eum ſic ſuſpenſum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictúmque alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt: & deinde, ſic inibi ſolo pendente relicto, ad ſuas habitationes redeunt: quibus ita peractis, ſi iſdem ægrotus poſtea manducet & bibat, ac inde ad conualeſcentiam ſanitatémque redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis ſuſcipiunt ceremoniis. At perpauci ſunt qui tam grande prætereant periculum, cum eos ibidem nemo poſtea uiſitet. Qui ſi tunc inibi forſitan decedunt, nullam aliam habent poſtea ſepulturam. Alios quoque complures Barbaros habent ritus, quos euitandæ prolixitatis hic omittimus gratia. Diuerſis uariiſque medicaminibus in ſuis morbis & ægritudinibus utuntur, quæ ſic à noſtris diſcrepant & diſconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere poſſet. Nempe, ut frequenti didicimus experientia,

rientia, cum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum aſperius inquietat, ipſum in frigentiſſimam aquam immergunt & balneant, poſtmodúmque per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum caleſcat, currere & recurrere cogunt, & poſtremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamento complures eorum ſanitati reſtitui uidimus. Diætis etiam, quibus tribus quatuórue diebus abſque cibo & potu perſiſtunt, frequentiſſimis utuntur. Sanguinem quoque ſibi perſæpe comminuunt non in brachiis, ſalua ala, ſed in lumbis & tibiarum pulpis. Seipſos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia, plerunque prouocant, & multis aliis remediis antidotíſque utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo ſanguine, multóq; flegmatico humore abundant, cibariorum ſuorum occaſione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis, uariíſque piſcibus faciunt. Omni farris granorúmque aliorum ſemine carent. Communis uero eorum paſtus, ſiue uictus, arborea quædam radix eſt, quam in farinam ſatis bonam comminuunt, & hanc radicem quidam eorum iucha, alii chambi, alii uero igname uocitant: aliis carnibus, præterquam hominum perraro ueſcuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis ſic inhumani ſunt & immanſueti, ut in hoc omnem feralem, omnémue beſtialem modum ſuperent: omnes enim hoſtes ſuos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quàm fœminas indiſtincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihílue brutum magis dici uel inſpici queat: quos quidem ſic efferos immanéſque fore, uariis in locis mihi frequentius contigit aſpexiſſe, mirantibus illis quòd inimicos noſtros ſic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maieſtas ueſtra regia teneat. Eorum conſuetudines, quas plurimas habent, ſic barbaræ ſunt, ut hic nunc ſufficienter ſatis enarrari non ualeant. Et quoniam in meis hiſce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuerſáque, ac tam à noſtris rebus & modis differentia perſpexi, idcirco libellum quempiam, quem Quatuor diætas, ſiue Quatuor nauigationes appello, conſcribere paraui, conſcripſiq;, in quo maiorum rerum à me uiſarum partem diſtincte ſatis, iuxta ingenioli mei tenuitatẽ collegi, ueruntamẽ non adhuc publicaui. In illo uero quoniam omnia particulariter magis ac ſingillatim tangentur, idcirco uniuerſalia hic ſolummodo proſequens, ad nauigationem noſtram priorẽ perficiendam, à qua pauliſper digreſſus fueram, iam redeo. IN HOC nauigii noſtri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco ut opinor, quòd eorum linguam non capiebamus, præterquam nonnullam auri denotantiam, quod nonnulla indicia in tellure illa eſſe monſtrabant. Hæcce uero tellus quo ad ſui ſitum poſitionémq; tam bona eſt, ut uix dari melior queat. Concordauimus autem, ut illam derelinquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate ſuſcepta, nos dehinc aridam ipſam collateraliter ſemper ſectantes, necnon gyros multos, ſcaláſque plures circumeuntes, & interim cum multis uariíſque locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos poſt aliquot dies portui cuidam applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono ſpiritui cõplacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimũ introgreſſi ſuimus, populationem unam eorum, hoc eſt, pagum aut uillam ſuper aquas, ut Venetiæ, poſitam comperimus, in qua ingentes XX ædes aut circiter erant, in modum campanarum,

ut prætactum eſt, effectæ, atque ſuper ligneis uallis ſolidis & fortibus firmiter fundatæ, præ quarum porticibus leuaticii pontes porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactiſſimam ſtratam tranſitus erat. Igitur huiuſmodi populationis incolæ quamprimum nos intuiti ſunt, magno propter nos timore affecti ſunt: quam ob rem ſuos confeſtim pontes omnes contra nos eleuauerunt, & ſeſe deinde in ſuis domibus abdiderunt. Quam rem proſpectantibus nobis, & haud parum admirantibus, ecce duodecim eorum lintres uel circiter ſingulas ex ſolo arboris caudice cauatas, quo nauium genere utuntur, ad nos interim per æquor aduentare conſpeximus, quorum naucleri effigiem noſtram habitúmque mirantes, ac ſeſe circum nos undique circunferentes, nos eminus aſpiciebant. Quos nos quoque ex aduerſo proſpicientes, plurima eis amicitiæ ſigna dedimus, quibus eos, ut ad nos intrepidi accederent exhortabamur, quod tamen efficere contempſerunt. Quam rem nobis percipientibus mox ad eos remigare incepimus, qui nequaquam nos præſtolati ſunt, quinimmo omnes confeſtim in terram fugerunt, datis nobis interim ſignis, ut illos pauliſper expectaremus, ipſi enim extemplo reuerſuri forent. Túmque in montem quendam properauerunt, à quo eductis bis octo iuuenculis, & in lintribus ſuis præfatis unà ſecum aſſumptis, mox uerſus nos regreſſi ſunt. Et poſt hæc ex iuuenculis ipſis quatuor in ſingulis nauium noſtrarum poſuerunt, quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus, prout ueſtra ſatis perpendere poteſt maieſtas. Cæterúmque cum lintribus ſuis præmiſſis inter nos nauéſque noſtras commixti ſunt, & nobiſcum ſic pacifice loquuti ſunt, ut illos amicos noſtros fideliſſimos eſſe reputaremus. Interea uero ecce quoq; ex domibus eorum præmemoratis gens non modica per mare natitans aduentare cœpit, quibus ita aduenientibus & nauibus noſtris iam appropinquare incipientibus, nec tamen proinde mali quicquam adhuc ſuſpicaremur, rurſum ad earundem domorum eorum fores, uetulas nonnullas conſpeximus, quæ immaniter uociferantes, & cœlum magnis clamoribus implentes, ſibimet in magnæ anxietatis indiciũ proprios euellebant capillos: quæ res magnam mali ſuſpitionem nobis tunc attulit. Túmque ſubito factum eſt, ut iuuenculæ illæ quas in noſtris impoſuerunt nauibus, mox in mare proſilirent, ac illi qui in lintribus erant, ſeſe à nobis elongantes mox contra nos arcus ſuos intenderent, nóſq; duriſſime ſagittarent. Qui uero à domibus per mare natantes adueniebant, ſinguli latentes in undis lanceas ferebant, ex quibus eorum proditionem cognouimus. Et tum non ſolum noſmet magnanimiter defendere, uerumetiam illos grauiter offendere incœpimus. Ita ut plures eorum faſelos cum ſtrage eorum non parua perfregerimus, & penitus in ponto ſubmerſerimus: propter quod reliquis faſellis ſuis cum damno eorum maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerũt, interemptis ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex noſtris quinque duntaxat læſis. qui omnes ex dei gratia incolumitati reſtituti ſunt. Comprehendimus autem & tunc ex prætactis iuuenculis duas, & uiros tres, ac dehinc domos eorũ uiſitauimus, & in illas introiuimus: uerum in eis quicquam, niſi uetulas duas & ægrotantẽ uirum unicum, non inuenimus: quas quidem eorum domos igni ſuccendere non uoluimus, ob id quod conſcientiæ ſcrupulum hoc ipſum eſſe formidabamus.

Poſt

Poſt hæc autem ad naues noſtras cum prætactis captiuis quinque remeauimus; & eoſdem captiuos, præterquam iuuenculas ipſas in compedibus ferreis alligauimus. Eædem uero iuuenculæ, captiuorúmque uirorum unus ſuperuenienti nocte à nobis ſubtiliſſime euaſerunt. His itaque peractis, ſequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius ſecundum collem procederemus, percurſiſq; LXXX ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuerſatione penitus à priore diuerſam. Conuenimúſque ut elaſſem inibi noſtram ancoraremus, & deinde in terram ipſam cum nauiculis noſtris accederemus. Vidimus autem tunc ad littus in plaga gentium turbam IIII milia perſonarum uel circiter exiſtere, qui cum nos appropinquare perſenſerunt, nequaquam nos præſtolati ſunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in ſyluas & nemora diffugerunt. Tum uero in terram proſilientes, & uiam unam in ſyluas tendentem, quantus eſt baliſtæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus, quæ ibidem ad piſcandum gens illa tetenderat, & in illis copioſos ad decoquendas epulas ſuas ignes accenderat, ac profecto beſtias ac plures uariarum ſpecierum piſces iam aſſabat. Vidimus autem inibi certũ aſſari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, ſerpenti ſimillimum, támque brutum ac ſylueſtre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatẽ. Nobis uero per eadem tentoria longius progredi ctibus, plurimos huiuſcemodi ſerpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire poſſent habebant, prout de canibus aut feris aliis, ne mordere queant effici ſolet. Aſpectum tam ferum eadem præ ſe ferunt animalia, ut nos illa uenenoſa putantes nullatenus auderemus contingere. Capreolis in magnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia ſunt. Pedes longos materialéſque multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & diſcolorem pellem diuerſiſſimam habent, róſtrúmque ac faciem ueri ſerpentis geſtant, à quorum naribus uſque ad extremam caudam ſeta quædam per tergum ſic protenditur, ut animalia illa ueros ſerpentes eſſe iudicaremus, & nihilominus eis gens præfata ueſcitur. Panem ſuum gens eadem ex piſcibus quos in mari piſcantur efficiunt. Primum enim piſciculos ipſos in feruenti aqua aliquantiſper excoquunt. Deinde uero contundunt & compiſtant, & in panes conglutinant, quos ſuper prunas inſuper torrent, & tandem inde poſtea manducant: hos quidem panes probantes quambonos eſſe reperimus. Alia quoque quammulta eſculenta cibariáq; tam in fructibus quàm in uariis radicibus retinent, quæ longum enumerare foret. Cum autem à ſyluis ad quas aufugerant non redirent, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis ſecuri fierent, auferre uoluimus, quinimmo in eiſdem eorum tentoriis permulta de reculis noſtris, in locis quæ perpendere poſſent, derelinquentes, ad naues noſtras ſub noctem repedauimus. Sequenti uero die cum exoriri Titan inciperet, infinitam in littore gentem exiſtere percepimus, ad quos in terram tunc acceſſimus. Et quanuis ſe noſtri timidos oſtenderent, ſeipſos tamen inter nos permiſcuerunt, & nobiſcum practicare ac conuerſari cum ſecuritate cœperunt, amicos noſtros ſe plurimum fore perſimulantes, inſinuantéſque illic habitationes eorum non eſſe, uerum quòd piſcandi gratia aduenerant. Et idcirco rogitantes, ut ad eorum pagos cum eis accederemus, ipſi etenim

nos tanquã amicos recipere uellent:& hanc quidem de nobis conceperant amicitiam, captiuorum illorum duorum,quos tenebamus occaſione, qui eorum inimici erant. Viſa autem eorum magna rogandi importunitate, concordauimus XXIII ex nobis cum illis in bono apparatu, cum ſtabili mente, ſi cogeret neceſſitas,omnes ſtrenue mori. Cum itaque nobiſcum per tres extitiſſent dies,& tres cum eis per plagam terrámque illam exceſſiſſemus leucas,ad pagum unum nouem duntaxat domorũ uenimus: ubi cum tot támque Barbaris ceremoniis ab eis ſuſcepti fuimus,ut ſcribere penna non ualeat, utpote cum choreis & cantibus,ac planctibus hilaritate & lætitia mixtis, necnon cum ferculis cibariiſq; multis. Et ibidem nocte illa requieuimus,ubi proprias uxores ſuas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt:quæ quidem nos ſic importune ſolicitabant,ut uix eiſdem reſiſtere ſufficeremus. Poſtquam autem illic nocte una cum media die perſtitimus,ingens admirabiliſque populus abſque cunctatione ſtuporéque ad nos inſpiciendos aduenit,quorum ſeniores nos quoque rogabant,ut ſecum ad alios eorum pagos, qui longius in terra erant commearemus, quod & quidem eis annuimus. Hic dictu facile non eſt, quantos ipſi nobis impenderunt honores. Fuimus autem apud quammultas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipſis euntes,ob quod nobis noſtri qui in nauibus remanſerant, retulerunt ſocii ſe idcirco plerunq; in anxietate timoréq; non minimo extitiſſe. Nobis autem bis nouem leucis aut circiter in eorum terra exiſtentibus, ad naues noſtras repedare propoſuimus. Et quidem noſtro in regreſſu tam copioſa ex eis uirorum ac mulierum multitudo accurrit, qui nos uſque ad mare proſequuti ſunt,ut hoc ipſum mirabile foret. Cúmque noſtri quempiam ex itinere fatigatum iri contingeret,ipſi nos ſubleuabant,& in ſuis retiaculis, in quibus dormitant,ſtudioſiſſime ſubuehebant. In tranſitu quoq; fluminum,quæ apud eos plurima ſunt & maxima, ſic nos cum ſuis artificiis ſecure tranſmittebant, ut nulla uſquam pericula pertimeſceremus. Plurimi etiam eorum nos comitabantur rerum ſuarum onuſti,quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiũt uectantes plumaria uidelicet prædita,necnon arcus multos, ſagittáſque multas, ac infinitos diuerſorum colorum pſitacos. Alii quoque complures ſuppellectilem ſuam totam ferentes,animalia etiam ſua ſecum ducebant. Et quiddam admirabile dicam,quòd is fortunatum ſe felicémque putabat,qui in tranſmeandis aquis nos in collo dorſoue ſuo tranſuectare poterat. Quamprimum autem ad mare pertigimus,& faſelos noſtros conſcendere uoluimus,in ipſo faſelorum noſtrorum aſcenſu,tanta ipſorum nos comitantium, & nobiſcum aſcendere concertantium,ac naues noſtras uidere concupiſcentium preſſura fuit, ut noſtri idé faſeli penè præ pondere ſubmergerentur. In ipſis autem noſtris eiſdem faſelis recepimus ex eis nobiſcum quotquot potuimus, ac eos ad naues noſtras uſque perduximus. Tanti etiam illorum per mare natantes, & unà nos concomitantes aduenerunt,ut tot aduentare moleſtiuſcule ferremus: cum ſiquidem plures quàm mille in noſtras naues,licet nudi & inermes introiuiſſent,apparatum artificiúmque noſtrum,necnon & nauium ipſarum magnitudinem mirantes. Aſt tunc quiddam riſu dignum accidit: nam cum machinarum tormentorúmque bellicorum noſtrorum quædã exonerare cõcuperemus,& propter hoc impoſito igne,

igne, machinæ ipſæ horridiſſime tonuiſſent, pars illorum maxima, audito huiuſcemodi tonitruo, ſeſe in mare natitans præcipitauit, ueluti ſolitæ ſunt ranæ in ripa ſidentes: quæ ſi fortaſſis tumultuoſum quicquam audiunt, ſeſe in profundum luti latitaturæ immergunt, quemadmodum & gens illa tunc fecerunt, illíque eorum qui ad naues aufugerant, ſic tunc perterriti fuerunt, ut nos facti noſtri noſmet reprehenderemus. Verum illos mox ſecuros eſſe fecimus, nec amplius ſtupidos eſſe permiſimus, inſinuantes eis quod cum talibus armis hoſtes noſtros perimeremus. Poſtquam autem illos illa tota die in nauibus noſtris feſtiue tractauimus, ipſos à nobis abituros eſſe monuimus, quoniam ſequenti nocte nos abhinc abſcedere cupiebamus. Quo audito, ipſi cum ſumma amicitia beneuolentiáque mox à nobis egreſſi ſunt in hac gente eorúmque terra quammultos eorum ritus uidi cognouíque, in quibus hic diutius immorari non cupio. Cum poſtea noſſe ueſtra queat maieſtas, qualiter in quauis nauigationũ harum mearum magis admiranda annotatúque digniora conſcripſerim, ac in libellum unum ſtylo geographico colligerem, quem libellum Quatuordiætas intitulaui, & in quo ſingula particulariter & minutim notaui: ſed hactenus à me non emiſi, ob id quòd illum adhuc reuiſere collationaréque mihi neceſſe eſt. Terra illa gente multa populoſa eſt, ac multis diuerſiſque animalibus & noſtris pauciſſime ſimilibus undique denſiſſima: demptis leonibus, urſis, ceruis, ſuibus, capreolíſque, & damis, quæ & quidem deformitatem quandam à noſtris retinent: equis, ac mulis, aſiníſque, & canibus, ac omni minuto pecore, ut ſunt oues & ſimilia, necnon & uaccinis armentis penitus carent: ueruntamen aliis quàm plurimis uariorum generum animalibus, quæ non facile dixerim, abundantes ſunt: ſed tamen omnia ſylueſtria ſunt, quibus in ſuis agendis minime utuntur. Quid plura? Hi tot tantíſque diuerſorum modorum ac colorum pennarúmque alitibus fœcundi ſunt, ut id ſit uiſu enarratúque mirabile: regio ſiquidem illa multum amœna fructiferáq; eſt, ſyluis ac nemoribus maximis plena, quæ omni tempore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. Fructus etiam innumerabiles, & noſtris omnino diſſimiles habent. Hæcce tellus in torrida zona ſita eſt directe ſub Parallelo, qui Cancri tropicum deſcribit, unde polus Horizontis eiuſdem ſe uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis ſecundi. Nobis autem inibi exiſtentibus nos contemplatum populus multus aduenit, effigiem albedinémque noſtram mirantes: quibus unde ueniremus ſciſcitantibus, è cœlo inuiſendæ terræ gratia nos deſcendiſſe reſpondimus, quod & utique ipſi credebant: in hac tellure baptiſteria fontéſue ſacros plures inſtituimus: in quibus eorum infiniti ſeipſos baptizari fecerunt, ſe eorum lingua charaibi, hoc eſt, magnæ ſapientiæ uiros uocantes. Et prouincia ipſa Parias ab ipſis nuncupata eſt. Poſtea autem portum illum terrámq; derelinquentes, ac ſecundum collem tranſnauigantes, & terram ipſam uiſu ſemper ſequentes, DCCCLXX leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitúſque interim multos, & cum gentibus multis conuerſantes practicantéſque: ubi in pleriſq; locis aurum, ſed non in grandi copia, eminus cum nobis terras illas reperire, & ſi in eis aurum foret, tunc ſufficeret cognoſcere. Et quia tunc tredecim iam menſibus in nauigatione noſtra perſtiteramus, & naualia noſtra, apparatúſq; noſtri, toti penè conſumpti erant, hominéſq; labore perfracti:

communem inter nos de reſtaurandis nauiculis noſtris, quæ aquam undique recipiebant,& repetunda Hiſpania iniuimus concordiam:in qua dum perſiſteremus unanimitate,prope portum unum eramus totius orbis optimũ,in quem cum nauibus noſtris introeuntes,gentem ibidem infinitam inuenimus,quæ nos cum magna ſuſcepit amicitia: in terra autem illa nauiculam unam cum reliquis nauiculis noſtris ac doliis nouam fabricauimus, ipſáſque machinas noſtras ac tormenta bellica, quæ in aquis undique penè perierant,in terram ſuſcepimus, noſtráſque naues ab eis exonerauimus,& poſt hæc in terram traximus, & refecimus correximúſque, & penitus reparauimus. In qua re eiuſdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quinimmo nobis de ſuis uictualibus ex affectu largiti ſponte ſua fuere, propter quod inibi perpauca de noſtris conſumpſimus:quam quidem rem ingenti pro beneplacito duximus, cum ſatis tenuia tunc teneremus,cum quibus Hiſpaniam noſtram non niſi indigentes repetere potuiſſemus. In portu autem illo XXXVII diebus perſtitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis euntes,ubi ſinguli nobis non paruũ exhibebant honorem. Nobis autem portum eundem exire, & nauigationem noſtram reflectere concupiſcentibus, conqueſti ſunt illi gentem quandam ualde ferocem, & eis infeſtam exiſtere, qui certo anni tempore per uiam maris in ipſam eorum terram per inſidias ingreſſi,nunc proditorie,nunc per uim quammultos eorum interimerent, manducaréntque deinde: alios uero in ſuam terram ſuáſque domos captiuatos ducerent, contra quos ipſi ſe uix defendere poſſent,nobis inſinuantes gentem illam quandam inhabitare inſulam,quæ in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipſi nobis cum tanto affectu ac querimonia commemorauerunt,ut eis ex condolentia magna crederemus,promitteremúſque, ut de tantis eos uindicaremus iniuriis: propter quod illi lætantes non parum effecti,ſeſe nobiſcum uenturos ſponte ſua propria obtulerunt,quod plures ob cauſas acceptare recuſauimus, demptis ſeptem, quos data conditione recepimus, ut ſoli in ſuis lintribus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam ſuſcipere nequaquam intendebamus, cui conditioni ipſi quàm gratanter acquieuerunt. Et ita illos amicos noſtros plurimum effectos derelinquentes, ab eis abſceſſimus. Reſtauratis autem reparatíſque naualibus noſtris, ſeptem per gyrum maris, uento inter Græcum & Leuantem nos ducente, nauigauimus dies. Poſt quos plurimis obuiauimus inſulis, quarum quidem aliæ habitatæ, aliæ uero deſertæ erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes,& naues noſtras inibi ſiſtere facientes,uidimus ibidem quammaximum gentis aceruum,qui inſulam illam Ity nuncuparent,quibus proſpectis,& nauiculis phaſelíſq; noſtris uiris ualidis, & machinis tribus ſtipatis, terræ eidem uicinius appropinquantes, quadringentos uiros cum mulieribus quammultis iuxta littus eſſe conſpeximus:qui,ut de prioribus habitũ eſt, omnes nudi meantes,corpore ſtrenuo erant,necnon bellicoſi plurimũ, ualidíq; apparebant, cum ſiquidem omnes armis ſuis,arcubus uidelicet & ſagittis, lanceíſq; armati eſſent, quorum quoq; complures parmas etiam,quadratáue ſcuta gerebant, quibus ſic opportune ſeſe præmuniebant,ut eos in iaculandis ſagittis ſuis in aliquo non impedirent. Cúmque in phaſelis noſtris terræ ipſi quantus eſt ſagittæ uolatus

appropiaſſe-

appropiaſſemus, omnes citius in mare proſilierunt, & infinitis emiſſis ſagittis ſeſe contra nos ſtrenue, ne in terram deſcendere poſſemus, defendere occœperunt. Omnes uero per corpus diuerſis coloribus depicti, & uariis uolucrum pennis ornati erant: quos hi qui nobiſcum uenerant aſpicientes, illos ad præliandum paratos eſſe, quotienſcunque ſic picti, aut auium plumis ornati ſunt, nobis inſinuauerunt. Intantum autem introitum terræ nobis impedierunt, ut ſaxiuomas machinas noſtras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetúque uiſo, necnon ex eis pleriſque in terram mortuis decidiſſe proſpectis, omnes in terram ſeſe receperunt. Túmque facto inter nos conſilio, XLII de nobis in terram poſt eos concordauimus exilire, & aduerſus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduerſum illos in terram cum armis noſtris proſiliuimus, contráque illi ſic ſeſe nobis oppoſuerunt, ut duabus fermè horis continuum inuicem geſſerimus prælium, præter id quod de eis magnam faceremus uictoriam, demptis eorum perpaucis, quos baliſtarii colubrinariíque noſtri, ſuis interemerunt telis, quod idcirco ita effectum eſt, quia ſeipſos à nobis ac lanceis enſibúſque noſtris ſubtiliter ſubtrahebant. Veruntamen tanta demum in eos incurrimus uiolentia, ut illos cum gladiis mucronibúſque noſtris cominus attingeremus. Quos quidem cum perſenſiſſent, omnes in fugam per ſyluas & nemora conuerſi ſunt, ac nos campi uictores, interfectis ex eis uulneratíſque plurimis, deſeruerunt. Hos autem pro die illa longiore fuga nequaquam inſequi uoluimus, ob id quòd fatigati nimium tunc eſſemus: quin potius ad naues noſtras cum tanta ſeptem illorum qui nobiſcum uenerant, remeauimus lætitia, ut tantum in ſe gaudium uix ipſi ſuſcipere poſſent. Sequenti autem aduentante die uidimus per inſulam ipſam, copioſam gentium appropin quare cateruam, cornibus inſtrumentíſque aliis, quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoque depicti omnes, ac uariis uolucrum plumis ornati erant, ita ut tueri mirabile foret: quibus perceptis, ex inito rurſum inter nos deliberauimus conſilio, ut ſi gens hæc nobis inimicitias pararet, noſmet omnes in unum congregaremus, uideremúſque mutuo ſemper, ac interim ſatageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitiam noſtrã non recipientibus, illos quaſi hoſtes tractaremus, ac quotquot ex eis comprehendere ualeremus, ſeruos noſtros ac mancipia perpetua faceremus: & tunc armatiores ut potuimus circa plagam ipſam in gyrum nos collegimus. Illi uero, ut puto, præ machinarũ noſtrarũ ſtupore, nos in terrã tunc minime prohibuerunt exilire. Exiuimus igitur in eos in terram quadrifariam diuiſi, LVII uiri ſinguli decurionem ſuum ſequentes, & cum eis longum manuale geſſimus prælium. Veruntamen poſt diuturnam pugnam, plurimúmq; certamen, necnon interemptos ex eis multos, omnes in fugã coegimus, & aduſq; populationem eorũ unà proſequuti fuimus: ubi comprehenſis ex eis XXV captiuis, eandem eorum populationem igni combuſſimus, & inſuper ad naues noſtras cum ipſis XXV captiuis repedauimus, interfectis ex eadem gente uulneratíſque plurimis. Ex noſtris autem interempto duntaxat uno: ſed uulneratis XXII, qui omnes ex dei adiutorio ſanitatem recuperauerunt. Cæterũ autem recurſu in patriam per nos deliberato ordinatóque, uiri ſeptem illi, qui nobiſcum illuc uenerant, quorum quinq; in præmiſſo bello uulnerati extiterãt,

phaſelo uno in inſula illa arrepto, cum captiuis ſeptem, quos illis tribuimus, tres uidelicet uiros, & quatuor mulieres in terram ſuam cum gaudio magno, magna uirium noſtrarum admiratione regreſſi ſunt. Nôſque Hiſpaniæ uiam ſequentes, Calicium tandem repetiuimus portum, cum CCXXII captiuatis perſonis, decimoquinto Octobris die. Anno domini M CCCCXCIX. Vbi lætiſſime ſuſcepti ſuimus, ac ubi eoſdem captiuos noſtros uendidimus. Et hæc ſunt quæ in hac nauigatione noſtra priore, notatu digniora conſpeximus.

DE SECVNDAE NAVIGATIONIS CVRSV.

QVANTVM ad ſecundariæ nauigationis curſum, & ea quæ in illa memoratu digna conſpexi, dicetur in ſequentibus. Eandem igitur inchoantes nauigationem, Calicium exiuimus portum, anno domini M CCCCLXXXIX, undecimo Maii die. Quo exitu facto, nos curſum noſtrum Campiuiridis ad inſulas arripientes, necnon ad inſularum magnæ Canariæ uiſum tranſabeuntes, in tantum nauigauimus, ut inſulæ cuidam, quæ Ignis inſula dicitur, applicaremus: ubi facta nobis de lignis & aqua prouiſione, & nauigatione noſtra rurſum per Lebecciũ uentum incœpta, poſt enauigatos XIX dies, terram quandam nouã tandem tenuimus, quam quidem firmã exiſtere cenſuimus, contra illam de qua facta in ſuperioribus mentio eſt, & quæ quidem terra in zona torrida extra lineam æquinoctialem ad partem Auſtri ſita eſt: ſupra quam meridionalis polus ſe quinque exaltat gradibus extra quodcunque clima, diſtátque eadem terra à prænominatis inſulis, ut per Lebeccium uentum conſtabat, leucis quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII Iunii, cum ſol in Cancri tropico eſt, exiſtere reperimus. Eandem terram in aquis omnino ſubmerſam, necnon magnis fluminibus perfuſam eſſe inuenimus, quæ & quidem ſemet plurimum uiridem, & proceras altiſſimáſque arbores habentem monſtrabat, unde neminem in illa eſſe tunc percepimus. Tum uero conſtitimus, & claſſem noſtram ancorauimus, ſolutis nonnullis phaſelis, cum quibus in terram ipſam accedere tentauimus. Porro nos aditum in illam quærentes, & circum eam ſæpius gyrantes, ipſam ut prætactum eſt, ſic fluminum undis ubique perfuſam inuenimus, ut nuſquam locus eſſet, qui maximis aquis non immadeſceret. Vidimus tamen interim per flumina ipſa ſigna quàm multa, quemadmodum ipſa eadem tellus inhabitata eſſet & incolis multis fœcunda. At quoniam eadem ſigna conſideraturi, in ipſam deſcendere nequibamus, ad naues noſtras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exancoratis, poſtea inter Leuantem & Seroccum uentum collateraliter ſecundum terram, ſic ſpirante uento, nauigauimus, pertentantes ſæpius interim, pluribus quàm quadraginta durantibus leucis, ſi in ipſam penetrare inſulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: cum ſiquidem illo in latere maris fluxum, qui à Serocco ad magiſtralem abibat, ſic uiolentum comperimus, ut idem mare ſe nauigabile non præberet. Quibus cognitis inconuenientibus, conſilio facto conuenimus, ut nauigium noſtrum

ſtrum per mare ad magiſtralem reflecteremus: túmq; ſecundum terram ipſam in tantum nauigauimus, ut tandem portui uni applicaremus, qui belliſſimam inſulam, belliſſimúmque ſinum quendam in eius ingreſſu tenebat: ſupra quem nobis nauigantibus, ut in illum introire poſſemus, immenſam in inſula ipſa gentium turbam à mari quatuor leucis aut circiter diſtantem uidimus. Cuius rei gratia lætati non parum extitimus: Igitur paratis nauiculis noſtris, ut in eandem inſulam uaderemus, lintrem quandam, in qua perſonæ complures erant, ex alto mari uenire uidimus: propter quod tunc conuenimus, ut eis inuaſis ipſos comprehenderemus: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere poſſent, circundare occœpimus: quibus ſua quoque uice nitentibus, uidimus illos, aura temperata manente, remis ſuis omnibus ſurſum erectis, quaſi firmos ac reſiſtentes ſe ſignificare uelle: quam rem ſic idcirco illos efficere putauimus, ut inde nos in admirationem conuerterent. Cum uero ſibi nos cominus appropinquare cognouiſſent, remis ſuis in aquam conuerſis, terram uerſus remigare incœperunt. At tunc nobiſcum carbaſum unam quadraginta quinque doliorum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata eſt, ut ſubito uentum ſuper eos obtineret. Cúmque irruendi in illos aduenisſet commoditas, ipſi ſeſe apparatúmque ſuum in phaſelo ſuo ordinate ſpargentes, ſe quoque ad nauigandum accinxerunt. Itaque cum eos præteriiſſemus, tunc fugere conati ſunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaſelis, ualidis uiris ſtipatis, illos tunc comprehendere putantes, mox in eos incurrimus: contra quos bis geminis ferè horis nobis nitentibus, niſi carbaſus noſtra, quæ curſu eos præterierat, rurſum ſuper eos reuerſa fuiſſet, illos penitus amittebamus. Cum uero ipſi ſe eiſdem noſtris phaſelis carbaſoque undique conſtrictos eſſe perſpicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis diſtabant, in mare ſaltu proſilierunt: quos nos cum phaſelis noſtris tota proſequentes die, nullos ex eis, niſi tantummodo duos, prehendere potuimus, aliis omnibus in terram ſaluis abeuntibus. In lintre autem eorum quam deſeruerant, bis gemini iuuenes extabant, non de eorum gente geniti, ſed quos in tellure aliena rapuerant, quorum ſingulis ex recenti uulnere uirilia abſciderant: quæ res admirationẽ non paruam nobis attulit. Hos autem cum in noſtras ſuſcepiſſemus nauiculas, nutibus nobis inſinuarunt, quemadmodum illi eos ab ipſis manducandos abducerent: indicantes interim quòd gens hæc tam effera & crudelis, humanarum carnium comeſtrix, Canibali nuncuparetur. Poſtea autem nos ipſam eorum lintrem nobiſcum trahentes, & cum nauiculis noſtris curſum terram eorum uerſus arripientes, parumper interim conſtitimus, & naues noſtras media tantum leuca à plaga illa diſtantes ancorauimus, cum in populum plurimum oberrare uidiſſemus, in illam cum ipſis nauiculis noſtri ſubito properauimus, ductis nobiſcum duobus illis, quos in lintre à nobis inuaſa comprehenderamus. Quamprimũ autem terram ipſam pede contigimus, omnes trepidi & ſeipſos abdituri in uicinas nemorum latebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire permiſſo, & plurimis illi amicitiæ ſignis, necnon nolis, cymbalis, ac ſpeculis pleriſque datis, diximus ei, ne propter nos cæteri qui aufugerant expaueſcerent quoniam eorum amicos eſſe plurimum cupiebamus. Qui abiens iuſſa no-

ſtra ſolerter impleuit, gente illa tota, quadringentis uidelicet fere uiris, cum fœminis multis à ſyluis ſecum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum nauiculis noſtris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitiam bonam firmauimus, reſtituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, & pariter eorum lintrem, quam inuaſeramus per nauium noſtrarum ſocios, apud quos erat, eis reſtitui mandauimus. Porrò hæc eorum linter quæ ex ſolo arboris trunco cauata, & multum ſubtiliter effecta fuerat, longa uiginti ſex paſſibus, & lata duobus brachiis erat: hanc cum à nobis recuperaſſent, & tuto in loco fluminis repoſuiſſent, omnes à nobis repente fugerunt, nec nobiſcum amplius conuerſari uoluerunt. Quo tam barbaro facto comperto, illos malæ fidei, malæque conditionis exiſtere cognouimus. Apud eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus geſtabant, uidimus. Itaque plaga illa relicta, & ſecundum eam nauigatis octoginta circiter leucis, ſtationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introeuntes tantas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta amicitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum ſecure, multúmque honeſte ab eis ſuſcepti fuimus, & ab eis interim quingentos uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contulimus. In hac terra uinum ex fructibus ſementibúſq; expreſſum, ut cicerã ceruiſiámue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quambonis aliis fructibus guſtui ſapidis, & corpori ſalubribus, abundanter comedimus: propterea quòd tempeſtiue illuc aduenieramus. Hæc eadem inſula eorum rebus ſuppellectilíue quam multum abundans eſt, génſq; ipſa bonæ conuerſationis & maioris pacificentiæ eſt, quàm uſquam alibi repererimus aliam. In hoc portu decem & ſeptem diebus cum ingenti placito perſtitimus, uenientibus quotidie ad nos populis multis, nos effigiémque noſtram & albedinem necnon ueſtimenta armáque noſtra, & nauium noſtrarum magnitudinem admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infeſtam, occidentem uerſus exiſtere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionum quantitatem, quódque quos ipſi habebant uniones, eiſdem inimicis ſuis in belligerationibus aduerſus eos habitis abſtulerant: nos quoque & quemadmodum illos piſcarentur, & quemadmodum naſcerentur edocentes. Quorum dicta uera profecto eſſe cognouimus, prout & maieſtas ueſtra poſthæc amplius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & ſecundum plagam eandem, in quam continue gentes affluere proſpiciebamus, curſu noſtro producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ noſtræ gratia ſubiuimus in quo gentem multam eſſe comperimus, cum quibus nec ui, nec amicitia conuerſationem obtinere ualuimus: illis ſi quandoque in terram cum nauiculis noſtris deſcenderemus, ſe contra nos aſpere defendentibus, & ſi quandoque nos ſuſtinere non ualerent, in ſyluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoſcentes, ab eis ex hinc diſceſſimus. Túncque inter nauigandum inſulam quandam in mari leucis à terra quindecim diſtantem uidimus, quam ſi in ea populus quiſpiam eſſet, inuiſere concordauimus. In illam igitur accelerantes, quandam inibi inuenimus gentem, quæ omnium beſtialiſſima ſimpliciſſimáque

ciſſimáque omnium quoque gratioſiſſima benigniſſimáque erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiuſmodi ſunt.

De eiuſdem gentis ritu & moribus. Cap. VII.

HI VVLTV ac geſtu corporis brutales admodum extant, ſingulíque maxillas herba quadam uiridi introrſum repletas habebant, quam pecudum inſtar uſque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui poſſent: quorum quoq; ſinguli ex collo puſillas ſiccatáſque cucurbitas duas, alteram herba ipſa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypſo minuto ſimili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore ſuo madefactum maſticatúmq; ſæpius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam ſibi poſt hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipſam, quam in ore geſtabant, eadem farina reſpergitando: & hoc frequentiſſime paulatímque efficiebant. Quam rem nos admirati, illius cauſam ſecretúmque, aut cur ita facerent, ſatis nequiuimus comprehendere. Hæcce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac ſi nobiſcum ſæpius antea negotiati fuiſſent, & longæuam amicitiã habuiſſent. Nobis autem per plagam ipſam cum eis ambulantibus colloquentibúſque, & interim recentem aquam bibere deſiderantibus, ipſi per ſigna, ſe talibus aquis penitus carere inſinuantes, ultro de herba farináq; quam in ore geſtabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quódque ut ſitim ſubleuarent ſuam, herbam ac farinam talem in ore geſtarent intelleximus. Vnde factum eſt, ut nobis ita meantibus, & circum plagam eandem una die cum media illos concomitantibus, uiuidam aquam nuſquam inuenerimus, cognouerimúſque quòd ea quam bibebant aqua, ex rore noctu ſuper certis foliis, auriculis aſini ſimilibus, decidente collecta erat. Quæ quidem folia eiuſmodi rore nocturno tempore ſe implebant: ex quo rore, qui optimus eſt, idem populus bibebat: ſed tamen talibus foliis pleraque eorum loca deficiebant. Hæcce gens uictualibus, quæ in terra ſolida ſunt, penitus carent: quinimo ex piſcibus quos in mari piſcantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piſcatores exiſtunt, piſcium ingens abundat copia, ex quibus ipſi plurimos turtures, ac quambonos piſces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipſi gerebant, nuſquam utebantur: uerum ſingulæ cucurbitam unam aqua impletam, ex qua biberent habebant. Nullos domorum pagos, nulláque tuguria gens hæc habet, præterquam folia grandia quædam, ſub quibus à ſolis feruore, ſed non ab imbribus ſe protegunt: propter quod autumabile eſt, quòd parum in terra illa pluitet. Cum autem ad piſcandum mare adierint, folium unum adeo grande ſecum quiſque piſcaturus effert, ut in illo in terram defixo, & ad ſolis meatum uerſato, ſub illius umbra aduerſus æſtum totum ſe abſcondat. Hacce in inſula quammulta uariorum generum animalia ſunt, quæ omnia aquam lutulentam bibunt. Videntes autem quòd in ea commodi nihil nanciſceremur, nos relicta illa aliam quandam inſulam tenuimus: in quam nos ingredientes, & recentem unde biberemus aquam inueſtigantes, putantes interim ipſam eandem terram à nullis eſſe habitatam, propterea quòd in ea neminem inter adueniendum proſpexeramus, dum per arenam deambularemus, ueſtigia pedum quam-

magna nonnulla uidimus, ex quibus cenſuimus, quod ſi eiſdem pedibus reliqua membra reſpondebant, homines in eadem terra grandiſſimi habitabant. Nobis autem ita per arenam deambulantibus, uiam unam in terram deducentem comperimus, ſecundum quam nouem de nobis euntes, inſulam ipſam inuiſere parauimus, ob id quòd non quamſpatioſam illam, nec quam multas in ea habitare gentes exiſtimauimus. Pererrata igitur ſecundum eandem uiam una fere leuca, quinque in conualle quadam, quæ populatæ apparebant, uidimus caſas: in quas introeuntes quinque in illis reperimus mulieres, uetulas uidelicet duas & iuuenculas tres: quæ quidem omnes ſic ſtatura proceræ erant, ut inde ual de miraremur. Hæ autem protinus ut nos intuitæ ſunt, adeo ſtupefactæ perman ſerunt, ut aufugiendi animo penitus deficerent. Túmque uetulæ ipſæ lingua eorum nobiſcum blandiuſcule loquentes, & ſeſe omnes in caſam unam recipientes, permulta nobis de ſuis uictualibus obtulerunt. Eædem uero omnes longiſſimo uiro ſtatura grandiores erant, & quidem æque grandes ut Franciſcus de Albicio, ſed meliore quàm nos ſumus proportione compactæ. Quibus ita compertis, poſthæc unà conuenimus, ut iuuenculis ipſis per uim arreptis, eas in Caſtiliam quaſi rem admirandam abduceremus: in qua deliberatione nobis exiſtentibus, ecce triginta ſex, uel circiter uiri, multo quàm fœminæ ipſæ altiores, & adeo egregie compoſiti, ut illos inſpicere delectabile foret, calam ipſam introire occœperunt: propter quos tanta tunc affecti fuimus animi turbatione, ut ſatius apud nauiculas noſtras quàm cum tali gente eſſe duxiſſemus. Hi etenim ingentes arcus & ſagittas, necnon & ſudes perticáſque magnas inſtar clauarum ferebant. Qui ingreſſi loquebantur quoque inter ſe mutuo, ac ſi nos comprehendere uellent. Quo tali periculo percepto, diuerſa etiam inter nos tunc fecimus conſilia: unis ut illos in ipſa eadem caſa inuaderemus: aliis uero nequaquam, ſed foris potius & in platea: & aliis ut nuſquam aduerſus eos pugnam quæreremus, donec quid agere uellent intelligeremus, aſſeuerantibus. Inter quæ conſilia caſam illam ſimulate exiuimus, & ad naues noſtras remeare occœpimus: ipſique quantus eſt lapidis iactus, mutuo ſemper loquentes nos inſequuti ſunt, haud minore quàm nos, ut autumo, repedantes formidine, cum nobis manentibus ipſi quoque eminus manerent, & niſi nobis ambulantibus non ambularent. Cum uero ad naues noſtras pertigiſſemus, & in illas ex ordine introiremus, mox omnes in mare proſilierunt, & quam multas poſt nos ſagittas ſuas iaculati ſunt, ſed tunc eos perparum metuebamus: nam tunc machinarum noſtrarum duas in eos, potius ut terrerentur quàm ut interirent, emiſimus. Quarum quidem tumultu percepto, omnes confeſtim in montem unum propinquum fuga abierunt. Et ita ab eis erepti fuimus, diſceſſimúſque pariter. Hi omnes nudi, ut de prioribus habitum eſt, eunt. Appellauimúſque inſulam illam, Gigantum, ob proceritatem eorum, inſulam. Nobis autem ulterius, & à terra paulo diſtantius tranſremigantibus ſæpius interdum cum eis pugnaſſe nobis accidit, ob id quòd quicquam à tellure ſua ſibi tolli nequaquam permittere uellent. Et utique quidem repetundæ Caſtiliæ propoſitum iam nobis in mentem ſubierat, ob id potiſſimum, quod uno iam fere anno in mari perſtiteramus, nec niſi tenuem alimentorum neceſſariorúmq; aliorum

aliorum munitionem retinebamus. Quæ & quidem adhuc ex uehementibus, quos pertuleramus, ſolis caloribus iam contaminata inquinatáque erant, cum ab exitu noſtro à Campiuiridis inſulis uſque tunc continue per torridam nauigaſſemus zonam, & tranſuerſim per lineam æquinoctialem bis, ut præhabitum eſt. In qua quidem uoluntate nobis perſeuerantibus, nos à laboribus ſubleuare noſtris ſanctifico complacuit ſpiritui: nempe receptum quempiam pro rurſum nouandis naualibus noſtris nobis quærentibus, ad gentem quandam peruenimus, quæ nos cum maxima ſuſcepit amicitia, & quam quidem unionum perlarúmue orientaliũ comperimus in numero maximo tenere. Propter quod quadraginta & ſeptem diebus ibi perſtitimus, & centum, decem & nouem unionũ marchas, pretio, ut æſtimabamus, quadraginta non ſuperante ducatos, ab eis comparauimus. Nam nolas, ſpecularia, cryſtallinóſque nonnullos, necnon leuiſſima electri folia eis tantum propter ea tradidimus. Nempe quotquot quilibet eorum obtineret uniones, eos pro ſola nola donabat. Didicimus quoque interdum ab eis, quomodo & ubi illos piſcarentur: qui & quidem oſtreolas, in quibus naſcuntur, nobis plures largiti ſunt. Et pariter nonnullas mercati fuimus: ubi in quibuſdam centum & triginta uniones, in quibuſdam uero non totidem reperiebantur. Noueritque maieſtas ueſtra, quòd niſi permaturi ſint, & à conchiliis in quibus gignuntur, per ſeſe excidant, omnino perfecti non ſunt. Quinimo in breui, ut ſæpius ipſe expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Cum uero maturi fuerint, in oſtrea ipſa inter carnes, præter id quòd ipſis carnibus hæreant, ſe ſeparant: & huiuſcemodi optimi ſunt. Effluxis igitur quadraginta & ſeptem diebus, necnon gente illa, quam nobis plurimum amicam effeceramus, relicta, hinc ab eis exceſſimus, ob plurimarum rerum noſtrarum indigentiam, uenimúſque ad Antigliæ inſulam, quam paucis nuper ab annis Chriſtophorus Columbus diſcooperuit, in qua reculas noſtras ac naualia reficiendo, menſibus duobus & diebus totidem permanſimus, plures interdum Chriſticolarum inibi conuerſantium contumelias perpetiendo, quas prolixus ne nimium fiam, hic omitto. Eandem uero inſulam uigeſimaſecunda Iulii deferentes, percurſa unius menſis cum medio nauigatione, Calicium tandem portum octauo menſis Septembris ſubiuimus: ubi cum honore profectúque ſuſcepti fuimus. Et ſic per dei placitum finem noſtra cepit ſecunda nauigatio.

AMERICI VESPVTII NAVIGATIO TERTIA.

M

E in Sibillia exiſtente, & à pœnis atque laboribus, quos inter præmemoratas pertuleram nauigationes, pauliſper requieſcente deſiderantéque poſt hæc in perlarum terram remeare, fortuna fatigationum mearum nequaquam adhuc ſatura, ſereniſſimo illi domino Emanueli Portugalliæ regi miſit in cor, neſcio ut quid, ut deſtinato nuntio literas regales ſuas ad me tranſmitteret, quibus plurimum rogabat, ut ad eum apud Liſbonam celerius me tranſferrem: ipſe etenim mirabilia mihi plurima faceret. Super qua re nondum tunc deliberaui: quinimo ei per eundemmet nuntium, me minus bene diſpoſitum, & tunc male ha-

bere ſignificaui. uerum ſi quandoque reconualeſcerem, & maieſtati eius regiæ meum forſan complaceret obſequium, omnia quæcunque uellet ex animo perficerem. Qui rex percipiens, quod me ad ſe tunc traducere nequiret, Iulianum Bartholomæum Iucundum, qui tunc in Liſbona erat, rurſum ad me deſtinauit, cum commiſſione, ut omnibus modis me ad eundem regem ſecum perduceret. Propter cuius Iuliani aduentum & preces, coactus tunc fui ad regem ipſum meare: quod qui me nouerant omnes, malum eſſe iudicarunt. Et ita à Caſtilia, ubi honor mihi non modicus exhibitus extiterat, ac rex ipſe Caſtiliæ exiſtimationem de me bonam conceperat, profectus ſum: & quod deterius fuit, hoſpite inſalutato, ac mox coram ipſo rege domino Emanuele meipſum obtuli. Qui rex de aduentu meo non paruam uiſus eſt concepiſſe lætitiam, plurimum me interdum rogitans, ut unà cum tribus eius conſeruantiæ nauibus, quæ ad exeundum, & ad nouarum terrarum inquiſitionem præparatæ erant, proficiſci uellem: & ita, quia regum præces præcepta ſunt, ad eius uotum conſenſi.

Tempus profectionis tertiæ.

IGITVR ab hoc Liſbonæ portu cum tribus conſeruantiæ nauibus die Maii decima MDI abeuntes, curſum noſtrum uerſus magnæ Canariæ inſulas arripuimus, ſecundum quas & ad earum proſpectum inſtanter enauigantes, idem nauigium noſtrum collateraliter ſecundum Africam occidentem uerſus ſequuti fuimus. Vbi piſcium quorundam, quos Parghi nuncupant, multitudinem maximam in æquore prendidimus, tribus inibi diebus moram facientes. Exinde autem ad partem illam AEthiopiæ, quæ Beſilicca dicitur, deuenimus: quæ quidem ſub torrida zona poſita eſt, & ſuper quam quatuordecim gradibus ſe Septentrionalis erigit polus in climate primo: ubi diebus undecim nobis de lignis & aqua prouiſionem parantes reſtitimus, propter id quod Auſtrum uerſus per Atlanticum pelagus nauigandi mihi ineſſet affectus. Itaque portum AEthiopiæ illum poſt hæc relinquentes, tunc per Lebeccium uentum in tantum nauigauimus, ut ſexaginta & ſeptem infra dies inſulæ cuidam applicuerimus, quæ inſula ſeptingentis à portu eodem leucis ad Lebeccii partem diſtaret. In quibus quidem diebus peius perpeſſi tempus fuimus, quàm unquam in mari quiſquam antea pertulerit, propter uentorum nimborúmue impetus, qui quamplurima nobis intulere grauamina, ex eo quòd nauigium noſtrum lineæ præſertim æquinoctiali continue iunctum fuit. Inibíque in menſe Iunio hyems extat, ac dies noctibus æquales ſunt, atque ipſæ umbræ noſtræ continue uerſus meridiem erant. Tandem uero omnitonanti placuit nouam unam nobis oſtendere plagam, decimaſeptima ſcilicet Auguſti, iuxa quam, leuca ſepoſita ab eadem cum media, reſtitimus, & poſtea aſſumptis cymbis nonnullis in ipſam uiſuri ſi inhabitata eſſet, profecti fuimus. Quam & quidem incolas plurimos habitare reperimus, qui beſtiis prauiores erant, quemadmodum maieſtas regia ueſtra poſthæc intelliget. In hoc uero introitus noſtri principio gentem non percepimus aliquam, quanuis oram ipſam per ſigna plurima, quæ uidimus, populo multo repletam eſſe intellexerimus. De qua quidem ora pro

ipſo

ipſo ſereniſſimo Caſtiliæ rege poſſeſſoriũ cepimus, inuenimúſq; illam multum amœnam ac uiridem eſſe,& apparentiæ bonæ. Eſt autem extra lineam æquinoctialem Auſtrum uerſus quinque gradibus:& ita eadem die ad naues noſtras repedauimus. Quia uero lignorum & aquæ penuriam patiebamur,concordauimus iterum in terram altera die reuerti,ut nobis de neceſſariis prouideremus:in qua quidem nobis extantibus, uidimus ſtantes in unius montis cacumine gentes quæ deorſum deſcendere non auderent,erántque nudi omnes,necnon conſimilis effigiei coloríſque,ut de ſuperioribus habitum eſt. Nobis autem ſatagentibus,ut nobiſcum conuerſatum accederent,non ſic ſecuros eos efficere ualuimus, ut de nobis adhuc non diffiderent. Quorum obſtinatione proteruiáque cognita,ad naues ſub noctem remeauimus, relictis in terra, uidentibus illis, nobis ſpeculíſque nonnullis,ac rebus aliis. Cúmque nos in mari eminus eſſe proſpicerent,omnes de ipſo monte propter reculas quas reliqueramus deſcenderunt,plurima inter ſe admirationis ſigna facientes. Nec tunc de aliquo,niſi de aqua nobis prouidimus. Craſtino autem effecto mane,uidimus è nauibus gentem eandem numero quàm antea maiorem, paſſim per terram ignes fumóſque facientem: unde nos exiſtimantes, quòd nos per hoc ad ſe inuitarent,iuimus ad eos in terram, ubi tunc populum plurimum aduenisſe conſpeximus, qui tamen à nobis longe ſeipſos tenebant, ſigna facientes interim nonnulla, ut cum eis interius in inſulam uaderemus. Propter quod factum eſt, ut ex Chriſticolis noſtris duo protinus ad hoc parati,periculo ad tales eundi ſemetipſos exponerent,ut quales gentes ipſi forent, aut ſiquas diuitias ſpeciéſue aromaticas ullas haberent,ipſi cognoſcerent. Quapropter in tantum nauium prætorem rogitauerunt, ut eis quod poſtulabant annueret. Tum uero illi ad hoc ſeſe accingentes, necnon pleraſque de rebus ſuis minutis ſecum ſumentes, ut inde à gentibus eiſdem mercarentur alias, abierunt à nobis,data conditione, ut ad nos poſt quinque dies ad ſummum remeare ſoliciti eſſent: nos etenim illos tamdiu expectaremus. Et ita tunc iter ſuum in terram arripuerunt, atque nos ad naues noſtras regreſſum cepimus, ubi expectando eos diebus octo perſtitimus: in quibus diebus gens permulta noua dietim ferè ad plagam ipſam adueniebat,ſed nuſquam nobiſcum colloqui uoluerunt. Septima igitur aduentante die nos in terram ipſam iterum tendentes,gentem illam mulieres ſuas omnes ſecum adduxiſſe reperimus. Quàm uero primũ illuc peruenimus,mox ex eiſdem uxoribus ſuis ad colloquendum nobiſcum quamplures miſerunt, fœminis tamen eiſdem non ſatis de nobis confidentibus. Quod quidem nos attendentes, concordauimus ut iuuenem unum è nobis, qui ualidus agiliſque nimium eſſet, ad eas quoque tranſmitteremus: & tunc ut minus fœminæ eædem metuerent, in nauiculas noſtras introiuimus. Quo egreſſo iuuene, cum ſeipſum inter illas immiſcuiſſet, ac illæ omnes circunſtantes contingerent palparéntque eum, & propter eum non parum admirarentur:ecce interea de monte fœmina una uallum magnum manu geſtans aduenit: quæ poſtquam ubi iuuenis ipſe erat appropiauit, tali eum ualli ſui ictu à tergo percuſſit, ut ſubito mortuus in terram concideret: quem confeſtim mulieres aliæ corripientes, illum in monte à pedibus pertraxerunt,uiríq; ipſi qui in monte erant,ad littus cum arcubus & ſagittis aduenientes,

ac ſagittas ſuas in nos coniicientes, tali gentem noſtram affecerunt ſtupore, ob id quòd nauiculæ illæ, in quibus erant, harenam nauigando radebant, nec celeriter aufugere tunc poterant, ut ſumendorum armorum ſuorum memoriam nemo tunc haberet: & ita quamplures contra nos ſagittas ſuas eiaculabantur. Tum uero in eos quatuor machinarum noſtrarum fulmina, licet neminem attingentia, emiſimus. Quo audito tonitruo, omnes curſim in montem fugerunt, ubi mulieres ipſæ erant, quæ iuuenem noſtrũ quem trucidauerant, nobis uidentibus in fruſta ſecabant, necnon fruſta ipſa nobis oſtentantes, ad ingentem quem ſuccenderant ignem torrebant, & deinde poſt hæc manducabant. Viri quoque ipſi ſigna nobis ſimiliter facientes, geminos Chriſticolas noſtros alios ſe pariter peremiſſe manducaſſéque inſinuabant: quibus, qui & utique uera loquebantur, in hoc ipſo credidimus. Cuius nos improperii uehementius piguit, cum immanitatem quam in mortuum exercebant, oculis intueremur ipſi propriis. Quamobrem plures quàm quadraginta de nobis in animo ſtabiliueramus, ut omnes pariter terram ipſam impetu petentes, tam immane factum, támque beſtialem ferociam uindicatum uaderemus. Sed hoc ipſum nobis Nauiprætor non permiſit: & ita tam magnam, ac tam grauem iniuriam paſſi, cum maleuolo animo, & grandi opprobrio noſtro, efficiente hoc Nauipræceptore noſtro, impunitis illis abſceſſimus. Poſtquam autem terram illam reliquimus, mox inter Leuantem & Seroccum uentum, ſecundum quos ſe continet terra, nauigare occœpimus, plurimos ambitus, plurimóſque gyros interdum ſectantes: quibus durantibus gentes non uidimus, quæ nobiſcum practicare, aut ad nos appropinquare uoluerint. In tantum uero nauigauimus, ut tellurem unam nouam, quæ ſecundum Lebeccium ſe porrigeret, inuenerimus. In qua cum campum unum circuiuiſſemus, cui ſancti Vincentii campo nomen indidimus, ſecundum Lebeccium uentum poſt hæc nauigare occœpimus: diſtátque idem ſancti Vincentii campus à priore terra illa, ubi Chriſticolæ noſtri extiterunt interempti, centum quinquaginta leucis ad partem Leuantis: qui & quidem campus octo gradibus extra lineam æquinoctialem uerſus Auſtrum eſt. Cum igitur ita uagantes iremus, quadam die copioſam gentium multitudinem, nos nauiúmq; noſtrarum uaſtitatem mirantium, in terra una alia eſſe conſpeximus, apud quos tuto in loco mox reſtitimus, & deinde in terram ipſam ad eos ex nauiculis noſtris deſcendimus: quos quidem mitioris eſſe conditionis quàm priores reperimus: nam etſi in edomandis illis diu elaborauimus: amicos tamen noſtros eos tandẽ effecimus: cum quibus negotiando practicandóque uarie quinque manſimus diebus, ubi cannas, fiſtulas uirides, plurimum groſſas, & etiam nonnullas in arborum cacuminibus ſiccas inuenimus. Concordauimus autem, ut ex eadem gente duos, qui nos eorum linguam edocerent, inde traduceremus. Quamobrem tres ex eis, ut in Portugalliam uenirent, nos ultro comitati ſunt. Et quoniam me omnia proſequi ac deſcribere piget, dignetur ueſtra noſſe maieſtas quòd nos portum illum linquentes, per Lebeccium uentum, & in uiſu terræ ſemper tranſcurrimus, plures continue faciendo ſcalas pluréſq; ambitus, ac interdum cum multis populis loquendo, donec tandem uerſus Auſtrum extra Capricorni tropicum fuimus. Vbi ſuper Horizonta illũ meridionalis polus trigintaduobus ſeſe extollebat gradibus,

atque

atque minorem iam perdideramus Vrſam, ipſáque maior Vrſa multum infima uidebatur, ferè in fine Horizontis ſe oſtentans, & tunc per ſtellas alterius meridionalis poli noſmetipſos dirigebamus, quæ multo plures, multóque maiores ac lucidiores, quàm noſtri poli ſtellæ exiſtunt: propter quod plurimarum illarum figuras confinxi, & præſertim earum quæ prioris ac maioris magnitudinis erant, unà cum declinatione diametrorum, quas circa polum Auſtri efficiunt, & unà cum denotatione earundem diametrorum, & ſemidiametrorum earum, prout in meis quatuor diætis, ſiue nauigationibus inſpici facile poterit. Hocce uero nauigio noſtro, à campo ſancti Auguſtini incepto, ſeptingentas percurrimus leucas, uidelicet uerſus Ponentem centum, & uerſus Lebeccium ſexingentas: quas quidem dum peragraremus, ſiquis quæ uidimus enumerare uellet, non totidem ei papyreæ chartæ ſufficerent. Nec quidem interdum magni commodi res inuenimus, demptis infinitis caſiæ arboribus, & pariter plurimis, quæ laminas certas producunt, cum quibus & miranda alia permulta uidimus, quæ faſtidioſa recenſitu forent. Et in hac quidem peragratione decem ferè menſibus extitimus. In qua cognito quòd mineralia nulla reperiebamus, conuenimus unà, ut ab inde ſurgentes aliò per mare euagaremur. Quo inito inter nos conſilio, mox edictum fuit, ac in omnem cœtum noſtrum uulgatum, ut quicquid in tali nauigatione præcipiendum cenſerem, idipſum integriter fieret. Propter quod confeſtim edixi, mandauíque ubique, ut de lignis & aqua pro ſex menſibus munitionem omnes ſibi pararent: nam per nauium magiſtros nos cum nauibus noſtris adhuc tantundem nauigare poſſe indicatum eſt. Qua quidem, quam edixeram, facta prouiſione, nos oram illam linquentes, & inde nauigationem noſtram per Seroccum uentum initiantes, Februarii decimatertia uidelicet, cum ſol æquinoctio iam appropinquaret, & ad hoc Septentrionis hemiſphærium noſtrum uergeret, in tantum peruagati fuimus, ut meridianum polum ſuper horizonta illum quinquaginta duobus gradibus ſublimatum inuenerimus, ita ut nec minoris Vrſæ, nec maioris ſtellæ amodo inſpici ualerent: Nam tunc à portu illo, à quo per Seroccum abieramus, quingentis leucis longe iam facti eramus, tertia uidelicet Aprilis. Qua die tempeſtas ac procella in mari tam uehemens exorta eſt, ut uela noſtra omnia colligere, & cum ſolo nudóque malo remigare compelleremur, perflante uehementiſſimè Lebeccio, ac mari intumeſcente, & aere turbulentiſſimo extante. Propter quem turbinis uiolentiſſimum impetum noſtrates omnes non modico affecti fuerunt ſtupore. Noctes quoque tunc inibi quammaximæ erant. Etenim Aprilis ſeptima, ſole circa Arietis finem extante, ipſæ eædem noctes horarum quindecim repertæ ſunt: hyémſq; etiam tunc inibi erat, ut ueſtra ſatis perpendere poteſt maieſtas. Nobis autem ſub hac nauigantibus turbulentia, terram unam Aprilis ſecunda uidimus, penes quam uiginti circiter leucas nauigantes appropiauimus: uerum illam omnimodo brutalem & extraneam eſſe comperimus, in qua quidem nec portum quempiam, nec gentes aliquas fore conſpeximus, ob id, ut arbitror, quòd tam aſperum in ea frigus algeret, ut tam acerbum uix quiſquam perpeti poſſet. Porrò in tanto periculo, in tantáq; tempeſtatis importunitate noſmet tum reperimus, ut uix alteri alteros prægrandi turbine nos uideremus. Quam ob rem demum cum nauium prætore

pariter concordauimus,ut connauitis noſtris omnibus,terram illam linquendi, ſéque ab ea elongandi, & in Portugalliam remeandi ſigna faceremus. Quod conſilium ſanum quidem & utile fuit, cum ſi inibi nocte ſolum adhuc illa perſtitiſſemus,diſperditi omnes eramus: nempe cum hinc abiiſſemus, tam grandis die ſequẽti tempeſtas in mari excitata eſt, ut penitus obrui perdite metueremus. Propter quod plurima peregrinationum uota, necnon alias quamplures ceremonias,prout nautis mos eſſe ſolet,tunc fecimus. Sub quo tempeſtatis infortunio quinque nauigauimus diebus, demiſſis omnino uelis. In quibus quidem quinque diebus ducentas & quinquaginta in mari penetrauimus leucas, lineæ interdum æquinoctiali, necnon mari & auræ temperatiori ſemper appropinquando,per quod nos à præmiſſis eripere periculis altiſſimo deo placuit. Erátq; huiuſcemodi noſtra nauigatio ad tranſmontanum uentum & Græcum, ob id quòd ad AEthiopiæ latus pertingere cupiebamus, à quo per maris Atlantici fauces eundo, mille tercentum diſtabamus leucis. Ad illam autem per ſummi Tonantis gratiam Maii bis quina pertigimus die. Vbi in plaga una ad latus Auſtri,quæ Serraliona dicitur,quindecim diebus nos ipſos refrigerando fuimus. Et poſt hæc curſum noſtrum uerſus inſulas Lyazori dictas arripuimus:quæ quidem inſulæ à Serraliona ipſa ſeptingentis & quinquaginta leucis diſtabant, ad quas ſub Iulii finem peruenimus, & pariter quindecim inibi nos reficiendo perſtitimus diebus. Poſt quos inde exiuimus, & ad Liſbonæ noſtræ recurſum nos accinximus, à qua ad occidentis partem tercentum ſepoſiti leucis eramus,& cuius tandem deinde portum MDII cum proſpera ſaluatione ex cunctipotentis nutu rurſum ſubiuimus cum duabus duntaxat nauibus,ob id quod tertiam in Seraliona,quoniam amplius nauigare non poſſet,igni combuſſeramus. In hac autem noſtra tertio curſa nauigatione, ſexdecim circiter menſes permanſimus: è quibus undecim abſque tranſmontaneæ ſtellæ,necnon & maioris Vrſæ minoríſue aſpectum nauigauimus, quo tempore noſmetipſos per aliam meridionalis poli ſtellam regebamus:quæ ſuperius commemorata ſunt,quæ in eadem noſtra tertio facta nauigatione,relatu magis digna conſpexi.

DE QVARTAE NAVIGATIONIS CVRSV.

RElíquum autem eſt,ut quæ in quarta nauigatione noſtra proſpexerim ediſſeram. Quia uero iam præ longa narratione fathiſco, & quoque hæc eadem noſtra nauigatio ad ſperatum à nobis finem minime perducta eſt, ob aduerſitatem infortuniúmue quoddam, quod in maris Atlantici nobis accidit ſinu: idcirco breuior fiam. Igitur ex Liſbonæ portu cum ſex conſeruantiæ nauibus exiuimus,cum propoſito,inſulam unam uerſus Horizontem poſitam inuiſendi, quæ Melcha dicitur, & diuitiarum multarum famoſa, necnon nauium omnium, ſiue à Gangetico, ſiue ab Indico mari uenientium, receptus ſiue ſtatio eſt, quemadmodum Calitia receptus ſiue hoſpitale omnium nauigantium eſt,qui ab oriente in occidentem, & econuerſo uagantur, prout de hocipſo per Calicutiæ uiam fama eſt. Quæ quidem inſula Melcha plus ad occidentem, Calicutia uero ipſa plus ad meridiem reſpicit.

Quod

Quod idcirco cognouimus, quia ipſa in aſpectu triginta trium graduum poli Antarctici ſita eſt. Decima ergo Maii die MDIII nobis unde ſupra egredientibus, curſum noſtrum ad inſulas uirides nuncupatas, primo direximus: ubi rerum neceſſariarum munimina, necnon & plura diuerſorum modorum refrigeramina ſumentes, & duodecim interdum inibi diebus ceſſantes, per uentum Seroccum poſt hæc enauigare occœpimus, cum Nauidominus noſter tanquam præſumptuoſus capitoſiuſq; præter neceſſitatem, & omnium noſtrum unanimitatem, ſed ſolum ut ſeſe noſtri & ſex nauium præpoſitum oſtentaret, iuſſit ut in Serralionam Auſtralem AEthiopiæ terram tenderemus. Ad quam nobis accelerantibus, & illam tandem in conſpectu habentibus, tam immanis & acerba ſuborta tempeſtas eſt, ac uentus contrarius, & fortuna aduerſa inualuit, ut in ipſam, quam noſtris ipſi uidebamus oculis, per quatriduum applicare non ualuerimus: quinimmo coacti fuerimus, ut illa relicta ad priorem nauigationem noſtram regrederemur: quandoquidem nos per Sudueſium, qui uentus eſt inter Meridiem & Lebeccium, reaſſumentes tercentum per illam arctitudinem nauigauimus leucas. Vnde factum eſt, ut nobis extra lineam æquinoctialem tribus penè gradibus iam tunc exiſtentibus, terra quædam, à qua duodecim diſtabamus leucis, apparuerit: quæ apparitio non parua nos affecit admiratione: Terra etenim illa, inſula in medio mari multum alta & admirabilis erat, quæ leucis duabus longior, & una dilatatior non exiſtebat: in qua quidem terra nunquam quiſquam hominũ aut fuerat, aut habitauerat: & nihilominus nobis infeliciſſima fuit. In illa enim per ſtolidum conſilium ſuum & regimen, præfectus nauium noſter nauem ſuam perdidit: nempe illa à ſcopulo quodam eliſa, & inde propter hoc in rimas diuiſa, ſancti Laurentii nocte, quæ Auguſti decima eſt, in mari penitus ſubmerſa extitit, nihil inde ſaluo manente, demptis tantummodo nautis: erátque nauis eadem doliorum trecentorũ, in qua noſtræ totius turbæ totalis potentia erat. Cum autem omnes circa illam ſatageremus, ut ſi forte ipſam è periculo ſubtrahere ualeremus, dedit mihi in mandatis idem nauium præfectus, ut cum nauicula una receptũ quempiam bonum, ubi puppes noſtras ſecure omnes recipere poſſemus, apud inſulam eandem inuentum pergerem: nolens tamen ipſe idem præfectus, ut nauem meam, quæ nouem nautis meis ſtipata, & in nauis periclitantis adiutorio intenta foret, mecum tunc traducerem, ſed ſolum ut edixerat portum unum inquiſitum irem, & in illo neuem meam ipſam mihi reſtitueret. Qua iuſſione recepta, ego ut mandauerat, ſumpta mecum nautarũ meorum medietate, in inſulam ipſam, à qua quatuor diſtabamus leucis, properans, pulcherrimũ inibi portum, ubi claſſem noſtram omnem tute ſatis ſuſcipere poſſemus inueni. Quo comperto, octo ibidem diebus eundem nauium præfectũ cum reliqua turba expectando perſtiti. Qui cum non aduenirent, moleſte non parum pertuli: atq; qui mecum erant ſic obſtupeſcebant, ut nullo conſolari modo uellent. Nobis autem in hac exiſtentibus anguſtia, ipſa octaua die puppim unam per æquor aduentare conſpeximus, cui ut nos percipere poſſent, mox obuiam iuimus, confidentes ſperantéſq; unà quod ad meliorem portum quempiã nos ſecum ducerent. Quibus dum nos appropinquaſſemus, & uiciſſim nos reſalutaſſemus, retulerunt illi nobis, eiuſdem præfecti noſtri nauem in mari penitus,

demptis nautis, perditam extitiſſe. Quæ nuntia, ut contemplari ueſtra poteſt maieſtas, me non parua affecerunt moleſtia, cum à Liſbona, ad quam reuerti habebam, mille longe exiſtens leucis, in longo remotóq; mari me eſſe ſentirē: nihilominus tamen fortunæ noſmet ſubiicientes ulterius proceſſimus, reuerſiq; in primis fuimus ad memoratam inſulam, ubi nobis de lignis & aqua in conſeruantiæ meæ naui prouidimus. Erat uero eadem inſula penitus inhoſpitata inhabitatáq;, multa aqua uiuida & ſuaui in illa ſcaturiente, cum infinitis arboribus innumeríſq; uolucribus marinis & terreſtribus, quæ adeo ſimplices erant, ut ſeſe manu comprehendi intrepide permitterent. Propter quod tot tunc prendidimus, ut nauiculam unam ex illis adimpleuerimus. In ea autem nulla alia inuenimus animalia, præterquam mures quammaximos, & lacertas biſurcam caudam habentes, cum nonnullis ſerpentibus, quos etiam in ea uidimus. Igitur parata nobis inibi prouiſione, ſub uento inter meridiem & Lebecciū ducente perreximus, ob id quod à rege mandatum acceperamus, ut qualicunq; non obſtante periculo præcedentis nauigationis uiam inſequeremur. Incepto ergo huiuſcemodi nauigio portum tandem unum inuenimus, quem omnium ſanctorum Abbatiam nuncupauimus, ad quem, proſperā annuente nobis auram altiſſimo, infra XVII pertigimus dies: diſtátq; idem portus tercentū à præfata inſula leucis: in quo quidem portu nec præfectum noſtrum, nec quenquam de turba alium reperimus, etſi tamen in illo menſibus duobus & diebus quatuor expectauerimus: quibus effluxis, uiſo quod illuc nemo ueniret, conſeruantia noſtra tunc & ego concordauimus, ut ſecundum latus longius progrederemur. Percurſis itaq; ducentis ſexaginta leucis, portui cuidam alii applicuimus, in quo caſtellum unum erigere propoſuimus: quod & quidem profecto fecimus, relictis in illo uigintiquatuor Chriſticolis nobiſcū exiſtentibus, qui ex præfecti noſtri puppe perdita collecti fuerāt. Porrò in eodem portu præfatum conſtruendo caſtellum, & breſilico puppes noſtras onuſtas efficiendo, quinq; perſtitimus menſibus, ob id quòd præ nautarum perpaucitate, & plurimorū apparatuum neceſſitate, longius progredi non ualebamus. Quibus ſuperioribus ita peractis, concordauimus poſt hæc in Portugalliā reuerti: quam rem per Græcum tranſmontanúmq; uentū neceſſe nobis erat effi cere. Relictis igitur in caſtello præfato Chriſticolis uigintiquatuor, & cum illis duodecim machinis, ac aliis pluribus armis unà cum prouiſione pro ſex menſibus ſufficiente, necnon pacata nobiſcū telluris illius gente, de qua hic minima fit mentio, licet infinitos inibi tunc uiderimus, & cum illis practicauerimus. Nam quadraginta ferè leucas cum triginta ex eis in inſulam ipſam penetrauimus. Vbi interdum plurima perſpeximus, quæ nūc ſubticeſcens libello meo quatuor nauigationū reſeruo. Eſt'que eadem terra extra lineā æquinoctialem ad partē Auſtri octodecim gradibus, & extra Liſbonæ meridianū ad occidentis partem triginta quinq;, prout inſtrumenta noſtra monſtrabant. Nos nauigationē noſtram per Nornordenſiū, qui inter Græcū tranſmontanúmq; uentus eſt, cum animi propoſito ad hanc Liſbonæ ciuitatē proficiſcendi initiantes, tandem poſt multos labores, multáque pericula in hunc eiuſdem Liſbonæ portum infra LXXVII dies XXVIII Iunii, MDIIII cum dei laude introiuimus. Vbi honorifice multū, & ultra quàm ſit credibile feſtiue ſuſcepti fuimus, ob id quòd ipſa tota ciuitas nos in

mari

mari diſperditos eſſe exiſtimabat, quemadmodum reliqui omnes de turba noſtra per præfecti noſtri nauium ſtultam præſumptionem extiterant. Quo ſuperbiam modo iuſtus omnium cenſor deus compenſat. Et ita nunc apud Liſbonam ipſam ſubſiſto, ignorans quid de me ſereniſſimus ipſe rex deinceps efficere cogitet, qui à tantis laboribus meis iam ex nunc requieſcere plurimũ peroptarem. Hunc nuntium maieſtati ueſtræ plurimũ quoq; interdum commendans.

EPISTOLA POTENTISSIMI AC INVICTISSIMI EMANVELIS REGIS PORTVGALLIAE ET ALGARBIORVM, DE VICTORIIS HABITIS IN INDIA ET MALACHA, AD S. IN CHRISTO PATREM ET DOMINVM NOSTRVM, DOMINVM LEONEM X PONT. MAX.

Sanctiſſimo in Chriſto patri, ac beatiſſimo domino, domino noſtro E. S. addictiſſimus filius Emanuel, dei gratia rex Portugalliæ, & Algarbiorum, citra ultráq; mare in Aphrica, dominus Guineæ, & conquiſitæ nauigationis ac commercii AEthiopiæ, Arabiæ, Perſiæ, atq; Indiæ, humillima beatorum pedum oſcula. Quantum deo optimo maximo, tantum & tibi gratulari debeamus, beatiſſime pater, uel ex nuntio, quòd noſtra Indica claſſis proxime attulit ſatis apparet. Quòd enim te Pontifice Maximo, te S. Romanæ eccleſiæ & Chriſtiano orbi præſidente, tam admiranda in dei laudem ac gloriam geſta tam ex uoto ſucceſſerint, tua certe laus, tua gloria cenſeri debet. Iure itaque uiſum eſt, quæ in India dei ſuffragio ad ipſius cultum ſpectantia noſtris armis modo facta ſunt, ad tuam ſanctitatẽ, utpote totius Chriſtianæ reipub. caput, & orthodoxæ religionis normam, carptim ac ſummatim, ne ſtylum epiſtolarem excedamus, deſcribere, ut pro rerum dignitate cuncta penſari, ſummóq; deo accepta referri ualeant, ac indies ſui ſanctiſſimi nominis gliſcentẽ laudem, Chriſtianiq; dogmatis propagationem facile ſperemus. Igitur poſt plures dubii Martis uictorias, non ſine labore & ſanguine partas, India relictis in ea opportunis præſidiis, Alphonſus de Albiecher protocapitaneus noſter, ut iacturam quam ſuperioribus annis noſtri fecerant, iniuriámq; ulciſceretur, auream Cherſoneſum, Malacham accolæ appellant, contendit: ea eſt inter ſinum magnum & Gangeticum ſita urbs miræ magnitudinis, útq; uigintiquinq; milium & amplius, larium cenſeatur. Terra ipſa fœcundiſſima, ac nobiliſſimarũ, quas fert India, mercium feraciſſima: celebratiſſimum ob id emporium, ubi non modo uaria aromata, & omnigeni odores, ſed auri quoq;, & argenti, margaritarum, ac pretioſorum lapillorum magna copia affluit. Hanc rex Maurus gubernabat, eatenus uires ſuas Mahumetica ſecta protendente, cætera Gentiles tenent. Huc itaq; cum inſtructa claſſe applicuiſſet Alphonſus, urbem oppugnare deſtinat. Quod præſentientes Sarraceni, bello ſe multis munitionibus & armis præparauerant, ſed fruſtra: nam cõmiſſo cum eis prælio, noſtri tandem dei auxilio ſuperiores, plurimis ex hoſtibus cæſis, urbem ui intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipſe, qui ex elephanto pugnabat, grauiter uulneratus, cum ſuperſtitibus Mauris fuga ſibi

conſuluit. In ea pugna magnus hoſtium numerus exiguo noſtrorum damno interiit: capti plures: magna etiam ablata ſpolia, in quibus & ſeptẽ ipſius regis. bello aſſueti elephantes, ſuis turribus, ſericis atq; auro intextis ephippiis, illius prouinciæ more muniti, ac æneorum omnis generis tormentorũ ad duo milia ſumma arte fabricata. Capta ſic urbe hoſtibúſq; profligatis, quo noſtræ rei tutius conſuleretur, in fluminis quod mediam urbem interfluit, oſtio, unde terra maríq; ſubacto undiq; ſuæ ſecuritati proſpiciat, munitiſſimam arcem murorum quindecim pedum latitudine conſtruxit, ex lapide uidelicet, qui ex dirutis Sarracenorũ, quas Meſquitas uocant, ædibus excerptus eſt. Mirabilis profecto diuina prouidentia, quòd ubi tãto tẽpore Mahumeticæ perfidiæ cultus celebratus, ubi redẽptoris noſtri nomen toties blaſphematũ, inde occulto dei conſilio magna ſua laude ac ſatanæ dedecore, qui tanto labore ac noſtrorum ſanguine tandiu pro catholicæ fidei augmento affectamus, huic ædificio, & Chriſtianis tam neceſſario operi opem acceperimus. Erant eo tempore Malachæ plures extranei, ac diuerſarũ nationum mercatores, ſcilicet Zamatri, Pegus, Iaames, Gores, & ab extremo oriente atq; ultima Sinarum regione Chines, aliíq; Gentiles, qui urbem commercii gratia frequentes multis diuitiis, auro, argento, margaritis, & pretioſis lapillis, Irrico etiam uellere, ac multifariis aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoq; finitimis ab Alphonſo fœdus & amicitiã ultro flagitantes, ab ipſo & benigne & fauorabiliter ſunt accepti, pactóq; commercii & mercaturæ tractatu, ſuas negotiationis domos circum arcem, ubi tutius uerſari poſſent, ſecum tranſtulere: mutuo fœdere adeo læti, ut quanuis hactenus illud emporium omnium fuerit celeberrimum, deinceps tamen, ſi fieri poterit, multo maius ac celebrius futurũ exiſtimetur. Quin & ipſi Chines nuntium ad nos mittunt, à quo perfectius res ſuas intelligamus: atq; adeo tam hi quàm cæteri urbis accolæ dicto audire, imperatíſq; legibus parêre non recuſarunt, ut reipublicæ regiminis, iuſtitiæq; officiales noſtro nomine Alphonſi manu acceperint: quorum iudicio & arbitrio gubernantur, ſimul & monetam noſtro ibi nomine cuſam, tanquam regis dominíq; ſui agnoſcentes excipiunt, & expendunt, auream catholicos mille ſcilicet nummorũ, argenteam centum ualore Malachenſes inſcripſere. Hæc cum cognouiſſet rex de Auſiam, & gente & ſolo orientem uerſus potentiſſimus, ad quem fama erat iure Malacham ſpectare, & à Mauris olim uſurpatam, legato ad præfectum noſtrum deſtinato, qui ſe ſuáque noſtro manciparet obſequio, aureum ſimul craterem cum pretioſo magnæque exiſtimationis carbunculo, enſémque auro affabre elaboratum, in ſignum uidelicet recognitionis ac ueræ perpetuæque futuræ amicitiæ dono miſit: ad quem præfectus aliquos è noſtris expertos uafróſque uiros intima regionis ſcrutaturos cum multis etiam muneribus remiſit, unde maximũ Dei obſequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus. Rebus ſic apud Malacham compoſitis, & obfirmato tractatus commercii fœdere, relicto in arce tormentis machiníſque munitiſſima, ſexcentorum etiam uirorũ, ac ſtrenuorum militũ ſecuro præſidio, & claſſe ad maritimæ oræ tutelam uiris armíſq; optime inſtructa. Alphonſus in Indiam reuertens, Goæ urbis præcipuã arcem, quam ipſe ſuperioribus annis magno noſtrorũ periculo, ſed maiore hoſtium ſtrage occupauerat, noſtráque ditioni & imperio adiunxerat, à Mauris obſeſſam reperit,

perit,extructa etiã iuxtà alia firmiſſima arce,unde Ruminũ Turcarúmq; ſex milia noſtros cõtinue infeſtabãt. Quos cum adoriretur præfectus,plurimis iam tru cidatis,deſperata ſalute,pacta tantũmodo corporum incolumitate,ſe tandẽ ac reliqua noſtris dedidere:partíſq; & ibi machinarũ,equorũ,armorũ,& huiuſmodi haud cõtemnendis ſpoliis,quibuſdã etiã qui inter Mauros reperti ſunt apoſtatis, qui à fide noſtra deſciuerãt,debito afflictis ſupplicio,urbẽ priſtinæ quieti reſtituit. Appulerat interea Vabuli,urbi haud procul à Goa,preſbyteri Ioannis potentiſſimi Chriſticolarũ domini,ad præfectũ noſtrũ legatus,qui eius nomine,ut Chriſtiani Chriſtiano omni ope omnia ad bellũ contra catholicæ fidei hoſtes oppor tuna,militum exercitus,armorũ ac commeatus præſidia ultro offerat:præſertim ſi mare Rubrũ ſuo coniunctũ dominio noſtra claſſis traiiciat, ubi cõmodiſſime utriuſq; uires iungi poſſent, haud exiguũ adorandæ & ueræ crucis lignũ ad nos mittit,uiros uafros & induſtrios poſcẽs,quorũ ingenio & artificio à Sultani territorio & regione ad Nilũ deflecti aliquando & diuerti poſſe exiſtimat. Aderant tunc apud noſtrũ præfectũ à Narſingue rege legati, rege Gentili adeo potentiſſimo,ut mille & quingentos belligeros elephantes, armatorũ equitũ quadraginta milia, præter innumerũ peditum numerũ ſuo arbitrio in aciẽ paruo negotio proferre tantúmq; agri poſſidere perhibeatur, quantũ ſemeſtri uix itinere emetiri poſſit. Huic plures reges ac ſatrapes parent, quorũ nonnulli maritimis oris proximi nobis ſunt tributarii. Apud Alphonſum & Gambaiæ regis legatus,terra maríq; potentiſſimi,atq; inter Mauros maximi:item à Zabaio Goæ quondã domino,atq; à rege Groſapa,aliíq; complures regum ſatrapúmq; legati à noſtro præfecto fœdus pacémq; ultro exorantes,ac ſua munera ſinguli afferẽtes. In hac etiam quæ proxime appulit claſſe,ab Armuſii rege legatus cum multis margaritarũ rerúmq; pretioſarũ donis,in ſignum uidelicet fidelitatis & recognitionis ad nos uenit. Hunc regẽ Alphonſus idem,urbe opulentiſſima & præcipuo emporio Armuſio ui capto,quindecim milium ſaraphorũ(id eſt aurea moneta ducatis æquiualens)annuorũ nobis tributariũ effecerat. Inter hos ſucceſſus,pater beatiſſime, diuino ſuffragante numine per uniuerſam Indiã plurimi, ſpiritus ſancti gratia ignéq; afflati,depoſitis gentilitiis erroribus indies ad noſtrã religionẽ conuerſi,ueram dei fidẽ agnoſcunt. Ob quod deo optimo maximo ſummæ gratiæ ſunt merito referendæ, quòd tam procul à noſtro orbe in tam remotis regionibus,quò ne fama quidẽ ſui ſanctiſſimi nominis penetrauerat,noſtráq; nunc opera ſedulo ſuam ueram fidem cultúmq; celebrari, publicari ac propagari dignatus ſit. Vnde proculdubio diuina fauente clemẽtia ſperandum eſt, cum nunc præfectus noſter ad mare Rubrum,ut eius oſtio occupato,Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præſidiis, ingenti claſſe properet,ut ibi coniunctis ſub crucis uexillo preſbyteri Ioannis noſtríſque uiribus, maximum dei obſequium,& Mahumeticæ ſectæ detrimentum & ignominia ſequatur, extremáque Orientis ora, quò & ſacras Apoſtolorum uoces intonuiſſe compertum eſt, occidentali noſtræ propediem iungatur,& ad ueri dei cultum ipſius ſuffragante numine traducatur, S. ſedi Apoſtolicæ,ac tuæ ſanctitati ut optimo paſtori,Chriſtiani gregis more debitum obſequium & obedientiã oblatura. Bene ualeat beatitudo tua,quam pientiſſimus deus diu ac feliciſſime conſeruare

& augere ad uotum dignetur. Datum in urbe noſtra Oliſipone, octauo Idus Iunias, anno domini M D XIII.

PRAEFATIO LVDOVICI VARTOMANNI BOLONIENSIS, QVI ET PATRITIVS ROMANVS.

PLVRES ante me fuerũt, qui ut mirabilia mundi cognoſcerẽt, indefeſſo ſtudio auctores quoſq; qui de his rebus ſcripſerũt, legerunt, alii uero uiuæ uoci magis fidẽ adhibentes, à peregrinis hominibus, atq; è remotis regionibus aduentãtibus hæc percontari maluerũt, quàm ex libris diſcere, qui plerunq; falſa ueris admixta habent. Fuerunt deniq; alii, qui tanto flagrarũt deſiderio uiſendi exteras regiones, atq; cognoſcendi peregrinos populorũ mores, conditiones terrarũ, & naturas rerum, ut nec librorũ lectio, nec aduenarũ narratio illorum ſitim reſtinguerẽt, ſed potius accenderẽt, & quodammodo cogerẽt etiam cum iactura rerũ familiariũ egredi terras ſuas, & coràm ea uidere, quæ abſentia illorũ animos tanta ſauciarunt cupidine: id quod mihi planè, ut uerũ fatear, uſuueniſſe ſcio: nihil enim erat, quod irrequietũ animum meum ſedare poſſet, quoties exterarũ nationũ mihi recordatio incideret, præſertim orientaliũ, de quibus tam mira apud hiſtoricos & coſmographos leguntur, niſi ipſe hæc luſtraſſem & oculis conſpexiſſem. Sunt qui maiori ingenio prædiți, hæc terrena tanquam humilia tranſcenderũt, & ſubuolantes in cœlũ uſq;, motum illius atq; ſtellarũ diſpoſitionẽ ſubtili diſquiſitione in ueſtigarunt, & totũ animi ſui ſtudiũ huc deſtinarũt, ut ſingularũ rerum, quæ in corporibus illis cœleſtibus fiũt, rationes redderẽt in terris, nihil iucundius & felicius ducentes, quàm de retrogradationibus, directionibus, abſidũ mutationibus, epicyclorũ reuolutionibus, inclinationibus, deuiationibus, reflexionibus, & aliis id genus philoſophari: quod neutiquam damnamus, imò laudamus, & perpetua memoria dignos huiuſmodi uiros iudicamus: ſed noſtro pede nos metientes, grauem illam cœleſtẽ ſarcinã robuſtiſſimis humeris Atlantis atq; Herculis ſuſtinendam relinquẽtes, repere uoluimus in terris, propriáq; in perſona conſpicere terrarũ ſitus, hominũ ritus & mores, uarietatẽ animaliũ, arborũ mirabiles proprietates & naturas, potiſſimũ quæ apud Arabes, Perſas, Indos & AEthiopes inueniuntur. Et cum in his inquirendis, tandẽ nonnihil uotis noſtris, laus deo, ſatiſfecerimus, parũ egiſſe arbitramur, niſi & hæc quæ uidimus & experti ſumus, etiã aliis, qui ex taliũ lectione uoluptatẽ non mediocrẽ capiunt, impertierimus: in quorũ fauorẽ totum iter noſtrũ, & uariũ illũ periculoſúmq; diſcurſum, quæq; in tot & tam uariis regionibus, atq; hominũ ſectis experti ſumus, uoluimus breui & uerace deſcribere ſermone, non ignorãtes ueritatẽ in his ſcriptis potiſſimũ deſiderari. Ceterũ quid incõmodi in qualibet regione mihi acciderit, quantã paſſus ſim famem, ſitim, frigus, caloreẽ, bellũ, captiuitatẽ, cædes, terrores, & alia innumera pericula, obiter in ipſo itinerario meo ſuis in locis oſtendã. Tantũ autẽ abeſt ut hæc perpeſſa pericula me ab aliis regionibus adeundis coerceãt, ut etiam peruestigatis terris, quæ ad orientẽ, meridiem & occidentẽ ſunt, iam deliberauerim adoriri aliud iter, exploraturus terras ad Aquilonem ſitas, reſiduos uitæ meæ dies talibus conſumpturus laboribus. Dominus proſperum reddat iter meum.

LVDOVICI

LVDOVICI ROMANI PATRITII NAVIGATIONIS AETHIOPIAE, AEGIPTI, VTRIVSQVE ARABIAE, PERSIDIS, SYRIAE, AC INDIAE INTRA ET EXTRA GANGEM, LIBER PRIMVS, ARCHANGELO MADRIGNANO INTERPRETE.

De urbe Alexandria. Cap. I.

QVI forte profectionis huius cauſam admirati, inſtituti mei abs me rationẽ contenderint, ii proculdubio ſciant me non alia cauſa actum eſſe, quàm ea qua & complures alii, qui uiſendi orbis deſiderio enixiſſime deflagrarũt: uerum quia pleraq; reliqui orbis à noſtris ſunt crebrius peragrata aditu frequẽtiore, animo deſtinaui eas partes uiſere, quæ minus eſſent à noſtris exploratæ. Ob id Venetiis ſoluentes auſpicato, ideſt non ſine diuini numinis inuocatione, uela uentis dedimus, pelagóque commiſſi Alexandriam urbem AEgypti appulimus, & nouarum rerum æque cupidi ac ſitientes frigidam apprime exoptant. Illinc ueluti à compertiore orbis parte abſcedentes, Nilo uecti Babylonem, cui Cayro recentior ætas nomen indidit, deuenimus.

De Babylone urbe Nilotica. Cap. II.

ILLO' ut peruenimus, tanta ſum affectus admiratione, ut uix id referre queam: ubi tamen propius acceſſi, licuítque urbem introſpicere, reperta eſt ſanẽ fama longe inferior: quippe quæ tanta non eſt inuenta, quantus erat rumor, neque urbe Roma maior eſt ambitu, licet ſit multo frequentior, utpote quæ longe plures habet indigenas: uerum fefellit compluſculos ſuburbanus ager, qui uicis propè innumeris diſpergitur: ob id rati ſunt complures, eam eſſe Babylonis partem: quòd minime conuenit, quando certe rura uicíque huiuſmodi ad ſecundum tertiúmue lapidem ab urbe ſunt ruſculis haud abſimiles. Nec operæpretium eſt ut denarrandis eorum fide ac moribus multum temporis abſumam: quando colliqueſcit ferme cunctis eam plagam à Mahumetanis atque Mamaluchis (ii ſunt noſtræ fidei deſertores) cultam eſſe: quibus Syriæ præfectus, Sultanum uocant, imperitat. Huic famulantur Mamaluchi, his uero Mahumetani.

De Berynto, Tripoli, ac Antiochia. Cap. III.

OPES, amœnitatẽ, faſtúmq; Babylonis, Mamaluchorúmq; ſiue peregrinorum militũ mentionem, ceu notiora prudens prætereo. Relicta itaq; Babylone uerbe Nilotica, proniore uectus flumine rurſum Alexandriã rediens ac mare noſtrũ ingreſſus Beryntũ perueni, urbẽ Phœniciæ Syriæ maritimã, ubi compluſculos dies abſumpſi. Ea à Mahumetanis colitur, nullius propè indiga: æquor mœnia allatrat, nec uſquã muro ambitur, niſi ubi pelago alluitur occidentẽ uerſus. Nihil ibi memoratu dignũ comperi, præter id quòd incolæ memorãt, locũ ſcilicet uetuſtate exeſum ſqualentémq;, ubi autumãt diuũ Georgiũ regis filiã à dracone immaniſſimo aſſeruiſſe, beluáq; mactata parenti natã reſtituiſſe. Inde ſoluentes Tripolim uerſus uelificauimus: ea eſt urbs Syriæ, & à Berynto orientem uerſus biduí itinere diſtat: cultores præfecto parent Syriæ, latriæ Mahumetanæ addicti: uber eſt ſolum, & ob mercimonia omniũ fermè rerũ illic uiſitur ubertas copiáq;

incredibilis. Illinc diſcedens in urbẽ Comagenen Syriæ Alep nomine me con-
Antiochia. tuli: ea à noſtris dicitur Antiochia, ſub monte Tauro urbs eſt elegantiſſima & Babylonis Præfecto paret, ibíque ſcalæ Turcarum & Syrorum: ita enim uulgo dicuntur: nam monti adiacet Olympo: Azamiorum Perſarúmque præſertim fa migeratum eſt emporium: ſunt enim Azamii Meſopotamii, Perſis finitimi, Ma humetem colunt. Eo uſque memorati populi ceu ad nundinas commercii cauſa contendunt. Illinc iter ad Turcas Syróſque habetur, ab illis comprimis, qui ab ea parte Meſopotamiæ, quæ Azamia dicitur, proficiſcuntur.

De Aman & Menin urbibus. Cap. IIII.

INDE diſcedens Damaſcum contendi itinere decem dierum: uerum prius quàm Damaſcum peruenias, circiter medium iter urbs ſita eſt Aman nomine. Ea fert xylon abunde, & fructus ſuaues admodum ferme omne genus. Progredientibus pauliſper ad ſextum lapidem à Damaſco, obuia eſt urbs Menin nomine, quæ in cliuo montis poſita eſt: colitur à Chriſtianis Græcorum ritu. Ii principi Damaſceno parent. Ibi uiſuntur duæ conſpicuæ baſilicæ, quas ut memorant indigenæ, diua Helena Conſtantini parens conſtrui iuſſit. Illic fructus omniſariam optimi, ediles uuæ præſertim: hortíque perennibus fontibus irrigui. Inde itaque abiens tandem aliquando Damaſcum conceſſi.

De urbe Damaſco. Cap. V.

DICTV prope incredibile eſt, fidémque ferme omnem excedit, quàm elegans ſit urbs Damaſcena, quámue ſit eius ager fœcundus: nam urbis allectus amœnitate, inibi dies plurimos inſumpſi moram trahens, ut eorum linguam doctus, mores incolarum imbiberem. Ea colitur à Mahumetanis Mamaluchíſque eximie, necnon Chriſtianis compluribus, qui ritu Græcorũ degunt. Obiter non
Hexarchatus ab re fortaſſe erit, quippiam de eorum hexarchatu differere. Ea, ut præfati ſumus, Syriæ Præfecto paret. Primum igitur omnium ibi arx eſt munitiſſima: huius fuiſſe auctorem ferunt Ethruſcum quendam ex urbe Florentia oriundum: ære proprio exædificaſſe dicebatur, dum inibi hexarchus foret. Id teſtantur in uetuſtiſſimo marmore inſculpta lilia Florentinæ urbis inſignia. Vrbs cingitur altiore foſſa, quaterníſque inſigni faſtigio turribus. Ponte penſili traiicitur foſſa, íſque tollitur ac demitur pro arbitratu. Tormentis omne genus, ac Mamaluchorum fortiſſimo præſidio, utpote numero L arx munita eſt: ii arcis Præfecto aſſiſtunt aſſidue. Sub Syriæ domino ſtipendio merent. Peperit huius urbis principatum Florentino uiro fortuna, ut enim de incolis accepimus, ita rem denarrabimus. Ferunt itaque Præfecto Syriæ Sultano quandoque propinatum fuiſſe uenenum, & cum remedium quæſiſſent, à quodam Florentino id repertum eſſe. Is inter Mamaluchos connumerabatur. Inuento igitur antidoto, principi in paucis charus erat: ob id ea urbe clariſſima donatus eſt, propterea quòd uiueret princeps, illi retuliſſet acceptum. Arce ergo conſtructa Florentinus inibi rebus humanis exéptus eſt. Vita functum colunt uice numinis indigenæ, in ſeruati principis perennem memoriam. Superſtitionem funalibus accenſis teſtantur. Defuncto ſucceſſit rurſum Syriæ Præfectus. Adiiciebant ad hæc incolæ, Sultanum poſt indeptum imperium ſuis regulis (Amirre lingua Syriaca dicuntur) gratum eſſe admodum: quippe qui hexarchatus & præfecturas paruo negotio petentibus elargitur: ea tamen

ea tamen lege, ut aureorum (ſaraphos ipſi appellant) complura milia quotannis pendant. Abnuentibus ſponſa diſſoluere exitium imminet certiſſimum. Principem concomitantur ex ſummatibus deni uel duodeni. Et ubi principi cordi hæſerit, uelle auri quippiam à ſatrapis aut commercia exercentibus (quia ſumma inibi uiget iniuria, paſſim debacchantibus latrunculis, ſæuientibus præſertim in Mahumetanos Mamaluchis) dat princeps ad arcis Præfectum binas literas: alteris continetur, ut concione aduocata in arcem quos uoluerit accerſat: alteris continuo colliqueſcit mens principis, id eſt quid princeps à ſubditis conſequi uelit. Quibus perlectis, haud mora, imperata faciunt, æquum uel iniquum iubeatur, nulla habita ratione. Hunc morem corrogandi auri commentus eſt princeps. Vſu tamen quandoque euenit, ut ſint tantarum uirium ſatrapæ, ut etiam iuſſi adeſſe nolint, gnari uim illaturum tyrannum eſſe. Ob id ſæpenumero, ubi explo ratum habent uocaturum eos eſſe arcis Præfectum, mox in turcarum regionem dilabuntur. Hæc ſunt quæ quaſi de eorum moribus collegimus. Id etiam obſer uauimus, uigiles in turribus non uoce, ſed tympano uigilias cuſtodiáſque agere, correſpondentibus inuicem ictu tympani uigilibus. Sed ſiqui forſan uigilum ſemiſomnes, uel paruo horæ momento ad teſſeram non reſponderint, illi actutum ueluti ſuarum deſertores cuſtodiarum carceri ad annum mancipantur.

De his quæ Damaſci uiſuntur. Cap. VI.

POSTQVAM reguli Damaſceni mores explicuimus, in rem eſſe iudicamus, ut nonnulla quæ inibi conſpicati ſumus, elegantiam urbis concernentia expediamus: nam ea urbs incolarum numero frequens eſt admodum, eadémq; ditiſſima. Mirum dictu eſt, quantum opulentia ac eximio artificio polleat: quippe quæ affatim commeatuũ ferme omnium habet, rei præſertim frumentariæ carniúmque, & id genus annonæ. Scatet omnifariam fructibus, & cumprimis per totum annum recentiũ uuarum illic eſt ubertas. Sunt præterea ibi mala punica, chryſomela, amygdalæ, & proceriores oliuæ, eædémque optimæ. Roſæ item albicantes rubentéſq;, & ſanè pulchriores quàm unquam uiderim, & rurſum poma omne genus ſuauiſſima, pyra uero ac perſica guſtu inſuauia. Rationem huius inſuauitatis non aliam afferebant, quàm aquarum copiam nimiam. Fluuius lympidiſſimus urbem interfluit, ob id plerunq; in ſingulis ædibus ſignati fontes conſpiciuntur elaborati, præſertim opere teſſellato, muſeacum appellant. AEdes autem eorum à foris inelegantes ſunt, ſed intus decentiſſimæ multiplici marmore, & cumprimis ophite lapide eas exornante. In urbe ſunt complura delubra, Moſcheas appellant. Sed quod cæteris præſtat, id conſtructum eſt inſtar baſilicæ diui Petri urbis Romæ, ubi magnitudinem inſpexeris, ſi tamen id demas, quod in meditullio nulli ſunt imbrices uel tecta, ſed pateſcit ut ſis ſub diuo. Circum uero delubrum omnia concamerata ſunt. Illic peculiari cultu ſanctiſſimi uatis Zachariæ ut uerum corpus obſeruant, idq; ſummo in æſtimato habent. Valuæ delubri præcipue ex metallo quaternæ inſignes plurimum, inq; delubro plures fontes, iidémque conſpicui. Superſunt adhuc collapſarum ædium monumenta, quæ à Chriſtianis olim incolebantur, Canonicam appellant, ea opere Moſeaco exculta erat. Videre etiam licuit eum locũ, ubi ferunt ſeruatorem noſtrum diuũ Paulum increpuiſſe his uerbis. Saule, Saule, quid me perſequeris? Is locus eſt

Damaſci opulentia.

extra urbem ad primum lapidem: ibi Christiani humantur, qui in ea urbe è uiuis decedunt. Visitur etiam ibi ea turris, quæ diuo Paulo pro custodia data est: ea mœnibus urbis connexa est. Eum uero locum turris, unde ab angelo sanctus Paulus exemptus est, nequicquam obstruere Mahumetani tentauerunt: nam ubi uesperi obstruxerint, mane reseratum offendunt: idque ui numinum euenire autumant, ne actæ rei testimonium desit. Vidi etiam illas ædes, in quibus, ut fama fert, Cain Abel fratrem confecit germanum: eæ enim ab altera urbis parte sunt ad primum lapidem in conualle quadam sitæ, tamen in colle decliui. Sed hinc redeamus ad peregrinos milites quos uocant Mamaluchos, déq; eorum licentia, qua in ea urbe abutuntur multo licentius quàm par est, profilientes differamus.

De Mamaluchis Damasci. Cap. VII.

SVNT itaque Mamaluchi ex ea hominum nota, qui à nostra fide desciuerunt, ábq; Syriæ Præfecto ueluti mancipia emuntur. Illud compertum habemus, id hominũ genus solers esse admodum: quippe qui tum disciplina militari, tum literarũ studio exercentur tantisper, donec peritiores euaserint. Indiscriminatim tam parui quàm magni stipendia sub Præfecto merent: id stipendium senos seraphos (id est auri genus) non excedit mense singulo, præter sui, ac serui, necnon equi uictum: tantóque maiore stipendio conducuntur, quanto strenuiores & manu promptiores euaserint. Igitur non perambulant urbem, nisi bini, uel terni simul: illis enim probro daretur maximo, si sine comite incederent. Et ubi inter eundem obuias habuerint ternas uel quaternas mulieres, licentia eis concessa uel extorta, in quibusdã diuersoriis, chanos uocant, quà sciunt iter factu ras mulieres opperiuntur, & ut propius accesserint priui priuas corripiunt, eísq; introductis licenter nimium utuntur. Conantibus Mamaluchis frontem earum retegere (uelata enim facie incedunt) obsistunt maxime, nec cognosci uolunt mulieres: nos enim norunt, licet à nobis agnosci nolint. Instant audacius Mamaluchi, & solita petulentia se uelle eas detegere asseuerant. At illæ inquiunt: Satísne ac super est, quòd corpora nostra uulgastis, próq; libito usi estis, nisi etiam frontem nostram aperiatis? Tunc Mamaluchi eas missas faciunt. Verum quandoque accidit, ut rati prostituere principis filiam, suasmet uxores comprimant: ídque dum ego illic agerem usu euenit. Mundum muliebrem curant quàm quæ maxime: uestibus sericeis utuntur, & eas cooperiunt gossipinis pannis, eisdémque tenuissimis, quasi instar serici. Ocreis utuntur albicantibus: soleis uero coccineis, aut sanè purpureis. Caput multiiugis exornant monilibus: delectantur inauribus, & in digitis gestant condalia. Nubunt totiens, quotiens libuerit: ubi enim pertæsæ fuerint prioris coniugis, sacerdotem suæ fidei Præfectum (Cadi appellant) adeũt, seiungíque efflagitant à priore coniugio. Discretionem huiusmodi eorum lingua Talacare nuncupant. Peracto itaque à Cadi eorum sacerdote diuortio, ad alia noua transeunt: itidémq; uiris licet. Sunt qui autumẽt Mahumetanos quinas uel senas simul habere uxores: quòd minime animaduerti: reor tamen, ut licuit intelligere, binas, uel ad summum ternas eos uxores ducere. Vescuntur in propatulo, in emporiis præsertim, ubi promercalia uisuntur: & ibi quicquid est esculenti excoquitur. Vescuntur equis, camelis, bubalis, hœdísque, & id genus animalibus. Recentis casei summa est copia. Quibus lac est uenale, il circundunt

Cadi.

Polygamia.

quadraginta

quadraginta uel quinquaginta capreas, eáſque ubi lac emere uolueris, in ſuperius deuehunt cœnaculum, etiam ſi triplex foret contignatio, coràm in uaſe ſtanneo lac emungunt. Supra palmum longas habent capreæ auriculas: ubera habent multiplicia, fœcundæ admodum. Tuberum ibi ingens eſt ubertas: nam nonnunquam illò uiginti quinque, aut triginta cameli tuberibus onuſti conſpiciuntur: & tamen intra triduum uenduntur. Aduehuntur ex Armeniæ montibus, ex Aſiáque minore, quam Turchiam, alii Anatoliam appellant. Turchia. Mahumetani longioribus ueſtibus utuntur fluxíſque, eiſdémque ſolutis, panneis uel ſericeis: plerunque caligis utuntur goſipinis, ſoleíſque albicantibus. Ii ubi obuiam habuerint quempiã ex Mamaluchis, etſi Mahumetanus præſtaret cæteris, qui inibi mercimonia exercent, illum tamen honore proſequitur, cædítq; illi de ſemita, qui ſi ſecus agerent, ſcipione haud dubie uapularent, admonerentúrque. Sunt item ibi tabernæ complures mercium à Chriſtianis conductæ: in illis ſerica omnifaria, & præſertim ex altera parte uilloſa, uelutum appellant, & id genus Velutum. complura: uerum Chriſtiani ibi à Mahumetanis male accipiuntur.

Quomodo ex Damaſco itur ad Mahumetis Mecham, & de Arabum moribus. Cap. VIII.

POSTQVAM plus iuſto forte de Damaſcenis rebus diſſeruimus, urgeórque ſolicitudine perficiendi ſuſcepti itineris, pergam expedire alia. Igitur anno ſalutis quingenteſimo tertio ſupra milleſimum, menſis Aprilis octaua luce, cum accepiſſem camelos, Carauanam uocant, expediri, ut Mecham contenderent, nouarum rerum percupidus, eſſémque expers eorum conſuetudinis, qui illuc erant profecturi, inii cum Mamaluchorum duce amicitiam: is fidem noſtram abnegauerat. Ad eum itaque ubi receptum habui, ære medio mox me donauit amictu, quo Mamaluchi uti ſolent: datóque equo pernici ac feruido, cæteris conſociauit Mamaluchis. Id, ut ſum præfatus, ui maxima auri, ac aliarum rerum, quas illi dono dedi, conſequutus ſum. Aggreſſi tandem iter ſumus, ac itinere dierum trium perfecto, ad locum quendam peruenimus, cui Mezarib nomen eſt. Illic tridui moram fecimus, ut itineri capeſcendo ſumerent mercatores neceſſaria, camelos præſertim, & complura alia. Eius loci princeps quidam eſt, quem Zambei uocant: aruis Arabibus ſimul imperitat, éſtque ingentium uirium do- zambei. minus. Huic terni ſunt germani, ac nati quatuor: alít equorum quadraginta milia, ínq; eius regia equarum dena milia, ac camelorum quaterna milia uiſuntur. Pateſcit in immenſum ager: utpote itinere bidui, ubi armenta huiuſmodi pecua ſcere ſolent. Is princeps Zambei capeſſurus bellum, tantarum eſt uirium, ut Babylonis Sultano, ac Damaſci præfecto, Hieroſolymorúmque principi ſimul arma inferat. Et cum leguntur fruges, prædæ inhiat ſtudio incredibili, miráque impoſtura circumuenit Arabas. Nam aliquando arbitrantur Arabes procul, utpote ſpatio mille paſſuum uirum abeſſe, & mane poſtridie prædabundus adeſt, inopinatóq; corripit nihil tale metuentes: aduenienſ inſperatò rem frumentariam ac hordeum ipſis inditum ſacculis aſportat aliò. Nonnunquam perdius ac pernox excurſionibus populabundus inſiſtit irrequietus admodum. Vbi uero gradum ſiſtere placuerit, equabus iam ob curſum feſſis camelorum lac propinat, ceu rem frigidam. Verumenimuero uiſum eſt mihi iumẽta huiuſcemodi non curſu,

ſed uolatu ferri inſtar accipitris. Id licet teſtari, quoniam coràm uidi iens cum eis
Arabes. ſimul. Illud etiam uobis compertum ſit, memoratos Arabes equis inſtratis inſidere, ſoláque tunica interiore amiciri. Pro telis ferunt harundinem longam decem aut duodecim brachiorum, cui ferrum in cuſpide ineſt, circúmque cuſpidem ſericum elaboratum. Et ubi excurſiones ſunt fiendæ, adeo conſertim incedunt, ut turmatim eos iter agere exiſtimes. Statura ſunt deſpicabili paruáque: color eſt inter fuluum & nigrum, uox eſt muliebris, capillum habent promiſſum extentúmque, eundémq; nigricantem. Frequentiores ſunt quàm quiſquam autumare queat: inter ſéque concertant diuturniore prælio: montana incolunt: ſtatáq; prædandi habent tempora: id enim tempus miro ſtudio obſeruant, quo exploratum habent illàc tranſituros eſſe qui ad Mecham contendunt. Tunc ueluti latrunculi obſident itinera, & prætereuntes opperiuntur, ut eorum fortunas populentur. In prædam ituri ducunt ſecum omnia, uxores, natos, & quicquid poſſident fortunarum. AEdes eorum imponunt camelis: quandoquidem nullas habent ædes: tentoriis & conopeis ut noſtri milites utuntur. Huiuſmodi tabernacula ex lana nigra ſunt confecta, eadémque depexa uilíque admodum. Igitur undecima Aprilis cameli, id eſt carauana, numero quaſi triginta quinque milium ex Mezarib diſceſſere, ad quadraginta milia hominum numerus aſcendit. nos uero non plus ſexaginta eramus ex Mamaluchis, qui loco præſidii cuſtodiendos ſuſceperamus camelos, id eſt ipſam carauanam, ſic enim collocabantur pro cuſtodia Mamaluchi trifariam diuiſi: alii in fronte, mediam aciem tenent alii, alii agmen claudebant: eo modo incedunt itinerantes, ut paulo poſt aperiemus. Primum igitur omnium ſcire conuenit, quòd à Mecha Damaſcus abeſt itinere quadraginta dierum, ac totidem noctium. Diſceſſimus ergo à Mecarib, itérque egimus ea die uſque ad horam uigeſimam ſecundam. Tunc Agmirus dux teſſera data iubet eò loci ſiſti omnes, ubi ſignum exaudierint. Et ſimul omnes exaudito ſigno conſiſtunt: exonerandis onuſtis camelis, cibo capiendo, ſpatium duarum horarum abſumitur. Dat teſſeram rurſum dux, & actutum onuſtis camelis illinc abeunt. In cibatu camelis dantur ſingulis quini panes hordeacei, haud cocti, magnitudine mali punici. Inſcenſis equis iter agunt nocte ac die ſequentibus uſq; ad horam uigeſimam ſecundam. Hora uigeſima ſecunda eundem ſeruant morem quem paulo ante memorauimus. Singulis octonis diebus aquam hauriunt, egeſta humo aut ſabulo. Inueniuntur tamen nonnulli putei ac ciſternæ. Temperant octauo die ab itinere, camelis bidui mora data ad recuperandas uires. Grauantur pondere incredibili cameli, quippe qui geminum pondus ferunt, utpote duorum mulorum. Illis eſt potus in ternos dies tantum.

De robore Mamaluchorum. Cap. IX.

VBI GRADVM ſiſtere contigit ad aquas prædictas, ſemper oportuit cum maxima Arabum manu confligere, ſed plerunque incruentum certamen: nam etſi creberrime manum conſeruimus, tamen unum tantum homine occubuiſſe conſtat: adeo enim ſunt imbelles Arabes, ut à ſexaginta Mamaluchis Arabum quinquaginta milia cohiberi potuerint, quoniã ex eis qui pagani nuncupantur, non ſunt Mamaluchis ſtrenuiores, armiſq; capeſſendis aptiores, ac manu promptiores. Noueritis profecto me coràm plura uidiſſe, quæ Mamaluchorũ bellicam

bellicam uirtutem præ ſe ferebant. Memini inter cætera uidiſſe è Mamaluchis quendam, qui poſito ſupra uerticem ſerui malo Aſſyrio, & ad diſtantem ad duodecim, uel quindecim paſſus ueluti ad ſcopum ictum deſtinare, & altero iactu malum Aſſyrium è uertice deturbare. Vidi & alium Mamaluchum citatiſſimo gradu agentem equum, ephippia eidem equo quo inſidebat detrahentem inter currendum, eáque capiti imponentem, & rurſum ſternentem currendo eundem equum. Ephippiis more noſtro utuntur.

De Sodoma & Gomorra urbibus. Cap. X.

PERACTO itinere duodecim dierum deuenimus ad conuallem Sodomæ ac Gomorræ. Vera equidem refert ſacra pagina. Superſunt adhuc collapſarum urbium ueſtigia, diuináque iræ teſtimonium. Aſtruere licet, tres eſſe urbes, quæ ſingulæ in cliuo ſingulorum montium ſunt poſitæ, & circiter altitudinem trium uel quatuor cubitorum adhuc uiſitur neſcio quid inſtar ſanguinis, quaſi exprimat rubricantem ceram humo admixtam. Ego certe crediderim id genus hominum corruptiſſimum uitiorum labe fuiſſe, argumento quòd circum urbes regio arida incultáque ſqualet humo, nullius ferax, aquarum præſentim expers. Veſcebantur olim illi manna: & cum diuino munere abuſi fuiſſent, uapularunt uerbere atrociſſimo. In dei euidens miraculum adhuc conſpicitur ruina urbiũ. Præteritis ad uingiti mille paſſus urbibus, è noſtris circiter triginta tres ſiti occubuere, obruti fuere inibi ſabulo complures ſemineces, tantum fronte retecta. Progreſſi nonnihil nacti ſumus montem paruum, ad cuius radices aqua reperta eſt, cuius inuentu gauiſi ſumus plurimum, ibi ſtatiua fecimus. Poſtridie illius diei luce prima affuere Arabum uiginti quatuor milia, hauſtæ aquæ pretium repoſcebant. Reſpondentibus nobis, ſoluere nolle, id quoque munere deorum datum eſſe: continuo conſertum eſt prælium: ſucclamantibus illis, nos eorum latices hauſiſſe. Nos uero in monte prædicto tanquam in loco tutiore conglobati, camelos ceu propugnaculum aliquod obiecimus uice muri. Mercimonia exercentes recepti erant in aciem mediam, id eſt in medio camelorum, nobis quaquauerſum acriter præliantibus: tam diúque certatum eſt, quoad hoſtes nóſque bidui mora latices defecere. Montem corona cinxerant Arabes, iactabántque in camelos irrumpere uelle. Tandem ut modum prælio faceremus, adhibitis ad conſilium negotiatoribus, dux noſter Arabibus ducentum ac mille aureos nummos dari iubet. At illi accepto auro dixere nos minime perſoluturos eſſe hauſtam aquam denis aureorum milibus. Tunc intellectum eſt à nobis alia quærere gentem quam nummos, quaſi nodum quæreret in ſcirpo: ob id dux noſter continuo edicit, ut in omni agmine nullus qui armis ferendis aptus foret, camelum inſcenderet, ſed prælio ſe expediret quamprimum. Poſtridie mane præmiſſis camelis, nobíſque agmen claudentibus, ut iter agere cœpimus, tercentum ferme numero eramus, conſertum eſt prælium: è noſtris cecidere duo, uir & mulier, nec aliud incommodi paſſi ſumus. Ex Arabibus uero confecimus mille ac quingentos. Nec uos ſubeat admiratio, quod tantam ſtragem pluribus pauci intulerimus. Occidioni cauſam præbuit, quòd illi ſola interualla propè nudi agebant, inſtratíſque equis inſederant, eóque neceſſitatis adducti erant, ut inſtantibus nobis ad propria uix remeare quiuerint.

Eremus anydros.

Atrox prælium

De monte culto à Iudæis. Cap. XI.

SPATIO dierum octo nacti ſumus montem, qui patet ambitu decem aut duodecim mille paſſuum. Hunc montem incolunt Iudæorũ circiter quina milia. Ii nudi incedunt: magnitudine ſunt inter quintum & ſextum palmum: uox eſt illis muliebris: nigri ſunt coloris, ſed inter ſe nigricante colore differunt. Nulla alia re ueſcuntur quàm hœdinis carnibus. Circunciduntur, nec ſe inficiantur eſſe Iudæos. Si caſu quopiam Mahumetanus ad eorum manus deuenerit, is crudelem in modum decoriatur uiuens. Ad radices montis offendimus cuniculum, is eſt meatus ſubterraneus, unde deriuabant aquæ plurimæ. Nacti hanc opportunitatem, ſexdecim milia camelorum onerauimus, cuius rei pertæſum eſt Iudæos. Palabantur errabundi in eo monte ceu hinnuli. A' deſcenſu tamen montis temperabant: quippe qui Mahumetanos oderunt quàm qui maxime. Infra montem uiſebantur ſeptem uel octo ſpineæ arbores mira pulchritudine, ínque eis par turturum comperimus: quæ res ceſſit loco miraculi, cum tot itinera metiti eſſemus, & nulla animalia uolucréſque conſpicati fuiſſemus. Poſt hæc iter egimus duorum dierum, & tandem peruenimus ad urbem quandam, cui nomen eſt Medinathalhabi. Ad quartum lapidem à dicta urbe in puteum inuenimus. Ibi carauana, id eſt camelorum agmen conſtitit, ibíque unius diei ſumpta mora, illic quiſque ſe lauit, induítque mutatoria, ut nitidiore amictus habitu urbem lætius ingrederetur. Ea frequens eſt populo, quippe quæ circiter ædes trecentas habet. Mœnia ut aggeres ex humo: domus uero tum lapideæ, tum lateritiæ ſunt: Ager qui urbi adiacet ob diuinam interminationem nullius ferax, ſi id excipias quod ab urbe ad geminum lapidis iactum circiter quinquaginta palmæ uiſuntur, quæ cariotas ferunt. Præterfluit hortum quendam ibi aquarum decurſus. Is quaſi ex loco cliuoſo ad gradus fermè uicenos quaternóſque in ſubiectam planiciem effunditur: inde aquantur cameli, cum illuc proficiſcuntur. Sed tempus iam appetit ut eorum refellam opinionem, qui autumant Mahumetis uiri impuriſſimi arcam apud Mecham in aere abſque adminiculo penſilem conſiſtere. Ego longe aliter ſentio, affirmóque ea nec uera, neque ueriſimilia eſſe, utpote qui coràm hæc perpendi, uidíque locum ubi humatus eſt Mahumetes in memorata urbe Medinathalhabi: moram enim inibi tridui fecimus, ut in horum omnium certiſſimam deueniremus notitiam. Prima die urbem iniimus. Cum uero delubrum eorum, Meſchitam appellant, ingredi contendebamus, id prius non licebat quàm comite quopiam paruo uel magno. Ii apprehenſa manu nos illò ducebant, ubi humatum aſſeuerant Mahumetem.

Madinathalhabi vrbs.

De delubro & ſepulchro Mahumetis, déq; eius ſociis. Cap. XII.

DELVBRVM eius teſtudinatum eſt, longitudine paſſuum centum, latitudine uero paſſuum octuaginta pateſcit. Gemina porta ingreſſus adeuntibus patet. A' latere triplici tegitur opere concamerato: fulcitur columnis quadringentis ex lateritio opere albicantibus. Lychni penſiles accenſi, lampades appellamus, plures admodum, numero quaſi trium milium. Ab altera delubri parte in priore loco Meſchitæ turris uiſitur ambitu quinque paſſuum quaquauerſum teſtudinata, pannóque contecta ſericeo: ea crate ærea faberrime facta fulcitur, diſtantia duorum paſſuum, ábq; adeuntibus quaſi per tranſennam conſpicitur.

Læuorſum

Lævorſum anguſta porta itur ad turrim,& cum eò perueneris,rurſum anguſtio re ianua admittendus eſt. Hoſtium huiuſmodi hinc & hinc complures codices bibliothecæ inſtar honeſtant:alterum latus uiginti,alterum uero quinque & uiginti condecorant:illi enim Mahumetis ſociorúmque traditiones fœdiſſimas, te norémque uitæ eius continent. Intra dictam portam ſepulchrum uiſitur, id eſt defoſſus locus,ubi adſtruunt conditum eſſe Mahumetem, ſocióſque eius, Nabi uidelicet,Bubacar & Othomar, Aumar & Fatoma . At Mahumetes dux erat, Nomotheta Turcarum. Arábſque natione.Mahumetis gener erat Hali: quippe qui eius natam Fatomã uxorẽ duxerat. Bubacar is eſt,quem ferunt inter purpuratós patres relatum eſſe, ádq; ſummũ apoſtolatus apicem nequicquam aſpirauiſſe. Othomar & Aumar in exercitu Mahumetis Præfecti militum erant. Ii ſinguli ſingulos habent geſtorum traditionúmque ſuarum codices.Ob eam rem diſcors admodum id genus fœdiſſimum,inter ſe concertant,aliis alia affirmantibus,multifariam enim diuiduntur,nec ſatis ſciunt cui potiſſimum credant,mutuíſque ob id cædibus ſe conficiunt ceu beluæ,his addicti hæreſibus ac falſis opinationibus penſique nullius.

De ſecta Mahumetis. Cap. XIII.

NVNC VERO denarrabimus mores ac ſectam Mahumetis. Igitur in excelſiore turris parte eſt locus patens in circuitu faſtigium turris extra ambire uolentibus.Mox compertum fiet uobis,quibus uſi ſint dolis, ut carauanæ impoſturam facerent.Primo ueſperi,quo illo deueneramus, ut uiſeremus Mahumetis ſepulchrum,dux agminis ad ſe accerſiri delubri,id eſt Meſchitæ antiſtitem iubet,eúmque in hunc ferme modum alloquitur:Eò ueniſſe ut uiſeret Nabi, quæ uox prophetam Mahumetem ſignificat,corpus:pretium eius rei ſaraphorum ſorte quaterna milia:parentes ſe habere nullos,minúſque germanos, ſorores,coniuges,natóſque,neque ſe illò contendiſſe commercii cauſa,ut aromata, aut baccas, & id genus monilia præſtinaret: profectioni cauſam dediſſe deſideriũ ſeruandæ animæ,amorémue comparandæ ſalutis:ob id ſe ardere deſiderio uiſendi corporis prophetici.Ad hæc præfectus delubri,Sidi appellant,quaſi lymphatus reſpondit.Audéſne his luminibus,quibus tot patraſti ſcelera,eum uelle conſpicari, cuius intuitu deus maximus cœlum ac terram creauit? Et rurſum dux noſter,Domine rex uerum dicis,ſed abs te unum liceat impetraſſe,ut uideam prophetam: quo uiſo,in eius gratiam effodiam mihi mox lumina. Sidi uero reſpondit.Cuncta tibi aperiam princeps, Nemo it inficias quin hic propheta noſter uitam exuerit:qui ſi uoluiſſet,potuiſſet quidem apud Mecham decedere: uerum ut inopiæ ſpecimen præ ſe ferret,eóque nos inſtrueret exemplo, hic quàm alibi maluit rebus humanis exui, ilicóque in deorum ſedes relatus eſt ab angelis, adeóque in cœlum ueluti compar receptus eſt conſeſſum . Et iterum dux noſter ad templi præfectum, IESVS CHRISTVS MARIAE filius ubi eſt ? At Sidi, Impia perſuaſio. Ad Mahumetis pedes.Ad hæc dux noſter reſpondit. Sufficit,ſufficit,nolo plura ſcire.Poſt hæc delubro egreſſus dux conuerſus ad nos infit. Reſpicite pro qua re terna milia ſaraphorum prodigere uolebam. Eadem die ueſperi hora ferme tertia noctis, ex ſenioribus Mahumetanæ ſectæ decem forte uel duodecim carauanam ingreſſi ſunt:ea enim ad iactum lapidis ab urbis porta conſtiterat. Ii igitur ſucclamare cœperunt huc atque illuc curſitantes ceu fanatici, Mahumetes dei

nuntius reſurget: ô propheta, ô deus, Mahumetes reſurget, parce mihi deus. Exciti his inclamationibus dux noſter nóſque, arma expedire cœpimus, rati Arabas eſſe, qui direpturi carauanam aduentaſſent, percunctantes quidnam rei eſſet, quídue inclamarent, quoniam non aliter tumultuabantur, quàm nos Chriſtiani, cum inopinato reſcimus factum eſſe miraculi quippiam. At ſenes reſponderunt, Num conſpicitis fulgorem qui è ſarcophago prophetæ Mahumetis effulſit? Ad hanc uocem dux noſter: nihil, inquit uideo, nóſque percunctatus eſt, uidiſſemúſne quippiam. Reſponſum eſt à nobis, nihil uidiſſe nos. At unus ſenum, eſtíſne, inſit, mancipia, id eſt Mamaluchi? Huic rurſum dux, ſumus ſane mancipia. Tunc ſenex, uos domini nequitis cœleſtia conſpicari, utpote Neophyti, ínque noſtra fide nondum firmi. Ad hæc noſter dux reſpondit. O inſani, daturus eram aureorum terna milia, mehercle dabo nunquam, canes canibúſque prognati. Noueritis ìtaque non ſplendorem è ſepulchro emicuiſſe, ſed ſenes ignem flammámque commentos eſſe, ut ſub uelamento fulgoris nobis imponerent, ceu diuinitus id ſplendoris contigiſſet. Ob eam rem iuſſit dux, ut de cætero nemo noſtrum delubrum iniret. Id etiam exploratum uobis fiet, adiuratiſſimèque uobis aſtruimus, inibi ferrum calybémue haud eſſe, minúſq; magnetem, nec propius montem quàm ad quartum lapidem eſſe. Nos illic tridui moram egimus, cauſa reficiendi agminis. Ad eam urbem commeatus omnéque annonæ genus ex Arabia felici, ábque Babylone, Cayrum uocant, necnon AEthiopia comportantur maríque aduehuntur Erythræo, à quo urbs abeſt itinere quatuor dierum.

Præſtigia.

Quomodo itur ad Mecham.

Cap. XIIII.

POSTEAQVAM ineptiarum deliramentorúmq; ac nugarum Mahumetis ſatietas, imò faſtidium nos cepit, decreuimus progredi, itérq; cœptum perficere duce piloto, qui itineris curſum moderabatur pyxide ac pagina marina, ut ſunt ſulcandi æquoris peritiſſimi. Auſtro igitur ferebamur, puteúmq; elegantiſſimum offendimus: inde enim immenſa aquarũ ubertas deriuabat: eius fontis incolæ auctorem memorant diuum Marcum euangeliſtam architecto deo, cum ea regio ſiccitate incredibili exaruiſſet: is ab agmine noſtro epotus eſt. Nollem tamen obliuioni tradere, quæ comperi in mari cognométo Arenæ, id à nobis prius repertum eſt quàm Iudeorum montem nacti eſſemus. In mari igitur huiuſmodi arenoſo iter quinq; dierum ac noctium habuimus. Iam iam uobis innoteſcet, cuiuſmodi mare exiſtat. Ea ſunt arua patentia, quæ arenis ſtrata ſunt albicantibus pollinis inſtar. Si quo ſiniſtro pede uſu eueniret, ut ii qui illac iter agunt Auſtro ferrentur, ut ſeptentrione aguntur, ſabulo obruti occumberẽt omnes: Nam etſi proſperis uehebamur flatibus, atro tamen turbine ſabuli adeo inuoluebamur, ut adempto è conſpectu interuallo decem paſſuum alter alterum non conſpiceret. Ob id incolæ camelis uehuntur caueis incluſi ligneis, ínque eis uitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui non aliter quàm in undabundo mari pyxide ac pagina ducuntur, & ibi ſiti exanimati ſunt complures: alii interiere ob hauſtos plus iuſto latices, cum fontis facta fuiſſet poteſtas, tantum aquæ bibe runt, ut crepuerint medii. Et illic fit Momia. Vbi uero à ſeptentrione flant uenti Eteſiæ,

Pilotus.

Arenoſi maris pericula.

Momia.

Eteſiæ, tunc arena tollitur in altum, in montémque conglobata fertur. Is mons Sinai montis eſt brachium. Quò ut peruenimus, pylæ à nobis repertæ ſunt manu & arte elaboratæ: ianuam ipſi appellant. Ad læuam dicti montis in faſtigio antrum eſt ad quod patet aditus porta ferrea. Comminiſcuntur quidam, eò loci Mahumetem contemplationi uacauiſſe. Illic noſtris auribus ingens ſtrepitus, clamórque horridus inſonuit: nam prætereundo montem prædictum tantum diſcriminis ſubiimus, ut uix nos euaſuros arbitrati fuerimus. Relicto itaque puteo iter egimus dierum decem, bíſque cum quinquaginta milibus Arabum præliati ſumus, & tandem aliquando ad Mecham deuenimus: & ibi uigebant bella, concertantibus inuicem germanis, uter eorum regno Mechæ potiri deberet.

De forma & ſitu Mechæ, & cur illuc contendant Mahumetani. Cap. XV.

IAM TEMPVS appetere uidetur, ut de famigerata urbe Mechæ nonnihil diſſeramus, quidnam ſit, quomodóue ſituetur, quíue illi moderentur. Vrbs eſt elegantiſſima, cultáque magnopere: quippe quæ ambitu ſenum milium ædium continetur. Domus ſunt incolatu optimæ, æque ac noſtræ, uiſuntúrque nonnullæ trium aut quatuor milium aureorum impenſa. Vrbs mœnia non habet. Ad geminum ferè ſtadium ab urbe nacti ſumus montem, ubi uia erat ui inciſa, ea ducebat ad ſubiectam planiciem. Vrbis mœnia ſunt montes, quibus quaquauerſum uallatur: quadruplicem habet aditum. Moderator urbis & ipſe Sultanus eſt, è quatuor germanis unus, ex ſtirpe Mahumetana, parétque Sultano Babylonis, quo cum reliqui tres fratres diuturniore prælio certant. Igitur octauadecima Maii Mecham iniimus urbem. Ingreſſus patuit ab ea parte quæ Septentrionem reſpicit: mox per decliuum locum in planiciem deuentum eſt. Ad meridionalem partem montes bini ferme ſe complectuntur, diſcreti anguſto interuallo: eà itur ad Mechæ portum. Quà uero ſol oritur, uiſuntur montis fauces inſtar conuallis cuiuſpiam. Illàc iter pateſcit ad eum montem, ubi Abrahæ & Iſaac patriarchis ſacrificant. Is mons ab urbe abeſt ad octo uel decem mille paſſuum. Altitudine conſurgit terni iactus lapidis, conſtátque non marmore, ſed neſcio quonam lapide colore à marmore diſſimili. In faſtigio montis eſt delubrum, Meſchitam uocant, fabricatum more eorum: id tres habet aditus. Ad montis radices ſunt geminæ ciſternæ, quæ incorruptas ſeruant aquas: altera carauanæ Babylonis, altera Damaſcenis camelis latices propinat. Aqua eſt pluuia, procúlque illinc deriuat. Sed ad urbem reuertamur, cum opportunum erit de more ſacrificandi, quo ad radices montis utuntur, affatim dicturi. Itaque urbe inita, mox Memphiticam carauanam offendimus, quæ ſpatio dierum octo nos præuenerat: neque eà uenerat, quà nos iter fecera-

Carauana.

mus. Carauanam huiuſmodi ſexaginta quatuor milia camelorum complebant cuſtodibus Mamaluchis centum. Id in primis innoteſcet, uobis opinione cunctorum, urbem memoratam deum maximum diris maledictionibus eſſe execratum, argumento quòd nullius eſt ferax fructus, cunctarúmque regionum infœcundiſſima. Aret comprimis aquarum indigentia: adeóque in immenſum aquarum pretium excreuit, ut duodenis denariis tantillum aquæ emere nequeas, quo ſitim unius diei expleas. Iam ſubiiciam quo nam modo uictitent. Plerunq;

Mechæ ager ſterilis.

ex Babylone, siue Memphi Nilotica urbe, Cayrum uocant, commeatus illò marí Erythræo comportantur, portu præsertim inseruiente, cui Gidæ nomen est: is abest à Mecha quadraginta mille passibus. Commeatus suppeditat perbeata appellatione felix Arabia, annonam mittit & AEthiopia. Illic comperimus peregrinorum numerum maximum: Alii ex AEthiopia, ex utraque India alii, ex Persíde alii, alii ex Syria profecti erant. Nusquam profecto frequentiorem uidi populum, quantum mora uiginti dierum perspicere licuit. Ii uariis de causis illò accesserant: commerciorum alii causa, nonnulli ut uotum absoluerent, ignoscentiarum causa eò contenderant, in quibus ignoscentiis mox exploratum fiet uobis quidnam agant.

De commerciis Mechæ Cap. XVI

PRIMVM omnium de mercimoniis quæ illò comportantur dicemus. Ex India maiore, quæ est intra extráq; Gangem fluuium, baccæ, id est uniones, & id genus monilia aduehuntur, affatímque aromatum: & præsertim ex ea urbe Indiæ maioris, cui nomen est Bangellæ, panni gosipini sericíque ducuntur. AEthiopia etiam sua mittit aromata. Quo fit ut fateri liceat, eam urbem famigeratum esse emporium omnium ferme rerum, baccarum, monilium, aromatúmque omne genus, serici, gosipini, ac unguentorum, quæ suauissimum fragrant odorem, quorum omnium summa est ubertas, & copia incredibilis.

De ignoscentia siue indulgentiis Mechæ. Cap. XVII

Templum Meche.

TANDEM redeamus ad peregrinorum indulgentias, quarum causa illò contendunt aduenæ. In urbe media delubrum instar colossei Romani, amphitheatrum dicimus, non tamen ex marmore procerioribúsque lapidibus, sed ex coctis lateribus: Amphitheatri instar nonaginta, aut sanè centum portas habet, éstque concameratum: ingressus descensu scalarum duodecim graduum patet hinc & hinc. In propylæo monilia tantum uenduntur. Ingressis undique auro obducti parietes effulgent splendore incomparabili. In inferiore parte templi, id est subtus loca concamerata, ingens hominum turba: nam inibi ad quatuor, uel quinque hominum milia non nisi unguenta odoratiora uendunt, & cum primis puluisculum odoriferum, quo humana corpora condiuntur. Inde ad Mahumetanos ferme omnes traducuntur odoramenta. Excedit enim omné fidem, quàm inenarrabilem suauitatis odorem fragrent ea unguenta, non aliter quàm si fores in myropolio, quod castoreum & id genus fragrantiores odores redoleat. Vigesimatertia Maii indulgentiæ in delubro cœptæ sunt erogari. Quonam modo id fiat iamiam referabimus. Delubrum in meditullio patet absque imbricamento, ínque medio est turris circunquaque senum passuum magnitudine: ea serico panno obuoluitur, supráque uiri unius altitudinem non exurgit. Turrim ineunt porta argentea: utrinq; sunt balsamo, ut ferunt, oppleta uasa: ea uisendi potestas fit omnibus in die Pentecostes. Memorántque incolæ, id balsami partem esse thesauri Sultani eius qui Mechæ moderatur. Ad omnem turris testudinem positum est ferrum instar oræ orbiculatum, idémque terebratum, cuiusmodi retinendis iumentis parietes muniuntur. Vigesimatertia Maii frequens populus cœpit horis antelucanis septies turrim ambire, deosculando singulos angulos, eosdémque identidem palpans. Ab hac turri ad decem uel duodecim

duodecim paſſus eſt turris altera inſtar ſacelli noſtro more extructi: ea ternos uel quaternos habet aditus. In turri media poſitus eſt puteus, qui agitur in profundum ad brachia quaſi ſeptuaginta. Is aquas ſalnitro infectas emittit. Puteo præfecti ſunt circiter octoni homines toti populo aquis hauriendis: & ubi frequens populus ſepteno ambitu priorem turrim circundedit, propius accedit, & tergi putei orificium tangens hæc præfatur, Sit in Dei honore: Deus indulgens mihi dimittat peccamina. His prolatis, qui aquam hauriunt ternas aquæ lagenas ſingulis puteo hærentibus infundunt, totúmque hominem à uertice uſque ad calcem abluunt. Madefiunt omnes, etiam ſi ſerico amicirentur. Tunc ſomniant ineptiores ac deliri infuſo latice ſe eſſe ab omni reatu emaculatos. Addunt fabulæ ſceleroſi abſumere reatus puteum. Aſtruunt etiam, priorem turrim quam ſupra memorauimus, ſeptemplici circuitu ambitam eſſe primam domum, quam unquam Abraham exædificauerit. Propterea ita loti, madidi adhuc ad eum montem, quò præmiſimus eos profectos eſſe ſacrificandi Abrahæ gratia, contendunt, illic biduo commorantes. Rurſum Abrahæ ad montis radices ſacrificant.

De ritu ſacrificandi apud Mecham. Cap. XVIII.

QVIA PLERVNQVE generoſos animos noua delectant, accenditúrque quiſque optimus ad magna ſubeunda horum narratu, ob id ut magnanimis fiat ſatis, compendioſius quantum quibo, eorum ſacrificandi ritum ſubiiciam. Igitur ſacrificaturi, alii ternos, quaternos alii, ſenos nonnulli uerueces mactant, adeóque laniena madet, ut ſupra terna milia huiuſmodi pecudum confecta fuerint quà ſol emergit iugulantur, mox inopibus in dei gratiam erogantur: nam ingens, eadémque incondita egentium turba aderat, utpote triginta milium: qui humo egeſta foueam agunt, ínque ea exuſcitatum ignem camelorum excrementis alunt, torréntque elargitas carnes, eiſdémque aſſatis ueſcuntur. Ego uero crediderim inedia compulſos, non uoti gratia egentes huiuſmodi illò profectos eſſe: adducórque ea coniectura, quòd nobis ingens cucumerum copia erat: abunde enim ex felici ac perbeata Arabia aduehebantur: illis nempe cortice dempto ueſcebamur: ſiliquas uero extra tabernaculum, ut aſſolet, proiiciebamus: at inopes numero quadraginta uel quinquaginta correpturi cortices mox aderant, intérq; eos iurgium ingens uiſebatur ſuſcipiendarum ſiliquarum cauſa, parúmque à digladiatione aberant concertantes, utri eorum priores legerent ſiliquas uel ſabulo infectas. Ob eam rem in eam deuenimus opinionẽ, quòd eximendæ famis, non abluendorum reatuum cauſa eò aduenirent poſtridie eius diei eorum Cadi (is eius loci eſt apud eos, cuius ſunt apud nos uerbi dei concionatores) montem ſummum concionaturus ad ſubiectum populum conſcendit: nam circiter horæ ſpatium incolarum lingua concionatus eſt. Concionis ſumma erat, ut obortis lachrymis peccamina deflerent, pectora plangentes: ipſéque uoce ſublatiſſima hæc ſubdebat, O Abraham dilecte dei. Et rurſum, O Iſaac à deo electe, eiuſdémque amice: deúmque pro Nabi populo exora. His dictis continuo gementium uoces exaudiebantur. Habita concione rumor increbuit, Arabum manum numeroſiſſimam, utpote uiginti milium aduẽtare. Quo nuntio icti qui carauanam agebant, actutum quaſi lymphati in urbem Mechæ dif-

Cadi cõcio

fugiunt. Ad ſextum uſque lapidem à Mecha Arabas direpturos carauanam ueniſſe nuntiabatur, Ob id & nos tutò in urbem Mechæ dilapſi ſumus. Verum dum pedem ſtruimus circiter medium iter, id eſt inter montem & Mecham, à nobis deſpicabilis paries repertus eſt, latitudine quaternorum cubitorum. Circum parietem præteriens populus calculis ac lapillis ſolum conſtrauerat. Huius cauſam hanc eſſe referebant. Cum uidelicet diuus Abraham à deo iuſſus eſſet, ut filium mactaret immolantium ritu, ut præceptorum dei amans fertur natum Iſaac monuiſſe, ut imperata dei capeſſiturus ſe ſequeretur. Sequenti parentem nato Iſaac ementita & chari cuiuſdam forma aiunt cacodæmonem non longe à pariete aſtitiſſe, percunctatúmque fuiſſe amici appellatione, quónam contenderet. Reſpondenti Iſaac, ſe ad parentem proficiſci, qui eum opperiebatur: ad hæc hoſtem humani generis reſpondiſſe memorant, gradum reuocaret, quoniam ſi pergeret iter perficere, ſacrificaturum eum parentem Abraham eſſe: ferunt Iſaac hoc monitu dæmonis haudquaquam perterritum dixiſſe dæmoni, fineret parentem exequi imperata dei, poſtquam deo ſic erat complacitum. Hoc reſponſo narrant euanuiſſe dæmonem. Verum progreſſo nonnihil Iſaac, rurſum alterius chari accepta perſona, dæmonem itidem monuiſſe aiunt, ne uidelicet obſequeretur parenti, mactare eum paranti. Tunc ferunt Iſaac ira percitum lapillo impacto dæmonis frontem conſauciaſſe. In cuius rei monumentum illàc iter agẽs populus, ubi propius parietem acceſſerit iacere in murum calculos conſueuit: indéque in urbem ſe recipiunt. Dum iter agimus, cœlum inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt auitia huiuſmodi à uolucre illa traxiſſe genus, quæ Mahumeti in aurem loquebatur, ſub uelamento ſacri pneumatis. Inerrant dicti palumbes uicis, ædibus, tabernísque ipſis frumentariis, milii ac orizæ: uíxque licet eos abigere: occidere uero aut capere huiuſmodi palumbes propè capitale cenſetur. Arbitrantur enim incolæ, ubi memoratæ aues uapularent, orbem totum ruiturum: ob id impenſa aluntur in templo medio.

De unicornibus templi Mechæ, quos monocerotas appellant, qui ferme alibi non uiſuntur. Cap. XIX.

Vnicornes. AB ALTERA delubri parte ſepta uiſuntur, ſiue clauſtra mauis appellare: in his unicornes gemini aſſeruantur, locóque miraculi populo ſpectandos præbent. Nec ab re: res eſt miratu digniſſima: ſunt enim eiuſmodi, ut ilico denarrabimus. Alterum eorum, quem conſtat longe proceriorem eſſe, pullo equino triginta menſes nato haud abſimilem crediderim. Prominet in fronte cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor eſt alter, utpote anniculus, ac equino pullo ſimillimus: eius cornu quaterni palmi longitudinem haud excedit. Coloris eſt id animal equi muſtelini: caput cerui inſtar: collo non oblongo, rariſſimáque iubæ, ab altera parte ſolum dependentis. Tibias habet tenues, eaſdémque graciles admodum hinnuli modo. Vngulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referentes. Tibiarum poſteriorum pars exterior uilloſa eſt, pilíque plurimi. Sanè id animal ferum uidetur, uerum ferociam neſcio qua comitate condiuit. Eos unicornes quiſpiam Sultano Mechæ dono dedit, ceu rem inuentu rariſſimam, eandémq; pretioſiorem. Aduecti ſunt ex AEthiopia ab AEthiopum rege, ut eo munere

nere neceſſitudinem coniunctiſſime cum Sultano Mechæ præfecto iniret.

De nonnullis apud Mecham contingentibus, déque Zida Mechæ portu.

Cap. XX.

HOC LOCO. peropportunum uidetur ea recenſere, quæ in re ſubita acerrimum præ ſe ferunt ingenium: ubi ipſa ingruens neceſſitas, cuius ſunt amariſſimæ leges, ſic fiendum perſuaſerit. Illud mihi uſu euenit, operæq; pretiũ fuit, ut fugam meditans, clanculum à Mecha diſceſſurus uirum me explicuerim. Igitur cum forte à duce meo nonnulla emendi datum mihi fuiſſet negotium, in emporio attentius me obſeruans Mahumetanus quidam. Chriſtianum eſſe nouit: propterea his me uerbis percontatus eſt lingua patria, Inte mename, id eſt unde es tu? cui ego, Mahumetanus ſum: at ille, uerum non dicis: cui ego, per Mahumetis caput, ſum Mahumetanus. Rurſum Mahumetanus ille, Veni domum meam: quare ſecutus ſum hominem. Is ut domi fuit, cœpit me Italorum lingua percontari, unde nam eſſem, aſſeuerans me noſſe, ſubdénſq; me Mahumetanum haud eſſe, affirmans Genuæ ac Venetiis fuiſſe aliquando: & ut dictis fidem faceret potiorẽ, nonnulla memorabat quæ præ ſe ferebant eum uera locutum eſſe. Hoc intellecto, faſſus ſum ingenue me Romanũ eſſe, ſed Mahumetanæ fidei initiatũ me eſſe in urbe Babylonis Memphitica, factúmq; ex Mamaluchis unum. Hoc audito, uiſus eſt Mamaluchus ex denarratis non mediocrem cepiſſe uoluptatem, ob id honore me proſequebatur inſueto. Verum quia cordi hæſerat mihi longe ultra progredi uelle, Mahumetanũ percontabar, eſſétne ea urbs Mecha illa adeo famigerata, ut eius totus fermè orbis meminerit: ſciſcitabárq; ab homine, ubi nam eſſet baccarũ ac margaritarum, & id genus monilium, aromatũmue ingens, ut ferebatur copia: & item ubi eſſent tot mercimonia, quæ illò comportari dicebantur: eóq; omnis mea oratio pertingebat, ut explorata Mahumetani mente, compertũ fieret mihi, qua de cauſa illic cõmercia, ut conſueuerãt, non uigebant. Et quia percontando hominẽ, in cauſa eſſe Luſitaniæ regem, ceu maioris partis illius oceani moderatorem, Erythræíq; ac Perſici ſinus dominum minime dixi: ſuppreſſa ex compoſito regis mentione, ipſe mihi attentiore animo ueluti explorabundus, cœpit ex ordine cauſam exponere, cur nundinis non intereſſent commercia exercentes, ínq; unum Luſitaniæ regẽ cauſam reiiciebat. At ego, ubi eius regis meminit Mahumetanus, de induſtria regis famã carpere cœpi, ne in eam opinionem Mahumetanus deueniret, ut gratum haberem, quod illò commercii cauſa contenderent Chriſtiani. Mahumetanus uero ubi perpendit me ex profeſſo Chriſtiani nominis hoſtem eſſe acerrimum, honorificentius etiã ſolito me excepit. Et rurſum ex ordine cuncta denarrabat. Doctus omnia, amici appellatione eum rogitabam, hæc Mahumetanorum lingua ſubdens, Menaha menalhabi, id eſt: oro te ut mihi aſſiſtens, me inſtruas quo nam modo hinc abſcedere clanculum queam, iuratiſſime affirmans me iturum ad eos reges qui Chriſtianis forent infenſi, Mahumetanóque inſinuabam, ſcire me nonnulla arcana, eáque tanti penſi, quæ ſi comperta forent ipſis regibus, nulli dubium fore, quin abuſque Mecha continuo me accerſerent. Suſpenſus uerborum horum ſumma expectatione Mahumetanus, Quid, inquit, artis te precor noſti? Cui ego, fabricandis tormentis omne genus concedo nemini. At ille, Mahumetes

Ludouici diſſimulatio.

Explorandi ſolertia.

uſque laudetur, qui te talem huc miſit uirum, ut deis Mahumetanis inſeruias. Propterea duce eo in eius ædibus delitui ſimul cum ſua coniuge, precibúſque abs me contendebat, ut à duce noſtro impetrarem, ut ſibi liceret circiter quindenos camelos omniſariam aromatum onuſtos haud perſolutis uectigalibus à Mecha abducere: pro huiuſmodi enim abducendis mercimoniis Sultano ſaraphi triginta debebantur. Ego uero Mahumetanum in ſpem certiſſimã induxi abducendorum camelorum uel ſi centeni forent, & hoc aſtruebam licentiore Mamaluchorum ritu. Pro his tamen omnibus efflagitabam, ut mihi tuto in eius ædibus eſſe liceret. His auditis Mahumetanus, ueluti uoti ſui compos, gaudebat plurimum, cœpítq; ob eam rem me cuncta docere, monuítq; ut ad regem quendam maioris Indiæ regni de Decham me reciperem. Huius regis ubi opportunum duxerimus, mentio fiet. Itaq; pridie quàm Carauana abſceſſerit à Mecha, memoratus Mahumetanus iuſſit me in penitiore ædium ſuarum parte deliteſcere: poſtridie eius diei horis antelucanis buccinator Carauanæ ſono tubæ cunctos Mamaluchos admonebat, ut inſtratis equis iter ſuum Syriam uerſus dirigerent: differentibus aut abnuentibus ex edicto morte minitabatur. Vbi ea uox meis inſonuit auribus, ilico inceſſit me mentis horror, ac animi perturbatio tanta, ut continuo cœperim prehenſare, ac precari hoſpitis Mahumetani uxorem, ne me proderet, gemebundúſq; Deum maximũ exorabam, ut me ab hac interturbatione metúq; maximo aſſereret aliquando. Ea die quæ Marti dicata eſt, Carauana, id eſt camelorum agmen à mecha abiit, me deliteſcente in Mahumetani ædibus comite uxore eius. Mahumetanus autẽ Carauanam ſecutus eſt, uerum prius non diſceſſit, quàm coniugem monuerit, ut die Veneris me duci iuberet ad eam Carauanã, quæ à Zida portu Mechæ in Indiã profectura erat. Abeſt enim à Mecha is portus XL M paſſibus. Dum latui, quanta me exceperit mulier comitate, pro meritis minime referre poſſum. Ad id accedebat, quod ſpectatæ formæ Mahumetani neptis uirguncula annos nata quindecim, flos ipſe, plurimũ quaſi me deperiret, ad mutuũ amorem blandiuſcula allectabat. Verum per id tempus ingruente uitæ diſcrimine, præ metu ac formidine Venus propè emortua erat, propterea uitam ſponſis ac pollicitationibus amatæ præferendam eſſe duxi. Igitur die Veneris proxima circiter meridiẽ abii Carauanam Indicam ſecutus, noctéq; intempeſta peruenimus ad ruſculum quoddam Arabum, & ibi quod ſupererat noctis abſumpſimus, uſq; ad proximã meridiem. Poſtridie iter cepimus Zidam uerſus, eóq; deuenimus ſilentio noctis. Ea urbs mœnia habet nulla, ſed ædes ſunt conſpicuæ, Italis haud abſimiles: earum elegantiã prudens prætereo, ut breue faciam. In urbe huiuſmodi uigent magnopere commercia, illò confluentibus omnibus propemodum nationibus, præter Iudæos ac Chriſtianos, quibus nefas eſt eò proficiſci. Simulac urbem inii, contendi ad delubrum eorum, Meſchitã ipſi uocant, & illic nactus ſum inopum egentiúmq; cateruã maximã, utpote numero uigintiquinq; milium. Hi opperiebantur quempiã nautam, quo duce in patriam repedarent: uiſis egentibus delitui in delubri angulo, & ibi ſtratus humi diebus quindenis moram trahens ueluti languens, plorabundus querulas ſubinde emittens uoces ægritudinem ſimulabam, quaſi afflictarer ſtomachi, uel corporis languore quopiam, exciti mercimonia exercentes ad gemebundam uocẽ, pauperes

Zida.

pauperes percontabantur quis nam mortalium ille eſſet, qui eas ederet lugubres uoces. At inopes qui hærebant lateri meo, Eſt inquiunt, miſer Mahumetanus, qui animam eſt efflaturus. Veſperi autem poſt primam facem egrediens delubro eſculenta emptum itabam, utrum cibi appetentiam concitaſſem ea poteſtis coniectura aſſequi, quòd ſemel in die tantum comedebam, neque opipare, ſed quidem frugalius quàm quis autumare poſſit. Vrbi moderatur Sultanus, Babylonis hexarchatum habet germanus eius Mechæ Sultanus. Verum ut præmiſimus, Babylonico paret. Non operæpretium cenſeo, ut denarrandis huius urbis moribus ac ritu diutius inſiſtam, quando cèrte conſtat eos Mahumetanos eſſe. Solum eſt infœcundum admodum, aquarũ uero præſertim potu ſuauium ſumma eſt caritas, ædes pelago alluũtur. Ibi quicquid eſt quo humanior uita carere non poſſit inuenitur, ſed aliunde aduehitur, & cõprimis ex Babylone urbe Nilotica, ac ex perbeata felicíque Arabia, compluribúſque locis aliis. Illic ob cœli inclementiam ægreſcunt plerunque humana corpora. Sunt propterea ibi fermè ſemper languentium cateruæ. Vrbs ædium quingentorum ambitu continetur. Peractis quindenis diebus, cum nauta egi, qui Perſidem profecturus erat, ut & mihi eódem eundi faceret poteſtatem. In portu iecerant ancoras centum fermè liburnicæ, ſi celoces cymbáſque & id genus actuarias naues percenſeas. Itaque tranſacto triduo, uento uela dantes, Erythræum mare ſulcare cœpimus.

Cur mare Erythræum ſit importuoſum, ſulcaríque nocte non poſſit. Cap. XXI.

SATIS eſt in confeſſo omnibus, quòd dictum æquor non eſt rubrum, ſed inſtar reliqui æquoris. Nos igitur pelago commiſſi, maria ſulcauimus uſque ad occaſum ſolis: interdiu tantum nauigabile eſt mare, noctu conquieſcũt tantiſper nautæ, donec ad eam inſulam quæ Chameran dicitur, peruentum eſt: deinceps itur tutius. Cur noctu ſulcari nequeat, id cauſæ afferunt, quod aridis ac ſcopulis breuibúſque frequens eſt mirandum in modum mare, ob id opus eſt diuturniore ſpecula è ſuperiore parte mali præuidentibus diſcrimina nautis.

LVDOVICI ROMANI PATRITII ARABIAE FELICIS LIBER SECVNDVS.

De urbe Gezan, déque eius fœcunditate. Cap. I.

POSTEAQVAM de moribus populorum, déq; urbium ac locorum felicis Arabiæ ſitu ſatis ſupérque diſſeruimus, quantum nobis licuit perſpicere, non abſonum eſſe uidetur, ut minore quàm quibimus immoratione, quæ ſuperſunt expediamus. Tranſactis ergo ſex diebus, ad urbem peruenimus nomine Gezan. Ea portum habet commodiſſimum, eundémq; elegantiſſimum. Illic enim offendimus ſupra quadraginta quinque diuerſarum regionum liburnicas. Vrbs littori adiacet, principíque Mahumetano paret. Ager ferax eſt modo Italici ſoli, fert in primis mala cydonea, punicáque, ac Aſſyria, & optimas uuas, perſica, pe-

pones, nuces, perſica, roſas, flores multiplices, cucurbitas, poma cetrina, allium, ce pas, diceres paradiſum uoluptatis: incolæ plerunque nudi agunt: in reliquis more Mahumetanorum degunt: ibi etiam ſumma eſt ubertas carnium, rei frumentariæ, hordei, milii albicantis, dora ipſi appellant: eo enim ſuauiſſimus conficitur panis: tridui mora inibi commeatuum ſumendorum gratia abſumpta eſt.

De nonnullis populis qui Banduin dicuntur. Cap. II.

ABEVNTES ab urbe Gezan itinere quinque dierum, nauigauimus læ uorſum in conſpectu tellurem ſemper habentes: & ubi à nobis conſpectæ ſunt ædes quæpiam, mox eſculenta ſumpturi in terram deſcendimus numero fermè quatuordecim, rati non difficulter id impetrare ab incolis poſſe: uerum operam luſimus. Pro reſponſo iacti ſunt funda lapides. Id genus appulſis inhoſpitale admodum Banduin dicitur, centeni propemodum erant qui nobiſcum manum eminus conſeruere, fundis lapides uibrantes: horæ ſpatio concertatum eſt: ex illis cecidere circiter uiginti quatuor, reliqui uero effuſiſſime diffugere. Inermes erant, ſi fundas excipias, nudíque agebant: diffugientibus ipſis, gallinas uitulóſq; opimos ſuſtulimus. Intra horas ternas ecce frequens continentis incolarum turba, utpote ſexcentũ: quibus conſpectis, uiſum eſt nobis referendum eſſe gradum, redeundúmque ad liburnicas eſſe.

De inſula maris Erythræi, Camaran nomine. Cap. III.

EADEM die iter cepimus uerſus inſulam quandam cui Camaran nomen inditum eſt. Ea ambitu decem mille paſſuum patet. In ea uiſitur oppidum ædium fermè ducentarum. A' Mahumetanis colitur, in ea aquarum carniúmue copia eſt, ibíque ſal elegantius quàm unquam conſpicatus ſim. Ad continentis latus portus, abéſtq; ab ipſo continenti octonis millibus paſſuum. Ea paret Sultano Amaniorum, id eſt felicis Arabiæ. Illic bidui mora ſumpta, uerſus oſtium Erythræi maris iter cepimus duorum dierum itinere. Noctu interdiúque ſulcatur id equoris. Nec ab re id dixerim, quandoquidem ab ea inſula uſque ad Zidæ portum noctu tuto nauigari mare Rubrum nequit, ob breuia ac frequentiores ſcopulos. Vbi uero ad oſtium pelagi peruentum eſt, inter ſepta ſiue clauſtra quæpiam eſſe uidebamur, oſtio non plus ternis milibus paſſuum patente. Dextrorſum uero continens uiſitur eminens altitudine decem paſſuum: ſed tellus inculta admodum, quantum terminari oculis quibat. Ad læuam autem dicti oſtii conſurgit mons eminentiſſimus, idémque ſaxeus. Circiter uero medium oſtium apparet inſula perquam mediocris, Bebmendo nomine, omni habitatore uidua. Proficiſcentibus Zeilam iter eſt dextrorſum: Aden uero euntibus læuorſum iter arripiendum eſt. Eà nos profecti ſumus in conſpectu tellurem ſemper habentes, ex Bebmendo uidelicet in Aden itinere bidui mediáque diei.

De urbe Aden, déque nonnullis eorum erga appulſos negotiatores moribus. Cap. IIII.

HAC VRBE non memini uidiſſe munitiorem, in continenti præſertim haud inæqualis ſoli: geminum latus ſepiunt mœnia: quod ſupereſt, montibus occluditur, inq; eis quinæ ſunt arces: in ſolo æquali eſt urbs, ambitu ſex mille ædiũ contenta: commercia in nundinis noctu hora ſecunda ob nimios, qui ſæuiũt interdiu, æſtus exercent. Prope urbem ad lapidis iactum mons eſt, ínque eo arx

ſita

ſita eſt. Ad radices autem montis conſidunt naues: urbs profecto elegans eſt, & totius felicis Arabiæ urbium pulcherrima. Illò ceu ad famigeratum emporium ex utraque India, AEthiopia ac Perſide exercentes mercimonia nauali itinere confluunt. Itidem agunt, qui ad Mecham frequentes contendunt: uerũ ſimulac liburnicæ portum appulerint, adſunt præfecti uectigalium percontantes unde ſoluerint, quídue conuehant mercium, quantúmque temporis ſulcando maria abſumpſerint, & item quot homines ſingulæ celoces tulerint. His exploratis, con dicto malum, uela & id genus armamenta aſportant aliò, ut illinc abeundi, haud perſolutis uectigalibus, exempta ſit occaſio appulſis. Poſtridie illius diei, quo illuc appuleram, corripuere me Mahumetani, correpto actutum compedes indidere. Huic rei occaſionem idolorum cultor quidam præſtitit, qui me his quaſi uerbis compellauit, Canis, inquit, Chriſtiane, cane natus. Exaudito Chriſtiani nomine, Mahumetani ilico me corripiunt, correptúmque trahunt ad eum, qui Sultani uicaria fungebatur opera: móxq; concione aduocata, ſciſcitabatur ab his qui ad conſilium adhibiti fuerant, utrum leto tradendus forem, ueluti Chriſtianorum explorator. Aberat urbe Sultanus, qui quoniam cædium humanarũ expers adhuc dicebatur: itum eſt in eam ſententiam, ut prius morti haud traderet, quàm monitus Sultanus fuiſſet. Igitur ſortium beneficio ſeruatus ſum in cuſtodia habitus diebus quinis ac quinquagenis, pedibus appendente ferro pondo librarũ duodeuiginti. Perendino die quo capti ſumus, ad eum, qui de perduellione inquirit, accurrerunt complures Mahumetani minarum pleni, qui nando ſuperioribus diebus Luſitanorum manus effugerant, peſſundatis eorum celocibus: ob id cædibus Chriſtianorum inhiantes, ſanguinem noſtrum expetebant, aſſeuerantes identidem nos Luſitanorum exploratores eſſe: uerum non defuit ſupernum auxilium nobis: nam qui nos cuſtodiendos ſuſceperat cuſtodiarum præfectus, conſpectis lymphaticis Mahumetanis, ratus uim ſubeſſe, ualuas occludit, ſtatímque obdit peſſulum. Tranſactis uero quinis ſupra quinquaginta diebus, Sultanus nos ad ſe duci iubet: eò enim bini unico camelo compediti pedicis ferreis uecti ſumus: nec ante ad Sultanum peruentum eſt, quàm dierum octo itinere conſummato. Itaque Sultano in urbe cui Rhadæ nomen eſt ſiſtimur: tunc enim rei bellicæ princeps operam dabat, delectum triginta milium hominum habens, bellum Sultano cuiuſdam urbis Sana nomine, illaturus. Abeſt ea urbs à Rhadà itinere dierum trium, partim in decliui colle, partim uero in ſubiecta planicie ſita, uiſu pulcherrima, antiquiore æuo, ac hominũ frequentia, necnon opum uber tate præcipua. Itaque tremebundi Sultano aſſiſtentes, cœpit me percontari explorabundus, unde nam eſſem: ego uero reſpondi me Romanum eſſe, ínque urbe Babylonis, cui Cayro nomen eſt, fidei mamalucherum initiatum eſſe, contendiſſe me ad eam urbem quæ Medina uocatur, ubi Nabi, id eſt propheta humatus dicitur, quódque illò conceſſerim uiſendi ſui gratia, fama ſuæ celebritatis allectus. Addénſque ubi gentium ac locorum, & comprimis apud Syros ac Mecham, Medinámque urbem receptum eſſe, eum claritudine morum, ac uitæ ſanctiſſimo tenore ſecundum eſſe memini: debere propterea ſibi perſpicuum fore, cui ob uitæ eminentiam comperta eſſe debebant omnia, me minime Chriſtianorum exploratorem fore, ſed Mahumetanũ optimum, ſuáque eminentiæ man

Ludouici cauptiuitas.

cipium. Ad hæc Sultanus ait, dicito, leila illala Muhumet reſullala. Hæc ego nunquam promere quiui, aut quia deo non erat complacitum, uel certe ictus pauore nimio hiſcere non audebam: ubi ego conticui, mox iuſſus ſum in cuſtodiam coniici, præſidio hominum complurium: nam ex oppidis duodeuiginti quaterni homines, quatuor ſingulis diebus ad mei cuſtodiam excubabant, mutatis ſubinde cuſtodiis, ut per uices ſingula oppida quaternis diebus cuſtodiendum me traderent: ita trimeſtri cœlo frui nequiui. In cibatu autem ex milio panis ſingulo die dabatur, íſque modicus admodum, adeo ut uel ſeni panes eiuſmodi, famem unius diei non exemiſſent. Si uero ad ſatietatem aquam propinaſſent, mecum opipare nimis actum eſſe arbitratus fuiſſem. Intra triduũ Sultanus in expeditionem bellicam profectus eſt, Sanam urbem oppugnaturus: trahebat enim exercitum ſecum, quem memorauimus, ſúbq; eo merebant equitũ terna milia: Chriſtianis parentibus nati erant equites, iidem inſtar AEthiopum nigricantes. Hi in regno preſbyteri Ioannis impuberes adhuc empti fuerant, diſciplináque militari aſſueuerant, erántque prætoriani milites, qui principis ſtipabant latus, longéque pluris pendebantur, quàm cæteri uel numeroſiores, utpote numero octuaginta milium. Corpus hi uelant ſindone inſtar chlamydis facta, altero exerto brachio, cætera ſunt nudi. Inituri bella orbiculatis clypeis utuntur, ea ex binis bubalinis tergoribus conſtant, intercurrentibus quaternis bacillis, qui ferrumine neſcio quo dilabi non ſinunt coria. Clypeos huiuſmodi exornat pictura multiplex, efficítque ut uiſu credas pulchrius nihil, teliſque uitandis nihil aptius, magnitudine dolii orificium haud excedunt. Pro manubrio tantum aſſeris habent, quantum ipſa poteſt capere manus, ídq; geminis clauis firmant. Tragula utuntur, teli enim genus eſt, enſeq; haud oblongo, ſed lato admodum: lineis ueſtibus, uerũ uerſicoloribus amiciuntur: xylon ſiue goſipiũ arcendi algoris gratia, neoterici bombicem appellant, addunt: goſipinæ huiuſmodi ueſtes prælio nauando non ſunt ineptæ: ob id ituri in prælia eas loco chlamydis induunt: ſinguli ſingulas ferunt fundas, ut circum capita uibrent lapides. Subtus fundam eſt ſurculus, meſuer appellant, eo pro dentiſcalpio utũtur. Nati quadraginta aut quinquaginta annos, ex proprio capillo ſibi cornua conſtruunt, ſicque bicornes incedunt ceu caprearum hinnuli: ubi in bellicam expeditionem itur, ſequuntur exercitum camelorum quina milia, hi ſinguli onuſti ſunt funibus goſipinis.

De deſiderio mulierum Arabicarum, quo efflictim deperiunt albicantes homines. Cap. V.

DIGRESSO exercitu, haud mora, in meam cuſtodiam redii. In prætorio principis ex ternis coniugibus Sultani una degebat, ea pediſſequas coſmetáſque circiter duodenas alebat filo corporis conſpicuas, colore ad nigrum inclinante, earum ſane opera mihi plurimum conduxit: nam qui in cuſtodia eramus, decreuimus omnes (tres enim eramus) ut quiſpiã noſtrũ ſtultitiam ſimularet, quo cõmodius quiret alteri alter eſſe uſui: tandem ſors tulit, ut inſaniendi prouinciã ſuſciperem: qua ſuſcepta operæpretium erat ut ea agerem quæ præ ſe ferrent dementiam: uerum enimuero primis tribus diebus, quibus cœpi inſanus eſſe, adeo feſſus laboribus exantlatis repertus ſum, ut maiores nunquã ſubierim erũnas, pueris infenſiſſime me obſeruantibus: nam quinquaginta plerũq; ex omni incolarũ colluuione

Simulata inſania.

colluuione diutiſſime me lapidibus inceſſebant: ut parum abeſſet quin me obruerent: me tamen par pari referente quod læderet. Dum me conſectabantur pueri, inſanum uocitabant. At ego in interula affatim lapidum ſemper gerebam, ut ex ea re dementiam meam cunctis aperirem. Regina uero conſpiciebat per transennam è feneſtris, concomitantibus eam uirginibus. Ab'que ſolis emerſu uſque ad occaſum uacabat meis ineptiis, ut inde uidendi mei ſumpta occaſione colloquia mecum iniret. Cum itaque nonnullis negotiatoribus eſſem ludibrio, ut teſtatior mea foret inſania, exuta interula nudus prodiui, ádq; reginæ conſpectum ueni, quæ uiſo me magna afficiebatur uoluptate, uíxque ferebat æquo animo, ut à ſe abſcederem, quaſi nondum ſatiaſſet aſpectũ. Interea opiparas ganeatáſq; dapes mihi dari iubet, ob id ſplendide epulabar: & ubi uidiſſet irruentes in me pueros, hortabatur ut eos neci eorum periculo traderem: beluas identidem appellitans. ædibus principis inerrabat præpinguis ueruex, cuius cauda adeo obeſa erat, ut pondo eſſet librarum XL, hunc ego manu apprehenſum iure inſaniæ, his uerbis compellabam, eſſẽtne Mahumetanus, an Chriſtianus, uel Iudæus: at pecus obmuteſcebat: ego uero crebrius ut fidei Mahumetanæ initiaretur, his uerbis inſtabam, leila illala Mahumet reſulala: at belua nuſquam reſpondit: cui ego ſcipione confregi crura, oblectabatur his regina ineptiis, & mactati pecudis carnes mihi dari iuſſit epulandas: ueſcebar ego adeo illecebre, ut nihil unquam comederim uoluptuoſius: intra triduũ confeci & aſinum, qui latices in regiam conuectabat, ob idipſum quòd fieri Mahumetanus renueret. Per id tempus etiam abs me adeo male acceptus eſt Iudæus, ut propè ſeminecem eum reliquerim. Verũ dum pergo inſanire, quidam me longe ſtultior cœpit probris ac maledictis conſectari his fermè uerbis, Canis Chriſtiane, cane natus. Ad has contumelias factus iritatior, cœpi in eum lapides iacere plurimos. Conuerſus ille ſubſcribẽtibus pueris, lapide meum pectus percuſſit grauiore ictu. At ego compeditus fugientẽ aſſequi nequiui. Ob id ad cuſtodiam redeo meam: euntem rurſum ille me dementior inſequutus, in latera lapidem impegit: ob cuius ictum ſum longe deterius acceptus, quàm ex priore percuſſione fueram: licet quiuiſſem utrunque uulnus euitare, uerum ut inſaniæ meæ fidem aſtruerem maiorem, malui lapide uapulare. Cuſtodiam ingreſſus congerie lapidum oſtium obſtruxi, inibíque uitam per dolores & interturbationem traxi biduo ab omni cibatu potúque temperans: propterea rebantur regina & complures alii me animam efflaturũ, conſumptũ inedia. Referarunt itaque reginæ iuſſu obſtructum à me oſtium: at canes illi mihi illudentes loco panis marmoris fruſta obiiciebant, affirmãtes id ſaccarum eſſe, alii botros uuæ harena oppletos proiiciebant, ſal eſſe dicentes: ego uero actus fame incredibili, ſaburratas uuas comedebam. Eadem die quoniam increbuerat me biduo temperaſſe à potu cibóque, fama accedente uulgari, me diuinum eſſe: aliis tamen cenſentibus me prorſus inſanire, ut ſcinditur incertum ſtudia in contraria uulgus: itũ eſt præſtò ad quoſdam, qui eius loci erant apud eos, cuius ſunt apud nos eremitæ, opinione ſanctioris uitæ celebriores: hi montana incolebant. Ad me itaque ſunt perducti, ut exploratius ſciſcitarentur quiſnam eſſem mortalium. Percuntantibus eos negotiatoribus nonnullis, ſanctúſne eſſem, an demẽs: horum uaria erat ſententia, alter me ſanctum aſſeuerabat, alter uero me corre-

ptum amentia arbitrabatur. Diſſidentibus eis diutius, id eſt plus horæ ſpatio ſuper re huiuſmodi, duxi miſſos eos facere. Ob id ſublata interula, lotio illos aſperſi: quo facto, mox conuenit inter eos, me prorſus amentem eſſe, fugáque arrepta, hæc ſucclamabant, me dementem, non ſanctum eſſe. Regina uero è proſpectu eminentiore cuncta ridens deſpiciebat, uirgunculis aſtantibus, in háncque uocem prorupit, aiens, Per dei bonum, pérque Mahumetis caput, hic cunctorum hominum eſt optimus. Mane poſtridie cum illum forte ſommo indulgentẽ nactus eſſem, qui me gemino ictu percuſſerat, memor acceptæ contumeliæ, irrui in hominem, & arreptis eius crinibus, genibus cœpi ſtomachum collidere, adeóque pugnis uultum uiri contudi, ut plueret cruore facies, uíxque ſeminecem deſtitui hominẽ. At regina à longe omnia proſpectans aiebat, Confice, confice beluam. Abſceſſit ille, nuſquámque comparuit. Inter hæc urbis moderator reſciuit multiplici coniectura, ſocios meos perfidia Punica fuga ſibi conſulere uelle, & exutis compedibus, effractáque cuſtodia abſceſſuros, me tamen harum rerum expertes: uerum quia probe nouerat uiſendi mei reginam ſumma affici uoluptate, ſtatuit prius uim mihi inferendam haud eſſe, quàm ipſam conueniſſet. Quæ ubi in horum cognitionem deuenit, cenſuit me non eſſe inſanum, iuſſit'que me poni in inferiore regiæ cuſtodia, oſtio patente, compeditum tamen.

De reginæ liberalitate. Cap. VI.

PROXIMA nocte regina comitibus ſenis pediſſequis elegantioribus me uiſit, animóque attentiore percontabatur, an eſſem demens: ego uero ſenſim reginæ aperui me minime amentem eſſe: at illa huius rei gnara in meam ibat ſententiam, cœpítque me blandius excipere, iuſſit'que mihi ex leuiſſimis molliorib́uſque plumis ſtratum poni, ſplendidiúſque alebat, méque totum lauacro additis ſuffimentis emaculauit. Igitur cum me ſpatio duodecim dierum ita accipi tractaríque humanius iuſſiſſet: illis peractis, è ſuperiore regia ad loca infima deſcendens, ſingulo ueſperi hora noctis circiter quarta me uiſum itabat, ſecúmque comportabat delicatiora eſculenta. Ingrediens uero me hac uoce inclamabat, Accede inquiens Ludouice, eſuríſne? Ego autem reſpondebam, me eſurire, futuræ inediæ proſpectum iri cupiens: conſurgénſque occurrebam reginæ, interiore tantum tunica amictus. At illa aiebat, Non ita, ſed exue interulam. Cui ego, O domina, non ſum nunc demens. Rurſum illa, Mehercule noui te nunquam amentem fuiſſe, imò aſtutiorem cautioremq; te uidi neminem. Ego uero in eius gratiam exui ſubuculam: ea enim obſcœna uelabam. Nudum uoluptuoſius illa me geminæ horæ ſpatio intuebatur, nec à me aciem oculorum unquam auertebat, me obſeruans ueluti Cupidinem quempiam, querebatúrque, deos incuſans his fermè uerbis, O Deus hunc creaſti ſole candidiorem, è diuerſo autem coniugem meum, méq; ac natos meos omnes nigricantes formaſti: utinam hic meus coniunx foret: item ſuperis placeret, ut natum huic non abſimilem haberem. Hæc promens ſinus lachrymis impleuit obortis, ábque imo pectore trahens ſuſpiria, me attrectabat móxque eſt pollicita mihi, ſe ſimulac Sultanus aduentaſſet, daturam operam, ut compedes exuerem. Proximo noctis conticinio rurſum it ad me regina, ſequentibus eam binis eleganti forma puellis, allatíſque dapibus opiparis, me hac uoce inclamabat, Veni huc Ludouice. Ego reſpondi, Adſum.

Et rurſum

Et rurſum illa. Víſne tu Ludouice ut tecum nonnihil morer? Cui ego, neutiquã domĩna, ſubdens, non ſatis ſupérque ſibi fore, quòd compeditus eram, niſi etiã capitis pœna plecterer? At illa inquit, Noli pauere, per hoc caput tibi ſpondeo impunitatem: quòd ſi me iſtuc ire non annuis, ibit Gazella, aut Tegia, uel Galzerana. Hæc dicebat regina, non aliò tendens, niſi ut loco earum cuiuſpiam puellarũ mecum cubaret. Verum ego nunquã ſum his aſſenſus, longéq; ante hæc omnia prouideram: cum mihi plus iuſto affecta emori me ac deperire uidebatur, occurſabant animo quæ ingruebant diſcrimina. Haud certe neſciebam, ubi regina potita me fuiſſet, non defuturum mihi aurum argentúmque, camelóſue ac mancipia, & id genus fermè omnia, quæ mihi complacita fuiſſent: probe etiam intelligebam ſtipaturos latera mea acriore obſeruatione dena mãcipia quocunq; proficiſci contigiſſet, uíxq; me euadere poſſe Arabiæ ſepta noueram, obſeruantibus portus ac tranſitus omnes mancipiis nigricantibus. Edixerat enim rex omnibus, qui fluminum portus ac uiarum obſeruant angiportus, ne me ſinerent diffugere, imò abeuntem corriperent: obuerſabatur etiam animo, quòd ſi ſemel fuga arrepta non euaſiſſem, præſto affuturam mortem, aut ſaltem compedes tãtiſper, quoad uita ſuperſtes fuiſſet. Ob eam rem reginæ nunquam ſum aſſenſus, ne ſimul animæ ac corporis ſubirem apertum diſcrimen. Mœſtus itaq; ac gemebundus noctem tranſegi, deo Opt. Max. me committens. Intra triduũ uero Sultanus aduenit, ob cuius aduentum haud mora, per internuntium regina me fecit certiorem, ſe nauaturam operam, ut maximarum opum fierem dominus, ſi modo illi obſequi uellem. Ad hæc reſpondi: Exolueret datam deo ac Mahumeti fidem, méq; è compedibus erueret: demũ planiſſime non deſperaret me illi rem gratã facturũ eſſe. Quare ilico me prodire iuſſit, ac Sultanũ adire: qui ut me uidit, percontari cœpit, quónam proficiſci uellem exutis compedibus. Cui ego, O princeps, parentes habeo nullos, prolis ſum expers, germanos ac ſeruos nullos habeo, præter deum ac prophetam habeo neminem. Tu uero princeps, ſi tibi eſt complacitum domi tuæ me alere, ero tibi pro mancipio in famulatu perpetuo: erumpebant tandem lachrymæ, oráque ubertim irrigabant, regina aſtante. Quæ miſerata erumnas meas, Sultanum his uerbis alloquebatur. Reddenda eſt tibi aliquando ipſi deo huius pauperis ratio exactiſſima, quem diutiſſime in cuſtodia nullis accedentibus demeritis habere iuſſiſti, caue ne deorum ſubeas indignationem. Ad hæc Sultanus, ad me conuerſus infit. I quò libet, nam te poſthac iubeo liberum eſſe, ut cœlo pro arbitratu frui queas. Quo dicto actutum compedes abieci, reſerantibus illis quibus id munus ſoluendi mei delegatum erat. Liber factus corrui ad Sultani pedes, ueſtigiáque pedum eius deoſculabar, gratias agens. Reginæ uero manus tantum oſculatus pro uirili gratias agebam. Illa autem manu me apprehendens, Veni, inquit, mecum pauperrime, quoniam noui te inedia propè abſumptum eſſe. Vbi uero in cubiculum me introduxit ſuum, ſuauiari me cœpit totiens, ut plus quàm centies id factum eſſe arbitrer, dapibúſque appoſitis, me epulari iuſſit opipare. Ego comedere nolui, ſiue quòd præ gaudio partæ libertatis capiendi cibi appetentiam habebam nullam, aut quòd ſumma gaudii futurus metus occupauerat: nam ubi conſpicatus ſum reginam arcane in aurem Sultani loqui, cœpi totus horrere, ratus

reginam à rege me loco mancipii impetrauiſſe: ob id ad reginam conuerſus aio, Tantiſper domina non comedam, quoad me libertate donaueris. At illa conticeſce demens, quando certe te fugit, quid de te immortales dii ſanxerint: ſi uir nequam non eris, princeps fies. Iam compertũ habebam quorſum hæc tenderent, nouerámque quem hexarchatum eſſet datura. Addidi propterea, fineret me conquieſcere tandiu, donec id ſanguinis quod metus pauórq; abſtulerat, reaſſumpſiſſem: nam præter Venerem cuncta uelle poſſe uidebar. At illa, mehercule uerum dicis: ſed ego te quotidie ſplendidius excipiam, appoſitis ouis recentioribus, gallíſq; gallinaceis, columbis, pipere, cinamomo, ac nuce myriſtica. His auditis, cœpi ampliores ſumere ſpiritus, factus nonnihil lætior ob ea quæ tam ampliter mulier pollicebatur: & ut refocillatis uiribus, procúlque pulſa formidine, priorem aliquando recognoſcerem Ludouicum. Conquieui in regia ad quindenos uel uicenos dies optime acceptus. Interea regina uenatum eundi mihi poteſtatẽ facit, iui ſecum: ubi uero redii, ſimulabam comparaſſe præ laſſitudine ægritudinem, ex compoſito id agens, ut mihi liceret à congreſſu reginæ temperare. Delitui itaq; octonis diebus ſub languoris uelamento: illa frequentius per internuntios me uiſebat. Inter hæc commonefacio reginã uouiſſe me deo ac Mahumeti, deſtinauiſſéq; animo ire uelle uiſum uirum quendam, qui opinione probioris uitæ celeber erat admodum, in ea urbe quæ Aden dicitur. Annuit illa, & continuo camelum ac ſaraphos quinq; & uiginti mihi dari iuſſit. Quæ res me maxima affecit uoluptate. Poſtridie conſcenſo camelo abeo, itineréq; octo dierũ in Aden urbem perueni: móxq; uiſi eum hominem, quem uulgus ob uitæ ſanctitatem mire colebat. Nec is ab re cultus erat, quippe qui in ſumma inopia expers Veneris ſemper uixerat. Inibi complures uiſuntur huic haud abſimiles, uerum operam ludunt, quando certe conſtat abſque baptiſmi fide inaniter ac nequicquam inſumptos eſſe labores huiuſmodi. Peracto uoto poſtridie eius diei, quò illuc acceſſeram, finxi me ope illius qui ſanctus habebatur incolumem factũ eſſe: ob id haud mora, certiorem huius rei reddo reginam, addóq; poſtquam eius in me tot extabant merita, auere etiam plurimum, ut eius regnum uiſam. Id abs me factum ea ratione eſt, quòd compertum habebam illinc claſſem non diſceſſuram intra menſem, conuenerámq; clanculum claſſis cuiuſdam præfectũ, aperuerámq; illi, me iturum in Indiam, ſi modo mihi facta fuiſſet abeundi poteſtas. Onerauíq; promiſſis compluribus uirum, ſpondens donaturũ me eum fore munere perpulchro. Ad hæc ille reſpondit, ſe prius in Indiam proficiſci nolle, quàm in Perſida contendiſſet: conditiones me haud renuente, ita inter nos conuenit.

Hypocriſis.

De Lagi & Aiaz urbibus Arabiæ felicis, déq; Aiaz nundinis, & de Dante oppido. Cap. VII.

POSTERO die camelum conſcendi, peractóque itinere uigintiquinq; mille paſſuum, nactus ſum urbem quandam Lagi nomine: ea in aruis planiſſimis ſita, in ſolóque admodum æquali, populo frequens eſt, fert cariotas, & affatim carnium. At rei frumentariæ more noſtro inibi ſumma eſt ubertas, uuas habent nullas, lignorúmque ſummopere ſunt egentes: qui eam incolunt inciuiles ſunt ac ſubruſtici, ex Arabum gente erratica, ob id pauciſſimi cenſus. Inde abiens itinere diei unius peracto, alteram urbem offendi Aiaz nomine, ea in colle

in colle gemino posita est, intercurrente latissima conualle, inque ea fons signatus: illò itaque commerciorum causa, ceu ad celebre emporium plurimi mortalium proficiscuntur, & comprimis utriusque montis accolæ nundinas adeunt, perraróque usu euenit, ut inter sese montani haud digladientur. Concertationis horum causam hanc esse affirmabant, quòd indigenæ eius montis qui Septentrionem respicit, summa ope meridionales in eam sententiam trahere conantur, ut & ipsi Mahumeti ac eius sociis fidem adhibeant: hi uero reluctantur, ac uni Mahumeti ac Hali fidem adhibendam esse asseuerant: cæteros uero ueluti pseudoprophetas aspernantur. Propterea mutuis cædibus se conficiunt, instar canum. Sed redeamus ad emporium, quò comportantur aromata minutiora fermè omne genus. Fert ea regio xylon, uulgo appellant bombicem, sericúmque, ibíque fructus multiplices, gustu admodum suaues, ut sunt persica mala, punica, cydonea, ficus, iuglandes nuces, & uuas optimas. Hinc & hinc, id est in utroque montis summo, sunt arces munitissimæ. Itaq; discedens illinc bidui itinere inueni aliam urbem, cui Dante nomen est inditum. Ea arte & natura est munitior. In summo prægrandis montis fastigio posita. Incolunt eam Arabes inopes admodum, qui ob infœcundum solum non nisi egentes esse possunt.

Aiaz emporium.

Dante urbs.

De urbe Almacharan Arabiæ felicis, déque eius ubertate. Cap. VIII.

VT NOSTRO uisendi orbis desiderio tandem aliquando ex cognitu nouarum rerum fiat satis, pergemus aliqua denarrare. Inde igitur abiens ad urbem quandam Almacharam nomine peruentum est, quæ bidui itinere à Dante urbe abest. Ea in monte eminentissimo posita est, ádque eam cliuoso ac perarduo ascensu itur, utpote septem miliarium, adeóque coartatur iter, ut bini homines iter compleant, non secus quàm si fores in angiportu. Vbi uero in summum euaseris montem, ecce incredibilis planicies, ínque ea ferme rerum omnium copia: nam in ipsa montis planicie legitur quicquid frugis humanis usibus conducere queat. Ob eam rem arbitor urbem esse propè inexpugnabilem, ubi commeatus omnifariam non desint, sitq; situ quasi inaccessa, & comprimis adiuuat aquarum mira ubertas, scaturiente cisterna adeo largiter, ut centenis hominum milibus sufficere posse uideatur. Illic aiunt Sultanum condidisse thesauros, quoniam inde est oriundus. Inibi iugem moram trahit una ex coniugibus Sultani: fert sanè ager huiusmodi quicquid est, quo uita carere nequeat, cœlíque clementia, eadémque saluberrima temperie urbium nulli est secunda. Indigenæ magis in albicantem quàm in quemuis alium colorem inclinant. Et ibi Sultanus, uelut in phylacam quampiam, auri tantum asseruari iubet, quantum profecto onerandis camelis centenis abunde sufficeret: nec nisi uisa denarro.

De Reame urbe Arabiæ felicis, déque eius temperie ac populi moribus. Cap. IX.

DISCEDENS illinc iter cepi uersus urbem quandam Reame nomine, itinere diei unius à supra dicta urbe distantem: hæc plerunque ab incolis nigricantibus culta est, eximii sunt negotiatores: agérque omnium fermè rerum, si

ligna excipias, eſt ferax, ambitu duûm milium ædium urbs continetur. Ab altero montis latere mons uiſitur, ubi arx eſt munitiſſima,& ibi nonnulla ueruecum genera, quorum ego caudam animaduerti pondo eſſe librarum quadraginta quatuor: carent cornibus: adeóque ſunt obeſi ac pingues, ut uix incedere poſſint: habent etiam illic uuas qualdam ſine granis: ſuauiores illis comedi nunquam: ibi omnifariam fructus inueniuntur, ut ſupra memorauimus. Huic copiæ accedit incredibilis cœli temperies, id comprimis teſtatur perennior hominum ætas: complures ſum alloquutus qui centeſimum ac uigeſimum quintum annum exceſſerant, uegetam ac ſucculentam adhuc uiuentes uitam: his amictus eſt propè nullus, utpote quibus ſola interula indumentum præſtat, uel nobilioribus: qui uero ſunt poſtremæ tribus, ſindone brachio exerto corpus uelant: in tota fere Arabia homines ex proprio capillo cornua gerunt. Mulieres autem caligis laxioribus, inſtar remigum utuntur.

Verueces.

De Sana urbe felicis Arabiæ, déque eius munitiſſimo ſitu, necnon de ſæuitia filii regis. Cap. X.

INDE abiens itinere tridui, ad urbem quandam Sana nomine perueni, ea in editiſſimo monte ſita eſt, artéque ac natura munitior: hanc Sultanus cum numeroſiſſimo exercitu utpote octuaginta milium hominum octonis menſibus oppugnauit, ſed nunquam expugnare quiuit, uerum poſt latas æquas conditiones deditionem fecit: mœnia conſtant ex humo congeſta, altitudine cubitorum decem, lata uero brachia uicena, patet propterea camelis octonis in ordine expoſitis iter, tanta eſt illius latitudo. Regio eſt complurium ferax fructuum, nec multum ab aruis noſtris differt, ſi copiam rerum omnium ſpectaueris, & comprimis fontibus eſt irrigua. Vrbi moderatur Sultanus, qui natos habet duodenos, quorum uni Mahumetis inditum eſt nomen, qui fermè rabie dicitur correptus: mordicus enim homines impetere conſueuit, morſóſque deurat uſque ad ipſam ſatietatem, ſtatura cubitorum quatuor, filo corporis elegantiore conſpicuus, quippe qui aptiſſimum quadratúmque corpus habet coloris ſubcinericii. Fert ager eius urbis nonnulla aromata, eáque leguntur non longe ab urbe. Ambitu circiter quatuor milium ædium continetur: ædes eorum elegantia ac pulchritudine noſtris non concedunt: adeo urbs pateſcit, ut intra mœnia uiſantur arua, hortíque, ac complura uiridaria.

Anthropophagi.

De Taeſſa & Zibith, & Damar Arabiæ felicis maximis urbibus. Cap. XI.

ILLINC MOVENS contendi ad urbem Taeſſa nomine, peracto prius dierum trium itinere: monti impoſita eſt, ſed uiſu pulcherrima: ibi elegantium rerum ingens ubertas, & præſertim roſaceæ aquæ: urbs eſt antiquiſſima, ínque ea delubrum inſtar templi diuæ Mariæ ad rotundam urbis Romæ conſtructum: ædes ibi elegantiores, adhuc antiquitatẽ præ ſe ferentes. Eò confluunt commerciorum cauſa negotiatores propè innumeri: amictu non diſſimili à memoratis utuntur, coloris ſubcinericii. Inde abiens profectus ſum itinere tridui ad aliam urbem, Zibith nomine, pulchram ſanè, eandémque optimam: à mari Erythræo abeſt itinere mediæ diei, ingentiúmque mercimoniorum urbs eſt, ſuppeditante merces pelago: honeſtata eſt dote plurimarum rerum, & comprimis lac-

Zibith vrbs

mis ſaccari uberioris, ac omnifariam fructuum. Sita eſt in latiſſima planicie intra duos montes: mœnibus caret: illic aromatũ omne genus præcipuum eſt emporium, aliáque largiter inde euehuntur: habitu ac colore ut ſupradicti. Ea uiſa urbe, ad aliam Damar nomine concito gradu me contuli, uniùs diei peracto itinere, à Mahumetanis colitur, qui commerciis eximie incumbunt, urbs fœcunditate non poſtponenda prioribus, nec amictu moribúſque indigenæ memoratis ſunt multum abſimiles.

De Sultano præmiſſarum urbium, & qua de cauſa Sechamir dicitur. Cap. XII.

HAE VRBES, quarum paulo ante mentio facta eſt, Sultano Arabiæ felicis, quàm Sechamir dicitur, parent. Secha ſanctus interpretatur, amir uero princeps. Sancti appellatione hominem ob id dignantur, quòd aiunt ipſum humanarum cædium, ſi bella excipias, expertem eſſe. Illud etiam noueritis, quòd per id tempus quo illic agebam in uinculis, ſupra ſexdecim hominum milia alebat: ſingulis ſingulo die dantur ſeni minutiores poſtremíque ualoris denarii pro uictu, quo trahere in cuſtodia animam queant. Ita accipiuntur, qui plectendi morte erant: idem domi totidem mancipia nigricantis coloris alit.

De Cercopithecis, nonnullis animalibus humano generi infenſiſque. Cap. XIII.

INDE abiens redii ad urbem Aden nomine, tridui itinere prius peracto: circiter medium iter nactus ſum editiſſimum uaſtiſſimúmq; montem, is omnifariam abundat animalibus, & comprimis * Cercopithecis, palabantur & ibi ferè compluſculi leones, præſertim hominibus ſupra modum infenſi, ídque efficit, ut illac tutum iter non pateat, niſi centum ſimul uiatoribus, qui frequentiore numero perterreant feras: illud teſtari licet, quòd coram uidimus: eà enim habentes iter, apertum diſcrimen ſubiimus, feris nos conſectantibus: complures tamen arcubus ac fundis confecimus, canibus etiam opem ferentibus: tandem aliquando periculum euaſimus. Ad urbem ut perueni, cœpi ſimulare ægritudinẽ, quaſi pergraui afflictarer capitis grauedine: perdius ergo in delubro iacens, noctu tantum prodibam, conuenturus nauis moderatorem. Impetrauíque ab eo, ut & mihi conſcendendi liburnicam uel clanculum faceret poteſtatem.

Catti marini uulgo.

De nonnullis AEthiopiæ locis. Cap. XIIII.

DVM PERGIMVS ex inſtituto uarias peragrare regiones, commiſſi pelago, fortunæ inconſtantia, necnon equorum interturbatione multiiuga, à cœpto itinere abſterriti ſumus. Cum itaque intra ſenos dies iter in Perſida haberemus æquora ſulcantes, iámque ſeptenis diebus nauigationi operam dediſſemus: ecce in mari ſeuior oborta eſt tempeſtas, fluctuante ſalo, dictóq; citius nos à meditato itinere auertens in AEthiopiæ oras tranſtulit. Onuſtæ erant liburnicæ rubrica inficiendis pannis aptiſſima: nam quotannis ex urbe Aden rubricæ onuſtas naues quinas ac uicenas negotiatores abducunt: hunc colorem inficiendis lanis mittit felix Arabia. Iactati itaq; ui uentorum in portum quendam Zeila nomine impegimus, ibíque quinque dierum moram fecimus, tum ut urbem inſpiceremus, tum uel maxime, ut tantiſper opperiremur, donec miteſceret æquor,

De Zeila urbe AEthiopiæ, déque fertilitate illius, ac nonnullis animalibus eiuſdem urbis. Cap. XV.

IN EA urbe mágnopere commercia uigent, ceu in famigerato admodum emporio, auri ac eboris mira eſt ubertas, ibíque propè innumera mancipia ueneunt haud ingenti pretio. Hi ex regno AEthiopiæ, cui is AEthiopum rex, quem preſbyterum Ioannem dicunt, ſiue Iacobitarum principem appellant, imperitat, à Mahumetanis qui Mauri dicuntur, in prælíis corripiuntur, inde in Perſidem, ac felicem Arabiam Indiámque, necnon in Babylonem Niloticam, ad Mechámque traducuntur: illic in pretio eſt iuſtitia, rectéque uiuitur: fert ager triticum, affatímque carnium, ibi uiſitur copia multarum rerum, mittit etiam oleum abundantius, ſed non ex oliuis, uerum ex re neſcio qua alia: mellíſque ac ceræ plurimum: ſunt etiam illic uerueces nonnulli, qui ponderoſiſſimas trahunt caudas, utpote pondo ſexdecim librarum. His caput ac collum ſunt nigricantia, cætera ſunt albi: ſunt item uerueces prorſus albicantes, quorum cauda cubitalis eſt longitudinis, modo elaboratæ uitis: palearia inſtar tauri à mento pendent, humum propè uerrentia: inerrant aruis boues fœminæ ceruina cornua habentes, hæ non ſunt cicuratæ, ſed ſylueſtres: ubi capiuntur, dono Sultano eius urbis ceu regium quiddam dantur. Vaccas etiam uidi cornu unicum in fronte media habentes inſtar monocerotis, longitudine ſupra palmi magnitudinem: his cornu in terga reſupinatur, coloris ſunt phœnicei: illæ uero quas memorauimus, in colorem nigricantem inclinant: ibi uberrime uiuitur annona uileſcente: urbem incolunt innumeri negotiatores: mœnia ſunt exeſa, portúſque deſpicabilis, eſt'que in continenti telluris. Illi moderatur rex Mahumetanus, ſub quo peditum ac equitum complura milia merent ſtipendia: rei bellicæ plurimum ſtudent: interula tantum amiciuntur. Color eſt iis ſubcinericius, inermes ad bella exeunt, latriæ Mahumetis addicti.

Verueces.

Vaccæ unicornes.

De Barbara inſula AEthiopiæ, déque eius incolis. Cap. XVI.

POSTQVAM ſæuientis pelagi tumor efferbuit, uela uentis dedimus, móxque inſulæ cui Barbaræ nomen eſt appulimus. Princeps eius eſt Mahumetanus: inſula non patet plurimum, ſed culta eſt admodum, habitatoréque frequentior: multifariam carnes mittit. His eſt ſubnigricans color: quicquid opum poſſident, id habent in armentis. Illic moram unius diei fecimus, indéque abſcedentes, in Perſidem uelificauimus.

LVDOVICI ROMANI PATRITII PERSICARVM RERVM LIBER III.

De nonnullis Perſiæ urbibus & portubus. Cap. I.

AD dies duodenos maria ſulcauimus: tandémque appulimus urbem quandam quæ dicitur Diuobanderrumi, id eſt diuus Turcarum portus, ea parum à continente abeſt: quando intumeſcit undabundum æquor, eſt inſula aquis eam ambientibus: ubi uero reſedit mare, iter eſt ad eam terreſtre: paret Sultano Cambaiæ. Moderatur urbi quidam nomine Menacheaz: bidui illic mora inſumpta eſt: commerciorum ingentium eſt emporium, eámque incolunt ex Turcarum gente fermè quadringenti negotiatores: muro quaqua uerſum ambitur: tormenta omne genus mœnia muniunt. Naues habent celocibus noſtris paulo minores, thalae appellant. Soluentes inde contendimus ad aliam urbem, quæ Goa dicitur, ea abeſt à ſuperiore urbe itinere tridui: illò mercimonia maxime comportantur, exportantúrque ab his qui ultro citróque proficiſcuntur: celebres ſunt admódum nundinæ: nec ubertate rerum opúmque magnitudine ſuperioribus urbs cõcedit. Paſſim colitur Mahumetes. Illinc abiens profectus ſum ad urbem aliam, quæ Giulfar dicitur, rerum copia abundans: ibi inter alia perop portunum portum conſpicati ſumus. Illinc abeuntes ad alium portum Meſchet nomine deuenimus.

Diuobanderrumi.

Goa urbs.

Giulfar.

De Ormo urbe, déque inſula Perſidis, ubi margaritæ leguntur. Cap. II.

ABSCEDENTES inde uelificauimus uerſus urbem Ormus nomine inclytam: ea ſitu elegantiore, ac unionum copia nulli urbium eſt ſecunda: ſita eſt in inſula, & maritimis urbibus præferenda omnibus: abeſt à continenti ſpatio duodecim mille paſſuum, aquarum potu ſuauium, annonáque mira caritas: inuehuntur fermè omnia, quæ uictum cultoribus ſuppeditant: procul illinc itinere dierum trium leguntur conchæ, quæ pariunt margaritas uenuſtiores, grandioréſq; cæteris baccis: captura earum fit, ut haud multo poſt expediemus. Sunt ibi nonnulli qui piſcatu uictum quæritant. Hi uecti cymbis in mare iactum faciunt prægrãdis ſaxi dependente ſune, ídq; fit à gemina cymbæ parte, ut utrinq; iactis in profundum lapidibus, conſtabiliri nauis, non aliter quàm ſi in anco-ris foret, poſſit. Firmata ſuo pondere cymba, alius cui id munus obtigit, in æquor iacit funem ſaxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus tergûmque dependente, alligato pedibus lapide ſe uibrat in pelagus, ſubtúſq; aquas urinantium more natat, actúſque in profundum ad paſſus quindenos, tantiſper urinat, donec legerit conchas, in quibus deliteſcunt uniones ac margaritæ: collectas manticæ indit, lapidémque protinus quo pedes grauabantur abiicit, funíq; innixus in ſuperiora euadit, ibi quandoque ad tercentum fermè nauigiorum genera comperiuntur, quæ undecunque contendunt. Eius urbis Sultanus Mahumetis eſt initiatus fide.

Conchãrum captura.

De Sultano Ormus, déque sæuitia filii Sultani erga parentes ac germanos. Cap. III.

PER ID tempus quo ego has inuisi regiones, hæc quæ mox uobis innotescent, contigere. Itaque Sultano undeni erant liberi, quorum minor natu opinione insipientiæ minus cordatus habebatur: primogenitus uero ob nimiam calliditatem omnium censebatur uaferrimus. Erant item eidem Sultano bina mancipia, quæ ex regno Presbyteri Ioannis regis AEthiopum in regiam asciuerat, óbque eorum merita strenuissimámque consuetudinem fortunis innumeris ditauerat, natorúmque loco habebat. Inter hæc maior natu silentio noctis, parentibus germanísque, illo excepto, qui mentis impos credebatur, lumina eruit: sicq; effossa detulit in parentũ cubiculum, simúlque subdito igne, parentes domúmq; incendio subiecit: cuncta itaque deflagrarunt, parentes uidelicet ac quicquid fortunarum inibi repertum est. Proxima luce atrox facinus cultoribus urbis innotuit, ob ib tumultuari cœpere omnes, rei indignitate moti. Auctor uero sceleris in regiam, ceu in locum tutissimũ se recepit, ac in demortui locum suffectus est. Is uero, quem memorauimus amentem esse habitũ, longe alius uisus est, quàm omnium uocibus destinatus erat, cognito nefando scelere, ueluti parentum necis futurus ultor, in delubrum continuo diffugit, hæc uoce sublatissima Arabice inclamans, ô dii boni, cacodæmon effectus est germanus meus, confecit parentes ac germanos, confectôsque flagrantissimo rogo tradidit. Intra quindenos dies ciuium exuscitatus furor resedit: quo uiso Sultanus accersit ad se alterum illorum mancipiorũ, quæ dilecta à seniore Sultano prædiximus, nomine Mahumetem: quod ut uenit, Sultano Arabica lingua infit, Quid ais princeps? At ille, Sultanus sum. Tunc mancipium, Ita mehercule Sultanus es. Tum ille manu apprehensum hominem, blandiendo secum ducebat, illúmq; Arabice alloquens subdit I & socium tuum occidito, pro qua re tibi septem oppida polliceor daturum quamprimum. At mancipium, Mi princeps, inquit, triginta annis conuictorem habui socium hunc meũ, propterea id sceleris quod iubes non ausim unquam. Tunc Sultanus, Sinito inquit. Verũ intra triduum uocato ad se altero mancipio itidem agit cum eo quod cum superiore mancipio tentauerat, insidias illi nectés. At ille cui Chaim nomen erat, hoc intellecto, Fiat, inquit, in dei nomine mi princeps: móxque clanculum loricatus ibat obiturus principis imperata. Vt igitur ad socium peruenit, facere nequit, quin scelus uultu proderet. Eo uiso, haud mora, intellexit in se cudi fabam hanc, & proditoris appellatione inclamans socium, Venisti, inquit, proditor leto me traditurus? at ille, neutiquam huiusce modi operam nauaturus accedo: at Mahumetes, nequis inficias ire, quando certe conscius patrandi sceleris animus luridum effecit uultum: ob id haud euades, quin te protinus mactem: cognito Chaim in certissimam notionem insidiarum quas struebat deuenisse, gladium quem strinxerat, ad pedes socii abiecit, ilicóque humi stratus ueniam precabatur plorabundus, identidem inclamans, parce mihi mi princeps, nam mors mihi iure optimo debetur, ob id confice me eodem mucrone, quo te mactaturus accesseram. At ille, nemini profecto dubium est, quin sis perditissimus proditor, quippe qui triginta fermè annis mutuo usus contubernio conuictor perennis fuisti, & nunc necem illaturus aduenisti: num miser intelligis

intelligis hunc qui tibi id negotii demandauerat, cacodæmona esse? Verum con surge, quoniam iam tibi parium est: illud etiam noueris, iugi triduo hanc furiam me ingentissimis onerasse pollicitationibus, ut mortem quam mihi illaturus adueneras, prior tibi inferrem: sed ego conditionem aspernatus, facinori atrocissimo minime sum assensus. Verum finito deos agere immortales: tu tamen si me audis, continuo nauabis eam operam quam mox subiiciam, Conuenias uelim Sultanum, illique dicas te leto me tradidisse. Ad hæc Chaim, Subibo imperata princeps: quare ad Sultanum profectus est: quo uiso Sultanus inquit, heus Chaim, mactastine amicum? at ille, confeci me hercle princeps: tunc Sultanus, accede propius: hærenti iam principis lateri, Sultanus gladio pectus fregit. Perendino die Mahumetes clanculum induit loricam, seque ad Sultanum recepit. Hunc ut conspicatus est Sultanus in cubiculo, Canis, inquit, cane natus, adhuc frueris aura ætherea? Cui Mahumetes, uiuo quidem in contumeliã tuam, sumq; te actutum mactaturus cacodæmone deteriorem. His dictis collato pede digladiari cœperunt: concertatum est nonnihil: tandem prævalente Mahumete, mortem occubuit Sultanus. Quo facto, haud mora, uictor Mahumetes regiam occludi, firmarique præsidio iubet. Iuuerunt Mahumetem populi in eum ardentissima studia. Ad eam diem charus fuerat populo admodum, ob eam rem cunctus populus acclamationibus lætitiam testans Mahumetem Sultanum salutabat. Dum itaq; Sultanus in principatu uigesimũ diem egisset: illis transactis, classico ad se primores urbis, necnon negotiatores, reliquúmque fermè populum uocat. Quibus ita loquutum esse accepimus, quod à se factum audierant, non ultra id patratum fore, nequiuisse fugere urgentis fati necessitatem, probe se intelligere id principatus sibi haudquaquam deberi: propterea ab eis impetrare uelle, ut illi moderandi regni darent habenas, qui quandoque ad imitationem stultitiæ factus, parum cordatus uidebatur, ad hunc iusto iure pertinere imperium. Concionanti Mahumeti assensum est: móxque ille, qui amens habitus fuerat, in demortui locum suffectus est, moderatore tamen Mahumete: nam postquam facinus ausit Mahumetes, omnium confessione, deorum amicus credebatur. Ob id ultro à cunctis moderandæ urbis illi datum est negotium, desipiente præsertim Sultano, cuius in superioribus abunde meminimus. Nec uos lateat in ea urbe ad quadringentos negotiatores usque morati commerciorum causa, quæ illic plurimum uigent: illò enim comportantur sericum, uniones, margaritæ, & id genus baccæ, aromatúmque affatim. Viuunt plerunque oriza, quoniam ea regio triticum non mittit.

De Eri urbe in Chorazani regione Persidis, déque eius opibus, & complurium rerum copia, præsertim reubarbari. Cap. IIII.

INDE discedens in Persidem sum profectus: peracto duodecim dierũ itinere, ad urbem quandam Eri nomine perueni. Regioni nomen est Chorazani, ea appellatione qua & nos Flaminiam nuncupauimus: urbem Eri regionis eius rex incolit, ea est omniũ fermè rerum ferax: uisitúrq; tanta serici copia, ut una die emere queas tantũ serici, quod ternis camelorũ milibus onerãdis sufficiat: ibi nunquã ingraueſcit annona ob rerũ ubertatẽ. Reubarbari in primis mira est copia: ea cõiectura id sum assequutus, quòd senæ reubarbari libræ nostro more pondo Serici copia.

unciarum duodecim ſingulo aureo nummo ueniebant: urbs ambitu circiter ſeptem milium ædium continetur: colunt Mahumetē quàm qui maxime. Abiens illinc itinere dierum uiginti, animaduerti regionem intra terras procul à littore maris frequentem eſſe admodum uicis ac oppidis, eiſdémq; ſummopere cultis.

De eo flumine quod arbitramur eſſe Euſratem. Cap. V.

PERVENI tandem ad quendam amnem, quem ipſa incolarum lingua Eufra appellant: hunc ego crediderim Euſratem eſſe, uaſtioris conceptaculi ductus argumento. Dum itaq; ſecus fluuium læuorſum iter ago, tridui peracto itinere, ad urbem aliam peruentum eſt Schirā nomine, ea unicum principem habet, eundémque Perſam, alii nemini parentem, addictúmq; fidei Mahumetanæ. Ibi omniſariam pretioſi lapilli inueniuntur: & comprimis Eranō lapis, qui abigit lymphationes, pellitque formidines, turchicam appellant: abunde enim adue huntur, ut ferebatur, ex urbe Balaſcham nomine, ubi ingens eſt ubertas caſtorei, ibíq; colorum complura genera. Illud uobis compertum fiet, cur perraro apud nos caſtoreum ſyncerum inuenitur: prius equidem adulteratur, quàm ad nos comportetur, Perſis adulterantibus: nam id hominū genus his uaframentis adulterandarum rerum concedit nemini, id ego coràm perſpexi, uoluíque quandoq; ſynceri caſtorei uim odoriferā experiri. Igitur conſpicatus ſum aliquando quoſpiam huius rei periculum facientes: ſumebant enim ueſicam caſtorei, eámq; conceptam mox naribus olfaciendam admouebant quaterni ex ordine homines: ea admota, tanta erat fragrantis caſtorei uis, ut olfacientibus eliceret ſanguinē è naribus, ídque præſe ferebat haud adulteratū caſtoreum. Percunctabar etiam Perſas, an caſtoreum ut cætera unguenta, quæ ſuis moriuntur horis, ilico expiraret. Pro reſponſo habui, uim huius odoris aſſeruari ad annos denos, ſi modo non adulteretur. In qua re Perſæ eminent præſtántque plurimum: inuicem hi ſunt cunctorum hominum comiſſimi, & comprimis liberalitate præferendi omnibus neque id auſim aſtruere, niſi coràm eiuſce rei periculum feciſſem. Per id tempus quo illic agebam, nactus ſum ibi negotiatorem quendam Perſam, qui me ſuperiore anno in urbe Mechæ cognouerat, is erat oriundus ex urbe Eri in Chorazain: qui, ut me conſpicatus eſt, Ludouice, inquit, quis te impulit has uiſere ſedes, nónne ille es quem dudum apud Mecham noui? Cui ego, Sum quidem ille, qui uiſendi orbis deſiderio mirabilem in modum ardeo: at Perſa, Deus laudetur infit, poſtquam offendi comitem mei itineris quempiam, qui eodem deſiderio teneatur, quo & ego capior: quare in urbe, cui Squilaz nomen eſt, mora quindecim dierū inſumpta eſt. Perſa uero me hortabatur, ne à ſe diſcederem, futurus itineris iugis comes, ut eo duce præcipuam orbis partem peragraremus. Itaq; itineri accingimur, profecturi uerſus eum locum, cui Sancto Braganti nomen eſt inditū.

De urbe Sancti Bragantis, & quomodo Babylonem magnitudine exæquat, déque Perſarum rege, qui Sophi dicitur. Cap. VI.

VRBEM Sancti Bragantis ferunt magnitudine Babyloni minime concedere: quippe quàm uaſtiſſime patere autumant: eius rex Mahumeti eſt addictus. Memorant negotiatores habere in armis ubi libuerit ad ſexagena equitū milia: gens inclinat in colorem albicantem, bellicóque uſui aptiſſima: nos uero hæc tantum ex aliorum narratu affirmamus: non enim ultra progredi licuit graſſante

ac

ac ſæuiente Sophi in eos qui Bobachar & Othomar ac Omar ſacris ſunt initiati. Hi Mahumetis collegæ fuere, eiúſque deliramentorum conſcii. Qui itaque his fidem cenſent adhibendam eſſe, abſumuntur: quos uero nouerit Mahumetis ac Hali ſacra, imò prophana colere, illæſos ſinit. Inter hæc comes meus accerſito me, ait, Vt ſcias Ludouice quanti te faciam, quámue ex meo contubernio tibi proſpectum iri aueam, inſtitui te arctiſſima coniunctione mihi deuincire, ut hoc nexu compertum tibi ſit, me nuſquam defuturum eſſe cœptæ neceſſitudini. Eſt, inquit, mihi neptis, cui*Samis nomen eſt, hanc tibi matrimonio iungi ità cupio, ut nihil deſiderem ardentius. Samis eorum lingua phœbus dicitur. Nec id ab re, phœbo profecto uenuſtior candidiórque erat. Adiecit ad hæc ille, ſe non ambire orbem, ob id quòd cuiuſpiam rei egens eſſet, uerum ſolius animi ac uoluptatis cauſa, quam ex multarum rerum cognitione proficiſci affirmabat. Quare gradu reuocato, ad urbem Eri nomine rediimus: quò ut peruenimus, excipit me domi ſuæ comes meus honorifice & amanter, oſtenſáque nepte, inſtantius mecum agebat, ut iure matrimonii uirgine potiri uellem. Ego uero qui longe alia animo deſtinaueram: præ me tuli id quidem non aſpernari, ſed commodius illud agendum eſſe arbitrabar: quare intra octonos dies inde abeuntes, reuerſi ſumus ad urbem Ormus nomine. Illíncque ſoluentes in Indiam uelificauimus: & tandem aliquando portum appulimus, qui lingua indigenarũ Cheo dicitur. Aliàs Semes.

LVDOVICI ROMANI PATRITII INDICARVM RERVM LIBER IIII.

De urbe Indiæ Cambaia, omnium fermè rerum ferace. Cap. I.

QVONIAM in operis huius exordio, ſi recte meminimus, ſpopondimus cuncta nos denarraturos eſſe compendioſius quàm quibimus, ne plus iuſto prolixior oratio faſtidium pareret lectori, decreuimus ob id promiſſa diſſoluere, & ab inſtituto haudquaquam recedentes, ea ueſtris auſpiciis tantum ſcripto prodere, quæ narratu digniora uidebuntur. Indiam igitur ingreſſi ad portum quendam deuenimus, hunc præterfluit ingens fluuius, cui Indo nomen eſt: íſque non procul abeſt ab urbe quæ Cambaia dicitur. Ea ad tertium lapidem poſita intra terras, reſpicit meridiem: ad eam non eſt liburnicis uel actuariis nauigiis acceſſus, niſi inundet flumen uberius ſolito, qui aliquando ad tertium uel quartum lapidem irrigare maiore auctu arua conſueuit. Verum auctus inibi fluminum contrarias uices incrementorum habent, quippe qui non niſi decreſcente luna augeſcunt: apud nos uero pleniluniis tumeſcunt amnes mirandum in modum. Vrbs muro noſtro more ambitur, cunctíſque fermè abundat, re præſertim frumentaria, ac fructibus omnis generis. Ibi inter cætera complura aromatum genera reperiuntur, quorum nomina me latent: illic etiam goſipium abunde inuenitur, uulgò bombix dicitur: aſportant inde negotiatores annis ſingulis tantum Indus flu.

goſipii ac ſerici, ut quandoque quadragenas aut quinquagenas naues harum mercium abducant, alióque comportent. In eodem regno is mons reperitur unde eruitur onyx, corneola uulgo dicitur. Nec procul inde eſt mons unde exciditur calcedonius lapis, adamáſque.

De moribus incolarum Cambaiæ urbis præclaræ. Cap. II.

IAMIAM ſubiiciemus Sultani eius ſtatum ac mores: is Machamut dicitur, cum ibi eſſem agebatur quadrageſimus annus, quo ipſe regnum indeptus fuerat, rege Gugeratorum depulſo. Hi nullum animal occidere cibi gratia, nulláque carne ueſci optimum eſſe arbitrantur: non ſunt Mahumetani, neque idolorum cultores. Ego uero crediderim, ſi baptiſmi caractere inſignirentur, eos parum à ſalute abeſſe: nam genus eſt plenum iuſtitiæ: quippe quod aliis non infert, quod ſibi inferri noluerit. Si habitum quæris, pars nudi agunt, pars tantum obſcœna uelati: caput uincit gauſape, coloris purpurei. His autem colos eſt ſuffuluus, ob eam cauſam à Sultano regno pulſi dicunt, de cuius moribus iam deſcendo dicturus. Huic igitur ſunt in armis equitum uicena milia, ſingulóque mane in regiam ueniunt quinquaginta uiri elephantis inſidentes, quibus id ſolum negotium datum eſt, ut uenerabundi regem uenerentur, beluis genua flectentibus. Mane uero rege experrecto, crepant cymbala, tympanáque, audiuntúrque ſonantes tibiæ, necnon buccinatores: adſunt & complures alii, qui multiiugis inſtrumentis muſicis lætitiam uiuentis regis teſtantur, itidem pranſuro agunt: adſúntque itidem diſcumbenti memoratis elephantis inſidentes, & rurſum conſueto munere colendi principis funguntur. Locis ſuis animalium huiuſmodi ingenium ac conſuetudinem denarrabimus. At Sultanus memoratæ, urbis ſuperiora labia adeo prominentia habet, ut illis æque ac mulieres capillo caput uinciat. Barbam uero albicantem gerit aduſque umbilicum promiſſam: ueneno ita aſſueuit, ut omni die quippiam hauriat, ne putes ad ipſam ſatietatem uenenum ſumi. Leto traditurus è ſatrapis quempiam, ad ſe accerſitum, cui mors imminet, nudum ſibi aſſiſtere compellit: móxq; edit nonnullos fructus, chofolos uocitant, inſtar nucis myriſticæ, muſcatam appellant: mandit etiam quædam herbarum folia, modo mali Aſſyrii, tambolos nominant: addit etiam attritarum concharum oſtreæ calcem, ſimúlque cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aſperſóque eo, continuo mors ſubſequitur, præſentaneo ueneno uitam perimente: nam ubi in hominem ut præmiſimus, expuerit contrita uenena, intra mediæ horæ ſpatium perfuſus ueneno in terram corruens efflat animam. Huic etiam ſunt circiter quaterna ſcortorum milia: nam ubi ſemel concubuerit cum quauis meretricum, proxima luce uitam exuit: depoſitam interulam amictúſque mortalium nemo attingit. Mutatoriis opus eſt propè innumeris. Sciſcitabatur diligentius à negotiatoribus comes meus, unde hæc profecta eſſet pernicies uenenorum. Aiebant illi parentem Sultani à cunabulis natum aluiſſe ueneno, propterea uni ſibi innocuum ſola conſuetudine factum eſſe, cæteris uero pernicioſum ac letate eſſe admodum. Verum de rebus Sultani modum facientes, incolarum mores deſcripturi, redeamus unde ſumus digreſſi. Hi igitur plerunque ſola tunica interiore uelantur, omnium ſunt bellaciſſimi, commerciíſque ſtudent quàm qui maxime: regionis

Sultani deſcriptio.

ubertas

ubertas pro meritis referri non poteſt. Ea frequentatur ab ultro citróque commeãtibus ex omni fermè mortalium genere. Inde hac de urbe altera, cuius cum opportunum duxerimus, meminiſſe eſt animus, ad uarias multiplicéſque regiones orbis innumera mercimonia euehuntur, ad Turcos præſertim, Syróſque, Arabas felices, Indóſue, & item ad Africam incolentes, AEthiopáſque, & alios mortalium plurimos: ſericum in primis, ac xylon, bombicẽ appellant, illinc exportant. Hinc eſt quòd ille Sultanus omnium cenſetur ditiſſimus, mercimoniis ibidem mirabilem in modum uigentibus. Hic maximas exercet ſimultates cum rege quodam, qui Iogæ regno imperitat, quod abeſt à ſupradicto rege itinere dierum quindecim. Itaque huius regis Iogæ imperium longe latéque patet, illíque in armis ſunt triginta armatorum milia, idolorum eſt cultor, omníſq; eius populus: ſúntque opinione ſanctitatis apud cæteros reges magno in pretio, celebréſq; admodum: nam ex inſtituto rex huiuſmodi ſingulo triennio ter uel quater peregre proficiſcitur, alitúrque aliena impenſa dum peregrinatur, ut apud nos uoti cuiuſpiã gratia peregrini circuire regiones ſolent. Trahit ſecum ad quaterna contubernalium milia, longum ſanè ſeruorum ordinem: coniugem inſuper & natos omnes circunducit: ducit etiam quatuor uel quinque feruidos ſonipedes, feléſque qui odorem illum gignunt lectiſſimum, Gibellum uocitant, cercopithecóſque compluſculos, pſitacos item ac pardos, accipitréſque, hócque ordine ambit fermè Indiam totam. Illi habitus eſt geminum corium caprinum, altero priorẽ partem, poſteriorem altero corporis partem uelat, uillo extrà eminente: coloris eſt propè muſtelini. Ibi enim ob incendium candentis ſyderis nigreſcere ac torreri corpora incipiũt: omnes inaures geſtant dependentibus omnifariam monilibus lapidibúſque pretioſis: alii exerto brachio uelant corpus, alii ſola interula amiciuntur. Rex ac nonnulli procerum maximi puluiſculis odoriferis quaſi per ſpeciem maioris claritudinis, infectam faciem circunferunt, ac reliqua corporis infecta, alii aliis uanis ducuntur ſuperſtitionibus, induxerunt in animum alii ne humi procumbant unquam, alii ne toto corpore ſtrati confidant in terra: alii ab omni eloquio ueluti elingues temperant: his uero adſunt terni aut quaterni homines, qui mutis uictũ ſuppeditant: omnibus in uniuerſum cornu è colle dependet: illi ubi ad urbem quampiã peruenerint, incolas, ceu agũt apud nos cornicines, admonentes ſimul omnes concinunt, eóq; concẽtu ſtipem à mortalibus petũt. Rege domi ſedente trecẽti aut ſanè quadringenti homines ſimul peregre exeũt. Nec plus triduo, modo AEgiptiorũ, in eadem urbe morãtur. In manibus ferunt ſcipionẽ in ima parte ferreo orbe munitũ: alii orbes tantum quaqua uerſum limatos nouaculæ inſtar incidentes ferũt: illi quos oderunt impetunt funda lapides uibrãtes: quare ubi in urbem aliquã uenerint, ab omnibus excipiuntur placidiſſime, illíſq; impune eſt uel urbis ſummatem occidiſſe, quando profecto id agere diuinitus creduntur: ager non eſt ferax admodum annona ingraueſcente. Regio montibus plurimum aſperatur: eorum ædes ſunt deſpicabiles peſſimíq; incolatus, urbes muro ambitas non habent, horum opera ac ſtudio comportantur ad nos margaritæ, & id genus monilia, illúdque non difficulter efficiunt, peregre quoquo uoluerint aliena impenſa proficiſcentes. Hi igitur ob propè inacceſſam regionem, Sultano Machamir maximum exhibent negotium. Rex Iogæ.

De urbe Ceul, déque moribus ac audentia eius populi. Cap. III.

ABIENS ab urbe Cambaiæ me recepi ad aliam urbem Ceul nomine, quæ à Cambaia itinere dierum duodecim abeſt. Ager qui inter utrunque intercedit Guzerat dicitur. Rex eorum idola colit: his eſt colos ſuffuluus, pro amictu alii interula utuntur, nudi agunt alii, tantum obſcœna uelati, nudis pedibus ingrediuntur, apertóque capite prodeunt: ſi perpaucos Mahumetanos negotiatores excipias: ad bella ſunt promptiores, in præliis enſe, arcubus, lanceis harundineis, clypeíſque orbiculatis utuntur, tormenta habent quibus proruunt mœnia, ſtragéſque inferunt armatis exercitibus. Ea urbs munitiſſima mœnia habet, diſtátq; à mari duobus ac mille paſſibus, præterfluit urbem amœniſſimus amnis, quo ultro citróque undecunque mercimonia comportantur, accedentibus eò exteris liburnicis: copiam præſtat ager ſuapte natura omnibus abundans, ſi uuas, iuglandéſq; nuces ac caſtaneas excipias: legitur triticum ac hordeum, affatímq; leguminum. Illic etiam conficitur goſipinus pannus. Eorum fidem prudens prætereo, quando certe conſtat eos eiuſdem latriæ eſſe, cuius eſt rex Calechut. Horum meminiſſe hæſit cordi mihi, ubi fore opportunum duxero. Illic complures negotiatores Mahumetani degunt: aeris temperies calidior eſt, quàm ubi eſt frigidiſſima, iuſtitia ibi maxime uiget in pretio: regi in armis non ſunt frequentes milites. Regio fert equos uaccáſq; plurimas. Diſcedens illinc ad urbem
Dabuli vrbs quandam Dabuli nomine me contuli, itinere bidui à ſuperiore urbe diſtat: hanc ingens fluuius præterfluit, noſtro more mœnia habet, ager eſt fœcundus, ipſaque urbs amœna admodum, ibi negotiatores propè innumeri Mahumetani. Rex idola colit, huic ad triginta hominum milia in armis ſunt: corpora animóſque ut ſuperiores populi exercent, genus eſt plenum iuſtitiæ, his idem eſt cultus corporis, uictúſque ac mores inſunt ut illis quos ſupra memorauimus.

De Goga inſula Indiæ, déque eius rege. Cap. IIII.

SOLVENS illinc profectus ſum ad eam inſulam cui Goga nomen eſt, ea à continente abeſt mille paſſibus: hæc regi de Dechan quotannis pendit
Perday. uectigalium nomine mille aureos, Perday eorum lingua appellantur: ſi horum formam quæras, anguſtiores contractioréſq; ſunt ſaraphis Babylonicis, ſed longe craſſiores: ab altera parte pro ſuperſcriptione bini ſunt inſculpti dæmones: ab altera uero cernitur neſcio quid, literis exaratum. In ea inſula maris ſecus littus uiſitur oppidum more noſtro conſtructum: illi eſt præfectus dux quidam militum cui Sauain nomen eſt: ſub eo quadringenti Mamaluchi merent ſtipendia, ipſéque Mamaluchus eſt: is ubi conſequi poteſt quempiam ex uiris albicantibus, eum beneuole excipit, cæteríſque adnumerat militibus: conducere enim eos conſueuit ſtipendio uiginti aureorum menſe ſingulo: ſed prius hono-
Militum delectus. res huiuſmodi non centuriat, quàm hunc morem ſeruauerit. Iubet igitur centuriaturus delectúmq; habiturus, geminas ex corio afferri diploides, ipſe alteram, alterã uero induit is qui admittendus eſt ad militiam. Vt itaq; uterq; diploidem induit, luctantur nonnihil: ubi is qui aſſcribi debet in ſtipendiatorum militum numerũ, inter luctandum repertus fuerit præſtanti fortitudine, corporíſque uiribus eximius, uirúmq; ſe explicuerit, haud mora, militibus conſociatur, ſin minus,

ſellulariæ

ſellulariæ aut cerdonicæ arti mancipatur. Is itaque dux cum quadringentis Mamaluchis regi Narſingæ negotium ingens exhibet: huius mentio fiet locis ſuis. Recedens inde contendi terreſtri itinere octonis diebus ad eam urbem quæ Decan dicitur.

De Decan urbe Indiæ pulcherrima, déque multiiugis eius monilium generibus. Cap. V.

VRBI Decan memoratæ moderatur rex Mahumetanus, ſub quo prædictus Mamaluchorum præfectus ſtipendia meret. Ea urbs uiſu eſt pulcherrima, feráxque ferme rerum cunctarum. Eius rex inter Mamaluchos adnumeratur, & cum eo ad triginta quinque hominum milia ſuæ ditionis, ſi peditum equitúmque recenſeas numerum. Vrbem decentiſſime elegans regia exornat: regiam honeſtant loca complurima: nam prius quàm ad regis cubiculum deuenias, per quadragena quaternáque cubicula tibi tranſeundum eſt: ſic enim diſpoſita contignatio eſt, ut alteri alter aditum locus præbeat, donec ad nouiſſimum perueneris. Vrbs more Chriſtianorum mœnibus ambitur: domus ſunt haud inelegantes. Rex uero utitur faſtu, pompámque ducit incredibilem. Qui regi famulantur, in ſummis ſotularibus circunferunt pyropos ac adamantes, & id genus lapides pretioſos. Quæ uero monilia pro inauribus ac condaliis ferant, cogitent ipſi quibus acerrimum eſt iudicium, cum pedes eminentioribus corporis partibus contulerint. In eius regno mons eſt, unde erui dicitur adamas. Is mons eſt ab urbe ad ſextum lapidem, muróque quaquauerſum circundatur: ipſum firmiſſimum aſſeruat præſidium. Scatet ea regio fere rebus omnibus in uniuerſum. Mahumetem colunt: amiciuntur ſericis ueſtibus, uel interula ex ſerico elegantiore: ocreis tenuioribus cum caligis inſtar remigum utuntur. Mulieres Damaſcenarum fœminarum modo uelant faciem, ne unquam ſatient intuentium aſpectum. Adamantis fodinæ.

De regis diligentia peritiáque diſciplinæ militaris. Cap. VI.

IS REX cuius paulo ante meminimus, diutina bella gerit cum rege Narſingæ. Qui illi parent populi Mahumetem colunt: milites plerunque conducit exteros aduenáſque. Illis eſt colos albicans, indigenis uero ſuffuluus. Rex opibus diuitiiſque uberioribus ac liberali conſuetudine nemini ferme concedit. In mari etiam claſſem habet ualidiſſimam. Odit Chriſtianos quàm qui maxime. Peragrata ea regionis parte, iter cepimus uerſus urbem, cui Bathacala nomen eſt.

De urbe Indiæ Bathacala, déque eius ubertate, præſertim orizæ, ac ſaccari. Cap. VII.

ABEST urbs Bathacala ab urbe Decan itinere quinque dierum, arte & natura nulli urbium poſtponenda. Rex idola gentilium ritu colit: circuitur mœnibus, éſtq; à pelago ad primum lapidem: portum non habet maritimum. Qui è mari illuc mercimonia comportant, aduehunt amne perquam mediocri. Illic moram degunt complures negotiatores Mahumetani ob commercia, quæ inibi ſummopere uigent. Amnis præterfluit urbem: ager mittit orizam, ſaccarum, & illud comprimis quod candidum uocitamus. Ibi fici ac iuglandes reperiuntur, ut in urbe Calechut: latriæ dæmonum ſunt addicti, ut incolæ Calechut: Mahumetani tamen ſeruant ritus ſuos. Equis, mulis, aſiníſue haud utuntur: uaccas,

bubalos, pecora & capreas habent. Regio tritici, hordei leguminúmq; ferax non eſt, uerum fructus omnifariam alii inibi leguntur Indico more. Dimiſſa ea urbe ad inſulam quandam Anzediuam nomine me recepi: ea colitur à Mahumetanis idolorúmque cultoribus, diſtat inſula à continente ſtadiis quaternis, Ambitu uero patet uiginti mille paſſuum. Illic cœlum minime clemens eſt, agérque infœcundus. Intra inſulam ac continentem terram intercedit portus commodiſſimus. In inſula aquæ potu ſuauiſſimæ hauriuntur.

Anzediua inſula.

De nonnullis optimis Indiæ urbibus. Cap. VIII.

ILLINC diſcedens iter à me cœptum eſt uerſus urbem quandam, cui Centacolæ nomen inditum eſt, unius diei itinere prius abſoluto. Huic princeps haud magnarum opum moderatur. Affatim tamen inibi carnium ubertas inuenitur orizæq;, ac omnifariam fructuum non aliter quàm apud Indos. Ibi compluſculi Mahumetani commercia exercent. Rex idola colit: genti colos eſt ſuffuluus, nudi prorſus agunt, apertóque capite prodeunt. Princeps huiuſmodi regi de Barthacal paret. Inde abeuntes itinere bidui itum eſt ad inſulam quandam aliam Onor nomine. Rex eius latriæ addictus eſt dæmonum, & regis Narſingæ ſubit imperata. Is eſt omnium comiſſimus, expers faſtus, huius iuſſu circiter octonæ liburnicæ aſſidue maria ſulcant, & prædabundæ quidem excurſionibus uacant. Hic ſumma neceſſitudine ac uinculo amoris regem Portugalliæ complectitur. Gens obſcœna ſindone uelat, cætera ſunt nudi. Mittit ager orizam ubertim non ſecus quàm Indica arua. Illic animalia propè omne genus, ut ſunt, apri, cerui, lupi, leones, ac omnifariam auitia, noſtris tamen abſi milia. Paui in primis pſitacique, necnon uaccæ ferè innumeræ, eædémque ſubrutilæ, ſunt item uerueces obeſi admodum. Florum uero ac roſarum tanta eſt copia, ut ibi uel hibernis diebus non deſint. Cœlum clementius eſſe nequiret: cultoribus longe diuturnior uita eſt, nóſque in ea re exuperant. Haud longe à dicta urbe uiſitur urbs alia Mangolor nomine, unde circiter ſexaginta naues oriza onuſtæ ſoluere conſueuerunt. Incolæ partim idolis ſeruiunt, partim Mahumetem colunt, uictus amictúſque ii ſunt, quos ſupra memorauimus.

Centacola urbs.

Onor inſula.

Mangolor.

De Canonor urbe Indiæ maxima. Cap. IX.

DIGREDIENTES illinc iter cepimus uerſus urbem Canonor nomine, rerum pulchritudine præſtantiſſimam. Ibi rex Portugalliæ munitiſſimũ habet oppidum. Vrbis rex idola colit, ipſiq; regi Luſitaniæ eſt charus in paucis. Portum urbs habet, illò conuehuntur equi Perſæ, ſed immania ſunt horum uectigalia, nam penduntur pro equo ſingulo aureorum uicena & quina milia. Digreſſis inde iter introrſus terras eſt ad Narſingæ urbem, ubi complures Mahumetani negotiatores degunt. Ager tritici, uuarum, ac omnium fere fructuum, ſi poma citrea cucurbitáſque excipias, expers eſt admodum. Pane non ueſcuntur incolæ, ſed oriza, piſce ac carnibus, necnon iuglandibus quas fert regio. Alio loco de eorum cultu ac moribus diſſeremus, cum iam ſit omnibus in confeſſo, eos indigenis urbis Calechut haud diſſimiles eſſe. Inibi cœpta ſunt inueniri zinziber pipérq;, myrobalanum, cardamomum, caſſia, & id genus aromata complura. Vrbem mœnia haud circundant, ædes ſunt deſpicabiles. Illic reperiuntur fructuum complura genera noſtris abſimilia, uerũ longe ſuauia, ſuis locis à nobis deſcribetur

eorum

eorum forma. Regio eſt propè inacceſſa, ob frequentiores ſpecus ui extructos. Regi ſunt in armis ad quinquaginta nobilium milia, Hæroſipſi appellant. In præliis utuntur enſe, clypeo obrotundo, haſtis ac arcubus: nunc uero tormentis etiam uti conſueuerunt. Nudi incedunt, obſcœna tantum uelati: iis apertum eſt caput, niſi ubi ad bella contendunt: tunc caput ſubrutilo galero tegunt, eóſque bis inuoluunt, uittáque neſcio qua uinciunt. Equis, mulis, aſiníſque non utuntur, minúſque camelis, quos dromedarios paſſim uocitamus. Elephantis tantũ utuntur, non tamen præliaturi. Vbi tempus appetet, dicemus abunde de arce, quam rex erexit contra regem Portugalliæ. In urbe uigent ſummopere commercia: nam quotannis illò undecunq; ducenta fermè nauigia appellere conſueuerunt. Præteritis nonnullis diebus, peracto itinere quindecim dierum orientem uerſus, poſtquam in regnum Narſingæ deuentum eſt, tandem ad urbem quandam Biſinagar nomine peruenimus.

De Biſinagar urbe regni Narſingæ feraciſſima. Cap. X.

VRBI moderatur rex Narſingæ: ea maxime patet: muro tamen ambita in decliuo montis ſita eſt, circuitu octo mille paſſuum: triplici muro circundatur: ibíque cunctorum mercimoniorum famigeratum celebratur emporium. Fœcundus eſt mirum in modum ager: illic quicquid eſt quod ad delicias ac ſuauiores faciat uoluptates, inuenitur: uenationibus ac aucupiis alibi nuſquam arua aptiora, ſyluæque: credas uoluptatis paradiſum eſſe quampiam. Rex indigenæque regni idola colunt. Magnarum eſt rex uirium: huic ſupra quadringenta equitum milia in armis excubant. Illud etiam non præteribo, equum ibi non minoris quàm quadringentis aut quingentis pardais (ii ſunt aurei nummi) uendi. Vſu quandoque euenit, ut octingentis aureis quis equum emerit: pretii hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehuntur: ibíque nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus aſſeruari iubent maritimos, ne importentur equæ. Huic etiam ſunt quadringenti ad belli uſum elephantes: habet & dromedarios, qui ocyſſime currunt. Hic peropportunum uidetur, ut de docilitate, déque agillima conſuetudine elephantorum nonnihil diſſeramus, ne uideamur non meminiſſe ſuperiorum, cum claſſico lectori colliqueſcat, nos ſuprà id eſſe crebrius pollicitos. Igitur id animal docile eſt admodum, parúmque ab humanis abeſt ſenſibus, cunctáſque beluas fortitudine anteire ſolet. Indi bella inituri clitellas elephanto imponũt: ſunt clitellæ huiuſmodi, cuiuſmodi in regno Auſonio utuntur muli: clitellas ſubtus aluum cingunt geminæ ex ferro catenæ: ſupra clitellas hinc & hinc domus, uel ſi mauis turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungunt caueas, aſſamenta neſcio quæ craſſitudine medii palmi: ſingulas caueas terni homines ingrediuntur: inter utraſque dorſo beluæ inſidet Indus, qui beluam alloquitur: illis eſt enim patrii ſermonis intellectus, officiorúmque memoria. Conſtat nullum aliud animal humanis ſenſibus accedere propius, ſi amoris & gloriæ uoluptatem, ſi probitatem conſpicuam, ſi prudentiam, & id genus mores, quorum ſunt cætera animalia expertia, ſpectaueris. Itaque ſepteni ſunt homines, qui elephantum bella inituri conſcendunt lori cati, ferentes arcus, lanceas, enſes ac peltas. Promuſcis elephanti, quam manum appellant, loricatur: illi alligatur exertus enſis duorum longitudine cubitorum:

Elephantis natura.

craſſitudine uero ac latitudine palmæ humanæ, ſicque inſtructi præliantur. Vbi progrediendum aut retrocedendum eſt, monet domitor: cuius uocem callet elephas. Feri, inquit moderator beluæ, illum, ab illo tempera: ſæui item in alios, abſtine ab aliis. At animal cuncta ſubit imperata, eáque adamuſſim explet æque ac humanorum capax ſenſuum. Verum ubi uſu euenerit, ut obiecto igne pauore icti fugam arripiant, nulla re adduci poſſunt, ut gradum reuocent: ea gens enim mira arte ubi libuerit ignes terrendis beluis excitat. Hos adeo id animal pauet, ut nulla alia re magis terreatur. Ob id uiſis ignibus effuſiſſime diffugiunt. Reliquum quid eſt? diſcretis moribus, fortitudine eximia præſtat omnibus. Memini aliquando uidiſſe elephantos ternos maximam liburnicam in ſiccum trahere, ut haud multo poſt referabimus. Dum ego apud Canonor urbem agerẽ, nonnulli negotiatores Mahumetani in hunc modum in ſiccum nauim trahebant, ſeruata Chriſtianorum conſuetudine, uerſa naui, expoſita prora uerſus continentem, ſubiectis ternis trabibus, tres elephanti genibus innixi, capitéque in humũ connixo nauigium in terram trahunt. Verum ſunt plures qui exiſtimant in cruribus elephantos non habere internodia, plicaréq; ob id nequire tibias: quod profecto à uero plurimum abeſt. Habent iuncturas ut cætera animalia, ſed in ima propè parte crurum. Fœminis ineſt ferocia maior quàm maribus, cõuehendíſq; oneribus illis longe maiores ſunt uires: furore etiam corripiuntur, id curſu lymphatico præ ſe ferentes. Elephantes ternos bubalos magnitudine excedunt, uillo etiam non abſimiles: oculi ut ſuibus: promuſcidem, quam manum appellamus, promiſſam admodum habent: ea ori eſculenta ac poculenta admouent: ſubeſt enim iugulo os, ſui ſanè non abſimile, hiſcam referens: proboſcis exeſa eſt ac caua intus: eáque ſæpenumero uidi beluas porrectas capere ſtipes: uidi item ab elephanto arboris truncum proſterni, tantæ quidem uaſtitatis, ut quod effecit belua nos priores numero uigintiquatuor nequiuerimus. At elephas uno uel altero connixu arietauit in terram. Bini dentes qui prominent, collocantur in ſuperiore maxilla: auriculas quaquauerſum gemini palmi magnitudine habente: nec id uſque minore aut maiore, ut aſſolet, proceritate. Pedes illi ſunt obrotundi inſtar orbium, quibus diſcumbendo carnes excipimus munditiarum cauſa, ne gauſape fœdetur. Pedem ambiũt quinæ ungulæ oſtrinæ conchæ latitudine. Cauda inſtar bubali, terni palmi longitudine, uillo rariſſimo. Fœminis ſunt proceriores mares: magnitudine ſunt multiiuga: alii ad tertiumdecimum palmum, ad quartum decimum tolluntur alii: tranſcendi quandoque in nonnullos ego eiuſce magnitudinis. Aſſeuerabant cultores, ad ſextumdecimum palmum quoſdam altitudine exurgere. Lentius incedunt: fit propterea ut qui non aſſueuerint, nõ aliter quàm in undabundo æquore nauſeam ſubeant, ac inſidere nequeant. Iunioribus ubi inſederis ſumma afficieris uoluptate, molliter inſtar gradariæ mulæ gradiẽtibus. Vbi conſcendendus eſt elephas ſubmittit genua, & quaſi ſtapedes inſtrueret, præbet ſcandendi facultatem: ſubleuante tamen quopiam homine à tergo ſeſſorem. Infrenes ſunt omnes, nec ceruicem reſtis uincit: ſoluto prorſus capite gradiũtur.

De coitu elephantorum. Cap. XI.

INITVRI loca quærunt paluſtria, pudoréq; non niſi in abdito coeunt: dicuntúrq; ferè humanitus ueneri operam dare: etſi non deſint auctores, qui bar-

ros

ros dicant auerſe coire. Apud quoſdam pro ſummo munere habetur, ut regem elephantino membro donent. Id forte plurimi faciũt, ob immane pretium, quo ueneunt elephanti, utpote quingentis aureis: alii (ſi credere dignum) duobus milibus aureis emuntur: illud forſan non moles corporea, ſed acre ingeniũ præſtat. Nuſquam ſane negauerim me alicubi uidiſſe gentes quaſpiam, ſenſu ac ingenio elephantis longe inferiores. Itaq; is rex Narſingæ opibus ac imperio præſtat cunctos, quos unquam conſpicatus ſum reges, unquámq; audiuerim. Vrbs ſitu ac elegantia urbem Mediolanum effingit præſentátq;: ſi tamen id excipias, quòd in loco eſt decliui, minúſque æquo. Quæ illi ſubſunt regna, ea Narſingam circundare uidentur, ut regnum Auſoniæ ac Venetiæ Mediolanum ambiunt. Ea urbe inter utraque maria procurrente, referebant eius Bramini (hoc enim nomine ſacerdotes eorum dignantur) regem ſingulo die ad duodecim mille Pardios pro uectigalibus, cenſúſque loco ſumere. Huic ſemper in armis excubant complura armatorum milia: quippe cui bella nunquam deſunt, eo finitimis arma inferente. Idolorum eſt addictus fœdiſſimæ latriæ, ipſúmque cacodæmona colit non aliter quàm rex Calechut. Vbi duxerimus opportunum fore, hæc explicatius denarrabimus. Viuunt ut idolorum cultores: iis eiuſmodi eſt habitus, qui maioris ſunt cenſus, tunica utuntur interiore haud oblonga, caput uero faſcia uerſicolore Mahumetanorum ritu uinciunt. Gregarii obſcœna tantum uelant, cætera ſunt nudi. Rex birreto panni Attalici caput exornat gemini palmi longitudine. Profecturus in prælium goſipinam induit ueſtem, hanc clamyde tegit bracteis aureis ornata. Limbum chlamydis honeſtant monilia fermè omne genus. Equus eius tanti eſſe creditur, ſi pretium inſpexeris, quanti eſt quæpiam è noſtris urbibus. Id efficiunt innumeri lapides pretioſi, margaritarum ac unionum complura genera, quibus phaleræ apparatu incredibili teguntur. Exeuntem in uenationes concomitantur terni aut quaterni reguli, qui deducendi regis officio funguntur: circiter equitum ſena milia iter agenti præſto ſunt. Colliqueſcit itaque hunc regem opibus, diuitiis, militúmque delectu, & ſexcentis ſimilibus nemini concedere. Monetam cudit, quam Pardios appellant, & item minoris ualoris monetam aliam, quæ Fano dicitur: hanc efficiunt ſexdecim minutiores denarii. AEs etiam ſignatum habent Eas nomine, ſexdecim quidem pro nummo argenteo exponuntur. Viatoribus tutum eſt iter uſquequaque, modo à leonibus ferocientibus cauerint. Eſculenta quibus aluntur prudens prætereo, eadem demum denarraturus, cum de rebus Calechut ſermo fiet. Rex memoratus Chriſtiano nomini plurimum fauet, cum regéque Portugalliæ, quæ pars eſt Luſitaniæ, ſecum magna intercedit amicitia. Præter hanc gentem Chriſtianos nouit nullos, illò enim appellunt Luſitani, honorificéque appulſi tractantur. Viſa itaque hac urbe mora complurium dierum, rediimus ad urbem Canonor. Quò cum peruenißemus, triduo ibi abſumpto, intra terras proficiſci placuit, tandémque ali quando ad urbem Trompatam nomine deuentum eſt.

Narſingæ regis opulentia

De urbe Indiæ Trompatam nomine, déque nonnullis aliis Indiæ locis. Cap. XII.

VRBS Trompatam abeſt ab Canonor urbe duodecim mille paſſibus. Illi moderatur idolorum cultor, ſoli non eſt admodum ditis, parúmque ab

pelago distat, utpote mille passibus. Interfluit eam amnis perquam mediocris. Illic complura Mahumetanorum nauigia uisuntur: cultores frugalissime uiuunt, maiores non habent opes quàm iuglandes Indicas, eas condunt oriza. Scatet regio lignis & asseribus ad fabricandas liburnicas aptissimis. Ibi ad quindena milia Mahumetanorũ degunt: regi tamen idola colenti obsecundant. A' cultorum habitu & moribus temperabo tantisper, donec ad id loci uentum erit, quo res urbis Calechut sumus explicaturi: est enim illorum una eadémq; fides. Eorum domus adeo sunt despicabiles, ut non pluris singulæ uendantur aureo dimidio: illud etiam haud multo post compertum fiet uobis. Bidui itaque illic assumpta mora

Pandaran. discessimus inde, itérque uersus urbem nomine Pandaran cepimus, distantem à memorata unius diei itinere. Regi Calechut paret, nulliúsque ferme momenti est, & comprimis portum habet nullum. Huic ad ternas leucas aduersa est insula deserta, habitatoréque uidua. Indigenarum superioris urbis is est habitus, qui & urbi Calechut: urbs in cliuo posita est. Illinc digredientes contendimus ad ur

Capagot. bem aliam Capagot nomine, cui rex Calechut imperitat. In ea urbe est regia pulcherrima ueterũ more constructa. Quà orientem respicit, perpulchro fluuio alluitur, ab urbéque Calechut ternis abest leucis. Hic non est maxime immorandum, cum satis constet, eosdem mores ambabus esse urbibus. Inde igitur abeuntes tandem aliquando per celebrem inclytámque urbem Calechut deuenimus. Præterii sciens ac prudens tot regum ac populorum mores habitúmque: præsertim regis Chianul & Dabul, necnon Bathecala Onórue, ac Mangolor, Canonor, Cuchin & Cachilon, Calonue ac Narsingæ potentissimorum principum. Id abs me factum est ferme ex composito, ut diutius denarrandis rebus Calechut, ceu longe excellentioribus immorarer. Constat sane hunc regem cunctos orientales

Samory. anteire reges, ob id indigenarum lingua Samory, id est in terris deus dicitur.

LVDOVICI PATRITII ROMANI RERVM INDICARVM LIBER V.

De urbe Calechut Præstantissima. Cap. I.

NOBIS ad urbem Calechut, ceu ad Indicarum urbium præcipuam metropolim appulsis, uisum est superiori libro supremam imponere manum, sequentémque auspicari, quo maiore uoluptate lector afficiatur, rerúmque dignior elegantia animos demulcens mentem teneat, ut nobis studium peragrati orbis opem ferat, ingenióque subscribant uires, hǽcque ultro peritioribus harum regionum, ceu censoribus acerrimis diiudicanda relinquimus, ut si forte longe plura adiuerint, ipsi in medium proferant. Igitur urbs Calechut est in continenti, ædes eius pelago alluuntur. Ibi non est portus, sed quà meridiem respicit ad primum ab urbe lapidem est amnis, qui effluit in oceanum angustiore ostio: is multifariam diuisus per arua dispergitur patentia, ac irrigandis agris carpitur à cultoribus: altiores non uehit aquas quàm quini palmi altitudine: incuruat

curuat ad urbem amnis non deſpicabili decurſu, eámque interfluit. Mœnibus haud ambitur, uerum continetur circuitu ſex mille ædium, non adhærentibus ut apud nos ædificiis, ſed longiore ſpatio diſcretis inter ſe ædibus, forte ignium metu, aut ſane imperitia ædificandi. Quà uero in longitudinem extenditur, millenis patet paſſibus. Domus ſunt deſpicabiles, quippe quæ ſupra equitis altitudinem ab humo non tolluntur, frondium plerunque laceramentis loco imbricum cooperiuntur, multis contignationibus. Huius rei cauſam afferunt, quòd humo egeſta ad quinos palmos aqua mox ſcaturire dicitur, ob id nequeunt altius fundamenta iacere, quæ contignationibus ferendis ſufficiant. Negotiatorum ædes tabernæque non minoris quàm quindenis aut uicenis ueneunt aureis. Cultorum uero domus non pluris ad ſummum, quàm binis aureis emuntur. Nec idem eſt omnibus pretium: Aliæ minus aureo nummo, aliæ ſolido aureo nummo uenduntur.

De rege Calechut, déque eorum latria. Cap. II.

PRIMVM igitur omnium rex Calechut dæmonum latriæ eſt addictus, ut haud multo poſt compertum fiet uobis. Non diffitentur deum optimum maximum cœli ac terræ potiſſimum architectum, præcipuúmque auctorem, ac primariam cauſam eſſe. Sed uero fabulam addunt, ſomniántque deum nullam ſui principatus capere uoluptatem quire. Vbi negotium iudicandi orbis ſumeret ipſe, delegaſſe propterea uicariam operam, ut ipſi comminiſcuntur, cacodæmoni, quem deliri mentiuntur eſſe de cœlo ſumptum, iuri reddendo mortalibus. Illíque rurſus ineptientes aiunt, factam à deo poteſtatem tribuendi cuique quod ſuum eſt, pro benefactis uidelicet ac malefactis mercedem emeritam. Huic Deumo nomen indidere. Deum uero maximum Temerani appellant. At Deumum dæmonum fallaciſſimum, rex in eius regia conſtructo ad id ſacello hoc apparatu, ut ilico colliqueſcet, colit. Sacellum patet quaquauerſum teſtudinis latitudine duûm paſſuum: tollitur autem ab humo non plus ternis paſſibus. Ingreſſum ligneũ oſtium præbet cum antipagmentis, quæ ſunt dæmones compluſculi torreutice ſculpti, ut in emblematis uiſitur. In ſacello medio collocata eſt ſedes ſolii inſtar ex ære, æneum admittens ſeſſorem dæmonem. Dæmon ſedens diademate redimitum caput habet modo Romanorum Pontificum. Sed id plus habet quod diadema ternis inſignitur cornibus. Fulciunt item dæmonis caput quaterna cornua, oréque uaſtiſſimo hians, dentes præ ſe fert quaternos: naſo eſt deformi, toruis trucibúſque luminibus, uultu minaci, aduncas manus uncini inſtar habet, pedes uero gallo haud abſimiles. Qui monſtrum horrendum ingens conſpicantur, pauent continuo, res eſt ſane uiſu indigniſſima, eadémque horrifica admodum. Sacellum ambiunt picti dæmones ad omne teſtudinis latus, hoc eſt, in ſingulo angulo ſedens ex ære uiſitur Satanas, ita fabrefactus, ut undecunque flammeſcere uideatur, abſumentibus animas miſerandum in modum flammis. Animabus eiuſmodi magnitudo ſemi digiti eſt, aut procerioribus ſolidi digiti. At dæmon dextra animã ori admouet: ſiniſtra autem ex inferiore loco aliam corripit. Singulo mane eorum ſacerdotes, Bramini dicuntur, memoratum idolum roſacea, & id genus latice odorifero emaculant ſuffiúntq; uariis odoramentis, ſuffitũ humi procumbentes adorant: intra

Deumus. Temerani.

Dæmonis ſimulachrum.

Bramini.

Sacrificandi ratio.

hepdomadam aliquando idolo ſacrificant, etſi nunquã litant. Sacrificando hunc ritum ſeruant: Abaculum habent in altaris modum, trium palmorum altitudine, latum quaternos palmos, longum item quinos. Abacum ſternunt omniſariã floribus ac puluiſculis odoriferis. Sic referto floribus altari, ſanguinem galli uaſi argenteo carbunculis ignitis oppleto indunt, additis ſuffimentis odorum innumeris, thuribulóq; accepto adolent largiſſime thura, altare circumuecti, tinnientes crebrius interea tintinnabulo argenteo. Gallum mactant cultro argẽteo, cruoréque infectum cultrum nonnunquam igni admouere ſolent. Aliquando cultro arrepto edunt geſtus neſcio quos, ut ſolebant qui à laniſta olim ob munus gladiatorium rationem inferendi & euitandi ictus diſcebant. Crematur ſanguis galli totus accenſis funalibus altare complentibus. At ſacerdos immolaturus galli ſanguinem, lacertos pedéſq; argento exornat ita fabrefacto, ut aſtantiũ auribus tintinnabuli inſtar inſonet. Pectus bulla neſcio quæ condecorat, id eſt eorũ inſigne. Peracto ſacrificio, ſumpto ambabus manibus tritico, diſcedit ab altari ceſſim cancrorum more gradiendo, nuſquam ab altari oculorum aciem flectens, donec ad arborem quandam peruenerit, quò ut deuentũ eſt, mox manibus reſeratis in ipſam arborem effundit triticum, quod tulerat occluſum, elatis ſupra uerticem manibus demũ rediens unde digreſſus fuerat, altare omni cultu denudat.

De regio more, quem rex diſcumbendo ſeruat. Cap. III.

PRIVS rex cibum ſumpturus non diſcumbit, quàm quaterni ſacerdotes regias dapes dæmoni in hunc ferme modum obtulerint: nam paſſis manibus, eiſdémque ſupra uerticem elatis, ac ceſſim utraque occluſa manu ad ſe retracta, pollice tantum prominente, idolo eſculenta quibus rex ueſci debet, offerunt, ibi tantiſper opperiuntur, donec non ſit uero abſimile quempiam eſſe potuiſſe. Ea adducti ratione id agunt, ne rex quicquam ſumere uelle cenſeatur, quod idolo honoris gratia non ſit oblatum prius. Id eſculenti quo rex ueſci conſueuit, affertur in trulla lignea arboris cuiuſdam latiore folio ſtrata: ueſcitur oriza, & compluſculis aliis rebus, quarum in præſentiarum non ſatis memini, humi recubat abſque ſtragulis, diſcumbentem ſtantes ſacerdotes circunſtant, nuſquam propius quàm ad quaternos paſſus accedentes, regis uerba reuerentiſſime obſeruantes. Vbi uero rex eſſe deſierit, actutum ſacerdotes quicquid dapum ſuperfuit, in locum quendam tranſferunt, ínque nuda humo collocant: quo facto rurſus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unum aluntur: hæ enim ſigno huiuſmodi aſſueuere, propterea ueluti teſſera data ilico aduolant, regiáſque reliquias depaſcuntur: has uolucres nefas eſt lædere, ob eam rem tutò uolitant quocunque libuerit.

De ſacerdotibus urbis Calechut, qui Bramini dicuntur. Cap. IIII.

CONSENTANEVM eſſe arbitramur, plurimúmque uoluptati le gentium conducere exiſtimamus, ubi [illegible] ſacerdotum ſtatum ac mores expediuerimus. Hi igitur eius loci ſunt apud eos, cuius [illegible] & apud nos ſacerdotes primarii. Ducturus rex uxorem, prius thorum inire non conſueuit, quàm à digniore ſacerdote noua nupta defloratа fuerit. Nec id munus ultro ſubeunt ſacerdotes. Stupri à rege pretium conſtituitur quingentorum aureorum. Hunc morem præter regem Calechut ſeruat nemo.

De multi-

De multiiugis idolorum cultoribus in urbe Calechut. Cap. V.

IAM IAM expediemus multiiugum indigenarum urbis Calechut idolorum cultum. Primores idolorum cultores Bramini appellantur: ii ſunt eorum ſacerdotes: qui prioribus ſuccedunt, uocitantur Naeri, non minoris ſunt apud eos, ut apud nos patritii penduntur. Horum intereſt enſem, clypeum, arcum, lanceámque cum prodeunt ferre. Deſinentibus hæc circunferre, aufertur ceu exauctoratis nobilitatis inſigne. Qui tertiæ claſſis habentur, ii eius loci ſunt apud eos, cuius apud nos ſunt cerdonicam exercentes artem. Sequentes Mechoa dicuntur, piſcatu uictum quæritantes. Qui nouiſſimis ſunt proximi, illis Poliar nomen eſt inditum, Ad hos ſpectat piper, uinum iuglandéſque legere. Poſtremi uero Niraui appellantur. Ea gens poſtquam ſeuit orizam, eandem colligit: at Poliar & Niraui etiam ueluti poſtremæ tribus hominibus, neutiquam niſi uocatis ad Bramini & Naeri propius quàm ad quinquaginta paſſus accedere licet: ob id deliteſcunt in umbraculis ac locis paluſtribus. Cum prodeunt ut à longe exaudiantur, uoce inclamant neſcio quid ſublatiſſima, ut nobiliores moneant, ne inopinatò reperti luant morte pœnas. Vbi enim uſu euenerit, ut Bramini & Naeri inclamationibus aſſueti haud moniti forent, obuiam quempiam ex illis capite cenſis haberent, dum arua reuiſunt, impune eos leto tradere queunt: ob eam rem inclamationibus aduentantes quoſcunque præueniunt monéntque. iam uobis innotuere ſeni idolorum cultores.

De habitu regis ac regimine, cultorúmque urbis, déque edendi modo. Cap. VI.

REGI ac reginæ, incolíſque urbis, idolorum cultoribus haud dubie diſſimilis non eſt habitus: quippe qui goſipino, haud ſanè ſerico panno obſcœna tantum uelant, cætera ſunt nudi: pedibus incedunt nudis, apertóq; capite prodeunt. At Mahumetani tunica interiore ad umbilicum uſque amiciuntur. Fœminæ uero eodem habitu utuntur quo & uiri: latriæ idolorum cultores, uti conſueuere: ſed id plus habent, quòd promittunt capillum mirum in modum. Rex ac primores urbis inconſultis ſacerdotibus non ueſcuntur carnibus: cæteris autem gregariis licet quibuſuis ueſci carnibus, ſi uaccas excipias, qui Niraui & Poliar dicuntur: mure ac piſcibus ſole exuſtis ueſcuntur.

De horum ritu poſt obitum regis. Cap. VII.

EXEMPTO rebus humanis rege, ſi ſuperſtites ſunt mares liberi aut germani, aut fratrum filii, ii minime regno ſuccedunt: nam filio ſororis ex gentis inſtituto ſceptra debentur: qui ſi nullus foret, regno ſuccedit is qui arctiore coniunctione regem contingit, non alia aiunt de cauſa, niſi quòd Bramini ſacerdotes, ut præfati ſumus, reginam deflorarunt. Peregre proficiſcente aut exeunte in uenationes rege, ſacerdotes uigeſimum annum tantum nati reginam domi aſſeruant, illi aſſiſtentes: nihílque gratius regi contingere poſſet, quàm ut reginæ per ſtupri conciliationem aſſueſcant. Propterea exploratum habet rex ob uulgatam reginæ pudicitiam, ex ea ſuſceptam prolem inter liberos collocandam minime fore. At ſororis natos ueluti ſibi iure ſanguinis coniunctiſſimos, aſſcire in imperii partem conſueuit. Rege defuncto regni indigenæ omnes barbam ponunt, capitéq; tonſo deſiderium regis teſtantur. Nec omnibus eſt idem mos, aliis men-

ti partem nouacula nudantibus, aliis uero capitis partem ſolum tondentibus, ut ſua trahit quemque uoluptas. Per id tempus etiam quo regem funerantur, qui piſcatu uitam trahunt, per ſpeciem mœroris à piſcium captura temperant octonis diebus, & ubi ex coniunctis regis quempiam mortem occumbere contigerit, itidem ſeruant quod regi defuncto ſeruari memorauimus. Rex quandoque adductus ſuperſtitione, ad annum ab re uenerea abſtinet, & item animo deſtinat ueſci nolle betolis: hæc ſunt folia quæ Aſſyrii mali frondis ſimilitudinem exprimunt: has enim frondes in cibatu habent gratiſſimas: æque quidem illis utuntur ac nos bellariis ex ſaccaro ſcitiſſime conditis: eas enim ceu illecebras edunt, nec alia quàm uoluptatis aut exuſcitande Veneris emortuæ cauſa, illa eſſe credun tur, dum huiuſmodi folia mandunt. Edere conſueuerunt fructum quendam, cui coffolo nomen eſt, hunc mittit arbor arecha nomine, palmæ non abſimilis, quæ cariotas gignit non abſimiles, conſimiles producens fructus. Miſcent inſuper contritas oſtrearum conchas calcis inſtar cinami.

Betoli folia.

Quomodo idolorum cultores inter ſe coniuges commutant. Cap. VIII

PATRITII ac negotiatores hunc morem inter ſe ſeruant. Fit quandoque ut iure amicitiæ alter alterum miro affectu proſequatur. Propterea quibus ſunt uxores amicis, nonnunquam complacitum eſt per ſpeciem maioris coniunctionis uxoribus commutandis operam dare: ſtultorúmq; lingua mutuo ſe compellant in hunc ferme modum: Heus tu amice, coniunctiſſime uiximus. At ille, Ita diutine coniunctius amiciúſq; uiuere nequiuimus. Et rurſum alter, Verúmne loqueris, cum adſtruis te mihi amicum eſſe optimum? Sum, inquit ille. Et item prior, mehercle diligis me? At ſocius, amo te mediuſſidius. Tum ille, Commutemus uxores ea lege, ut tu mea, ego uero tua potiri queam. Tum alter, aín' tu ſerio? Cui ille, ita per Pollucem. Concedamus, inquit ſocius, domum meam. Quò ubi peruentum eſt, alter eorum inclamat uxorem. Accede, ait, mulier, húncque ſequere, quoniam deinceps coniunx erit tuus. At mulier, quam ob cauſam? loquetíſne ſerio? At prior coniunx, non iocor quidem. Tum mulier, lubens, inquit, ſequor. Protinus his ultro citróque dictis, abit cum prioris ſocio uiri mulier, inuicémque coniugem ſuam iure commutationis ad ſocium mittit, qui prior adduxit mulierem. Hoc inſtitutum permutandis ſeruant uxoribus. Pignora uero alterum parentem ſequuntur. Aliis uero idolorum cultoribus longe ſunt alii mores: nam fœmina ſeptenis nubit uiris, qui in concubitum noctes alternant. Vbi autem pepererint mulieres prolem, delegant ad quencunque ex ſeptem coniugibus uoluerint, à quarum aſſertione nulla eſt prouocatio.

Polygamia

De ritu edendi incolarum, déque eorum iuſtitia. Cap. IX.

HVMI procumbentes edunt in trulla ænea: coclearis uicem ſupplet arboris folium. Eſculenta ſunt oriza, piſces, aromata, fructúſque ignobiliores. Ex ea hominum nota qui ruſtici dicuntur, adeo illote ac fœde uiuunt, ut edentes in ollam manum intingant: dúmque orizam capiunt, fœdantes in olla manus in pilæ modum concinnant, ſicque concinnatam admotámq; ori uorant. Id genus iuſtitiæ apud eos uiget: ubi quis quempiam confecerit, correptus pœnã in hunc modum luit: Genus habent patibuli, id eſt palum longum quaternos paſſus. Huic non longe à faſtigio ligni ſcipiones gemini in crucis figuram affiguntur.

Atrox homicidæ ſupplicium.

Tunc

Tunc palo per terga ſontis acto, terebratum homicidæ corpus cruci miſerandum in modum infigitur, ſicq; affixus infelix pendet, donec uitam exhalauerit. Patibulum huiuſmodi patrio ſermone Vncaleut appellant. Qui uero conſauciant, aut ſcipione quempiam uerberant, ii culpam à rege auro redimunt. Obærati uero ita præſtare ſolidum compelluntur: nam ille cui quippiam debetur auri, monet obæratum ut ſoluat. At is qui æs contraxit alienum, uerba dat. Quod ubi intellectum eſt illi cui aurum debetur, ubi per archigrammateos regis, qui centeni eſſe dicuntur, conſtiterit id æris eſſe contractum, tunc praſini coloris, fronde arrepta tam diu hominẽ conſectatur, donec comprehenderit: comprehenſum uirenti fronde circunſcribit, iubétq; lingua incolarum his uerbis, niſi ſolido præſtito illinc ne abeat: hæcque uſque tertiò profatur, per caput Bramini, id eſt nomen ſacerdotis: & item per caput regis iubeo, ne hinc diſcedas, niſi æs retentum diſſolueris. Ille uero qui intra circulum circunſcriptus eſt, aut protinus ſolidum præſtat, aut illic uitam ſine cuſtode exuit: qui ſi aliò diffugeret, ſemel correptus continuo leto iuſſu regis traderetur.

De eorum latria erga idola. Cap. X.

ADORATVRI idola ante emerſum ſolis ſtagno lotionis gratia immerguntur, ſicque loti nihil prius contrectant quàm domi ſuæ preces ad idola fuderint: orant enim humi ſtrati, ídque clanculum. Dum ſic orant, edunt geſtus neſcio quos dæmoniacos ueluti lymphati, inuerſis luminibus, miróq; oris deho neſtamento inſtar portenti. Pauorem non ſine horrore conſpicantibus inferunt: nec horæ quartam partem orando perennant. Vbi uero edendi tempus appetierit, eſſe nequeunt, niſi obſonia concinnauerit è patritiis quiſpiam. Ea cura fœminis non delegatur, quando certe ſua tantum curant eſculenta. Hunc morem ſolum nobiliores ſeruant. Fœminis autem aliud non eſt curæ, quàm muliebri mundo ſtudere: ob eam præſertim cauſam, quòd uiri cum eis ante non coeunt, quàm lotæ fuerint, ſuffitæq; uariis odorum generibus. Cum prodeunt fœminæ, mirus eſt monilium apparatus, ab auribus pretioſis lapillis dependentibus, lacertíſque ac pedibus omni baccarum genere cultis.

Quomodo prælium ineunt. Cap. XI.

IN EA urbe quotidie quaſi ex inſtituto à laniſta rationem inferendi eũitandíque ictum more digladiatorum diſcunt cultores, enſe, clypeo ac lancea exerciti. Profecturo ad bellum regi in expedito ſunt centena peditum milia: nam equitum ibi uſus eſt (præter elephantorum) nullus. His uehitur præliaturus rex: qui regem ſequuntur, uitta ſerica, eadémque coccinea caput uinciunt. Prælium inituri, enſe obrotundo, clypeo, lanceis ac arcubus utuntur: regis uero inſigne eſt neſcio quid rotundum ex arborum frondibus complicatis inſtar cooperculi dolii cuiuſpiam, harundini affixũ, eo candentis ardorem ſolis arcet. Somler lingua patria dicitur. Vbi utrinq; conſtitere acies ad trinum arcus iactum, rex mittit ſacerdotes ſuos (Braminos appellant) in hoſtium caſtra, ut ex ſe regi dicant, propius cum centenis Naeris (ii ſunt nobiliores robúrque militiæ) collaturus pedem accedat, ſe quoq; cum totidem protinus acceſſurũ. Hoc renuntiato uterq; ſe accingit expeditioni bellicæ, ínque itinere medio centeni cum centenis manus conſerunt: qui ſi uel tridui ſpatio concertarent, nunquam punctim, ſed cæſim

ferìunt bino ictu caput petentes: itémq; ſemel tantum cruribus intentant enſem. Vbi uero quaterni uel ſeni mortem oppetiere, continuo ſacerdotes bellum dirimunt, eorúmque iuſſu utrinque canitur receptui. Dirempto prælio ſacerdotes utriuſq; exercitus ultro citróque contendentes, utroſque reges his uerbis percontantur: Vultíſne amplius? At ſacerdos: Minime, inſit. Itidem ex hoſtili exercitu ſacerdos agit. Hunc morem præliando ſeruant cum centenis centeni. Rex uehitur quandoque elephanto, nonnunquam à ſuis triariis (Naeri dicuntur) inceſſu perniciſſimo conuehitur. Proficiſcentem regem ſequuntur multiiugis muſi cæ inſtrumentis concinentes: crepant tympana, & id genus complura. Naeris ſuis ſtipendii cauſa ſingulo menſe quaterni penduntur carlini: dum uero bella ingruunt, ſeni: hoc ſtipendio uitam trahunt milites. Ii dentes habent nigricantes, ob eam herbam quam crebrius mandunt. Hos ubi occiderint, rogo miro apparatu imponunt: alii aſſeruant horum cineres: cæteris uero non idem eſt funerandi mos, gregariis præſertim: alii uita functum intra proprias ædes tumulant: alii in ædium ueſtibulo: alii corpora in amœnis ſeceſſibus, ac uiridariis ſuis humant. Monetam cudunt non aliter quàm in urbe Narſinga. Cum ego illic agerem, ex omnibus fermè orientis partibus negotiatores aderant, comprimis Mahumetani: alii ex regione Melacha, ex Bangella alii: nonnulli ex Tarnaſſari, ex Pego & Ciriomandel alii: nonnulli ex Zeylam de Sumatra, id eſt Taprobana, alii ex Colon: nonnulli ex Caicolon, alii ex Bathecala, & innumeri fermè alii, præſertim iam notiora nomina, uidelicet Perſæ, Arabes, Syri, Turcæ, AEthiopes, & ex regno Narſingæ compluſculi, tot aduenæ éxq; uariis regionibus per idtempus quo illic agebam, aderant in urbe Calechut florentiſſima, illud eſſe noueritis, quòd qui idola colunt, non ſulcant maria: id munus Mahumetanis delegatur, utpote exercendis commerciis aptioribus. Incolunt enim urbem Calechut circiter quindena Mahumetanorũ milia, qui ex ea urbe plerunque oriundi dicuntur.

Quomodo ibi maria ſulcant. Cap. XII

QVOMODO enim maria adeant, quóue tempore ſe pelago committant, qualiter fabricentur nauigia in eo latere ubi uiſitur Calechut, haud multo poſt compertum fiet uobis. Igitur naues frabricantur non minores, quàm quæ quadringentis aut quingentis doliis ferendis ſufficiant: paténtque abſque tecto. In nauium commiſſuris nullo modo ſtupam ponunt, ſed aſſeres adeo affabre connectunt, ut optime arceant aquas: commiſſuras pice ferruminant, clauíſque ferreis abunde firmant communiúntque: nec à ſtupa temperant ob id quòd illius ſint egentes, quando affatim ſtupæ ac lini aliunde illò conuehitur. Aſſamenta habent trabéſque multiplices: & ſi ligna quæcunque ſpectaueris, noſtris quidem non ſunt deteriora, nóſque copia lignorum ſuperant: uela nauium habent goſipina, eadémque in ima parte geminata: utraque enim utuntur ducturi in altum, ut uentorum uim maiorem uela concipiant, tumeſcántq; magis. Nos itaq; in ea re ſuperant, qui unis tantum utimur uelis. Ancoras iaciunt marmoreas, longas octonos palmos, at quaquauerſum binos: eas gemino ſune appenſas æquori indunt: ancoras præter has habent nullas: nauigandi ſtata habent tempora. E' Perſide uſque ad eam plagam, cui Cumerin nomen eſt (ea meridiem uerſus abeſt à Calechut octo dierum itinere) octonis menſibus, id eſt inter Septembrem

ptembrem & Aprilem maria ſulcant. A' Calendis autem Maiis uſque ad menſem Sextilem medium. Ab hoc latere ſinus urbis Calechut temperandum eſt à nauigationibus, ob nimiam pelagi ſæuitiam: nam undabundo indignantiq; oceano haud tutò naues committuntur. At illi habent temporum uices contrarias. Cum enim apud nos ob candens ſydus arent fermè omnia, tunc madefiunt ibi cuncta ob effuſum largius imbrem: nam Maio, Iunio, & item Quintili ac Sextili menſibus largior ibi effunditur imber, interdiu non ſolum, ſed etiam noctu, non uſque, ſed ſubinde pluit, modo noctu, interdiu nonnunquam. Per id tempus uix Phœbus ſupra Horizontem emergit: cæteris uero octonis menſibus pluit nunquam. Aprili exeunte ſoluunt à promontorio (latus appellant) Calechut, & uerſus caput Cumerin uelificant, aliámque oram pelagi nanciſcuntur, ubi æquor minime ſæuit: tunc tranquillo mari aromata conuehunt minutiora. Nauigia, ut apud nos, alia aliis locis nomina acceptant: liburnicas alii ſambuc nominant: celoces alii more noſtro complanatas capel appellant. Minora uero nauigia, ut ſunt cymbæ, & id genus alia, quibus maiora nauigia quandoque more noſtro remulco dicuntur, parao nominant: hæc ſunt denos paſſus longa è ſolido ligno: remis ac malo utuntur harundineis. Sunt item ibi actuariæ naues, almadias uocant, ſolidæ abſque commiſſuris: & rurſum alias habent nauiculas longas paſſus duodenos, uel terdenos, roſtro perquam anguſto: uniq; tantum homini aditus patet, adeo in arctum eius oſtium agitur: hinc & hinc acuminantur maximæ, caturos appellant: remis aut uelis aguntur ocyus multo quidem quàm triremes aut liburnicæ, uel celoces noſtræ impelluntur uelificantes. Ii ſunt piratæ, qui maria infeſtant. Fabrefiunt huiuſmodi naues in inſula non longe à Calechut, cui Porcai nomen eſt. Porcai inſula

De regia principis urbis Calechut. Cap. XIII.

REGIA PRINCIPIS Calechut patet non minus mille paſſibus, ſi ambitum ſpectaueris. Paries parum conſurgit, ut iam prædiximus: ſtructuram affabre tamen elaboratæ trabes ſuperpoſitæ coniungunt, toreutico opere intercurſantibus dæmonum figuris: quod opus circiter ducentis aureis conſtare creditur: neq; altius tolli queunt ob inſtabile ſolum, quo fundamenta iaci nequeunt, mox aquis ſcaturientibus. Quas uero margaritas, & id genus pretioſos lapillos rex cultus circunferat, uix expedire præ magnitudine rei poſſum: excedunt enim æſtimationem omnem: etſi per id tempus, quo illic agebam, parum genio indulgens mœſtiſſime uiuebat, tum ob id bellum quod illi rex Portugalliæ intulerat tum uel maxime ob eam ægritudinem, quam Gallicam appellant, qua maxime afflictabatur, cum præſertim iugulum morbus inuaſiſſet: tamen auribus pendebant lapilli pretioſi, lacertóſque ac manus, pedéſue ac crura tot monilium genera honeſtabant decentiſſime, ut ſatis pro rei magnitudine referri non poſſint. Regis theſaurus immenſus creditur, quippe qui uix binis cellis continetur. Theſaurum efficiunt innumeræ aureæ bracteæ, laminas appellamus: & rurſum tantum ſignati auri, quantum onerandis centenis mulis abunde ſufficeret: id adſeuerabant eorum ſacerdotes, qui regis arcanorum ſunt callentiſſimi. Ferunt id auri corrogatum à prioribus regibus eſſe, numero fermè duodenis, qui reipublicæ proſpectum iri cupientes, tot opes congeſſere, éſtq; in primis magni pendendum Puſtulæ apud Indos. Theſaurus.

in memorato theſauro, monilibus & id genus multiiugis, eiſdémque pretioſiſſimis lapillis oppletum ſcrinium ternis longum palmis, & item latum circiter binis, pluríſque eſſe creduntur, quàm ut emptorem nanciſcantur.

De aromatibus, quæ urbs Calechut mittit. Cap. XIIII

Piper. PIPER MITTIT ſuburbanus eius urbis ager: legunt etiam nonnihil intra urbem cultores. Caulis piperis infirmus eſt admodum, inſtárq; uitis abſq; adminiculo (pedamenta uocamus) conſiſtere nequit: hederæque non eſt abſimile piper, quippe quod ſerpit, & altiore complexu proximam ſemper arborem uincire conſueuit. Dicta arbor, imò frutex diſpergitur in ramos compluſculos intra geminum ac ternum palmum longos. Folia eius mali Aſſyrii figuram exprimunt: ſed hæc craſſiora pinguiuſculáque nonnihil, intercurſantibus ex aduerſa parte minutioribus uenis. E' ſingulis malleolis ſeni dependent racemi palmo haud ampliores, paſſilis non abſimiles, confertiores tamen. Color is eſt, qui & immitioribus uuis. Legunt itaque menſe Octobris ac Nouembris in colorem praſinum adhuc inclinantes, ad ſolémque apricantem aſſandum imponunt tegetibus: triduo nigreſcit non aliter quàm huc affertur: abſque cultu alio putandi,

Zinziber. minúſque ligonizandi cura eſt illis, ſimplici ac ſyncero telluris prouentu. Mittit & regio zinziber: haud dubie radix eſt, eruitúrque nonnunquam pondo unciarum duodecim: nec omnibus eſt eadem amplitudo: plus non agitur in profundum radix, quàm ad ternos uel quaternos palmos harundinum modo. Cum eruitur zinziber, relinquunt internodium radicis in ſcrobe, unde erutum eſt zinziber, terrámque radici aggerunt ceu ſemen eius radicis, proximo anno eruturi fructum, id eſt zinziber. Inuenitur in locis æquis inſtar myrobalani: in tellure tamen rubente omniſariam, ibi legitur zinziber. Caulis eius pirum mediocre effingit: mittitur ut piper in ſubligariis.

De nonnullis urbis Calechut fructibus. Cap. XV.

IBI ETIAM reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores iaceros appellant. Caudici eius arboris amplitudo piri eſt: fructui magnitudo bini ac medii palmi: craſſitudinis uero humanæ coxæ. Gignitur fructus in caudice arboris ſubtus frondes, alii circiter medium caudicem. Colos eſt uiridis, cætera nuci pineæ haud abſimilis: uinaceis tamen minutioribus. cum matureſcere incipit, obducit nigricantem colorem, marceſceréque uidetur. Legitur is fructus menſe Decembri: ſaporis ſunt fermè peponis, caſtoreum redolentis, parúmque, ſi ſaporem quæras, abeſt à cotoneo Perſico, eodémque mitiore: uariam in cibatu uoluptatem parit, uideberis modo edere fauum mellis, modo ſuaue medicum malum comedere: intrà membranas habet, ut malum punicum, ínque eis deliteſcunt fructus neſcio qui, mollibus non diſſimiles caſtaneis: ſi enim igne torrentur, ſaporem caſtaneæ repræſentant. Propterea fateri licet, non eſſe excellen-

Amba. tiorem dignioremue illo fructu quempiam. Eſt item fructus alius, amba nomine. Eius caudex manga dicitur, ſimillima eſt arbori, frequentéſque ut piro fructus: is iuglandem nucem è noſtris effingit, cum iam ſunt abſoluti: cum matureſcit, fului eiuſdémque ſplendentis coloris eſt: intra corticem occultatur fructus, ut amygdalæ aridæ. Damaſceno guſtu ſuauior eſt fructus, conduntur in cadis, ut apud nos oliuæ, ſed ſunt longe meliores. Illic etiã inuenitur fructus, cuius

forma

forma eſt peponi ſimillima: ubi incideris, mox comperies intus uinacea uuæ inſtar terna aut quaterna: arbori eſt eadem amplitudo, quæ eſt cydonio malo, foliáq; eidem ſimilia: fructui nomen Carocapel inditum eſt: in cibatu eſt optimus, medicinæque aptiſſimus. Itémque alius fructus uiſitur, meſpilis non diſſimilis: uerum albicantis eſt coloris: hunc haud memini. Habent & fructus quoſdam cucurbitis ſimiles, ſed condituræ aptiores: res eſt non indigna memoratu, huic nomen eſt Comolangæ: oritur inculta tellure peponum modo. Mittit idem ager fructum alium memoratu digniſſimum, Malapolanda appellant, tollitur ab humo nonnihil ſupra hominis unius altitudinem: folia gignit quaterna uel quina, ſurculis connexa: ſingula folia ſingulis hominibus ad arcendam pluuiam ſolémque ſartum tectum præbent. In folio medio conſurgit malleolus inſtar caulis fabæ flores producens, fructúſque edit longos palmum unum, quandoq; medium, craſſitudine haſtæ conti unius. Cum legunt hos fructus non opperiuntur maturitatem, uerum præcoces colligunt, probe intelligentes eos domi matureſcere: pariunt ſinguli ſurculi circiter ducentos fructus miro prouentu, ſéque inuicem contingunt in modum pineæ nucis, conferti admodum. Triplex horum genus: alii cianchapalon uocitantur, guſtu magnopere ſuaues, cordi præſertim conducentes plurimum: colos eſt illis ſuffuluus, tenuiſſimæque ſiliquæ. Alii cadelapalon dicuntur, ſuperioribus etiam in cibatu gratiores, iidémque longe ſuauiores: reliqui uero ceu inſuaues nullius ſunt uſus. Quos diximus eſſe hominibus ad ueſcendum non ingratos, eos aiunt ficis noſtris non eſſe abſimiles. Horum arbor in uita ſemel tantum fructus gignit: uerum ad radices conſurgunt quinquaginta aut ſexaginta ſurculi, qui parentem renouant, ne ſit nepotum expers. Hos tranſferunt aliò cultores ſpe futuri prouentus: nam conſtat eos intra annum fructificare. Cum uero fructus huiuſmodi legere uolunt, ſi uirentes nimium fuerint, id eſt acerbi nimis, ut matureſcant ocyus, calcis nonnihil ablaqueato caudici imponunt: leguntur ii fructus uberrime toto fermè anno: ueneunt uiceni ſingulo nummo, id eſt, quarta ſolidi parte. Mittit idem ager anno toto flores propè innumeros, roſas uidelicet albicantes rubentéſque, necnon fului coloris.

Carocapel.

Comolanga.

Malapolãda.

De feraciſſima totius orbis arbore. Cap. XVI

EST ET alia arbos cognitu ſanè digniſſima: quippe quæ fœcunditate ac fructuum mira ſuauitate totius orbis arboribus longe eſt præſtantior: ea palmæ inſtar cariotas edit: inde uberior mortalibus prouentus quaſi denum emolumentum, fert enim ligna igni alendo aptiſſima, iuglandéſque in cibatu gratiſſimas: item funes uelificationibus admodum conducentes, præterea tenuiſſimos pannos, qui ubi colore quopiam infecti fuerint, ſericum præſentant. Mittit etiam dicta arbor ad fouendum ignem carbunculos optimos, uinúmque: item latices, oleum, & ſaccarum: ex frondibus uero quæ decidunt, cum uidelicet tempeſtate aliqua ramus quiſpiam è caudice auellitur, fiunt ædium imbricamenta, uicémq; tecti ſupplent, ádque ſenos menſes aquam continent, adeo ſartum tectum præbent. Vix dictis erit fides, niſi rem compertius expediam. Memorata arbor nuces producit cariotæ inſtar, ſingulæque arbores ducentas nuces gignunt. His demunt priorem corticem, ignibúſque delegant: nam lignorum modo flagrantiſſime ſubiecto igne ardet. Alius uero fructus goſipino aut byſſino non eſt abſi-

milis:linum quidem figurat,poſtquam ab artifice expolitum eſt:ex floribus uero pannum conficiunt ſerico ſimillimum:ſequens autem penſum rurſum nent, indéque fiunt tenuiores funes, hóſque funiculos nectunt, ut ex illis grandiores funes faciant,nauigationibúſque ſufficiant.Ex proximo nucis cortice, qui tertio loco ſuccedit,carbones eruunt. Vltimus autem cortex nucem occulit in cibatu gratiſſimam : corticis huius craſſitudo minimo manus digito haudquaquam maior eſt:cum nuce ſimul latices gignuntur:iuglandéque adoleſcente, creſcunt item aquæ in ea adeo,ut abſoluta nuce ſimul aquæ interiora nucis occupent,tantúmque laticis in nuce quandoque uiſitur, ut haurias ex ſingulari nuce ternos aut quaternos aquæ calices:ea potu eſt ſuauiſſima,eadémque limpidiſſima,roſaceæ non abſimilis:fit ut inde oleum pinguiſſimum, núxque ipſa homini gratior ac exiſtit,eſſe nequiret. Vobis itaque iam innotuere ſeptena huius nucis emolumenta. Alterum autem huius elegantiſſimæ arboris ramum nuces producere minime ſinunt : uerum circiter medium caudicem incidunt mutilántque truncum,mane & ueſperi cultro conſauciant,liquorémque neſcio quem infundunt: íſque fugit ex arbore ſuccum : quo hauſto, in ſuppoſita ad id uaſa proſilit, coligunt enim noctu ſimul & interdiu calicem liquoris ſingularem : unum hunc enim liquorem igne ſubiecto decoquere ſolent, rurſúſque & iterum decoctum id agunt, ut uitalis aquæ ſimilitudinem exprimat:cuius tamen mirus odor, ne potum dixerim, adeo cerebro humano eſt infenſus,ut ſi modum exceſſeris, furorem propè pariat, non aliter quàm temulentis euenire conſueuit. Is itaque liquor inibi temeti uicem ſupplet,eóque ut nos uino illi illecebre utuntur.Ex alio autem dictæ arboris ramo legunt ſaccarum,uerum fermè inſuaue. Fert dicta arbor perennes fructus,modo uirides, aridos modo:gignere incipit anno quinto. Inueniuntur hæ arbores interuallo ducentorum mille paſſuum.Habent hæ arbores dominos,tantíq; ſunt apud cultores,ut ſi aliquando uiguerint inter reges ac principes bella adeo atrocia, ut etiam alter alterius natum confecerit, pacem tamen non aſpernentur.Verum ubi inter certandum belli licentia, aut iure victoriæ memoratæ arbores exciſæ fuerint, qui arborem læſit, pacem nunquam conſequitur. Viuunt dictæ arbores ad annos quinos ſupra uicenos : fabuloſa amant loca : panguntur ut iuglandes, ut inde oriatur arbor. Mittit item ea regio neſcio quid aliud,de quo optimum ſumunt oleum.

Quomodo ſerunt orizam. Cap. XVII.

COLVNT arua,arántq; bobus terras ut nos. Cum uero ſerendæ orizæ tempus appetierit,eius rei lætitiam omni muſicorum genere tripudióque incredibili geſtientes teſtantur:ínque maioris lætitiæ ſpecimen denos homines dæmonum cultu habitúque horrifico exornant, iíq; clangentibus tubis geſtiunt quaſi choreas ductitantes:feſta celebrantes rogitant ac precantur cacodæmones,ut uberrimum orizæ prouentum elargiantur.

Quomodo uiſunt ægrotos medici. Cap. XVIII.

VBI QVISPIAM idolorum cultor mercimonia exercens ægritudine aliqua conflictatur,eóq; peruenerit,ut efflaturus animã cenſeatur, tunc nonnulli incolæ,quos ipſi medicos appellant,ad id munus delegati,conticinio noctis amicti horrifico dæmonum habitu,eos qui iam ſunt deplorati uiſunt : iniiciunt

torrem

torrem in ore ignitum, manibúſque geſtantes ignem, ínque pedibus calopodia craſſitudine paſſus unius habentes, & abſono clamore tinnitu quorundam inſtrumentorum ægri auribus obſtrepunt, horrore tanto, ut etiam incolumis his auditis uiſiſque ægreſceret quamprimum, horrerétque ac humi procumberet. Eiuſmodi enim ſunt eorum medici, qui ægros reuiſunt ſolantúrque. Eius regionis cultores diſtenti ac farti quandoque ob uoracitatem nimiam, ut ſunt edaces plurimum, ubi ſtomachi morbo laborant quopiam, contritis ternis zinziberis radicibus, indéque ſucco facto, cyphum plenum ſucco huiuſmodi hauriunt: quo hauſto, intra triduum conualeſcunt. Degunt igitur ii homines brutorũ modo.

De trapezitis ac colibiſtis. Cap. XIX.

HABENT colibiſtæ & menſarii pondera ac bilances adeo minutas, ut ſi pyxidem, ubi aſſeruant, & reliqua id genus quibus pondus efficitur trutineris, unciam non excedant, adeóque iuſtum eſt examen, ut etiam capillum ponderare queas. Vbi autem adulterinum aurum à puro obrizóq; dignoſcere uoluerint, Lydio lapide, nos indicem appellamus, noſtro more utuntur. Id plus habent, quòd probaturi aurum pilam habent ex rebus neſcio quibus compoſitam, cerã exprimentem, lapidéque Lydio, quo probatur aurum, pilæ impacto, remanentibus ibi auri maculis, in ueri notionem deueniunt, adulterinúmque à puro auro diſcernunt: aiúntque eorum lingua, id optimum eſt, illud uero deterrimum. Pilam autem memoratam ubi auro oppleta fuerit, liquefaciendam igni indunt, aurúmque quod imbiberat colligunt. Sunt itaque ii trapezitæ omnium inſaniſſimi, eiúſque artis quam exercent propè ignari, ne dixerim expertes. Mercimonia exercentes, ubi emundis uenundíſque mercibus incumbunt, hunc morem quem haud multo poſt referabimus, obſeruant. Proxenetam habent, cuius opera exercendis mercimoniis utuntur in hunc fermè modum: nam emptor uenditórque, ubi conuenit inter eos de exercendis commerciis, conſiſtunt in orbem: tunc proxeneta arrepto uelo ſiue gauſape propalam dextrã uenditoris apprehendit, comprehenſámque gauſape uelat, móxque geminos pollici digitos proximiores crebriore contractu digitis ſuis attrectat, ab uno uſque ad centena milia numerum recenſens clanculum arcanéque, idémque ſilens. Tunc uenditor, quanti uendere cupiat, digitorum contractu declarat, nodos tantiſper tangens, donec peruenerit ad id numeri, quo merces ſuas eſt expoſiturus. Hoc intellecto, proxeneta cõtendit ad emptorem, uelatíſq; manibus, ut memorauimus, attrectatione digitorum emptori compertum reddit, quantum pro mercibus uenditor conſequi aueat. At emptor comprehenſis proxenetæ digitis, contrectatione nodorum aperit, quid ſit pro mercibus uenditori daturus. It ultro citróque proxeneta, & utriuſq; mentem ſilens retegit. Quare hunc in modum exercent mercimonia miro ſilentio, ſola, ut diximus, digitorum attrectatione. Cum uendunt aromata, menſuras habent, bacchar appellant, nos uero cantaros uocitamus. Si autem pannos mercantur, cariis uti conſueuerũt: id eſt menſuræ genus. Itidem ſeruant in pretioſis margaritis, & id genus monilibus: ea exponunt pondere neſcio quo, faraſolam appellant: id pondus quinas ac uicenas libras non excedit.

Proxenetæ mirus mos.

De Poliar & Hiraua cultoribus, & quomodo filios enutriunt. Cap. XX.

MVLIERES eorum tranſacto tertio menſe filios ablactant, deincépſq;

lacte caprino alunt: & ubi referſerint lacte pueros, illotos fœdóſq; admodum in ſabulum reponunt, ubi interdiu ferarum more uolutantur. Verum quia in nigricantem colorem inclinant magis, à bubalis haud dignoſcuntur. Sunt itaque deformiores fœdioréſque, quàm quis autumare poſſit, dæmonúmque alumni uidentur. Inumbrante ueſpera rurſum parentes fœminæ natis lac propinant. Cum uero adoleſcunt, hoc uigore alti pueri, incredibili dexteritate uiri euadunt: ſúntque pernices admodum, ac curſus citatiſſimi, itémque funambuli, & hiſtriones, & id genus circunforanei.

De quadrupedibus ac auitiis. Cap. XXI.

INVENIVNTVR ibi compluſcula quadrupedum ac alitum genera, ut ſunt leones, apri, cerui, hinnuli, lupi, boues fœminæ, bubali, capreæ, elephantes: uerum ibi non naſcuntur, ſed importantur. Sunt item inibi pſitaci pra ſini coloris, alii ſcutulati, alii coloris purpurei. Horum eſt tanta ubertas, ut adhibendi ſint cuſtodes ſeruandæ orizæ in aruis, ne eam depaſcantur. Sunt uocales admodum uilíque pretio, utpote gemino denario, id eſt media ſolidi parte ſinguli ueneunt. Sunt etiam illic quædam alites ſarau nomine, pſitacis nonnihil inferiores, ſi proceritatem reſpicias, concentu tamen longe ſuauiores amœnioréſq;. Sunt & complura alia auitiorum genera noſtris diſſimilia, quorum mane & ueſperi tantus eſt concentus, tantáque canendi ſuauitas, ut nihil amœnius, nihílque uoluptuoſius audiri poſſit: in tam paruis faucibus tota fermè conſiſtit harmonia. Ob id immenſa eſt incolarum uoluptas, non ſecus quàm ſi in terreſtri paradiſo conſiſterent, uernantibus floribus, uirentibúſque toto anno omnifariam aboribus, mira cœli clementia, incredibilíque temperie, hyeme æſtatéque nuſquam ſæuientibus: uernare enim ſemper uidentur, adeo algoris ac æſtus ſunt expertes.

Sarau.

Mittit eadem regio cercopithecos, uenduntúrque ſingulis ſolidis, id eſt quaternis caſſis: tot enim ſolidum efficiunt. Sunt huiuſmodi cercopitheci cultoribus, inopibus præſertim, magno oneri: quippe qui iuglandium arbores conſcendunt, & liquorem illum, unde uinum exprimi diximus, effundunt, euertúntque uaſa quibus liquor excipitur.

Cercopitheci

De ſerpentibus, qui in urbe Calechut inueniuntur. Cap. XXII.

ILLIC igitur in tantam magnitudinem adoleſcunt ſerpentes, ut maximis ſuibus non ſint abſimiles: habent longe uaſtius caput quàm apri: quadrupedes ſunt quaternorum cubitorum longitudine: in paluſtribus locis naſcuntur. Id animalis genus aiunt incolæ ueneni expers eſſe, quippe quòd homines niſi mordicus impetere non nouit. Reperiũtur & ibi ſerpentum terna genera: alii adeo eſt exitioſum uirus, ut modo nonnihil ſanguinis eliciant, mortẽ homini afferãt præſentaneam: id enim uſu euenit crebrius cum illic agerem. Ex his itaque ſerpentum generibus alii aſpidem magnitudine repræſentant, alii ſunt longe procerio res, uiſitúrque inibi illorum ingens copia. Huic ubertati cauſam præbet rex Calechut, qui neſcio qua ductus inſania, tanti facit ſerpentes huiuſmodi, ut illis uel ipſa mapalia conſtrui iubeat ad arcendas pluuias, fluminúmque cohibendas inundationes, & ubi quiſpiam ex illis aliquem confecerit, non aliter leto traditur, quàm ſi hominem confeciſſet. Itidem rex agit ubi quis bouem fœminam mactauerit. Serpentes uero memoratos ob eam cauſam plurimi faciunt,

Serpentes uaſti.

faciunt, quod aſſeuerant ipſos eſſe de cœlo ſumptos ſpiritus. Illud ea coniectura aſſequuntur, quòd ſolo ictu præſentaneam mortem afferant: id efficit, ut inibi multa ſit ſerpentum fœcunditas, quoniam edicto principis impune uagantur. Norunt memorati ſerpentes idolorum cultores, ab eiſque minime cauent. Id etiam me illic agente uſu euenit, ut ingreſſus domum quandam noctu, ſerpens exitioſus octonos homines confecerit: ii enim mane poſtridie tumeſcentes reperti ſunt exanimes. Sunt tamen apud eos ſerpentes huiuſmodi boni ominis: nam ubi aliquò cultores proficiſcuntur, ſi quempiam ſerpentem obuiam habuerint, protinus felix omen interpretantur.

De accenſis lychnis regiæ Calechut. Cap. XXIII.

IN REGIA principis Calechut ſunt uariæ manſiones, multipliciáq; cubicula: nam inumbrante cœlum ueſpera innumeri ardentes lychni conſpiciũtur. Regis aulam dena aut duodena ex aurichalco faberrime facta inſtar ſignati fontis complent candelabra: unius hominis altitudine tolluntur, ſinguláq; uaſa ternas habẽt lucernas (polyxines appellant, Græce uero polylychnos) gemini palmi altitudine, ínque eis non parum eſt olei. In priore uaſis parte innatant oleo ex goſipio funiculi accenſi, elychnia uocantur: huiuſmodi enim alendis flammis lucernis adhibentur: ínque uaſe medio anguſtius uas conſpicitur luminibus oppletum: & rurſum in uaſis faſtigio in minore uaſculo innumeri ardent ex xylo funiculi oleo innatantes. Vas conſurgit inſtar trianguli: priui dæmones toreutice inſculpti priuos angulos fulciunt. Ii ſunt miniſtri regis, qui lumina aſſiſtentes regi tenent. Vbi uero quiſpiam ex his qui regem arctiore coniunctione contingunt, diem ſuum obierit, tranſacto anno luctus, edicto ad ſe cunctos regni ſui ſacerdotes (Bramini appellantur) accerſit. Imperata ſubeuntibus, ad diémque uenientibus, mox à rege opipari conuiuii dies indicitur, genióque triduo indulgent. His in cibatu eſt oriza plurifariam condita: ueſcuntur item apro, ceruóq;, uenatu enim oblectantur plurimum. Tranſacto triduo ſingulos conuiuas, omnes ſacerdotes inquam, quaternis uel quinis aureis donat. Quo facto, abeundi aliò remeandíque ad propria facit poteſtatem. Tunc omnes regni cultores per ſpeciem lætitiæ barbam ponunt.

De maxima multitudine hominum, qui illò percipiendæ ignoſcentiæ cauſa contendunt. Cap. XXIIII.

HAVD procul ab urbe Calechut uiſitur delubrum quaquauerſum circundatum aqua: inſulæ modo conſtructum eſt, uetuſto more, geminúmque columnarum ordinem habet, inſtar templi diui Ioannis in fonte urbis Romæ. In delubro medio conſurgit altare lapideum, ubi gens ſacrificat indolis: intra ipſas columnas uiſitur actuaria cymba oleo referta duorum paſſuum longitudine: huiuſmodi oleo enna nomen eſt. Delubrum plurimæ arbores, uerum conſimiles ambiunt. In his uiſuntur ardentes lucernæ & lychni penſiles, & id genus luminaria propè innumera. Complent rurſum delubrum accenſæ lampades fouente ignes oleo: & ubi illuxit ea dies, quæ eſt uigeſimaquinta Decembris, frequens undecunque populus etiam quindecim dierũ itinere illinc diſtans, eò cateruatim, & comprimis ſacerdotum ordo ſacrificandi gratia contendit. Verum prius idolis non ſacrificant, quàm immerſi aquis delubrũ ambiẽtibus ſe lauerint. Quibus

locis ſacerdotes eorum conſcendunt cymbas oleo, ut prædiximus, refertas, ad ſeq; aduentantem populum oleo memorato aſpergunt, capita duntaxat oblinentes: quibus oleo delibutis, cuncti ſacrificio incumbunt. Ab altero altaris latere, ubi ſacrificăt, immaniſſimus uaſtiore forma Satanas uiſitur: hunc frequẽs populus humi procumbens adorat, móxq; ad ſedès proprias quiſq; remeat. Dum hæc fiunt, omnium criminum fide publica proponitur impunitas, triduíq; ſpatio unicuiq; licet illò contendere ceu in aſylum, nec licet per id tempus alteri de altero ultionem ſumere. Nuſquam gentium mehercle frequentiorem uidi populum, ſi eum diem excipias, quo Mecham inuiſi. Sed iam hinc abeo, totius profectionis meæ difficultates ac diſcrimina, quæ mihi euenerunt, ſeriatim expediturus.

LVDOVICI RONANI PATRITII INDICARVM RERVM LIBER VI.

De ciuitatibus Caicolon & Colon. Cap. I.

A Nimaduertens comes meus Cociazenor nomine, ob uarias interturbationes, bellorúmque diſcrimina, commerciis locum eſſe propè nullum: ob eam præſertim cauſam, quòd Luſitani urbi Calechut cultoribúſque non ſine ſtrage maxima bellum intulerant, ſumpta inde occaſione inferendi belli, quòd indigenæ Mahumetanis aſſenſi fuerant, ut circiter quadraginta octo Portugallenſes leto traderentur: hos enim uita functos coràm uidi: propterea rex Portugalliæ genti hoſtilia arma ſemper intentat, concertátque diuturniore prælio, ínque ſuorum ultionem innumeros confecit cultores, mactaríque iubet indies. Ob id urbs peſſime accipitur, quippe quæ omni habitatore uidua exiſtit uigentibus bellis. His itaque inſpectis, uiſum eſt illinc abire. Quare uecti limpidiſſimo amœniſſimóque flumine, inde ſoluẽtes ad urbem nomine Caicolon tandem aliquando deuenimus: ea abeſt ab urbe Calechut leucis quinquagenis. Vrbis rex idolorũ latriæ eſt addictus. Ibi uigent mirabilem in modum mercimonia: mittit ager optimum piper. Regi non ſunt maximæ opes. Huius habitus moréſq; à cultoribus urbis Calechut haud maxime abſunt. Illic etiam nacti ſumus nonnullos Chriſtianos qui diui Thomæ nuncupantur: ii negotiabantur, ſeruatoríque noſtro ut nos initiati ſunt: de his accepimus ſingulis ternis annis ex Memphi ſiue Babylone urbe Nilotica ſacerdotem illò aduentare baptizandi eius populi gratia, qui diuum Thomam colit: illi ritus ſeruant Chriſtianos: quadragenos dies obſeruãt: credunt ſeruatorem noſtrum reſurrexiſſe, eo argumento quòd Paſcha celebrant noſtro more, reliquáſque ſanctorum ſolennitates, ac miſſarum ſolennia ritu Græcorum expediunt: à quaternis nominibus, Ioanne uidelicet, Iacobo, Mathia, & Thoma nomina acceptant. Vrbs, ſi cœli temperiem, ſi regionis ſitum, moréſque hominũ reſpicias, parum diſtat ab incolis urbis Calechut. Tranſacto triduo inde ſoluentes ad aliam urbem peruenimus Colon nomine, à memorata ſpatio uiginti mille paſſuum diſtantem. Rex eius urbis idola colit, eſt'que magnarum princeps uirium,

Colon.

uirium, quippe qui in armis uicena equitum milia ſemper habet. Illic elegans portus uiſitur: haud procul à mari arua ſunt rei frumentariæ expertia: mittunt tamen omnifariam fructus: & præſertim piper modo urbis Calechut: his colos, habitus, moréſque ſunt ut indigenis Calechut. Rex diutine cum finitimis regibus bella gerit, utitúrq; in prælio hippotoxotarum opera. Quare bellicis expeditionibus rege incumbente, uſum eſt comiti meo ut illinc abiremus. Igitur pelago commiſſi, inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem, cui Cayl nomen eſt, ditionis memorati regis, è regione dictæ urbis ad quinquaginta mille paſſus. Vidimus quomodo piſcantur nautæ margaritas unionéſque, & id genus baccas, ſicuti etiam retulimus in ſuperioribus de urbe Ormo denarrantes.

De Ciromandel urbe Indiæ. Cap. II.

VLTRA progreſſi ad urbem aliam appulimus Ciromandel nomine. Vrbs eſt maritima, & à Colon urbe nauali itinere dierum circiter ſeptem diſtat: ea eſt uaſtiſſima, nec mœnibus ambitur: paret regi Narſingæ: altrinſecus uiſitur inſula Zaylon, & ubi promontorium Comerinum præterieris, mittit ager huiuſmodi miram orizæ copiam, illácque ad multiplices uariáſque regiones iter patet: ob id complurium regionum ſcalæ nuncupantur. Vrbem incolunt innumeri negotiatores Mahumetani, qui commercii cauſa ultro citróque commeant. Nulla inibi aromata uiſuntur: fructus fert omnifariam inſtar urbis Calechut. Illic nactus ſum nonnullos Chriſtianos, qui memorabant corpus diui Thomæ non longe ab ea urbe, id eſt ad duodecim mille paſſus abeſſe. Adiiciebant etiam ad hæc, curam ſancti corporis quibuſdam Chriſtianis delegatam eſſe, aſſeuerantes inibi male accipi Chriſtianos, uíxque poſſe uitam trahere, poſtquam rex Luſitanorum arma cultoribus intulerat hoſtilia, complurésque indigenas eius regionis confici iuſſerat. Ob eam rem affirmabat, regem memoratum genti formidoloſum eſſe admodum. Tædere uitæ propterea Chriſtianos omnes, clanculúmq; eos paſſim mactari, ne id regi Narſingæ innoteſcat: quando certe conſtat, inter regem Luſitaniæ ac Narſingæ ſummam intercedere neceſſitudinem, Chriſtianóſq; regi memorato in paucis charos eſſe. Ex memoratis etiam referebant nonnulli tranſactis iam quinis ac quadragenis annis ui numinum miraculum contigiſſe in hunc fermè modum: aiunt enim Chriſtianos cum Mahumetanis quandoque manus conſeruiſſe, aciéq; diſceſſiſſe Chriſtianum quendam recepto prius in lacerto uulnere, contendiſſéque protinus ſanandi brachii cauſa ad diui Thomæ ſepulchrum, tactóq; eo conſauciato, manum ad uſum rediiſſe quamprimũ. Ob eam rem narrãt regem Narſingæ cœpiſſe Chriſtianis ſubſcribere, gentémq; fouere plurimum. Itaque comes meus inibi complura mercimonia uenu expoſuit: uerum quia per id tempus bellum illatum regi Ternaſeris regionis erat, duximus propterea nonnihil illic conſiſtendum fore. Abſumptis ergo ibi compluſculis diebus, celocem conſcendimus, id genus nauigii ciampanam appellant, in inferiore parte magnopere complanatã: huiuſmodi enim celoces altiores aquas minime expoſcunt, licet ferant onera enormia. Traiecimus igitur ſinum latitudine circiter uiginti leucarum, in cuius traiectu parum abfuit quin peſſum iuerimus, aperto diſcrimine, ob breuia, aridas, ſcopulóſque crebriores imminente. Tandem aliquando appulimus inſulæ, cui nomen eſt Zaylon, quæ patet am- Ciampana.

bitu decies centum mille paſſuum, ut referebant cultores.

De inſula Zaylon, ubi inueniuntur lapilli pretioſi. Cap. III.

IN EA itaque inſula, cui Zaylon nomen eſt, quaterni reges longe latéq; imperitant, adeo regio in immenſum propè pateſcit. Perfunctorie ac penè in tranſcurſu res dictæ inſulæ ſumus denarraturi: uigentibus illic acerrime bellis, effectum eſt ut mores hominũ ac regionis ſitum minus explorare potuerimus: quare perpaucorum dierum mora hæc tamen quæ collegi, mox ſubiiciam. Fert regio in primis elephantos complures, inibíq; pyropos eruunt: non longe enim, utpote ad geminum lapidem, uiſitur mons uaſtiſſimæ longitudinis, ad cuius radices pyropi inueniuntur, hi ſunt lapilli pretioſi, uulgo rubini appellantur: ſic enim inueniuntur: nam ubi negotiatores quipiam, & præſertim mangones illò contenderint lapillorum eruendorum gratia, operæpretium eſt eos prius regem adire: quo conuento, emunt menſuram telluris quandam, utpote cubiti unius quaqua uerſum magnitudine: id genus menſuræ molam dicũt, eo nomine enim brachium appellant. Huiuſmodi terræ menſura quinis uenit aureis, ea lege atq; omine, ut humum effodientibus ſemper pro rege quiſpiam aſſiſtat, ut ſi forte fortuna inter effodiendum conſpicerentur lapilli pretioſi excedentes caracteres denos, regi protinus adiudicentur: inferiorum uero lapillorum citra dictum pondus mangonibus ac negotiatoribus qui tellurem memoratam præſtinarunt, poteſtatem faciunt. Haud procul à dicto monte innumeri pretioſi lapilli inueniuntur, interfluente maximo amne, hyacinthi præſertim, ſapphyríque, ac topatii, & id genus lapides complures: mittit & idem ager ſuauiores quàm unquã uiderim fructus, præcipue gariophyllum noſtris non conferendum, maláque aſſyria ſuauitate incredibili, ac omnifariam fructus fermè inſtar urbis Calechut: ita tamen, ut hi illis ſuauiore guſtu minime concedant.

Pyropi.

De Cinami arbore. Cap. IIII.

CINAMI arbor lauro haud eſt abſimilis, ſi præſertim folia ſpectes, grana primo gignit lauri inſtar, baccas credas, minutiora tamen, eadémque albicantia. Cinamum itaq; nihil aliud eſſe quàm arboris librũ planiſſime conſtat, hunc enim in modum legitur: nam ſingulis ternis annis incidunt ramos, delibrántq;: demptũ eo modo corticem cinamomũ appellant: neq; enim caudicem incidunt, ſed ramos tantũ. Huius itaq; cinami illic mira eſt ubertas: cum autẽ colligitur, non eſt protinus abſoluta ſuauitate, menſtruo perfecta abſolutáq; eſt ſuauitas. Retulit ea tempeſtate comiti meo Mahumetanus negotiator in faſtigio uaſtiſſimi montis ſpecum eſſe quendam, quò ſe recipiebant eius regionis cultores omnes, orandi gratia in protoparentis ſanctiſſimi memoriam: memorant enim incolæ diuum Adam poſt lapſum illic fletu ac continentia pœnitudine ductũ culpã redemiſſe: id aſſequũtur ea coniectura, quòd parentis adhuc uiſuntur impreſſa pedum ueſtigia, longitudine geminũ palmum excedentia. Arua ſunt orizæ expertia, ſed qui conuehunt illàc iter agunt. Reges enim dictæ inſulæ, Narſingæ regis uectigales ſunt, nam pendunt quotannis tributũ, & ob orizam quæ abunde ex continenti Narſingæ illò comportatur, coguntur uectigal ſoluere memorato regi: cœli eſt inſula clementis admodum: genti colos eſt ſuffuluus, æſtúmque minúſue algorẽ ſentiunt, uernante ſemper tempore: habitu utuntur uere Gabino, clamyde

Adam pœnitentia.

clamyde enim exerto brachio corpora uelant: pannis giſipinis aut ſericis utuntur plurimum: ea inſula ſita eſt ſub æquatore in zona peruſta, ſubque candenti ſydere: bellicæ uirtutis id hominum genus eſt prorſus expers, quippe quod tormentis ferróue haudquaquam utitur: harundo enim lanceæ ac enſis gladiíque uicem ſupplet: ob id perraro in prælio occumbunt, apprime ſunt imbelles, nulliúſq; fermè ſpiritus, illic flores prope omnifariam leguntur, gens multo perennior eſt, longioréq; æuo quàm noſtra. Vſu euenit aliquando, præſertim quadam ueſpera, ut ex rege quidam comitem meum conueniret, diceréq;, ut continuo corallos ac crocum ad regem deferret, nam horum omnium comes meus uim maximam habebat. His auditis negotiator alius dictæ inſulæ Mahumetanus clanculum quaſi per ſpeciem amicitiæ ſocium meum monuit, ne regem adiret, ceu mercimoniorum pretium minime conſequuturũ. Id egit Mahumetanus mira impoſtura, ut iniecto comiti meo pauore, eóq; abſcedente liberius ſua ipſe mercimonia exponeret. Huius doli non ſatis gnarus comes meus, ſtatuit abire: reſpondit tamen nuntio regio, poſtero die iturũ ad eum. Verum mane poſtridie concenſo nauigio, proximũ continentem remigibus maxime adnitentibus dilapſi ſumus.

De Paleachet urbe Indiæ. Cap. V.

TRIDVI itaque itinere ad urbem quandam Paleachet nomine deuenimus, ea paret regi Narſingæ, compluriúmq; mercimoniorum famigeratum eſt emporium, & comprimis monilium quaſi omne genus: hæc enim ex Zaylon & Pego eò comportantur: urbem etiam incolunt ex Mahumetanis negotiatores complures, uiſuntúrque inibi omnifariam aromata: nam recepti hoſpitio cuiuſdam Mahumetani, illi cuncta reſerabamus unde uidelicet ſoluiſſemus, quóue tendebamus, nóſque complures merces attuliſſe, corallos præſertim crocúmque: res enim huiuſmodi Mahumetano magnam peperit uoluptatem. Memorata urbs omnium rerum copia, Indicarum urbium modo, ubertim affluit: ager rei frumentariæ expers eſt, uerum oriza ſcatet plurimum: inſtituta uero legéſque, necnon habitum ac mores inſtar indigenarum urbis Calechut habent. Incolæ rei bellicæ gnari ſunt admodum, ſed tormentis utuntur nullis. Verum quia per id tempus quo illic agebam, diſſidebant cultores cum rege Tarnaſſari, non niſi hoſtilia meditantes, uiſum eſt propterea perpaucorum dierum inibi ſumpta mora, abeundum eſſe protinus illinc. Quare inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem Tarnaſſari, quæ abeſt à memorata urbe centenis mille paſſibus. Eò igitur appulimus, abſoluto prius tredecim dierum itinere nauali.

De Tarnaſſari urbe Indiæ. Cap. VI.

VRBS EST in India haud procul à mari, cui Tarnaſſari inditum eſt nomen, ea poſita eſt loco minime iniquo, mœnibus ambitur, portúmque percelebrem habet, amnis limpidiſſimus urbem præterfluit Septentrionem uerſus. Rex eius latriæ idolorum eſt addictus, magnarúmq; uirium princeps, huic diutina cum rege Narſingæ ſunt bella, cúmque Bangellæ rege prælium iuge exercet. Huic item ſunt in armis centeni elephantes, proceriores uaſtioréſque quàm unquam conſpicatus fuerim: merent ſub eo ſtipendia cum equitum tum etiam peditũ centena milia: enſe paruo, clypéiſq; obrotundis, eiſdémue ex libris arborũ confectis utuntur. alii Peltas modo indigenarum Calechut ad bella ituri ferunt:

arcubus plerunque utuntur, harundóque teli loco ſuccedit, rurſum profecturi in prælium ſe loricant amictu xylo magnopere referto: ædes eorum paries circundat, collocantúrque non aliter quàm noſtræ, mittit ager triticum goſipiúmque, necnon affatim ſerici, legunt etiam colores inibi complures, eum maxime quem Præſilium. uerzinum appellant, ferunt arua omnifariam fructus, alios pomis noſtris haud abſimiles, pyris alios ſimillimos, ferunt rurſum Aſſyria mala, cetrináque, nec non cucurbitas, habent etiam uiridaria amœniſſima.

De feris ac cicuratis animalibus urbis Tarnaſari. Cap. VII.

GIGNIT ea regio multifariam animalia, fera alia, exarmata alia: cicurum ſunt, boues, pecora, capreæ, apri, cerui, hinuli, ferarum uero generi ſunt lupi, leones: uiſuntur etiam ibi feles eiuſmodi, qui zibellum gignunt: aruis etiam inerrant paui complures, & eius generis aquilæ, quas falcones appellamus, pſitaci item omnium pulcherrimi, albicantes ſepteno colore, præſertim diſtincti: eſt etiam illic leporum ac perdicum mira fœcunditas: honeſtant regionem complura alia auitiorum genera, raptu præſertim uiuentia longe aquilis proceriora, nam ex ſu Capuli ex auiũ roſtris. periore roſtri parte enſium capuli fabricantur, id roſtri ſuluũ eſt phœnicato colore diſtinctum, nihil ſanè uiſu pulchrius, nihil amœnius, aliti uero colos eſt niger. Et item purpureus, intercurſantibus albicãtibus pennis nonnullis, ibi naſcuntur proceriores gallinæ, galliq; gallinacei, quàm hercle uidiſſe meminerim. Sum Gallorum certamen. mam propterea uoluptatẽ cepimus conflictantibus acerrime gallis gallinaceis: nam ſingulo die huic ludicro in uicis mediis Mahumetanorũ animi cauſa opera dabatur, mirúmq; eſt Mahumetanorũ pro hac re certamen, habent priui pri uos gallos gallinaceos, eóſq; committũt aliis, expoſitis quandoq; pro alitũ futura uictoria aureis centenis ſingulo congreſſu, uter ſuperior euaderet, conſpicati ſumus ſenis horis concertantes alites, nec prius modũ prælio faciebant, quàm occu buiſſent. Reperiuntur etiã ibi nonnullæ capreæ magnitudine noſtras excedentes, noſtríſq; longe pulchriores, tantæ fœcunditatis, ut uno partu quaternos fœtus ferant: exponunt ibi, tanta eſt animalium copia, duodenos uerueces ſingulo aureo. Conſpiciuntur illic rurſum uerueces, alii cornua haud abſimilia damis habentes, noſtris longe maiores, ferocioréſue. Bubalos uero noſtris habent deformiores, piſcibus autem noſtro more regio ſcatet, in tantámque adoleſcunt magnitudinem, ut bini cantari pondo nonnulli inueniantur, ueſcitur id hominum genus omnibus ferè animalibus, ſi uaccas excipias. Edentes humi procumbunt abſque gauſape, ligneis tamen uaſis utuntur affabre factis, potus eſt illis latex ſaccaro conditus, ditioribus præſertim: cubilia habent, quæ ab humo more noſtro altius tolluntur, ſtratum uero ex goſipio habent, ſtragulam autem ex ſerico aut ſanè xylo: chlamyde utuntur exerto brachio ſerica uel goſipina, ferunt ex negotiatoribus nonnulli interulas ſericas, uel xylinas elegantiſſime confectas, in uniuerſum autẽ pedibus incedunt nudis, ſi ſacerdotes excipias, qui apices ferunt ex ſerico uel undonibus longos binos palmos, ínque apicis faſtigio gerunt neſcio quid in modum glandis elaboratum, quaſi toreutice, multo quaquauerſum ſparſum auro, dependet à tergo inſtar uittæ geminum ſericum binos longum digitos, inauribúſque plurimum delectantur, quippe qui gemmis ac margaritis pretioſioribus onuſtas habent aures, in digitis autẽ nulla condalia. His eſt colos ſubalbicãs, cœli

uero

uero temperies frigidior eſt nonnihil quàm urbis Calechut: mores uero, colendíq; arua, ac legendi fructus conſuetudo, à noſtris inſtitutis moribúſq; parum abſunt.

De more quem ſeruat rex cum deflorandam eius coniugem albicantis coloris hominibus præbet. Cap. VIII.

EXHIBET memoratæ urbis rex deflorandam coniugem non ſacerdotibus, ut ſolet urbis Calechut princeps, ſed albicantis coloris hominibus Chriſtianis, aut Mahumetanis. Cultoribus uero idolorum id munus minime delegatur. At incolæ prius thorum non ineunt, quàm quempiam ex albicantibus hominibus cuiuſuis nationis exiſtat, aſciuerint coniugum ſuarũ ſtupratorem: complacitum eſt enim illis, ut ante corpora uulgent coniuges, quàm earum ſibi fiat poteſtas. Id equidem uſu euenit cum illic ageremus. Ingredientibus enim urbem, nobis occurrêre terni uel quaterni idolorum cultores, qui comitem meum in hunc fermè modum eorum lingua compellarunt, Eſtíſne amici hoſpites? Sumus, inquit comes meus. Tunc negotiatores, Quando huc appuliſtis? Ad hæc comes meus, Quartus agitur dies quo huc deuenimus. Et rurſus negotiatorum quiſpiam, Ite mecum, ædéſque meas uiſite: quando certe nos hoſpites quàm qui maxime diligimus. Tunc comiter nos inuitantes ſequuti ſumus: eóque ut peruenimus, ientaculum apparate appoſitum eſt: nobíſq; iam refocillatis, ait ille, Ducturus ſum intra quindenos dies uxorem, uni ueſtrũ deflorandæ coniugis priore nocte munus delegetur. His auditis, quæ nundinato pudore promebantur ab hoſpite, puduit nos quamprimum. Tunc mancipium noſtrum ad nos conuerſus, Non uos, inquit, pudeat oblati muneris, quandoquidem is eſt mos gentis urbíſq; inſtitutum. His intellectis, pauebamus ne deterius quippiam nobis euenire: rebamur enim gentẽ nobis illudere. Innotuit continuo hoſpiti pudor noſter, nóſq; his fermè uerbis hortabatur, Ponite curas omnes amici, quoniam eiuſmodi eſt urbis huius conſuetudo. Hæc itaq; ut nobis comperta fuere, ampliorem ſpiritum ictis ſtupore impudentis moris dedere: accedente præſertim alius comitis, qui nobiſcum ibat, crebriore adhortatione: quare comes meus pollicitus eſt ſe id laboris ſubiturũ. Tum negotiator qui nos hoſpitio exceperat, Eritis, inquit, diutini mei hoſpites, dignabórq; uos honoratiore tecto. Verum comes meus ſubrecuſabat, affirmans comites nolle deſerere. At negotiator rurſum inſtabat, identidem ædes, ſuáque omnia offerens. Peruicit itaque ne inde diſcederemus: allatis ergo comitis mei ſarcinulis, hoſpiti comiſſimo ſimul omnes (ſex enim eramus) aſſenſi ſumus. Verum operæpretium fuit comitem meum tantiſper opperiri, donec eius hoſpes uxorẽ duceret: quod prius quàm ad quindenos dies non euenit. Ducta noua nupta, comes meus ſponſa diſſoluit, uxoréq; hoſpitis illecebre potitus eſt. Ea annum quintumdecimũ, quaſi floſipſe haud excedebat. Verum poſtquam deflorata eſt nupta priore nocte, ſi uiri de cætero honori illius deerit, fidémq; iugalem temerauerit, morte protinus uulgatæ pudicitiæ pœnas luit, Ob id uoluiſſent mulieres huiuſmodi ſalaces plurimũ, ut nunquam nox, qua deflorabantur, eſſe deſiiſſet, ſed ſaltẽ prorogaretur ad menſem: non tamen nos functos munere uulgandæ pudicitiæ miſſos quamprimũ faciebat hoſpes: uerũ ad quaternos quinóſq; menſes ſua impẽſa domi alebat largius quàm referre poſſim: id efficit annonæ uilitas incredibilis, gentúſq; liberaliſſima cõſuetudo ac natura comiſſima.

De modo condendi humana corpora. Cap. IX.

EXEMPTI rebus humanis ardentiſſimo rogo ſacerdotes regéſque deflagrant, tunc ſacrificant cacodæmoni, combuſtorúmque cineres in uaſis Samiis eiſdémque infectis nitro condunt: his eſt anguſtum orificium inſtar patinæ mediocris, defodiúntque domi uaſa cineribus oppleta. Sub arborum umbraculis ſacrificant inſtar cultorum Calechut. Cum comburunt corpora, omnifariam odores in rogum coniiciunt, aloen uidelicet & id genus arboris, cuius gummi elegantiſſimum illud unguentum gignit, quod uulgo belzoi nuncupatur, laſerpitium eruditiores ab arbore laſeri dicunt, & item ſtoracem, thus, corallum, ſandalium, & id genus propè innumeras odoratas arbores, hæc odoramenta igni imponunt, corporéque impoſito incendium excitant, tubis clangentibus, tibicinéque concinente, quaſi eorum more qui olim inter diuos referebantur, circundant rogum quindeni aut uiceni homines, cultu dæmonum amicti, qui geſtientes lætitiam præ ſe ferunt: deflagranti uiro aſſiſtit coniunx ſuperſtes, comite muliere nulla, pectúſque plangens, tota ruit in eiulatus fletúſque lugubres. Hæc fiunt ſecunda noctis uigilia. Tranſactis uero poſt uiri obitum quindenis diebus, mulier uiro ſuperſtes ad ſe conuiuii celebrandi gratia agnatos omnes accerſit, coniugem præſertim defunctum coniunctione arctiore contingentes. Itaque omnes ubi ad diem uenerint, ad locum illum adeunt, ubi rogo traditus eſt coniunx, ea fermè hora noctis, qua uir arſit, tunc prodit mulier compta omnium monilium genere, reliquíſque decoramentis, quæ ad mundum pertinent muliebrem, ad id collatis fortunis omnibus agnatorum opera, puteo inibi ad id munus extructo, nec is plus in profundum agitur, quàm ut fœminam capere queat, puteum harundinibus ſepiunt, ſeptúmq; uelant ſerico panno, ut conſpectus adimatur, ardet interea mirabilem in modum odoratis refertus arboribus puteus, at mulier poſtquam conuiuæ opipare epulati ſunt, rurſum illa mandit plurimã betolam (id eſt edulii genus) eóq; cibatu farta adeo ſatura eſt, ut mente uacare uideatur. Interea circundant puteum innumeri tibicines geſtientéſque choraulæ, & amicti dæmonũ cultu complures, qui flammas ore efferueſcere uidebantur, tunc dæmoni, cui Deumo nomen eſt, ſacrificãt. Mulier uero obiter quaſi lymphata ultro citróque commeat, nec aliter tripudiat, quàm ſi choreas duceret, identidem illis qui habitu horrifico dæmones referũt, ſe commendans, ut pro ſe cacodæmona rogitent, ſibíque impetrent ad ipſum haud difficilem aditum, ſuíſque adnumeret. Aliquando pompam ambiunt compluſculæ mulieres, quæ rogo imponendam arctius contingunt. Nec arbitremini id munus mulierem mœſtè exequi, quando certe nihil lætius, nihílue iucundius agi poſſet, quàm mulier id hilari animo exequitur, æque ac ſi cœlo recipienda foret. Itaque peractis ceremoniis, mulier lymphato curſu, concepto prius manibus ſerico panno, in rogum flagrantiſſimũ ſeſe præcipitat. Quo facto, actutum proximiores agnati rogo iectam ſcipionibus obruunt, obrutámque multa pice onerant, ut hoc fomento altus ignis, mulier præſentius intereat. Et niſi ſubiret mulier id munus poſt uiri mortem, incredibilis infamiæ nota illi inureretur, foretque toti regioni ludibrio, ceu coniugis minus ſtudioſa, letóque ab agnatis traderetur. Pompæ huiuſmodi rex intereſſe ac præeſſe dicitur, quoniam hunc morem non ſeruant, niſi ſummates clariorésue urbis

Vxoria fides.

Deumus.

patritii,

patritii,ne qui pũtent hunc ritum ab incolis in uniuerſum ſeruari.

De iuſtitia quam ſeruant cultores urbis Tarnaſſari. Cap. X.

SI QVIS mortalium quempiã confecerit,is protinus morte luit pœnas: eundem morẽ incolæ urbis Calechut ſeruãt. Accepti uero ac expenſi habetur ratio,ſi modo chirographo quopiam, aut ſanè teſte aliquo id liquidius conſtiterit:exarant in membranis noſtris haud abſimilibus:non in libris arborum ut in digenæ Calechut: cum diſceptant inter ſe,itur ad moderatorem urbis,cui ſummi iuris reddendi munus à rege delegatum eſt: ubi uero quiſpiam negotiator aduena uitam exuerit prolis expers, neminem hæredem inſtituere poteſt, rege fortunas omnes ſibi adiudicante. Rege autem uita functo,nati in regnum ſuccedunt:cultores uero quicquid poſſident fortunarum, uitam efflaturi ex urbis inſtituto elargiuntur uiritímque natis impartiuntur.

De ritu condendi Mahumetanorum corpora in urbe Tarnaſſari. Cap. XI.

EXVTOS uita Mahumetanos negotiatores, miris condiunt odoribus, cophinis induunt corpora ligneis, ſicque conditos humant, comprimíſque obſeruant, ut defunctorum capita Mecham reſpiciant, id eſt Septentrionem uerſus collocentur.

De uariis multiiugíſque nauigiis,quibus eius urbis cultores utuntur. Cap. XII.

HIS EST uarius multipléxque nauigiorum uſus, ſulcant alii maria celocibus complanatis admodum, quæ altiores aquas minime expoſcunt: alii nauigant liburnicis geminam proram habentibus, geminúmque malum abſque tecto. Eſt & aliud onerariæ nauis genus,quo enormia onera comportãtur:nam ferunt aliæ ex memoratis onerariis nauibus ſupra mille mercium dolia: imponunt his uaſtioribus nauigiis cymbas, nauéſque actuarias in urbem Melacha nomine deferendas,quibus captum proficiſcuntur aromata illò, quò locis ſuis, ubi opportunum duxerimus,denarrabimus.

De urbe Indiæ Bangella,déque eius ab urbe Tarnaſſari diſtantia. Cap. XIII.

IAM TEMPVS appetit,ut comitis mei meminerim, quoniam utriq; noſtrum cordi hæſerat,ultra progredi,longéque remotiora coràm uiſere. Cum igitur hoſpiti ſuo comes meus defloranda coniuge feciſſet ſatis, nóſque rei Venereæ,præſertim deformium mulierum ſatietas cepiſſet,pariente faſtidiũ plerunq; uberiore copia:expoſitis mercimoniis quæ comiti meo ſuperfuerant, duximus il linc abeundum fore. Quare iter ingreſſi, ad urbem quandam Bangellam nomine peruenimus: ea à memorata urbe ſeptingentis abeſt mille paſſibus: illò enim appulimus itinere nauali undecim dierum:nam dicta urbs fœcunditate rerum omnium cum cæteris totius fermè orbis urbibus contendit,nemini ſanè ſecunda, patet propè in immenſum eius urbis regnum. Regi ſunt in armis cum equitum tum etiam peditum ducenta Mahumetanorũ milia:is tantarũ eſt prín ceps uiriũ,ut diutiſſime cum rege Narſingæ prælietur:huius regni tanta eſt rerũ omniũ ubertas,ut nihil quòd ad humanos uſus pertineat deſideres,ſi omnifariã animalia,ſi item rei frumentariæ uberiorẽ copiam, ſi rurſum ſaccarũ, zinziber,

Narſingæ ubertas.

& id genus aromata, si postremo gossipium sericúmque respicias, nulla est profecto in orbe toto plaga fœcundior. Ob eam rem nusquam alibi ditiores locupletioréue inueniuntur negotiatores: singulo enim anno abducuntur inde ad quinquaginta nauigia gossipinis pannis sericísque onusta: mercimonia huiusmodi uarus Barbarorum lingua censentur nominibus, à quibus ex composito temperamus, ne Romano sermoni assuetis pariant fastidium. Igitur inde aucti panni ad Turcas Syrósque, necnon Arabas, Persas, AEthiopes, Indósue deferuntur: sunt etiam ibi innumeri exteri mangones, qui gemmas lapillósue pretiosos præstinant ab incolis.

De nonnullis Christianis negotiatoribus, qui inibi commercia exercent. Cap. XIIII.

ILLIC itaque offendimus Christiani nominis compluſculos negotiatores ex urbe Sarnau, ut referebant, oriundos: hi illò ueluti ad nundinas ferunt sericos pannos, odoratáque ligna aloes uidelicet & laseris: ea est arbor quæ electissimum gummi illud gignit, laserpitium appellant doctiores, uulgo autem belzoi dicitur: attulerant etiam castoreum, & id genus fragrantiores odores: memorabant dicti Christiani esse in eo regno huius sancti nominis complures principes magni Chami urbis Catai imperata subeuntes. Christianis huiusmodi ex undonibus uestes erant, non eiusmodi quæ singulos artus exprimant, sed laxas innumeráque plicas habentes: manicas uero gossipio referserant: caput tegebat apex ex panno coloris Veneti, altitudine fermè gemini palmi. His est colos albicans: trinúmque deum esse adiuratissime fatentur: cum initiantur Christianorum sacris, more nostro latice asperguntur: duodenísque apostolis, ac quaternis euangelistis fidem adhibendam esse planissime astruũt: scribunt ordine præpostero Armeniorum more, celebrántque nostri seruatoris ortum & occasum: quadragenis Christiano more abstinent diebus, nonnulláque alias sanctorum colunt celebritates: soleis non utuntur: caligas uero ex serico fluxas admodum ferunt, easdémq; omni monilium genere exornatas: nitent in digitis eorum incomparabili splendore lapilli: cum discumbunt abaco non utuntur, sed humi procumbentes omnifariam carnibus uescuntur: adiiciebant ad hæc illi se compertum habere, esse complures reges Christiani nominis maximos magni regis Turcarum finitimos, Rumi appellant. Hi ubi conspicati sunt comitis mei pretiosiora mercimonia, & præsertim prægrandem coralli ramusculum, hominem ingentissimis pollicitationibus onerabant, contendentes plurimum, ut secum iret ad urbem quandam, ubi pollicebantur se daturos operam, ut inibi tantum mercium exponeret, si pyropos præstinare uoluisset, haud difficulter supra dena aureorum milia lucrari quire: subdentes etiam lapillos huiusmodi pretiosos longe pluris esse apud Turcas, exponíq; posse quasi centenis aureorum milibus. Ad hæc respondit comes meus, se quidem illis morem gerere uelle, modo quamprimum illinc abirent. Tunc Christiani, Perendino, inquiunt, die hinc soluet nauis, eam conscendemus, ut protinus illò quò te sumus ducturi, uelificemus: nam ad urbem Pego nomine liburnica contendit. Quare comes meus his allectus pollicitationibus, statuit secum proficisci. Ad id accedebat quòd exploratum habebat compluſculos Persas eódem ituros: cum præsertim sibi dictorum Christianorum

Christianorũ Narsingæ mores.

suauissima

ſuauiſſima conſuetudo iampridem innotuiſſet, incolis referentibus. Inita itaque cum eis amicitia, diuenditiſq; mercimoniis, excepto croco, necnon hetruſca purpura, inde ſoluimus eam urbem deferentes, quæ omnium rerum fœcunditate cunctas exuperat urbes, ſi humanas ſpectaueris delicias. In ea urbe pannos non conficiunt mulieres, neq; lanificio nentes incumbunt: id munus uiris delegatur. Diſceſſimus itaque illinc, Chriſtianos memoratos ſequuti, tandémq; aliquando ad urbem peruenimus, cui Pego nomen eſt, quæ decies centenis mille paſſibus ab urbe Bangella abeſt: nec prius eò peruenitur, quàm ſinũ meridionalem traieceris. Bangellæ vbertas.

De Pego urbe Indiæ clariſſima. Cap. XV.

HAVD PROCVL à mari in continenti urbs Pego nomine ſita eſt: læuorſum, id eſt orientem uerſus urbem præterfluit limpidiſſimus amnis, quo ultro citróque mercimonia comportant. Rex eius urbis idola colit, cultoribus fides, habitus, uiuendi modus, moréſque indigenis urbis Tarnaſſari ſunt ſimillimi: colore uero candidiore cœlíque frigidioris: regionis autem ſitus plagæ noſtræ non eſt abſimils: urbs ambitur mœnibus, ædéſque pulcherrimas, ac elegantiores habet, conſtant enim lapidibus, & calce: ipſi regi in armis innumeri ſunt, cum equites, tum etiam pedites, meréntque ſub eo mille Chriſtiani, inde tamen oriundi: nam priuis ſingulo menſe ſtipendii nomine ſenos aureos (pardaios ipſi appellant) ſolui iubet, alítque eos impenſa propria. Ager re frumentaria plurimum ſcatet, affatímque carnium habent quaſi omnifariam animalia, ut in urbe Calechut uiſitur: inibi perpauci ſunt elephantes, reliqua uero animalia, & auitiorum complura genera illic conſpiciuntur modo regionis urbis Calechut: habent præſertim pſitacos uocaliores quàm uſquam alibi offenderim, coſdémque pulchriores: ſunt item ibi proceriora ligna, fabricandíſque ædibus aptiora quàm uiderim unquam: ferunt etiam harundineta uaſtiores harundines, utpote craſſitudine dolii unius. Inueniuntur ibi feles qui unguentum illud fragrantiſſimum gignunt, quod uulgo zibellum dicitur: uenciunt dicti feles terni aut quaterni ſingulo aureo. Mittit memorata urbs præter monilia præſertim pyropos, mercimonia nulla: hi lapilli pretioſi aliunde aduehuntur ex urbe uidelicet quæ Capelan dicitur, ea orientem uerſus à dicta urbe itinere XXX dierum abeſt: neque illò ſum profectus: ſed de negotiatoribus qui ampliter memorabant, hæc accepi. Illud etiam noueritis, in urbe præfata adamantes grandiores, margaritáſque longe pluris eſſe maioréque pretio uenire quàm apud nos: itidem de ſmaragdo referebant negotiatores. Cum illuc appulimus, rex longe illinc aberat, utpote itinere XV dierum: nam bellum inierat contra regem quendam, qui rex de Aua nuncupatur. Propterea inde abiimus, uecti nauigio ex ligno ſolido, longo ſupra quindenos paſſus, lato binos paſſus, remis uero harundineis, ut haud mora compertum fiet uobis: ea enim parte qua remus aquas complectitur, ſciſſus erat ferme biſulcus: iungebant geminas partes aſſeres abaci inſtar connectentibus funiculis, quo fiebat ut citatius permearet aquas: id genus nauigii impulſum remis huiuſmodi uelocius quàm noſtræ celoces fertur: malus arboris conſtat ex harundine uaſtiore, dolium, quo aſſeruantur aleces, figurat. Nos itaq; peruenimus ad ruſculũ quoddam, ubi nacti ſumus nonnullos negotiatores, qui ob uigentia bella urbem inire nequiuerant: quo uiſo du-

ximus redeundum esse ad urbem Pego, unde paulo ante discesseramus obiter spatio quasi quinque dierum. Rex quem urbe abesse memorauimus, ouans uictórq; rediit post habitam de hoste uictoriã. Quare postridie illius diei quo rex rediit, Christiani illi negotiatores comiti meo aditum ad regem impetrarunt.

De cultu regis Pego. Cap. XVI.

NON EST cur quis arbitretur eo fastu hunc regem uti, quo rex Calechut utitur, quando certe constat regem memoratum adeo se exhibere adeuntibus facilem, ut uel infans ipsum alloqui queat: omnium tamen est ditissimus, quippe qui tanto monilium cultu, & comprimis pyropum exornatur, ut uel maxima urbs tanti non ueniret quanti sunt gemmæ, uniones, margaritæ & id genus lapilli pretiosi, quibus is elegantissime honestatur: in digitis uero condalia ex gemmis nitent: crura autem bracteæ ex purissimo auro longe insigniunt, intercursantibus pyropis mirandum in modum micantibus: ut breue faciam, manus, lacertos auréſq; omni genere monilium onustas circunfert, adeo ut aures pondere gemmarũ appenso pendulæ ad medium palmum conspiciantur: propterea fit, ut si quispiã tenebricosa nocte regem conspicatus fuerit, non aliter illi lumen clarissimum illuceat, quàm si phœbus ipse radios suos uibrauisset. Conuenerunt igitur regem negotiatores Christiani, illúmque certiorem reddiderunt comitem meum compluscula magni pensi mercimonia attulisse. Ad hæc rex respondit, irent ad se postridie: quoniã ea die sacrificaturus erat dæmoni. Vbi itaq; is dies illuxit, quem rex præfixerat, continuo accersire ad se Christianos comitémq; meum iussit, addidítq; ut illò prius non contenderent, quàm merces comportassent: paritum est ergo regi, allatáq; sunt mercimonia, cuius rei maximam rex cepit uoluptatem: nec id ab re, nam inter cætera quæ attulimus affatu digniſſima, erant & rami ex corallo gemini rari admodum, qui forte similes uisi sunt nusquam habuisse, quíq; eò commercii gratia aliquando sint confecti. Ictus rex harum rerũ stupore eximio, cœpit Christianos percontari, qui nam mortales essemus. Cui negotiatores, Sunt utiq; Persæ isti. Tunc rex conuersus ad interpretẽ suum, Percontare, inquit, an has merces sint hic exposituri. At comes meus, Sunt hæc tua omnia clarissime princeps, eis utere pro tuo arbitratu. Ad hæc rex, Incubui superiore biennio diutinis bellis diffidens cum rege de Aua: exhaustũ propterea est mihi æratiũ, suppeditantibus prælio uires pecuniis: sed si commutatione gemmarum, & præsertim pyropum exposituri estis mercimonia, id efficiã, ut uos commercii huius minime pœniteat: at comes meus ad Christianos, inquit, compertum quæso regi facite me aliud nihil quærere præter suæ celsitudinis beneuolentiã, sumat propterea ex mercibus quicquid sibi collibitũ fuerit. Tunc negotiatores Christiani aperuerunt regi Persam suæ eminentiæ ultro subiturũ esse imperata, daturúmq; mercimonia uel absq; pecuniis gemmarúmq; permutatione. His auditis rex respõdit, Audiuisse se iampridem Persarũ liberalissimã esse consuetudinẽ: sed hoc Persa uidisse liberaliorẽ neminẽ, móxq; iuratissime per dæmonũ capita affirmare cœpit, se experiri hoc exẽplo uelle uter liberalitate præstaret: quo dicto, accersito actutũ mancipio, iubet afferri scriniũ geminum palmum longũ quaqua uersum toreutice elaboratũ, pyropísq; refertũ, quo reserato, nam multiuga intus receptacula habebat, discriminantibus bracteis tenuioribus: singula itaque receptacula

ptacula ſplendentibus pyropis oppleta erant. Reſeratum itaq; ſcrinium coram Perſa ſiſti iubet, ſimúlq; monet ut tantum ex his lapillis pretioſis caperet, quantum ſibi complacitum eſſet. Hac liberaliſſima conſuetudine regíſq; munificentia allectus comes meus, hoc ſane pacto regem alloquitur, O rex egregie, tanta me proſequeris beneficentia, ut nuſquam maiore munere ſim affectus: ob id per ſacrum Mahumetis caput, pérq; eius ſacra, quibus ſum illi initiatus, tibi ultroneus omnium mercimoniorũ meorum facio poteſtatem, donóq; te his rebus omnibus, non enim ſum qui peregre proficiſcor quæſtus gratia, ſed uiſendi orbis deſiderio. Tunc rex, Adhuc mecum liberalitate contendis, nec poſſum te munificentia ſuperare? quibus dictis, rex manum pyropis ex ſingulis ſcrinii receptaculis referſit, quantum ipſa palma comprehendere quiuerat, cóq; munere, id eſt ducentis pyropis Perſam affecit: cape inquiens, ob eam liberalitatem, quam beneficentia mecum contendens præ te tuliſti. donauit etiam rex geminis pyropis ſingulos Chriſtianos, qui profecto ueniſſent mille aureis: quos uero comiti meo pyropos dono dedit rex, tanti eſſe affirmabant, ut non minoris quàm centenis auri milibus uenire poſſe autumarent. Eſt igitur rex memoratus is qui cunctos orbis reges munificentia eximia præſtat, omnium fermè regum ditiſſimus, quippe qui decies centena aureorum milia quotannis à regni ſui incolis exigit. Nam mittit ea plaga colores quaſi omne genus: item goſipium, plurimúmque ſerici: ſed has prope innumeras opes militibus omnes impartitur: gens eſt in uniuerſum ueneris amans, imò ſalax plurimum. Tranſactis itaque compluſculis diebus, memorati negotiatores pro me à rege commeatum abeundi impetrarunt: quo impetrato, rex iuſſit ut mihi ædes incolatu commodiſſimæ præpararentur, ubi ad uſum humanum deſiderarem nihil. Quare moram quinq; dierum inibi abſumpſi: interea rumore nuntio percrebuit regem Daue cum robuſtiſſima manu aduentare, ut regi Pego hoſtilia arma inferret. Huic occurrit rex cum exercitu innumero, circitérque medium iter nactus eſt eum. Obiter etiam deflagrantes mulieres illic conſpicati ſumus modo mulierum urbis Tarnaſſari.

Regis Pego opulentia.

De urbe Melacha, déque flumine Gaza, ut autumant incolæ, necnon de cultorum feritate. Cap. XVII

POSTRIDIE eius diei conſcenſa liburnica, uelificauimus uerſus urbem cui Melacha inditum eſt nomen, ea occidentem reſpicit, illò enim itinere octo dierum appulimus. Haud procul à dicta urbe percelebre flumen offendimus, uaſtius ſanè quàm unquam conſpicati fuerimus, huic Gaza nomen eſt, latitudine quinq; ac uiginti mille paſſuum patet: altrinſecus uero uiſitur inſula ingens, Sumatra appellant, nos uero Taprobanam dicimus: cultores memorabant dictam inſulam quaſi quingentorum mille paſſuum ambitu patere. Huius latius meminiſſe eſt animus, cum opportunũ duxerimus. Vbi igitur deuentum eſt ad urbem Melacha, Sultanum adire iuſſi ſumus quam primũ: is Mahumetanus eſt, eiúſq; regnum Mahumetano paret. Vrbs ſita eſt in continenti, pendítq; uectigal regi Cini. Tributo huiuſmodi ut aiebant, cauſam præbuit, quod eius urbis conditor rex Cini memoratus ferebatur extitiſſe octuagenis iam tranſactis annis: nec alia de cauſa urbs illic condita eſt, quàm quòd commodiſſimum habet portum, & ſanè commodiorẽ, quàm forte in toto fermè oceano intueri liceat. Crediderim

Sumetra inſula.

propterea plura illò appellere nauigia, quàm quouis aliò: & comprimis aromata, & complura alia mercimonia omnifariam eódem conuehuntur. Regio non eſt generatim ferax, mittit tamen triticum, carnes, perpaucáque ligna: aruis inerrant alites inſtar regionis Calechut: uerum pſitaci ſunt illis longe meliores: mittunt item arua ſandalium, ſtannúmque: elephantes, equos, pecora, boues fœminas, pardos, bubalos, pauos & id genus complura animalia habet. Fructus autem legunt pauciſſimos, modo urbis Zeilani: illic mercari non licet, niſi emere aromata ſericúmque uolueris: his eſt colos penè ſubcinericius: capillum promittunt: habitu uero inſtar incolarum Memphis urbis, cayrum appellant, utuntur: amplam habent frontem, oculos teretes, naſum autem ſimum: ibi noctu per urbem incedere impune haud licet, graſſantibus inuicem cultoribus, nam mutuis cædibus canum more ſe conficiunt: ob id appulſi negotiatores non niſi in nauigiis noctes agunt. Indigenas eius urbis omnes oriundos eſſe Agiauais affirmant. Illic moderatori cuidam rex uicariam operam reddendi iuris aduenis delegat, uerum cultores parent nemini, illíſque eſt pro ratione uoluntas, prauíſque moribus concedunt nemini, adeo mentes efferarunt: ubi uero rex eorum ferociam cohibere uoluerit, proſiliunt magis, regionémque ſi redigantur in ordinem, ſe deſerturos minitantur, ídque agunt audacius, quoniam mari adiacent, quaſi paruo negotio, cum libuerit, aliò dilapſuri. Propterea comes meus Chriſtianos negotiatores monuit illic diutius commorandum haud eſſe, proſilientibus nimium cultoribus. Quare conducta celoce, Sumatram inſulam uerſus uela fecimus: quò quinque dierum itínere peruenimus ad urbem præſertim quandam Pyder nomine, quæ fermè octuagenis leucis à continente abeſt.

Anarchia.

De Sumatra inſula, déque eius urbe Pyder nomine. Cap. XVIII.

HANC VRBEM celebrior totius inſulæ portus inſignit, ea eſt inſula cuius paulo ante meminimus, ubi retulimus huiuſmodi inſulam quingentorum mille paſſuum ambitu patere. Ego uero crediderim eam eſſe Taprobanam inſulam, quod quidem inter complures conuenit auctores, huic inſulæ quaterni diademate inſigniti reges moderantur: hi ſunt idolorũ cultores, fidéq; & ritu uiuendi, necnon habitu regi Tarnaſſeri non ſunt abſimiles, fœminæ uero coniugum deſiderio ſponte ardent, his eſt colos quaſi albicans: amplioris ſunt frontis, oculos habent obrotundos, praſini coloris, capillum promittunt, naſo ſunt latiſſimo eodémque ſimo admodum, ſtatura uero perquam deſpicabili: ius ibi ſummopere uiget: ſignato argento auróque ac ſtanno pro moneta utuntur, aurum ſignatum eſt eiuſmodi, ab altera parte uiſitur dæmonis cælatum caput: ab altera uero carpentum elephantis trahentibus conſpicitur. Pari modo ſignantur reliquæ pecuniæ argenteæ: ex argenteis exponunt denos ſingulo aureo: ſtanneæ uero quinque & uiginti numero aureum efficiunt. Mittit ea regio numeroſius proceriores quàm uſquam alibi conſpexerim elephantes, eoſdémq; meliores: id hominum genus belli eſt expers admodum, uerum quæſtibus plurimum inhiat mercimonia exercens: ſúntque in uniuerſum hoſpitales, appulſis exteris præſertim.

Taprobana.

De alio

De alio piperis genere, déque ſerico ac laſerpitio, quod belzoe appellant, inde prouenientibus. Cap. XIX.

ILLIC IGITVR procerioris piperis uberior eſt prouentus, miráque copia. Lingua patria piper molaga dicitur, id eſt longe procerius illo, quod huc aduehitur, multóque candidius, uerum inane ac mordax plurimum, ſed ponderoſum minus: uenit enim inibi piper non pondere ſed menſura, ut apud nos triticum exponitur. Tanta eſt huius ubertas, ut inde anno ſingulo uicenæ naues onuſtæ euehantur: hæ Cataium proficiſcuntur, illic exponitur haud difficulter ob frigidius cœlum. Arbor uero quæ piper huiuſmodi gignit, producit etiam procerius piper, ſed craſſioris eſt caudicis, amplioráq; folia, eadémq; carnoſiora habet arboribus urbis Calechut: fert item affatim ſerici, fitq; plerunq; id ſericum more noſtro: aliud uero mittunt ſponte arbores, prouenítq; in ſyluis ac nemoribus abſq; cultu, ſed id eſt priore deterius. Ibi uiſitur lazeris arbor, quæ gummi gignit, cui laſerpitio nomẽ eſt, uulgo belzoe dicitur, referebant nonnulli id procul à mari naſci. Ego hæc nuſquam affirmauerim, quando certe coram minime uidi.

De triplici arborum aloes genere. Cap. XX.

QVONIAM rerum uarietas parit uoluptatem, mortaléſque allectat plurimum, deſiderióq; diſcendi noua inuitat ad lectionem. Ob id duxi non ingratum fore lectoribus, ſi hæc ſubderem, quæ coràm uiſi: propterea exploratum habebitis ob eam cauſam laſerpitium aloéque ubertim ad nos minime conuehi, quoniam è remotioribus partibus comportantur: illud etiam noueritis, triplex eſſe aloes genus, aliud eſt longe perfectius, huic calampat nomen eſt. Hoc inſula memorata non mittit, uerum ex urbe Sarnau aduehitur: ea, ut memorabant Chriſtiani negotiatores comites noſtri, haud procul à dicta urbe ubi aloe naſcitur, nomine calampat, abeſt. Eſt & aliud genus aloes, lubam nomine, hoc flumine neſcio quo huc comportatur, nouiſſimo autem bochor nomen eſt. Referebant dicti Chriſtiani negotiatores cauſam, cur ad nos aloe primo loco dictum non deferretur, quòd uidelicet id genus aloes mitterent regna Cataii, necnon Cini, & Macini, Sarnaúque ac Grauai longe ditiora, quippe quæ auro uberrime ſcatent, multóque maiorem quàm nos auri copiam habent, ſúntque item maiorum principes uirium, noſtris regibus nimirum locupletiores. Ad id accedit, quòd ſuffimentis odoramentorúmque genere plurimum delectantur, ínque ea re reges ſuperant noſtros. Ob id ad nos hæc odoramenta minus abunde comportantur, utpote quòd in urbe Sarnau ſingula libra aloes denis aureis uenit, id efficit eius rei ſumma caritas.

Quomodo ligna aloes ac laſeris probantur. Cap. XXI.

DEVENIMVS in certiſſimam notionem gemini ſuffimenti, aloes uidelicet ac laſerpitii, doctoribus memoratis negotiatoribus: nam alter eorum nonnihil aloes ac laſerpitii habebat, binas uidelicet aloes onzias, eius inquam, quod calampat appellant, ſic enim probabamus, comes meus nihilum aloes manu occluſum tantiſper tenuit, donec is pſalmus, qui Miſerere mei deus incipit, tertio conſummari poſſet, móxq; reſerata manu calefactum iam aloe inenarrabilem ſuauitatis odorem adeo fragrabat, ut nuſquam fragrantiora ſenſerim ſuffimenta. Cepit item tantum laſerpitii, quantum iuglandem efficeret, rurſúmque

ſumpſit libram mediam illius, quod mittit urbs Sarnau, ut alterum alteri conferret, priuáque ſuffimenta, ignitis uaſis impoſita prius indidit cubiculis: uera mehercle refero, longe ſuauius redolebat illud quod nucis magnitudinem non excedebat, quàm id quod libram mediam complebat: uel ſi ad geminam libram aſcendiſſet: uix igitur pro meritis horum geminorum ſuffimentorum præſtantia referri poteſt: id itaq; cauſæ referunt, cur ad nos non conuehuntur. Mittit etiam ea regio lactam, unde conficiunt rutilum colorẽ, gignitur in arbore iuglandibus noſtris haud abſimili: Illic etiam inueniuntur ut apud nos omnifariã animalia.

De multiiugis Sumatræ inſulæ negotiatoribus. Cap. XXII.

IN EA itaque urbe complura uidi affabre elaborata, eadémque elegantiora quàm uſquam uiderim, cophinos præſertim auro exornatos, hi ſinguli ueniebant gemino aureo: uidi etiam in uico unico ſupra quingentos collybiſtas: tanta eſt inibi trapezitarum copia: illò ceu ad percelebres nundinas commercii gratia propè innumeri negotiatores proficiſcuntur: cultores uero goſipinis ſtraguláq; ſerica & ſyndone ex xylo confecta utuntur. Fert regio affatim lignorum, unde fiunt naues, gunchos ipſi appellant, hæ trinos habent malos, geminámque proram, geminóſque utrinque clauos. Cum nauigant in undabundo oceano, ubi aliquando uela uentis fecere, mox oborto tempeſtatis turbine, operæpretium eſt alteris uelis, haud mutatis prioribus, uentos legere: condicto itaque naui minime circumacta, altero malo uſi retrocedunt, ſunt enim omnium dexterrimi præcipuíque urinatores, ignéſque extempore miro artificio fabricantur.

De eorum ædibus, déque ædium imbricamentis.

Cap. XXIII.

Tartaruca piſcis.

EORVM ædes lapidibus conſtant, parúmque ab humo tolluntur: loco imbricum piſcis Tartarucæ pelles ſuccedunt: mittit enim eum piſcem pelagus Indicum, nam illic agens uidi adeo uaſtum beluæ corium, ut pondo librarum centum triúmque eſſet. Vidi item inibi maxima ebora, hæc ſunt elephantorum dentes, pondo trecentarum ac trigintaquinque librarum: conſpicatus ſum etiam inuſitatæ magnitudinis ſerpentes, longe quidem proceriores quàm uidentur in urbe Calechut. Sed iam redeamus ad negotiatores Chriſtianos, qui deſiderio uiſendæ patriæ apprime flagrabant. Ob id percontabantur comitem meum, hæſiſſetne cordi ſibi uelle ultra progredi, an retrocedere, uel forte inibi conſiſtere. At comes meus reſpondit, ſe poſtquam illò uenerat, prius inde non diſceſſurum, quàm uaria aromatum genera uidiſſet. Tunc Chriſtiani affirmabant, illic alia haud inueniri aromata, quàm quæ conſpexeramus. Quibus rurſum infit comes meus, Vnde myriſtica nux, gariophyllúmque prouenit? At Chriſtiani myriſticam nucem muſcatam appellant: Maſticémq; fert quædam inſula, quæ hinc trecentis mille paſſibus abeſt. Tum comes meus, Patétne inſulam adeuntibus tutũ iter, aut infeſtant piratæ æquora? Ad hæc Chriſtiani reſponderunt, indignabundi æquoris tantum pertimeſcendam eſſe ſæuitiam: addebántq; id æquoris onerariis nauibus ſulcari non poſſe. His auditis, attentius explorabat comes meus quonam modo tuto illuc proficiſci quiret. Reſponderũt Chriſtiani nihil magis uotis comitis mei ſatiſfacturum, quàm ut liburnicam, cui Campanæ nomen eſt, emerent quampiam, id eſt genus actuariæ nauis. Hoc intellecto, ſciſcitabatur comes

meus

meus an naues huiuſmodi illic inuenirentur. Reſpondentibus autem negotiatoribus Chriſtianis affatim nauium reperiri, uel ſi ſupra mille conducere uellet, aſſenſus eſt comes meus, ut ſimul geminæ naues conducerentur. Quo dicto quamprimum binæ naues affuere, compluſculíque remiges, & ubi de uectura inter eos conuenit, id pretium enim ad quadringentos aureos aſcendebat. Rebus itaque in hunc modum compoſitis, comes meus cœpit amici appellatione compellare negotiatores Chriſtianos his fermè uerbis, Etſi dilecti mei non ſim ueſter conterraneus, eoſdem tamen parentes habuimus, Adam uidelicet & Euam, eſtíſne me ſociúmque meum qui ueſtris ſacris eſt initiatus, deſerturi? Ad hæc Chriſtiani, Quomodo hic qui non eſt Perſa, fidem noſtram induit? Tunc comes meus, Sanè nunc ipſe Perſa eſt emptus aliquando Hieroſolymis. Huius ſancti nominis mentione exciti Chriſtiani negotiatores, ſublatis in cœlum manibus, móxq; procidentes humi, tellurem uſq; tertio deoſculabantur, conſurgentéſq; à comite meo, ſciſcitabantur cuius foret ætatis, quando ex Hieroſolymis adductus eſt: tunc comes meus, Quindenos, inquit, annos agebat. Et rurſum Chriſtiani, Debet igitur patriæ meminiſſe. At comes meus, Meminit quidem, ce píque iampridem eo denarrante miram uoluptatem, doctoréque eo ſingula hu manorum membrorum, eſculentorúmque nomina quibus utuntur Chriſtiani, didici. Ad hæc negotiatores reſpondêre, Etſi uiſendæ patriæ ardentes deſiderio decreuiſſemus tandem aliquando lares patrios reuiſere, licet procul hinc, utpote trecentis mille paſſibus abſint, tamen in ueſtri gratiam comitúſq; huius inſtituimus eódem proficiſci, quò ire decreuiſtis. Id plus addimus, daturos nos operã, ut longe locupletior euadat, neq; propterea ritus patrios deſerat, ubi Perſarum moribus uti noluerit. Tunc comes meus negotiatoribus reſpondit, ſe libenti animo amplecti oblatas amicitiæ conditiones ſéq; eos ſequuturum quocunq; ierint, uerum me id exequi quod animo deſtinauerant, nequire ob eam rem, quòd neptẽ eius Solem nomine in Perſide duxiſſem uxorem, quare ſi cordi hæſit uobis, ut ſim meditati itineris comes, hoc munus quo uos officio non parui facietis, ubi gratum habueritis ut me initæ amicitiæ minime pœniteat. Tunc Chriſtiani, Agite, inquiunt, ut lubet, quando certe uobis morem gerere in uotis præcipue habemus. His itaque ultro citróque dictis, in monimentum cœptæ amicitiæ denis pyropis, mediam curiam appellant, eos donauit. Hi nempe tanti erant, ut quingentis aureis ueniſſent. Perendino igitur die in expedito fuere geminæ actuariæ naues conuehendis nobis commeatibúſque aptiſſimæ, fructibus præſertim omnifariam impoſitis, itérque inſulam uerſus, cui Bandan nomen eſt, cepimus.

De inſula Bandan, quæ myriſticas nuces ac maſticem mittit.

Cap. XXIII.

SVLCANTES æquora circiter uicenas inſulas offendimus, cultas alias, deſertas admodum alias: eò peruenimus itinere quindecim dierum peracto: inſula eſt inculta plurimum, ac infœcundi ſoli, humilíſq;, ſed magnopere plani, centum mille paſſuum ambitu patens: huic rex minúſq; hexarchus moderatur: uerũ eam incolit genus hominum agreſte, parũ diſtans à beluis, nullius ſanè mométi, humiles caſas, imò mapalia lignea parum ab humo extantia ſubeunt, ſola interula amiciuntur, nudis pedibus apertóque capite prodeunt, capillum promittunt, Anarchia.

frontéq; ſunt lata, ſed tereti, colos eſt his albicans, ſtaturáq; deſpicabilis, idola colunt, ſúntq; longe deteriores illis, quos incolæ Calechut Poliar & Hyraua appellant, obtuſi ſunt ingenii, nullarúmq; uirium, adeo perditi, ut prorſus ſint illaudabiles, ritu degunt ferino, ager præter myriſticam nucem, muſcatam appellant, & nonnullos fructus mittit nihil: myriſticæ nucis caudex Perſico caudici ſimilis, ramos foliáque conſimilia producit, uerum nonnihil anguſtiora, prius quàm nuces huiuſmodi percoquant, ſepit arborem maſtix florentis roſæ inſtar: & ubi nux percoxerit, maſtix eam complectitur, complexóque ſimul ſtato tempore, cultores legunt certatim uberiúſque quàm poſſunt, quoniam communia ſunt ibi omnia, cedúntque præoccupantibus, arbores abſque cultu, ſuppeditante tantum natura, fructus mittunt. Nuces huiuſmodi myriſticæ ueneunt menſura utpote ſenarum ac uiginti librarum, tantúmque nucum ternis ſolidis, id eſt medio carlino exponunt: genus monetæ eiuſmodi eſt, quale eſſe in urbe Calechut diximus: illi mutua iuſtitia degunt, nec opus eſt legibus, gente à puris naturalibus uix recedente: his uiſis perendino die poſtquam illò appulimus, comes meus percontatus eſt negotiatores Chriſtianos, ubi nam foret ea regio quæ gariophyllum mitteret. Ad hæc reſponderunt Chriſtiani, procul illinc itinere ſex dierum in inſula Monoch nomine, gariophyllum inueniri. Tunc comes meus, Súntne illi adeo rudes agreſtéſque, ut hi quos paulo ante conſpicati ſumus? At Chriſtiani reſpondérunt, eſſe quidem illos populos his diſſimiles, uerum incultiores minoréque ingenii captu. His intellectis, Eia inquit, progrediamur, ingreſſíque iter ad memoratam inſulam ſeptem dierum ſpatio peruenimus.

De inſula Monoch, quæ gariophyllum mittit. Cap. XXV.

HANC inſulam perquam anguſtam, Bandan inſula magnitudine excedit, gens eſt cultoribus Bandan multo deterior, præter humanam ſpeciem à beluis nihil differens, his eſt colos nonnihil candidior, cœlíque temperies aliquantiſper frigidior: mittit hæc inſula gariophyllum, nonnullæ mediocres admodum, eædémque incultæ inſulæ circumadiacentes eundem fructum ferunt. Huic caudex eſt buxo non abſimilis: folia uero cinnami inſtar habet, ſed obrotunda magis: eius eſt coloris, cuius in ſuperioribus meminimus, lauri folium propè exprimens, cum matureſcere incipiunt, cultores harundinibus flagellant arborem, conſtrato prius circum arborem tegetibus ſolo, colos telluri eſt quì ſubargilloſæ ac arenoſæ terræ eſſe conſueuit. Regio eſt humilis admodum, adeóque demittitur, ut Septentriones inibi minime, adimente proſpectum ſyderũ Horizonte, cernantur. Explorata regione, uiſóque inciuili hoc hominum genere, percontabatur negotiatores comes meus, Supereſſétne illic uiſendum aliquid? Ad hæc negotiatores, Videamus inquiunt, quo pretio exponant gariophylla, & ut id compertius fieret nobis, finximus uelle mercari gariophyllum, móxque intelleximus duplo uendi quàm nux myriſtica uendebatur, menſura tamen, quoniam id hominum genus omnium eſt prorſus expers ponderum.

De inſula Bornei. Cap. XXVI.

GNARI Iam eius plagæ, auébamus plurimum nouas uiſere regiones, ut noua ſemper delectant, ſtudio præſertim diſcendi maiora. Quare Chriſtiani negotiatores his uiſis, in hunc fermè modum me compellarunt, Dilecte comes, inquiunt,

quiunt, poſtquam hucuſque deorum munere peruenimus incolumes, ſi tibi eſt complacitum, eamus uiſum totius orbis celebriorem inſulam, eandémque locupletiorem, uidebis aiunt, rem cognitu digniſſimam, qua forte uidiſti pulchriorem aliam nullam, uerum operæpretium eſt ad aliam prius proficiſci inſulam, cui Bornei nomen eſt, illic maiores multo liburnicas conducemus, quoniam longe altius, undabundúmque magis æquor nobis ſuperandum eſt. Tunc comes meus, Agite inquit, ut libet, in ueſtram enim ſententiam totus concedo. Quare conſcenſa liburnica uaſtiore, iter ceptum eſt ad eam inſulam, uerſus meridiem ſemper uelificantes die noctúque. Dum iter agimus, confabulationibus mira uoluptate incumbebamus, percontantibus me illecebre dictis negotiatoribus, præſertim de noſtri ſeruatoris inclyta latria. Et ubi ſancti uultus (Veronicam appellant) mentio abs me facta eſt, déque diuorum Petri ac Pauli principum apoſtolorum capitibus, necnon de compluſculis aliis ſanctis, clanculum me monuerunt, ut ſi uellem ſecum proficiſci, futurũ ut magnus euaderem princeps, ob tantarum rerum notionem: uerum abſterritus itineris magnitudine, longioréque interuallo, quippe qui rebar, ubi illò contendiſſem, me nunquam reuerſurum, ſtatui eò minime proficiſci. Itaque inſulæ Bornei tandem aliquando appulimus, ea à Monoch abeſt circiter ducentis mille paſſibus, illáque nonnihil maior eſt, uerum longe humilior, ſitúque demiſſiore. Gens idola colit, acerrimíque eſt ingenii, ac uitæ haud illaudabilis, colos in albicantem magis inclinat colorem, his non eſt idem habitus, alii interula goſipina, alii undonibus utuntur: alii apice ſubrutilo uti conſueuere, ius ſummopere illic uiget, ea inſula mittit quotannis affatim camphoræ, hanc arboris gummi eſſe aſſeuerant, ego uero id nunquam affirmauerim, quando certe rem huiuſmodi oculis minime ſubieci, illud tamen non diffitebor, comitem meum actuariam nauim centenis aureis conduxiſſe. Bornei.

De obſeruationibus nauigationum, quibus utuntur nautæ ad inſulam Gyaua contendentes. Cap. XXVII.

POSTQVAM tot commeatus ſumpſimus, qui itineri nauando abunde ſufficerent, uela uentis dantes, uerſus inſulam Gyaua nomine ceptum eſt iter, eò quinque dierum itinere meridiem uerſus nauigantes peruenimus: nauis moderator pyxidem magnetémque, necnon paginam marinam compluribus lineis diſtinctam, quæ uentorum rationem inſinuant, ſecum more noſtro attulerat. Videns igitur comes meus euanuiſſe Septentriones, ínq; ea urbe minime conſpici, negotiatores Chriſtianos percontabatur, quonam modo adempto Septentrionis ducatu ſulcare quirent maria, explorabundúſq; ſciſcitabatur ab eis, quo duce ſydere pelago ſe committerent. Ad hæc nauis moderator percontantibus negotiatoribus Chriſtianis, reſpondit cultores eius regionis quina fermè ſydera habere, & comprimis aſtrum quoddam Septentrioni oppoſitum obuerſúmque quo nauigaturi utebantur, addens ſe magnete uti, quoniam is lapis Septentrionem ſemper conſequitur. Subdidit etiam ab altero dictæ inſulæ latere gentem eſſe quandam, quæ Septentrionibus obuerſis ſyderibus æquora ſulcans, utebatur quaſi Europeæ Sarmatiæ eſſent antipodes: ínq; zona frigidiſſima circiter polum Antarcticum cultores huiuſmodi degerent, argumento quòd diem quatuor horarum tantum habent, quódque algent mirum in modum rigore frigidioris zonæ

inſtar eorum qui à polo Arctico parum abſunt, quare ex denarratis comes meus incredibilem uoluptatem cepit.

De inſula Gyaua, déque cultorum fide ac moribus, necnon compluſculis aliis. Cap. XXVIII.

ITAQVE permeando maria itinere quinque dierum ad dictam inſulam peruenimus, ea propè in immenſum patet, quippe quæ complura regna continet. Reges cultoréſque idolorum latriæ ſunt addicti plurimum, nec iidem ſunt omnibus ritus, colunt alii modo incolarum Calechut idola, alii Phœbum, Phœben alii obſeruant, alii boues, alii quicquid prima luce obuium habuerint, idoli loco colunt: dæmonem alii, ut ſupra meminimus, uenerantur. Hæc inſula more noſtro ſericum mittit, ſyluis ſponte id gignentibus, ſmaragdos totius orbis habent elegantiores, habéntque affatim auri ac optimi æris, ager re frumentaria ſcatet, omnifariámque fructibus, modo urbis Calechut. Illic etiam carnes omne genus more noſtro inueniuntur. Id hominum genus perfidiæ eſt prorſus expers, eius ſunt coloris necnon proceritatis cuius nos ſumus, uerum latiore ſunt nonnihil fronte: oculos habent prægrandes, praſiníq; coloris, ſed naſo ſunt admodum ſimo, capillúmq; promittunt, cœlo inerrant complura auitiorum genera noſtris quidem abſimilia, ſi pauos, turtures, ac nigricantes corniculas excipias. Ius illic mirabilem in modum colitur: cultores chlamyde ſerica, aut ex undonibus, ex goſipio nonnunquam exerto brachio amiciuntur, lorica perraro utuntur, quippe qui bellorum propè ſunt expertes. Verum maria ſulcaturi arcubus ac harundineis ſagittis utuntur: conſueuit etiam gens illitas ueneno ſagittas eo inſtrumento, quo nos tormenti inſtar figulina glande aues conficere ſolemus, ore in hoſtes uibrare, mortémque ilico afferunt, modo nonnihil cruoris eliciant. Tormentis omne genus non utuntur, neſciúntque tormenta huiuſmodi fabricare, omnibus non ſunt in cibatu eadem eſculenta, alii triticeo pane utuntur, ac ueruecum carnibus ueſcuntur alii, alii ceruis ac apris oblectantur, piſce ac fructibus aluntur alii.

De cultorum huius inſulæ ſæuiſſimis moribus, déque modo uendendi parentes, necnon de Anthropophagis. Cap. XXIX.

EIVS inſulæ cultores (eos inquam qui carnibus ueſcuntur) ubi uiderint parentes confectos ſenio nullius iam uſus eſſe, in emporium adductos protinus Anthropophagis uendunt, qui ubi uenierint, continuo mactantur, locóque eſculentorum à nonnullis abſumuntur. Et ubi iunior quiſpiam in eam deuenerit ægritudinem, ut indicio ſapientum, præſentem languorem euadere non poſſe uideatur, is à parentibus uel germanis ut mors ipſa præueniatur, leto traditur quàm primum, functúſque uita uenit Antropophagis. His inhumanis moribus perterritus comes meus, ſtupore incredibili afficiebatur, aſpernabatúrque deteſtandæ feritatis abuſum, cum præſertim nonnulli ex regionis cultoribus negotiatores petulantius his ferè uerbis aliquando compellaſſent, O Perſæ, inquiunt, peccatis nulla expiandi uictima, quando carnes adeo formoſas uermibus epulandas exponitis. Hoc audito, comes meus efferatam eorum conſuetudinem adeo horruit, ut condicto illinc abeundum eſſe duxerit, Redeamus, inquit, ad noſtram liburnicam, quam ubi ſemel tenuero, huic continenti non appellam amplius.

Quomodo

Quomodo in insula Gyaua nomine, sol in meridie orbem siue sphæram complet. Cap. XXX.

POSTQVAM satis superque horum populorum inhumana crudelitas nobis innotuit, negotiatores Christiani comitem meum hortabantur, ut hæc quæ paulo ante conspicati fuerant, ueluti noua quæpiam suis cum domi forent renuntiarent, Ferte, inquiunt, in patriam, eáque mox comperta uobis de hoc orbe fient: quibus dictis, Intuemini, aiunt, in meridie situm Solis, iusserúntque ad sydera tollere uultus: respicite, inquiunt, solis orbem, ut quamprimum exploratum habeatis, quantum hic absit ea, quæ uos tulit regio. Respiciens itaque comes meus, uidit solem dextrorsum decurrere, & rursum sphæram latam circiter binos palmos læuorsum imprimere: quæres comitem meum magna affecit admiratione: id ut ipse memorabat, mense Quintili usu euenit: ego eius rei uix memini, quoniam agentem apud exteras gentes, in orbéq; remotiore nostrorũ mensium nomina me fugerant, imò quandoque dierum nomina obliuiscebar. Illud etiam noueritis, paria in eo orbe nobiscũ agere anni tempora: nam illic haud plus quàm hic nos inibi algent. Intelligens igitur comes meus illinc abeundi iam tempus appetere, utpote qui perspectũ habebat se non posse illic sine aperto uitæ discrimine morari diutius, grassantibus sæuientibúsq; in appulsos nimium cultoribus, nam actiore diligentia, noctu præsertim, nobis ab Anthropophagis cauere opus erat, comitem meum conueniens statuit inde discedere, in patriámq; festinantius quàm posset repedare. Inter hæc comes meus smaragdos geminos mille aureis emit, binósq; infantes aureis ducentis præstinauit, hi exectis testibus euirati erant, nam in ea insula complures sunt negotiatores, qui præter infantes mercantur nihil, hos adhuc impuberes ita emasculant, ut parum absint à fœminis.

De reditu nostro ex insula Gyaua. Cap. XXXI.

IGITVR quatuordecim dierum inibi insumpta mora, pertæsi ob inhumanam feritatem Anthropophagorum mores, algoréque nimio nos premente: Zonæ enim frigidissimæ, ut in superioribus perspectum habuistis, appuleramus. Duximus ultra progrediendum minime esse. Ad id accedebat, quòd nulla supererat regio digna cognosci, propterea gradum reuocauimus, conductáque liburnica, gionchum ipsi appellant, inde soluentes ab extimo insulæ latere orientem uersus, minus illic sæuiente salo, uelificare cœpimus, itineréque quindecim dierum peracto, tandem aliquando ad urbem Melacha nomine peruenimus, ibi tridui absumpta mora, sociis ibidem remanentibus, uix referre queo, quibus gemitibus ac querulis uocibus nos abeuntes prosequuti fuerint Christiani negotiatores, profecto ingenue fateor, si celebs fuissem, natósque habuissem nullos, nunquam hos adeo charos comites deseruissem: mutuo amore illi nos complectebantur, identidem asseuerantes, ubi se rati fuissent tuto iter agere posse, nusquam nos dereliquisse. Ad id accedebant comitis mei crebriores adhortationes, quibus negotiatores huiusmodi pericula obiectans hortabatur ne nos sequerentur, eò tendens ut denarrantibus ipsis, regionis eius opes necnon principis, ac regis locupletissimi, nostris haud innotescerent. Igitur digredientibus nobis illi remanserunt, aientes in urbem Sanam redire uelle. Nos uero conscensa liburnica, uersus urbem Cyromandel nomine

uelificauimus. Inter nauigandum moderator nauis memorabat circum insulam Gyaua Taprobanámque, Sumatram ipsi appellant, supra septem mille insulas fore. Vbi urbi Malachæ appulimus, comes meus tantum aromatum, sericique ac odoramentorum emit, ut circiter quina milia aureorum exposuerit. Ad urbem enim Cyromandel non prius peruenimus, quàm itinere quindecim dierum peracto, ibi liburnicam exonerauimus, uigintíque dierum absumpta mora, conducta alia liburnica, ad urbem Colon tandem peruentum est: illic nempe supra uiginti ac duos Christianos è Lusitania oriundos offendimus, quibus uisis fugam meditari cœpi, contempta tamen eorum paucitate, desii pedem struere. Huc etiam accedebat, quòd aderant nonnulli negotiatores Mahumetani, qui nouerant me uidisse Mecham, Mahumetísque corpus, ob id uerebar, ne si fuga arrepta illic discessissem, suspicarentur illi ob id solum me abiisse, ut eorum aperirem hypocrisim. Tamen intra duodenos dies uecti flumine itinere dierum decem, ad urbem Calechut tandem aliquando rediimus.

De urbe Calechut. Cap. XXXII.

POST multiplices uariásque peragratas regiones, uti classico beneuolóque lectori in superioribus abunde innotuisse arbitramur, tum ob multiiugam cœli clementiam, & rursum eiusdem aliquando incredibilem intemperiem, ut haud difficulter concipere possunt, qui peregrinationibus affuere, tum uel maxime ob populorum efferatissimos mores, inhumanámque sæuitiam, iam pertæsi peregrinationis, memoratis causis fastidium parientibus, tandem aliquando gradum referre decreuimus. Quæ uero redeunti mihi usu euenerunt, paucis expediam, ne prolixior sermo lectori fastidium pariat, conducent enim denarranda multifariam mortalibus, quando certe hoc exemplo cohibebunt complures uoluptates suas, qui nimio plus quàm satis uisendi orbis desiderio ardent. Quòd si monitis nostris minus obtemperabunt, illud saltem denarrantibus nobis discent, quonam modo peragraturi orbem se gerere debeant in euentis præcipue præsentaneis, ubi acriore opus est ingenio. Itaque regressi iam ad urbem Calechut, illic duos Christianos nacti sumus ex urbe Mediolano oriundos, ut paulo ante meminimus, alteri Ioanni Mariæ, alteri Petro Antonio nomen erat, hi Mangones erant, è Lusitaniáque emendorum monilium gratia dato à rege negotio soluerant, cum enim ad oppidum Coccin deuenissent, in urbem Calechut protinus diffugerunt. His uisis, tanta sum affectus lætitia, ut maiorem nunquam ceperim uoluptatem, nudi enim incedebamus cultorum instar. Percontari proptera eos cœpi, essentne Christiani, sciscitanti mihi condicto Ioannes Maria respondit, se quidem Christianum esse, tum Petrus Antonius ad me conuersus infit, Et tu ésne Christianus? Cui ego, Sum equidem in summi optimíque dei gratiam. Quo dicto manu me apprehensum, in ædes suas humanissime me duxit, eóque ut peruenimus, ruit in oscula & fletus maximos, nec me amplexando satiari quibat: ego uero uix patrii sermonis memineram, uidebárque Balbutiens, ac lingua impeditiore, quippe qui iam annis quaternis aliæ linguæ, ipsíque barbaræ diutius assueueram, minúsque interea Christiani cuiuspiam usus eram contubernio, conquieui proxima nocte secum, uerum ob conceptam lætitiam nemo nostrum somno indulsit, minúsque epulis, adeo enim quisque nostrum mutuo

fruebatur

fruebatur gaudio, ut eam noctem tridui ſpatio propagari uoluiſſet. Inter cætera uero quæ eos percontabar, id in primis ab eis ſciſcitatus ſum, eſſentne in paucis regi Calechut chari: at illi, Sumus, inquiunt, apud regem plurimi, maioréque in pretio eſſe nequimus, eóque familiariſſime utimur. Addidi etiam quid nam deſtinauiſſent animo: rurſum illi, Cupimus profecto in patriã redire, ſed quo nam modo id conſequi poſſimus, nos planè fugit. Quibus ego, Redite inquã eà quà ueniſtis. Tunc illi, Illud ſanè perarduum eſt, quoniam Luſitanorum perfugæ ſumus, ad timorem præſertim accedente, quòd innumera propè tormenta auſpiciis regis Calechut, non ſponte tamen fabricati ſumus: propterea non eſt inanis timor noſter, quandoquidem nobis timemus, ne mali quippiam nobis contingat, cum præcipue claſſis Luſitanorum iam iter ingreſſa, breuíque affutura dicatur. Ad hæc reſpondi, ſi munere deorum conſequi poſſem, ut tandem aliquando clanculum, claſſe Luſitanorum appulſa, ad urbem Canonor nomine diffugerem, me haud difficulter à præfecto claſſis impetraturum pro deſertoribus ueniam. Adiiciebant etiam illi ob id quòd famigerati eſſent admodum, fabricandíſque tormẽtis percelebres, futurum ut aliã euadere nequirent, niſi eà, quà prædictum erat, compluribus regibus eorum ueſtigia obſeruantibus: adeo enim tanti opifices huiuſmodi habebantur, ut pluris eſſe nequirent, propterea fugæ ſpem eſſe nullam: nam ſupra CCCC tormenta, ſi uaſtiora minimáque recenſeas, fabricati ſumus. Ob eam rem Luſitani ſunt nobis magnopere formidoloſi, pauemúſque plurimum, ne commiſſorum luamus quandoque pœnas: nec id abs re, quoniam non iniuſti timoris ſuberat cauſa: nam præterquam quòd fabricati fuerant propè innumera tormenta in maximam Chriſtiani nominis iacturam, cultores etiam idolorum artem memoratam docuerant, uibrandíque ac exonerandi tormenta quindenos homines, quibus id munus à rege delegatum erat, in diuini nominis contumeliam docuiſſe dicebantur. Per id tempus enim quo illic agebam, coràm uidi memoratos Chriſtianos dediſſe cuidam idolorum cultori archetypum, quo tormentum ex ære fabricari poſſet tantæ magnitudinis, ut capax quinque ac centum cantarorum (id eſt menſuræ genus) foret. Agebat etiam illic Iudæus quidam, qui liburnicam elegantiſſimam quaternáque tormenta ex ferro fabricatus fuerat. Is dum lauandi ſui gratia ad flumen quoddam perrexiſſet, forte non ſine nutu deorum aquis immerſus peſſum iuit, uitámque efflauit. Sed iam ad Chriſtianos redeamus, nouit mehercle deus optimus maximus, quo conatu à dictis Chriſtianis contenderim, ne poſthac in ſancti nominis contumeliam ſanctorúmque fidelium dedecus ac detrimentum maximum tormenta huiuſmodi fabricare uellent. Cum hæc referebam Petro Antonio, ubertim lachrymæ erumpebant. At Ioannes Maria, cui pertinacius forte hæſerat, in patriam redire nolle, aiebat nihil penſi ſe habere, ubi illic, uel in urbe Roma rebus eximeretur humanis: noſſe deum quid de ſe decretum foret. Quare poſtridie ſocium meum uiſum redeo, qui non abſq; querelis ac lamentationibus me excepit, quippe qui rebatur ob diuturniorem moram è uiuis me deceſſiſſe: ego uero finxi me pernoctaſſe in delubro quodam, Meſchitã ipſi appellant, ut deo ac Mahumeti, quorũ in me complura extabant beneficia, gratias agerem: quare uiſus eſt comes meus huius rei magnam cepiſſe uoluptatem: ut uero attentiore animo, commo-

diúſue cultorum mores explorare poſſem, comiti meo inſinuaui noctu delubrũ incolere uelle, opéſque ac diuitias floccipendere, eſſéque inopiæ amantem plurimum: nam noueram fugam meditando aptius illis imponere non poſſe, quàm ut ſimularem me eſſe ſanctum Mahumetanum: propterea ut huius ſanctitudinis fidem facerem potiorem, in propatulum carnibus ueſci nuſquam uolui, uerum clanculum ac ſilenti nocte apud Ioannem Mariam gallinas epulabar ſingula nocte quaternas: temperabámque à congreſſu negotiatorum, agelaſtos, id eſt non ridens ex compoſito factus eram, perdius delubrum incolens, nec illic abibam niſi uocatus à comite, qui miſeratus abſtinentiam meam (ſic enim rebatur) creberrime me increpuit, quòd carnibus non ueſcerer. Ad hæc ego reſpondebam, epulas geneatáſque dapes ueneris aliorúmque peccaminum eſſe fomenta. Quare effeci hac hypocriſi, ut opinione probitatis ac abſtinentiæ me illic ſanctior eſſet nemo: argumento, quòd nihil magis in uotis, imò ſupra uota cultores gerebant, quàm ut manus aut genua mea deoſcularentur.

De aduentu liburnicarum regis Luſitanorum ad urbem Calechut. Cap. XXXIII.

EPVLANTI mihi apud comitem meum, ecce Perſæ gemini negotiatores urbis Canonor à comite meo hoſpitio recepti, comitérque inuitati, dixere habere ſe neſcio quid ſiniſtri, quod in medium proferrent. His uerbis excitus comes meus, quid, inquit, audio? tunc Perſæ, Aduenere duodenæ Luſitanorum liburnicæ, eáſq; coràm conſpicati fuimus. Tunc comes meus, Qui nam ſunt mortalium? At Perſæ, ſunt, inquiunt, Chriſtiani loricati albicantibus armis, qui munitiſſimum arcem ac propè inexpugnabilem in urbe Canonor erigere cœperũt. His auditis comes meus ad me conuerſus infit, Heus Ludouice, qui mortales ſunt hi Luſitani? Cui ego, Oro uos, ne huius gentis mentionem mecum faciatis, quando certe conſtat gentem huiuſmodi latrociniis ac maritimis excurſionibus ceu piratas uſquequaque uacare, ob id auco plurimum eos aliquando Mahumetis ſacris initiari. Huius rei pœnituit ſocium meum, cuius ego magnam capiebam uoluptatem, lætabárque plurimum hos aduenìſſe.

Quomodo medici officio illic fungebar. Cap. XXXIIII.

VSV euenit aliquando, ut negotiator Mahumetanus ex urbe Calechut oriũdus, pergraui ægritudine afflictaretur, aluúmque haberet inſolutam: & quoniã comite meo is familiariſſime utebatur, ac deterius indies ſe haberet: comitem meum monuit, ut iure coniunctionis, ſiquid præſentanei remedii noſſem, quod languorem leuare quiret, illud afferret in mediũ. Ad hæc reſpondit comes meus, ſe iturum ad ægrotum quamprimum: quo uiſo (me enim ſecum languẽtem uiſum duxit comes meus) Quæ cauſa, inquit, condigna ſerenos fœdauit uultus, cur hæc triſtia cerno? At ille, Languore ſtomachi, inquit, crudelem in modum urgeor, aluúmque ſoluere nequeo. Cui comes meus, Algéſne forte? Rurſus languens, Minime, inquit, quando certe uſque in hanc diem algoris ſum prorſus expers. His auditis, conuerſus ad me comes meus, Heus, inquit, Ludouice, noſtíne antidoti quippiam aut pharmaci nonnihil, quod languorem huic meo charo leuet? Cui ego, Erat quidem parens meus medicus, uerum in patria, didicíque ſolo experimẽto doctore eo nonnulla. Tunc comes meus, Oro te propterea Ludouice,

ut ſi

ut ſiquid comperti habes quod languori conducat, proferas quamprimum in amici huius mei gratiã. Ego uero lingua eius gentis uerba quædam protuli, languentíſque manu apprehenſa, pulſum attrectare cœpi, is eſt enim ægritudinis plerunque index: cognoui propterea maximis hominem detineri febribus, percontatúſque ſum eum, dolerétne caput. At æger, Dolet quidem uehementer caput meum. Et rurſum ego, Soluíſne pro libito aluum? Tunc languens, Iam triduo eam minime exoneraui. Hoc audito comes meus, refertũ inquit, bile hic ſtomachum forte ob nimiã ingluuiem habet. Opus eſt propterea clyſtere ad egerenda excrementa. Tum æger, Agite ut lubet, inquit, modo ſaneſcã. His intellectis, clyſtere expedito ſaccaro ouis ac ſale mixtis, additis herbis nõnullis, quæ ut arbitror, officere citius quàm conducere languenti debebant: nam folia erant iuglandiũ: quare nocte ac die una quinis clyſteris excrementa egerere fruſtra tentaui, aluo obdurata nimis reluctante, officientibus herbis, eóq; diſcriminis ægrũ adduxi, ut me iam cœptæ prouinciæ pœniteret, in contrariũ cedente antidoto. Vt tamẽ conſulerem languenti, cepi rurſum amphoram ſucci herbæ cuiuſdam, oleóq;, ſale ac ſaccaro inditis, rurſum mollire uentrẽ conor: uerum nouiſſimus error peior prior fuit: quoniã decoctionem haud calefactam aluo languentis indidi: pedem tamen ægri fune alligaui, ut impoſito clyſtere, capitíq; ac manibus innixus reliquũ corpus penſile haberet, me fune pedes ægri ſuſpendente, ádquẽ horæ ſpatium uel inuitũ ægrũ nobis in ſuperiora pertrahentibus. His uiſis comes meus infit, Heus Ludouice apud ueſtrates dum proſpectum iri languentibus cupiunt, utuntúrne hoc antidoto? Cui ego, Vtuntur quidem, ſed cum ferme ſunt deplorati. Tunc comes meus quaſi ſubridens: Quadrat inquit, id remediũ quo ſuſpenſum tenes hominem, ut euaneſcat decidátq; dementia uiri. Succlamabat interea infelix æger, lingua patria aiens non plura, Sat ac ſuper habeo, animam iam efflaui. Nos uero miſerum languentem hortabamur, ut tolerantius ferret antidotũ, futurúmq; breui ut incolumis fieret. Quo dicto mirabilẽ in modum ſoluta eſt aluus inſtar ſcaturiẽtis fontis. Ob id haud mora, demiſimus fune ſuſpenſum, tantúmq; egeſſit excrementorum, ut trulam implere quiuiſſet. Lætabatur propterea ſoluta aluo hilarem in modum æger, magnáq; afficiebatur uoluptate. Poſtridie uero huius diei febrium ac grauedinis capitis ſtomachíque languoris iam expers, crebrius ſolito aluum laxabat: uerum poſtero die cœpit dolere latera: quo uiſo, butyro bubalo accepto ungi iubeo hominẽ, canapináque ſindone uinciri: addidíque, ſi priſtinam incolumitatem recipere aueret, operæpretiũ eſſe, ídque in primis fore obſeruandum, ut bis tantum in die comederet: nec prius id mane faceret, quàm ad primum fermè lapidem commeaſſet. Tunc ille: ſi, inquit, animo deſtinauiſtis, ut bis tantum in die cibum capiam, emoriar quamprimum: quippe qui octies aut decies epulari hactenus conſueui. Propterea ſibi perarduum uidebatur ea ſubire, quæ recipiendæ ſanitatis gratia imperabantur: conualuit tamen mea opera. Ob id cœpi eſſe in magno extimatu apud omnes, in pretióque erat mea hypocriſis, paſſimque me dei amicum eſſe dictitabant. Pro qua re denos aureos mihi expoſuit: ego tamen renui id pretium recipere: quinimo ternos auri nummos quos habebam, inopibus erogaui, ídque ex compoſito egi clanculum, ut perſpicuum foret omnibus, me opum haudquaquam amantem eſſe. Hoc facto eò loci apud

Pulſus.

Pharmaca ciendæ aluo accommoda

Hypocriſis.

omnes eram, ut quiſque pro ſummo pretio duceret me domi habere conuictorem, perbeatúſque uidebatur is, qui pedes manúſque meas deoſculari quiuiſſet. Et ubi munus populus deoſculandi mei exequebatur, condiebam mira grauitate mores, caperatáque fronte quaſi quiſpiam è cinctutis Cethegis, uel Socratico quopiam cenſore, præ me ferebam miram ſanctitudinem, ut intellectum illis eſſet, quæ mihi exhibebantur officia, ea pro meritis exhibita eſſe. Iuuabat opinionem huiuſmodi comes meus, cui impoſitum à me ibat: nam rebatur ipſe me nuſquam carnibus ueſci, idque ex profeſſo uulgabat, addens uidiſſe me apud Mecham Mahumetis corpus uiſentem: & ut fidem dictis aſtrueret maiorem, denarrabat populis ſe noſſe mores meos, fuiſſéque me ſuorum itinerum uſque comitem, eſſéque me proculdubio ſanctum: rurſúmque addebat, ſe hac ſanctitudinis opinione, & morum dignatione adductum, ut mihi neptem ſuam iure matrimonii iungeret. Quare hoc buccinatore in ore omnium multus eram, à cunctíſque dilectus mirabilem in modum. Inter hæc ſingulis noctibus clanculum Chriſtianos memoratos conueniebam: de quibus aliquando accepi, duodenas Luſitanorum naues urbi Canonor appuliſſe. Quo audito ratus ſum tempus adueniſſe, à ſuperíſque oblatam eſſe euadendi occaſionem: ob id octonis diebus undequaque diffugiendi aucupabar opportunitatem. At negotiatores in rem meam eſſe dicebant, ut terreſtri itinere abirem illinc. Verum ego mihi timebam magnopere, uerens ne in Mahumetanorum manus inciderem, prodente me albicante colore.

Quomodo Mahumetani ad eorum delubra concire ſolent populum. Cap. XXXV.

POSTRIDIE eius diei Mahumetani omnes in delubro orandi gratia conuenere: cõuocandi enim populi ad eorum profana (ne ſacra dixerim) hunc morem ſeruant. Sunt quidem innumeri huiuſmodi præfecti, nonnulli qui editiſſimam delubri turrim conſcendunt, interdiu ter uel quater æris campani uicem ſupplentes, uoce ſublatiſſima inclamãt populum, ut ad orationem agendam protinus in delubro adſit: alterámque aurem digito obſtruentes, hæc ſermone patrio profantur: Alla u eccubar, id eſt deus eſt magnus. Et rurſum, Deus eſt magnus, uenite ad delubrum, uenite ad delubrum. Et item, Venite deo gratias acturi, uenite deo gratias acturi, deus eſt magnus, deus eſt magnus, deus fuit, deus erit, Mahumetes dei nuntius reſurget. Duxerunt me igitur in delubrum, precibúſque contendebant, ut deum pro Mahumetanis exorarem. Quod abs me factum eſt publicitus, ut continuo intelligetis.

De modo orandi apud Mahumetanos. Cap. XXXVI.

SIC ENIM ea gens orat, habétque ut nos quotidianas orationes, quibus ſummum deum appellatione patris noſtri, diuámque uirginem Mariam plenitudine gratiarum dignantur: nam Mahumetani in ordine expoſiti præfante ſacerdote iam loti in quendam modum, quo & ego uſus ſum, lingua patria orant. Itaq; aſtante frequenti populo, ne proderem Chriſtianos mores eadem oratione ſum uſus. Demũ rediens ad comitem meum poſtero die ſimulabam ægritudinẽ: nam circiter octonos dies temperaui à cibatu omni, aſſiſtente comite meo: uerum noctu prodibam ſemper, apud Chriſtianos cibum ſumpturus. Afficiebatur

huius

huius rei maxima admiratione comes meus, méque percontabatur, quænam inediæ huius cauſa eſſet. Cui ego reſpondebam, afflictari me inſidioſiſſima gra uedine capitis. Tunc ille: Vnde hoc domine mi? At ego arbitror, inquam, cœli inclementiam id effeciſſe. Ad hæc comes meus: Si, inquit, inſalubris eſt hic aer, tibíque officit plurimum, abi hinc, inquit, & ad urbem Canonor te recipe, donec redeamus in Perſida: commendabo enim te de meliore nota negotiatori cuidam, cum quo magna mecum intercedit amicitia: is mea cauſa te ita honorifice excipiet, perhumanéque tractabit, ut nihil quod ad officium pertineat deſiderare poſſis. Reſpondi ego id me ſponte ſubiturum, quod in gratiam meam tam amice pollicebatur: ſed uereri me plurimum, ne quid nocumenti inferrent Chriſtiani, qui illò appuliſſe dicebantur. Tunc ille, Non eſt cur paueas, quoniam ab urbe nunquam digrediere. Quare exploratis eorum moribus, conſpectáque claſſe barbarorum, quæ conſtiterat apud urbem Calechut, inſpectíſque tormentis, ac luſtrato exercitu, quem ituri in Chriſtianos comparauerant, duxi ſoluendi illinc iam tempus appetere: quare inde abiens iter ſum ingreſſus, monuíq; Chriſtianos, ſiquid comperti habebam, mihíque conſului, ut tandem aliquando horum canum euaderem manus.

De dexteritate qua ſum uſus ut illinc abirem. Cap. XXXVII.

IGITVR pridie quàm illinc diſceſſerim, omnia Chriſtianis memoratis reſeraui. Interea comes meus duobus Perſis me tertium accedere iuſſit: propterea ſimul actuariam nauim conduximus: iamiam compertum habebitis, quidnam aperti diſcriminis ſubierim: agebant enim illic circiter quatuor ac uiginti negotiatores, ſi Perſas, Syros, Turcáſque percenſeas: ii me nouerant diligebántque plurimum, ac intelligebant quantum Chriſtiani præſtarent ingenio, gerendarúmq; rerum dexteritate: nam quaſi in biuio curarum poſitus angebar utrinq;: ſi enim commeatum abeundi petiiſſem, uerebar ne ſuſpicarentur uelle me dilabi ad Luſitanos: ſi uero hoſpite inſalutato abiiſſem, timebam ne retractus à fuga rationem à me exigerent poſthabitæ amicitiæ: propterea lupum tenebam auribus, intérq; ſacrum & ſaxum poſitus, quidnam acturus eſſem non ſatis ſciebam. Deſtinaui tamen animo, huius uoti mei præter comitem meum certiorem facere neminem. Ob id ea die quæ Ioui eſt dicata, pridie Nonas Decembres, comitibus Perſis duobus mare ingreſſus abii: uíxque nauim ad arcus iactum duxerant in altum nautæ, cum mox quaterni cultores, quos Naeros appellant, nauis moderatorem inclamare cœperunt. Quibus exauditis littori protinus appulimus. Quò ut peruenimus memorati cultores percontabantur uectorem, cur rege inconſulto me abducerent. Ad hæc Perſæ, Is qui nobiſcum Mahumetanus uehitur, moribus eſt ſanctiſſimis, ad urbémque Canonor contendimus. Tunc illi, Nouimus quidem hunc Mahumetanum miraculis clareſcere, uerum quia Luſitanorum doctus eſt linguam, ſubueremur ne gentis noſtræ arcana Luſitanis aperiat: docebit enim eos claſſem hic comparari in eos maximam: ob id imperarunt nauis moderatori, ne me de cætero ueheret. Paruit ille imperatis, méque in littus expoſitum deſeruere. Cultores uero, quos memoraui, dilapſi ſunt ad regem. Quo uiſo, alter Perſarum: eamus, inquit, ad urbem Calechut. Ego uero inquam: Nolite illuc proficiſci, quoniam iacturam huius mercis (ferebamus enim

ex ſplendenti byſſino telas) ſubibitis:quandoquidem regi uectigal minime pendere uoluiſtis. Tunc alter Perſa, Quid igitur domine agemus? Cui ego, Proficiſcamur littus ſequentes tantiſper, quoad actuariam nauim, quæ parao eorum lingua dicitur,comperiamus. Idcirco ut ita nobis conſuleremus, inter nos conuenit. Quare ingreſſi iter ſarcinulis noſtris onuſti,ſpatio duodecim mille paſſuum in littore oberrauimus. Quid tunc haberem ſpiritus,quémue animum deſpondiſſem in ſummis poſitus anguſtiis,relinquo in medium prudentiori diiudicandum lectori. Tandem deorũ munere cymbam offendimus, qua uecti ſumus in portum Canonor urbis: eò etenim ueſperi appulimus in die ſabbati. Appulſi ilico literas comitis mei negotiatori cuidam,ad quem in mei gratiam ipſeſcripſerat,reddidi,tenoris fermè huiuſmodi: Exciperet me tandiu, donec eò contenderet:addens,ſiquid officii mihi interea à ſe collatum foret,id totum ſibi adſcriptu rum eſſe:me inſuper uirum ſanctitudine clarum, ſibíque arctiſſima neceſſitudine coniunctum. Quare negotiator perlectis literis eas capiti impoſuit: Eris,inquit, per hoc caput hic tutò:móxq; imperauit ut cœna ſplendide apparatéq; inſtrueretur: nam inter cætera fercula allatæ ſunt etiam gallinæ ac columbi complures. Perſæ uero conſpectis gallinis: Heus,inquiunt,quidnam agitis?hic carnibus minime ueſcitur:propterea inſtructæ ſunt aliæ dapes, quibus ueſci conſueueram. Poſtquam igitur eſt exempta fames, amórque compreſſus edendi, ad me conuerſi Perſæ:eamus,inquiunt,animi cauſa uerſus mare. Quo dicto protinus eò contendimus,ubi Luſitanorun naues in ancoris ſtabant. Expendat nunc animo attentiore auditor quiſque,quanam ſim tunc uiſis Luſitanis lætitia uoluptatéque incredibili affectus. Progreſſus nonnihil conſpicatus ſum in ueſtibulo deſpicabilis caſæ terna dolia:qua coniectura ſum aſſequutus,id tugurium Chriſtianorum eſſe. Quare introſpiciens nonnullos uidi Chriſtianos:quibus uiſis quaſi decreui intrò ad Chriſtianos me recipere:uerum rem attentiore animo expendens,exiſtimaui ſi id in propatulum egiſſem, futurum ut tota fermè urbs tumultuaretur,uotíſque ob id meis minime potiri quirem:propterea obſeruaui locum ubi Chriſtiani arcem conſtruebant,decernens illò poſtridie me recipere.

Quomodo ex urbe Canonor dilapſus ſum ad Luſitanos. Cap. XXXVIII.

POSTERO igitur die (domino enim ea dies dicata erat) prima luce conſurgens finxi me animi cauſa ſpatiatum ire uelle:tunc comes meus, I quò libet:ego uero eò perrexi quò me ducebat animus. Tandem ad arcem Chriſtianorum perueni: uerum digreſſus à comitibus meis, cum iam nonnihil littoris metitus eſſem,Chriſtianos duos oriundos ex Luſitania obuios habui, hóſq; lingua Hiſpanorum ſum percontatus: Vbi, aio, ô domini, eſt arx Luſitanorum? Tunc illi, Es'ne tu, aiunt, Chriſtianus? Quibus ego, Sum quidem ad dei laudem. Rurſum illi, Vnde uenis? At ego, Ex urbe Calechut profectus ſum. Tunc alter eorum comiti meo dixit, Redi tu ad ædes noſtras, quoniam hunc uirum ad dominum Laurentium (is natus erat eius,qui regis uicaria opera fungebatur)ſum equidem ducturus. Igitur ductus ſum ad arcem,quæ ab urbe quaternis abeſt ſtadiis: nam per id horæ princeps diſcumbebat. Quo uiſo protinus in terram procidens orare eum cœpi demiſiſſime quàm poteram, ut me commendatum

mendatum habens, quoniam Christianus eram, assereret è Barbarorum manibus. Quanta tunc sim affectus lætitia referre satis nequeo. Vbi uero fuga mea cultoribus innotuit, tumultuosius ilico agere cœperunt. Propterea acciti sunt tormentorum opifices, ut expedirent tormenta, ne si forte fortuna frequens populus oppugnatum arcem aduentasset, incauti reperirentur, quasi nihil tale metuentes. Resedit tamen haud multo post exuscitatus furor, cunctáque pacatius iam agebantur. His intellectis præfectus classis manu me apprehensum in aulam quandam ducens, quidnam cultores Calechut struerent, quídue in Christianos molirentur, tridui spatio uoluptuosius percontabatur. Ego uero amans Christiani nominis, cupiénsque illis prospectum iri, cuncta referaui præfecto classis, certiorémque effeci principem eorum omnium, quæ in urbe Calechut aduersus Christianos parabantur. At præfectus classis arcanorum gentis, me prodente, iam factus callentissimus, me triremi uectum misit ad proregem parentem eius, qui apud urbem Cucin confederat: triremi enim præfecerat rex equitem quendam, cui Ioanni Saranno nomen est. Itaque parens uicerex, ut me uidit, fronte excepit sereniſſima, comiſſiméq; me accipiens: nam & hunc monui certiorémq; reddidi omnium, quæ moliebantur cultores urbis Calechut. Addidi etiam ad hæc, si fide publica proposita esset impunitas illis Mediolanensibus, Ioanni Mariæ uidelicet, ac Petro Antonio, qui tormentis fabricandis operabantur, nauaturum me operam ut ad Christianos redirent quamprimum: quando certe explo ratum habebam, eos id munus minime ultro subire: ídque solum opperiri Mediolanenses, ut commeatum illó accedendi impune impetrarẽt. His auditis præfectus triremis ex denarratis magnam cepit uoluptatem, postulatíq; assensus est: interpositáque fide publica prædem se constituente uicario, commeatum impetraui, intráq; triduum ad natum eius, qui in urbe Canonor constiterat, literis datis me remisit, monens hominem, ut tantum auri erogaret mihi, quantum soluendis exploratoribus pro accessu urbis Calechut sufficeret. Itaque illinc soluens ad urbem Canonor redii, ubi sum nactus idolorum quendam cultorẽ, qui coniugem natósque chariſſima pignora oppigneraſſit, ut sibi perferendarum literarum ad urbem Calechut, id est ad Ioannem Mariam, Petrúmque Antonium munus delegarem: continebant enim literæ huiusmodi, propositam esse ambobus à prorege impunitatem, impetratúmque esse accedendi tutò commeatum: nam crebrius supra quinas uices ad memoratos Christianos ultro citróque nuntios misi, monens homines ne cuiquam fiderent, scortis præsertim ac mancipio: nam quisque eorum pellicem, & ex ea natum mancipiúmque domi alebat. Rescripsere tamẽ ultimo loco ad me in hunc fermè modum, Se quicquid fortunarum habebant, exploratori quem illò miseramus, dedisse: item propterea cum quinqueremi, & alia actuaria naui, qua piscatu uitam trahentes utebantur, deferris inibi custodiis ui numinum uenturos eos, familiámque ducturos. Nos tamen memoratos Christianos monueramus, ut natis pellicibúsque, necnon mancipiis fortunísque omnibus illic relictis, ad nos, conuectis tantum monilibus nummísq; haud mora contenderent: nam ii adamantem percelebrem habebant, utpote pondo duorum ac triginta characterum, unicum propè opus naturæ, aiebant enim adamantem huiusmodi non minoris quàm quinque ac triginta

mille aureis uenire debere. Habebant præterea margaritam pondo quatuor & uiginti characterum, binâque milia pyroporum, quorum alii pondo characteris unius, alii characteris ac medii. Insuper sexaginta quatuor condalia, uariis monilibus insignita habebant. Item quadringentos ac mille aureos. Visi sunt etiam dimissuri asportare uelle septena tormenta, ternos cercopithecos, binósq; feles, qui id unguentum quod zibellum appellant, gignunt. Item tornum, quo gemmæ ac monilia mangonizantur, expoliuntúrque: quæ omnia causam interitus infelicibus attulere: usu enim euenit, ut eorum mancipium resciuerit discessuros Christianos: ob id omnium regem Calechut certiorem fecit: & relatis rex uix fidem adhibere uelle uidebatur: tamen quinos prætorianos milites, quos Naeri appellant, misit ut explorarent an uera relata forent. At mancipium intelligẽs regem mitius cum Christianis acturum, præfectum fidei Mahumetanorum (Cadi dicunt) adiuit, & eadem exposuit, quæ ad regem detulerat: id plus addens, Christianos arcana gentis Lusitanis aperuisse. His intellectis, præfectus fidei per speciem consilii adhibendi, Mahumetanos omnes, negotiatores præsertim accersit. Qui corrogatis centenis aureis, regem Gioghi, qui per id tempus illic agebat, nummis huiusmodi donarunt, eúmque in hunc modum alloquuntur: Nosti princeps, superioribus annis cum huc accedebas, nos honoratiore splendidioréque apparatu, quàm in præsentiarum tecum egerimus, te excepisse: forte diminuti honoris causa te latet. Huic rei occasionem dedere hi gemini Christiani, nostræ fidei hostes acerrimi, qui Lusitanos eorum omnium quæ hic aguntur, certiores reddunt. Propterea abs te supplicibus uerbis contendimus, ut acceptis centenis aureis hos Christianos protinus confici iubeas. Quibus auditis, rex Gioghi ilico occidendi Christianos memoratos ducentis hominibus munus delegat, qui subeuntes regis imperata, deni ac deni ceu cornicines ædibus Christianorum appellere cœperunt, quasi per speciem petendæ stipis. Verum Christiani ubi conspicati sunt frequentiores homines propius ad ædes accedere. suspicati sunt, aliud quàm stipem eos quærere. Propterea arma condicto expediunt, accedentésque submouere cœperunt: & dum è prospectibus eminus pugnant, senos conficiunt homines, ac supra quadragenos consauciant. Tandem ii, quos Gioghes appellant, funda fibrarunt sagittas ex ferro obrotundas peltæ instar. Quare ambo icti sunt: alter, id est Ioannes Maria in capite: Petrus uero Antonius in femore uulnus excepit adeo atrociter, ut uterque corruerit. Quibus uisis, qui illò concesserant, accurrere quam primum, inciſisque iuguli uenis, concauis manibus sanguinem Christianorum hauriebant. At pellex Ioannis Mariæ natum ferens in urbem Canonor dilapsa est. Hunc natum octonis aureis emi, sacróque latice aspergi iussi, Laurentii indito nomine, in diui Laurentii gratiam: quoniam ea die, quæ sancto huiusmodi dicata est, sacro fonti immersus est: uerum intra annum ægritudine Gallica correptus, animam egit. Noueritis etiam id genus morbi peragrasse fermè orbem totum: quippe quod ultra urbem Calechut ad quadringenta milia passuum, coràm ego conspicatus sum humanũ genus inficiens irrepsisse in gentes innumeras: Puam ipsi appellant: aiúntq; supra septimum ac decimum annum id morbi sæuire in mortales haud cœpisse: éstque is morbus nostris ægritudinibus multo insidiosior, longéque atrocior.

Pua.

De classe

De classe urbis Calechut, déque memorabili Christianorum cum Mahumetanis pugna, qua Lusitani fortitudine incredibili hostes uicerunt, rege Canonor ipsis uictoriam congratulante.

Cap. XXXIX.

IGITVR anno à partu uirginis quingentesimo sexto supra millesimum, quarto Idus Martias perlatum est ad nos, memoratos Christianos occubuisse. Eadem die ab Calechut, Pauam, Capagot, Pandaram, & Trompatam clarissimis urbibus classis ingens instructissimáque, utpote octo ac ducentarum nauium soluit. Harum quatuor ac octuaginta naues onerariæ erant: reliquæ uero remis more liburnicarum agebantur, parao appellant. Vehebat classis propè innumeros Mahumetanos, purpureis ex byssino gossipióque refertis uestibus amictos. Gerebant item apices xylo fultos: honestabant item armillæ lacertos, chirothecísque xylo refertis manus tegebantur: pro armis arcubus, lanceis, ense ac peltis, necnon omne genus tormentis more nostro utebantur. Quare Idibus Martiis sic instructam classem conspicati sumus: qua conspecta tanta erat nauium frequentia, ut eminus condensissimum nemus, malis supra nauim eminentibus, referret. Nos tamen sperabamus supernum non defuturum auxilium, planissime credentes ui numinum pessum ituros Sarracenos, nostræ fidei hostes truculentissimos Quare strenuissimus eques classis præfectus, natus clarissimo domino Francisco Dalmeda prorege Indiæ, qui inibi undenis nauigiis moderabatur, comite præfecto nostro, ubi robustissimam hostium manum uidit, memor pristinæ uirtutis, classico milites omnes conuocat, eósque in hunc fermè modum alloquitur, Meminissent seruatoris nostri, ultróque pro alma fide nostra mortem subirent: principúmque ac fratrum appellatione eos dignans hortabatur, ut ad memoriam reducerent aduenisse, inquiens, diem, qua irrogati cruciatus Christo meminisse deberent: itémq; animo reuoluerent passum esse nostra causa Christum, ut asserti à nexu peccaminum, diuino frueremur quandoque conspectu. Et rursum: hodie, inquit, socii nobis facta est potestas comparandæ æternitatis, oblatáque est occasio promerendi seruatoris nostri: delebuntur enim peccamina nostra: ite propterea alacres mecum, spiritúque ampliore sumpto occurrite hostibus, hósque canes mactate: quandoquidem in manu futura est uictoria, fauente cœptis deo optimo maximo, cui de orthodoxa fide cura est potissima, neque feret unquam ut illa sit hostibus ludibrio. Interea sacerdos in editiore nauis loco positus, cruci affixum seruatorem nostrum Christianis omnibus identidem ostentabat, concionabatúrque, exhortans ut mandatorum dei meminissemus: locóque dei, ut solent nostri sacerdotes, nobis indulgens contritis corde reatus omnes dimisit pro fide Christi mox pugnaturis: Eia, inquit, filii mei ultro spontéque deo duce contendamus in hostes. Elicuit sacerdotis efficax sermo toti concioni uberiores lachrymas, effecítque ut quisque nostrum in eo certamine in Christi gratiam occumbere aueret. Obiter Mahumetanorum classis ingens in nos acerrime uela faciebat. Eadem die nostræ classis præfectus cum geminis liburnicis contendit in Mahumetanos acerrime, iuítque medius inter binas Mahumetanorum uastiores naues, exoneratis utrinque tormentis: id enim præfectus classis ea ratione

Concio ad milites.

fecit, ut hoſtium, & comprimis earum nauium, quæ prætoriæ erant, trophæis du cum id præ ſe ferentibus, uires experiretur: uerum ea die temperatum eſt à certamine. Poſtridie uero eius diei prima luce Mahumetani uela uentis dantes in nos contendebant appulſuri urbi Canonor. Monuere tamen prius ducem noſtrum crebro, ut ſineret eos illò proficiſci, quò animis deſtinauerant, addentes ſe minime cum Chriſtianis congreſſuros eſſe. Ad hæc præfectus claſſis reſpondit, meminiſſe Chriſtianos uiolatæ olim fidei perfidiæque Mahumetanorum, cum ea gens non eſt paſſa Chriſtianos ex urbe Calechut redeuntes, etſi fides publica data erat, illàc iter agere: tantúmque abfuiſſe, ut fidem ſeruauerint Mahumetani, ut etiam ſeptenis, ac quadragenis Chriſtianis confectis ſupra quaterna aureorum milia diripuerint: eà ob id tranſirent ſi poſſent, ſcituros eos, quales, cuiúſue penſi, necnon ſpiritus forent Chriſtiani. Tunc Mahumetani his auditis: tuebitur, inquiunt, nos Mahumetes, fundétque Chriſtianos. Quare uno impetu feruntur omnes in Chriſtianam gentem furore incredibili traiicere conantes non longius à littore, quàm ad decem mille paſſus iter habentes. At præfectus claſſis ex compoſito tulit, ut hoſtes propius accederent, è regione urbis Canonor hoſtibus congreſſurus, ut conſerentibus manum Chriſtianis, rex urbis Canonor noſtrorum uirtutis ſpectator eſſet & teſtis. Inter hæc ſumendi ci-
Prælium nauale. bum tempus appetebat. Quare præfectus claſſis iubet milites genio indulgere nonnihil: & ubi refocillatos ſenſit animos, claſſico monens eos: Eia, inquit, fratres, nunc operæpretium eſt, ut quiſque ſe ſtrenuum equitem, uirúmque manu promptum explicet. Quo dicto, haud mora, in duas ingentiſſimas naues onerarias impetum facit. Vix referre poſſim, quibus tubarum clangoribus nobis obſtrepere inceperint, crepantibus more eorum tympanis innumeris. Obiter præfectus claſſis hoſtem paruipendens, uaſtiori naui hoſtium onerariæ catenas iniecit, ut cominus pugnans hoſtes male acciperet. Mahumetani uero iactas catenas uſque tertio reiiciunt: uerum iactis rurſum catenis, Chriſtiani nauem corripiunt, ínque correptam audacius tranſcendentes cuncta perturbant: ferebat enim nauis ſupra ſexcentum uiros. Quare conſeruere manus omnes, atróxque prælium non ſine maxima humani cruoris effuſione initum eſt, eóque ſtragis peruentum, ut Mahumetani omnes occiſione occubuerint: nullúſque qui cladis acceptæ nuntium ferret ſuperfuit. Potitus hac uictoria præfectus claſſis, irruit in alteram Mahumetanorum nauem onerariam, quæ iam iectis catenis cum Chriſtianorum liburnica congrediebatur. Ibi acerrime pugnatum eſt, ceciderèque eo congreſſu quingenti Mahumetani. Peſſundatis his onerariis nauibus, deſpondentes Mahumetani animos, in noſtras irruêre undenas liburnicas, maioréque eorum frequentia eas diduxere, diductáſque ſingulas quindenæ aut uicenæ ambiebant. Hic enituit præfecti claſſis Ioannis Saranni ſtrenuiſſima inclytáque uirtus, qui ſola triremi Mahumetanis huiuſcemodi ſtragem intulit, ut fidem omnem excedat: nam quandoque uſu euenit, ut triremem memorati ducis circiter quingena nauigia, quæ remis aguntur, tormentis onuſta admodum circunuecta, negotium tantum exhibere non potuerint. Tantum enim Chriſtianis deus optimus maximúſque fauit, ut in tota eorum claſſe Chriſtianorum nullus occubuerit, etſi ſaucii exceſſerint acie complures. Pugnatum

equidem

equidem eſt à mane uſque ad ueſperam, nóxque prælium diremit: Miro enim ordine pugnabant Chriſtiani: ídque operæpretium erat: nam quandoque contigit, ut celox qua uehebar, nonnihil diſcreta à claſſe, in altum ducta occaſionem præſtiterit hoſtibus corripiendi Chriſtianos: Mox enim affuere quaterna Mahumetanorum nauigia, quæ circunuecta eam, acrius certantibus Mahumetanis, negotium ingens noſtris exhibuerunt, eóq; diſcriminis Chriſtianos adduxerant, ut ingreſſis iam quindenis Mahumetanis, celocem iam noſtri perciti timore in puppim ceu in tutiorem locum ſe contulerint. His animaduerſis uir inſignis claſſis præfectus, cui Simoni Martino nomen eſt, ægre ferens tot Mahumetanos celocem ingreſſos eſſe, inſiliit in eam, uadénſque per canum rabidam cateruam, Ieſu ſeruatoris inclamans celebratiſſimum nomen, precabatur uictoriam, precibus contendens ne fidei deeſſet orthodoxæ, ſtrictóque enſe ſupra ſenos Mahumetanos confecit. His auſis perterriti Mahumetani ſeſe præcipites in pelagus dabant, aliíque aliò, ut ſors tulit, dilapſi ſunt. Quare ut intellectum eſt Mahumetanis, Chriſtianos potitos eſſe uictoria, ducti uerecundia facti, continuo quaternas alias liburnicas prioribus ſuppetias laturas mittunt. Quo uiſo præfectus celocis actutum arripit dolia, ubi puluis tormentorum aſſeruari conſueuerat, indita depexa ſindone, ut ſic inſtructum dolium grandis tormenti formam effingeret, móxque allato pulucre ignitum torrem manu tenens, tormentum incendere ac exonerare uelle, ut pauorem ea re iniiceret hoſtibus, præ ſe ferebat. Videntes hæc Mahumetani, rati uerum eſſe quod fingebatur, expediríque tormenta exiſtimantes, haud mora retroceſſere. Quamobrem dictæ claſſis præfectus ſuperato diſcrimine ad Chriſtianos ſe recepit: rurſúmque dux noſter irrumpens in hoſtes ſtragem intulit non mediocrem, correptis ſeptem liburnicis omne genus mercimoniorum onuſtis, uíque tormentorum denis aliis celocibus peſſundatis, quarum una innumeros elephantes ferebat. Itaque ubi Mahumetani conſpicati ſunt iam æquor corporibus Mahumetanorum ſtratum eſſe, captáſque duas prætorias naues, nonnulláque alia nauigia, protinus fuga ſibi conſulere cœperunt, aliis aliò dilabentibus. At dux noſter uidens noſtros incolumes euaſiſſe, uberiores laudes deo dabat, hortabatúrque ut poſtquam uicerant uictoriam ſequi haud deſinerent. Quibus adhortationibus Chriſtiani audentiores facti, hoſtium terga conſectabantur, diffugientibus non aliter Mahumetanis, quàm ſi centum nauium claſſis inſequeretur eos. Certatum eſt diutiſſime, utpote à mane uſque ad ueſperam: nec diremit pugnam nox, conſectantibus nocte tota Chriſtianis Mahumetanos. Quare fuſa eſt tota hoſtium claſſis, incruenta Chriſtianorum uictoria. Inter hæc nonnullæ noſtrorum liburnicæ conſpicatæ ſunt in pelago errabundam hoſtium onerariam nauim in illam continuo uela facere: congreſſæque nonnihil, tandem cum ſuperiores euaſiſſent, impetu in hoſtes facto, eò eos adduxere diſcriminis, ut coacti ſint omnium armamentorum in mare iactum facere, eodémque ſe dare præcipites. Noſtri uero cum Neptuno luctantes, hoſtes eminus arcubus ac lanceis miſerandum in modum conficiebant, ob humanum cruorem pelago purpureum induente colorem. Inſequentibus Mahumetanos fluitantes pelago Chriſtianis ad ipſum uſque continentem, euaſere tamen peritia nandi hoſtium complures, numero fermè ducétum: qui adeo

nandi artem docti erant, ut æquoris ſpatium propè immenſum, utpote uiginti mille paſſuum, metiti ſint, urinantes quandoque, nonnunquam ſupra aquas nantes. Fiebat propterea, ut falſo Chriſtianorum conſpectu cum urinabant, arbitraremur peſſum eos iuiſſe, ſupra iactum arcus ſubter aquas hoſtibus colluctantibus: nam conſectando eos ubi propius accedebamus, rati ſemineces eſſe, arma leto eos prorſus traditurі expediebamus. Illi uero rurſum fallentes uiſum noſtrũ urinabant. Rebamur propterea id propè phantaſma eſſe, ſuſpenſique rei admiratione loco miraculi id factum eſſe credebamus. Interiere tamen ferè omnes uariis excepti caſibus, peſſundata ui tormentorum oneraria naui. Poſtridie uero eius diei claſſis præfectus celoces mittit triremeſque nonnullas, ut littori inhærentes occiſorum corpora percenſerent. Quare iuſſu memorati ducis connumerata ſunt hoſtium occiſorum ſupra terna milia, ſi eos percenſeas, quos pelagus in littus eiectauerat: ſi item illos adnumeres, qui in liburnicis Mahumetanorum occubuerant. Periere etiam multo plures abſumpti pelago, inſequentibus in ipſam uſque tellurem Chriſtianis. His conſpectis rex Canonor uiſaq; Chriſtianorum eminentiſſima uirtute, ceu amans gentis arctius eos diligere cœpit. Nec id abs re: uera enim fateri licet: interfui quidem ſæpenumero creberrimis bellis, ſed hac gente Luſitana fortiorem uidi neminẽ. Poſtridie eius uictoriæ rediimus ad proregem noſtrum, qui in Cucin urbe rei euentum ſuſpenſus opperiebatur. Quò ut eſt peruentum, adeo lætitia dux eſt affectus, rexque ipſe Luſitanorum ſuapte natura ſtudioſus, tantum lætitiæ ex parta uictoria præ ſe tulit, ut ſatis pro meritis id minime referre queam, ob immenſum gaudium, uel cœlo ipſo crepitantibus tormentis, ut aſſolet, reboante.

Quomodo iuſſu proregis ad urbem Canonor ſum remiſſus. Cap. XL.

IAM TEMPVS appetit, ut rebus expeditioníſque claſſis regis Calechut, quæ ut præfati ſumus, peſſum iit, modum faciens tandem aliquando ad res meas redeam. Tranſactis itaq; ternis menſibus, is quem proregem appellamus, procurationis negotiatorum munus mihi ad annum ac medium delegauit: functo hoc munere, idem princeps meus poteſtatem mihi fecit conſcendendi nauim, quæ ad urbem Canonor proficiſcebatur, eódem contendentibus urbis Calechut cultoribus, impetrato prius à Chriſtianis illàc tranſeundi cõmeatu. Falſò memorabant dicti negotiatores, in urbe Canonor mercimonia exercẽtes, urbis Calechut incolas morã trahere: ob quã cauſam princeps meus iuſſit me tantiſper in dicta urbe morari, quoad in certiſſimã dictorũ negotiatorũ deueniſſem notionem: uerũ interibi uſu euenit, ut rex Canonor rebus eximeretur humanis: huic ſuffectus eſt rex Chriſtiani nominis hoſtis acerrimus: nam ope ac diuitiis regis Calechut id regni conſequutus erat: & ut cõmodius expeditionẽ in Chriſtianos parare poſſet, mutuo illi conceſſit quaterna ac uicena tormenta. Igitur M D VII, uigeſima ſeptima Aprilis cœptum eſt atrox bellum, nec prius ſunt poſita arma, quàm ea dies illuxerit, quæ eſt uigeſima ſeptima Auguſti. Iam compertum fiet uobis, quanti ſit habenda orthodoxa fides, cuiúſue penſi ſit gens Luſitanorum. Dum itaque Chriſtiani, ut aſſolet, aquatum contendunt, aggreſſi ſunt eò Mahumetani, latrunculorum inſtar itinera obſidentes: quippe qui nos oderant quàm qui maxime: uerum gens noſtra ubi uis apparuit, gradum retulerunt,

in arcémq;

in arcémq; ſe ceu in portum tutiſſimum receperunt: ob id adempta eſt Mahumetanis in Chriſtianos ea die ſæuiendi poteſtas. Hæc ubi dux noſter, cui Laurentio Britæ nomen eſt, reſciuit, continuo certiorem fecit proregem, qui in urbe Cucin agebat. Quare dictus princeps Laurentius mox cum expedita liburnica laturus opem laborantibus affuit, tranſactíſque quaternis diebus, ad urbem memoratam rediit, commiſſo nobis negotio præliandi cum rabidis canibus. Numero non plures eramus quàm ducenti: alebamur enim oriza, ſaccaro ac iuglandibus: uerum aquarũ in arce ſumma erat caritas: propterea operæpretium erat aquatum bis uel ter intra hebdomadam ad fontem quendam, diſtantem ab arce ad arcus iactum, proficiſci: quotiéſq; illò aquationis gratia ibamus, manum conſerere cum mahumetanis oportebat: nec niſi ferro iter aperiendum erat, graſſantibus atrociſſiméq; ſæuientibus in Chriſtianos Mahumetanis. Nec ea erat contemnenda manus: non enim nobis unquam congreſſi ſunt, quin quatuor ac uiginti milium hominum numerum exceſſerint. Vbi uero frequentiores nos correpturi aduenere, ſupra quinquaginta hominum milia arma expediuerunt. Pugnabant enſe, arcubus, lancea peltíſq;, ſecúmq; trahebant ſupra centũ ac quadraginta tormenta. Loricati erant inſtar cultorum urbis Calechut. In hunc ferme modum præliantur: nam plures binis uel ternis milibus una acie non congrediuntur: priúſq; certamen non ineunt, quàm omni ferme muſicorum genere pugnantium animos demulcere cœperint, præcedentibus exercitum miro artificio excitatis ignibus: tantóq; feruntur impetu, ut terna milia denis hominum milibus pauorẽ incredibilémq; formidinem inferre poſſint. Verum Chriſtiani ſuapte natura manu promptiſſimi occurrebant hoſtibus, prius quàm puteum propius accederent: neq; proximius quàm ad geminũ lapidis iactum ad arcem accedebant: ſummáq; diligentia opus erat ambientibus nos quaquauerſum hoſtibus, ſuppetias ferente Mahumetanis claſſe ſexaginta nauium. Verum Chriſtiani adeo ſe uiros explicuerunt, ut nunquam die ſingulo acie exceſſerint, quin ex hoſtibus denos, quandoque quindenos, aliquando uicenos nonnunquam confecerint. Sed iam ſtragibus modum faciebamus, territis hoſtibus, ſtrato iam cæſorum corporum ſolo. Ob id aliò Mahumetanis diffugientibus pauorẽ addidit ingens tormentum, cui ſerpenti nomen eſt: quo exonerato, magna hominum ſtrages edebatur: nam uno ictu machinæ circiter duodeuiginti Mahumetani interiere. In nos uero inanes ictus uibrabant, è noſtris occumbentibus nullis. Ob id rebantur ipſi cacodæmona nobis ſubſcribere, partéſque noſtras tueri. Nec prius bello huiuſmodi modum fecimus, quàm quarto Calendas Septembres: tunc enim Luſitanorum claſſis adueniſſe dicebatur, duce Triſtano à Cugna equite ſtrenuiſſimo. Cum enim nobis innotuiſſet, claſſem Canonor urbi appuliſſe, mox ducem commonefecimus, nos acriori bello eſſe implicitos. Cuius rei gnarus præſtans præfectus iuſſit claſſiarios milites arma expedire, miſſis actuariis nauigiis, quibus tercentum loricati notæ audaciæ equites uehebãtur: quibus appulſis, ampliore ſumpto ſpiritu, niſi obſtitiſſet præfectus noſter, incendio ſubiicere urbem Canonor parabamus. Obſeruet nunc attentius quiſq; ſapiens lector quo gaudio, quáue lætitia affecti fuerimus, cum ſuppetias laborantibus nobis tales tulit præfectus appulſæ claſſis: nam elanguerant militum uires, torpebántque diuturniore labore animi,

conſauciatis præſertim fermè omnibus. At Mahumetani ubi intellexere tuliſſe opem Triſtanum nobis, fracti animo pacem meditari cœperunt, hoſtilia iam horrentes. Propterea cuidam Mamalmaricar nomine ingentium fortunarum uiro, impetrandæ pacis munus delegant. Quare id ad nos protinus: uerum prius pacis conſequendæ non eſt ſpes data, quàm proregem noſtrum in urbe Cucin agentem adiret. At dux noſter conditionibus pacis haud ſpretis, bello finem imponere duxit: adductus eo argumento, quòd graſſantibus inibi bellis onuſtas mercimoniis naues in Luſitaniam mittere minime poterat. Igitur impetrata pace, intra quatriduum negotiatores urbis Canonor, quibus ante cœptum bellum utebar familiariſſime, me adeuntes in hunc fermè modum ſermone patrio alloquuti ſunt, Petere abs me iure coniunctionis noſtræ, ut illis oſtenderem quendam cæteris Chriſtianis multo proceriorem, qui fermè ſingulis diebus circiter uicenos homines ex Mahumetanis confecerat, quíque iaculantibus quingentis ex ea militum nota, qui Naeri dicuntur, ceu ad ſcopum, ſemper incolumis euaſerat. Ad hæc ego reſpondi, abiiſſe hominem, iámque in urbe Cucin agere: uerum rem tacite reuoluens credidi fauſtiorem humanis fuiſſe, qui Mahumetanis ſtragem intulerat: propterea compellabam hominem, qui me percontatus fuerat, his fermè uerbis, Es'ne mihi amicus? At ille: Sum quidem. Cui ego, Is miles qui adeo in acie ſtrenue egit, non eſt Luſitanus. Ad hæc ille, Vnde igitur eſt oriundus? Rurſum ego, Luſitanorum, imò totius orbis eſt deus, idémq; omnium maximus. At ille, Mehercle uera loqueris: quandoquidem probe memini dixiſſe Mahumetanos, non Luſitanum, ſed Luſitanorũ deum eum eſſe, qui ſtragem Mahumetanis acerrime inferebat: ob id rebantur multo meliorẽ ſuis diis deum ueſtrum eſſe, uerum eius eſſe eos expertes. Quare receptum eſt ubique, ui numinum, non humana ope Mahumetanis cladem eſſe illatam: id enim hominũ genus ſimplex eſt admodum: quippe quòd ad omnem fermè auram ſtupet plurimum: nam tinniente ex ære campana adeo ea gens ſtupebat, ut miraculi quippiam fieri arbitraretur: deſinente uero tinnitu aiebant, Summus eſt horum deus: nam ubi tintinnabulum tangunt, loquitur: ubi uero tangere deſierint ob mutescit æs campanum. Quid hoc igitur eſt? horum deus ſanè omnium eſt optimus. Intererant etiam noſtris miſſarum ſolennibus: & ubi ſacram euchariſtiam aſtantibus adorandam ſacerdos more Chriſtiano oſtentabat, conuerſus ego ad Mahumetanos aiebam, ſeruatorem noſtrum digito monſtrans, id eſt dicens, Luſitanorum noſtræque gentis, necnon totius orbis deus optimus maximus. Ad hæc illi aiebant: Vera quidem loqueris, ſed id nos fugit. Ea idcirco ſubieci, ut exploratũ haberetis, mira ignoratione gentem huiuſmodi in diuinam maieſtatem committere. Sunt item ii populi miri incantatores, faſcinationibúſque creberrimis ſtudent, quibus cogunt adeo exitioſos ſerpentes, ut eorum uirus præſentaneam admodum mortem ſolo contactu inferat. Sunt item omniũ dexterrimi funambuli, ac planipedes, & id genus homines circunforanei: ego crediderim agilitate corporis eos præſtare mortales omnes.

De congreſſu Luſitanorum ac Pannaniorum. Cap. XLI.

APPETIT iam certe tempus reuiſendæ patriæ: ad id præſertim accedente, quod præfectus claſſis onuſtis nauigiis, profectionem in patriam parabat. Ardebam

debam ſanè miro amatæ patriæ deſiderio: quippe qui extra eam quaſi conſenuiſſe uidebar, ſpatio ſeptem annorum extorris. Mouebar etiam deſiderio conducendi uobis, utpote qui noueram poſt tot peragratas regiones me doctore proſpectum iri mortalibus. Quare impetrato à rege abeundi commeatu, ſtatui illinc quamprimum diſcedendum fore: uerum abeundi dux memoratus mihi prius poteſtatem non fecit, quàm ſecum uiſum irem nonnulla, ut mox compertum fiet uobis, ſibi grata. Iuſſit igitur militibus cunctis, ut loricati ſplendentibus armis ſibi præſto adeſſent. Qui imperata ſubeuntes ducem ſequuti urbem Cucin omni fermè habitatore uiduant, indéque uigeſimatertia Nouembris anni memorati impetum ſimul omnes in portum Pannaniorum irrumpentes fecimus. Appulſi urbi memoratæ poſtridie eius diei horis antelucanis, expeditis actuariis nauigiis claſſico ad ſe milites conuocans, in hunc fermè modum loquutus dicitur: Superesſe Luſitanorum ſolidæ gloriæ urbem Pannaniorum expugnandam: nullam aliam fore, quæ gentis Chriſtianæ uictoriæ curſum remorari poſſet, à tergóq; relinquendam minime eſſe: eam totius Indiæ certiſſimam eſſe ſalutem, collatis eò fortunis incolarum innumeris, ceu in tutiſſimum patriæ receptaculum perfugiúmque cultorum. Enitendum propterea omnibus uiribus, ne tot illuſtria decora id unum quod ſubeundum ſupererat deformaret. Finita concione ſacerdos more Chriſtiano ad memoriam cunctis reducens ea quæ ad comparandam æternitatem, promerendámque ſeruatoris noſtri gratiam pertinebant, adſeuerans nullam deinceps offerri Chriſtianis delendorũ reatuum commodiorem occaſionem, quàm ut pro ſeruatoris noſtri aſſerendo imperio pugnaciſſime præliarentur: eóque aſtantes ſacerdos adduxit, ut efficaciore ſermone concioni exciuerit uberiores lachrymas, auentibus ſubire imperata enixiſſime miróque ardore Chriſtianis omnibus. Quare paulo ante emerſum ſolis cœptũ eſt atrox cum rabidis canibus bellum: pugnauerunt enim ſexcenti Chriſtiani cum octonis Mahumetanorũ milibus: accedente præſertim Chriſtianis incommodo, quod triremes quæ aderant geminæ, littus appellere nequibant. Itaq; ſolis actuariis nauigiis uecti in terram, Mahumetanis congreſſuri appulimus. Telluré prior tenuit illuſtris Laurentius proregis filius: ſecundo loco ſucceſſit prætoria nauis, qua & ego uehebar. Vbi itaq; propius acceſſimus, conſertũ eſt prælium, tantóq; atrocius, quanto ſuperandum erat fluminis contraxius oſtium, diſpoſitis utrinq; tormentis inumeris, pugnãtibus è litore quadragenis ac quinquagenis Mahumetanis, qui animo iuratiſſimo deſtinauerant, ſe in ueſtigio tantiſper manſuros, quoad uictores euaderent, aut pro uictoria certantes ilico occumberent, acti amore fortunarũ ſuarum (præfecti enim nauium erant) quarum certiſſimam iacturam imminere conſpicabantur. Exoneratis itaq; compluribus tormentis, appulſos ſummouere nequicquam conabantur: nam ſupra quadragenas machinas cepimus, deorúmq; munere noſtrum nemo interiit, occiſis nihilominus centenis ac quadragenis Mahumetanis At princeps Laurentius me ſpectatore ſenos Mahumetanos confecit, gemino excepto uulnere. Exceſſere acie è noſtris complures ſaucii, feruente atrocius prælio. Verum ubi triremes aduenere, hoſtes pedem referre cœperunt: nos uero aquis decreſcentibus duximus receptui canendum eſſe: illò præſertim ac currentibus cateruatim Mahumetanis. Propterea captas terdenas naues in-

cendio ſubiecimus, rati eas ubi abiiſſemus, hoſtibus adhuc uſui futuras. Quibus crematis præfectus claſſis militibus iuſſit, ut gradu relato in proximum latus ſeſe reciperent, ubi militum ſuorum abſolutæ uirtutis memor, militiæ inſignibus compluſculos honeſtauit: me quoque, quæ ſua fuit humaniſſima conſuetudo, in equitum ſplendidiſſimorum numerum aſciuit, parentis loco mihi ſubſcribere Triſtano à Cugna duce promptiſſimo. Auctoritatis itaque militibus, dux noſter ad uaſa conclamari iubet, illíncque ſoluens cunctas Mahumetanorum ædes incendio ſubiici mandat. Quare munere deorum ſummis defuncti periculis incolumes, tamen etſi militũ haud expleto numero, tandem aliquando ad urbem Canonor rediimus. Quò ut peruentum eſt, onuſtis omni commeatuum genere nauigiis, in dilectam deſideratámq; diu patriam, profectionem parare cœpimus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI RERVM AETHIOPIAE LIBER VII. CAP. I.

HIſtoriam cudere uolentibus, coſmographis præſertim, qui immortalitatem nominis, geſtorúmque ſuorum propagationem plurimi faciunt, nihil æque conducit, quàm ſuperiorum firma ac pertinax memoria, neceſſarium profecto uitæ bonum, ne ubi eos promiſſorum ceperit obliuio, iure optimo ceu obliuioſi, uel certe indiligentes inordinem redigantur ab his, qui famam aliorum ultronei lacerant, diſcerpunt ac laniant ultra quàm par eſt: ob id eorum non immemor, quæ in initio operis pollicitus ſum, iamiam deſcendo ſponſa diſſoluturus: quippe qui probe memini dixiſſe me aliquando, AEthiopum res celebriores, uidelicet ſitum regionis, moréſque populorum me denarraturum. Quare nactus occaſionem ſolidum præſtabo, ea explicans quæ inibi offendi haud longiore immoratione, ut feſtinantius cœpto operi ultimam manum imponam, tandémque aliquando optato otio fruar tot exantlatis ærumnis.

De multiiugis AEthiopiæ inſulis. Cap. II.

NOS IGITVR ſeptimo idus Decembres iter cepimus uerſus AEthiopiam, traiecto prius ſinu, itinéréq; quadringentorum mille paſſuum peracto, ad eam inſulam, cui Monzambrich inditum eſt nomen, ditionis Luſitaniæ regis, peruenimus: uerũ priuſquam eò appulerimus, complura conſpicati ſumus oppida, quæ regi memorato parent. Ibi uiſuntur munitiſſimæ arces, comprimis in Melindæ ac Monbazæ regno: eas quandoque dux incendio ſubiecit. Habet item arces alias in oppidis Monzambrich ac Zaphala. Quæ uero illuſtris Triſtanus de Cugna, uir manu promptiſſimus, præclare geſſit, prudẽs prætereo, probe noſcens, geſta huiuſmodi longe maiore immoratione indigere: nam ſi eius facta fortia, quæ ex India rediens egit, captam præſertim Gogiã, Pati ac Braua urbes clariſſimas, necnon Sacutarã inſulam optimã, ubi erexit arces rex Luſitaniæ, percẽſuero, exurget præſens opus in longe maius uolumẽ, quàm ob initio animo deſtinauerim. Tempero item ex compoſito à bello inibi patrato, quoniã procul illinc

illinc aberam, ne uidear ea denarrare, quæ oculis minime ſubieci. Omitto præterea complures alias inſulas, quas iter agendo offendimus: præſertim Cumeris inſulam, ac ſenas alias, quæ affatim zinziberis, ſaccari, compluriúmq; fructuum, necnon omnifariam carnium mittunt. Item ſuppreſſa eſt mentio eius feraciſſimæ inſulæ, cui Pendæ nomen eſt, ea regi Luſitaniæ paret, omniúmque rerum eſt fœcunda admodum.

De Monxambrich inſula, déque eius cultoribus. Cap. III.

SED IAM ad inſulam Monzambrich redeamus: ea ut præfati ſumus, ſicuti etiam Zaphala, regi paret memorato: inde enim iuſſu regis auri ac olei plurimum exportatur, uerum ea è continenti aduehuntur. Inibi quindecim dierum mora inſumpta eſt. Inſula perquam mediocriter patet, colitúrque ab nigricantibus Mahumetanis: commodiſſimum habet tamen portum: cultores autem ſunt fermè rerum omnium egentes, illícque ſumma eſt annonæ caritas, quando certe illò fermè omnia è remotiore continenti comportantur. Nam quandoque animi cauſa continentem proximum, ut regiones exploraremus, uiſimus, ubi incultum hominum genus nacti ſumus: nigricantis enim ſunt coloris, libris arborum obſcœna uelati, cætera ſunt nudi. Mulieres uero frondibus auerſæ ac aduerſæ pudenda uelant, capillum non promittunt, ſed calamiſtro criſpant: labra uero gemini digiti craſſitudine habent, latiſſima ſunt fronte, prægrandibúſque dentibus, eiſdémq; inſtar niuis albicantibus. Id hominum genus pauet ad omnem conſpectum, uiſis præſertim loricatis hominibus. Quare ubi intelleximus gentem inermem eſſe, plúſque iuſto pauidiorem, ſeni ſimul loricati cum nonnullis tormentis, capto cultore eius regionis gnaro, perambulare memoratam inſulam cœpimus. Cúmque itinere unius diei progreſſi eſſemus, complura elephantorum armenta offendimus: monuerat enim nos itineris dux, ut flagrãtibus facibus beluis huiuſmodi occurreremus, pauẽtibus ſuapte natura ignes elephantis, uerum quandoque uſu euenit, ut ternas elephantes, nuperrime pullos enixas, ignibus minime perterrefacere potuerimus: interritæ enim nos conſectatæ ſunt tam diu, donec montem quempiam inuenimus, ubi à feris ſæuientibus nos tutati ſumus. Itaque itinere decem mille paſſuum ab aduerſo latere montem metiti ſpecus quoſdam comperimus, ubi deliteſcebant nigricantes uiri, qui adeo inepte incomptéque loquebántur, ut difficulter eorum linguæ uos certiores facere queam. Conabor tamen uel exemplo quopiam melius quàm quibo, ut id uobis innoteſcat, ſi forte uobis ſuccurrit, quonam modo muliones in Sicilia agant mulos: nam abdita lingua ſubtus oris labrum imum, edunt informem uocem Agaſones, qua edita, mox muli citatius incedunt. In hunc fermè modum Balbutientes populi inter ſe colloquuntur. At dux noſtri itineris nos percontabatur, uellemúſne boues ac uaccas mercari, addens ſe operam daturum ut perquam uili pretio pecudes huiuſmodi aſſequeremur. Nos uero rati itineris ducem auxilio cultorum nobis impoſiturum, traditurúmque eis direptioni fortunas noſtras, reſpondimus pecunias nobis eſſe nullas. Ad hæc itineris dux: Ii, inquit, nihil minus quàm nummos exoptant, quippe qui affatim auri longe nobis locupletiores habent: quando certe haud procul hinc aurum eruitur. Nos autem ad illum conuerſi: Quid igitur, dicimus, cupiunt iſti? Quibus ille: Amant res

deſpicabiles, nulliúſque momenti, ut paruum forcipem, uel panni nonnihil, quo aurum inuoluant, uel id genus æris, quo tympana inſtar bullæ exornant (ſonalia appellant) quibus apprime oblectantur infantes: cupiunt item mirum in modum nouaculam quampiam. Nos uero ad hæc reſpondimus, daturos ea quæ exoptabant, modo ea armenta, quæ empturi eramus, uſque in proximum montem agerent. Tunc dux intineris infit: ibunt quidem uobiſcum uſq; in ſummũ montẽ: ultra tamen nullis conditionibus progreſſuri: ſupereſt tamen ut ingenue dicatis, quid ſitis pro armentis huiuſmodi expoſituri. Tunc unus è noſtris comitibus, qui fabricandis tormentis operari conſueuerat, reſpondit ſe nouaculam ac bullam ex ære ſonalii, ut aiunt, inſtar daturum. Ego uero ne mercimoniorũ huiuſmodi expers eſſem, carnibúſque ueſci quirem, exuta interula dixi me eam pro bobus daturum. Ad hæc ille: Quis tot armenta, inquit, uſque ad proximum pelagus aget? Cui nos, Faxint ſuperi, ut tot boues elargiantur, quot ſumus acturi. Et rurſum dux itineris, Sinite me agere. Captíſque eis rebus quas pro armentis exponebamus, illas quinis aut ſenis hominibus impartitus eſt, petens pro erogatis tricenas boues fœminas. At cultores, qui parum aberant à beluis, innuerunt ſe quindenas tantum daturos. Huic rei aſſenſi ſumus: uerebamur tamen ne ſubeſſet impoſtura quæpiam: uerum conuentis fides ſeruata eſt: nam continuo nigricantes uiri duo quindenas uaccas, ut inter nos conuenerat, egerunt: cum tamen uix ab antris eorum digreſſi eſſemus, qui in ſpecubus remanſerant tumultuari cœperunt. Qua de re pauere cœpimus, arbitrantes Troglodytas nos conſectaturos. Dimiſſis propterea bobus arma expedire cœpimus. Quibus uiſis, nos hortari cœperunt nutibus ne formidaremus. Subdidit dux itineris, eos non alia de cauſa tumultuari, quàm ut quiſque eorum bullam memoratam prior ſibi uendicaret, Nos igitur apprehenſis rurſum bobus in ſummum montem euaſimus. Quò ubi peruentum eſt, nigricantes uiros miſſos fecimus, uaccáſque agentes perquam mediocre nemus præteriimus, indéque ad quintum lapidem obuios habuimus eoſdem elephantes, qui paulo ante eódem iter agentibus nobis occurrerant. His uiſis ingens formido nos peruaſit, eóque pauoris deducti ſumus, ut dimiſſis bobus diffugere cœperimus, dilabentibus ad nigricantes uiros uaccis: nos uero ad noſtram inſulam reuertimus, ſumptíſque pro itinere nauando uberrimis commeatibus, uerſus Caput bonæ ſpei uelificauimus, prætereuntes diui Laurentii inſulam, quæ octuagenis leucis à proximo continente abeſt. Eius inſulæ reor regem Luſitaniæ breui futurum dominum: quoniam ſubiectis iam incendio oppidis compluribus, genti factus eſt admodum formidoloſus. Propterea ut ex certiſſima peragrati orbis, Indiæ præſertim ac AEthiopiæ coniectura aſſequi licet, exiſtimo regem Luſitaniæ, ubi uincere perrexerit, euaſurum cunctis orbis regibus longe ditiorem: ídque ſanè pro meritis, próque tanti uiri dignatione: quoniam eius opera ac ſtudio, miríſque auſpitiis orthodoxæ fidei accedit plurimum. Nam clarius Phœbo conſtat, in India, & comprimis in urbe Cucin ſingulis feſtis diebus denos ac duodenos idolorum cultores, aut certe Mahumetanos fidei noſtræ ſacris initiari. Fit propterea ut maiore in pretio noſtra fides habita incrementa maiora indies ſuſcipiat. Eſt'que uero haud abſimile, defuturum nunquam his cœptis deum optimum

optimum maximum, regíque daturum ampliorem contra fidei hoſtes uictoriam, fauſtiſſiméque eius pientiſſimis uotis affuturum ſemper.

De Bonæ ſpei capite. Cap. IIII.

REDIIMVS itaq; ad iter noſtrum, Capútq; cognomento Bonæ ſpei præteriimus: digreſſiq; illinc ad ducentos circiter mille paſſus, oborta in mari tempeſtate aduerſis flatibus agi cœpimus. Id effecit, quod læuorſum diui Laurentii, necnon compluſculæ aliæ inſulæ uiſuntur, unde plerunq; maxima uis uentorum erumpit. Verum poſtquam ſpatio ſenum dierum à fortuna nouercante, pelago nimio plus quàm ſatis ſpumas efferueſcente, agitati ſumus, tandẽ aliquando deorum munere diſcrimen euaſimus. Illinc abeuntes ad ducentas fermè laucas rurſum fluctuante ſalo eò diſcriminis perducti ſumus, ut graſſante tempeſtate ad ſacram ancoram peruentum ſit, aliis aliò dilabentibus liburnicis, ſpatio item ſenũ dierum, quibus tranſactis, nunquam deinceps coiuimus, aliis aliò proficiſcentibus, donec Vliſ bonam appulimus. Ego enim liburnica Bartholomæi ex Florentia Tuſciæ oriundi, Vliſbonæ tamen cultoris uehebar, liburnicæ diui Vincentii nomen inditum erat, enormiúmq; ponderum capax, quippe quæ ſupra ſeptena milia omnifariã aromatum dolia conuectabat. Iter propterea agentes aliam inſulam præteriimus, cui diuæ Helenæ nomen eſt, ubi enormes piſces conſpicati ſumus, tantæ quidem uaſtitatis, ut ſinguli ſingulis magnis ædibus conferri poſſint: ii enim ubi ſupra aquas tolluntur, hianti ore eminent, uidentúrq; cum ſupernatant frontem retegere inſtar loricati militis, dum à congreſſu temperat lumen admiſſurus. Rurſum memorati piſces dum urinant, frontem condunt latam ter nos paſſus. Cum enim innatant pelago, adeo deturbant aquas, ut nos agitatione huiuſmodi præſertim ut beluas ſubmoueremus, omnia tormenta exoneraueri-mus. Haud multo poſt offendimus inſulam quandam, quam de nomine Aſcenſionis appellant, ubi uiſimus complura auitia anatum noſtrarum magnitudine, uerum adeo ſimplices alites doliq; expertes, ut quominus manibus ipſis ea corripere liceret nauim circunuectas. Sed ubi eas corripueris, ferociam præ ſe ferunt incredibilem: tamen prius quàm caperentur, ueluti ſtupidi ad omnẽ conſpectum nos inſtar miraculi cuiuſpiam contuebantur. Nos uero rebamur aues huiuſmodi alios nuſquam præter Chriſtianos uidiſſe homines, ad humanum conſpectum alite ſtupente nimium: Quando certe conſtat, in ea inſula præter undabundum æquor ac piſces innumeros, auéſque memoratas, nihil nos conſpicatos eſſe. Præterita hac inſula, poſt compluriũ dierum uelificationem, quaſi orbi noſtro iam appulſi eſſemus, Septentrio noſtrorum nautarum ſydus conſpicuum, mox apparuit. Verum hic peropportunum uidetur, ut eorum refellam opiniones, ſenſáque diluam, qui autumant circiter polum Antarcticum æquora ſulcari duce ſeptentrione non poſſe, ob id uelificantes Canopo uti ſydere: ii profecto minime ſunt audiendi: quandoquidem colliqueſcit clarius, ut aiunt, Phœbo, Luſitanos ſeptentrionibus aſtris uti etſi ea ſydera eleuato polo quandoq; conduntur. Vtuntur tamen Luſitani eius ducatu, ſuccedente aſtro Magnete, qui ſolito ſemper munere fungitur, polum Arcticum ſuapte natura uſquequaq; intuens. Tranſactis non multis diebus, appulimus elegantiſſimæ regioni, ubi complures inſulæ conſpiciuntur ditionis regis Luſitaniæ: quæque id genus aquilas, quas aſtures uocamus

Magnes ſeptentrionis amans.

abunde mittunt: nam hæ insulæ uariis censentur nominibus: Aliæ de nomine Pici Martii, de coruo aliæ, de floribus aliæ denominantur. Est & diui Georgii insula, & alia quæ Gratiosa dicitur, & rursum quæ Feial nominatur, inde discedentes ad eam insulam quæ Tertiera dicitur deuenimus, ubi bidui moram insumpsimus. Sunt memoratæ insulæ in uniuersum feraces admodum, quippe quæ omnium fermè rerum fœcunditate pollent. Illinc igitur abeuntes septem dierum itinere ad Vlisbonam Lusitaniæ urbem clarissimam deuenimus: qua quidem urbe uix uidi nobiliorem. Cogitet itaque quisque lector, qua letitiæ, quóue immenso gaudio, uiso continente sim affectus. Appulsus ilico ad regem ducor: is tunc aberat ab urbe Vlisbona, ádque oppidum, quod Almadam uocant, è regione urbis memoratæ se contulerat. Quò ut perueni, uenerabundus regem consalutaui, deosculatísque eius manibus ceu numen quodpiam uenerabar. Is me humanissi me excepit, usúsque sum eius contubernio tantisper, donec doctus est ea omnia, quæ apud Indos nactus eram. Transactis uero compluscúlis diebus, ostendi suæ eminentiæ id diploma, quo à prorege, qui in India eius uicaria opera fungitur, in numerum aureatorum militum ascitus eram, precibúsque contendi, ut robur regium adderet signarétque manu regia diploma. Quare uiso diplomate, protinus postulatis assensus est, iussit'que nouum diploma expediri, quo expedito, abeundi prius à rege impetrato commeatu, ad urbem Romam, solum patrium, diu desideratam, summis exantlatis laboribus, superatísque ærumnis innumeris, tandem aliquando deorum munere me recepi.

Vlisbona.

AD STVDIOSVM LECTOREM.

NE TE LATEAT lector ordo, quem Procardus Monachus huius libelli conscriptor, & terræ sanctæ studiosus explorator, tenuit, libuit à principio breuibus id tibi aperire potissimum cum ad lectionis synceriorem intelligentiam id non ambigamus conducere. Igitur non est sequutus Ptolomæi & reliquorum cosmographorum subtile illud metiendi artificium, qui cuiuslibet loci longitudinem & latitudinem iuxta cœli situm expendentes, locorum distantias certiore addiscunt uia, quàm si per miliaria, leucas, aut stadia, terrestri itinere id efficere molirentur. Sic enim licebit inuentis semel radicibus uti ad quorumlibet locorum quantumlibet longe dissitorum, inuestiganda interualla. At Brocardus iste uulgari dimensione contentus, Aconem maritimam ciuitatem, & in occidentali plaga sitam, loco centri constituit, & hinc quatuor lineas ad quatuor mundi præcipuas plagas imaginatione sua traxit, atque rursus quamlibet quartam in tria diducens, iuxta duodecim cœli uentos duodecim itineraria per memoratam terram sanctam descripsit, atque singula loca in his imaginariis lineis sita, iuxta priscam & modernam appellationem annotauit: præsertim ea quæ scripturæ commendatione aut commemoratione celebriora sunt uel insigniora. Per leucam accipe spatium terræ, quod quis commode una hora mediocri gressu conficere potest.

LOCORVM

LOCORVM TERRAE SANCTAE EXACTISSIMA DESCRIPTIO AVCTORE F. BROCCARDO MONACHO.

ISTA TERRA, quam ſanctam uocamus, duodecim tribubus Iſrael funiculo diſtributionis in poſſeſſionem tradita, poſt tempus Salomonis in duo regna excreuit: unum regnum Iudæ dicebatur, duas complectens tribus, nempe Iudæ & Beniamin: alterum uero regnum Samariæ uocabatur, à metropoli Samariæ, quæ nunc Sebaſte nomen habet, reliquas decem continens tribus: utrunque tamen regnum unà cum palæſtina pars erat Syriæ, non ſecus quàm Tuſcia aut Lombardia pars eſt Italiæ: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas ſcinditur particulares prouincias. Et quidem tota ea regio, quæ eſt à Tigride fluuio uſque ad AEgyptum generali uocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui eſt inter duos illos inſignes fluuios Euphraten & Tigrim, uocatur apud Hebræos ארם נהרות id eſt Syria fluuiorum, quæ Græco uocabulo Meſopotamia appellatur, quòd media inter aquas contineatur, habétque ciuitatem inſignem & celebrem Edeſſam, quæ olim Rages, nunc autem Raſe nuncupatur. Deinde eſt alia pars Syriæ, quæ Cœle uocatur, incipiens ab Euphrate flumine, & deſinens in riuum Valaniæ, qui fluit ſub caſtro Valat, exoneratúrque in mare magnum, ſeu mediterraneum, in uilla Balaniæ, una leuca à dicto caſtro diſtante. In hac Cœleſyria eſt nobilis ciuitas Antiochena, cum aliis urbibus, Laodicea, Apamia, & ſimilibus. Rurſus eſt Syria Phœnicis, quæ ab Aquilone initium ſumit à riuo Valaniæ, & extenditur uſque ad montem Carmeli, ubi locus eſt qui hodie Caſtrum peregrinorum uocatur. In hac multæ ſunt ciuitates, nempe Tripolis, Berytus, Sidon, Tyrus, Acon, Capharnaum, & aliæ quædam. Habet quoque Libanum montem ſecundum aliquos, in quo thura leguntur. Porrò uocatur Syria Phœnicis à filio Agenoris, qui Tyrum inſtauratuit, & metropolim in ea prouincia conſtituit. Eſt & alia pars Syriæ, quæ Syria Damaſci appellatur, in qua Damaſcus eſt metropolis, quæ & Syria Libanica à Libano monte uocatur. Poſt Syriam Phœnicis ſequitur Palæſtina, etiam pars Syriæ in tres ſciſſa regiones. Vna uocatur Palæſtina ſine ullo additamento, habens Hieruſalem metropolim, extenditúrque uſq; ad mare mortuum, & ad deſertum Cadeſbarne. Alia eſt Palæſtina Cæſareæ, habens ſcilicet Cæſaream maritimam urbem metropolim, incipiens à caſtro peregrinorum, & excurrens contra Auſtrum uſque ad Gazam ciuitatem. Tertia uocatur Palæſtina Galileæ. Vendicat quoque ſibi nonnihil Syria de partibus Arabiæ: Nam una eſt Arabia, quæ Baſtrum habet metropolim, quæ nunc Buſrit appellatur: olim autem Oſtra fuit, cui ab occidente iungitur Traconitidis regio atq; Iturea, & ab Aquilone Damaſcus: unde & Syria Damaſci olim non raro Arabia uocabatur. Alia eſt Arabia Petrea, habens Petram metropolim, quæ olim Rabbath dicebatur, ſita ſuper torrentem Arnon. Hanc regionem olim inhabitarunt Ammonitæ, tametſi Ar ciuitas fuerit Moabitarum: fuítq; in ea regnum Seon, & regnum Og regis Baſan.

Syriæ latitudo.

Meſopotamia.

Cœleſyria.

Phœnicia.

Damaſcus.

Palæſtina.

Arabia multiplex.

Tertia eſt Arabia, quæ habet metropolim Montem regalem, qui olim erat Petra deſerti, ſita ſupra mare mortuum, continens ſub ſe montem Moab, & uocatur proprie Syria Sobal, intra cuius terminos continetur Idumæa, ſiue mons Seir. Proinde tota terra citra mare mortuum uſque ad Cadeſbarne, & aquas contradictionis uerſus mare rubrum, & per ſqualidas ſolitudines uſque ad Euphraten, eſt Arabia magna, comprehendens Mecham ciuitatem, in qua Mahumetem ſepultum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus terræ ſanctæ dicta ſufficiant: nunc de particularibus eiuſdem locis nonnihil dicemus, initium ſumpturi ab Aconenſi ciuitate maritima.

Deſcriptio Aconenſis ciuitatis.

ACON apud ueteres Ptolemais dicta eſt, & nunquam fuit terræ ſanctæ connumerata, nec à filiis Iſrael unquam poſſeſſa: tametſi tribui Aſer in ſortem ceciderit. Eſt in prouincia Phœnicis, habens ad Auſtrum montem Carmelum quatuor leucis diſtantem, ubi ultra torrentem Ciſon Elias propheta ſacerdotes Baal interfecit. Eſt hæc ciuitas Acon optime munita, cincta muris & antemuralibus, turribus, foſſis, triangularem in modum clypei habens formam, cuius duo latera iunguntur mari: tertium uero planiciem terræ reſpicit. Habet agrum fertilem, optima paſcua, uineas elegantes, & amœniſſimos hortos, in quibus diuerſi generis fructus colliguntur. Ornatur hæc urbs hoſpitali inſigni domus Teutonicæ unà cum munituſſimis caſtris: ſed & non parum commodi habet ab optimo portu maris, capaci ab Auſtro multarum nauium. Hinc uerſus Aquilonem eſt Caſale Lamberti, quatuor leucis ab Aconenſi urbe diſtans, ſub monte Saron iuxta mare locatum, uineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte ſi perrexeris in littore maris ad tres leucas, occurret caſtrum Sandalido, locus ſcilicet, ubi olim Alexander Magnus Tyrum oppugnauit. Hoc caſtrum collapſum Balduinus rex Ieroſolymitanus inſtaurans, quibuſdam nobilibus poſſidendum tradidit: nam eſt locus amœnus, abundans paſcuis, ficetis, oliuetis, & riuulis. Hinc ad unum miliare Germanicum eſt puteus ille admirabilis aquarum uiuentium, haud longe à uia quæ Tyrum ducit, de quo in cantico Salomonis dicitur, Aquæ quæ fluunt cum impetu de Libano. Sunt autem quatuor fontes, quorũ unus eſt præcipuus, habens tam in longum quàm latum XL cubitos, ut ego ipſe utrunq; latus dimenſus ſum. Alii uero tres habent circiter XXV cubitos in unoquoque quadrati latere: & ſunt omnes duriſſimis incluſi lapidibus, atque opere inſolubili offirmati. Hinc uarii deducuntur riui & aquæductus, unde ferè tota planicies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parum incrementi in fructibus percipit. Cæterum diſtant hi fontes à mari paulo amplius quàm ſit iactus arcus, & in hoc tam Anguſto ſpatio ſex molares impellit rotas. Ab hoc fonte ſpatio dimidii miliaris Germanici diſtat Tyrus urbs nedum in profanis, uerum & in ſacris literis celebratiſſima, in qua ueteris ſuæ maieſtatis adhuc plurima uiſuntur ueſtigia. Hanc primum aiunt conditam à Tigra filio Iaphet, ſed à Phœnice inſtauratam. Magnum habet murorum ambitum, & ut mihi probabile eſt, amplior & maior eſt ciuitate Aconenſi: formam habet rotundã, rupi duriſſimæ inſidens, & undique mari circundatur, niſi quòd à fronte ciuitatis, hoc eſt, ab oriente patet aditus, quem primo Nabuchodonoſor, & deinde Alexander Magnus fecerunt,

Tyri celebritas.

fecerunt,urbem continenti contiguam reddentes:uerum is introitus hodie munitus eſt quadruplici muro fortiſſimo,ſpiſſo & alto, XII turribus & propugnaculis intra eos collocatis. Huic tam forti ædificio adhæret Aex caſtrum munitiſſimum,in rupe & corde maris ſitum,ſeptum turribus,& ornatum palatiis egregiis:crederes,ſi illud uidiſſes,nulla potentia facile expugnabile. Eſt ſedes Archiepiſcopalis in hac urbe,habens ſub ſe eccleſias Sidonienſem,Aconenſem,Paneenſem,& Berytenſem. Ante portam eius orientalem ad iactum duarum ſagittarum oſtenditur locus in quo Chriſtus prædicauit, & ubi mulier extulit uocem de turba dicens,Beatus uenter qui te portauit. A Tyro tribus ferè leucis Aquilonem uerſus miſcetur Eleutherus fluuius mari magno, ab Ituræa ſeu Galilæa gentium prorumpens,de quo mentio fit in libro Machabeorum. Hinc ad tres leucas eſt Sarepta Sidoniorum, ubi Elias propheta olim ſuſcitauit à mortuis filium mulieris Sareptanæ. Habet hodie locus ille uix octo domos:at ruinæ adhuc cernuntur,antiquæ ſuæ magnificentiæ indices. Ab eo loco ſunt tres leucæ ad Sidonem magnam Phœnicis urbem:licet & ipſa pro magna parte in ruinis hodie iaceat. Situs eius eſt ferè ſub Antilibano,habens hinc & hinc caſtra natura & arte munita:nam unum ad Aquilonem urbis extructum eſt in rupe maris, ídque à peregrinis,qui ex Teutonia illuc uenerunt. Aliud uerſus Auſtrum in colle eſt collocatum,quod milites templi unà cum alio caſtro & ciuitate inhabitant. Adiacens terra fertilis eſt,producítq; cannas mellis. Mons Antilibanus diſtat à Sidone una leuca ad orientem,initium ſumens à fluuio Eleuthero, & uergens uſque ad Tripolim,quinque ſcilicet laucarum ſpatio, nec recedit à mari ultra tres leucas, licet in quibuſdam locis mare ipſum contingat. Abundat optimis uineis. Vltra Sidonem ad nouem leucas eſt Berytus ciuitas Epiſcopalis. Hinc per ſex leucas ſupra mare eſt Biblium ciuitas,Patriarchatui Antiocheno ſubiecta,de qua in Ezechiele fit mentio,uocatur autem hodie Giblec,& eſt admodum parua. Hinc ſunt ſex leucæ ad ciuitatem Botrum,quæ antequam per magiſtrum templi deſtrueretur ualde opulenta fuit, in uino optimo reliqua loca excellens. Hinc ad tres leucas eſt caſtrum Neuphrus,quod ferè totum mari alluitur,& habet trigin ta fortes turres,principi Antiocheno ſubiectum. Hinc eſt iter trium leucarum ad Tripolim,urbem inſignem,quæ ut Tyrus ferè tota mari circundatur. Habitant in ea Græci,Latini,Iudæi,Armeni,Maronitæ,Saraceni,Neſtoriani,& aliæ mul tæ & uariæ gentes. Paratur in ea urbe annuatim magna copia ſericeorum pannorum,habétque incredibilem numerum hominum,qui ſoli ſerico texendo ua cant. Terra quoque adiacens prorſus dici poſſet paradiſus domini, adeo amœna eſt & fertilis in uineis,oliuetis,ficetis,& reliquis arboribus. Diſtat ab hac urbe Libanus tribus leucis,ad cuius pedem oritur fons hortorum, fluens impetu de Libano,ut in Cantico Salomonis dicitur,habens quidem ſcatebram humilem,ſed illico tumeſcens fit fluuius magnus, irrigans & fœcundans omnes hortos, & totam regionem,quæ eſt inter Libanum & Tripolim. A Tripoli per duas leucas eſt mons Leopardorum,rotundus & altus, una leuca à Libano diſtans. Habet hic mons in pede Aquilonari ſpeluncam,in qua monumentum cernitur XXVI pedum longitudinis,frequentatúrque deuote à Saracenis, qui putant illic Ioſue ſepultum. Hinc uenitur ad caſtrum Arachas & Sycon oppidum, & deinde ad

Sarepta. Sidon. Berytus. Biblium. Botrum. Tripolis. Libanus.

Aradium, quod & Antheradum appellatur, undique mari cinctum, quinque
Antheradú. diætis à Tyro distans. Condidisse dicitur hanc ciuitatem Aradius filius Chanaan post diluuium, sicut & Sidon filius Cham ædificauit Sidonem, & Aratheus Arathan, & Syneus Synochin, qui in hac terra manserunt, & pyramides atque mirabile sepulchrum post se reliquerunt stupendæ magnitudinis, habens XX cubitos in longitudine. Cernuntur autem istæ pyramides una leuca ab Antherado, & sunt compactæ ex maximis lapidibus, quorum multi excedunt staturam hominis. A latere Antheradi orientem uersus sunt parua quædam montana, uocatúrque terra illa terra Asisinorum. Scribit Clemens diuum Petrum Antheradi aliquandiu euangelium prædicasse, cum Antiochiam petere uellet. Ab Antherado per septem leucas est castrum Margath, una leuca à mari distans, munitum & in altissimo monte situm, habens è uicino ciuitatem Valaniam, quod fratres de hospitali sancti Ioannis inhabitant. Cæterum episcopatus qui fuit in Valania, propter Saracenorum insultus translatus est in hoc castrum. Hucusque extenditur regnum Ierosolymitanum, & incipit principatus Antiochenus, quem fluuius quidam Valania nomine, à montibus haud longinquis prorumpens, disterminat à regno terræ sanctæ. Et hoc est itinerarium primum quod feci in terra sancta, ab Aconensi scilicet ciuitate, usque ad fluuium Valaniam, quod in octo diebus mediocri gressu confici potest. Porrò à Valania usque ad Antiochiam sunt quatuor diætæ.

Iter ab Acone uersus Boream.

NVNC iterum ad Aconensem ciuitatem redeuntes, iter aliud describemus, quod scilicet uersus Boream uergit. Igitur ab Acone soluentes, uenimus ad castrum Monsseret nominatum, distans ab illa ciuitate quatuor leucis, quod fratres Teutonici aliquando inhabitarũt, sed nunc desolatum iacet. Inde si per quatuor
Thoron. leucas cœptum iter prosequaris, occurret Thoron castrum munitissimũ, distans à Tyro septem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios extruxit. Ab hoc
Assor. loco sunt quatuor leucæ usq; ad Antiopiam, quæ ciuitas olim Assor uocata fuit, quam rex Iabin olim inhabitauit, contra quem & alios uiginti quatuor reges Iosue iussu diuino admonitus pugnauit. De hac ciuitate dicitur Iosue septimo, quòd solam Assor munitissimam uorax flamma consumpserit. Porrò ruinæ eius usque in hodiernum diem attestantur priscam magnificentiam. Distat autem à
Bellena. Tyro octo leucis orientem uersus. Hinc sex leucis contra Aquilonem est Bellena ciuitas, in pede montis Libani sita, quæ ut ex libro Iudicum colligitur, olim
Dan. Lachis dicebatur. Cúmque eam filii Dan cepissent, uocauerunt eam Lesedàm, quæ tamen aliquando Dan simpliciter nominatur, secundum illud, Congregatus est Israel à Dan usque Bersabee. Est enim Dan illa terminus terræ sanctæ uersus Septentrionem, Bersabee uero est limes contra Austrum. Cæterum cum Philippus esset tetrarcha Ituræ & Traconitidis regionis, uoluit ciuitatem istam Bellenam suo nomine Cæsaream Philippi nominari, quæ prius à Græcis Panneas appellata fuit. Non longe supra hanc ciuitatem oriuntur duo fontes,
Iordanis origo. nempe Ior & Dan, qui in pede montis Libani ante portam ciuitatis conuenientes, Iordanem fluuium efficiunt. Sunt tamen qui alium ortum Iordanem habere asserunt. Nam aiunt ab oriente per subterraneũ meatum riuum quendã deferri,

deferri, cuius fons ab isto loco centum & uigintiquinque stadiis distat, qui Syala uocatur, & est semper plenus nunquam effluens, sed quantum aquæ per scatebram suscipit, tantum per abditam uoraginem in Dan transmittit, id quod per paleas immissas probatum affirmant. Saraceni tamen fontem illum primũ non Syalam sed Medan uocant, hoc est, aquas Dan: nam מי id est me, lingua illorũ, quæ Hebraicæ affinis est, aquas significat. Porro Mattheus locum istum uocat Magedan, & Marcus Dalmanuta, & est in Traconitidis regione. Iordanis itaq; fluuius, ut iam diximus, ante portam ciuitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus nascens, post longos circuitus quos facit, inter Capharnaum & Corozain in mare Galilææ labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galilææ in quandam uallem receptus, stagnum quoddam efficit, præsertim tempore resolutionis niuium à Libano defluentiũ, quod hodie aquas Maron uocant, ubi scilicet olim Iosue cum Iabin rege Assor dimicauit. Hoc stagnum tempore æstiuo pro maiori parte exiccatur, & crescunt ibi arbusta & herbæ diuersæ, in quibus latitant leones, ursi, & aliæ bestiæ. Porrò ultra Iordanem sunt uarii montes, nempe mons Seir, mons Hermon, mons Libani, & mons Galaad, qui tamẽ omnes sunt unus mons cõtinuus, nisi quòd in diuersis locis diuersa sortitur nomina. Mons Galaad est altissimus, & uidetur reliquorum caput esse ob sui eminentiam, & huic coniungitur mons Seir, quem Esau inhabitauit, cecidítque in sortem dimidiæ tribus Manasses. Huic iterum iungitur mons Hermon qui circuit Traconitidem regionem, & perueniens usque Damascum copulat se Libano inter Bellenam & Damascum. Nec est Libanus ullo in loco eminentior quàm sit supra hanc ciuitatem, ut etiam iuxta Tyrum uideri possit XL leucarum spatio, siue quinque diætarum itinere. Sub Libano est Antilibanus. Prætera ualles quæ circa Libanum inueniuntur, sunt supra modum fertiles & cultæ, abundantes pascuis, uineis, hortis & pomeriis. Habitatores uero illorum locorum sunt Maronitæ, Græci, Armeni, Nestoriani, Iacobini & Georgiani. Hæc de itinere quod ab Aconensi urbe uersus Boream tendit, dicta sufficiant. Nunc aliud iter prosequamur, quod scilicet ab Acone uersus Vulturnum ducit.

Mare Galilææ & Tyberiadis idem.

Montes Galaad, Seir & Hermon.

Iter ab Acone uersus Vulturnum.

IGITVR ab Acone quatuor leucarum spatio est castellum Indi, dictum Saron in mõtanis situm, quod fuit domus fratrum Teutonicorum, sed modo in ruinis iacet. Hinc ad leucam unam est castrũ regium, omnibus abundans bonis, sed à Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco si destinatum iter prosequaris, exactis quatuor leucis, uenies contra aquas Maron, ubi est uallis in qua Eber Cineus tetenderat tabernaculum haud longe à ciuitate Assor, cuius uxor, nempe Iahel, Sissaram principem militiæ Iabin regis Assor, clauo in tabernaculo per tempora fixo interfecit. Ab ista ualle usq; ad castrum Sabul, quod Saraceni Zabul uocant, à quo terra illa Zabul uocatur, sunt leucæ tres. A quo si uersus Austrum per tres leucas perrexeris, occurret castrum & ciuitas Sephet, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi. Castrum est firmissimum & elegans, in altissimo monte situm, sed per Soldanum captum, & hodie in magnam Christianorũ iacturam ab illo possidetur, unde totam Galilæam, hoc est tribum Zabulon, Neptalim, Aser, Isachar, Manasse, & omnem terram usque ad Tyrum &

Sabul.

Castrum Sephet.

Cedes

Sidonem ſubactam tenet. Inde contra Aquilonem ad quatuor leucas eſt Cedes Neptalim, quæ fuit ciuitas fugitiuorum in tribu Neptalim. & abundat omnibus bonis. Monſtrantur illic magnæ ruinæ, & ſepulchra pulcherima antiquorum. De caſtro Sephet per tres leucas in deſcenſu montis contra orientem ad iactum lapidis à mari Galilææ, eſt mons ille quem toties ſeruator noſter Chriſtus aſcendit, in quo fecit ſermonem illum ſalutarem, quem diuus Mattheus deſcribit, & in quo de quinque panibus & duobus piſcibus ſatiauit quinque milia hominum. In hunc quoque montem fugit, cum populus eum uellet facere regem: ibi docuit diſcipulos orare, ubi & ipſe ſæpe pernox fuit in oratione. Ibi à Centurione fuit interpellatus pro puero paralytico curando. Hic quoque uenit ad eum multitudo languentium, & ſuo tactu mundauit leproſum. Ab hoc monte uideri poteſt totum mare Galilææ, Iturea & Traconitidis regio uſq; ad montem Libanum. Continet longitudo eius duos iactus arcus, latitudo uero habet ſolum iactum lapidis: totus eſt herboſus & amœnus. In pede huius montis paululum à mari oritur fons uiuus, quem quidam ſomniant uenam eſſe Nili: Ioſephus uero appellat eum Capharnaum, à quo etiam tota illa regio uſque ad Iordanem per tres leucas Capharnaum nominatur. Ab hoc fonte ſi ieris per uiginti paſſus ſupra mare Galilææ, eſt locus ubi Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam ſtetit in littore, dicens diſcipulis piſcantibus, Pueri nunquid pulmentarium habetis? Ab eo loco orientem uerſus per unam leucam eſt Capharnaum ciuitas quondam glorioſa, ſed nunc uicus humilis, uix ſeptem habens caſas piſcatorum, ut adimpleretur uerbum Chriſti ita loquentis, Et tu Capharnaum, ſi in cœlum aſcendes, uſque ad infernum demergeris. Ab hoc loco ſunt tres leucæ ad aſcenſum montis Sanir, ubi ſcilicet eſt introitus Idumeæ. Et ſuperatis iterum tribus leucis, occurret Cedar ciuitas glorioſa, iuxta montem Sanir infimo loco contra orientem ſita. Per hanc ciuitatem & per littus maris Galilææ tranſit uia ducens ad occidentem, quam Iſaias uocat uiam maris, quòd trans Iordanem in Galilæa gentium iuxta littus maris procedat. Ab hoc loco, ubi Iordanis mare influit, uſque in Cedes Neptalim ſunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris eſt Maron aquarum, uallis quædam ſic uocata, per quam tranſiens Iordanis curſum ſuum uerſus orientem flectit. Proinde à ciuitate Corozaim, & oſtio fluuii Iordanis contra Aquilonem ſunt quatuor leucæ ad Suetã ciuitatem, unde fuit Baldad Suites. Monſtratur ibi pyramis beati Iob. Ad huius loci campeſtria conueniunt Saraceni ex diuerſis regionibus, à Syria, Meſopotamia, Moab & Ammon, toto æſtatis tempore illic nundinas facientes, regionis amœnitate illecti. A ciuitate Corozaim uerſus orientem quatuor ſunt leucæ ad ciuitatem Cedar, in alto monte ſitam, quam Ioſephus Camelam uocat, eo quòd mons ille Cameli formam præſefert. Hic notabis, totã illam terram quæ eſt ultra Iordanem, in littore eius orientali, uocari Traconitidis regionem, & planiciem Libani & Boſram, uſque ad montem Libani: littus uero occidentale appellatur Galilæa gentium, Iturea, Zabul, Decapolis, & uia maris. In traconitide eſt terra Huſſ, quæ beati Iob principatus olim fuit.

Mons Chriſti

Capharnaũ

Mons Sanir

Cedar

Sueta

Huſſ

Iter ab Acone uerſus orientem.

AB ACONE quinque ſunt leucæ ad uallem fortem Aſer, quæ tenditur uſque

uſque ad mare Galilææ. Hinc tres ſunt leucæ ad Naſon uillam Neptalim, de qua in Tobia, Hinc tres ſunt leucæ de Dotaim caſtrum ſub monte Bethuliæ, ubi Ioſeph errauit cum quæreret fratres ſuos. Hinc tres ſunt leucæ ad ciuitatem Neptalim, quæ nunc Syziż uocatur, unde Tobias fuit. Hinc tres leucæ ſunt ad Bethſaidam, patriam Andreæ & Petri. Hinc iterum tres leucæ numerantur ad Magdalum caſtrũ Mariæ Magdalenæ. Inde uenitur ad terram Geraſenorum, in qua multæ ſunt ciuitates & oppidula, ubi etiam mons Hermon in dimidia tribu Manaſſe in altum erigitur. Caſtrum ſeu oppidum Dotaim ſitũ ſub monte Bethuliæ, eſt admodum amœnum: nam habet circumiacentes uineas, oliueta & ficeta, abundátque paſcuis pinguibus: ubi & uſque in hodiernum diem oſtenditur ciſterna (ſi incolis fides ſit habenda) in quam Ioſeph miſſus fuit. Per hunc locum tranſit iter à Syria in AEgyptum iuxta montes Bethuliæ per campum Eſdrelon, procedens ſub monte Thabor ad ſiniſtram, & inde per campum Magedo aſcendit in montem Ephraim, tranſiens per Ramatha Sophim, & tandem ducens in AEgyptum. A Naſon tribus leucis ad orientem, & à Dotaim tribus leucis ad Aquilonem eſt ciuitas Neptalim, de qua fuit Tobias, quæ tempore excidii Hieroſolymitani Ionapa creditur uocata. A Neptalim tres ſunt leucæ ad Bethſaidam in angulo maris Galilææ, habétque hodie uix ſex domos. Hinc ad tres leucas contra meridiem eſt Magdalum caſtrum, ſitum in littore maris, diſtans à Bethania tribus leucis contra Vulturnũ. Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ plurima caſtella & ciuitates, nempe Suuetha, Theman, à qua Eliphaz Themanites, Gereſa, à qua terra Geraſenorum, quæ in littore maris Galilææ ſub monte Seir contra Tyberiadem eſt ſita, licet paululũ declinet ad Aquilonem. Eſt autem tota illa terra ultra mare Galilææ montoſa, erátque olim de regno regis Baſan, continens montem Seir: nam & Seir & Hermon inter illa montana comprehenduntur, ceſſitque hæc terra dimidiæ tribui Manaſſe. Hodie uero Saraceni eam inhabitant, Eſt & alius mons Seir iuxta deſertum maris rubri Pharan, ubi Codorlaomer & alii reges cum eo percuſſerunt Choræos, qui habitabant in monte Seir, quem Eſau & poſteri eius inhabitauerunt. Sunt tamen qui dicunt Eſau utrunque inhabitaſſe montem, & utrique nomen dediſſe. Nam cum Iacob proficiſceretur in Meſopotamiam, Eſau habitabat cum patre ſuo in Berſabee, & aſſumptis omnibus ſuis receſſit ultra Iordanem, quod hinc patet, quia dicitur Gen. XXXIII, Cũ Iacob tranſiſſet Phanuel, ortus eſt ei ſol, & eleuans oculos uidit uenientem Eſau. Oſtenditur autem hodie locus Phanuel ultra Iordanem ad orientalem plagam. Quod ſi Eſau tunc alterum montem Seir inhabitaſſet, non tam ſubito occurrere potuiſſet fratri ſuo Iacob, cum mons ille à loco Phanuel plurimum diſtet, quippe qui tribus diætis à mari mortuo in ulterioribus locis abeſt. Proinde hæc locorum mutatio uidetur illum conſequuta propter diuerſas uxores, quas paſſim ex alienis gentibus duxit. Nam cũ filiam Iſmael ſororem Nabaiath accepiſſet, cœpit habitare in monte Seir, qui eſt iuxta deſertum Pharan, in confinio illo, ubi ſocer eius Iſmael habitauit, de quo in Geneſi dicitur, Factus eſt uir gnarus ſagittandi, moratúſque eſt in ſolitudine Pharan. Deinde duxit & alias uxores de filiis Euei Chananei, qui habitabant iuxta mõtes Gelboe non longe à mari Galilææ, ubi mons quidam ad eius

Dotaim.
Neptalim.
Bethſaida.
Magdalum.
Neptalim.
Bethſaida.
Magdalum.
Mons Seir.
Phanuel.

inhabitatione denominata est Seir, quem scilicet tunc possedit cum Iacob è Mesopotamia rediret: id quod & hinc probari potest, quia cum Iacob timeret occursum fratris sui, occurrerunt illi angeli dei, ut trepidum corroborarent, quos appellauit Mahanim, hoc est castra: unde & locus ille Mahanim cœpit uocari: Mōs Galaad. constat autem locum illum esse in mōte Galaad, qui tribui Gad cessit in sortē. Mons itaq; Seir qui est in tribu Gad, non longe abest à montibus Gelboe atq; Bethsan ciuitate Bethsan, ubi scilicet Iordanis ingreditur mare Galilææ, à quo loco littus Iordanis orientale est duarum tribuum & dimidiæ usque ad campestria Moab sub monte Abarim. A quo si ulterius in eiusdem fluuii littore contra Austrum Petra deserti procedas, transibis terram Moab usque ad petram deserti, quæ nunc Krac dicitur, cui pars quædam terræ Ammon succedit, pertingens ad mare mortuum, & hinc usque ad montem Seir qui coniungitur deserto Pharan iuxta Cadesbarne, habens à latere desertum Sinai. Iter ab Acone uersus Eurum.

NVNC ALIAM prosequamur lineam, ab Acone scilicet consueto more exordium facientes, & contra Eurum iter dirigentes. Igitur si ad hanc plaCana Galilææ. gam gressum moueris, primo occurret Cana Galilææ, IIII distans leucis ab Acone. Hinc sunt duæ leucæ uersus meridiem ad uillam Ramam nomine, quæ sita est sub monte qui Nazaret usq; pertingit. A Rama est una leuca & dimidia ad uillam quandam quæ olim grandis fuit uocata Abelina, distans à Dotaim media leuca uersus oriētem, de qua in libro Iudith fit mentio. De Abelina est una Bethulia. leuca ad montem Bethuliæ, ubi Iudith occidit Holofernem, qui mons per totam ferè cernitur Galilæam, habens adhuc pulchra quædam ædificia, sed plures ruinas. A Bethulia est una leuca ad ciuitatē Tyberiadis, eundo scilicet inter orientem & Austrum supra mare Galilææ, à qua mare Galilææ dictum est mare Tyberias olim Cinereth Tyberiadis. Hæc olim uocata est Cinereth, & ab ea mare Cinereth, sed ab Herode instaurata in honorem Tyberii Cæsaris, Tyberias est uocata. Habet solū Decapolis. fertile & pingue, terminatúrque ad eam regio Decapoleos, de qua Iacobus patriarcha Ierosolymitanus sic ait in libro quē de terra sancta composuit, Regionis Decapoleos fines sunt mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc est latitudo eius. In longitudine uero incipit à ciuitate Tyberiadis, & uergit per littus maris Aquilonare usque in Damascum. Dicitur autem Decapolis à decem principalibus eius ciuitatibus, quarum nomina sunt hæc, Tyberias, Sepheth, Cedes, Neptalim, Assor, Cæsarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethsaida, Corozaim & Bethsan, quæ etiam Sitopolis est appellata. A Tyberiade contra occidentem sunt sex leucæ, & à Cana Galilææ, contra Austrum ad Sephoron. Sephoron oppidum & castrum, unde Ioachim pater beatæ uirginis oriūdus putatur, & est in tribu Aser iuxta uallē Carmelon. A Sephor sunt tres leucæ con-Nazareth. tra Austrū ad Nazareth ciuitatē Galilææ, ubi Christus cōceptus & educatus fuit Distat ab Acone septem leucis. Extra eam ciuitatē ad spatium unius stadii est locus, quē appellant saltū domini, ubi Iudæi uolebant Iesum præcipitare, sed subito elapsus manibus eorū, in latere montis opposito inuentus est. Ab isto mō te uidetur mons Thabor & Hermon, uilla Endor, Naim & Iezrael, atq; ferè tota planicies cāpi Esdrelon. A Nazareth duabus leucis uersus oriētem est mōs Thabor, in quo dominus transfiguratus fuit. Sunt in eo adhuc ruinæ uariæ palatiorum

palatiorum & turrium,quæ hodie ſunt latibula leonum & aliarum beſtiarum. In pede Auſtrali huius montis contra uillam Endor prope uiam quæ ducit à Syria in AEgyptum,eſt locus ubi Melchizedec dicitur occurriſſe cum pane & uino Abrahæ redeunti à cæde,IIII Regum. In pede uero eius orientali deſcendit torrens Ciſon,iuxta quem Barac pugnauit contra Siſaram & in fugam uertit. Colligitur autem torrens iſte de aquis pluuialibus quæ defluunt à montibus Thabor & Hermon,& præcipitatur in mare Galilææ. A monte Thabor contra Eurum eſt una leuca ad uillam Endor,quæ ſitum habet iuxta montẽ Hermonim,qui tamen non eſt mons proprius & diſtinctus,ſed iugum quoddam humile ſeu tumor quidam à monte Hermon contra montem Thabor procedens. Eſt & alius mons Hermon minor,qui diſtat à Nazareth duabus leucis, à monte uero Thabor uerſus Auſtrum paulo plus una leuca,in cuius latere Aquilonari eſt ciuitas Naim,ubi dominus filium uiduæ unicum à mortuis ſuſcitauit. Extenditur autẽ mons ille in longum ferè quatuor leucis contra mare Galilææ,deſinens non longe ab eo loco ubi Iordanis ex mari Galilææ egreditur.

Endor.

Mons Hermon.

Naim.

Iter ab Acone uerſus Notum.

DESCRIBEMVS nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo ſcilicet ab Acone contra Notum. Igitur ab Acone quatuor ſunt leucæ ad torrentem Ciſon,ubi Elias occidit ſacerdotes Baal,& is torrens paruo exacto terræ ſpatio intrat mare magnum,tribus ſcilicet ferè leucis ab Acone. Et licet iam dixerimus hunc torrentem in mare Galilææ deferri,tamen cum locus eius originis ſit aliquanto eminentior,fluit in diuerſas plagas,partim ſcilicet contra orientem in mare Galilææ,& partim contra occidentem in mare magnum: & ita duo ſunt torrentes ſeu riui,ſed ab uno loco originem ducentes. Ille tamen Ciſon qui fluit ad occidentem,colligit plures aquas,quia à monte Ephraim, & à locis Samariæ propinquioribus atque à toto campo Eſdrelon,confluunt plurimæ aquæ & recipiuntur in hunc unum torrentem. A loco interfectionis ſacerdotum Baal ſunt tres leucæ contra Auſtrum ad caſtrum Cain: à quo rurſum uerſus Auſtrum ad Magedo ſunt ſex leucæ,quod hodie Subimbre uocatur, ubi rex Ioſias occiſus fuit à Pharaone rege AEgypti. Et aduerte quòd campus iſte Magedo,Eſdrelon & planicies Galilææ ſunt ferè unus & idem campus: ſed nomina illa hodie omnia in obliuionem abierunt,uocatúrq; campus Sabæ,à quodam caſtello quod Saba nũcupatur,diſtans à ciuitate Aphec quantus eſt iactus arcus. Cingitur campus ille ab oriente mari Galilææ & Iordane,ab auſtro monte Ephraim & Samaria,ab occidente partim monte Ephraim & partim monte Carmelo,ab Aquilone montibus planiciei & Libano,uidetúrque iuxta longitudinem habere X leucas, & iuxta latitudinem ſex. De monte Cain contra orientem ſunt duæ leucæ ad Caſale Meſra,& una leuca contra Auſtrum ad caſtellum quod Saba uocatur,ad cuius occidentale latus extra uiam quæ ducit in Iezrael ad dexteram,oſtenduntur ruinæ ciuitatis Aphec,ubi Syri pugnauerunt contra regem Achab,quando dixerunt, dii montium dii deorum, pugnemus contra eos in uallibus. De Aphec ad unam leucam contra orientem ſiniſtram uerſus,extra uiam quæ ducit Iezrael,in latere Auſtrali montis Hermon, eſt ciuitas Suna,celebris miraculo quod per Eliſæum dominus in ſuſcitatione pueri

Duplex torrens Ciſon.

Magedo.

Campus Sabæ.

Aphec.

Suna.

mortui fecit. A Suna XI ſunt leucæ ad ciuitatem Bethſan, eundo contra orientẽ, & parũ declinando ad Auſtrum, inter montem Gelboe & Iordanẽ. Diſtat autẽ media leuca à Iordane. In huius murũ ſuſpenderunt Philiſtini cadauera Saulis & filiorum eius, quos occiderunt in monte Gelboe. Hæc Bethſan ſecundum Ioſephum alio nomine uocatur Sitopolis. Iuxta hanc ciuitatem eſt mons Gelboe, extendens ſe uerſus occidentẽ uſq; in Iezrael ad duas leucas. A Bethſan ſunt duæ leucæ uerſus occidentẽ ad Iezrael, quæ olim erat una ex ciuitatibus regalibus in Iſrael: ſed hodie uix habet XX domos, uocatúrque Zaracin, in pede montis Gelboe ad occidentẽ ſita. Ante cuius introitũ eſt ager Nabot. Et nota quòd hi duo montes, Hermon & Gelboe, iacent in una linea meridionali, Gelboe quidem ad Auſtrum, & Hermon ad Aquilonem, intercepto duarum leucarum ſpatio inter eos. Longitudo uero eorũ eſt ab oriente in occidentẽ, terminantúrque ambo ab oriente in Iordanem. Porrò longitudo eorũ deſcribitur eſſe undecim leucarum. In ualle uero ſeu planicie intermedia deſcribuntur multi commiſſi conflictus. Ibi enim pugnauit Gedeon contra Madian: & Saul contra Philiſtæos, Achab contra Syros, & modernis tẽporibus Tartari ibi conflixerũt cum Saracenis. Notandum quoq; hic, ſupra regionem Traconitidis eſſe alium montem Hermon iuxta montem Sanir, de quo ſcriptura in multis locis mentionẽ facit, & eſt multo maior & altior illo de quo hic ſcripſimus. Cæterum in planicie quæ eſt inter iſtos montes, incipit conuallis, quæ ob ſui amœnitatem dicitur illuſtris, extenditúrq; in longũ per totũ deſcenſum Iordanis uſq; ad mare mortuũ: & prius quàm dominus ſubuerteret Sodomã & Gomorrã erat uallis illuſtriſſima, aquis irrigata ut paradiſus dei. Habet Iezrael pulchrũ proſpectum per totam Galilæam uſque ad Carmelum & montes Phœnicis, montémq; Thabor & Galaad. Ante montem Galaad uerſus Iezrael, quæ eſt in latere Auſtrali montis Gelboe, tranſit uia plana de Iordane in Salim ubi erat Ioannes baptizans. Nec eſt uerum, ut quidam putant, neque roré neque pluuiã deſcendere ſuper montes Gelboe, cum in memetipſo anno domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio, & pluuiã & rorem in illo monte ſim expertus. De Iezrael ſunt IIII leucæ contra Auſtrũ ad oppidum * Ginũ, ſitum in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sunt autẽ à Gino ad Iordanem VII ferè leucæ eundo uerſus orientẽ, & loco illi coniungitur ab Auſtro terra Taphue. A Gino contra Auſtrũ ſunt IIII leucæ ad ciuitatem Sebaſten, quæ olim Samaria fuit dicta, caput regni decem tribuum, quod regnũ Iſrael dicebatur. Nunc uero peccatis hominũ exigentibus pauculas habet domos unà cum eccleſia in honorẽ diui Ioannis baptiſtæ extructa, ſed quã Saraceni ſibi uſurpauerũt. Eſt & alia eccleſia in ſupercilio mõtis, ubi palatiũ regis fuit, ſita, quam Græci monachi Chriſtiani inhabitant, à quibus humaniter fui ſuſceptus. Non facile dixero quales & quantas ruinas in hoc loco uiderim, ut etiã longe excedant ruinas quæ Ieroſolymis cernũtur. In mõte uidentur adhuc columnæ marmoreæ, quæ ſuſtentabãt regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitum huiuſcemodi inueniuntur ſtantes columnæ, quæ platearũ ſuſtinebant teſtudines. Situs huius deuaſtatæ ciuitatis eſt pulcherrimus, nam inde liber patet aſpectus uſque ad mare Ioppe, & ad Cæſaream Paleſtinæ, ad montem Ephraim, & ad Carmelum maris: abundat quoq; hortis, fontibus, oliuetis,

Iezrael.

Mõs Gelboe

Mõs Hermõ

Vallis illuſtris.

Alii, Gelim.

Samaria.

oliuetis,& omnibus bonis neceſſariis. A Samaria contra orientem ſunt tres leucæ ad Therſam ciuitatem, ſitam in alto monte, in qua reges Iſrael ante extructionem Samariæ aliquanto tempore regnauerunt, erátque in ſorte Manaſſe. Thesa.
A Therſa ad orientem, in uia quæ ducit ad Iordanem, eſt terra Taphue, ſex diſtans à Therſa leucis,& eſt quoque de ſorte Manaſſe. A Samaria contra Auſtrum iuxta uiam quæ ducit Sichem ſunt duæ leucæ ad Bethel in alto monte ſitam, in quo Ieroboam filius Nabat poſuit unum de uitulis aureis, quibus peccare fecit Iſrael. Bethel.
Inde ad mediam leucam uerſus ſiniſtram, eſt mons alius nomine Dan, ſupra ciuitatem Sichem, in quo ſecundum quoſdam alius uitulus aureus poſitus fuit. Diuus uero Hieronymus putat eum conſtitutum fuiſſe in ciuitate Dan, quæ nunc Belenas & Cæſarea Philippi uocatur. Inter iſtos duos montes ſita eſt ciuitas Sichem, quæ hodie Neapolis uocatur, amœnitate & deliciis nullo loco inferior. Dan Sichm.
Haud longe à porta eius Auſtrali eſt fons Iacob in uia quæ ducit Ieruſalem, ubi dominus ſedens ſuper puteum, potum poſtu lauit à muliere Samaritana. Supra fontem iſtum ad dexteram eſt mons excelſus habens duo capita, quorum unus eſt mons Garizim, alius mons Ebal, de quibus in Deuteronomio legimus. Ad ſiniſtram uero fontis huius ſunt ruinæ magni oppidi, ubi cernuntur lapides marmorei, & integræ quædam columnæ, aliáque magnorum & collapſorum palatiorum indicia. Locus quoque ipſe mirum in modum eſt fertilis,& ſolum fœcundum. Diſtat ab his ruinis Neapolis uno ſtadio, putóque fuiſſe oppidum Thebes. Huic fonti adiacet prædium quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, uallis ſcilicet quædam longa & fertilis. A Sichem numerantur quatuor leucæ contra Auſtrum ad Lemnam, caſale ualde pulchrum, ſitum iuxta uiam ad dextram, quæ ducit Ieruſalem. Lemna.
Eſt & alia Lemna ciuitas in tribu Iuda, hæc autem eſt in tribu Ephraim. A Lamna eundo cõtra Auſtrum ſunt IIII leucæ ad oppidum Magnas nomine, quod fuit terminus Magnas.
Auſtralis tribus Ephraim, hodie uero dicitur Bira, & eſt de dominio militiæ tẽpli. A Magnis uerſus Auſtrum eſt una leuca ad Gabaa Saulis, ubi oppreſſa fuit Gabaa
uxor Leuitæ, & ob facinus illud ferè tota tribus Beniamin deleta, ubi & Saul filius Kiſch primus rex Iſrael natus fuit. A Gabaa euntibus una leuca contra Auſtrum occurrit Rama ciuitas, ſed quæ hodie eſt uilla, ſita in monte ad ſiniſtram itineris ducentis in Ieruſalem. Rama.
Hinc tres ſunt leucæ eundo contra Auſtrum ad ciuitatem Ieroſolymitanam, de qua infra. Hic uero reuertar ad Sichem, & deſcribam iter quod ab ea ducit uerſus orientem. Itaque à Sichem uerſus orientem, ad Iordanem procedendo, quatuor ſunt leucæ ad Ennon oppidum bene munitum atque optimis abundans terræ naſcentibus: fuit autem de ſorte Ephraim. Ennon.
Ab Ennon contra orientem quatuor ſunt leucæ ad Phaſelum caſale, ſitum in deſcenſu montis Ephraim, tribus leucis à Iordane in campeſtribus, ubi torrens Charith deſcendit de monte, in quo loco manſit Elias, quando corui ei deferebant cibum mane & ueſpere. Sunt & aliæ uillæ in terra ſancta quæ Rama uocantur, una iuxta Thecuam in uia qua itur in Hebron, alia in tribu Neptalim non longe à caſali Sephet, tertia in Silo. Et omnes iſtæ uillæ iacent in collibus excelſis: nam Rama excelſum interpretatur. A Phaſello ad ſiniſtram una leuca uerſus terram Taphue, eſt caſtrũ Dooch, ubi Tholomus Dooch.

filius Abochi insidiose cepit Simonem Machabæum. In loco isto conspicitur terra Galaad, & duarũ tribuum atq; dimidiæ, terra Esebon & montana Moab, mons Abarim & Phasga atque Nebo: & descenditur hinc in campestria Iordanis, quæ loca sunt plana usque in Iericho, & ultra per totum descensum Iordanis usq; ad mare Salinarum. Sciendum etiam quòd ab ortu Iordanis sub monte Libano usque ad desertum Pharan per centum ferè miliaria, Iordanis ipse in utraque ripa campos habet latos, & amœnos atque prata uirentia, positis hinc inde altissimis montibus, in quos hæc arua desinunt, qui & usq; ad mare mortuũ iuxta Iordanis riuum protenduntur. De Phasello contra Austrum quinq; sunt leucæ usque ad Galgalam, ubi filii Israel transito Iordane longo tempore sunt castrametati. A Galgalis si uersus Iericho uadas, habes ad dextrã mõtem Quarentanam dictum, distantem media leuca à Galgalis, ubi scilicet dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Est mons ille altus, & ascensu difficilis, habens ab uno latere fontem, cuius aquas amaras sanauit & dulcorauit Elisæus, cuius aquæ fluũt iuxta locum Galgalæ à parte Australi, & ilico in tantũ succrescũt, ut impellant rotas molares, sed postea in riuos secretæ, hortos & prata irrigant. A Galgala dimidia leuca contra Austrum est uallis Achor, ubi lapidatus fuit Achan ob furtum anathematis. Item à Galgala per unam leucam contra orientem est sita Iericho, ciuitas olim famosa, nunc autem habet octo domos, uix nomen uillæ sortita. A Iericho per duas leucas uersus Iordanem est sacellum extructum in honorem sancti Ioannis Baptistæ, ubi putatur dominus ab eo baptizatus: alii uero id factum putant in Salim. A Iericho sunt duæ leucæ uersus mare mortuum ad Bethagla, ubi filii Israel planxerunt patrem suum Iacob defunctum, quando eum tulerunt de AEgypto, & distat una leuca à Iordane. A Iericho tres numerantur leucæ ad mare mortuum, quod est locus asphalti seu bituminis, quod etiam mare salis nominatur, diuidítque Arabiam à Iudæa, & terminantur ad eius littora terra Moab & Ammon, itémque mons Seir, de quibus supra mentionem fecimus. Circa medium eius, in littore orientali ostenditur castrum Mozera, quod olim Petra deserti uocabatur, nunc uero Craclz dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Ierosolymitanus restaurauit, ut regnum illud ampliaret, sed à Soldano nunc tenetur, qui in eo reponit thesaurum totius AEgypti & Arabiæ. A Craclz duæ numerantur leucæ (secundum aliud exemplar, duæ dietæ) ad Areopolim eundo uersus Vulturnum, quæ nunc Petra dicitur, & est metropolis totius Arabiæ secundæ. Olim uero Ar uocata est, sita in torrente Arnon, in confinio Moabitarum, Ammonitarum & Amorreorum. In eodem littore est locus ubi Balaam ductus fuit in montana Moab, ut malediceret filiis Israel. A Iericho quinque sunt leucæ contra Austrum ad oppidum Segor, sub monte Engaddi positũ, inter quem montem & mare mortuum est statua salis, in quam uxor Lot fuit conuersa: pro qua uidenda, multum subii laboris, sed incassum: nam auerterunt me Saraceni, dicentes locum non carere periculo propter serpentes, uermes, & feroces bestias ibi habitantes: sed postea comperi rem non ita se habere. Et nota quòd mare mortuum ab oriente in occidentem, quæ est latitudo eius, habet quinque leucas: in longitudine uero, quæ est ab Aquilone ad Austrum, habet quinque diætas, ut mihi Saraceni

Galgala.

Quarentana

Achor Iericho.

Craclz.

Segor

Mare mortuum.

raceni retulerunt. Alii tamen aliam assignauerunt longitudinem. Scribit patriarcha Ieroſolymitanus, qui ſæpe locum illum inuiſit, mare illud ſemper fumũ reddere & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa uallis, quæ aliquando ob ſui fœcunditatem & amœnitatem illuſtris dicta fuit, ad ſpatium dimidiæ diætæ ſterilis & inutilis reddita eſt, ita ut nec ullum germen proferat ferè per ſpatium quinque leucarum, niſi iuxta ciuitatem Iericho, ubi horti irrigantur à fonte Eliſæi. A dextris & à ſiniſtris huius maris, montes ſteriles & aridi cernuntur: nam quocunque uapor à mari illò aſcendens impellitur ibi terræ naſcentia non ſecus quàm ſi à pruina fuiſſent tacta emoriuntur. In quo diſtrictum dei iudicium nobis ob oculos ponitur, qui tam ſeuere grandia illa Sodomorum pec cata uſque in hodiernum diem non deſinit punire. Nec niſi uiſa hic ſcribo. Dixerunt mihi Saraceni, Iordanem ingredi mare mortuum, & rurſum egredi, ſed poſt exiguum interuallum à terra abſorberi. Excreſcit interdum mare illud ex reſolutione niuiũ de Libano & pluuiis cadentibus in Galilæa, in monte Galaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Iordane confluunt, & in mare mortuum emittuntur. Inuenitur in eo bitumen, collectũ de fundo eius, quod agitante uento ſibiipſi cohæret, & littori appulſum in magna legitur quantitate. Eſt autem medicinale & durum, nec reſolui poteſt, niſi in ſanguine menſtruo, appellátque gluten Iudaicum, & ab eo lacus ille lacus aſphalti, id eſt bituminis appellatur. De quo in Geneſi ita legimus, Vallis ſylueſtris, quæ nunc eſt mare ſalis, habebat puteos multos bituminis. Hi putei uſque in hodiernum diem cernuntur in littore eius, habentes ſinguli pyramides erectas, id quod oculis meis uidi. Et tantum de iſto mari. A Galgala tres numerantur leucæ ſimiliter à fonte Eliſæi contra Aquilonem à latere Septentrionali montis Quarentanæ ad ciuitatem Hai, quam expugnauit Ioſue. Ab Hai ferè una leuca contra Aquilonem eſt Bethel ciuitas, quæ olim Luza dicebatur in tribu Beniamin, ubi Iacob in orientem à facie fratris ſui Eſau fugiens dormiuit, & ſuppoſito capiti ſuo lapide, uidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terrã, & cacumine ſuo cœlos tangentẽ: ubi & erexit lapidem in titulum, uocauítq; nomen loci illius Bethel. Et hic erãt hi qui dicunt hæc Ieroſolymis facta. Oſtenditur autem adhuc iuxta Bethel lapis ille in titulum erectus, unà cum ſepulchro Deboræ nutricis Rebeccæ. A Bethel una eſt leuca contra Aquilonem uerſus Rama, quæ Silo dicitur, ad palmam Deboræ uxoris Lapidoth, quæ indicauit Iſrael, & miſit Barach ad pugnandum contra Siſaram in monte Thabor. A Bethel per duas leucas non longè à Rama Beniamin, eſt Anatoth uiculus ſacerdotũ, de quo Ieremias propheta fuit oriundus. Iuxta Anatoth inter orientem & Auſtrum incipit deſertum illud quod eſt inter Ieruſalem & Iericho, quod nunc deſertum Quarentanæ dicitur, & extenditur uſque ad mare Galilææ, & uſque ad deſertum Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. A Segor ſupra mare mortuum ad unam leucam eſt aſcenſus montis Engaddi, ubi Dauid aliquando latitauit, cum à Saul hoſtili animo quæreretur. Ibi quoq; in circuitu montis fuit hortus Balſami. Sed tempore Herodis magni Cleopatra regina AEgypti, in odium ipſius Herodis annuente Antonio, tranſtulit illum in Babylonem AEgypti. Sub Engaddi iuxta mare mortuum ſunt arbores pulcherrimæ, ſed fructus earum quando decerpuntur,

Iordanis exinanitio.

Aſphaltum.

Bethel.

Silo.

Engaddi.

intus ſauilla & cinere pleni inueniuntur. Montes Engaddi ſunt ualde alti, mirabilem præ ſe ferentes diſpoſitionem: nam habent tam præruptas rupes caſum minantes in ualles ſubiectas, ut uidentibus & tranſeuntibus timorem & terrorem incutiant. A Iericho quatuor ſunt leucæ contra occidentem, uia quæ ducit Ieroſolymam ad ſiniſtram Quarentanæ, ad caſtrum Adumim, ubi ſcilicet ille qui deſcendebat de Ieruſalem in Iericho, incidit in latrones: id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id effuſione ſanguinis frequenti nomen accepit. Eſt locus ipſe uiſu horribilis, & periculoſus ualde, nec quiſquam eum audet pertranſire ſine conductu. Ab Adumin una leuca contra occidentem eſt Bahurim de tribu Beniamin, de quo fuit Semei filius Iemini qui maledixit Dauid, & eſt caſtrũ pulchrum in monte alto ſitum. De Bahurim contra occidentem ad duos iactus arcus eſt Bethania, caſtellum Marthæ & Mariæ, ubi peregrinis adhuc oſtẽditur domus Simeonis leproſi, & ſepulchrum Lazari, in quo reſuſcitatus fuit à domino, tectum lapide marmoreo, in quod ego ut reliqui deſcendi. Recedendo à Bethania non uideri poteſt Ieruſalem ob interpoſitum montem Oliueti, ſed conſcenſo quodam terræ tumore, uidetur pars quædam ciuitatis unà cum monte Sion.

Adumim.

Bahurim.

Bethania.

Deſcriptio ciuitatis Ieroſolymitanæ.

IERVSALEM itaque ciuitas dei ſummi, de qua dicta ſunt glorioſa, poſita eſt in terra montoſa: montes enim ſunt in circuitu eius, habètque in circuitu terram fertilem & bonam, præterquam ad orientem & uerſus Iordanem. Diſtat ab Acone triginta ſex leucis, quæ ſcilicet eſt contra Aquilonem: à Sebaſte uero ſiue Samaria diſtat ſedecim leucis: à Sichem octo, & à Nazareth uiginti ſeptẽ. Et hæc loca omnia ſunt uerſus Aquilonem. A Ioppe uero diſtat octo leucis inter occidentem & Aquilonem, à Iericho ſeptem uerſus orientem, à Bethleẽ duabus, ab Hebron octo, & hæ ciuitates ſunt ad Auſtrum. Poſita eſt itaq; hæc urbs ab Auſtro in latere montis Sion, & ab occidente habet montem Gion, nec eſt hodie ſitus eius mutatus ut aliqui fabulantur, cum ob locorũ munitionem tranſferri non poſſit à priſtino ſitu. Eſt quidem nonnihil ampliata in latum, ſed non in longum, cùm à parte arcis & montis Sion extendi non poſſit, ſiquidem mons ille ſupereminet, intra muros tamen ciuitatis concluſus ampliſſimus, qui per ſe ferè ciuitati fundum præſtare poſſet: nam initium ſumit à portu aquarum ſiue fontis Silohæ uerſus orientem, & ſuo tractu per meridiem uſque ad occidentem ferè ſemicirculum deſcribit, rupe prærupta ſemicirculum hunc cingente & conſolidante. Concauitas uero huius ſemicirculi cum uerſus ciuitatem exinanita eſſet, ut non commodum fundamentum caſtro eſſe potuerit, plurimum negotii priſcis regibus fecit, quouſque oppleretur. Porrò à parte occidentis ubi iugum montis initiũ ſumere diximus, ſita eſt turris Dauid in quodam colle ipſius præruptæ rupis, habebátq; à tergo uoraginem quandam quæ uenit à parte Auſtralí montis Sion, & in huius turris angulo ſe reflectens gyrabat uerſus orientem, diuidebatúrque in duas ualles profundas, quarum una uergit ad Aquilonem, altera ad orientem, alium ſcilicet conſtituentes angulum, oppoſitum illi angulo, cui innititur turris Dauid. Proinde uallis quæ à turri Dauid deſcendebat contra latus Aquilonare montis Sion uſq; ad montem Moria, & reflectitur in orientẽ, ſeparabat

Mons Sion.

Turris Dauid.

Mons Moria

ſeparabat montem Moria in quo fuit templum, à monte Sion, & totam inferiorem ciuitatem, extendebatúrque uſque ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc eſt porta aquarum inter montem Sion & palatium Salomonis, quod ædificatum fuit in parte Auſtrali montis Moria, & hoc pacto cingebat uorago illa ex omni parte montem Sion, & hæc erat ciuitas Dauid. Verum nunc uorago ipſa tota repleta eſt, relictis tamen ueſtigiis prioris concauitatis. Altera uero uorago ſeu uallis quæ ab iſta iuxta turrim Dauid diuidebatur, procedebat uerſus Aquilonem, faciebátque foſſam ciuitatis iuxta longitudinem eius uſque ad plagam Aquilonis: & ſuper eam erat intrinſecus rupes eminens, quam Ioſephus Arram appellat, quæ ſuſtinebat murum ciuitatis ſuperpoſitum, cingentem ab occidente ciuitatem uſque ad portam Ephraim, ubi curuatur contra orientem uſque ad portam anguli, quæ in angulo ciuitatis conſtituta erat contra angulum Aquilonis & orientis: & ibi rurſus curuabatur ab Aquilone per orientem contra Auſtrum extra aream templi, includens illam & domum regis atque portã fontis ſiue aquarum iuxta montem Sion. Et iſte totius ciuitatis erat ambitus. Rupes autem illa ſuper quam ex parte occidentis erat extructus murus ciuitatis, erat ualde eminens, præſertim in angulo, ubi occidentalis muri pars connecteba tur Aquilonari, ubi & turris, Nebloſa dicta, erecta erat, & propugnaculum ualde firmum, cuius ruinæ adhuc uiſuntur: unde tota Arabia, Iordanis, mare mortuum, & alia plurima loca ſereno cœlo uideri poſſunt. Ab hac rupe ex parte occidentis decliuis pendebat ciuitas, nunc paulatim ſeſe inclinans, & rurſum ſenſim erigens uſque ad murum orientalem qui erat ſuper torrentem Cedron, ubi ciuitas ipſa contingebat littus fluminis, habens illic portam, quæ dicebatur porta ſterquilinii, eo quòd per eam ſordes ciuitatis defluebant in memoratum torrentem. Extra uallem quæ eſt à parte occidentis, fuit dominus crucifixus: & poſt paſſionem ſuam uorago illa fuit terra repleta, & longo poſt tempore ciuitas muro alio fuit cincta à turre Dauid uſque ad portam Ephraim, quæ nunc beati Stephani nominatur. Ab occidente uero rupes illa quæ erat pars montis Gion, qui in altum contra occidentem ſurgebat, ſupereminebat urbi, ſicque tota ciuitas ab iſtis duobus montibus quaſi in decliui pendebat. Mons Moria, in quo templum domini & palatium regis ædificata erant, aliquantulum altior erat ciuitate, ſed per Romanos complanatus fuit mons ille, & miſſus in torrentem Cedron cum omnibus ruinis templi & atriorum, id quod hodie aperte uideri poteſt. Area autem templi quadrata eſt, habẽs in longitudine & latitudine iactum arcus, & aliquid plus ſpatii, & templum in ea nunc ædificatum adhæret ferè muro ciuitatis, cum uetus templum longe ab eo diſſitum fuerit, quippe quatuor atriis interpoſitis, nec modo diſtat à muro torrentis Cedron ultra triginta pedes. Ab area templi contra Aquilonem, quantus ſcilicet eſt iactus lapidis, eſt porta uallis quæ ducit in uallem Ioſaphat: & hæc etiam uocatur porta gregis, quòd per eam introducebantur greges immolandi in templo. Proinde intrantibus portam uallis ſeu gregis, ad ſiniſtram occurrit piſcina probatica, in qua Nathinnei lauabant hoſtias, quas tradebant ſacerdotibus in templo offerendas: & hæc duas porticus habuiſſe oſtenditur, in quibus ſecundum Ioannem iacebant infirmi, aquæ motum expectantes. Ad dextram uero oſtenditur

Nebloſa.

Mons Moria

Piſcina probatica.

alia piſcina grandis, quæ dicebatur piſcina interior, facta ab Ezechia: nam obturans ſuperiorem fontem aquarum Gion, auertit aquas eius, direxítque uerſus occidentem urbis Dauid, incidens ferro petram per uallem quam paulo ſuperius commemorauimus, introduxit aquas per medium ciuitatis in piſcinam iſtam, ne populus in obſidione poſitus aquæ penuria laboraret: fonté uero aquarũ Gion, qui non longe diſtabat àb agro fullonis, duxit in ſuperiorem piſcinam, quæ eſt ſuper natatoria Siloha. Et hæc quidem Achaz incepit, ſed non perfecit. De hac piſcina & hoc fonte atque eius ſitu loquitur Iſaias: Egredere ad extremũ aquæductus piſcinæ ſuperioris in uia agri fullonis. Dicitur autem piſcina ſuperior reſpectu natatoriæ Silohæ, quæ tanquam inferior recipit aquas de fonte Silohæ. Et ne erres in his piſcinis, aduerte quòd prima & præcipua piſcina in Ieruſalem erat piſcina probatica, duas habens porticus, quam Salomon fecit pro miniſterio templi. Secunda fuit iuxta illam contra Aquilonem, dicta interior, quam fecit Ezechias, ut dictum eſt. Tertia natatoria Silohæ; quæ erat ſub monte Oliueti, & ſub monte Sion, prope agrum Halzeldemah, habebátque aquam de fonte Silohæ, quam Ezechias quoque fecit. Quarta erat ſuperior piſcina, de qua dictũ eſt, quã Ezechias etiam fecit. Et hæc non fuit in ciuitate, ut quidam ſentire uidentur, cum ciuitas ipſa altior fuerit origine eius, de qua hæc piſcina ſuas hauriebat aquas, nempe de fonte Silohæ, & de fonte inferiori aquarum Gion.

Vallis Ioſaphat.

Vallis Ioſaphat cingebat ciuitatem ex parte orientis, ſub monte Oliueti deſcendens: & quanuis adhuc ſit profunda, multum tamen eſt impleta. Romani enim, ut dicit Ioſephus, ab illa parte ciuitatem oppugnantes, inciſis oliuis & aliis arboribus atque aggeribus inde factis, eam impleuerunt. Sed & poſtea capta ciuitate, AElius Adrianus iuſſit ruinas atriorum & templi proiici in torrentem Cedron atque complanari montem Moria, & ciuitatem aſpergi ſale, quæ uſque in hunc diem ocularitèr uidentur facta.

Sepulchrum Mariæ.

Sepulchrum uirginis glorioſæ oſtenditur in ualle Ioſaphat, non in ima eius profunditate, ſed in pede montis Oliueti, & in editiori loco quàm ſit ipſa uallis, quod ante ſubuerſionem ciuitatis extra terram eminebat: nunc uero eſt ſub terra, unà cum eccleſia circum ſepulchrum extructa.

Gethſemani.

Non longe ab hoc loco oſtenditur alia eccleſia, ubi fuit hortus Gethſemani, quem dominus oraturus ante paſſionem ſuam intrauit, iuxta montem Oliueti cuidam rupi concauæ adhærens, ſub qua diſcipuli ſediſſe memorantur, cum ipſe oraret ad patrem. Sub monte Sion contra regiam Salomonis in occidentali latere uallis Ioſaphat eſt fons Silohæ, à quo per aquæductum deriuatur aqua in piſcinam ſuperiorem & in natatoriam Silohæ, non ſemper, ſed quando inundat aquis. Porrò ambæ piſcinæ ſunt in pede montis Sion. Suſcipiunt quoque hæ piſcinæ aquas de fonte Gion inferiore, qui oritur ſub agro fullonis. Iuxta has piſcinas ad iactum lapidis ultra uallem ad plagam Auſtralem eſt ager Halzeldemah, emptus triginta argenteis illis, quibus Iudas dominum uendidit, deputatus in ſepulturam peregrinorum.

Halzeldemah.

Infra piſcinas iſtas & agrum Halzeldemah contra orientem, fluit torrens Cedron, colliguntúrq; in ipſum omnes aquæ, quæ tempore pluuiarum in altiora quæq; loca circumadiacentia ab aere deſcendunt. Non longe à ſepulchro uirginis benedictæ auditur ſtrepitus eius ſub terra ad locum iſtum properantis: augeſcit quoque ex aquis quæ fluunt ex memoratis piſcinis, & defertur in

Cedron.

uallem

uallem Gehennon, quæ etiam locus Tophet uocatur, ubi eſt fons Rogel, lapis Zoeleth,& ubi Adonias fecit conuiuium,cum regnare inſtituiſſet. Ibi quoque Iſaías ſepultus dicitur,ſerra prius iuxta fontẽ Silohæ ſectus. Sunt hæc loca amœniſſima, deliciis plena,uiridariis & hortis conſita, irrigante ea torrente Cedron. Sub hunc locum eſt mons offenſionis,ubi fuit lucus ille deteſtabilis,in quo inſani homines traiiciebant filios ſuos per ignẽ, offerentes eos dæmoniis. Et hæc de forinſecis locis ciuitatis Ieroſolymitanæ dicta ſufficiant. Nunc etiã quædam perſtringemus breui ſermone,quæ intra mœnia eiuſdem urbis continẽtur. Et quidem eccleſiæ ſepulchri dominici principatũ concedimus: hæc rotũda eſt,habẽtq; in medio aperturã rotundam, ſub qua ſepulchrũ dominicum ſub diuo conſiſtit nullo tectum imbricamẽto. Spelunca ſepulchrũ domini continens,habet in longum aliquot pedes,foris quidem marmore tecta, intus uero adhuc nuda conſpicitur,ſicut tempore paſſionis fuit. Oſtium quod ducit in hanc ſpeluncam,ponitur ab oriente,& eſt ualde paruũ. Et cum ingreſſus fueris ſpeluncam,ſepulchrũ ponitur ad dextram, hoc eſt ad parietem ſpeluncæ Septentrionalem, factum de marmore griſei coloris,habens in longitudine octo pedes,ſicut & ſpelunca ipſa: nec eſt in crypta illa lumen aliquod cœleſte , ſed lampades aliquæ accenſæ reddunt eam illuſtrẽ. Et nota quòd ante ſpeluncam dominici ſepulchri eſt alia crypta eiuſdem magnitudinis & figũræ, ſolo pariete intermedio à priori ſegregata , & ad hanc primo deſcenditur, deinde per oſtium intermedii parietis uenitur in ſpeluncã dominici ſepulchri:& oſtium illud fuit clauſum,quando mulieres tempore reſurrectionis dominicæ dicebant , Quis nobis reuoluet lapidem ab oſtio monumenti ? Mons Caluariæ,in quo dominus crucifixus eſt,diſtat à loco ſepulchri centũ & octo pedibus,& eſt aſcenſus à ſuperficie pauimenti eccleſiæ ad locũ ubi crux rupi infixa fuit, uiginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet ſciſſura, in morte domini facta . A Caluaria per decem pedes oſtenditur pars columnæ, in qua Chriſtus fuit flagellatus , illuc ex domo Pilati tranſlata . Non longe ab hoc loco deſcenditur per XLVIII gradus ad locum ubi Helena inuenit crucem domini defoſſam. De magnitudine huius urbis ſcribit dominus Iacobus patriarcha Ieroſolymitanus in libro quem de terra ſancta compoſuit in hunc modum, Eſt ſæpe nominata & ſæpius nominanda ciuitas ſecundum omnes eius partes in monte ſublimi ſita, muro ualido undique cincta , nec nimia paruitate anguſta, nec magnitudine cuiquã faſtidioſa. A muro nanque uſque ad murum habet diſtantiam,quantum iacere poteſt arcus,habens inſuper à parte occidentali munitionem ex lapidibus quadris,ferro & plumbo indiſſolubiliter compaginatã,quæ ab uno latere ciuitati eſt pro muro, appellatúrque turris Dauid. Ipſa tamen eadem eſt, quæ à quibuſdam Antonina dicitur , habẽtque montem Sion ab Auſtro,in quo Dauid ſibi habitaculum fecit , in quo etiam cum aliis regibus Iuda ſepultus eſt,& eam appellauit ciuitatem Dauid. Mons autem Caluariæ, in quo dominus crucifixus eſt,à parte occidentis erat extra murum ciuitatis:ſed AElius Adrianus ipſam per Titum & Veſpaſianum omnino deſtructam reparauit, & adeo ampliauit , ut locum crucifixionis & ſepulturæ dominicæ intra murorum ambitum comprehenderit. Hactenus ille. Nunc de portis eius. Prima erat porta Dauid, quæ erat in latere montis Sion contra occidentem , ubi erat angulus

Gehennon.

Sepulchrum dominicum.

Caluariæ locus.

Ieruſalem deſcriptio.

Octo portæ.

ciuitatis inferioris, oppoſitus turri Dauid, in loco ſcilicet ubi duæ uoragines ab una naſcebantur, una ad Aquilonem, & altera ad orientem uergente: ubi & teſtudo facta eſt ultra uallem unam, per quam à porta illa erat exitus & introitus. Ad dexteram huius teſtudinis Iudas in ſycomoro quadam laqueo ſe ſuſpendit.

Porta piſciũ. Iſta quoque porta dicebatur porta piſcium, quia per eam erat uia ad Ioppen & ad alia loca maritima unde piſces inferebantur. Dicebatur quoque porta negotiatorum, quia per eam erat uia in Bethleem, Hebron, Gazam, AEgyptum & AEthiopiam. Nam ducebat ad agrum Fullonis iuxta montem Gion, ubi à ſiniſtris ibatur in Hebron, à dextra uero uerſus Ioppen. Et hæc eadem uia poſt modicum interuallum iterum diuidebatur: nam ad ſiniſtram ducebat in uallem Raphaim ſub caſtro Bethſura uerſus Philiſtiim & Gazam, & inde in AEgyptum atque AEthiopiam, unde negotiatores merces uarias adducebant. Et ad dextrã ducebat in Emaus, Ramatha & Ioppen contra occidentem ad mare mediterraneum. Secunda porta ab iſta, fuit in eadem parte muri, reſpiciens etiam ad occidentem, & partim ad Aquilonem, uocabatúrque Iebus à Iebuſæis, & Iudiciaria, quia extra eam fiebat iudiciorũ exequutio. Vnde & extra eam fuit dominus crucifixus. Huius portæ ueſtigia adhuc apparent in muro ueteri ciuitatis. In nouo uero muro, qui includit ſepulchrũ domini, reſpondet ei porta eodem nomine appellata, ducens in Silo & Gabaon. Tertia porta ab iſta, eſt contra Aquilonem, uocatúrq; porta Ephraim & porta ſancti Stephani, quí extra eam lapidatus fuit: & hæc ducit in Sichem, Samariã & Galilæam. Quarta ab iſta eſt contra orientẽ in angulo ciuitatis iuxta torrentem Cedron, dicta porta Anguli, quia in angulo ciuitatis ſita erat. Dicta quoq; eſt porta Beniamin, quia per eam fuit uia in Anathoth, Bethel, in deſertum & ad ciuitates alias tribus Beniamin. Quinta porta erat contra Auſtrum ab iſta, dicta porta Sterquilinii, quia per eam deferebant aquæ pluuiales ſordes ciuitatis in torrentem Cedron. Sexta porta ſimiliter reſpiciebat Auſtrum, & poſita erat iuxta torrentem Cedron, dicta porta gregis, quia per eam introducebantur greges immolãdi in templum, erátque probatica piſcina haud longe ab ea. Dicta quoque fuit porta uallis, quia per eam ducebat uia in uallem Ioſaphat: & porta fontis draconis, à fonte illo ſic denominata. Septima erat porta aurea ſuper torrentem quoque Cedron poſita, & Auſtrum reſpiciens, quæ magis erat porta templi quàm ciuitatis, quia ducebat per compendiũ ad montem Oliueti. Octaua quoque poſita fuit ſuper torrentem Cedron uerſus Auſtrum, ſita inter montem Sion & montem templi, dicebatúrq; porta Aquarum, quia ducebat ad fontem & natatoria Silohæ in uallem Gehennon.

Montes circa Ieruſalem.

Mõs Oliueti AB ORIENTALI parte ciuitatis eſt mons Oliueti, altior cæteris circumiacentibus montibus. In eius ſummitate eſt eccleſia conſtructa, in loco ubi dominus aſcendit in cœlum. Ad Auſtrum eſt mons offenſionis, ubi ſcilicet Salomon templum poſuit idolo Moloch. Subter eum eſt locus Tophet ſiue Gehennon. Inter orientem & Auſtrũ eſt ager Halzeldemah, habens à tergo montem mediocriter ſublimem, qui eodem appellatur nomine. Porrò ab occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab occidente terminatur in mõtem Gion. Et hic mons ab occidente imminet ciuitati, ſed ſenſim decreſcit uerſus portã iudiciariã.

Mons ſcandali.

Mons Gion

Vltra

Vltra torrentem Cedron in latere Aquilonari montis Oliueti est mons alius altus, quatuor stadiis à Ierusalem distans, ubi Salomon idolo Moabitarum nomine Chamos templum construxit, & ubi tempore Machabeorum ædificatum fuit castrum, cuius indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis à Ierusalem, in angulo qui est inter occidentem & Septentrionem, est mons Silo, qui nunc ad sanctum Samuelem dicitur, ubi fuit arca domini longo tempore, & tabernaculum fœderis, quod fecerat Moses in deserto. Hinc per unam leucam est Gabaon ciuitas in tribu Beniamin, & in eodem monte sita: unde erant Gabaonitæ, qui funibus in collum missis, uenerunt ad Iosue, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes. A Ierusalem decem numerantur leucæ contra occidentem ad castellum Emaus, ubi dominus in fractione panis cognitus est à discipulis. Is locus hodie Nicopolis dicitur. A Ierusalem duæ sunt leucæ contra occidentem ad Bethoron inferiorem, de qua fit mentio in libro Iosue. A Ierusalem contra occidentẽ quatuor sunt leucæ & dimidia ad Cariath Iarim, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca domini uiginti annis mansit, postquam à Philisteorum terra fuit reducta. A Cariath Iarim ferè ad occidentem est Lachis, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obsedit Sennacherib tempore Ezechiæ. De Cariath Iarim si duabus leucis contra Austrum procedas, occurrit Bethsames oppidum, ad quod uaccæ duxerunt arcam dei tempore messis triticeæ, ubi plurimi mortui sunt qui arcam dei nudam uiderunt. A Ierusalem decem leucis uersus occidentem est Ramatha Sophim, quæ partim erat de tribu Beniamin, & partim de tribu Iuda, sita tamen in monte Ephraim. Dicta quoq; fuit Aramathia, de qua fuit Ioseph nobilis decurio, qui sepulturæ domini interfuit. Hinc quoq; Samuel propheta oriundus fuit, ibique sepultus, & uocatur hodie Ramula. A Ramula uersus occidentem tres sunt leucæ ad Ioppen ciuitatem, ubi Ionas nauim intrauit, cupiens fugere à facie domini in Tharsis, hoc est ad insulas maris. Porrò ad Bethleem ciuitatem Dauid ad Austrum sitam, tres sunt leucæ, in cuius siniſtra parte est uia quæ ducit in Hebron, in qua uiatori quoque occurrit si parum ad dextram declinet, sepulchrum Rachelis, cui pyramis pulchra immi net à Iacob in titulum monumẽti extructa: est Bethleem sita in colle alto & oblongo, habens in occidente & in decliui loco collis ingressum, ubi etiã est cisterna iuxta portam, de qua Dauid bibere desiderauit, cum esset in præsidio. In extremitate uero orientali sub rupe quadam, quæ erat iuxta murũ ciuitatis, fuit secundum morem illius terræ locus pro stabulo, habens præsepe in rupe excisum, ubi mundi saluator de Virgine natus & reclinatus fuit, cum locus alius commodior in diuersorio non esset quàm præsepe, in quod mũdi creator & redemptor reponeretur. Hic hodie sacellum est extructũ nobilissimum, stratũ mormore, & marmoreis erectum columnis, ut uix hodie inueniri possit locus sacer illo pulchrior, ut etiam Sultanus tentarit hinc asportare columnas & alia crusta marmorea quibus parietes nitent, ad decorandum palatium suũ Babylonicũ: sed serpente subito apparente, & terrorem incutiente, desistere coactus est à concepto proposito. Videntur quoque iuxta hanc ecclesiam indicia quædam monasterii, in quo lectus & sepulchrum diui Hieronymi peregrinis ostenditur. Item ostenditur locus occisionis innocentium puerorum, & sepulchra Paulæ & Eustochii,

Mons Silo.
Gabaon.
Emaus.
Bethoron.
Cariath Iarim.
Lachis.
Bethsames.
Ramatha.
Ioppe.
Bethleem.

haud longe ab hac ecclesia. A Bethleem per dimidiam leucam ad occidentẽ est
Bezec. uilla Bezec, ubi captus fuit Adonibezec, & truncatus summitates manuũ atq; pe
dum. Crescit ibi optimũ uinũ, quo melius in terra illa non inuenitur. A Bethleẽ
Thecua. duabus leucis contra collem Achillæ est ciuitas Thecua in monte sita, de qua fuit
Amos propheta, ibidẽ Ochozia rege Israel, occisus & sepultus. Inter Thecuã &
Engaddi ad sinistram cõtra desertũ Quarentanæ est castrũ Herodiũ alto loco
Herodium. situm ab Herode extructũ. A Thecua duabus leucis, inter orientẽ & Austrum,
est Zoph oppidum iuxta desertũ Zipheorũ patria, ubi Dauid uagabundus la
Ziphei. tuit. Huic cõtra Austrũ adiacet desertum Maon, in quo est mons Carmelus, iux
ta quẽ Nabal repulit nuntios Dauid. Nota est historia. Ab hoc deserto Maon,
inter Austrum & orientẽ, parũ distat mons Seir siue Idumea, quam terram filii
Idumea. Israel longo tẽpore iussi sunt circuire. Quòd si à memorato deserto contra Au-
Amalech. strum uadas, occurret terra Amalech, quam iussus est Saul subuertere interfectis
habitatoribus eius. Ante terram Amalech contra mare mortuũ est Cadesbarne,
Cadesbarne. locus unde Moses XII misit exploratores. A Bethleem tres sunt leucæ uersus Au-
Rama. strum ad collem Rama, in qua uidetur tota Arabia usque ad montem Seir, &
omnia loca circa mare mortuum, itémque littus maris magni à Ioppe usque ad
Gazam. A Rama duabus leucis prope uiam quæ ducit in Hebron est prædium
Mamre. Mamre, ubi habitabat longo tẽpore Abrã iuxta ilicẽ. Ab hac ilice per dimidiam
Hebron. leucam uersus dexterã, est Hebron ciuitas illa uetus, olim Cariath Arbe dicta, in
qua regnauit Dauid VII annis: sitáque fuit in monte. Hodie præter magnas rui-
nas nihil ibi cernitur, sed ad tres iactus arcus Austrũ uersus, declinando tamen
paululum ad orientẽ, est Hebron noua extructa, in loco scilicet ubi erat spelun-
Spelunca du plex. ca duplex, ubi sepulti sunt Adam & Eua, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca,
Iacob & Lia. Saraceni circa speluncam duplicẽ, quæ erat in ecclesia cathedrali,
ædificauerunt munitionẽ. A spelunca duplici ad occidentẽ, ad iactum arcus unũ,
Ager Dama scenus. est ager Damascenus, ubi plasmatus dicitur Adam, habétque argillam rubeam,
flexibilem in modum ceræ, quæ per camelos in magna quantitate in AEgyptũ,
AEthiopiam, Indiam, & alia loca deportatur. Nam abutuntur ea in uarias su-
perstitiones. Iuxta hunc agrum Damascenum, ostenditur etiam locus ubi Cain
fratrem suum Abel occidit. Fabulantur quoq; illic Adam & Euam multo tem-
pore luxisse Abel filium suum in spelunca rupis cuiusdam, quæ ad Austrum pa
Dabir. tet. Ab Hebron tribus leucis contra Austrum est Dabir, quæ & Cariath Se-
pher, id est ciuitas libri seu literarum, de qua in Iosue. Ab Hebron tres nume-
rantur leucæ contra Aquilonem, declinando paulum ad occidentem, ad Nehel
Escol, id est torrentem Botri, unde exploratores portauerunt palmitem uuæ. Ad
læuam huius uallis per dimidiam leucam descendit riuus, in quo Philippus ba-
ptizauit eunuchũ Candacis reginæ, haud longe à Sicelech. A Nehel Escol octo
numerantur leucæ uersus Ierusalem, ad domum Zachariæ, quam intrauit præ
Nobe. gnans uirgo Maria, salutatura Elisabeth. A domo Zachariæ tres sunt leucæ uer
sus Aquilonem, & itidem tres leucæ à Nicopoli contra Vulturnum, ad Nobe ci
uitatem sacerdotum, quæ nunc Bochnopolis dicitur, in uia quæ Diospolim du-
cit atque Ramatha, ubi Dauid ab Abimelech accepit gladium Goliath Gethæi.
Hæc de Ierusalem & locis circumadiacentibus dicta sufficiant.

Ab Acone

Ab Acone uersus Austrum iter.

QVATVOR sunt leucæ ab Aconensi ciuitate ad oppidum Caiphæ, in pede montis Carmeli ad Aquilonem situm. A Caipha tres numerantur leucæ ad castrum peregrinorum fratrum militiæ templi, munitissimum quidem, & in corde maris situm, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut ferè inexpugnabile sit. A Caipha ad leucam unam & dimidiam in monte Carmeli est spelunca Eliæ & mansio Elisei: ubi hodie habitant fratres Carmelitæ. A castro peregrinorum quatuor sunt leucæ ad Cæsaream Palestinæ metropolim, in qua fuit sedes archiepiscopalis, quámque Herodes magnus instaurauit, & in honorem Cæsaris Cæsaream appellauit: in ea Petrus baptizauit Cornelium centurionem. A Cæsarea nouem leucis contra Austrum est munitio Arsur, quondam Antipatrida ab antipatre Herodis magni dicta. Hæc aliquando fuit fratrum de hospitali sancti Ioannis. Ab Arsur quatuor sunt leucæ contra orientem ad Manathat, nunc Kato dicta, & sub monte Ephraim sita non longe à monte Saron. In hac Saraceni posuerunt præsidium militum contra castrum peregrinorum. A Kato quatuor leucis contra Austrum est mons Saron & oppidum Sarona, de quo fit mentio in Actibus apostolorum. De Arsur octo sunt leucæ usque ad Ioppen, & hinc quatuor numerantur usque in Geth, quæ olim una fuit de principalioribus ciuitatibus Philistinorum: sed nunc paruum est casale, uocatúrque Ybilim in colle situm. A Geth duæ sunt leucæ contra Austrum ad Bethsames Iuda. Hinc si ad orientem procedas, post sex leucas occurrit mons Modin, de quo oriundi fuerunt Machabæi, & ostenditur illic sepulchrum eorum. A Bethsames contra occidentem, ferè per quatuor leucas haud longe à mari est Accaron, etiam una de principalioribus ciuitatibus Philistinorum. Verum hodie exiguum est casale, antiquo retento uocabulo. Ab Accaron quatuor sunt leucæ uersus Austrum ad Azotum, quæ etiam una fuit ex potioribus Philistinorum ciuitatibus, una leuca à mare distans, sed hodie parua est uilla. A Ioppe duæ sunt leucæ ad Lidam seu Dispolim. Hinc quatuor leucæ contra orientem ferè, paululum ad Aquilonem declinando, est Lobna, non longe à Lachis quam cepit Iosue, & quam obsedit Sennacherib. Inde per tres leucas, in uia quæ ducit ad Gabaon, est Aceda oppidum, & Maceda, ubi quinque reges se absconderant in spelunca, de quo in Iosue. Hinc si progrediaris tribus leucis contra orientem, non longe à Nobe, est Sochoth Iudæ, iuxta uallem terebynthi, ubi puer Dauid in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum. A Nobe, quæ hodie Bethnopolis uocatur, sunt tres leucæ usque in Emaus, quæ hodie Nicopolis appellatur. Ab Emaus spatio unius leucæ & dimidiæ ascenditur per uallem Raphaim, à latere domus Zachariæ, quæ relinquitur ad dextram euntibus in Ierusalem. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorsum ad castrum munitissimum Bethsura nomine, situm in latere montis contra Bezeclz & Bethleem, quod ædificatum fuit tempore Machabeorum, & paulopost fraudulenter captum ab Antiocho adolescente. Distat autem ferè per unam leucam à Ierusalem. Ab Azoto quatuor leucis contra Austrum est Ascalon, quarta Philistinorum ciuitas, sita in littore maris, & habens formam semicircularem, unicum ferè robur & propugnaculum Saracenorum

Castrum peregrinorum.

Fratres Carmelitæ.

Cæsarea Palestinæ.

Iza to.

Ioppe.

Geth. Bethasmes.

Mõs Modin

Accaron.

Azotus.

Lida.

Lobna.

Aceda.

Sochoth.

Emaus.

Bethsura.

Ascalon.

Gaza. in terra alia. Ab Aſcalone duabus leucis cõtra Auſtrum eſt Gaza, in littore quoque maris ſita, quæ nunc communiter Gazara appellatur, & tranſit per eam uia in AEgyptum. A Gaza quatuor numerãtur leucæ uſque ad Berſabee, quæ nunc Berſabee. Giblin dicitur, & eſt terminus Iudææ atq; terræ promiſſionis contra Auſtrum. In hac manſerunt multo tempore Abraham & Iſaac, ut patet in Geneſi. Diſtat ab Hebron ſicut & Gaza paulo amplius una diæta. Vltra hanc extremitatẽ terræ ſanctæ eſt deſertum illud magnum, quod ad AEgyptum uſque ferè extenditur, in quo oberrauerunt filii Iſrael quadraginta annis. Itaque longitudo terræ Longitudo terræ ſanctæ. ſanctæ ab Aquilone incipit à monte Libano iuxta Cæſaream Philippi, extenditúrque contra Auſtrum uſque in Berſabee Iuda, quæ eſt contra deſertum, complectens plus minúſue LXVII leucas. Latitudinem uero eius non adeo exacte obſeruaui. Porrò memorata longitudo decem tantum complectitur tribus. Tribus Iuda ſuperiorem obtinuit regionem, quæ in longitudine quidem extenditur Inda. ab AEgypto uſque in Ieruſalem, dicitúrque interuallum illud occupare ſeptem diætas. In latitudine uero incipit à lacu aſphalti, hoc eſt à mari mortuo, & deſinit uſque ad mare magnum in occidente. Tribui Simeonis obuenit pars in ipſa Simeon. tribu Iudæ, nempe quæ eſt iuxta AEgyptum circa montana Arabiæ. Beniamitæ ſortiti ſunt poſſeſſionem ſuam à Iordane uſque ad mare magnum in longitu Beniamin. dine, latitudo uero eius eſt ab Ieruſalem uſque in Bethel, quatuor ferè complectens leucas. Tribus Ephraim ſortem ſuam accepit à Iordane fluuio uſque ad Ephraim. Gaderam, quæ eſt iuxta Ioppen, & ex tranſuerſo uſque ad campum magnũ ubi Manaſſe. incipit Galilæa. Tribus Manaſſe una medietas incipit à Iordane, & terminatur ad mare magnum, & in tranſuerſo quæ eſt latitudo eius, deſinit in Bethſan. Tri Iſachar. bus Iſachar ſecundum longum incipit à Iordane & terminatur ad Carmelum iuxta Magedo: in latitudine uero habet Bethſan & montẽ Thaborinũ extremi- Zabulon. tates. Tribus Zabulon habet Carmelum & lacũ Geneſareth extremitates longi tudinis, & in latitudine à monte Thabor uerſus Nazareth, quinque occupat leu Aſer. cas. Tribus Aſer occupat totam terrã à Carmelo maris uſq; ad Sidonẽ magnam, in longitudine ſcilicet uiginti leucarũ continẽs ſpatium: in latitudine uero extenditur à mari magno uſque Naſon & Aſſor per ſpatium nouẽ leucarum. Tribus Neptalim. autem Neptalim accepit partes orientales uſq; ad Damaſcum, Galilæã ſuperiorem à mari Galilææ uſq; ad montẽ Libani, fontéſq; Iordanis includens, & hæc in longitudine: iuxta latitudinem uero tranſit ab Aſſor uſque ad regionẽ Traco Dan. nitidis. Tribus Dan occupat loca conuallis iuxta mare magnum, ab Auſtro terminata ad Azotum: ab Aquilone ad Doram, habens ſcilicet à tribu Iuda Azotum, Accaron & Geth: & à Beniamin Iamniã & Ramatha uſque ad Ioppen. Et ut in ſumma dicã, tota terra ſancta à Iordane uſq; ad mare magnũ, quæ eſt latitudo eius, ab oriente ſcilicet in occidentem, non uidetur excedere ſedecim leucas, In longitudine uero, quæ ab Aquilone in Auſtrum computatur, à Dan ſcilicet, quæ nunc Belenas ſiue Cæſarea Philippi dicitur, uſq; ad Berſabee, quæ nunc Giblim appellatur, habet circiter ſexaginta quatuor aut ſex leucas. Et hæc de magnitudine, urbibus, fluminibus, & cæteris locis terræ ſanctæ dicta ſufficiant.

De fertilitate terræ ſanctæ & uariis eius habitatoribus.

HABET terra ſancta id in ſacris literis præconii, ut reliquas terras in bonitate

bonitate & fœcunditate excellat, atq; longe poſt ſe relinquat, quippe quæ melle & lacte exuberare dicitur, per quæ intelliguntur omnia ea quibus opus habet mortalis hæc uita. Eſt ſolum ipſum frumenti feraciſſimum, quippe quod in cultura ſua minimum laborem exigit, & multum reddit fructum. Nam id ſæpe oculis meis uidi, duobus tantum bobus aratrum inuerti: nec agros ſtercore opus habere cum ſuapte natura terra ipſa pinguis ſit, & in pleriſque locis hoc externo minime egeat condimento: roſas, rutam, fœniculum, ſaluiam & alias herbas humus ipſa ſponte producit. Lana quoque ſuccida ibi creſcit in frutetis quibuſdam, quorum ſemina ſingulis annis in terram ſparguntur, & ex his conſurgit caudex quidam, in cuius folliculis lana illa colligitur. Creſcunt quoque ibi cannæ molles, ex quibus colligitur ſaccarum. Habent hæ cannæ medullam quandam humidam in modum ſambuci, quæ in peluim expreſſa atque in æneis caldariis decocta, optimum efficitur ſaccarum. Id tamẽ ingenue fateor, raro illic inueniri poma, pira, ceraſa, nuces, & alios ſimiles fructus arboreos, ſed è Damaſco illuc deferuntur, qui tamen adeo ſolis ardore decocti ſunt, ut diu conſeruari nequeant: At loco illorũ habent alios fructus, qui etiam per totũ annum in arboribus conſeruantur, ut ſæpe uideas unam arborem ſimul flores & fructus maturos geſtare. Ex his faciunt incolæ uaria condimenta, quibus pultes, carnes, piſces, & alios cibos ſapidiores reddunt. Habent poma cetrina magna, ex quibus optima conficiunt electuaria. Habent & alia optima poma & mirabilia, quæ poma paradyſi ab eis uocantur. Hæc creſcunt in modum maximi botri, quantitatem habent mediocris cophini, cuius grana ſunt ipſa poma, ita ut non raro centum poma, & aliquando plura ſimul conglobata in modum uuarum reperias, quorumquodq; oui habet magnitudinẽ, obductum folliculo ſpiſſo crocei coloris, qui decorticatus dulcẽ & delicatum relinquit fructum. Hæc arbor ultra biennium non durat, ſed arefacta, ex radicibus alios ſurrogat ſurculos. Folia eius adeo longa ſunt, ut ſtaturam hominis erecti ferè excedant. Latitudo uero tanta eſt, ut duo folia hominis corpus commode tegere poſſint. Vineæ multæ ſunt in terra ſancta, & plures eſſent, ſi Saracenis uini uſus in uniuerſum non eſſet interdictus. Hi autem terrã illam hodie pro maiori parte ſubiectam tenẽt: & ubi uineas inueniunt eradicant. Optimũ uinũ quod in ea inuenitur, creſcit circa Bethleem in ualle Raphaim, & in Neheleſchol, unde exploratores portauerunt palmitem uuarũ ut in Numeris legimus. Circa Sidonẽ quoq; & Anteradũ, itemq; ſub Libano monte bonũ creſcit uinum, & ut mihi retulerunt indigenæ Anteradi, colligũt uno anno ab eadem uite triplex uinũ: hoc eſt, habent uno anno tres uindemias. Nam cum uitis tẽpore Martii conſuetos produxerit botros, id ligni quod uacuũ eſt à fructu, reſecatur, & tũc ex relicto palmite in Aprili alius & nouus repullulat ſurculos, ſuos quoq; ſecum ferens fœtus. Qui & ipſe truncatus, in Maio nouum producit ramuſculum, ſerotinis oneratum uuis. Et hac arte fit, ut primi botri in Auguſto ad maturitatẽ perducti ſuam uindemiã requirant. Secundi uero qui in Aprili floruerunt, in Septembri racemantur: & tertii in Octobri. Hinc etiã eſt ut in terra ſancta botros uenales inuenias à die Ioannis Baptiſtæ uſque in diem diui Martini. Habentur quoq; in ea terra ficus, malogranata, mel, oleũ, pepones, cucumeres, melones, citruli, cucumeres Babylonyci, & alii multi fructus his ſimiles. Frumentum quoq; ipſum eſt delicatiſſimũ, ut non

Lana in frutetis.

Poma paradyſi.

Tres uno anno vindemiæ

uideatur mihi quod unquam meliorẽ comederim panem quàm Ieroſolymis, Porci ſylueſtres, capreoli, lepores, perdices & coturnices abundant in terra ſancta, ſicut & leones atque urſi. Sed & cameli ibi in maximo habentur numero.

Qui homines terram ſanctam inhabitent.

SVNT IN terra promiſſionis homines ex omni natione quæ ſub cœlo eſt, & uiuit quælibet gens iuxta ritum ſuum. Et ut uerũ loquar, in noſtram magnam confuſionem, nulli in ea peiores & in moribus corruptiores inueniuntur quàm Chriſtiani, cuius hanc eſſe rationem arbitror. Quando aliquis in Hiſpania, Gallia, Germania, Italia, aut aliis Chriſtianitatis nationibus malefactor deprehenſus fuerit, utpote homicida, latro, fur, inceſtuoſus, adulter, fornicator, proditor, & timet propterea à iudice condignam ſibi irrogari pœnam, fugit & tranſfretat in terram ſanctam, quaſi hoc contractum aboliturus malum, & cum illuc uenerit, non animum ſed locum mutauit, & euenit ſibi id quod ſcriptum eſt, Nunquid AEthiops poteſt mutare pellem ſuam? Tales ſunt hodie in terra ſancta non pauci, qui ſpoliant peregrinos & conterraneos ſuos, ad ſe bona fiducia diuertentes, & nihil mali de eis ſuſpicantes: deteſtabiléſque illi patres deteſtabiliores poſt ſe relinquunt filios, qui pollutis pedibus calcant loca ſancta, & ſua peſſima uita id efficiunt, ut ſancta dei in magnum ueniant contemptum. Sunt autem præter Chriſtianos in terra promiſſionis & aliæ uariæ gentes, præſertim Saraceni, qui Mahumetum prædicant, & legem eius obſeruant, agnoſcẽtes etiam Chriſtum ueluti magnum prophetam, de ſpiritu ſancto conceptum, & natum ex uirgine Maria, ſed negant eum paſſum & mortuum, uerum cum illi placuit, aiunt, aſcendit in cœlum, ſedétque ad dexteram patris ut filius. Mahumetum uero dicunt ſedere ad ſiniſtram dei, & eum ut dei nuntium ad ſe tantum miſſum. Sunt homines illi Mahumetani immundiciæ addictiſſimi, ducúntque tot quot paſcere poſſunt uxores, præter id quod Gomorraico fœdati ſunt uitio. Sunt tamen hoſpitales, & ſatis humani, id quod non ſemel tantum in meipſo ſum expertus. Pro modico miniſterio illis exhibito, copioſam reddũt mercedem. Sunt præterea in hac terra Syriani, qui quidem Chriſtiani ſunt, uerum Latinis nullam ſeruant fidem, miſere & pauperríme uiuunt: auaritiæ ſtudentes, nemini eleemoſynam largiuntur. Ditiſſimus inter eos non delicatius uiuit quàm pauperior. Inter Saracenos habitant, & ut plurimum officiis eorum mancipantur. In habitu à Saracenis ferè nihil differũt, niſi quòd per cingulum laneum ab eis aliquid diſcriminis habent Græci ſimiliter Chriſtiani ſunt, ſed ſchiſmatici, & à Romanæ eccleſiæ obedientia alieni: ſunt & aliis multis implicati erroribus, faxit deus ne & Latinis multæ irrepſerint ſtultitiæ. Apud Græcos omnes ferè prælati ſunt monachi, magnáque abſtinentiæ, & habentur à plebeis hominibus in magna reuerẽtia & honore. Sunt quoq; in hac terra Armeni, Georgiani, Neſtoriani, Nubiani, Iabeani, Chaldæi, Maronitæ, AEthiopes, AEgyptii, & multæ aliæ gentes, quæ quidẽ omnes confitentur Chriſtũ, & habent ſuos patriarchas. Quidã ſunt hæretici, & à ſuo hæreſiarcha nomẽ ſunt ſortiti, ut ſunt Neſtoriani, Iacobitæ & ſimiles. Sunt tamen multi in his ſectis admodum ſimplices, neſcientes quicquam de hæreſibus: Chriſto deuoti, carnem ieiuniis macerantes, atque ſimpliciſſimas ueſtes induti, ut etiam longe ſuperent religioſos Romanæ

Tranſfugæ Chriſtiani.

Saracenorũ fides.

Syriani.

Græci.

manæ eccleſiæ. Nubiani & Iabeani dicunt ſe ſiue maiores ſuos fidem ſuſcepiſſe à ſancto Mattheo, ab eóque baptizatos, & baptiſmi modum ab illo recepiſſe, quem hodie inuiolabiliter ſeruare contendunt, innitentes huic auctoritati, Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Nam cum baptizantur, cum calido ferro crucem inurunt faciei aut alteri corporis parti. Et hi deuotiores inter orientales habentur. Eſt & gens Madianitarum, qui nunc Beduini atque Turoniani dicuntur, qui magnam partem terræ ſanctæ impleuerunt: & hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus ſupra modum abundant: Certam manſionem non habent, ſed ubi bona inuenerint paſcua, ibi cum tabernaculis ſuis tantiſper ſubſiſtunt, donec herbis depaſtis, alium locum pro gregibus quærere cogantur. Sunt homines pugnaciſſimi, & repleuerunt fere totam Syriam: potiſſimum occuparunt ripas Iordanis à Libano uſque ad deſertum Pharan cum montes qui ultra Iordanem ſunt, optima ſuppeditent pabula ouibus, capris, & reliquis iumentis. Habent arietes & uerueces tam craſſos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus ſufficiat ad eſum. Neſtoriani habitant circa Berut & Biblium in planicie Libani contra Ituream. Maronitæ uero occuparunt regionem quæ eſt circa fontem hortorum à Libano deſcendentem contra Tripolim, dicuntúrque habere quadraginta milia pugnatorum. Porrò circa caſtrum Arachas poſt Tripolim habitant Saraceni, qui Vanni dicuntur. His ſociantur Saraceni quos Aſininos uocant, habitantes in montanis uſque ad caſtrum Anteradum, plurima habentes caſtra & oppida, atque fertiliſſimam occupantes terram. Hi de Perſide dicuntur duxiſſe originem: & in tantum numero ſunt aucti, ut & ipſi quadraginta milia armatorum afferantur poſſe producere. Voluerunt ante paucos annos ſeſe Romanæ ſubiicere obedientiæ, ſed per Templarios impediti à ſuo reſilierunt propoſito. Hos Aſininos nullus hactenus Sultanus potuit in ordinẽ redigere, ſed ipſi ſibi leges & iura condunt, utentes illis ut libet: ſúntque omnibus adiacentibus nationibus formidini ob ſuam feritatem. Et cum hic oriẽtales attigerim nationes, non inutile uiſum fuit de iis ampliorem facere mentionem: quandoquidem hodie multi ſunt, qui cum nihil ſciant, ſcire omnia uelint, afferentes nullos in his maximis regionibus uſq; ad Indiam inueniri Chriſtianos, ſed perfidum Mahumetum omnia loca conſpurcaſſe. Id quod uerum non eſt, ſed ubique Chriſtus in mundo ſuos habet cultores, præterquam in Arabia & AEgypto, ubi rari inueniuntur Chriſtiani, ſed omnes ferè nomen dederunt Mahumeto. Id quidem uerũ eſt, omnes Chriſtianos tranſmarinos, puta Armenos, Cappadoces, Græcos, Chaldæos, Medos. Parthos, Indos, Nubeanos, Iabeanos, Aſianos, Georgianos, & reliquos orientales populos, non eſſe homines bello aſſuetos: ſed cum à Saracenis, Turcis aut Tartaris bello petuntur, illis tributarii fiunt, atque omne permittunt dominiũ: exactores ferentes, modo pacem & concordiam quantum ex ſe eſt conſeruent: & hinc fit ut regiones illæ, quas Chriſtiani inhabitant, Saracenorum eſſe putentur, atque perfidiæ illorum ſubiacere, cùm tamen ibi ferè omnes ſint Chriſtiani, id quod ego expertus ſum in Cicilia & Armenia minori, quæ parent Tartarorum principi: & tamen ſunt meri Chriſtiani, qui eas inhabitant regiones, eccleſias frequentantes, miſſas audientes, genua flectentes, atque deuote orantes:

Nubiani

Madianitæ

Neſtoriani

Maronitæ

Aſinini

Chriſti cultus ubique

religioſis etiam perſonis magnum exhibentes honorẽ, id quod in meipſo ſum expertus, cum illic aliquantiſper morarer. Præterea eos quos nos damnatos iudicamus eſſe hæreticos, ut ſunt Neſtoriani, Iacobitæ, Maronitæ, Georgiani, & ſimiles, ego plerunque inueni bonos & ſimplices eſſe homines, ſynceréque erga deum & homines uiuentes: ſunt magnæ abſtinentiæ, & in quadrageſima nec piſces, nec oleum comedunt. Attenti audiunt uerbum dei: id quod ego uidi in ueſpera Ramiſpalmarum, quantis cateruis ad concionem confluxerint. Habẽt præterea ſuos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & alios prælatos, præter Neſtorianos, qui loco Papæ habent prælatum, quem Iacelichum uocant, cui magna pars orientis paret. Armeni uero & Georgiani habent prælatos, quos Catholicos uocant, qui ſub ſe habent Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios prælatos, qui optima conuerſatione plebi præeuntes, uerbo pariter & exemplo illos docent: & quanuis munitiſſima inhabitent caſtra, atque magnis polleant diuitiis, induuntur tamen uilibus & ſordidis ueſtibus, ampliſſimas habentibus manicas: exterior enim ueſtis eſt pellicea arietina, groſſa & rubea, & ſub ea deferunt tunicam griſeam atque detritam. Suprema uero ueſtis eſt ſcapulare nigrum, uile & aſperum, quaſi cilicium. Interfui etiam ſemel in die annuntiationis ſacris eorum, & aduerti eos eiſdem ferè uti ceremoniis & precationibus quibus nos in miſſa, niſi quòd ſuo, & non Romano utũtur idiomate. Nota quoq; quòd Catholicus ipſe & omnes alii prælati ſunt monachi, nec quiſquam niſi monachi ad hæc eccleſiaſtica admittuntur officia. Clerici uerò ſeculares & ſacerdotes ferè nullam habent auctoritatẽ, nec aliud agunt niſi quòd diuina celebrant officia. Ad omnes horas ſignum faciunt cum tabula lignea: non enim campanas habent: & tũc nocte ſurgunt ad matutinas preces, excitántque ſe mutuo, ut omnes conueniant: nec iterum dormitum eunt poſt illas abſolutas preculas, ſed ſedent in eccleſia docentes populum uſque ad auroram. Sacerdotes omnes ſunt uxorati: nec aliquis permittitur exequi ſacerdotis officium, niſi legitimam habeat uxorem. Sabbato duntaxat & die dominico miſſas celebrant: reliquis diebus per hebdomadam amplexibus uacant. Mortua uero uxore ſacerdos continebit, nec aliã poterit ducere uxorem. Et ſi fornicatus aut adulteratus fuerit, ſine ſpe ulla amittit officium & eccleſiam. Quòd ſi uxor eius adulterium perpetrauerit, ſacerdos maritus eius aut continebit, aut officium & eccleſiam perdet. Vxor uero adulterans naſum perdet: & uir qui cum ea concubuerit caſtrabitur, etiamſi legitimam habuerit uxorem. Id ego ſemel fieri oculis meis uidi. Mortuo uero ſacerdote, uxor eius relicta continebit: & ſi aliud præſumpſerit inire matrimonium comburetur: ſin meretricari libuerit, nil mali patietur: & id ſæpe apud illos euenire ſolet. Et hæc mihi uidetur potiſſima cauſa eſſe, quòd tot in illis terris inueniuntur meretrices: nam uxores talium continere nolentes, meretrices efficiuntur. Fures committentes furta non admodum nociua, & alii malefactores qui mortem non commeruerunt, caſtrantur, ne filios generant paternorum morũ imitatores. Id ſcio, cum eſſem apud regẽ Armeniæ, habuit regina plures quàm ſexaginta eunuchos. Rex cum omnibus principibus & nobilibus ſuis libẽter audit uerbum dei: quibus etiam ſingulis diebus hora tertia illud à monachis, quos Vetrapethe uocant, deuote ex ſacris libris proponitur, utentibus expoſitione Ioannis

Neſtoriani

Georgianorum ſacri ritus

Catholicus

Matrimõniũ ſacerdotum

annis Chryſoſtomi, Gregorii Nazanzeni, atque Cyrilli, quę ipſi Kyrillum proferunt. Deuoti & morigerati ſunt in eccleſia, nec facile ullum ibi uideas diſſolutum aut indiſciplinatum: Cum Epiſcopus ſacrum facit, habet aſtantes ſuos miniſtros, puta diaconum, ſubdiaconum & acoluthum, & cum magna grauitate ceremonias ſolitas celebrat. Deſcriptio AEgypti.

LVSTRATA itaque Armenia ſeceſſi in Cappadociam, & hinc perrexi ad Seleuciam, à qua traieci in Cyprum, à Cypro nauigio ueni Tyrum, & rurſum à Tyro ſoluens per littus Palæſtinæ deſcendi uſque ad oſtia Nili. Ibi uidi Pharmam ciuitatem munitã quidem & egregie extructam, ſed hominibus uacuam: nam ſerpentibus cedere coacti ſunt. Pharma. Ab hoc loco uiginti numerantur leucæ ad Taphium: hæc eſt Taphnis, de qua in pſalmo: Fecit prodigia ſua in campo Thaneos. Hæc poſita eſt in terra Geſſen, de qua in Geneſi multa ſcribũtur, Fuit olim urbs inſignis, ſed noſtro æuo deſtructa eſt. A Taphni uſque ad Memphim, quam nunc Damiatam eſſe putant, quindecim ſunt leucæ, diſtátq; duabus à mari leucis, in ruinis penitus iacens, niſi quòd non longe à ſitu ſuo uilla eſt extructa propter naues in ea collocandas atque merces collígendas. Damiata. Abundat is locus æque ut Taphnis frumento, fructibus, & omnibus ferè bonis, quibus homo ueſci poteſt. Deriuatur à Nilo riuus unus uerſus Taphnim, & hinc uerſus Pharmam fluens, primum uerſus terram ſanctam conſtituens portum. Diuiſio Nili Alterum uero portum efficit alius Nili riuus priore maior, tribus leucis à Damiata mare ingrediens. Tertius portus eſt in Alexandria, ubi ſcilicet maior pars Nili labitur in mare, diſtátque à Pharma, ubi primus Nili riuus mare intrat, centum uiginti miliaribus: & hæc eſt longitudo AEgypti iuxta mare. Ab Alexandria uero uſque in Babyloniã numerantur etiam centum uiginti miliaria, aſcendendo contra Nili curſum. Porrò à Pharma eundo per Taphium & Damiatam centum computantur miliaria uſq; ad Babyloniam ſiue Cayrum, etiã aduerſus fluuium nauigando. A Babylonia uero uſque ad Syenen, quæ uerſus Auſtrum ultima eſt pars AEgypti, ſunt miliaria circiter ducenta quadraginta: Syene. Nubia. & ibi incipit AEthiopia, quæ hodie Nubia dicitur: & eſt tota Chriſtiana, ubi beatus Mattheus prædicaſſe dicitur. Huius AEthiopiæ regem captiuum uidi in Babylonia. Aſcendens autem à Damiata per Nili fluuium ueni in Abdelam, ac deinde in Mauſotam, ubi Nilus ſcinditur in duo, uoluitúrq; riuus minor ad fretum quod eſt iuxta Pharmã, & ex illo intrat mare. Rurſus iuxta uillam Semmath eſt alia Nili ſciſſio, labitúrq; is abſciſſus riuus iuxta uillam quæ Phatures dicitur, in mare: ſed non eſt nauigabilis, ut alii iam memorati riui ſunt. Item à Semmath aſcendendo, prius quàm uenias ad Phyton & Ramaſſen, ſeparatur à Nilo quartus riuus, intrans mare iuxta uillam quæ Stermon appellatur: & ea Nili diuiſione uſque ad uillas Phyton & Ramaſſen ſunt quinque leucæ, ponuntúrque hæ uillæ altrinſecus in ripa Nili. Hinc uiginti numerantur miliaria ad locũ qui Delta nominatur, ubi ſcilicet Nilus in duos riuos diuiſus totam ferè AEgyptũ facit inſulam in modum Δ literæ triangulariter figuratum, procedítque maior aquarum uis ad Alexandriã, & minor ad Damiatã. A Delta uſq; Heliopolim tria numerãtur miliaria, ubi & alius riuus à Nilo ſegregatur, & defertur ad ciuitatem Peluſii, & inde fluens per deſertum uerſus terram ſanctam

iuxta ciuitatem Iaris intrat mare: & hinc ferè duæ ſunt dietæ uſque ad Ragazã: uel Gazaram & Berſabee. Hic riuus uocatur proprie in ſcriptura riuus AEgypti, terminatúrque ad ipſam ſors tribus Iudæ. Quidam uocant eum Binocorulã, alii Syron AEgypti & non eſt nauigabilis. Heliopolis eſt uilla opulenta, ſed nõ munita, ſicut nec alius quiſpiam locus per totam AEgyptum eſt muratus, præter Alexandriam & Babyloniam. Hinc ſeptem numerantur leucæ uſque ad Babyloniam. Hæc ciuitas eſt ſupra modum magna, in littore Nili ſita, tranſitque per medium eius riuus aquarum à Nilo excurrens, & rurſum in eum ruens. A Babylonia duabus leucis diſtant pyramydes quædam triangulares & inſigniter magnæ. Et hinc duæ ſunt leucæ ad Thebas, unde fuit legio Thebeorum. Huic quoque adiacet deſertum Thebaidos, in quo olim fuit magnus numerus monachorum. Et nota quòd à Babylonia uſque ad Syenen per miliaria CC XXX Nilus in nullos diuiditur riuos, uno contentus in quo fluit alueo. Terra AEgypti ferè eſt inacceſſibilis: nam ab occidente habet mare magnum: contra Aphricã eſt deſertum Libyæ & Philenorum: ab Auſtro eſt deſertum AEthiopiæ, & ab oriente deſertum Thebaidos uſque ad mare rubrum. Tranſitus illius deſerti eſt trium dierũ, donec ueniatur ad locum qui Beronice uocatur: & eſt portus AEgypti in littore maris Rubri ad Indiam ducẽs. Porrò contra Vulturnum & Septentrionem habet AEgyptus deſertum magnum uſque ad terram ſanctam, in quo filii Iſrael ab AEgypto fugientes XL annis morati ſunt. Floruit ante tempora noſtra AEgyptus mirũ in modum Chriſtiana religione multa milia habens monachorum, multa cœnobia, & plures eccleſias, Vnde dixerunt mihi Saraceni, quòd in ſola Babylonia & Cayro (ſunt enim duæ urbes, ſed in unam cõiunctæ) plures quàm quadraginta reperiantur eccleſiæ. Habet uillas fermè infinitas, & populum ſine numero. Dominantur hodie in ea Saraceni. Inter Heliopolim & Babyloniam oſtendũtur loca, in quibus beata Virgo manſit cum puero Ieſu & marito Ioſeph, cum à facie Herodis fugiſſet è Iudæa. Eſt etiã ibi hortus balſami, qui irrigatur à fonte paruo, uberrime tamen fluente, in quo aiunt beatam Virginem puerũ Ieſum lauiſſe, ob id habetur fons ille in ueneratione nedum à Chriſtianis, uerum & à Saracenis. Modum colligendi balſamum hũc mihi Saraceni oſtenderunt. Carpebant folium unum à ſtipite (adhærent enim folia ſtipiti) & contra radium ſolis illud diſcerpentes, guttam lucidiſſimam, & ſupra modum odoriferam elicuerũt: & is eſt uerus liquor balſami: qui in phialas uitreas colligitur, & ad diuerſas mundi partes mittitur: tametſi raro ſine mixtura ad regiones noſtras perueniat. Aiunt etiam, ſi folium illud contra radium ſolis non frangeretur, minime ſuccum illum ſtillaret. Foderunt proinde Saraceni & alium fontem, cum fons prior non ſufficiat ad irrigationem totius horti, ex quo quatuor boues aquam trahunt, quæ ſufficere poſſit ad illius humectationem.

Heliopolis.

Babylonia AEgypti.

Thebais.

Situs Aegypti.

Chriſtus olim in AEgypto cultus.

Hortus balſami.

PRAETER Quintum Curtium, qui gesta conscripsit Alexandri Magni, & passagia quædam terræ sanctæ, pauci hactenus fuere, qui de rebus & de uariis illis atque multis prouinciis, quas habet oriens, præsertim Indicus, nos certiores redderent: & tamen interim semper fuerunt uiri quidam studiosi, qui Asiani orbis uisendi gratia haud cunctanter pericula corporis atque rerum iacturas subire contenderunt: & proculdubio plurimarum orientalium rerum certa hodie extarent experimenta, si saluus illis in patriam contigisset reditus. Nunc autem cum tam multa peregrinantibus in illis regionibus sint subeunda exitialia pericula: occurrunt enim nedum prædones, & alii ferociſſimi homines, uerum & bestiæ immanes, déserta ampliſſima, squalentia & arentia, quæque neque hominibus, neque iumentis quicquam pabuli afferre poterunt, maria illa sabulosa, ut uocant, quæ interdum peragranda sunt, aquæ mortiferæ, mare tempestuosum, calores intolerabiles, frigora acerba, & alia innumera pericula: quot putas Asia nobis incolumes restituit, quos in eam Europa ueluti exploratores misit? & si quosdam restituit, hi uel itineris labore atque periculorum sufferentia adeo exanimati sunt, ut non curarint explorata stylo excipere: aut si annotarunt ea quæ uiderũt & experti sunt, uernaculo usi sunt idiomate, id quod fecit Vartomãnus, Benedetto Bordone, ut uulgaris libri uulgari utar titulo, Marcus Paulus Venetus, & alii quidam Itali atq; Hispani, quorum scripta adhuc in tenebris essent, sicut & aliqua sunt, nisi boni quidam uiri ea in latinum uertissent, atque omnibus legenda exhibuissent. Et utinam Marcus iste Venetus commodiorem nactus fuisset interpretem, aut ipse librum suũ latine scripsisset, qui latine sciuit, id quod in loco quodam subindicat: sed multis conciuibus suis Venetis gratificari maluit, quàm paucis latine doctis. Natus est hic Marcus ex patre Nicolao Paulo uiro clarissimo, qui cum per tres aut quatuor annos lustrasset partes orientales, comitem habens fratrem genuinum, Mattheũ scilicet Paulum, domum rediens filium Marcum secum ducens, denuo in Indiam concessit, mansitque multis annis apud magnum Cham Cublai, aulicus illius factus. Historia illius profectionis atque reditus describitur in primis decem primi libri capitibus: & hæc tibi lector causam reddent, quomodo Marcus huius libri conscriptor, tot potuerit perlustrare prouincias.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS LIB. I.

Quomodo Nicolaus Paulus & Mattheus Paulus fratres in orientem concesserint. Cap. I.

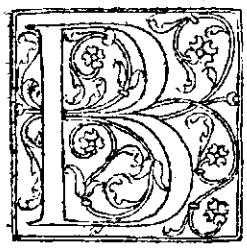

BALDVINO principe inclyto regni Constantinopolitani sceptra tenente, anno scilicet ab incarnatione domini M CCLXIX, duo uiri nobiles & prudentes è clarissima Paulina familia nati, ciues Veneti, nauem uariis onerantes mercibus, communi consensu Venetiis soluentes, prospero uento, & deo ducatum felicem præstante, sulcarunt mare mediterraneum, & per angustas Bosphori fauces contendentes, Constantinopolim peruenerũt, ubi cũ paucis quieuissent diebus, iterum uelis uentum dantes traiecerunt pontum Euxinum, appulerúntque ad portum ciuitatis Armeniæ, quæ Soldadia appellatur & præparãtes iocalia pretiosa, curiã cuiusdam regis magni Tartarorum, Barlza dicti, ingressi, illi obtulerunt quicquid optimum habebant. Ille uero gratissima & libete oblata munera non aspernãs uicissim placido illos suscipiẽs uultu, multo maiora tribuit quàm illi contulerunt. Per annum autem cum illo commorantes rege, Venetias redire satagerunt. Et cum id molirentur, subito inter regem Barlza, & alium quempiam Tartaricum regem Allau nomine, lis oboritur cruenta: & aliquandiu inter se confligentes, exercitu Barlzæ deuicto, sors regi Allau uictoriam concessit: sicque memorati fratres bellorum sæuiente tumultu præpediti, uaria captant consilia, quam eligant uiam, per quam uitæ sublato discrimine, in patriam reuertãtur: tandémque iudicant per uarias itinerum ambages circuire regnum Barlza, & furentium euadere manus: & id tententes peruenerunt ad ciuitatem quandam Guthacam nomine, à qua ultra progressi Tigrim traiiciunt, & XVII dietas facientes in deserto quodã magno, in quo neq; habitatores, neque oppida inueniũtur, ad Bocharam ciuitatem Persidis insignẽ profecti sunt, præsidente illi Barach rege: ibíque annis tribus manserunt.

Qualiter adierunt curiam regis magni Tartarorem. Cap. II

EO TEMPORE uir quidam grauis & insignis à rege Allau ad maximum Tartarorũ regem destinatus, Bocharam pernoctaturus uenit, & illic præfatos uiros inueniens, qui iam linguam Tartaricam erant edocti, supra modum hilaris efficitur, cogitátq; quomodo persuadeat, ut secũ ducat hos occidentales uiros, inter Latinos natos, ad præsentiam maximi Tartarorum imperatoris, sciens se illi in hoc gratificaturum, & nihilominus uiros debito suscipiendos honore, & largis donandos muneribus, potissimum cum iam ex multiplici colloquio gratissimos ipsorum exploraſſet mores. Viri igitur illi aduertentes se non facile & absque periculo posse domum reuerti, inito consilio memorato adhærent ambasiatori, itérque cũ illo suscipiunt ad Tartarorũ imperatorem, comites habentes quosdam alios Christianos, quos secũ è Venetiis duxerant, & soluẽtes à loco Bochara, post multos transactos menses peruenĩũt ad maximũ omnium Tartarorum regẽ Cublai uocatũ, quem etiã magnum Cham appellant, hoc est magnum

magnum regem regum. Porrò quòd tam prolixum tempus insumpserunt, donec ad magnum uenirent Cham, aliud in causa non fuit, quàm quòd in frigidissimis regionibus Aquilonem uersus niues plurimas & aquarum, inundationes inuenerunt, quæ uiam illis præclusserunt.

Quanta humanitate à magno Cham susceptí sint. Cap. III

ADDVCTI igitur ante conspectum magni imperatoris Cham, perbenigne ab eo susceptí sunt. Interrogauit autem eos de multis, utpote de regionibus occidentalibus, de imperatore Ro. atque aliis regibus & principibus, qualiter sese gererent in regimine & rebus bellicis, quo pacto pax, iustitia & concordia inter eos constaret, itẽ quales mores & uiuendi ritus essent apud Latinos, & præsertim qualis esset nostra christiana religio, qualisq; Papa summus illius moderator. Et ad hæc memorati uiri sigillatim respondentes, eò imperatorẽ suis deduxerunt uerbis, ut libenter illis auscultaret, & sæpe ad se introduci iuberet.

Mittuntur à magno Cham dicti uiri ad Pontificem Ro. Cap. IIII

QVADAM itaque die magnus Cham cum regni sui principibus inito consilio, rogat Latinos, ut nomine suo ad Papam proficiscentes, unà cum baronẽ quodam Gogaca nomine, uiro aulico & optimo, atque apud illum agant, ut centum uiros sapiẽtes, & in lege Christiana doctos ad se dirigat, qui sapientibus suis ostendere possint Christianorum fidem cæteris omnibus sectis præferẽdam atque unicam salutis esse uiam, quódque dii Tartarorum essent dæmones, qui orientalibus in sui cultura imposuissent, nam cum is imperator multa audisset de fide catholica, & interim aduerteret, quàm mordicus sui sapientes conarẽtur suam defendere fidem, in ambiguo positus nesciebat cui tutò animũ suum inclinaret, quámq; ut uerã amplexaretur uiam. Illi itaque debitam regiæ maiestati exhibentes reuerentiã, pollicẽtur se commissa fideliter executuros, & literas quas ab eo Ro. Pont. offerendas acceperint, præsentaturos. Ipse uero tabulam aureã signo regali sculptam & insignitam iuxta imperi sui consuetudinẽ illis tradi iubet, quam commeatus loco secũ per totum eius imperiũ deferentes, ubiq; à prouinciarum & ciuitatum rectoribus per loca discriminosa salui deducerẽtur atq; expensas ab eisdem reciperent, & quacunque tandem re opus in itinere haberẽt, illis imperatoris nomine suppeditaretur. Rogabat quoq; eos imperator, ut non nihil de oleo lampadis, quæ iuxta dominicũ sepulchrum Ierosolymis ardebat, sibi in reditu deferrent, credens sibi illud non parum profuturum, si Christus mundi esset saluator. Illi igitur imperatori ualedicentes arripiunt iter, literas & auream tabulam secum deferentes. Cúmque XX dietas equitando peregissent, Gogacal, qui illis ab imperatore associatus erat, grauiter ægrotare cœpit. Vnde consilio inito, eo illic relicto, ipsi cœptum prosequuntur iter, ubique ob imperatoris signũ humaniter susceptí. Pluribus tamen in locis ob fluminũ inundationes pedem sistere coacti sunt, ut etiã tres annos citro ultróq; absumpserint, prius quàm ad portũ ciuitatis Armeniorum, Galza nomine, peruenerint. A Galza rectà ad Anconem tendunt anno scilicet domini. M. CCLXXII mense Aprili.

Quomodo summi Pontificis expectarint creationem. Cap. V.

INGRESSI autem urbem Anconem audierunt dominum Clementẽ Papam quartum nuper defunctum, aliúmque neminem in locum eius surro-

gatum: de quo non parum contriſtati ſunt. Erat tunc Anconæ legatus quidam ſedis apoſtolicæ, dominus ſcilicet Thedaldus Comes de Placentia, cui cuncta quæ in commiſſis habuerunt, exponẽtes, indicabant quomodo à magno Cham miſſi fuiſſent. Ille uero conſulebat, ut noui Pontificis expectarẽt creationẽ. Abeuntes itaque interim Venetias ſuos inuiſuri, & illic quouſque alius inſtitueretur Pontifex manſuri, inuenit Nicolaus Paulus uxorem ſuam extremã clauſiſſe diẽ, quippe quam in receſſu ſuo prægnantem reliquerat, filium uero Marcum nomine, qui iam annos ætatis XV habebat, ſanum & incolumem inuenit, atque poſtea hunc librum conſcripſit. Porrò electio Ro. Pontificis ad duos uſque annos eſt protracta.

Qualiter regreſſi ſint ad regem Tartarorum. Cap. VI.

ANNIS duobus poſtquam redierunt in patriam elapſis, memorati duo fratres timentes imperatoris Tartarorum turbationem, quem ipſorum reditum ſciebant expectare, reuertuntur Anconam ad legatum, ſecum ducentes Marcũ filium, longi itineris futurum comitem. Acceptíſque à legato literis, quas Tartarorum imperatori deferrent, in quibus plenius imperator edocebatur ea quæ fidem concernunt catholicam, abire iterum in orientem diſponunt: illíſque paululum ab Ancona digreſſis, nuntii ueniunt à Cardinalibus ad legatum indicantes illi ſe in ſummum electum Pontificem, poſtea Gregorium dictum. Quo audito ilico miſſis nuntiis Venetos reuocat, & ne abeant monet, parans alias illis literas, quas Tartarorum offerrẽt ſummo principi, quibus & duos adiunxit fratres prædicatores, uiros probitate & literatura conſpicuos, quorum unus Nicolaus, alius uero Guilelmus Tripolitanus uocabatur, qui tunc Anconæ moram trahebant, Abeuntes itaque unà uenerunt ad Glaciam portum maris in Armenia. Et quoniam Sultanus Babyloniæ tunc magno coacto exercitu Armenos inuaſerat, cœperunt memorati fratres ſibi timere, atque uiarum uolentes uitare diſcrimina & guerrarum pericula, cum magiſtro templi in Armenia manſerunt: nam non ſemel in mortis periculum inciderunt. Nuntii uero Veneti omni ſeſe periculo exponentes cum multis laboribus & magna difficultate ad Tartarorum imperatorem in ciuitatẽ quæ Clemeniſu appellatur, peruenerũt: nam iter eorũ hyemali tempore propter niues & frigora atq; aquarum inundationes ſæpe ad longum tempus impediebatur. Porrò rex Cublai audiẽs eos aduentantes qui adhuc longiſſime aberẽt, per quadraginta dietas nuntios illis obuiam miſit, qui eos conducerent, & neceſſaria quæque pro itinere ſuppeditarẽt.

Quomodo Veneti à Tartarorũ imperatore ſuſcepti ſunt. Cap. VII

REGIS itaque curiam adeuntes, & ante conſpectum eius ducti, procideruntcoram eo in faciem, reuerentiã conſuetam exhibentes. A quo humaniter ſuſcepti iubentur ſurgere, & qualiter uaria uiarũ penetrarint diſcrimina, quídq; cum Romano egerint Pontifice iubet enarrare. Illi uero cũcta ordine exponũt, & allatas Pontificis literas imperatori exhibent. Qua de re rex mirum in modum lætatus, fidelem illorum commendauit ſolicitudinem. Oleũ quoq; de lampade dominici ſepulchri allatũ & oblatum accepit ab illis, & cũ honore reponi iuſſit. Et cum intellexiſſet Marcum Nicolai eſſe filium, blanda facie illum ſuſcepit, omnéſq; tres illos, patrẽ & filium, atque patruum tali dignatione proſecutus eſt,

tus eſt, ut ab omnibus aulicis deinceps ſuſpicerentur, & in honore haberentur,

M. Paulus quàm gratus factus ſit Tartarorum imperatori.

Cap. VIII.

MARCVS itaque breui tempore in aula magni Cham Tartarorum addiſcens mores, atque quatuor uarias gentis illius linguas edoctus, quas nedum legere, uerum & ſcribere didicit, omnibus charus effectus eſt, & in primis imperatori: qui ut hominis prudentiam magis conſpicuam redderet, negotiũ illi commiſit in longinqua expediendum regione, ad quam ſex menſium ſpatio uix peruenire poterat. Ille uero prudenter in omnibus ſe gerens, non ſine laude & principis gratia, quæ in mandatis acceperat tranſegit. Et ſciens imperatorẽ oblectari nouitatibus, diligenter ſcrutatus eſt in regionibus quas pertranſiuit, conſuetudines & mores hominum, conditiones & naturas animalium, atq; harum rerum ueridica relatione mirum in modum ſibi deuinxit regem, ut etiam rex in magnis obeundis regni negotiis hoc uteretur per XVII annos uiro, mittens illũ ad diuerſas latiſſimi imperii ſui terras. Is uero præter id quod regis exequebatur cauſas, etiam terrarum obſeruabat proprietates, prouinciarum & ciuitatum conſiderabat ſitus, & quæ mira in locis uel contigerunt, uel inueniuntur calamo excipiens, tandem nobis occidentalibus patefecit, id quod ſecundus liber explicat.

Quomodo Veneti poſt aliquot annos obtenta licentia redire diſpoſuerint. Cap. IX.

MORANTES autem aliquanto tempore Veneti apud magnũ Cham patriæ uiſendæ accenſi deſiderio, à rege abeundi licentiam petunt. Is uero eorũ oblectatus præſentia, difficile ad id inclinari potuit. Accidit tamẽ interea ut rex Indorum Argon nomine, tres inſignes uiros mitteret ad curiam magni Cublai, quorum nomina fuerunt Culatai, Ribuſca & Coila, qui agerent cum eo, ut aliquam ex proſapia ſua ei traderet in uxorem: nam uxor eius Balgana nomine nuper mortua, in teſtamento reliquerat, & maritum adiurauerat, ne ab alia quàm à ſua familia aliam duceret uxorem. Rex itaque Cublai illorum obſequutus petitioni, puellam quandam XVII annorum, nomine Gogatim, è ſtemmate ſuo prognatam illis aſſociat, ínque uxorem Argonis conſecrat. Nuntii uero cum reginã abducturi eſſent, & aduertiſſent Venetos patriam ſuam ſitire, rogabant Cublai regem, ut pro honore regis Argonis hos ſecum abire permitteret, qui nouam reginã in Indiam conducerent, & inde ad loca ſua reuerterẽtur, Ille procerum inſtantia & petitione deuictus, etiam inuitus Venetos abire permiſit.

Quomodo Venetias redierint. Cap. X.

SOLVENTES itaque à Cublai aula, quatuordecim paratas naues, & ſufficienti commeatu oneratas, quarum quælibet quatuor malos atque totidem uela habebat, intrantes acceperunt à rege duas tabulas aureas regali charactere inſignitas, quas per omne imperium ſuum, & per tam multas prouincias præfectis oſtenderẽt, à quibus ſecurum conductum uictualia, & alia neceſſaria perciperent. Adiunxit quoque illis ambaſiatores aliquos ad ſummum Pontificem, & ad reliquos quoſdam Chriſtianos reges. Et nauigio hinc diſcedentes, poſt tres menſes uenerunt ad inſulam quandam Iana nomine, & inde per Indicum uagantes mare, poſt multum temporis ueniunt ad regis Argonis pallatium,

mare, poſt multum temporis ueniunt ad regis Argonis palatium, allatámque illi præſentant puellam. At ille filio ſuo hanc tradidit uxorem. Plurimi autem deſi derati ſunt ex his ſexcentis uiris, quos pro adducenda puella rex ad tartarũ mi-ſit, qui in itinere eundo & redeundo ſpiritum exhalarunt. Porrò Veneti cum ambaſiatoribus hinc recedentes, ab alio uicerege, qui regno pueri loco præerat Acata nomine, alias duas aureas & commendititias tabulas more gentis illius ac ceperunt, atque ſalui cum honore ex regno illo deducti ſunt, & poſt multũ tem poris multis exantlatis laboribus, protegente domino Conſtantinopolim per-ueniunt, atque inde cum diuitiis & honorifico comitatu incolumes Venetias re dierunt, anno ſcilicet domini, milleſimo ducenteſimo nonageſimo quinto, gra-tias agentes deo, qui eos de periculis multis liberatos ſaluos domum reduxit. Hæc à principio huius libri breuiter & ſummarie annotare libuit, ut lectori cõ ſtet, quomodo, & qua occaſione Marcus Paulus Venetus huius libri compila-tor, hæc quæ ſequuntur omnia inueſtigare potuerit.

De Armenia minori. Cap. XI.

PRAEMISSA generali itinerum noſtrorum deſcriptione, nunc ad par ticularia deſcendentes, ſingulas regiones quas perambulando luſtrauimus, de-nuo reuiſentes, quid in eis uiderimus & experti ſimus annotaturi. Igitur Arme nia minor quam primo intrauimus, iuſtitiæ conſeruatione, & bona guberna-tione conſiſtit. Habet regnum ipſum ciuitates multas & plurima oppida: ſolum quoque ipſum fœcundum eſt, & terra nullius rei neceſſariæ indiga: uenationes beſtiarum & auium illi non deſunt: aer quoque ipſe nulla corruptione infectus omnibus gratum præſtat ſpiraculum. Incolæ uero regionis illius, qui olim ſtre nui fuere bellatores, nunc otio torpentes molles & effœminati effecti, potationi
Glacia. bus & luxui uacant. Eſt ciuitas quædam in hoc regno, iuxta mare ſita, Glacia nomine, optimum habens portum, quò plurimi conueniunt mercatores ex ua-riis regionibus, etiam à Venetiis & Ianua propter uarias merces quæ illuc defe-runtur, præſertim aromata diuerſarum ſpecierum, aliáſque pretioſas quaſdam opes ex orientalibus regionibus illuc nundinationis gratia delatas: nam eſt is locus ueluti porta quædam orientalium regionum.

De prouincia Turciæ, Cap. XII.

TVRCIA prouincia collectæ gentis, continet populos ex Græcis, Arme-menis, & Turcis. Habent Turcæ linguã propriam, ſub lege deteſtabilis Mahu meti uiuentes. Sunt homines indocti, rudes & agreſtes, in montibus & uallibus habitantes, atq; paſcuoſa loca cæteris præeligentes: nam habent greges magnos iumentorum atque porcorum: habent & mulos, ſed illi in magno ſunt ualore. Græci uero & Armeni qui inter illos habitant, ciuitates & oppida poſſident, o-perámque ſuam in ſericũ collocant. Habent autem ciuitates multas, inter quas præcipuæ ſunt Gomo, Cæſarea & Sebaſte, ubi beatus Baſilius martyrium pro Chriſto ſuſcepit, unúmque ex Tartarorum regibus dominum agnoſcunt.

De Armenia maiori. Cap. XIII

ARMENIA maior prouincia maxima, Tartaris tributaria, ciuitates multas habet atque oppida. Metropolis eius Arzinga uocatur, ſitque ibi bu-chiranus optimus. Scaturiunt quoque ibi aquæ feruentes, corporibus humanis abluendis

abluendis & medendis ſaniſſimæ. Aliæ uero inſigniores poſt metropolim ciuitates ſunt Argyron & Darzirim. AEſtiuis diebus plurimi Tartari illuc diuertũt cum gregibus & armentis, uberioris paſcuæ gratia illecti. Et rurſum hyemali tempore ob niuium inundantiam ad tempus ſecedunt. In montibus huius Armeniæ remanſit arca Noæ. Habet hæc regio ab oriente confinẽ prouinciam Zorzaniorum. Ab Aquilone uero fons quidam magnus inuenitur, de quo liquor oleo ſimilis ſcaturit, ad condimentũ quidem cibi inutilis, lampadibus uero concinnandis & nutriendis, aliiſque rebus inungendis commodiſſimus: unde uicinæ quæque nationes concurrunt, & de fonte illo omnes pro lucernis alendis hauire contendunt: tam enim indeſinenter hic fons fluit, ut etiam multæ naues oleo eius oneratæ, in alias abducantur regiones. Fons oleí.

De prouincia Zorzania. Cap. XIIII.

ZORZANIAE prouincia Tartarorum regi tributa offert, eúmque dominum ſuum agnoſcit. Sunt autem Zorzanii homines pulchri, in armis ſtrenui, atque in arte ſagittaria periti. Sunt etiam Chriſtiani, Græcorũ obſeruantes ritum. Capillos nutriunt breues, ut clerici occidentales. Eſt prouincia eorũ aditu difficilis, præſertim ab oriente: illic enim arctiſſima eſt uia, ab uno latere habens mare, & ab altero montes, per quam quatuor leucarũ ſpatio eundum eſt, donec in prouinciam ueniatur. Vnde pauci homines ibi magnum exercitũ ab ingreſſu arcere poſſunt. Habent incolæ multas ciuitates & caſtra, abundántque ſerico, de quo pulcherrimos holoſericos parant pannos. Quidam eorum labori manuali operam impendunt, alii uero mercimoniis diſtrahendis. Terra ipſa ſatis fertilis eſt: id mirabile aiunt in hac terra reperiri. Eſt lacus quidam magnus in ea, ab aquis montium collectus, uocatus mare * Chelucelam, in gyro habens circiter ſexcenta miliaria, qui per totum anni ſpatium nullos mittit piſces, præterquam per quadrageſimam uſque ad ſabbatum ſanctum. Diſtat is lacus à reliquis æquoribus duodecim dietis. Aiunt quoque Euphratem fluuium, & alia quædam flumina in hunc ruere lacum. fort. Caſpiũ

De regno Moſul. Cap. XV.

REGNVM Moſul ad orientem ſitum, partim confine eſt Armeniæ maiori, habitántque in eo Arabes Mahumetum colentes, & multi Chriſtiani, Neſtoriani atque Iacobini: quibus præeſt patriarcha magnus, quem ipſi Iacelich uocant. Fiunt ibi panni pulcherrimi ex ſerico & auro. Cæterum in montibus huius regni habitant homines Cardi appellati, quorum quidam Neſtoriani ſunt, alii Iacobini, & quidam Mahumeti ſunt ſectatores, atque magni prædones.

De ciuitate Baldachi. Cap. XVI.

EST IN partibus illis ciuitas quædam inſignis Baldachum nomine, quæ in ſcripturis ſacris Suſis appellatur, in qua manet prælatus magnus Saracenorum, quem ipſi Caliphum uocãt. Non inuenitur in partibus illis nobilior quàm illa ſit ciuitas. Parantur ibi ex auro & ſerico pulcherrimi panni, iíque ſub uaria habitudine. Anno ab incarnatione dominí M CCL, magnus Tartarorum rex Allau obſedit, atque tam acriter oppugnauit hanc urbem, donec caperet eam. Erant tunc plura quàm centum milia armatorũ in ciuitate, ſed Allau longe fortior illis erat. Cæterum Caliphus urbis dominus turrim habebat plenam auro, Haolonus.

argento,& lapidibus pretioſis,atque reliquis iocalibus,ſed auaritiæ ſtimulis ſauciatus noluit collectum theſaurum in milites ſpargere, illiſque munera largiri, ideóque ipſe cum ciuitate periclitatus eſt: nam Allau rex obtenta ciuitate Caliphum cepit,& in turrim illam,in quam theſaurum ſuum repoſuit,coniecit,negatóque omni cibo & potu ait illi, Si theſaurum hunc non tam auare & tenaciter ſeruaſſes,teipſum & ciuitatem liberaſſes: nunc igitur fruere theſauro tuo, & ex eo comede atque bibe,quem tantopere dilexiſti. In hunc itaque modum miſer ille theſauro ſuo incumbens fame periit. Tranſit per hanc urbem fluuius quidam magnus, atque in oceanum Indicum ſe effundens, à cuius oſtio urbs ipſa decem & octo diſtat diætis, ut citra magnum incommodum innumeræ merces ab India ad eam adduci poſſint. Porrò fluuius ipſe originẽ ſumit à ciuitate Chiſi. Eſt quoque ciuitas alia inter Baldachum & Chiſi,Baſcia nomine,quæ magno palmarum nemore circundatur,de quo maxima dactylorum colligitur copia.

De ciuitate Tauriſii. Cap. XVII.

IN ILLIS quoque partibus eſt Tauriſium nobiliſſima ciuitas, in qua multiplices exercentur mercantiæ: nam ſunt ibi gemmæ pretioſæ, panni auro texti atque holoſerici cum aliis uariis mercibus. Et quoniam ciuitas in optimo ſita eſt loco, conueniunt ibi plurimi negotiatores ex uariis mundi partibus, ab India,à Baldacho,à Moſulo & Cremoſor:ex Latinorum quoque terris nonnulli nundinandi gratia illuc concedunt:nam mercatores plurimum hinc ditantur. Ciues Mahumetum uenerantur, licet quidam Neſtoriani atque Iacobini etiam ibi inueniantur. Sunt in circuitu ciuitatis horti pulcherrimi & amœni,unde incolæ plurimos & optimos colligunt fructus.

Quomo miraculoſe mons quidam in alium locum fuerit tranſlatus. Cap. XVIII.

EST MONS quidam in regione illa haud longe à ciuitate Tauriſii,qui olim uirtute diuina à loco ſuo hac occaſione dimotus eſt. Accidit ſemel ut Saraceni Euangelium Chriſti blaſphemare uolentes,& ueluti uanam doctrinã Chriſtianis improperantes dicerent, Eſt ſcriptũ in Euangelio ueſtro,Si habueritis fidem ſicut granũ ſinapis,& dixeritis monti huic,tranſi hinc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit uobis. Nunc igitur ſi fides ueſtra caret errore,amouete montem hunc,& probate Euangelii uirtutem. Et quoniam Chriſtiani ſub perfidorum illorum dominio erant,cogebantur uel montem illum tranſferre, uel Mahumeticam ſubire legem: & ſi neutrum facerent,gladio ferirentur. Tunc uir quidam in Chriſti feruens amore & fide,confortauit puſillanimes,& fuſa oratione ad dominum cum tota fiducia dixit monti, Abi hinc:quod uidente multitudine ilico factum eſt. De quo miraculo multi Saracenorum conuerſi, Chriſtum confiteri cœperunt.

Miraculum fidei.

De regione Perſarum. Cap. XIX.

PERSIA maxima & latiſſima eſt prouincia, fuítque olim nobilis & magni nominis:nunc uero à Tartaris diſſipata obſcurior eſt quàm unquam fuerit: abiit tamen nomen eius in uiciniores quaſque prouincias, ut etiam hodie Perſidis prouincia octo complectatur regna:quorum primum uocatur Chaſum,ſecundum Churdiſtam, tertium Lor, quartum Cielſtam, quintum Inſtahich, ſextum

ſextum Zerazi,ſeptimum Socham,octauum Timochaim,& eſt in finibus Per ſarum:ſuntque ibi equi magni & pulchri,ut etiam quandoque unus uencat pro ducentis libris Turonenſibus. Ducunt autem eos negotiatores ad ciuitates Chiſi & Curmoſa,in littore maris ſitas,unde in Indiam uenduntur. Aſini quoque ibi ſunt pulcherrimi & optimi,ut etiam unus uendatur pro triginta argenti ponderibus. Homines uero in regionibus illis peſſimi ſunt,rixoſi,prædones & homicidæ,fidem Mahumeti profitentes. Mercatores paſſim occiduntur ab illis prædonibus,niſi cateruatim per itinera incedant. In ciuitatibus tamen ſunt optimi artifices,qui in auro,ſerico,& opere acupictorio mira faciunt. Abundant bombice,tritico,hordeo,milio,aliiſque frumenti ſpeciebus. Vini quoque & fructuum habent ubertatem.

De ciuitate Iaſdi. Cap. XX.

IASDI eſt ciuitas magna in eadem regione, in qua multæ fiunt mercantiæ. Habet quoque & ipſa ſubtiles artifices,qui in ſerico laborant. Colunt etiam Mahumetum. Vltra Iaſdi per ſeptem dietas non eſt ulla hominũ habitatio uſq; ad ciuitatem Crermam:ſed ſunt loca campeſtria atq; nemoroſa,in quibus multæ ſunt uenationes. Inueniuntur quoque ibi magni conatices, & hi in magna multitudine.

De ciuitate Crermam. Cap. XXI.

CRERMAM eſt ciuitas inſignis, ubi in montibus plurimi reperiuntur lapides Turchiſi uulgo appellati. Sunt quoque ibi mineræ chalybis & andanici. Item habent falcones nobiles,uolatum perniciſſimum habentes,minores tamen falconibus peregrinis. Habet Crermam artifices diuerſorum armorum,qui fabricant frena, calcaria, ſellas, ſpatas,arcus, pharetras, & alia inſtrumenta iuxta uſum patriæ illius. Mulieres uero diſtinentur opere plumario,facientes culcitras & ceruicalia ſpecioſa. A Crermam ultra progrediendo itur per magnam planiciem,exactóque ſeptem dierum itinere peruenitur ad deſcenſum quendam, qui duorum dierum ſpatio uix tandem perficitur,ueſtigio ſemper in decliuum inclinato. In planicie multi inueniuntur perdices,itémque caſtra & oppida. In decliui uero deſcenſu ſunt arbores multæ & frugiferæ, ſed non eſt ibi habitatio niſi paſtorum. Habet hæc regio hyemali tempore intolerabile frigus.

De ciuitate Camandu,& regione Reobarle. Cap. XXII.

VENITVR poſt hæc ad planiciem quandam magnam,ubi ciuitas quædam ſita eſt Camandu nomine,quæ olim magna fuit,ſed nunc à Tartaris diruta eſt, retinuítque regio ab ea uocabulum. Inueniuntur ibi in magna copia dactyli,piſtachi,poma paradyſi,atq; alii uarii fructus,qui in regionibus noſtris non creſcunt. Habet quoq; regio illa aues, quæ ſincolinæ dicuntur,permiſti coloris, albi ſcilicet & nigri,quarum pedes & roſtra rubeſcunt. Habet item boues maximos,& in uniuerſum candidos,cornua breuia & minime acuta in capite geſtantes,camelino gibbo dorſo eorum imminente, unde tam fortes redduntur, ut ad magna onera geſtanda facile aſſuefiant. Et cum clitellæ gibbo imponuntur, ut cameli genuflectunt,& rurſum ſuſcepto onere ſurgunt,ſic ab hominibus edocti. Arietes illius regionis non minores ſunt aſinis, caudam ferentes tam longam & latam, ut triginta librarum pondus habeant. Sunt pulcherrimi & pingues,atq;

Boues gibboſi.

Arietes maximi.

ad eſum optimi. Sunt præterea in huius regionis planicie multæ ciuitates & oppida, ſed quæ muros habent luteos atq; imcompoſitos, fortes tamen: Nam ſunt in ea regione multi prædones, quos Caraonas uocant, habéntque regem. Vtuntur hi prædones incantationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt, ut aer interdiu per magnum temporis ſpatium adeo obſcuretur, ut à nemine uideri & caueri poſſint, prorogántque huiuſmodi caliginem interdum quinque, & aliquando ſeptem diebus, & interim campos peruagantes in maximo numero, ut etiam quandoque turma eorum decem milia graſſatorũ complectatur, in aciem bellatorum more ſe redigunt, & in latum diffuſi ſic procedunt, & quicquid obuiam illis uenit, homines & iumenta capiunt, iuuenes uenum exponũt, ſenes uero occidunt. Ego Marcus qui hæc ſcribo, ſemel in hanc incidi caliginem: & quoniam parum aberam à caſtro, quod Canoſalim dicitur, facile periculum euadere potui ad caſtrum fugiendo. Plures tamen è comitiua mea in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, partim uenditi, & partim interfecti fuerunt.

De campeſtribus formoſis, & ciuitate Cormos. Cap. XXIII.

PLANICIES illa de qua iam dictum eſt, meridiem uerſus extenditur ad ſpatium quinque dietarum. In extremitate uero eius incipit uia ſenſim deſcendere, ut per uiginti miliaria ſemper in præceps cogaris ire: & eſt uia ipſa peſſima, atque ob prædatores periculis non carens. Tandem uenitur ad campeſtria pulcherrima, quæ in longum ad duas dietas ſe extendunt, uocatúrque locus ipſe Formoſa. Abundat terra illa riuis aquarum, & arboribus palmarum. Eſt quoq; ibi copia diuerſarum auium, præſertim papagaiorum, quæ citra mare non habentur. Hinc peruenitur ad mare Creanum, in cuius littore ſita eſt ciuitas Cormoſa, optimum habens portum, ad quem multi conueniũt negotiatores, ab India aromata, margaritas, lapides pretioſos, pannos aureos & holoſericos, dentéſque elephantorum, & alia pretioſa quæque afferentes. Eſt ciuitas illa regalis, habens ſub ſe ciuitates & caſtra. Regio uero ipſa calida eſt & infirma. Si extraneus quiſpiam mercator in ea moriatur, rex terræ omnia eius confiſcat bona. Vinum faciunt in illa terra ex dactylis, atque aliis optimis ſpeciebus: tamen qui eo non ſunt aſſueti, & primum bibere cœperint, uentris fluxum cient: qui uero aſſueti fuerint, mirum in modum pingueſcunt. Incolæ loci non ueſcuntur pane triticeo & carnibus, ſed comedunt dactylos, piſces ſalitos, & cepas. Naues habent non admodum tutas: nam non conſolidant eas clauis ferreis, ſed ligneis cum filis quibuſdam, quæ fiunt ex corticibus nucum Indicarum. Hi cortices in modum corii parantur, unde fila ſcinduntur, & ex filis funes fiunt fortiſſimi, qui aquarum impetum & aſſultum ferre poſſunt, nec ab aquis facile corrumpuntur. Habent naues illæ unas arbores, una uela, unóſque temones, nec niſi uno teguntur opertorio. Pice non linuntur, ſed piſcium ſumine. Et cum in Indiam tranſfretant, equos & alia onera ſecum deferentes, multas amittunt naues, quòd mare illud admodum tempeſtuoſum ſit, & naues ferro non ſint communitæ. Incolæ illius regionis nigri ſunt, Mahumetíque legi addicti. AEſtatis tempore, quando æſtus intolerabiles ſunt, non morantur in ciuitatibus, ſed extra mœnia habent uiridaria aquis irrigata, & per canalia huc illúcque aquam trahunt, illícque

habitantes ſolis calorem aliquantulum ſubterfugiunt. Fit etiam non raro, ut à regione cuiuſdam deſerti, ubi nihil eſt præter ſabulum, uentus quidam urens & uehemens ſpiret: & niſi homines ilico fugam caperent, nimio calore oppreſſi ſuffocarentur. Sentientes enim prima illius uenti ſpiracula, mox ad aquas confugiunt deliteſcúntque in eis, donec flatus expirauerit: atq; in hunc modum ardorem illum ab arena allatum effugiunt. Fit quoque in hac regione, ut ſementem non niſi in Nouembri in terram ſpargant, & in initio Martii ſegetem demetant, quo tempore etiam alii fructus matureſcunt & colliguntur. Nam poſt Martium arborum folia & herbæ nimio calore percuſſæ exareſcunt, ut per totam æſtatem nec unum uirens folium, niſi iuxta aquas inuenias. Mos eſt huius patriæ, cum quiſpiam paterfamilias mortuus fuerit, ut uxor eius relicta quatuor annis continuis eum lugeat, ſingulis diebus ſemel fletui uacans. Conueniunt etiam ad defuncti domum conſanguinei eius & uicini quique, magno rugitu illius mortem deplorantes, atque acerbas facientes querelas.

De regione quæ eſt inter ciuitates Cremos & Crermam. Cap. XXIIII.

VT ETIAM ad alias ſtylum uertam regiones, relicta iam India redeundum eſt mihi ad Crermam, ut hinc recto ordine progrediar ad eas quas uidi & luſtraui terras. Igitur ſi greſſum à Cremos uerſus Crermam moueris, inuenies magnam & pulcherrimam quandam planiciem, nulla re quæ ad uictum pertinet carentem: præſertim tritico abundat: uerum panis ex eo confectus, ab iis qui eo non ſunt aſſueti, comedi non poteſt, adeo amarus eſt, ab amara aqua illi impaſta. Abundant etiam incolæ dactylis, & aliis ſuauibus fructibus. Habent inſuper thermas contra ſcabiem, & alias multas ægritudines efficaces.

De regione inter Crermam & Cobinam ſita. Cap. XXV.

EVNDO à Crerma uerſus ciuitatem Cobinam, occurrit iter tædioſiſſimum, quippe quod in longum ad ſeptem extenditur dietas, nullas ferè habens aquas, niſi perpaucas, & has quidem ſalſas & amaras, uiridem præ ſe ferentes colorem, perinde ac ſi herbarum eſſet ſuccus: & qui uel paululum ex eis delibauerit, uentris profluuium euadere non poteſt. Idem fieri ſolet ſi quiſpiam guſtet ſal ex ea aqua confectum. Neceſſe igitur eſt, ut uiatores aquam aliam ſecum portent, ſi modo non uelint ſiti periclitari. Iumenta quoque ipſa horrent, cum aquã illam bibere coguntur, nec uentris fluxum ubi biberint ſubterfugiunt. Nulla propterea eſt in illo deſerto habitatio hominum neque ferarum, exceptis onagris, quòd nec cibum, nec potum illic habere poſſint.

De ciuitate Cobinam. Cap. XXVI.

COBINAM eſt ciuitas magna, copiam habẽs ferri, chalybis, & audanici. Fiunt ibi ſpecula de chalybe pulcherrima & magna. Fit quoq; ibi tutia quæ oculis medetur, & eſpondium, ídq; in hunc modum. Habet regio illa mineras, ex quibus terram fodiunt, & in fornacem ignitam proiectam decoquunt, deſuper crate ferrea uaporem aſcendentem intercipiente, in qua uapor conglutinatus, tutia efficitur. Materia uero groſſior, quæ in igne remanet, eſpondium uocatur. Sunt huius terræ incolæ Mahumeti ſectatores.

De regno Timochaim,& arbore ſolis,quæ à Latinis arbor ſicca uocatur. Cap. XXVII.

RELICTA ad tergum ciuitate Cobina,occurrit deſertum aliud,habens in longitudine iter octo dierum, éſtq; in eo ariditas magna:caret arboribus atq; fructibus:& aquæ quas habet amariſſimæ ſunt, ut etiam iumenta eas bibere recuſent:& niſi uiatores aquam ſecum deferrent,ſiti periclitarentur. Superato uero hoc deſerto uenitur ad regnum Timochaim , in quo multæ ſunt ciuitates & caſtra. Eſt regnum illud confine Perſidi à parte Aquilonis,creſcítque in eius planicie arbor magna,arbor ſolis dicta,quæ apud Latinos arbor ſicca uocatur. Hæc groſſa eſt ualde,habétque folia quæ ex uno latere ſunt candida,ex oppoſito uero latere ſunt uiridis coloris. Fructus nullos præter entios producit, eóſque in modum caſtaneæ buxini coloris. Patet campus ille circumquaque ad multa miliaria,ut nec unam in eo inuenias arborem. Aiunt Alexãdrum Magnum ibi cum Dario conflixiſſe. Eſt autem tota terra regni Timochaim,ſaltem quæ inhabitatur,fertilis,& multarum rerum ferax,bonóque aere temperata. Habet etiam uiros pulchros,ſed pulchriores mulieres. Mahumeti perfidiam ſequuntur.

De tyranno quodam inſigni & ſicariis eius. Cap. XXVIII.

EST IN terris illis regio quædam Mulete dicta, ubi dominabatur princeps quidam peſſimus,Senex de montanis dictus, de quo multa audiui : & quæ relaturus ſum,ab aliis multis regionis illius incolis didici,qui ita mihi dixerunt, Fuit princeps ille cum uniuerſo populo ſuo , cui præerat, legi Mahumeti addictus . Is inauditam excogitauit malitiam : Nam homines quoſdam ſicarios ſeu gladiatores,quos uulgo Aſſaſmos uocant, ſibi adiunxit, & per illorum effrenem audaciam quoſcunq; uoluit occidit,ut breui omnibus terrori eſſet. Porrò id hac impoſtura effecit , Erat in terra illa uallis quædam amœniſſima altiſſimis ſepta montibus,intra quam uiridarium plantauit maximum & pulcherrimum floribus odoriferis & fructibus ſuauibus, atque aliis delectabilibus refertum herbis. Extruxerat etiam in illo horto palatia quædam egregia mira decorata pictura,& quicquid illis ornamento eſſe potuit,adhibuit. Porrò quæ ad totius corporis uoluptaté faciunt,non eſt opus ut multam de illis faciam mentionem, cum horto illi & palatiis non defuerint riuuli uarii,aqua, melle,uino & lacte fluentes, uaria muſicæ artis inſtrumenta & melodiæ,choreæ,tripudia,palæſtræ, ueſtes pretioſæ, & mirus apparatus omnium delectabilium rerum,quibus pro uoto fruebantur iuuenes quidam intra uiridarium poſiti, qui aliud nihil faciebant , quàm quòd uitam beatam uiuebant,triſtitiæ nullum dantes locum. Erat proinde in introitu horti caſtrum fortiſſimum,diligenti munitum cuſtodia,per quod ſolum,& per nullum alium locum patebat ingreſſus & exitus in hortum. Extra locum illum habebat ſenex ille,cui nomen erat Alaodin,iuuenes quoſdam & uiros fortes,audacis atq; præfracti animi,quos ad hoc ipſum inſtituebat,ut animi ſui deteſtabile exequerentur propoſitum. Curabat illos informari in nefaria lege Mahumetica, quæ obſeruatoribus ſuis in uita futura carnales promittit uoluptates. Et ut eos obſequentiores ſibi redderet,& ad omne uitæ periculum intrepidos, cum illi uideretur faciebat eis,uel quibuſdam eorũ,dari potum quendam,quo ineſcati dementes fiebant,& graui opprimebantur ſopore,interímque in uiridarium ducebantur:

cebantur,& cum ſopore ſoluto euigilarẽt,& uiderent ſe tantis intereſſe deliciis, putabant ſe in paradyſum dei raptos,uiueréque cum Mahumeto legiſlatore ipſorum,& illis quæ promiſit perfrui gaudiis. Quid plura? Gaudebant ſe ex ſeculi miſeriis ereptos,& iam aliam atque felicem uiuere uitam. Sed cum paucis diebus his gaudiis interfuiſſent, ſenex quibus uolebat iterum memoratum potum bibendum exhibuit,& demẽtatos extra paradyſum illam reduxit. Tunc illi ad ſe redeuntes,& reminiſcentes quibus & quantis ad modicum tempus potiti fuiſſent gaudiis,ſupra modum dolebant,& triſtes efficiebantur quòd deliciis illis perpetuo frui non conceſſum ſit, mortem libenter ſubituri,modo hac uita tam modice deguſtata,ſemper uiuant. Tunc tyrannus ille,qui dei prophetam ſe eſſe mentiebatur,aiebat illis. Audite me,& nolite contriſtari: ſi parati eſtis, ut pro mea obedientia mortem intrepide,ubi illata fuerit,ſubeatis,participes uos pronuntio futuros illorum gaudiorum quæ ad horam uidiſtis. At miſeri illi mortem lucrum putantes,nihil tam difficile aiunt iniungendum,quod pro illa beata uita conſequenda non libenter ſubeant. Abutitur igitur tyrannus ille his præfractis hominibus ad innumera homicidia,quippe qui corporalem uitam pro ſtituentes,contemnebant etiam mortem ipſam,& paſſim ad tyranni iuſſum in regione illa ſic graſſabantur,ut omnibus hominibus eſſent formidini, & nemo inſaniæ illorum reſiſtere auderet: ſícque fiebat,ut multæ regiones, & potentes uiri tyranno illi tributarii fierent.

De interfectione memorati tyranni. Cap. XXIX.

ANNO domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo,Allau rex Tartarorum,potenti exercitu tyranni illius caſtrum obſedit, cupiens tantum periculum è ſuis eliminare partibus. Et elapſi tribus annis cœpit illum cum omnibus Aſſaſinis ſuis: defecerant enim illis uictualia: & funditus aboleuit locum, & homines interfecit.

De ciuitate Sopurgam & terminis eius. Cap. XXX

RECEDENDO à præfato loco uenitur ad regionem quandam ſatis amœnam,quæ habet colles,planicies,& optima paſcua,uberrimos denique fructus: eſt enim ſolum eius feraciſſimum: neque ullam habet penuriam præterquam aquæ: nam eundum eſt per quinquaginta aut ſexaginta miliaria donec aliquid aquæ inuenias,unde niſi uiatores aquam ſecum deferrent,ſæpe ſiti periclitarentur,id quod etiam iumentis accidere ſolet. Feſtinanter igitur regio ipſa percurrenda eſt,præſertim ubi tanta eſt terræ ariditas. Extra illam ſiccitatẽ habet regio illa multas ciuitates & oppida. Incolæ Mahumetum agnoſcunt. Poſt hæc uenitur ad ciuitatem Sopurgam, ubi omnium uictualium reperitur copia: præſertim abundant ibi pepones,quos filis diuidunt non ſecus quàm cucurbitæ diſſecantur,& deſiccatos ad proximas terras uendendos portant,à quibus auide comeduntur,cum mellis ferè habeant dulcedinem. Sunt etiam in regione illa plurimæ uenationes beſtiarum & auium.

De ciuitate Balac. Cap. XXXI.

PRAETEREVNTES inde uenimus in ciuitatem quandam Balac nomine,quæ olim magna & nobilis fuit,ſumptuoſa habens marmorea palatia nunc uero à Tartaris diruta eſt. In hac ciuitate ferunt Alexandrum Darii regis

filiam in uxorem accepiſſe. Hæc ab Aquilone terminatur ad Perſidis prouinciam. Quòd ſi hinc ſoluas & procedas inter orientem & Aquilonem, non inuenies ad duas dietas ullam habitationem : quia habitatores loci tot moleſtias à latronibus & prædonibus paſſi, coacti ſunt fugere ad montana, loca ſcilicet tutiora. Inueniuntur ibi aquæ multæ, atque uenationes beſtiarum plurimæ : ſunt quoque illic leones. Viatores quoniam nihil alimenti in itinere inueniunt, uictualia ſecum deferunt, quæ pro duobus diebus illis ſufficiant.

De regno Taicam & terminis eius. Cap. XXXII.

EXACTO itinere duorum dierum quos memorauimus, occurrit caſtrũ quoddam Taicam uocatum, ubi frumenti magna eſt copia, agérque ipſe pulcherrimus. Sunt ibi quoque montes ſalis ad meridiem extenſi, tam magni, ut totus mundus hinc ſal ſufficiens habere poſſet. Eſt autem ſal ipſum tam durum ut non niſi cum ferreis malleis è montibus erui poſſit. Quòd ſi ultra ab iſto loco procedas, inter plagam ſcilicet orientalem & aquilonarem eundo, poſt tres conſummatas dietas uenies ad ciuitatem Scaſſem, licet alia quoque oppida in itinere occurrant. Huius regionis incolæ omnes Mahumetum colunt: bibunt tamen uinum, cuius terra illa ſicut & frumenti aquæ fructuum maxime eſt ferax: imo tota die nihil agunt, quàm quòd calcibus euacuandis incumbunt. Eſt uinum illud coctum & optimum. Homines uero ſunt peſſimi, ſed optimi uenatores : nam abundat terra eorum beſtiis ſylueſtribus. Nudi caput incedunt, niſi quòd uiri chordula quadam longitudinis decem palmorum caput ligant. E beſtiarum uero ſylueſtrium, quas capiunt, pellibus indumenta ſibi parant, ſicut & caligas & calceamenta, nec aliis utuntur ueſtibus.

De ciuitate Scaſſem. Cap. XXXIII.

CIVITAS autem Scaſſem in planicie eſt ſita, habétque in circumiacentibus montibus multa caſtra. Fluit etiam per mediũ eius magnus quidam fluuius. Sunt in regione illa multi ſues ſpinoſi, qui cum capiuntur, ſpinis ſuis ſæpe homines & canes lædũt: nam canes à uenatoribus in porcos prouocati, adeo irritant & commouent feras illas, ut ſimul concurrentes terga ſua, quibus ſpinæ innituntur, uehementer commoueant, atque ſtimulos ipſos uehementia quadam excutiant, atque in uiciniores homines & canes uibrent. Habet gens illa linguam propriam, paſtores eius morantur in montibus, uendicantes ſibi cauernas pro habitaculis. Itur hinc per tres dietas ad prouinciam Balaſciæ, atque intermedio itinere nulla humana occurrit habitatio. Neceſſe igitur eſt ut uiatores cibum & potum ſecum portent.

De prouincia Balaſciæ. Cap. XXXIIII.

BALASCIA eſt prouincia magna: habétque linguam propriam, cultui Mahumeti dicata. Reges eius, qui iure hæreditario ſibi inuicem ſuccedunt, ab Alexandro Magno originẽ duxiſſe feruntur. Producit hæc eadem prouincia lapides pretioſos atque magni ualoris, qui à nomine regionis Balaſci uocantur. Nemo citra capitis pœnã audet huiuſmodi lapides uel fodere: uel extra regionẽ aſportare niſi cum licentia & conſenſu regis, omnes enim illi lapides regis ſunt, & is mittit eos quibus uult uel pro dono uel pro ſolutione tributi, multos etiam commutat pro auro & argento. Vſqueadeo autẽ terra illis turgeſcit lapidibus,

ut ad

ut ad regem parum hinc rediret emolumẽti,ſi paſſim omnibus permitteret eos fodere & diſtrahere :nam ſic lapis ipſe uilior redderetur. Suppeditat quoque mons alius in hac prouincia lazulum,de quo fit azurum optimum,quale etiam in mundo non inuenitur.Elicitur autem ex mineris non ſecus ac ferrum :præbent quoque mineræ argentum.Regio ipſa ualde frigida eſt.Equos habet multos & optimos,magnos & ueloces, qui tam duras & fortes in pedibus habent plantas & ungulas, ut ferramento opus non habeant,etiam quantumlibet per ſaxa & montes currant. Abundat præterea regio ipſa uenatione beſtiarum & auium.Habet quoque herodios,ſeu optimos falcones. Fert ager eius triticum optimum,hordeum & milium in magna copia.Oliuis caret, ſed ex nucibus & ſoſima oleum conficiunt.Incolæ extraneas gentes minime metuunt, eo quòd introitus in prouinciã ſunt multum arcti,nec poſſunt in hoſtes facile irrumpere.Ciuitates eorum & caſtra arte & natura munita ſunt.Sagittarios habent certos,& uenatores optimos.Induuntur utplurimum corio : nam ueſtes laneæ & lineæ ibi haberi nequeunt,niſi pro magno pretio.Mulieres tamẽ nobiles utuntur pannis lineis & bombicinis.

De prouincia Baſciæ. Cap. XXXV

PROVINCIA Baſciæ diſtat à regione Balaſciæ decem dietis. Et eſt regio ipſa ualde calida : unde fit ut homines nigri ſint,ſed aſtuti atque mali. Linguam habent propriam:& in auribus geſtant inaures aureas & argenteas,atque margaritas.Veſcũtur carnibus & riſo : idololatræ ſunt, incantationibus & dæmonum inuocationibus uacantes.

De prouincia Cheſimur. Cap. XXXVI.

PROVINCIA Cheſimur diſtat à Baſcia per dietas ſeptem.Incolæ eius linguam propriam habent,& idololatræ ſunt,idola conſulentes, atque reſponſa à dæmonibus recipientes.Faciunt quoque arte diabolica,ut aer in caliginem condenſetur.Bruni coloris ſunt, hoc eſt,nigricantis : nam regio temperata eſt. Carnibus ueſcuntur & riſo,& tamen macilentiſſimi ſunt. Ciuitates ibi multæ ſunt & oppida.Rex eorum nulli tributarius eſt,quia neminem timent, deſertis undique uallati,quo fit ut difficilis ad eos ſit acceſſus.Sunt in hac prouincia quidam eremitæ,qui in monaſteriis & cellis idolis ſeruiunt,cum magna cibi & potus abſtinentia deos ſuos honorantes, quos etiam plurimum reuerentur, & cauent ne eos offendant,nepharia illorum mandata tranſgrediendo. Vnde & uulgo in magno honore ii habentur eremitæ. Monachi.

De prouincia Vocam,& montibus in ea altiſſimis. Cap. XXXVII.

HIC IAM iterum occurret India,ſi iuxta priorem tramitem progrederer,ſed quia illam in tertio libro deſcripturus ſum,iam aliam uiam pergere ſtatui, ad Balaſciam ſcilicet redeuntes, & hinc inter plagam Aquilonarem atque orientalem iter facientes. Igitur ſpatio duorum dierum uenitur ad flumen quoddam, ubi multa ſunt caſtra & uillæ : & homines illorum locorum probi ſunt,& in armis ſtrenui,ſed Mahumetũ colunt.Rurſus ſpatio aliorum duorum dierum uenitur ad prouinciã Vocam, quæ ſubiecta eſt regi Balaſciæ, ha- Vocam.

bens in longum & latum ſpatium trium dietarum. Incolæ eius habent linguã propriam,& colunt Mahumetum. Sunt etiam ſtrenui bellatores atque boni ue natores: nam abundat regio illa ſylueſtribus animalibus. Hinc ſi diſcedas ad orientalem plagam,aſcendendum tibi erit per tres continuos dies,quouſque peruenias ad montem altiſſimum,& quo altior non eſt in mundo. Ibi etiam inuenitur inter duos montes planicies quædam amœna, & in ea fluuius pulcherrimus,iuxta quem optima ſunt paſcua,ita ut in illis equus aut bos macilentus decem dierum ſpatio pingueſcat. Eſt ibi copia animalium ſylueſtrium: præſertim inueniuntur ibi arietes ſylueſtres maximi,longa habentes cornua,ex quibus uaria uaſorum genera effinguntur. Continet planicies illa in longitudine ſpatium quod duodecim diebus peragrari poteſt,uocatúrque Pamer. Sed ſi longius pro grediare,deſerti ſpeciem præ ſe fert: nec eſt ibi ulla habitatio humana,aut ulla herba uirens. Coguntur itaq; uiatores ſecũ ferre ea quæ illis ſunt neceſſaria, pro corporis ſuſtentatione. Nulla quoque ibi apparet auis,propter frigus, & nimiã terræ eleuationẽ,quæ pabulum nullum adminiſtrare poteſt animalibus. Ignis ſi quandoque ibi accendatur,obſtante nimia regionis frigiditate,non eſt ita lucidus,nec adeo efficax in ſua actione,ut in locis demiſſioribus. Hinc uia ulterius ducit inter orientem & Aquilonem per montes,colles atque ualles, in quibus multa inueniuntur flumina,nulla autem habitatio humana,nec ulla herba: uocatúrque regio ipſa Belor,omni tempore hyemis effigiem præ ſe ferens,cáq; facies perſeuerat,donec uiator quadraginta dietas abſoluat. Pro tot etiam diebus neceſſe eſt ut uictum ſecum deferat. In montibus tamen altiſſimis hinc inde hominum habitationes conſpiciuntur,ſed qui peſſimi & crudeles ſunt,idololatriæ dediti,qui ex uenatione uiuunt & corio ueſtiuntur.

De prouincia Caſſar. Cap. XXXVIII.

POST HAEC peruenitur ad prouinciam Caſſar, quæ magno Cham tributaria eſt. In ea ſunt uineæ,uiridaria,arbores frugiferæ,bombix,& aliæ agrorum poſſeſſiones. Incolæ uero habent linguam propriam,& ſunt negotiatores & artifices,atque lucri gratia per prouinciam diſcurrentes,adeóque auare diuitiis inhiant,ut uix ſatis de partis edere audeant. Mahumeti quoque legi parent, tametſi quidam Chriſtiani Neſtoriani ibi inueniantur, qui ſuas quoque habẽt eccleſias. Regio patet quinque dietarum ſpatio:

De ciuitate Samarcham,& miraculo columnæ in eccleſia facto. Cap. XXXIX.

SAMARCHAM ciuitas magna & egregia eſt in regione illa, tributaria nepoti magni Cham. In hac habitant Chriſtiani cum Saracenis, hoc eſt, Mahumetanis. Accidit uero his temporibus in ea diuina uirtute tale miraculum. Frater magni Cham,nomine Cigatai,qui regioni illi præfuit, perſuaſus à Chriſtianis baptiſmi ſuſcepit ſacramentum. De quo Chriſtiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt baſilicam magnam in illa urbe, in honore diui Ioannis Baptiſtæ. Porrò architecti eccleſiam illam tali fabricauerunt ingenio, ut tota eius teſtudo uni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium eccleſiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni inſignem lapidem, qui omnibus modis ad hoc quadrabat,ut baſis loco præfatam ſuſtineret columnam. Raptus igitur à

Chriſtianis

Chriſtianis, in fundamento columnæ locatus eſt. De quo Saraceni dolentes hi ſcere non audebant, cum princeps ad hoc ipſum annuiſſet. Factum eſt autem, ut aliquanto poſt tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius ſuccederet in regno, non autem in fide. Tunc Saraceni ab eo obtinuerunt, ut Chriſtiani lapidem illum, quem columnæ ſuppoſuerant, reddere cogerentur. Et cum illi pretium ſatis dignum offerrent, recuſarũt Saraceni quicquam aliud accipere quàm lapidem. Quod hac impoſtura faciebant, ut Chriſtianorum eccleſia funditus deſtrueretur. Chriſtiani itaque uidentes durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, aliò confugere nequiuerunt, quàm ad deum, & ad ſanctum ſuum Ioannem Baptiſtam, quem lachrymoſis oculis inuocare cœperunt. Adueniente itaque die quando lapis ſub columna auferendus erat, ne eccleſia diutius maneret, nutu diuino longe aliud accidit, quàm perfidi ſperauerant Saraceni. Siquidem columna ipſa adeo ſubleuata eſt ab ipſa baſi, ut trium palmorum ſpatium inter utriuſque lapidis ſuperficiem interceſſerit, & columna ipſa iam teſtudinem eccleſiæ non ferret, ſed uiceuerſa teſtudo columnam portaret, id quod in hunc uſque diem perſeuerat.

De prouincia Carcham. Cap. XL.

RVRSVM ab hac urbe digreſſi uenimus in prouinciã Carcham, quinq; quaſi dierum itinere in longum procedentes. Hæc omnium uictualium habet copiam, ſubiecta dominio nepotis magni Cham. Incolæ Mahumetum colunt. Habitant tamen inter eos quidam Chriſtiani Neſtoriani.

De prouincia Cotam. Cap. XLI

PROVINCIA Cotam ſequitur prouinciam Carcham, ſita inter plagam orientalem & aquilonarem. Subiecta eſt dominio nepotis magni Cham, habétque ciuitates & oppida multa. Metropolis eius uocatur Cotam. Extenditur prouincia in longum itinere octo dierum. Nullius rei quæ ad uictum pertinet in ea eſt defectus. Habet copiam bombicis, atque uineas multas & optimas. Homines uero ſunt imbelles, ſed boni artifices & negociatores. Mahumetum agnoſcunt.

De prouincia Peim. Cap. XLII.

PROGREDIENTIBVS ultra per eandem plagam occurrit prouincia Peim, extenſa in longum quinque dierum itinere. Subiecta eſt magno Cham, habétque multas ciuitates & caſtra. Metropolis eius uocatur Peim, iuxta quam currit fluuius, in quo pretioſi inueniuntur lapides, nempe iaſpides & chalſedonii. Incolæ regionis reuerentur Mahumetũ, & ſunt eximii artifices atq; negociatores. Abundant bombice, & uictualium habent copiam. Eſt conſuetudo in hac prouincia, quando maritus quiſpiam ob certam cauſam in alium locum commigrat, & infra uigeſimam diem domũ non redit, licebit uxori aliũ accipere maritum priore relicto. Id idem licitum eſt uiro, poſteaquam domũ reuerſus fuerit, ut ſcilicet impune matrimonium cum alia contrahat uxore.

De prouincia Ciartiam. Cap. XLIII.

POST HAEC uenitur ad prouinciam Ciartiam, quæ eſt ſub dominio magni Cham, habétque ciuitates & caſtra multa. Metropolis eius, unde etiam ipſa denominata eſt, uocatur Ciartiam. Reperiuntur ibi in fluminibus multi

lapides pretioſi, præſertim iaſpides & chalcedonii, quos negotiatores deferunt ad prouinciam Cathai. Eſt prouincia Ciartiam multum ſabuloſa, plurimas habens aquas amaras, unde ſterile ſolum redditur. Quando extraneus aliquis exercitus hanc tranſit prouinciam, incolæ eius omnes cum uxoribus, filiis, animalibus, & cuncta ſuppellectile fugiunt in aliam regionem uiciniorem, ubi paſcua & aquam bonam inueniunt, ibíque morantur donec hoſtium exercitus tranſierit & cum hoſtium effugiunt conſpectum, uentus adeo delet ueſtigia eorum arenæ impreſſa, ut ſuperuenientes hoſtes illorum iter nequaquã explorare poſſint. Si uero Tartarorum exercitus, quibus ſubiecti ſunt, eorum pertranſierit terram, ipſi non fugiunt, ſed animalia duntaxat in alium abigunt locum, quod Tartari pro acceptis uictualibus nihil rependant. Recedendo ab hac prouincia, ſabulum quinque dierum ſpatio terendum eſt, ubi nulla ferè alia aqua, quàm amara inuenitur, donec perueniatur ad ciuitatem Lop nomine. Et nota quòd omnes iam memoratæ prouinciæ: nempe Caſcar, Carcham, Cotam, Peim, & Ciartiam uſque ad ciuitatem Lop, ponuntur intra magnæ Turchiæ terminos.

De ciuitate Lop & deſerto maximo. Cap. XLIIII.

LOP EST ciuitas magna, ad introitum deſerti magni, inter orientem & Aquilonem ſita. Incolæ eius Mathumetum colunt. In ea faciunt ſibi mercatores, qui deſertum tranſire cupiunt, parare cuncta neceſſaria. Quieſcunt etiã in ea aliquantiſper, prouidentes ſibi de fortibus aſinis & camelis, quos uictualibus onerant. Et quando in deſerto uictualia deficere incipiunt, interficiunt aſinos, uel in deſerto relinquunt: quia non poterunt amplius illis de pabulo prouidere quouſque deſertum ſuperauerint. Camelos tamen libentius ſeruant, quòd pauco ſuſtententur cibo, & grauia onera ferant. Offert deſertum illud magnum uiatoribus aliquando aquas amaras, ſed frequentius aquas dulces, ut ferè ſingulis diebus per illos triginta dies, quibus deſertum ipſum uix pertranſiri poteſt, aquam recentem inueniant: ſed quæ interdum adeo modica eſt: utnon omnibus mercatoribus ſimul euntibus ſufficiat. Eſt deſertum illud multum montuoſum: & ubi ad planiciem peruenitur, illic per ſabulum eundum eſt. Eſt in uniuerſum ſterile & ſqualidum, nullúmque propter pabuli penuriam animalibus præſtat habitaculum. Cernuntur & audiuntur in eo interdiu, & ſæpius noctu, dæmonum uariæ illuſiones. Vnde uiatoribus ſumme cauendum eſt, ne multum ab inuicem ſeipſos diſſocient: aut aliquis à tergo ſeſe diutius impediat: alioquin quamprimum propter montes & colles quiſpiam comitum ſuorum aſpectum perdiderit, non facile ad eos perueniet: nam audiuntur ibi uoces dæmonum, qui ſolitarie incedentes propriis compellant nominibus: uoces fingentes illorũ quos comitari ſe putant: & à recto itinere abductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aere concentus muſicorũ inſtrumentorũ, ſed frequentius ſonitus tympanorũ. Eſt igitur huius deſerti tranſitus periculis plenus.

De ciuitate Sachion, & combuſtione corporum mortuorum. Cap. XLV.

SVPERATO deſerto peruenitur ad ciuitatẽ Sachion, quæ ſita eſt in ingreſſu prouinciæ magnæ Taguth ubi inter Mathumeti cultores pauci inueniũtur Chriſtiani Neſtoriani. Sunt quoq; ibi plurimi idololatræ qui etiã linguam propriam

propriam habent. Vrbis huius incolæ negotiationibus non uacant, ſed de fructi bus terræ uiuunt. Habet denique urbs ipſa multa monaſteria diuerſis idolis con ſecrata, in quibus multa offeruntur ſacrificia, & dæmonibus magna à populo exhibetur reuerentia. Et quando homini filius aliquis naſcitur, ſtatim commendat eum idolo alicui, atque in honorem eius anno illo in domo ſua nutrit arietem, quem anno à natiuitate filii reuoluto, proximo illius idoli feſto unà cum filio offert cum multis ceremoniis & magna reuerentia. Poſtea coquuntur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittuntúrque ante idolum tandiu ſuſpenſæ, donec completæ fuerint nefande orationes, quas ante ipſum iuxta conſuetudinem ſuam murmurare ſolent. Et in primis rogat pater idolum cum magna inſtantia, ut filium ſibi commendatum conſeruet. Officio finito, immolatas carnes ad locum alium deferunt, & conſanguinei illius omnes pariter congregati, carnes illas cum magna religione comedunt: oſſa uero decenter in uaſculo quodam conſeruant. Cæterum in mortuorum parentatione his utuntur ceremoniis. Curant proximi quique ut corpora exanimata comburantur in hunc modum. Primo interrogant aſtrologos, quando mortuus in ignem ſit coniiciendus. Tum illi quærunt quo anno, quo menſe, die & hora is qui in fata conceſſit, ſit natus: conſtellationéque perſpecta, indicant diem quandó ſit comburendus. Alii uero mortuũ corpus aliquot diebus reſeruant, aliquando ſeptem diebus, quandoq; per menſem, nonnunquã per ſex menſes, domi capſam illi parãtes, & tali ingenio latera compaginantes, ut nullus fœtor ex ea exalare poſſit. Corpus etiã ipſum aromatibus condiunt, & capſam pulchre depictam panno pretioſo operiunt: & ſingulis diebus quibus cadauer domi tenetur, hora prandii menſa iuxta capſam præparatur, uino & cibis per integræ horæ ſpatium deſuper poſitis, putantes defuncti animam de appoſitis manducare. Et quando defuncti corpus eſt efferendum, aſtrologi conſuluntur qua ex parte id ſit faciendum. Nam ſi porta aliqua dum conſtrueretur caruit bonis fatis, illam indicant fugiendam atq; incongruam per quam mortuorum cadauera efferantur, indicántque aliam quæ huic rei accommoda ſit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturam. Dum uero funus per ciuitatem portatur, lignea tuguria in uia conſtruuntur, atque ſericis & aureis pannis cooperiuntur: & cum defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terram uina & delicata cibaria, putantes defunctum in alia uita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipſum uaria inſtrumenta muſices, in quorum con centu maxima eſt iucunditas. Et cum ad locum combuſtionis uentũ fuerit, ſcribunt & pingunt ſuper chartas imagines uirorum ac mulierum, itémque multorum denariorum, quæ omnia ſimul cum cadauere comburuntur. Aiunt enim defunctum illum tot ſeruos & ancillas, animalia & denarios in alia uita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combuſtæ, uicturúſque ſit perpetuo in diuitiis illis & honore. Hanc ſuperſtitionem ſeruat ferè ubique cæcitas paganorum in partibus orientis, cum cadauera defunctorum comburunt.

Dæmonum cultus.

Funerandi mos.

De prouincia Camul. Cap. XLVI.

CAMVL prouincia eſt intra magnam prouinciam Tanguth, ſubiecta imperio magni Cham, habens ciuitates multas & oppida. Attingit autem terra Camul duo deſerta, magnum ſcilicet, de quo iam ſupra diximus, & aliud

quoddam minus. Abundat hæc prouincia his quæ pro uitæ ſuſtentatione homo opus habet. Habent incolæ huius regionis linguam propriam, & ad aliud non uidentur nati, quàm uacare ludis & tripudiis. Idololatræ ſunt & cultores dæmonum, ad hoc ab ipſis perſuaſi, quando uiator quiſpiam pertranſiens ad domum alicuius hoſpitii gratia diuertit, ſuſcipit eum paterfamilias cum magno gaudio, atq; præcipit uxori & toti familiæ, ut quandiu ille apud eos manere uoluerit non excludatur, ſed illi in omnibus obediant. Ipſe uero interim diſcedit, non reuerſurus quandiu hoſpes in ædibus ſuis manſerit. Et uxor interim paret hoſpiti ut marito ſuo. Sunt mulieres illius regionis formoſæ: & uiri à diis ſuis hac dementati ſunt ſtultitia, ut putent ſibi glorioſum eſſe ſi eas uiatoribus proſtituant. Tempore uero quo regnauit Moguth magnus Cham & rex omnium Tartarorum, audita hac populi Camul ſtultitia, mandauit ipſis ne amplius ſeruarent hanc deteſtabilem conſuetudinem, ſed potius uxorũ ſuarum cuſtodientes pudicitiam, communia pararent hoſpitia, in quæ aduenæ & ſuperuenientes diuerterent uiatores, & prouinciam tanta non fœdarent turpitudine. Viri uero Camul audito hoc regis mandato, plurimum ſunt contriſtati, miſſiſque nuntiis & muneribus, inſtantiſſime rogarunt, ut tam graue reuocaret edictum, & traditionem illam, quam à ſuis ſenioribus ueluti per manus acceperunt, non aboleret, maxime cum compertum haberent ſe propter illud hoſpitalitatis beneficium deorum ſuorum conſequutos gratiam, & terram nunquam deorum munere ſua deſtitutam fœcunditate. Rex uero Moguth audita querela, acquieuit petitioni illorũ, & reuocãs mandatum dicebat, Quod ad me attinet, uobis mandaui ut deteſtabilem illam & toto orbe inauditam aboleretis conſuetudinem: ſed quia opprobrium honorem ducitis, habete opprobrium ut optaſtis. Nuntii itaq; alias portantes literas, quæ priores caſſauerunt, uniuerſo populo magnum attulerunt gaudium. Et is mos uſque in hodiernum diem à populo illo cuſtoditur.

Hoſpitalitas mira.

De prouincia Chinchintalas. Cap. XLVII.

POST prouinciã Camul ſequitur prouincia Chinchintalas, quæ ab Aquilone confinis eſt deſerto, habétque in longitudine iter ſexdecim dierum, ſubiecta dominio magni Cham. Habet ciuitates & caſtra multa. Populus eius in tres diuiſus eſt ſectas. Pauci quidem confitentur Chriſtum, & hi ſunt Neſtoriani: alii Mahumetum colunt, tertii idola adorant. Eſt in hac prouincia mons, in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanici: itémque ſalamandræ, de quibus fit pannus, qui ſi in ignem proiectus fuerit, non comburi poteſt. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è ſociis meis, uir ſingulari præditus induſtria, Curſicar nomine, Turchus me edocuit, qui in prouincia illa mineralium operi præfuit. Inuenitur in monte illo minera quædam terræ, quæ fila producit lanæ haud diſſimilia: & hæc ad ſolem deſiccata in mortario æneo terũtur, deinde lauãtur, & quicquid terrenum illis adhæret ſubmouetur: demum fila illa ſic purgata & attenuata, ut alia lana nentur, atque in pannum contexuntur. Et quando pannos illos uolunt dealbare, proiiciunt eos ad horam in ignem, & tunc ex flammis illæſi educũtur niue candidiores. Haud ſecus purgant eos, quando maculas aliquas contraxerint: nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De ſalamandra uero ſerpente, qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui

Jan andra

in

in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi, ex ſalamandra contextam, in qua ſudarium domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano miſit pontifici.

De prouincia Suchur. Cap. XLVIII.

A' TERGO relicta prouincia Chinchintalaſi, ducit iter ad orientem, & per decem continuas dietas nulla reperitur habitatio, niſi in paucis locis, quibus ſuperatis, uenitur ad prouinciam Suchur, quæ plures habet habitationes & oppida. Metropolis eius uocatur Suchur. In hac prouincia inter multos idololatras pauci inueniuntur Chriſtiani. Sunt autem omnes magno ſubiecti Cham. Negotiationibus non uacant, ſed de fructibus terræ uiuunt. In cunctis huius prouinciæ montibus inuenitur reubarbarum, quod inde per mercatores ad diuerſas mundi portatur terras.

De ciuitate Campition. Cap. XLIX.

EST CAMPITION ciuitas magna & inſignis, principatum habens in regione Tanguth. Sunt in ea Chriſtiani, Mahumetani, & idololatræ. Habent idololatræ multa monaſteria, in quibus idola ſua colunt. Porrò idola illa ſunt formata uel ex lapide, uel ex ligno, uel ex luto, deſuper deaurata. Inter hæc quædam ſunt tam magna, ut decem paſſus contineant longitudine, terræ ac ſi ſupini iacerent affixa, iuxta quæ parua ſunt poſita idola, quæ maioribus reuerentiã exhibere uidentur. Habent hæc idolorum portenta etiam ſuos ſacrificulos & religioſos, qui cæteris honeſtius uiuere uidentur: nam quidam ſeruant caſtitatem, multúmque cauent ne deorum ſuorum legem præuaricentur. Totum anni circulum per lunationes computant, nec alios habent menſes, aut hebdomas præter lunares. In his lunationibus obſeruant quinq; continuos dies, in quibus nullam beſtiam uel auem occidunt, nec carnem comedunt: uiuunt etiam honeſtius quàm in reliquis diebus. Habent idololatræ in hac ciuitate hunc morẽ, ut quis triginta aut plures ducat uxores, iuxta quod multas nutrire poteſt: prima tamen cæteris dignior habetur, & magis legitima cenſetur. Non recipit uir ab uxore dotem, ſed ipſe in animalibus, uel ſeruis, aut pecunia iuxta poſſibilitatem ſuam conuenientem aſſignat dotem. Si uxor uiro fiat odioſa, licitum eſt illi eam à ſe repudiare iuxta quod ei libuerit. Accipiunt etiam uxores in ſecundo gradu ſibi attinentes, ſimiliter nouercas. Et multa peccata quæ apud nos grandia cenſentur, apud illos licita reputantur. Viuunt in multis non ſecus quàm beſtiæ, ut ſatis mihi mores eorum ſunt perſpecti, qui unà cum patre meo atque patruo per anni ſpatium ob quædam negotia in hac ciuitate manſi.

De ciuitate Ezina, & alio deſerto magno. Cap. L.

A' CIVITATE Campition itur per duodecim dietas uſque ad Ezinã ciuitatem, quæ affinis eſt arenoſo deſerto Aquilonem uerſus. Sunt ibi cameli multi, & alia animalia multa, atq; aues diuerſi generis. Incolæ uero idololatræ ſunt, de terræ fructibus uiuentes, & à negotiationibus abſtinentes. Præparant quoque ſibi uiatores in hac ciuitate commeatum, qui uolunt tranſire per deſertum illud magnum, quod uergit ad Aquilonem, & non niſi quadraginta dierum ſpatio pertranſiri poteſt. Nulla inuenitur in hoc deſerto uirens herba, ſicut nec ulla habitatio, niſi perrara in montibus quibuſdam & uallibus, ubi aliqui homines æſta-

tis tempore morantur. In quibuſdam etiam locis inueniũtur feræſylueſtres, præſertim onagri, qui ibi in magna diſcurrunt multitudine. Omnes autem iam memoratæ prouinciæ pertinent ad prouinciam magnam Tanguth.

De ciuitate Carocoram, & origine dominii Tartarorum. Cap. LI.

SVPERATO memorato deſerto, peruenitur ad ciuitatem Carocoram, quæ eſt ad Aquilonarem plagam, unde originem duxit Tartarorum dominiũ. Nam habitauerunt primum in campeſtribus regionis illius, carentes ciuitatibus & oppidis, ſolum paſcua quærentes, & aquas pro pecoribus nutriendis, nec habebant de gente ſua principẽ, ſed tributa pendebant magno cuidam regi Vncham nomine, quem hodie uulgo preſbyterum Ioannem uocãt. Sed indies incrementa ſumentes, & ſeipſis fortiores euadentes, cœpit rex Vncham timere, ne aliquando ab ipſis offenderetur, atque in rebellionem prorumperent. Vt igitur potentia eorum minueretur, cogitabat operæpretium ſe facturum, ſi illos ab inuicem in partes ſecerneret, atque in diuerſas regiones collocaret. At illi nolentes à ſe inuicem diſgregari, tranſierunt omnes pariter in deſertum uerſus plagam Aquilonarem, magnam occupantes regionem, in qua tuti eſſe poſſent, nec regem ſuum timerent, negato etiam illi tributo.

Vncham.

Tartari regem ex ſeipſis eligunt, & diſcordia inter eum & regem Vncham naſcitur. Cap. LII.

PAVCIS tranſactis annis, Tartari omnium conſenſu eligunt ex ſeipſis uirum probum & ſapientem in regem, Chinchis nomine, anno ſcilicet domini M CLXXXVII, cui coronam imponentes, & omnes circunquaq; qui de gente illa erant concurrentes, uoluntario animo illi obedientiam & ſubiectionem pollicentur. Ille igitur ut erat uir prudens, ſubiectos optime gubernabat, atque breui tempore octo prouincias cepit, & regno ſuo adiecit. Et quando ciuitatem aliquam aut caſtrum cepit, neminem ſinebat occidi, aut rebus ſuis ſpoliari, qui ſaltem imperio ſuo ſponte ſe ſubmittebat, atq; ſecum ad alias proficiſcens ciuitates, illi operam ſuam libens impendebat. Hac itaque humanitate uſus, effecit ut mirum in modum ab omnibus amaretur. Itaque uidens ſe in tanta ſublimari gloria & potentia deſtinatis nuntiis ad regem Vncham, cui quondam tributa pendebat, rogabat ut illi filiam ſuam in uxorem collocaret. Quod ille ægerrime ferens, cum indignatione reſpondit, Malo filiam meam Vulcano conſecrare, quàm ſeruo meo dare in uxorem. Et eiectis Chinchis nuntiis aiebat, Dicite domino ueſtro, Quia ad tantam creuiſti ſuperbiam, ut præſumens petere filiam domini tui in uxorem, en ne potiaris uoto tuo, faciam eam amara interire morte.

Vincitur rex Vncham à Tartaris. Cap. LIII.

AVDIENS uero rex Chinchis moleſtam regis Vncham reſponſionem congregato magno exercitu, profectus eſt hoſtili animo contra regem Vncham, caſtráque poſuit in planicie quadam magna Tanduc nomine, & mittens ad regem, denuntiat illi ut ſe defenderet. At ille ueniens cum maximo exercitu, deſcendit ad campeſtria, & caſtra ſua poſuit iuxta caſtra Tartarorum. Tunc Chinchis Tartarorum rex præcepit incantatoribus & aſtrologis ſuis, ut illi indicarent qualem

qualem euentum prælium futurum eſſet habiturum. Tunc aſtrologi ſcindentes arundinem per longum in duas partes, poſuerunt diuiſiones ipſas in terram, unámque uocauerunt Chinchis & alteram Vncham, dixerúntque regi, Interim quo nos inuocationes legerimus deorum, nutu ipſorum fiet, ut hæ duæ partes arundinis adinuicem pugnent. Et cuius pars ſuper alteram aſcenderit, ille rex uictoriã in prælio obtinebit. Multitudine itaq; ad ſpectaculum illud concurrente, cœperunt aſtrologi murmurare præcationes ſuas & legere incantationes, & mox commotæ ſunt partes arundinis contra ſe pugnantes, donec tandem pars Chinchis aſcenderet ſuper partem Vncham, Quo uiſo, Tartari de futura certiores facti uictoria confortati ſunt. Tertia igitur die prælium commiſſum eſt, & multis utrinque cadentibus, uictoria tandem penes Chinchin remanſit. Sícq; factum eſt, ut Tartari regnum Vncham penitus ſibi ſubiugarint. Regnauit autem Chinchis poſt mortem Vncham ſex annis, in quibus multas acquiſiuit prouincias: & cum ultimo caſtrum quoddam expugnare moliretur, acceſſiſſétque propius, ſagitta in genu percuſſus, interiit, ſepultus in monte Alchai, ubi & reliqui Tartarorum principes huius ſucceſſores, & qui de eius ſunt progenie omnes ſepeliuntur, etiam ſi centum dierum ſpatio funus fuerit adducendum.

Catalogus regum Tartarorum, & de ſepultura eorum in monte Alchai. Cap. LIIII.

PRIMVS Tartarorum rex uocatus eſt Chinchis, ſecundus Cui, tertius Barchim, quartus Allau, quintus Mongu, ſextus Cublai, qui modo rerum potitur, cuius potentia maior eſt quàm omnium ſuorum prædeceſſorũ: imò omnia Chriſtianorum regna atque Saracenorum ſi unum eſſent regnum, uix adæquarent regnum Tartarorum, id quod ſuo loco manifeſtius fiet, ubi potentiam eius & dominium deſcripſero. Porrò quando corpus magni Cham tumulandum defertur ad montem Alchai, hi qui ipſum ad ſepulturam comitantur, perimunt paſſim eos quos in uia obuios habent, dicentes, Ite & domino noſtro regi ſeruite in alia uita. Tanta enim inſania percuſſi ſunt à Satan, ut credant taliter occiſos, in futura uita regis obſequio mancipandos. Nec modo ſic contra homines inſaniunt, uerum & in equos ſæuiunt, quos obuiam uenientes iugulant unà cum defuncti regis optimis equis, putantes illos regi uſui futuros. Quando corpus magni Cham Mongu huius prædeceſſoris ad montem Alchai ſepeliendum ductum fuit, milites funus concomitantes, feruntur circiter uiginti milia hominum prædicta occaſione interfeciſſe. Crudelis ſuperſtitio.

De generalibus moribus & conſuetudinibus Tartarorum. Cap. LV.

MVLIERES Tartareæ uiris ſuis fideliſſimæ ſunt. Abſurdum eſt apud eos & intolerabile uitium, ſi quiſpiam ad proximi ſui uxorem præſumat accedere: & hoc unico ſtudio apud eos cauetur, ne alter alteri in hac re iniuriam inferat. Id tamen apud eos honeſtum & licitum ducitur, ut quiſque tot ducat uxores quot nutrire poteſt, licet prima cæteris principalior & honorabilior iudicetur. Præter ſorores omnes conſanguineas quæ in lateralibus lineis comprehẽduntur

ducunt uxores, etiam nouercam, ſi pater mortuus fuerit. Sic fratre defuncto licebit ſuperſtiti fratri fratris relictam ducere uxorem. Viri ab uxoribus non recipiunt dotes, ſed ipſi uxoribus atq; earum matribus dotes aſſignant. Propter uxorum multitudinem, Tartari plurimos habent filios. Nec eſt uxorum multitudo Tartaris admodum oneroſa, cum illæ ſuis laboribus multa lucrentur. Sunt præterea ad familiæ gubernationem, & ad ciborum præparationem multum ſolicitæ. Non minori cura reliqua domus exequuntur officia. Viri uero uenationi, aucupiis atque armorum exercitiis ſunt intenti. Nutriunt Tartari multos greges boum, ouium, & aliorum iumentorum atque pecorum, & cum illis morantur in locis paſcuoſis, æſtate quidem in montibus & frigidioribus locis ubi paſcua & ligna inueniunt, hyeme uero ad calidiores regiones ſe trafferunt, ubi pabulum pro animalibus inueniunt. Domunculas habent in modum tabernaculorum filtro opertas, quas ſecum deferunt quocunque migrant. Nam poſſunt eas plicare & extendere, leuare & deponere. Oſtia earum ſemper Auſtro obuertunt. Habent quoque quadrigas filtro coopertas, quæ à camelis trahuntur, in quibus uxores, filios & utenſilia neceſſaria ſecum uehunt, atq; à pluuiarũ iniuria defendunt.

De armis & ueſtibus Tartarorum. Cap. LVI.

ARMA quibus Tartari prælii tempore induũtur, non ſunt ex ferro fabrefacta, ſed ex corio forti atque ſolido parata, quale eſt corium bubalorum & aliorum animalium quæ habent duriora tergora. Sunt ſagittarii optimi, à pueritia ad arcuum exercitia aſſueti. Vtuntur etiam clauis & gladiis, ſed rarius. Illi qui cæteris ditiores ſunt, utuntur indumentis ſericis & aureis, & ſub his deferunt pelles delicatas uulpium, aut armelinorum, aut aliorum animalium, præſertim quæ uulgo Zebellinæ uocantur, quæque reliquis pellibus pretioſiores iudicantur.

De cibis Tartarorum. Cap. LVII.

VESCVNTVR Tartari cibis groſſioribus, præſertim carne, lacte & caſeo. Inhiant quoque uenationibus tam mundorum quàm immundorum animalium. Nam equos & canes comedunt, atque reptilia quædam quæ in magna copia apud illos inueniuntur. Bibunt lac equarum, quod taliter præparant, ut uideatur eſſe uinum album, non admodum inſipidus potus. Vocatur ab ipſis Chuinis.

De Idololatria & erroribus Tartarorum. Cap. LVIII.

COLVNT Tartari pro deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai uocant, putántque illud deum eſſe terræ, qui curam de ipſis ac filiis eorum, de fructibus terræ atque gregibus pecorum gerat. Hoc numen in maximo habent honore, nec eſt aliquis qui in domo ſua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt numini Natagai eſſe uxorem & liberos, collocãt etiam ipſi iuxta penates ſuos imagunculas quaſdam uxoris ac filiorum loco: uxoris quidem ſimulachrum ad ſiniſtram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiam, præſertim quando uadunt ad prandium & cœnam: tunc enim antequam ipſi comedunt, perungunt ora imaginũ pinguedine carnis coctæ, & partem prandii aut cœnæ extra domum in honorẽ illorum ponentes, credunt deos hinc cibari. Quo facto, ipſi ad menſam euntes comedunt. Si Tartari alicuius moriatur filius, qui nondum duxit uxorẽ, & item

Coniugiũ inter mortuos.

alterius

alterius moriatur filia innupta, conueniunt utriuſque defuncti parentes, & inter defunctos connubium faciunt: conſcriptiſque contractus illius literis iuuenem & puellam in charta pingunt, & hanc cum pecunia contributa atque utenſilibus & ſuppellectile Vulcano deuouẽt, credentes defunctos in alia uita matrimonialiter coniunctos. Faciunt quoque pro hac re ſolennes nuptias, & de præparatis cibis nonnihil hinc & hinc diffundunt, ut ſponſus & ſponſa bis quoque ueſcantur. Quo facto, parentes & conſanguinei defunctorũ tali putant ſe affinitatis uinculo coniũctos, ac ſi nuptiæ illæ ſponſis adhuc uiuẽtibus fuiſſent celebratæ

De ſtrenuitate & induſtria Tartarorum. Cap. LIX.

SVNT Tartari homines bellicoſi, ſtrenui in armis, & ad ſubeundos labores intrepidi. Non ſunt effœminati, molles, & deliciis aſſueti, imò tolerantiſſimi laborum & inediæ. Fit non raro ut per integrum menſem nihil aliud comedant præter lac iumentorum & carnes animalium quæ in uenationibus capiũt. Equi quoque eorum dum belligeratum uadunt, ſola herba quam in paſcuis inueniunt nutriuntur. Inſident armati equis ſuis tota nocte, & equi interim nihilominus paſcuntur ubicunq; bona inuenerint paſcua. Ipſi quoq; exiguo contenti ſunt cibo, quantumlibet magnos ſubeant & perficiant labores. Ad capiendum ciuitates & fortalicia, ſingulari & magna utũtur aſtutia. Cum bellandi cauſa in remotas partes expeditionẽ parant, nihil ſecum præter arma portant atq; parua tentoria, ſub quibus pluuiæ tempore latitãt. Portat etiam quilibet ſecum duo uaſcula, quæ uulgo flaſcones, uocant in quibus lac quod bibant ferunt, & ollam coquendis carnibus adaptandam. Cum uero ſine mora ad remotiſſimas partes concedere uolunt, accipiunt ſecum lac in modum ſolidæ paſtæ ſiccatum quod in aquam tritum, potum illis & cibum præbet.

De iudiciis & iuſtitia Tartarorum. Cap. LX.

MALEFACTORES hoc modo puniunt. Siquis furatus fuerit rem parui ualoris, & uita priuari non commeruit, cæditur fuſte ſeptem uicibus, aut decem & ſeptẽ, aut uiginti & ſeptem, aut quadraginta & ſeptem, pro menſura peccati ictus inferendo, ídque uſq; ad centum, addendo ſemper decem. Aliqui tamen nonnunquam ex his percuſſionibus moriuntur. Quòd ſiquis furatus fuerit equum uel rem aliam, pro qua occidi meruit, merſo mucrone in uentrẽ eius occiditur. Quòd ſi uitam ſuam liberare uoluerit, reſtituet furtum in nonuplo. Qui equos, boues, & camelos habent, ſigna ſua pilis eorum inurũt, atq; ſine cuſtode ad paſcua emittunt. Minutis tamen animalibus adhibent paſtorũ cuſtodiam. Hæ primæ Tartarorũ fuerunt conſuetudines, uerum cum iam inter uarios mixti ſint populos, nonnihil à prioribus degenerauerunt moribus, & populis quibus coniuncti ſunt, conformes ſe fecerunt.

De campeſtribus Bargu, & extremis inſulis Aquilonis. Cap. LXI.

RETARDATI ſumus nonnihil in Tartarorum moribus & conſuetudinibus deſcribendis, nunc uero alias orientalis regionis luſtrabimus prouincias, eo incedentes ordine, quo reliquas hactenus deſcripſimus. Relicta ciuitate Carocaram, à monte Alchai Aquilonem uerſus uenitur ad campeſtria Bargu,

quæ in longitudine quadraginta habent dietas. Incolæ illorum locorum uocantur Meditæ, paréntque magno Cham, Tartarorum habentes mores. Sunt homines ſylueſtres, & ueſcuntur carnibus animalium, quæ uenatione capiunt, maxime ceruorum, quorũ magnam habent copiam, & adeo cicures faciunt, ut illis atque equis uel aſinis inſideant. Carent blado & uino. In æſtate maximas exercent auium & ſylueſtrium animalium uenationes, quorũ carnibus per hyemẽ uiuant, nam hyeme tam uolatilia quàm alia animalia propter immenſum illius regionis frigus aufugiunt. Poſt terminum dictarum quadraginta dietarũ, peruenitur ad oceanum, ubi in montibus nidificare ſolent herodii ſiue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in montibus præter herodios & aliam auiculæ ſpeciem, qua paſcuntur herodii. In inſulis maris illius naſcuntur grifalchi in magna copia, qui inde ad magnum Cham deferuntur. Grifalchi uero qui de Chriſtianorũ terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, cum ille iis abundet auibus, ſed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines ſunt. In illis Septentrionibus partibus inſulæ ſunt quædam, quæ tantum uergunt ad Aquilonem, ut polus Arcticus illis uideatur ad meridiem deflectere.

De regione Ergimul, & ciuitate Singui. Cap. LXII.

HINC REDEVNDVM erit nobis ad ciuitatẽ Campition, de qua paulo ſuperius mentionẽ fecimus, ut inde ad aliasdigrediamur prouincias, quas nondum deſcripſimus. Igitur ſi à ciuitate Campition uerſus orientem itinere quinque dierum procedatur, audiuntur in locis intermediis nocturno tempore horribiles uoces dæmonum, donec ueniatur ad regnum Ergimul, & ad regnũ Cerguth, quæ ſunt regna magna magno Cham ſubiecta. Ibi inueniuntur Chriſtiani Neſtoriani, idololatræ & Mahumetani. Sunt ibi multæ ciuitates & caſtra Hinc ſi inter orientem & meridiem procedatur, uenitur ad prouinciã Cathai. Eſt tamen inter Cathai & regnum Cerguth ciuitas quædam Singui nomine, magno Cham tributaria: ubi etiam triplex illa memorata inuenitur hominũ ſecta. Inueniuntur etiam ibi boues ſylueſtres pulcherrimi & grandes ueluti elephantes, pilos habentes albos & nigros, longitudine trium palmorum. Multi etiam ex his bobus domeſtici facti, ad onera ferenda inſtituuntur: alii ad aratrum ligati, breui tempore magna inuertunt arua. Inuenitur in hac prouincia
Muſchum. muſchum optimum, & quo melius in mundo non inuenitur. Eſt enim animal quoddam pulchrum in hac prouincia, catti habens magnitudinem, & pilos groſſos ut ceruus, pedes quoque habens uulgatos, & dentes quatuor, duos ſupra & duos infra longitudine trium digitorum: iuxta umbilicum uero inter cutem & carnem ueſicam habet ſanguine plenam, & ſanguis is eſt muſchum, à quo tam ſuauiſſimus exhalat odor. Incolæ huius regionis idololatræ ſunt, & libidinis ſectatores, corpore pingues, & naſo paruo, pilis labia obſidentibus. Mulieres pulchræ ſunt & albæ. Et uiri quando uxores ducere uolunt, quærunt magis pulchras quàm nobiles aut diuites. Vnde ſæpe fit ut uir nobilis & magnus pauperem ducat uxorem, ſed formoſam, matri illius dotem aſſignans. Negotiatores & artifices plurimi ibi inueniuntur. Patet hæc prouincia longitudine uiginti quinque dietarum, & eſt admodum fertilis. Sunt in ea maximi faſiani,

caudas

caudas habentes longitudinis decem palmorum aut octo. Inueniuntur etiam ibi alia multa auium genera, quæ pulcherrimas habent pennas, diuersis & elegantibus distinctas coloribus,

De prouincia Egrigaia. Cap. LXIII.

PROCEDENDO ulterius uersus orientem, septémque exactis dietis, occurrit prouincia Egrigaia, in qua plurimæ sunt ciuitates & castra. Est enim de prouincia magna Tanguth, cuius principalis ciuitas uocatur Calacia. Incolæ eius idololatræ sunt præter aliquos Christianos Nestorianos, qui ibi tres habent ecclesias. Subiecti sunt omnes magno Cham. Inueniuntur in ciuitate Calacia panni, quos Zambilotti uocant, lana alba & camelorum pilis contexti, quibus uix pulchriores in mundo inueniuntur. Deferuntur autem per negotiatores ad diuersas mundi regiones.

De prouincia Teuduch, Gog & Magog, & ciuitate Cianiganiorum. Cap. LXIIII.

AB EGREGIA prouincia eundo ad orientem, ducit iter ad prouinciam Teuduch, in qua sunt ciuitates & castra multa, ubi etiam manere consueuit rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatissimus, uulgo presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens regem qui est de progenie presbyteri Ioannis. Cæterum omnes magni Cham post mortem illius qui à Cinchis in prælio fuit occisus, tradiderunt filias suas illis regibus in uxores. Et licet ibi sint aliqui idololatræ, & item aliqui Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obseruat Christianam: & ibi Christiani primas tenent in hac prouincia: præsertim est ibi gens quædam, Argon uocata, quæ reliquis populis sagatior est & elegantior. Sũt etiam ibi regiones Gog & Magog, quos illi nominant Lug & Mungug. In his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimum. Fiunt quoque ibi Zambilotti optimi de pilis camelorum: & item panni de auro & serico diuersarum habitudinum. Est ibi ciuitas Sindacui nomine, in qua fiunt arma pulcherrima & optima, diuersorum generum, pro exercitibus necessaria. In montibus huius prouinciæ sunt magnæ mineræ argenti, & multiplices uenationes syluestrium bestiarum, uocatúrque regio montium Ydisa. Distat tribus dietis à memorata ciuitate alia ciuitas Cianiganiorum, in qua est palatium maximum, magni Cham habitatio, quando ad illam diuertit ciuitatem. Proficiscitur autem sæpius illuc, quia iuxta ciuitatem sunt lacunæ, in quibus diuersorum generum aues inueniuntur, præsertim grues, fasiani, perdices, & his similes aues. Hæ aues capiuntur grifalchis, herodiis seu falconibus, habétque rex ipse in hoc summam delectationem. Sunt ibi quintuplices grues: quædam habent alas nigras ut corui, aliæ sunt albæ & candidæ, habentes pennas plenas oculis aurei coloris, ut sunt apud nos caudæ pauonum: rursum aliæ inueniuntur ibi nostris haud dissimiles: sunt deinde aliæ quæ sunt paruæ, sed habentes pennas longas & pulcherrimas, rubeo nigróque permixtas colore. Quinto sunt ibi grues grisei coloris, oculos habentes rubeos ac nigros, & hæ sunt ualde magnæ. Est iuxta hanc ciuitatem uallis quædam, in qua multæ sunt casæ, in quibus maximus numerus nutritur perdicum, qui seruatur pro rege illuc pro tempore diuertente.

Grues quintuplices.

De ciuitate Ciandu & nemore eius, itémque de feſtiuitatibus quibuſdam Tartarorum. Ca. LXV.

A CIVITATE Cianiganorum tres ſunt dietæ contra Aquilonem ad ciuitatem Ciandu, quam ædificauit magnus Cham Cublai, extruens in ea maximum ac pulcherrimum palatium, marmore conſtans, & auro adornatum. Iuxta palatium iſtud eſt nemus regale, muris undique cinctum, quorum circuitus patet miliariis XV. In nemore uero ſunt fontes & flumina, atque prata, & uariæ beſtiarum ſpecies, ut cerui, damulæ, capreoli cum falconibus, qui regi in uoluptatẽ & cibum ſeruantur pro tempore, quando illuc diuertit. Diuertit autem ſæpe uenationi operam daturus equo inſidens, ducítque ſecum leopardum domeſticum, quem in ceruos & damulas prouocat, captámque beſtiam grifalchis tradit, atque in hac re ſpectanda miram capit uoluptatem. In medio nemoris domus quædam arundinibus conſtructa pulcherrima conſiſtit, intus & foris deaurata, & uariis picturis adornata, atque tali artificio communita, ut à pluuia nequaquam illi iniuria fieri poſſit. Poteſt quoque domus ipſa in modum tabernaculi diſſolui atque deponi, & rurſum erigi. Nam ſuſtinetur quando erecta fuerit circiter ducentis funibus ſericis. Porrò arundines ex quibus conſtat, habent ſingulæ quindecim paſſus in longitudine, & in ſpiſſitudine tres palmos: ex quibus fiunt non ſolũ columnæ, tabulæ & compagines, ſed & imbricamenta. Nã diuiduntur arundines iuxta nodos, & pars illa per mediũ ſciſſa duas præbet tegulas, quæ domo ſuperpoſitæ eam à pluuiarum defendunt ſtillicidiis. Solet magnus Cham tribus menſibus per annũ illic habitare, ſcilicet in Iunio, Iulio atque Auguſto, nam eſt ibi aeris conueniens temperies, carétque locus ipſe ſolis ardoribus. His igitur menſibus domus erecta manet, cæteris uero temporibus depoſita & conuoluta ſeruatur. Proinde die uigeſimo octauo Auguſti rex à ciuitate Ciandu diſcedens, proficiſcitur ad locum alium, diis ſuis ſolenne factu rus ſacrificium, à quibus ſperat ſibi, uxoribus, filiis, & animalibus quæ poſſidet uitam & ſanitatem concedi. Nam habet armenta magna equorũ alborum & equarum albarum, quæ putantur excedere numerum decem milium. In hac autem feſtiuitate præparatur lac equinum in uaſis decentibus, & rex ipſe manibus ſuis propriis diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum ſuorum arbitrans & à Magis ſuis ſic edoctus, quod dii lac bibant effuſum, & ſolliciti ſint conſeruatores omnium eorum quæ poſſidet. Poſt ſacrificium illud nefandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec ulli alteri licet illa die bibere de lacte illo, niſi fuerit de progenie regis, præter populum quendam regionis illius Horiach uocatum, qui hoc etiã gaudet priuilegio, prpoter uictoriam quandam magnã, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Hic igitur ritus die uigeſimo octauo Auguſti ſoléniter in perpetuum à Tartaris obſeruatur. Hinc etiam fit ut equi albi atque equæ in magno à populo illo habeantur honore. Comeduntur etiam in hac prouincia carnes hominum, qui publico iudicio ad mortem condemnati ſunt. Qui uero ex ægritudine moriuntur, horum carnes non comeduntur. Habet magnus Cham Magos, qui dæmonum arte obtenebrãt & in caliginẽ conuertunt aerem, luce ſuper palatiũ regis clara permanẽte. Aiunt etiam hi Magi, ut rege iuxta menſam ſedente, ſcyphi eius aurei dæmonũ

arte

arte ab alia menſa quæ in medio aulæ conſiſtit, regia portans uaſa, ſuper menſam regis exiliant, dicúntque ſe id ſecreta quadam efficere arte. Et quando feſta idolorum ſuorum celebrant, dantur illis à rege arietes, quos cum lignis aloes & thure ceu odoriferum ſacrificium diis offerunt, coctáſque arietis carnes cum cantu & maxima lætitia idolis deuorandas exhibent: ius uero carnium ante idola effundunt, aſſerentes ſic deorum ſuorum promereri clementiam, qui terris fertilitatem largiantur.

De monachis quibuſdam idololatris. Cap. LXVII.

INVENIVNTVR in regione illa plurimi monachi, idolorum cultui deputati. Habent hi monaſterium quoddam magnum, oppiduli habẽs magnitudinem, in quo ſunt circiter duo milia monachorum, qui idolis ſeruiunt, raſura & ueſte à laicis ſequeſtrati. Nam radunt caput & barbam, ueſtémque induunt religioſam. Hi in idolorum ſolennitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accendunt, aliíſque compluribus diſtinentur ſtultis ceremoniis. Sunt & in aliis locis monachi & uarii idololatræ, quorum quidam multas habent uxores, alii uero pro honore deorum ſuorum caſte uiuunt, uitam auſteram ducentes, nam nihil comedunt præter farinæ purgamenta aquis diluta. Veſtiuntur quoq; pannis rudibus & aſperis, coloris abiecti, & lecti molliciem uitantes, dormiunt ſuper rigentia ſtramina. Alii tamen monachi qui laxioris ſunt uitæ, iudicant hos tam auſtere uiuentes hæreticos, quòd non debito uiuendi modo deos colant.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ET PROVINCIIS ORIENTALIBVS LIBER II.

De potentia & magnificentia Cublai regis maximi Tartarorum. Cap. I.

IN HOC ſecundo libro ſcribere inſtitui de magnificentia, pompa, ſumptuoſitate, potentia, diuitiis, & imperii adminiſtratione Cublai Tartarorũ ſummi Imperatoris, qui noſtro æuo regni ſceptra gubernat. Is enim in ſua magnificentia & dominio longe ſuperat omnes prædeceſſores ſuos, adeo ampliauit imperii ſui limites, ut ferè totum orientem ſuæ habeat ſubiectum poteſtati. Is ex proſapia Chinchis primi Tartarorum principis ſatus, ſextus Imperator illius terræ fuit, anno ſcilicet domini M CCLVI regnare incipiens, & populo magna ſapientia atque grauitate præſidens. Eſt uir ſtrenuus, in armis exercitatus, corpore robuſtus, atque animo ad res gerendas promptus, conſilio pollens, & in populi gubernatione prouidus atq; circunſpectus. Nam prius quàm imperii conſequeretur faſces, ſæpe ſtrenuũ in bellis ſe geſſit militem, atq; in cunctis ut prudentem uirum ſe gerebat. Interim tamẽ quo regno præfuit, non niſi ſemel ad pugnã proceſſit, ſed filios ſuos & alios aulicos loco ſui illuc deſtinauit.

Qualiter Cublai rex à patruo ſuo Naiam rebellionem ſuſtinuit. Cap. II.

DIXIMVS Cublai regem ſemel ad pugnam egreſſum, ſed modo cauſam explicabimus. Anno domini M CCLXXXVI, patruus eius Naiam nomine cum triginta eſſet annorum, & multis populis atque regionibus eſſet præfectus, iuuenili elatus uanitate, motus eſt contra dominum ſuum Cublai, maximũ contra eum ducens exercitum, & ut felicius pugnaret, aſciuit in auxilium aliũ quendam regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, ſed odio habebat eum. Rebellioni igitur aſſenſum præbens, promiſit ſe in propria uenturum perſona, conductis centum milibus militũ. Hi igitur ut condixerunt, conuenire decreuerunt cum ſuis copiis in planicie quadam, pariter Imperatoris terras inuaſuri. Porrò Naiam in exercitu ſuo habuit circiter quadringenta milia militũ.

Qualiter Cublai ſe contra hoſtes muniuit. Cap. III.

NON AVTEM latuit Cublai Imperatorem, quid conſanguinei ſui molirentur contra eum, & quàm acerbo animo contra ipſum concitati eſſent, publica facta conſpiratione. Quapropter per caput ſuum & imperialem coronam iurauit, quòd ſe defenderet ab illis, & uindicaret hoſtium ſuorum audaciã. Vnde in uiginti duobus diebus comparauit exercitum maximum, nempe trecenta ſexaginta milia equitum, & peditum centum milia, idque ex his qui uicini erant ciuitati Cambalu. Et quanquam longe maiorem potuiſſet congregare exercitum, tamen quia ſubito & quaſi ex improuiſo uoluit irruere in hoſtes, noluit diutius moram trahere im aggregando maiori exercitu, ne inſtitutũ eius Naiam hoſti patefieret & fugam meditaretur, aut ad tutiora loca exercitum ſuũ perduceret. Habuit quidem imperator tunc & alios exercitus in armis, ſed quos contra diuerſas miſerat prouincias expugnandas, & hos quoq; reuocare noluit, quo minus hoſti conſilium ſuum aperiretur. Interim autem mandauit omnes uias maxima cuſtodiri diligẽtia, ne expeditio ſua ullo pacto Naiam hoſti innoteſceret, atque præſentire poſſet aduentum ſuum. Vnde cuncti euntes & redeuntes à regis cuſtodibus tenebantur, ne uel aliquid rumoris ad Naiam perueniret. Rebus itaque ſic ſe habentibus, conſulit rex Cublai aſtrologos ſuos quando fata felicem ſibi indicarent profectionem, & qua hora itineri ſe accingere debeat. Qui omnes paribus uotis regi cuncta felicia prædicunt, adeſſeque aiunt tempus quo de hoſtibus triumphet.

Quomodo Cublai deuicerit Naiam. Cap. IIII.

IGITVR Cublai Imperator cum exercitu ſuo ſoluens, profectus eſt uſq; ad planiciem ubi Naiam adhuc præſtolabatur aduentum Caidu regis, qui illi ſuppetias erat laturus. Et Cublai ad collem quendam caſtrametatus, quieuit illa nocte cum exercitu ſuo. Populus uero Naiam nihil ſibi metuens, nec pericu li aliquid adeſſe ſciens, inermis per planiciem uagabatur, genio largius uacans. Et tranſacta nocte, ut dies terris reddi cœpit, Cublai Imperator in collem aſcendens, exercitum ſuum in duodecim diſtinxit acies, tria milia militũ una habente acie. Pedites uero iuxta milites tali collocati ſunt ordine, ut in quibuſdã aciebus duo pedites lanceas tenentes, duo militũ ſtiparent latera. Rex uero ipſe ſedebat in caſtro quodã mirabili ſuper quatuor conſtructo elephantos, in quo etiã

regale

regale erat uexillum. At exercitus Naiam ubi uidiſſet inſignia, & acies Cublai, uehementer expauit, quippe qui adhuc expectabant ſubſidium regis Caydu. Et continuo currentes ad tentorium Naiam, qui cum concubina quam adduxerat dormiebat, excitauerunt illum. At ille quantocyus potuit, exercitum ſuum in acies diſpoſuit. Eſt autem conſuetudo omnium Tartarorum, ut tubis primum clangorem edant, & tangant cuncta exercitus inſtrumenta, atque altis uocibus cantent, & tandem ſigno à rege dato, arma contra hoſtem corripiant. Sic cum uterque exercitus ſuas obſoluiſſent cantilenas, iubet Cublai buccinis ſignum dare, & hoſtem aggredi. Ilico autem manus conſerere cœperunt, & tam atrox prælium inierunt, ut putares imbrem ſagittarum & iaculorum per aerem deſcendere. Baliſtis laxatis, mutuo gladiis & lanceis ſe conficiunt. Erat quidem Naiam profeſſione & nomine Chriſtianus, ſed non fidei ſectator, ſignauerátque principale uexillum ſuum crucis ſigno, habens ſecum non paucos Chriſtianos. Commiſſum eſt itaque prælium ab initio diei uſque ad meridiem, & ceciderunt multi ex utroque exercitu, donec tandem Cublai ſuperior euaderet, & hoſtem in fugam uerteret. Mox autem ut populus fugere cœpit, Naiam captus eſt, & ingens multitudo in fuga ipſa occiſa.

Quomodo Naiam ſuffocatus fuerit. Cap. V.

REX ITAQVE Cublai captum habens hoſtem ſuum, iuſſit ut confeſtim occideretur, qui auſus fuerat contra dominum ſuum arma mouere, & rebellionem excitare. Sed quoniam erat de proſapia ſua, noluit ut ſanguis regius de ſtirpe ſua funderetur, ne terra regium biberet ſanguinem, aut ſol uel aer uiderent mala morte quenquam de regali progenie natum interire. Iuſſit igitur ut tapeto inuolutus atque ligatus, tandiu hincinde duceretur, agitaretur, traheretur, & impelleretur, donec contracto anhelitu ſuffocaretur. Hoc autē mortuo, optimates ſui & cunctus populus qui euadere potuerunt, inter quos multi fuerunt Chriſtiani, ſponte ſe ſubmiſerunt dominio & obedientiæ Cublai Imperatoris. Et tunc quidem quatuor prouinciæ acceſſerunt ditioni eius, quarum nomina ſunt, Funotia, Cauli, Barſcol & Sinchintingui.

Compeſcit Cublai Iudæos & Saracenos crucis Chriſti contemptores. Cap. VI.

PORRO Iudæi & Saraceni qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Chriſtianis, qui cum Naiam uenerant exprobrare, & dicere quòd Chriſtus, cuius ſignum Naiam in uexillo habuerat, non potuerit ſuis auxilio eſſe: háſque contumelias quotidie Chriſtianis obiecerunt, Chriſti potentiam ut inanem irridentes. Chriſtiani uero qui ad regis Cublai obedientiam uenerant, indignum rati ut talia ferrent conuitia, quæ gloriam Chriſti minuerent, conqueſti ſunt Imperatori quales illis inferrētur iniuriæ. At ille conuocans Iudæos, Saracenos, & Chriſtianos, ad Chriſtianos conuerſus ait, Deus ueſter & crux eius noluit quidem Naiam præſidium ullum ferre, uerū uos propterea nolite erubeſcere, quoniam deus bonus & iuſtus, iniuſtitiæ & iniquitati patrocinari minime debuit. Naiam domini ſui proditor extitit, atq; contra omnem æquitatem rebellionem excitauit, & quidem dei ueſtri auxiliū in ſua malitia implorauit. Sed ille ut deus bonus & rectus, noluit fauere illius criminibus. Vnde mandans Iudæis & Saracenis, cæteríſque

Chriſtiani nominis blaſphematoribus interdicebat, ne ullus eorum Chriſtianorum deum aut crucem eius amplius blaſphemare præſumeret. Sic illis ſilentium impoſitum eſt. Cublai uero tumultu ſedato, cum uictoria & gaudio ad ciuitatem ſuam Cambalu eſt reuerſus.

Qualiter magnus Cham remuneret milites ſuos parta uictoria. Cap. VII.

PORRO' præfectos, exercituum duces, atque alios anteſignanos milites, rex Cublaicum uictor è bello redit, honorat hoc modo. Eum qui ante præerat centum militibus, in gradum ſublimiorem collocat, atque mille præficit militibus: & ſic gradatim reliquos belli duces in digniorem ponit ſtatum, donátque illis aurea & argentea uaſa, tabulas, priuilegia atque immunitatem. Et hæc quidem priuilegia tabulis uel bracteis per ſculpturas imprimuntur. Ex uno latere ſcriptura huius tenoris continetur, Propter dei magni uirtutem, & propter gratiam magnam quam Imperatori contulit, nomen magni Cham benedictũ ſit. In alio uero latere ſculpta eſt imago leonis cum ſole uel luna, uel imago grifalchi, aut reliquorum animalium. Quicunq; autem habet tabulam cum leone & ſole atq; luna, quando procedit in publicũ, defertur pallium ſupra eum in ſignũ magnæ auctoritatis. Qui autem grifalchi habet imaginem, poteſt ſecum de loco uno ad alium ducere uniuerſam cuiuſcunque principis uel regis militiam. Sícq; omnia in ſuum diſtributa ſunt ordinem, tabulis indicantibus quibus obediri oporteat. Et ſi quis iuxta tabularum expreſſionem obedire noluerit, contempſerítque præſcriptam auctoritatem, ut rebellis Imperatori interficitur.

De forma Cublai atque uxoribus, filiis & ancillis eius. Cap. VIII.

REX CVBLAI eſt homo admodum pulcher, ſtatura mediocri, non nimis pinguis, nec nimis macilentus, faciem habet rubicundam atq; candidam, oculos magnos, naſum pulchrum, & omnia corporis lineamenta debita proportione conſiſtentia. Habet uxores IIII, quas legitimas cenſet, & ſuccedit ei in regno primæ primogenitus. Et quælibet harum quatuor, peculiarẽ curiam, eámq; regalem in proprio palatio tenet, habens circiter trecentas electas pediſſequas & famulas, multóſque miniſtros eunuchos, & aliam familiam plurimam. Habet præterea rex ipſe concubinas multas. Nam eſt inter Tartaros natio quædam, quæ dicitur Vngrac, quæ mulieres habet admodum formoſas, & moribus conſpicuas, de quibus nutrit in palatio ſuo circiter centum, quæ ſcilicet elegantiores ſunt formæ: & ſuper has conſtituit matronas quaſdam, quarum officium eſt, ut illarum curam gerant, & diligenter conſiderent, quando in infirmitatem ceciderint, aut maculam aliquam contraxerint: alioquin regis complexibus frui non poterunt. Ex his concubinis ſex deputantur tribus diebus ac noctibus pro cuſto dia regiæ cameræ: & dum rex uadit dormitũ, aut è lecto mane proſilit, aſſiſtunt ei ut miniſtræ, atque in cubiculo eius dormiunt. Quarta uero die ſex aliæ prioribus in dicto miniſterio ſuccedunt, tribus diebus & totidem noctibus regi obſequentes. Et his rurſum aliæ ſex ſuccedunt, continuatúrque hæc permutatio, donec omnes centum miniſterio regis fuerint adhibitæ. Porrò de quatuor legitimis uxoribus habet rex Cublai XXII filios, uocatúſq; fuit primæ uxoris primogenitus Chinchis,

Chinchis, qui illi ſucceſſurus erat imperio, niſi ante patrem in fata conceſſiſſet. Is itaque reliquit filium, nomine Temur, qui eſt homo ſtrenuus, prudens, & in militia exercitatus, ſuccedétque auo in imperio loco patris ſui defuncti. Cæterum de ancillis & famulabus ſuis habet rex Cublai XXVII filios, qui omnes in aula ſua ſunt magni barones.

De palatio eius quod eſt in Cambalu, & loci amœnitate.

Cap. IX.

TRIBVS anni menſibus, nempe Decembri, Ianuario, & Februario, Cublai rex in regia ciuitate Cambalu moratur, ubi palatium habet miro artificio extructum. Ambitus enim eius continet miliaria IIII, quadratura qualibet unũ miliare complectente. Et eſt murus is ſpiſſus ualde, decem paſſibus in altum con ſurgens. Superficies eius extrinſeca colore albo & rubeo nitet. In ſingulis quatuor muri angulis palatium pulchrum & magnum, fortalicii loco conditum eſt. Sic in medio cuiuſlibet quatuor murorum, palatium egregium extructum eſt: eáque in uniuerſum octo ſunt. In his conſeruantur arma, inſtrumenta, tormenta & uaſa bellica, nempe arcus, ſagittæ, pharetræ, calcaria, frena, lancæ, clauæ, funiculi arcuum, & reliqua, quæ in bello neceſſaria ſunt, ſinguláque armorum genera in ſingulis poſita ſunt palatiis. Porrò facies palatii quæ meridiem reſpicit, quinq; habet portas, quarum media maior eſt omnibus, nec unquam aperitur, niſi pro regis introitu. Nam nulli per eam patet ingreſſus niſi ſoli regi. Sed hæc habet duas minores collaterales portas, per quas ingrediuntur reliqui qui regem comitantur. Quælibet uero reliquarum trium facierum, unicã duntaxat in medio habet portam, per quam quiſque ingredi poteſt. Cæterum intra iam memoratum murum, alius murus cingit hoc regium caſtrum, habens ut prior murus, in angulis & meditulliis eorum octo palatia, in quibus continentur alia uaſa & pretioſa iocalia regis. In ſpatio uero medio interiori eſt regium palatium, habitaculum ſcilicet in quo rex moratur. Hoc palatium caret ſolario, pauimentum uero eius exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectum eius altum eſt ualde, pictura decoratum. Parietes aularum & conclauium auro & argẽto fulgent. Vbique picturæ pulcherrimæ & bellicarum rerum hiſtoriæ ſeſe ingredientium oculis offerunt, uiuaci colore & rutilanti auro coruſcãtes. In aula maiori ad menſam ſimul recumbunt circiter ſex hominum milia. Intra dictos muros totum caſtrum ambientes, ſunt plurima uiridaria atque prata lignis pomiferis atque uariis conſita arboribus. Diſcurrunt etiam per hæc uiridaria, animalia ſylueſtria, ut cerui & animantia, ex quibus muſcum colligitur, capreæ, damulæ, & aliarũ ſpecierum animalia. Verſus Aquilonem uero ſunt uiuaria, in quibus meliores quique piſces, qui haberi poſſunt, nutriuntur. In lacũ illum ingreditur fluuius quidam, & rurſus egreditur, cratibus ferreis loco introitus & exitus communito, ne piſces elabi queant. Extra palatium ſpatio unius leucæ, eſt monticulus quidam centum paſſibus in altum erectus, cuius circunferentia miliaris continet ſpatium arboribus ſemper uirentibus conſitus. In hunc mõtem iubet rex arbores quaſq; optimas à remotis partibus adduci, onerans illis elephantos: extrahuntur enim cum radicibus & tranſplantantur in hunc montem. Et quoniam is mons perpetuo uiret, uocatur Mons uiridis. In cacumine eius eſt palatium egregium, uiridi

diſterminatum colore, in quo magnus Cham ſæpe genio uacat. Eſt & aliud magnificum palatium ſeu caſtrum iuxta magni Cham extructum caſtrum, in quo Temur primogenitus eius illi in imperio ſucceſſurus, cum aulicis ſuis magnifice & regaliter uiuit. Nam ampliſſimam habet auctoritatem & ſigillum imperiale, uerum magno Cham ut domino ſubiectus.

Deſcriptio ciuitatis Cambalu. Cap. X.

CIVITAS Cambalu in prouincia Cathai iuxta magnum ſita flumen, ab antiquis temporibus inſignis fuit & regalis. Sonat autẽ Cambalu, ciuitas domini. Hanc magnus Cham tranſtulit in aliam fluminis partem: nam dixerat ab aſtrologis, quòd imperio rebellis futura eſſet. Ciuitas in quadrum conſtructa, in gyro complectitur uiginti quatuor miliaria, quolibet quadrati latere ſex habente miliaria. Muros habet dealbatos, altitudinis XX paſſuũ, latitudinis decem, ſpiſſitudo tamen illa aſcendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in uniuerſum duodecim ſunt, conſtitutis iuxta ſingulas magnificis palatiis. In angulis quoque murorum ſunt egregia palatia, ubi ciuitatis conſeruantur arma. Tranſeunt per hanc ciuitatem uici & plateæ rectiſſimæ, ut ab una porta liber aſpectus pateat per ciuitatem ad portam oppoſitam, domibus elegantiſſimis palatiorum inſtar utrinque conſtructis. Porrò in medio ciuitatis, ædes quædam magnifica eſt extructa, in qua cãpana pendet prægrandis, cum qua ueſperi tria fiunt ſigna, poſt quæ nemini licet domum egredi uſque ad initium ſequentis diei, niſi infirmorum aut parentum cauſa. Et qui noctu per ciuitatem ire neceſſitate cogente uolunt, lumen ſecum deferre coguntur. Singulæ ciuitatis portæ à mille cuſtodiuntur hominibus, non quidem propter hoſtium timorem, ſed latronum & prædonum. Cauet enim rex ſummo ſtudio, ut fures & prædatores arceantur.

De ſuburbiis & mercatoribus ciuitatis Cambalu.

Cap. XI.

EXTRA ciuitatem Cambalu duodecim ſunt magna ſuburbia, ſingulis duodecim portis contigua, in quibus iugiter mercatores inueniuntur, & aduenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercantias innumerus indies confluit populus, qui in ſuburbiis illis rerum negotia tractat. Nec habent ſuburbia, ut aliàs fieri ſolet, domos, quæ à ſplendore & magnificentia domorum ciuitatis degenerent, ſolo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadauer ſepelitur, ſed extra ſuburbia idololatrarum corpora comburuntur, & reliquarum ſectarum funera ſepeliuntur. Et quoniam ingens multitudo exterorum hominum ſemper illic uerſatur, habentur in ſuburbiis circiter XX milia meretricũ: intra uero mœnia ciuitatis nulla ſuſtinetur. Dici non poteſt quanta uis mercimoniorum & opum in hanc urbem conuehatur, putares toti orbi illa ſufficere poſſe. Aduehuntur autem lapides pretioſi, uniones, ſericum, & diuerſarum ſpecierum aromata ex India, Mangi, Catham & aliis regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumiacentium prouinciarum eſt centrum. Nec tranſit dies ulla per integrum annum, in qua non circiter mille quadrigæ ſerico oneratæ huc ab exteris negotiatoribus conuehantur, ex quo per ingenioſos urbis artifices mira parantur indumenta.

Magnus

Magnus Cham ſatellitio maximo ſtipatur & cuſtoditur. Cap. XII.

HABET magnus Cham in curia ſua XII milia equitũ, quos uocant Queſitam, id eſt fideles domini milites, qui corpus ſuum cuſtodiunt. Et iſtis quatuor præfecti ſunt duces, quorũ quilibet tribus præeſt milibus. Horum officium eſt, ut diximus, die noctúq; regẽ obſeruare, & eius cuſtodiæ mancipatos eſſe. Vnde etiã à curia regis recipiunt impenſas. Cuſtodias autem ſuas tali diſtribuunt ordine, ut cum per triduũ dux unus cum tribus milibus militũ intra palatiũ regem ſtipauerit, tribus ſequentibus diebus dux alius cum aliis tribus militũ milibus, qui interim quieuerunt, obit hoc cuſtodiæ munus, cui iterũ dux alius cum militibus ſuis ſuccedit: ſicque per totum annum hæc cuſtodiæ ſeruatur uiciſſitudo: non quòd regem tanta maneant pericula, ſed ut magnificentia ſua maior appareat.

De magnifico apparatu conuiuiorum eius. Cap. XIII.

POMPA quæ in conuiuiis regis obſeruatur, tali celebratur ordine, Cum propter feſtum aliquod, aut aliam rationabilem cauſam, Imperator uoluerit in maiori aula conuiuium inſtituere, menſa eius cæteris menſis ſublimior ad Aquilonarẽ aulæ partem ponitur, & rex iuxta eam ſedens uertit faciem ad meridiem, habens ad ſiniſtram reginam maiorem, principalem ſcilicet uxorem, & ad dextram filios atque nepotes, & qui de regali ſunt proſapia. Ipſorum tamen menſa eſt in demiſſiori loco, ut uix regis attingant pedes capitibus ſuis. Reliqui uero barones & milites ſedent adhuc in demiſſiori loco, habentes ſinguli uxores ſuas ad ſiniſtram collocatas, tenétque quilibet dux & nobilis gradum & ordinem ſuum, ſicut & uxores eorum. Nam omnes nobiles in curia Imperatoris tempore ſolennitatis pranſuri, ducunt ſecum uxores ſuas. Et Imperator ipſe dum in menſa ſua recumbit, poterit ad omnes deflectere oculos ſuos, qui in aula illa conuiuantur. Porrò extra aulam illam regiam ſunt etiam aliæ aulæ collaterales, in quibus ſolennitatum tempore nonnunquam quadraginta milia hominum cibantur, quorum multi ſunt aulici, alii uero feuda ab Imperatore renouantes: ioculatorum quoq; & mimorũ concurrentiũ non eſt numerus. Proinde in medio aulæregiæ, uas quoddam aureũ erigitur, ex quo uinum aut alius quiſpiamoptimus potus in modum fontis ſcaturit, IIII aliis doliis aureis hinc inde ſitis, quæ uini illius fluẽta ſuſcipiunt. Ex his doliis hauritur uinum quod diſcumbentibus largiter apponatur. Nemo autẽ in hac diſcumbẽs aula, alio quàm aureo utitur poculo. Dici non poteſt quantus ſit apparatus, & quanta magnificentia in uaſis & omnibus utenſilibus, quando magnus Cham in aula ſua regia publice diſcumbit. Porrò principes qui regi diſcumbenti miniſtrant, omnes delicatiſſimo ſerico panno ora ſua cooperiunt, ne ipſorum flatus ſeu halitus quoquo modo regiũ cibum aut potum cõtingere queat. Et cum Imperator ſcyphũ leuat ut bibat, omnes circunſtantes citharœdi & muſicorũ inſtrumentorũ luſores, inſtumentorum ſuorũ chordas tangunt, & ſuauiſſimam edunt melodiam: atq; cæteri aulæ miniſtri interim genu flectunt. De cibis qui ad menſam deferuntur, non eſt ut quicquam ſcribam quàm opipari ſint & delicati, & quàm magnifice atq; pompatice inferantur. Prandio finito, accedunt citharœdi & harmoniaci quique concentores, ioculatores, & nigromantici, qui miras melodias & miros geſtus ante regis menſam edunt, quibus illius animum iucundum reddunt, & in hilaritatem ſoluunt.

Qualis magnificentia ſeruetur in natali regis. Cap. XIIII.

SERVANT omnes Tartari hunc morem, ut diem natalem domini ſui honorificentiſſime celebrent. Feſtum uero natale magni Cham Cublai, eſt uige ſimo octauo die Septembris, & hunc diem celebriorem ducit quàm ullum totius anni diem, excepta feſtiuitate Iʒalendarum Februarii, qua annum ſuum inci piunt. In natali itaque ſuo rex induitur ueſte aurea pretioſiſſima, & omnes aulici ſimiliter optimis & melioribus quæ habent ueſtiuntur indumentis, quibus ſin gulis rex donat aureas zonas magni ualoris, & calciamenta de camuco parata, filo conſuta argenteo, adeóque ſinguli ad honorem regis ornare ſe ſtudent, ut nul lus non regiam præſeferat formam. Hæc autem pompa nedum in regis natali fit, uerum & aliis feſtiuitatibus, quas Tartari per annum habent, numero tredecim: pro quibus rex annuatim aulicis ſuis pretioſiſſimas largitur ueſtes, ornatas auro, margaritis, & lapidibus aliis pretioſis, unà cum zonis & calciamẽtis, ut iam præmiſimus. Nec ſunt aulicorũ ueſtes diſcolores à regio ueſte. Seruatur etiã hæc conſuetudo apud Tartaros, ut in natali magni Cham omnes reges, principes & nobiles, qui ditioni illius ſubiecti ſunt, mittant illi ut Imperatori ſuo donaria. Et qui conditionem aliquam aut officium ab eo impetrare cupiunt, poſtulationes ſuas duodecim baronibus, qui ad hoc ipſum conſtitui ſunt, offerunt, & quod illi decernunt perinde eſt ac ſi Imperator ipſe reſponderet. Aſtringuntur etiam omnes populi, cuiuſcunque ſint fidei aut ſectæ, ſiue Chriſtiani, ſiue Iudæi, ſiue Saraceni, ſiue Tartari, cæteríque pagani, ut deos ſuos ſolenniter inuocent pro uita, incolumitate & proſperitate magni Cham.

De initio anni quod ſolenniter celebrant Tartari. Cap. XV.

IN DIE Iʒalendarum Februarii, qui initium eſt anni Tartarici, magnus Cham & omnes Tartari ubicunque ſunt, maximũ & ſolenne celebrant feſtum, omnéſque unanimiter tam uiri quàm mulieres ſtudent albis indui ueſtibus, uocantes diem illum, feſtiuitatem alborum. Nam credunt ueſtam albam bonum habere fatum: ideo ut toto anno fortuna illis ſit propicia, in anni initio albis induuntur. Porrò ciuitatum rectores & prouinciarum præfecti, memores officii ſui, mittunt Imperatori hoc die munera aurea & argentea, uniones & gemmas, pannos pretioſiſſimos, & equos candidi coloris: unde nonnunquam fieri ſolet, ut regi in hoc feſto offerantur centum milia alborum equorum. Sic cæteri Tartari ſibi inuicem munera mittunt ab initio anni, ídq; omnis gratia, credentes omnia per annum felicius ſucceſſura. In hoc deniq; feſto, omnes elephanti quos habet Imperator, numero quinque milia, ducuntur ad curiam, ueſtiti tapetiis, in quibus pictæ ſunt imagines uariæ animalium & auium, portantes in humeris ſuis capſas plenas aureis & argenteis uaſis, quibus opus habetur pro feſto alborũ magnifice celebrando. Multi quoq; cameli pulcherrimis cooperti pannis adducuntur, qui alia apportant, quæ pro tanto conuiuio ſunt neceſſaria. Illuceſcente autem die Alborum, omnes reges, duces, barones, milites, medici, aſtrologi, præfecti prouinciarum atque exercituum, & alii Imperatoris officiales, ad aulam regis conueniunt, & quibus locus in ea contingere nequit ob hominum multitudiné, hi collaterales ingrediuntur aulas. Cunctis itaque in ſuo ordine & gradu ſedentibus iuxta cuiuſlibet officii dignitatẽ, ſurgit unus in medio, & alta uoce clamat,

Xenia.

Inclinate

Inclinate & adorate. Hac uoce facta, conſurgunt omnes celeriter & genufle ctunt, frontéque ad terram demiſſa, quaſi deum adorant, & id quatuor faciunt uicibus. Adoratione completa, uadunt omnes ſuo ordine ad altare, quod in aula poſitum conſiſtit ſuper unam tabulam depictam rubeo colore, in qua ſcriptũ eſt nomen magni Cham, arreptóque thuribulo pulcherrimo, & redolentibus ſpeciebus illi impoſitis, ad honorem magni Cham cum multa reuerentia tabulam ipſam & altare ſuffumigant, & ad ſua redeunt loca. Thurificatione iſta nefaria completa, quilibet in conſpectu Imperatoris offert munera illa, de quibus ſupra diximus. His omnibus rite peractis, parantur menſæ, & fit ſolenniſſimum prandium, edentes & bibentes cum lætitia magna. Quo finito, modulatores & ioculatores accedunt, & ſuis conſentibus atque geſtibus omnium mentes exhilarant. In huiuſmodi deniq; feſtis, ducitur ad regem leo unus domeſticus, qui ad pedes illius ut catulus manſuetus iacens dominum ſuum agnoſcit.

De feris quæ magno Cham undequaque mittuntur. Cap. XVI.

TRIBVS illis menſibus, quibus, ut ſupra diximus, Imperator moratur in ciuitate Cambalu, ſcilicet Decembri, Ianuario & Februario, omnes uenatores quos Imperator habet in ſingulis prouinciis prouinciam Cathai circumiacentibus, uenationi intendunt, omnéſque beſtias grandiores, puta ceruos, urſos, capreas, apros, damulas, & huiuſmodi feras offerunt præfectis ſuis, qui ſi minori ſpatio quàm in triginta diebus peragrari poteſt, diſtant à curia Imperatoris, mittunt huiuſmodi captas beſtias per quadrigas & naues ad Imperatorem, exenteratis tamen prius illis. Qui uero pluribus quàm triginta dietis ab eius curia diſtant, ſolum pelles mittunt, quæ pro armis parandis ſunt neceſſariæ.

Quomodo magnus Cham cum feris manſuefactis feras ſylueſtres capit. Ca. XVII

NVTRIT domi magnus Cham uarias beſtias domeſticáſque factas ſecum ad uenationes ducit, & mira afficitur uoluptate, quoties uidet domeſticam feram cum ſylueſtri pugnare. In primis autem habet cicuratos leopardos, qui mirum in modum uenationi inſeruiunt, multáſque capiunt beſtias. Habet & lynces non minus ad uenandum induſtrios, & item leones maximos atque pulcherrimos, maiores illis qui ſunt in Babylonia, in quorum pilis radioli quidam uarii coloris apparent, ſcilicet albi, nigri, atque rubei, & illi quoq; docti ſunt artem uenatoriam. Nam plurimum proſunt uenatoribus ad capiendum apros, urſos, ceruos, capreas, onagros, atque boues ſylueſtres. Duci autẽ ſolent duo leones in uehiculo quodam, dum uenatum itur, ſequente utrúmque eorum canicu lo paruo. Habet quoque Imperator multas aquilas cicuratas, quæ adeo efferatæ ſunt, ut lepores, capreas, damulas & uulpes capiãt: inter quas aliquæ tam præfractæ ſunt audaciæ, ut non deleantur cũ magno impetu in lupos inſilire, eóſq; in tantum diuexare, ut ab hominibus ſine labore & periculo capi poſſint.

De ſpectaculo quod magnus Cham in uenatione facere ſolet. Cap. XVIII.

HABET magnus Cham in curia ſua duos barones, qui regiæ præfecti ſunt uenationi, quorum uterque decem præeſt milibus hominum, qui ea curãt quæ ad uenationem ſunt neceſſaria. Nam nutriunt canes magnos, & ad uena-

tionem assuefaciunt. Et quando magnus Cham cupit se uenatione oblectari, & singulare ostentare spectaculum, duo memorati barones ducunt secum illa uiginti milia hominum, atque canũ magnam turbam, qui communiter circiter quinq; milia sunt, & cum rege in campum proficiscentes ubi feras uenari uolunt, hoc pacto rem ipsam aggrediũtur. Rex cum nobilibus suis in medio plani ciei locum tenet, & duo uenatorii præfecti cum populis suis stant ad dextrã & siniſtram regis: unius populus induitur uestibus rubeis, & alterius uestibus aerei seu cœlestis coloris. Stant autẽ singuli in una acie seu linea, unus scilicet alterius assistens lateri, & tantã campi occupant longitudinem, ut uix itinere unius diei peruenirí possit ab una extremitate ad aliã. Habẽt autem canes memoratos secum. Et postquã sic in unum ordinẽ digesti sunt, laxant canes suos in uenationẽ & ipsi procedẽtes in illo ordine, maximũ capiunt ferarum numerũ, nam & terra illa animalibus syluestribus plena est, nec ullum facile ipsorũ effugere poterit laqueos & canes.

De aucupio magni Cham. Cap. XIX.

MENSE Martio ingrediente, discedit Cham magnus à ciuitate Cambalu, procedítque ad campestria quæ uersus oceanum sita sunt, ducens secum magnum aucupum numerum, circiter decem milia, qui habẽt falcones, accipitres, grifalchos, & alia rapaciũ auium genera aucupio idonea, numero circiter quingentas aues. Hi igitur aucupes per regionẽ illam se diffundentes, falcones & accipitres suos in capturã laxant auium, quibus regio illa plena est: & aues quæ capiuntur, deferuntur pro maiori parte ad regem. Rex uero sedet in ligneo habitaculo, quod gestant quatuor elephanti, leonũ coopertum exuuiis, & intus deauratum, habens secũ pro sua recreatione aliquos duces, & XII accipitres electos. Porrò iuxta elephantes qui regiũ portant habitaculum, obequitant multi nobiles & milites, regis latera stipantes. Qui cũ uiderint fasianos aut grues, aut alias aues in aere uolitantes, indicant id aucupibus qui iuxta regem sunt. Et hi id ipsum regi significantes, discooperiunt habitaculum regium, laxántq; falcones uel accipitres, & rex in lecto sedens, auiũ intuetur ludum. Migrant quoq; cum rege & alia decem milia hominũ, qui in illo aucupio bini & bini per campos discurrunt, & aduertunt quò emissi uolitent falcones atq; accipitres, & si opus fuerit illis subsidium ferant. Et hi lingua Tartarica uocantur Toscaor, id est custodes, certum scientes edere sibilum quo emissas uocant aues. Nec opus est ut auceps qui emittit auẽ, sequatur illam, cum hi de quibus iam diximus, intenti sint auibus capiẽdis, & solliciti sint ne aliquo modo lædantur, aut perdantur. Qui enim aui periclitanti uiciniores sunt, hi tenẽtur illi subuenire. Quælibet autem emissaria auis tabellam paruã argenteam signo domini aut aucupis sui consignatam in pede gestat, ut si amissa fuerit, domino suo restitui possit. Quòd si signũ non cognosci possit, traditur auis baroni cuidam, qui ob hoc ipsum uocatur Bularguci, id est custos auiũ perditarum. Nam conseruat omnes aues sibi oblatas, donec à dominis suis fuerint repetitæ. Idem fit de equis & aliis rebus in uenatione amissis. Et qui rem quampiã in uenatione repertã huic præfecto non ilico tradit, sed ea aliquandiu utitur, hic pro fure censetur. Vnde is perditarum rerum præfectus in uenationibus locũ tenet eminentiorem uexillo suo signatum, ut in tanta populi frequentia cognosci possit, & amissa facile illi uel offerri uel ab eo repeti possint.

De magnificis

De magnificis tentoriis magni Cham. Cap. XX.

INTERIM autem quo ſic ludendo cum auibus aucupio intenditur, peruenitur ad planiciem quandam magnam Caciamordim, ubi ſunt regis & omnium aulicorum præparata tentoria, numero circiter decem milia. Hæc autem tali ordine ſunt diſpoſita. Primum eſt ingens tentorium, ſub quo commode manere poſſunt mille homines, ingreſſum habens ad meridiem, & ſub hoc morantur barones, nobiles & milites. Iuxta hoc ad occidentem aliud eſt erectũ tentorium, in quo regis eſt aula & conſiſtoriũ, quod intrat quando cum aliquibus uult loqui. Et huic in altera parte adiunctum eſt cubile, in quo rex dormire ſolet, & his manſionibus rurſum aliæ aulæ & cameræ adhærent. Regiæ uero aulæ, hoc eſt cubile regis, conſiſtorium & habitaculum militum, ſic diſpoſita ſunt, Suſtentantur ſingulæ tribus columnis de lignis aromaticis cum uariis & elegantibus ſculpturis fabricatis, & cooperiuntur exuuiis leonum nigri & rubei coloris. Nam diſcolores leones in partibus illis inueniuntur. Nec poſſunt tentoria illa à uentis uel pluuiis iniuriam ullam recipere, cum coria illa quibus teguntur ſolidiora ſint quàm quæ facile lædi poſſint. Intus uero parietes tentoriorum pellibus nobiliſſimis armelinorum & zebellinorũ ſunt operti, etiam ſi in regionibus illis hæ pelles pretioſiſſimæ habeãtur, ut quandoq; uix pro duobus milibus Byſantiorum aureorũ pelles pro una tunica ſufficiant. Porrò funes quibus hæc tria ſuſtentãtur tentoria, ex ſerico ſunt. Sunt præterea & alia erecta tentoria iuxta illa tria, in quibus uxores, filii & ancillæ regis morãtur. Deinde habent etiam falcones, accipitres, bubones, grifalchi, & reliquæ aues, quæ aucupio inſeruiunt, ſua tentoria, in quibus continentur. Tanta enim eſt tentoriorũ multitudo, ut à longe aduentantibus appareat illic inſignem conditam urbem. Confluit etiam undique multitudo hominum otioſorum ad ſpectaculum illud contuendum, præter eos qui in regis miniſterio ſunt, qui ſua loca in tentoriis non ſecus habent quàm in ciuitate Cambalu, ut ſunt regis medici, aſtrologi, & cæteri uates. Manet uero rex in planicie illa per totum Martiũ, & capit innumera animalia, atq; infinitas aues. Nemini enim alioquin licet uenationi intendere in omnibus regni illius prouinciis, ſaltem quæ in uiginti diebus & citra pedeſtri itinere attingi poſſunt: nec ulli permittitur canis aut uolucris uenaticus: & præſertim à principio Martii uſque ad menſem Octobrem nemini permittitur, quocunque etiã utatur ingenio, capere ceruos, damulas, capreas, lepores, & huiuſmodi ſylueſtres feras. Hinc igitur eſt quòd terra illa talibus abundat animalibus, & plerunque adeo familiaria fiunt hominibus, ut tranſeũtia prope eos minime horreant aut paueant aſpectũ illorũ. Aucupio expleto rex domũ redit, & per tres dies celebratis conuiuiis, omnes quos ad hoc uocauit ſpectaculũ, ad propria reuerti cõcedit.

De moneta & opulentia magni Cham. Cap. XXI.

Corticea moneta.

MONETA magni Cham non fit ex auro uel argento, aut alio metallo, ſed corticem accipiunt medium ab arbore mori, & hunc conſolidant, atque in particulas uarias & rotundas, magnas & paruas ſcindunt, atque regale imprimunt ſignum. Minimi denarii ualent pretiũ parui Turonenſis: & maiuſculi dimidium groſſum Venetũ: qui uero maiores ſunt, habent ualorẽ duorũ Venetorum, aut quinq; aut decẽ. Sunt qui Byſantiũ aureũ ualent, aut duos aut quinq;

Byſantios. De hac itaque materia facit Imperator in ciuitate Cambalu cudi immenſam uim pecuniæ, quæ pro toto ſufficit imperio: nullíque ſub pœna mortis in omnibus regnis & terris ſuis licet aliam cudere uel etiam expendere monetam, aut illam recuſare. Nec aliquis ex alio ueniens regno, quod magno Cham non eſt ſubiectum, audet aliam expendere pecuniam in imperio magni Cham. Vnde fit ut non raro negotiatores ex longinquis terris & regionibus ad ciuitatem Cambalu uenientes, ſecum portent aurum, argentum, margaritas & gemmas, & pro illis accipiant monetam regiam. Et quoniam hæc in terris ſuis non recipitur, commutant rurſus eam in imperio magni Cham pro mercimoniis quæ ſecum abducant. Mandat quoque nonnunquã Imperator his qui in Cambalu morantur, ut qui aurum uel argentum, aut lapides pretioſos habent, ea quantocyus officialibus ſuis tradant, & conſuetam ab illis monetam iuxta illorũ ualorem recipiant. Hoc itaque modo fit ut mercatores & ciues indemnes ſeruentur, & nihilominus rex omne aurum & argentum corradens maximũ congreget theſaurum. De memorata factitia moneta, ſoluit etiam officialibus & exercitibus ſuis ſtipendia, & quacunque tandem re in curia ſua opus habet, hac emit pecunia. Vnde cum tantam uim pecuniæ ex re nihili conflet, & tamen per eam aurum & argentum plurimum conſequatur, ea quæ curiæ neceſſaria ſunt, emat, miniſtris ſuis ſtipendia ſoluat, cuilibet facile conſtabit nullum in mundo reperiri regem, qui diuitiis illum ſuperet.

De duodecim præfectis prouinciarum, & eorum officio. Cap. XXII.

HABET Cham magnus duodecim barones aulicos, qui triginta quatuor præfecti ſunt prouinciis: & horum officium eſt, ut ſingulis prouinciis duos præficiant rectores, atque regiis exercitibus in locis ubi morantur de his quibus opus habent prouideant: & quicquid ordinant, regi indicant, qui ſua auctoritate id confirmat quod illi ſtatuendum duxerint. Hi multa beneficia & priuilegia paſſim concedunt, & propterea plurimum à populo obſeruantur & ambitur fauor eorum. Habitãt in quodam palatio magno in ciuitate Cambalu pro eorum officio deputato, in quo uarias habent aulas & cameras pro ſe & miniſtris ſuis. Habent etiam aſſeſſores & notarios, qui illis à conſiliis ſunt, quíque ea quæ agunt diligenter annotant.

De curſoribus & nuntiis magni Cham, atque multiplici manſione eorum. Cap. XXIII.

EXTRA ciuitatem Cambalu multæ patent publicæ uiæ ad uiciniores ducentes prouincias, & in ſingulis caſtra ſeu diuerſoria ſunt extructa cum pulcherrimis palatiis, uiginti quinque diſtantia miliaribus ab urbe Cambalu, ubi diuertunt emiſſarii & nuntii regis. Vocantur autem manſiones illæ Ianli, id eſt, manſiones equorum: nam expectant ibi trecenti, aut quadringenti equi regis nuntios. Qui hinc ſoluentes poſt uiginti quinq; miliaria alia inueniũt diuerſoria, prioribus haud diſſimilia: & ea hoc ordine & diſtantia continuantur uſque ad extremas imperii limites: ita ut per uniuerſum imperiũ in publicis uiis circiter decẽ milia inueniantur regia hoſpitia. Equorũ uero numerus, qui in illis diuerſoriis nuntiorũ officiis ſunt deputati, eſt circiier ducenta milia. In locis quoq; deſertis

deſertis & ſylueſtribus, ubi alioquin nulla eſt humana habitatio, huiuſmodi regia inueniuntur diuerſoria, triginta aut quadraginta miliariis à ſeinuicē diſtantia. Miniſtratur autem pabulum equis, & uictus cuſtodibus eorum, ab his ciuitatibus & incolis, qui diuerſoriis uiciniores ſunt, aut intra quorum terminos illa conſiſtunt hoſpitia. Diuerſoria autem quæ in deſertis poſita ſunt, recipiunt neceſſaria à regis curia. Igitur quando rex noua ex remotis partibus cito audire cupit, deſtinat equites dicto ſuo quantocyus parentes, qui uno die ducenta aut trecenta conficiunt miliaria, & paucis diebus immenſum terræ peragrant ſpatium: quod in hunc modum fit. Emittuntur duo cum equis, qui concitatiſſimo curſu ſine ulla mora ad proximum declinant diuerſorium: ubi dimiſſis feſſis equis duos alios aſcendunt, & ad ſequens citiſſime ſe tranſferunt diuerſorium, ſicque fit ut continue curſum ſuū eundo & redeundo continuent, & mandata regis ad remotiſſima loca pauculis diebus perferant, & rurſum ex remotiſſimis partibus noua ad regem portent. Sunt etiam inter iam dicta diuerſoria alia habitacula ſpatio trium aut quatuor miliarium ab inuicem diſtantia, ubi paucæ ſunt domus, in quibus habitant curſores pedeſtres, habentes ſinguli cinctoria plena ſonoris tintinnabulis. Hi ſemper præparati ſunt, ut quoties literæ regiæ ad eos deſtinantur, citiſſime illas ad proximum perferant habitaculū. Et prius quàm ad illud ueniant, à longe audientes curſoris uenientis ſonitum, præparati illum expectant, & ſuſceptis literis cueſtigio illas ad ſequentem deferunt cuſtodiam: ſicque literæ per uarias tranſeuntes manus, ſine ulla impediente mora ad locum illum deferūtur, quò peruenire debent. Et ſæpe fit ut rex in triduo noua perdiſcat, aut nouos fructus recipiat à loco, qui decem dierum itinere à ſua habitatione diſtat. Omnes autē memorati curſores liberi ſunt ab omni tributi exactione, & præterea à regis quæſtoribus bonā laboris ſui accipiunt mercedē.

De prouidentia imperatoris tempore cariſtiæ.

Cap. XXIIII.

SOLET magnus Cham ſingulis annis nuntios ſuos mittere ad diuerſas prouincias imperio ſuo ſubiectas, ad inquirendum num damnū aliquod à locuſtis aut aliis uermibus frumento ſit illatum, aut alia peſtis ſterilitatem in prouinciam aliquam inuexerit. Et cum ſibi innotuerit prouinciam aliquam aut ciuitatem detrimentum paſſam, remittit illi populo tributa pro illo anno mittítque de horreis ſuis blada pro uictu & ſemente. Nā tempore magnæ ubertatis emit rex copioſam uim frumenti, & per annos tres uel quatuor in thecis conſeruat, ut cum in una regione frumenti penuria præualuerit, defectus ille ex regiis horreis ſarciri poſſit. Vendit autem bladum ſuum minimo pretio, ut pro uno modio in quadruplo plus pecuniæ exponendum eſſet, ſi ab alio quopiam emeretur. Similiter quando peſtis aliqua animalia inuaſerit, remittit anno illo conſuetum tributum, uenditis illis aliis pecoribus & armentis. Præterea ne uiatores & curſores in prouinciis Cathai errarēt, proſpexit illis prudens imperator hoc conſilio, Plantari fecit plurimas arbores, una ab alia modico diſtāte interuallo, eáſq; iuxta uias ſic conſtituit, ut iter agentibus ceu digito oſtendant ueram ſemitæ lineam. Quantum uero numerum pauperum hominum per totum annum nutriat, & de horreis ſuis frumentum & panes illis elargiatur, incredibile puta-

bis si narrare perrexero: id tamen pro uero asserere possum, cum quotidie per totum annum circiter triginta milia pauperum pane pascere: nec ulli finit fragmentum negari panis. Quapropter à pauperibus quasi deus reputatur.

Qualis potus uini loco in prouincia Cathai fiat. Cap. XXV.

CONFICIVNT in prouincia Cathai potum optimum ex riso & uariis aromatibus, qui suo sapore etiam uini excellit suauitatem. Et qui eo auidius potiuntur, quàm ratio æquum esse iudicet, aut bibentis natura egeat, citius inebriantur quàm si uinum bibissent.

De lapidibus qui ut ligna ardent. Cap. XXVI.

PER TOTAM prouinciam Cathai ex montibus eruũtur lapides quidam nigri, qui in ignẽ missi ut ligna ardent, & accensi aliquandiu ignem conseruant, ut si uesperi accendatur, per totam noctem uiuũ ignem retineant. Vtuntur autem multi iis lapidibus, quòd lignorum in quibusdam locis sit penuria.

De fluuio Pulisachniz & egregio ponte eius. Cap. XXVII.

INDICAVIMVS hactenus in hoc secundo libro situm, magnitudinem, & negotiationem ciuitatis Cambalu, itémq; obiter scripsimus de magnificentia, pompa & opulentia magni Cham: nunc rerum ordo expoſcit, ut finitimas quoq; regiones lustremus, & quid in illis uel fiat, uel inueniatur, breui sermone aperiamus. Igitur cum Cham magnus me Marcum ad remotas partes pro quodam regni sui negotio destinasset, quod quatuor mensium spatio me in itinere retinuit, omnia diligẽtius consideraui, quæ uel eundo, uel redeundo obtutibus meis occurrerunt: nam cum à ciuitate Cambalu itinere decem miliariũ recessissem, inueni fluuium quendam magnum Pulisachniz nomine in oceanũ sese exonerantem, per quem naues multæ cum plurimis mercibus ascendunt. Est autem in eo loco pons marmoreus pulcherrimus, trecentos in longitudine continens passus, & in latitudine octo: arcubus uero fornicibus uiginti quatuor innitens, sculptis leonibus utrunq; eius superiorem marginem adornantibus.

De locis ultra fluuium Pulisachniz sitis. Cap. XXVIII.

TRANSITO fluuio & ponte, procedendo per miliaria triginta, continuo occurrunt castra, aliæque elegantes domus: item uineæ electæ & agri fertiles. Sed finito itinere triginta miliarium peruenitur ad ciuitatem Geogui, quæ quidem magna est & pulchra, plurima habens monasteria idolorum. Fiunt ibi panni optimi auri & serici, itémque sindones mundissimæ. Habentur & multa communia hospitia pro aduenis & uiatoribus in illa ciuitate. Ciues autem sunt artifices & negotiatores. Extra hanc ciuitatẽ peruenitur ad biuium quoddam, cuius una uia ducit per prouinciam Cathai, altera uero uersus regionem Mangi ad mare. Ea quæ transit per prouinciam Cathai, habet ciuitates, castra, uiridaria, & optimos agros, in quibus multi quoque sunt negotiatores & ingeniosi artifices: & homines illi multum sunt affabiles, & omnibus familiares.

De regno Tainfu. Cap. XXIX.

ITINERE dierum decem à ciuitate Geogui confecto, peruenitur ad regnum Tainfu, quod quidem magnũ est atq; cultissimũ: nam sunt in eo uineæ multæ. In prouincia uero Cathai nullũ crescit uinũ, sed ab hac regione illuc defertur. Exercentur in hoc regno mercationes multæ, abundátque artificibus, &

omnia

omnia arma, quibus utitur Cham pro exercitibus ſuis, fabricantur in eo. Hinc uero progrediendo ad occidentalem plagam, uenitur ad regionem amœniſſimam, caſtris multis & ciuitatibus cultam, in qua etiam mercimonia fiunt magna. Emenſo hinc itinere ſeptem dierũ, peruenitur ad ciuitatem quandam prægrandem Pianfu nomine, in qua ſerici maxima eſt copia.

De caſtro Chincui, & rege eius ab hoſte capto. Cap. XXX.

AB VRBE Pianfu duæ ſunt dietæ ad caſtrum quoddam elegantiſſimũ. Chincui nomine, quod quidam Darius nomine extruxit, hoſtis magni illius regis, quem preſbyterum Ioannem uocant. Eſt caſtrum illud adeo arte & natura munitum, ut præſes eius Darius neminem metueret etiam potentiſſimũ regem: de quo plurimum circumiacentium prouinciarum præſides dolebant, ut hominem illum nemo unquam ſuperare potuerit. Porrò habuit preſbyter Ioannes in aula ſua ſeptem iuuenes præfecti animi, qui iureiurando promiſerunt illi, ſe Darium regem tradituros in manus illius. Qui uiciſſim illis multa bona pollicetur, ſi effectu id compleuerint. Illi igitur abeuntes ad curiam Darii ueniunt, obſequiiſque illius ſe offerunt, diſſimulata mentis malitia. Qui eorum minime timens aut obſeruans calliditatem & uerſutum animum, ut fideles miniſtros ſuo mancipauit obſequio. Factum autem eſt, ut illi per totum bienniũ id efficere nequiuerint, quod iam diu animo conceperant. Rex uero illis per omnia ut iam biennio probatis miniſtris confidens, animi recreandi gratia cum illis & aliis paucis militibus quodam tempore extra caſtrũ per miliare unũ equitauit. Tunc proditores illi horam adeſſe putantes, qua excogitatam militiam publicarent, euaginatis ſuper eum gladiis captum duxerunt ad preſbyterum Ioannem, ſponſioni ſuæ ſatis facturi. Qui mirum in modum lætus effectus, deputauit eum ad cuſtodiam animalium, optimẽque cuſtodiri iuſſit. Et elapſo biennio, quo cum paſtoribus rex captus uixerat, iuſſit eum preſbyter Ioannes coram ſe regio apparatu decoratum adduci: & alloquens eum dixit, Experimento nimirum nunc didiciſti, quàm nihil fuerit potentia tua, quando te in tuo regno capi feci, & per duos annos cum pecoribus deputaui: poſſem iam te, ſi uellem, occidere, nullúſq; mortalium te eripere poſſet è manibus meis. Cui ille reſpondens ait, Verum ais, eſt ita. Tum rex Ioannes, Quia te adeo humiliaſti, ut te nihil eſſe duxeris reſpectu mei, en uolo te deinceps agnoſcere pro amico: & pro uictoria abunde ſatis mihi eſt, quòd potuiſſem, ſi uoluiſſem te occidere: traditíſque illi equis & deputatis miniſtris cum honore fecit eum reduci ad caſtrum ſuum. Et ille quoad uixit, preſbytero Ioanni honorem exhibuit, & iuſſis quibuſque obediuit.

De fluuio quodam magno Caromoram nomine, & adiacente regione. Cap. XXXI.

TRANSITO itinere iuxta caſtrũ Chincui uiginti miliariũ, peruenitur ad flumen Caromorã, quod ob nimiã latitudinem & profunditatẽ nullum habet pontẽ: fluit uero ad oceanũ. Sunt in littore eius multæ extructæ ciuitates & caſtra, in quibus multæ exercẽtur nundinationes. Abundat hæc regio zinzibere, ſeri co & auibus, præſertim phaſianis. Traiecto fluuio poſt duorũ dierũ iter peruenitur ad nobilem ciuitatẽ Cianfu nomine, ubi de auro & ſerico pulcherrimi fiunt pãni. Omnes incolæ huius ciuitatis & ferè totius prouinciæ Cathai idololatræ ſunt.

De ciuitate Quenquinafu. Cap. XXXII.

VLTRA uero procedendo per iter dierum octo, inueniuntur paſſim ciui tates & oppida multa, agri pulcherrimi, & uiridaria. Abundat terra ſerico & uenationibus beſtiarum atque auium. Quòd ſi ulterius aliis octo dietis progrediaris, peruenies ad ciuitatẽ grandem Quenquinafu nomine, quæ eſt regni Quenquinafu metropolis. Et regnum iſtud fuit olim opulentum & magni nominis. Hodie præeſt illi filius magni Cham Mangala nomine. Producit ea regio magnam copiam ſerici, & omnia ea quæ ad hominis uitam conſeruandam ſunt neceſſaria. Exercentur etiam in ea plurimæ nundinationes, Incolæ idola colunt. Extra ciuitatem eſt regale palatium in planicie ſitum, in quo Mangala cum aulicis ſuis uerſatur. Eſt quoque in medio ciuitatis palatium quoddam elegantiſſimum, ab intra parietes habens deauratos. Vacat rex cum aulicis ſuis uenationi animalium & capturæ auium, quibus illa regio abundat.

De prouincia Cunchi. Cap. XXXIII.

RECEDENDO à dicta urbe & palatio itinere trium dierum itur per planiciem quandam pulchrã, in qua ciuitates plures ſunt & caſtra, & ubi abundantia eſt ſerici, uſq; dum ueniatur ad regionẽ montuoſam, ubi nedum in montibus, uerum & in montium conuallibus inueniuntur ciuitates & caſtra, & ſunt de prouincia Cunchi. Incolæ ſunt idololatræ & terræ cultores. Sunt etiam in ea regione uenationes leonum, urſorum, ceruorum, capreolorum, damularum, & id genus animalium. Patet regio illa itinere uiginti dierum, habens montes, & ualles, atque nemora multa, ſed ubique pro uiatoribus conuenientia inueniuntur diuerſoria.

De prouincia Achalechmangi. Cap. XXXIIII.

IAM DICTAE prouinciæ contigua eſt prouincia alia, nomine Achalechmangi, quæ eſt ad occidentalem plagam: & ſunt in ea multæ ciuitates & caſtra: ſed principalior regionis ciuitas uocatur Achalechmangi, & eſt confinis prouinciæ Mangi. Hæc prouincia itinere triũ dierũ planiciem habet, deinde ſequuntur montes & ualles atque nemora, patétque itinere uiginti dierum, habens ciuitates multas & oppida. In cæteris rebus non differt à priori prouincia: nam habet negotiatores, artifices & cultores terræ: itémque uenatores multarum ſylueſtrium animalium. Habet quoque animantia quæ muſchum producunt. Creſcit in hac prouincia zinziber in magna copia, ſicut & triticum atque riſum.

De prouincia Sindinfu. Cap. XXXV.

PRIORI prouinciæ contermina eſt alia prouincia Sindinfu nomine, quæ etiam cõtingit prouinciam Mangi. Huius principalior ciuitas eſt Sindinfu, quæ olim fuit magna & locupletiſſima, habens in circuitu uiginti miliaria. Habuit etiam regem ditiſſimum & potentem: qui cum tres reliquiſſet filios regni ſucceſſores, trifariam diuiſerunt ciuitatem, partes ſingulas propriis cingentes muris, quæ tamen omnes intra priorem continebantur murũ. Magnus uero Cham ciuitatem illam & regnũ ſuæ ſubiecit ditioni. Per medium huius ciuitatis tranſit fluuius qui dicitur Quianfu, habens in latitudine dimidium miliare, & eſt profundus ualde atque piſcoſus. Poſitæ ſunt in ripis eius multæ ciuitates & caſtra. Oſtia eius diſtant ab hac urbe nonaginta dierum itinere. Naues & merces per ipſum

ipſum aſcendunt in maxima multitudine & copia. Tranſit etiam pons lapideus per ipſum in ciuitate Sindinſu, habens longitudinem unius miliaris, & latitudinem octo paſſuum. Et ſupra ipſum conſtruuntur mane uariæ domunculæ, quæ artificum ſunt officinæ, & ſero iterum deponuntur. Eſt & alia ſuper eum conſtructa domus, in qua manent regis miniſtri, qui à tranſeuntibus pedagia & uectigalia exigunt. Vlterius uero procedendo per iter quinque dierum tanſitur per planiciem quandam, in qua ſunt ciuitates, caſtra, & uillæ multæ, in quibus ſunt ſindones in magna copia. Reperiuntur etiam ibi animalia ſylueſtria multa.

De prouincia Tebeth. Cap. XXXVI.

POST planiciem, de qua iam diximus, uenitur ad prouinciam Tebeth, quam magnus Cham expugnauit atque deuaſtauit: nam multæ in ea ſunt ciuitates deſtructæ, & caſtra diruta. Patet autem in longum itinere uiginti dierum. Et quoniam omnino in ſolitudinem eſt redacta, habitatoribus carens, neceſſe eſt ut uiatores uictualia ſecum ferant, quæ illis ſufficiant per iter uiginti dierum. Et poſtquam hominum habitatione cœpit deſtitui, feræ ſylueſtres totam eam occupantes periculoſum iter tranſeuntibus fecerunt, præſertim noctu. Verum contra hoc periculum mercatores & alii uiatores tale excogitauerunt commentũ. Naſcuntur in regione illa maximæ arundines, quæ habent in longitudine paſſus quindecim: craſſitudo uero in gyro tribus menſuratur palmis. Porrò inter duos uiciniores nodos diſtantia eſt trium palmorum. Itaque quando uiatores noctu uolunt quieſcere, accipiunt faſces magnos de illis arundinibus, & in unam ponũt congeriem, ſubiectóq; igne ſuccendunt. Quæ igne correptæ incipiunt crepitare, tantúſque in eis excitatur ſtridor & fragor, ut eminus ad aliquot miliaria audiri poſſit. Quem terribilem ſonitũ animalia audientes, obſtupeſcentes fugiunt tandiu, donec crepitus ab auribus eorum euaneſcat, illíſque ſic eluſis mercatores & uiatores tuti pertranſeant prouinciam illam. Porrò equi & alia iumenta, quibus mercatores pro itinere utuntur, hoc audito ſtrepitu plurimũ inhorreſcunt, & multa in fugam conuerſa dominis ſuis elapſa ſunt: ſed prudentiores uiatores pedes eorũ compedibus ligantes, ui quadam ea ſecũ retinent, ne territa aufugiãt.

De regione alia Tebeth, & turpi eius conſuetudine. Cap. XXXVII.

PERACTO itinere uiginti dierum, tranſitáq; prouincia Tebeth, occurrunt ciuitates & uillæ plurimæ, in quibus idololatriæ occaſione peſſima inoleuit conſuetudo: nam nullus uir ibi ducit uxorem uirginem, ſed ſi quam ducere inſtituit, neceſſe eſt ut prius à multis uiris ſit cognita: aiunt enim mulierem non eſſe coniugio aptã, niſi prius fuerit ſtuprata. Vnde quando uiatores & aduenæ aliunde uenientes hanc tranſeunt regionem, & quietis gratia tabernacula ſua ponunt, mulieres eius loci habentes filias nubiles, ducunt illas ad peregrinos, aliquando uiginti, quandoq; triginta aut plures iuxta numerum mercatorum ſeu aduenarum, rogantes eos, ut quilibet unam è uirginibus ſibi aſſociet, atque concubitu eius fruatur quandiu illic manſerint. Illi igitur matronarum precibus uicti, deligunt ſibi ex puellis quas uolunt, & matrimonio aptiores reddunt. Et cum recedere uolunt, nullam ſecum abducere permittuntur, ſed parentibus fideliter reſtituunt. Exigit etiã puella ab eo qui eam defloraſſit, iocale aliquod, ſeu munuſcu-

lum,quod oſtendere poſſit ceu argumentum ſuæ defloratiõnis. Et quæ à pluribus uiris fuit amata atque corrupta, & multa habuerit talia iocalia quæ oſtendat procis, hæc nobilior habetur, faciliúſque & honorificentius maritari poteſt. Et quando honorifice uult incedere,ſuſpendit ad collum omnium amatorum inſignia:quantóque pluribus fuit grata, tanto maiori honore digna iudicatur. Sed quando cum maritis nuptias inierint, iam non permittuntur amplius extraneis uiris copulari,ſed maritis ſuis fidem ſeruare coguntur. Et plurimũ cauent huius regionis uiri,ne in hac re alterutrum ſe offendant. Idololatræ ſunt atque crudeles homines,pro nullo reputantes peccato,ſi prædantur & latrocinia exerceant. Viuunt uenationibus atque fructibus terræ. Inueniuntur etiam apud eos multa animantia quæ muſchum producunt, quæ Gadderi uocantur. Venantur incolæ huiuſmodi animalia canibus, abundántq; muſcho. Linguam habent propriam atque peculiarem monetam,& pellibus induuntur beſtiarum, aut canabeo rudi. Pertinet hæc regio ad prouinciam Tebeth: nam eſt Tebeth latiſſima prouincia, diuiditúrque in octo regna, habens ciuitates & oppida multa. Terra montuoſa eſt,ſúntque in ea loca quædam, atq; quidam fluuii in quibus aurum inuenitur. Vtuntur quoque ibi corallio pro moneta: nam eſt is lapis apud eos in magno pretio,& omnes fœminæ deferunt eum ad collum, appendúntq; ipſum quaſi rem pretioſam ad colla idolorum. Sunt in hac regione canes maximi,aſinis æquales, qui ſylueſtres capiunt beſtias. Habent etiam falcones, & alias aues uenaticas. Creſcunt apud eos in magna copia cinamomum & aliæ ſpecies aromaticæ. Subiecta eſt prouincia ipſa magno Cham.

Gadderi.

De prouincia Caniclu. Cap. XXXVIII.

PROVINCIAE Tebeth adiacet ab occidente prouincia Caniclu,quæ regem habet,ſed qui tributarius eſt magno Cham. Eſt ibi lacus,in quo tanta eſt margaritarum copia,ut pretium earũ omnino uileſceret,ſi pro hominum libito aſportari permitterentur. Vnde ſub capitis pœna cautum eſt,ne ullus in hoc lacu piſcari margaritas abſque magni Cham indulto præſumat. Sunt quoque in hac prouincia animantia Gadderi,quæ muſchum ferunt in magna abundantia. Scatet etiam lacus ille,qui margaritas in tanta copia nutrit,piſcibus:& tota terra plena eſt ſylueſtribus beſtiis,puta leonibus,urſis,ceruis,damulis,lyncibus,capreolis,& diuerſis auium ſpeciebus. Vinum non creſcit in ea,ſed loco eius potũ optimum conficiunt ex tritico, riſo, & aliis uariis ſpeciebus. Inueniuntur ibi gariophylli in magna copia,qui colligũtur ab arboribus quæ habent ramuſculos paruos,atque album florem,ex quo natum pirum loco grani habet gariophyllum. Creſcit denique ibi zinziber in magna copia,cinamomum & aliæ uariæ aromaticæ ſpecies,quæ ad regiones noſtras non deferuntur. Inueniuntur etiam in montibus huius regionis lapides qui Turchiſi nominãtur,pulchri ualde,ſed qui hinc abſque licentia magni Cham auferri non poſſunt. Incolæ huius terræ idola colunt,à quibus adeo ſunt dementati,ut putent eorum promereri gratiam,ſi uxores ſuas & filias uiatoribus abutendas proſtituant. Nam cum peregrinus quiſpiã ad eos hoſpitii gratia diuertit,confeſtim paterfamilias uxorem,filias, & reliquas mulieres quæ in domo eius ſunt conuocat, mandátque ut hoſpiti & ſociis eius per omnia obediant: & ipſe recedens peregrinum & comites eius in domo ſua relinquit,

relinquit,nec redit donec illi abierint.Et peregrinus interim quo illo fruitur hoſpitio,ſuſpendit pallium ſuum,aut aliud ſignum ante fores illius domus:& quando paterfamilias redit, atque per ſignum illud animaduertit hoſpitem nondum diſceſſiſſe,non intrat domum ſuam,ſed iterum abit,foris expectaturus donec ille emigrauerit. Et in hunc modum poteſt peregrinus duobus aut tribus diebus illo uti hoſpitio.Et obſeruatur conſuetudo iſta per totam illam prouinciam Caniclu,nec quiſquam putat ſibi illud eſſe dedecori, ſi peregrino uxoris ſuæ aut filiæ copiam fecerit,quod in deorum facit gloriam,ſperans illos ſibi magis propicios futuros. Moneta eorum ſunt uirgulæ quædam aureæ,certum habentes pondus,& iuxta pondus uirgulæ eſt ualor monetæ.Et hæc quidem eſt moneta maior.Habent etiam minorem,quam hoc modo faciunt,Coquunt ſal in caldario, & poſtea faciunt ex eo in formellis maſſulas paruas,quas conſolidatas pro mone ta exponunt.Relicta hac prouincia proceditur itinere decem dierum,& interim occurrunt caſtra & pagi multi, quorum incolæ eaſdem habent conſuetudines quas prouincia Caniclu,tandémque peruenitur ad flumen quod Brius uocatur, ad quod prouincia Caniclu terminatur. Inuenitur autem in hoc flumine aurum in magna copia,quod paglola dicitur: & in ripis eius creſcit cinamomum in maxima abundantia.

De prouincia Caraiam. Cap. XXXIX.

TRAIECTO flumine Brio peruenitur ad prouinciam Caraiam, quæ ſeptem continet regna.Subiecta eſt autem magno regi Cham,cuius filius Eſentemur nomine,meo tempore regno illi præfuit.Incolæ eius ſunt idololatræ. Nutrit regio equos optimos:habet etiam linguam propriam & difficilem.Metropolis eius uocatur Iaci,& eſt ciuitas magna & inſignis, in qua multæ fiunt nundinationes.Habitant etiam ibi pauci Chriſtiani Neſtoriani,& plurimi Mahumetani. Habent triticum & riſum multum,licet triticeo non ueſcantur pane, cum hunc digerere ſine ſtomachi afflictione nequeant, ſed ex riſo panem conficiunt. Faciunt quoque potum ex uariis ſpeciebus,ſed qui eos facilius quàm uinum inebriat. Vtuntur pro moneta lapillis quibuſdam aureis & albis, qui in mari reperiuntur.Fit in hac ciuitate ſal plurimum ex aqua puteorum, de quo rex magnũ habet emolumentum. Sunt uiri in hac regione adeo ſtupidi & ſtolidi,ut non curent ſi quiſpiam accedat ad uxores ſuas,modo illæ aſſenſum præbuerint.Eſt etiã illic lacus ualde piſcoſus,centum in gyro complectens miliaria. Edunt homines illi carnes crudas,ſed hoc modo paratas,Primo terunt illas minutim,deinde condiunt eas oleis odoriferis atque optimis ſpeciebus,& ſic deuorant.

De regione quadam in prouincia Caraiam ſita,in qua ſunt maximi ſerpentes. Cap. XL.

DISCEDENDO à ciuitate Iaci peruenitur ad regnum aliud,emenſo ſcilicet decem dierũ itinere, cuius metropolis dicitur Caraiam,cui præſidet Cogracam filius Cublai imperatoris.Et ab hac urbe tota illa regio denominationẽ habet. Suppeditant ibi flumina plurimũ auri, quod paglola nominatur.Inueni tur quoq; in lacunis & mõtibus aurum,ſed quod alterius eſt ſpeciei.Incolæ ſunt idololatræ.Naſcuntur in hac regione ſerpentes maximi,quorum quidam in longitudine continent decem paſſus, & in complexu groſſiciei decem palmos.

Aliqui ipſorum prioribus carent pedibus, quorum loco ungulas habent in modum ungularum leonis aut falconis. Caput ipſorum eſt magnum, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quantitatem. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. Dentes quoque magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non deſunt. Nec eſt homo aliquis, aut aliud animal, quod ſine terrore ſerpentes illos aſpicere, ne dicam adire poſſit. Capiũtur uero in hunc modum, Solet is ſerpens interdiu latitare in cauernis ſubterraneis, aut aliis ſpecubus in montibus uel petris repertis: nocte uero egreditur, circumiens terram, & potiſſimũ aliorũ animalium luſtrat latibula, quærens cibum quem deuoret: nec formidat ullius beſtiæ genus: deuorat enim beſtias magnas & paruas, leones & urſos: & ubi uentrem exaturauerit, redit ad ſpeluncam ſuam. Et cum terra illa admodum ſit ſabuloſa, mirum eſt quantam foueam corporis ſui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per ſabulum uolutatum. Venatores itaque beluæ inſidiantes, interdiu figunt multos palos in ſabulum, fortes & acuto ferro in ſuperiore extremitate dentatos, & hos ſabulo tegunt, ne à ſerpente uideri poſſint: multóſq; paſſim terræ infigunt, præſertim ubi in uicino norunt latitare. Et quando nocte ſolito more progreditur, ut eſcam ſibi quærat, & molem corporis ſui per cedentem arenam reptando & trahendo mouet, ſit aliquando, ut pectus in latentem ſudem ferro acuminatam uiolenter immergat, & ſeipſum interficiat, aut graui læſione ſauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes beluã interficiunt, ſi adhuc uiuit, & fel extrahunt, quod magno uendunt pretio: nam eſt medicinale, unde qui à rabido cane læſus fuerit, ſi uel modicũ, quantum eſt pondus unius denarii, de illo biberit, ſtatim ſanatur. Et mulier in partu laborans ſi uel tantillum de hoc felle guſtauerit, acceleratur partus eius. Sic qui hæmorrhoidam aut ficum anus ſuſtinuerit, & locum illum ſecretũ hoc perunxerit felle, poſt paucos dies à morbo liberatur. Carnes uero illius ſerpentis uendunt in cibum: nam libenter ueſcũtur ea homines. Abundant quoq; in hac prouincia equis optimis, & qui à negotiatoribus in Indiam mercatus gratia ducuntur. Incolæ uero ſolent illis equis auferre de oſſe caudæ nodos duos uel tres, ne equus currens ſeſſorem cauda feriat, & ne caudam nunc huc, nunc illuc flectere poſſit: nam turpe hoc iudicant. Vtuntur in bello ſcutis & armamentis de corio bubalorum factis, & ſagittas atque lanceas omnes intoxicant. Et prius quàm magnus Cham Cublai hanc prouinciam ſuæ ſubieciſſet ditioni, præualuerat apud eos iſta deteſtanda conſuetudo, ut cum uir aliquis exteræ nationis bonis adornatus moribus, prudens in uerbis & factis, & omni honeſtate conſpicuus apud eos hoſpitaretur, occidebant eum nocte, putantes quòd mores, prudentia, honeſtas, gratia, imò anima uiri illius in domo illa deinceps manerent. Et hæc perfidia ſeu diſcredulitas, effecit ut plures uiatores illo loco occiſi fuerint. Verum magnus Cham ut regnum illud ſuo ſubiugauit dominio, eliminauit impietatem illam, & ſummam illam ſtultitiam.

Pharmaca ex felle.

Crudelitas in hoſpites.

De prouincia Arcladam. Cap. XLI.

EVNTIBVS nobis de prouincia Caraſam, poſt quinque dietas occurrit prouincia Arcladam, quæ etiam paret magno Cham. Metropolis eius uocatur Vnchiam. Vtuntur incolæ eius pondere auri pro moneta: nam argentum in regione

gione illa,& multis aliis circumiacentibus regionibus minime inuenitur. Qui autem argentum aliunde important,hi commutant illud pro auro,& multum lucrantur.Potu factitio utuntur,ex riſo & aromatibus confecto. Viri & mulieres regionis illius dentes cooperiunt ſubtilibus laminis aureis, quas ſic illis adaptant, ut dentes ipſi in laminis quodammodo ſedere uideantur. Viri omnes militarem edocti ſunt artem,quippe qui ſoli militiæ & uenationi beſtiarũ atq; uolucrum intenti ſunt.Mulieres uero domus curam gerunt,habentes ſeruos em ptitios,qui eorum mancipati ſunt obſequiis.Eſt quoque in hac prouincia conſuetudo,ut cum mulier pepererit,quàm cito poterit,lectum deſerit, ſurgénſque gubernationi domus intendit:& tunc maritus eius decumbit lecto quadraginta diebus,nati infantis curam gerens.Mater uero aliud nihil circa infantem agit, niſi quòd lac illi ſugendum præbet.Et amici atque conſanguinei interim uiſitãt uirum illum decumbentem non ſecus quàm hic puerperæ uiſitantur. Aiunt enim mulierem,cum uterum geſtaret atque euacuaret, longo tempore grauiter afflictam,& nunc conueniens eſſe,ut diebus quadraginta ab infantis cura & labore quieſcat: affert tamen uiro cibum ad lectum. In hac prouincia idola alia non ſunt,niſi quòd quælibet familia progenitorem ſuum adorat.Habitant plerunque in locis ſylueſtribus atque montanis. Ad montes autem illos extranei non accedunt,quia aerem qui ibi corruptus eſſe cenſetur,ferre non poſſent. Literas non habent,ſed contractus ſuos & obligationes faciunt per teſſeras, quarum medietatem ſeruat unus,& aliam alius:quæ poſtea in unum collatæ,ſignis conuenientibus adhibitis,rei cauſam exponunt. Non ſunt in hac prouincia medici,ſicut nec in Canidu & Caraiam:ſed cum quis infirmatur,conuocant Magos ſeu idolorum miniſtros,& illis exponit ægrotus morbum ſuum:tunc Magi choream agunt,inſtrumenta quædam ſonant,& in honorem deorum ſuorum magnos reboant cantus,donec tandem unus ex eis in chorea ſaltantibus & ludẽtibus à dæmone corripiatur.Tunc chorea relicta,arreptitiũ in terra iacentẽ conſulunt,ex qua cauſa id morbi illi acciderit,quídque pro ipſius liberatione ſit agendum.At dæmon per arreptitiũ reſpondet: Quia id uel illud fecit:aut, quia hunc uel illum offendit deum,ideo in hunc incidit morbum.Tunc Magi orãt ut deus illi noxam illam remittat, promittentes ægrotum illum ſi conualuerit, de ſanguine ſuo proprio ſacrificium oblaturum. Quòd ſi dæmoni uideatur infirmum tali laborare morbo,ut hinc liberari non poſſit, reſpondere ſolet, Iſte tam grauiter deũ illum offendit,ut per nulla ſacrificia placari poſſit.Et ſi à morbo conualiturus ſit,iubet ut tot arietes,nigra habentes capita offerat tot etiam & tales paret potiones,tot ad ſe conuocet Magos,totidémque Magas,per quorum manus ſacrificium offeratur,& tum placetur illi deus. Quo audito, conſanguinei eius cito curant illa fieri quæ dæmon iuſſit:occidunt arietes & ſanguinem ipſorum in cœlum ſpargunt,conuocatíque Magi cum ſagis ſuis,accendunt luminaria magna,& domum totam thurificando ſuffumigant, ſed & fumum de lignis aloes faciunt,atque ius carnium in aera ſpargunt unà cum potione de aromatibus confecta: quibus omnibus rite peractis, in chorea rurſum ſaltant in honorẽ illius idoli, quod infirmo putatur propitium factum,cantant & horribiliter uocibus ſuis ſtrident.His factis,interrogant rurſum arreptitium, num

Vir puerperus.

Idololatria.

per hæc idolum ſit placatũ. Si reſpondet, non, confeſtim parãt ſe ad implendum aliud eius mandatum. Si autẽ reſpondet ſibi ſatis factum, phanatici & incantatores ſedent ad menſam, & carnes idolo immolatas comedunt cũ magna lætitia, & bibunt confectiones quas in dæmonũ ſacrificio libauerunt. Et finito prandio quiſq; ad ſua redit. Et cũ æger ex diuina prouidentia ſic morbũ euaſerit, & incolumitati reſtitutus fuerit, id cæci homines non uero deo, ſed dæmoni gratũ ferũt

De prælio magno quod fuit inter Tartaros, & regem Mien. Cap. XLII.

ANNO domini M CCLXXXII magnum eſt ortum bellum propter regnum Caraiam, cuius præcedenti capite meminimus, & regnum Botiam nã miſit magnus Cham unum de principibus ſuis Neſcordim nomine cum duodecim equitum milibus, qui prouinciam Caraiam à qualibet tutarentur infeſtatione. Erat autem dictus Neſcordim uir prudens & ſtrenuus, habebãtque ſibi adiunctos milites probos & bellicis rebus aſſuetos. Horum aduentum ut audiuerunt rex Mien & rex Bangala, perterriti ſunt plurimum, putantes quòd ad regna eorum expugnanda ueniſſent. Et conuocantes militias ſuas coadunauerunt equites & pedites circiter ſexaginta milia, elephantos autem duo milia, caſtra geſtantes, & in quolibet caſtro erant poſiti duodecim uiri armati, aut quindecim, aut ſedecim. Cum hoc exercitu properauit rex Mien uerſus ciuitatem Vociam, ubi quieſcebat Tartarorum exercitus, & per tres dies in campeſtribus illis quietus manſit. Audiens uero Neſcordim tantum contra ſe ueniſſe exercitum, plurimum timuit: tametſi metum illum omnino diſſimularet. Roboratus eſt nonnihil animo, quòd ſciret ſe in ſuo exercitu habere uiros fortes & ſtrenuos bellatores. Egreſſus itaque uirili animo ut pugnaret contra hoſtem, caſtra poſuit contra nemus quoddam magnum, quod proceras & maximas habebat arbores, non neſcius quod elephãti cum turribus ſeu caſtris illis portatilibus nemus ingredi minime ualerent. Tunc Mien rex audiens adeſſe Tartaros, contendit occurrere illis. Tartarorum uero equi elephantos adeſſe ſentientes, quippe qui in prima acie conſtituti erant, tanto terrentur pauore, ut nulla ui, aut ullo ingenio potuerint à ſuis ſeſſoribus contra elephantos excitari. Coguntur igitur Tartari ab equis deſcendere, illíſque ad nemoris arbores ligatis, pedeſtres contra elephantos pugnaturi ueniunt. Et quoniam in prima acie omnes milites baliſtas habebant, & ſagittis iaciendis aſſueti erant, tantam ſagittarum uim in hoſtem torquent, ut elephanti uulnerati, & ſagittarum ictus minime ferre ualentes, fugam arriperent, omnéſque rapido curſu uerſus nemus proximum contenderent. Rectores uero eorum cum ſumma ui illos in hoſtem arcere molirentur, incaſſum laborauerunt: nam diſperſi ſunt huc atque illuc, & ingreſſi nemus portatilia caſtra ruperunt, & armatos uiros in illis ſedentes deiecerunt. Quod uidentes Tartari currunt ad equos ſuos, illíſque conſcenſis cum magno impetu irruũt in acies regis. Hoſtis uero territus, quòd elephantorum diſſipata eſſet acies, quantum potuit manu ſe defendit, Et cum utrinque atrociter pugnarent, atque multi de utroque caderẽt exercitu, rex Mien cum ſuis tandem in fugam uerſus, Tartaris inſequentibus & plurimos adhuc interficientibus uictoriã reliquit. Quibus ſuperatis Tartari in nemus properãt, atque elephantos capere conantur:

conantur: uerum illis fugientibus nullum cepiſſent, niſi inter captiuos quidam illis auxilio fuiſſent. Ceperunt autem circiter ducentos. Ab hoc prælio & deinceps cœpit magnus Cham uti elephantis in exercitu, quos prius ad hoc aſſuetos officium nõ habuit. Paulo poſt deuicit idem magnus Cham terras regis Mien, ſuóque ſubiugauit imperio.

De regione quadam ſylueſtri, & prouincia Mien. Cap. XLIII.

RECEDENDO à prouincia Caraiam peruenitur ad deſcenſum quendam, in quo ferè per tres dies itur in præceps, nec eſt ibi ulla habitatio, etiamſi ſit latiſſima quædam planicies, in quam tribus diebus per hebdomadam multi conueniunt homines mercandi gratia. Deſcendunt multi de magnis regionis illius montibus, aurum ſecum deferentes quod pro argento commutant, nempe unam auri unciam pro quinque argenti unciis dantes: unde de exteris nationibus multi illuc ueniunt negotiatores, qui argentum afferentes aurum aſportant. Ad montes uero illos excelſos, in quibus illi cum magna ſecuritate habitant qui aurum in regione illa colligunt, nemo extraneorũ uenire poterit, cum iter illud inuium ſit, & adeo perplexum, ut potius teipſum perderes, quàm abſconditos inuenires homines. Poſt hæc uenitur ad prouinciã Mien, quæ à meridie confinis eſt Indiæ, & hæc maxima habet loca ſylueſtria & nemoroſa, in quibus innumeri diſcurrunt elephanti, unicornes, atque aliæ feræ agreſtes, ſed nulla ibi eſt habitatio humana.

De ciuitate Mien & ſepulchro regis. Cap. XLIIII.

ITINERE peracto quindecim dierum peruenitur ad ciuitatem quæ uocatur Mien, & hæc magna eſt atque nobilis, quippe quæ caput eſt regni, magno ſubiecta Cham. Habitatores eius linguam propriam habent, & ſunt idololatræ Fuit in hac ciuitate rex prædiues, qui moriturus iuſſit ſibi parare ſepulchrum in hunc modum, In quolibet capite ſeu angulo monumenti fieri iuſſit turrim unã marmoream altitudinis decem paſſuum, ſpiſſitudinis iuxta proportionem altitudinis ſeruata. In cacumine uero turres illæ rotundæ fieri iubebantur, atq; una earum undique auro cooperiri. Super cacumen uero turris multæ ſuſpendi debebant aureæ campanellæ, quæ ad flatum uenti ſonũ quendam redderent. Alia autem turris argento debebat operiri, habens in ſua ſummitate campanellas argenteas, quæ ſimiliter tinnitum ederent flante uento. Hoc ſepulchrum fieri iuſſit pro honore nominis ſui, & ut memoria ſua apud homines nunquam interiret. Et cum magnus Cham ſibi ſubiiceret hanc prouinciam Mien, noluit ut exercitus uiolaret ſepulchrum illud, quod rex ille fecerat ad honorem nominis ſui: nam eſt mos Tartarorum, ut non præſumant uiolare ea quæ ſpectant ad pietatem defunctorum. Sunt in hac prouincia multi elephantes, boues ſylueſtres magni & pulchri, cerui & damulæ, aliáque diuerſarum ſpecierum animalia ſylueſtria.

De prouincia Bangala. Cap. XLV.

BANGALA prouincia à meridie confinis eſt Indiæ, quam magnus Cham nondum ſubegerat, cum ego in curia illius uerſarer, ſed ad expugnandum exercitum miſerat. Habet regio regem proprium atque propriam linguam. Incolæ eius ſunt omnes idololatræ: ueſcuntur carne, riſo & lacte: habent bombycẽ in magna copia, & gratia illius multæ & magnæ fiunt ibi nun-

dinationes. Abundant etiam ſpico, galaga, zinzibere, ſaccaro, & aliis diuerſis aro matibus. Sunt quoque ibi maximi boues, qui craſſitudine, ſed non altitudine elephantos æquant. Fiunt in hac prouincia multi eunuchi, qui poſtea negotiato ribus uenduntur, diſtrahendi in diuerſas prouincias.

De prouincia Cangigu. Cap. XLVI.

POST memoratam prouinciam orientem uerſus ſequitur prouincia Cangigu, quæ proprium habet regem, atque propriam linguam. Incolæ eius idola colunt, & ſunt tributarii magno Cham. Rex eorum habet circiter trecẽtas uxores. Inuenitur in iſta prouincia aurum multum, & multa aromata, ſed quæ nõ facile diſtrahi poſſunt, cum regio ipſa longe diſſita ſit à mari. Sunt quoque in ea elephanti multi, & uenationes multarum ferarum. Incolæ eius uiuunt carnibus, lacte & riſo. Vino carent, ſed ex riſo & aromatibus potum conficiunt bonum. Solent tam uiri quàm mulieres pingere acubus facies ſuas, colla, manus, uentres & crura, facientes imagines leonum, draconum, & auium, adeóque eas impreſſas firmant, ut non facile aboleri poſſint: & quo quis plures huiuſmodi habuerit imagines, eo pulchrior æſtimatur.

De prouincia Amu. Cap. XLVII.

AMV PROVINCIA ad orientalem ſita plagam, magno ſubiecta eſt Cham, cuius incolæ idola colunt, habéntq; linguam propriam. Abundant gregibus animalium, habéntque copiam uictualium, & equos multos, eóſque optimos, quos negotiatores in Indiam ducunt. Habent quoque bubalos multos & boues, quia ſunt illic paſcua delicata. Tam uiri quàm mulieres geſtant in brachiis monilia aurea & argentea magni ualoris.

De prouincia Tholoman. Cap. XLVIII.

PROVINCIA Tholoman diſtat ad orientem ab Amu itinere dierum octo, ſubiecta magno Cham, habens linguam propriã, & idola colens. Viri & mulieres eius ſunt elegantis formæ: tametſi bruno ſint colore. Terra cultiſſima eſt, caſtra & ciuitates habens multas & fortes. Viri in armis ſunt exercitati, & ad bella aſſueti. Mortuorum ſuorum corpora comburunt, & oſſium reliquias capſæ includentes, in cauernas montium recondunt, ne uel ab homine, uel à beſtia tangi poſſint. Aurum eſt ibi in magna copia, & loco monetæ utuntur auri glebis in mari repertis.

De prouincia Gingui. Cap. XLIX.

A PROVINCIA Tholoman ducit iter uerſus orientem ad prouinciam Gingui, itúrque duodecim diebus iuxta fluuium quendam, donec perueniatur ad ciuitatẽ grandem Sinulgu. Subiecta eſt regio magno Cham, & ſunt incolæ eius idololatriæ addicti. Parantur in hac prouincia panni elegantes de corticibus arborũ, quibus æſtate induuntur. Sunt in ea plurimi leones, ut etiam præ timore eorũ nullus audeat noctu extra domos dormire: nã quoſcunq; inueniunt lacerant atq; deuorant. Naues quæ aſcendunt & deſcendunt per flumen propter leonum metum ad ripam non ligantur, ſed in medio fluminis ancoris iectis retinentur, alioquin leones noctu naues ingrederentur, & quicquid uiuũ in eis reperirent deuorarent. Et licet leones illi ſint magni & feroces, ſunt tamẽ in eadem regione canes tam audaces & fortes, ut non uereãtur leones inuadere.

Et ſæpe

Et ſæpe fit ut duo canes & uir ſagittarius equo inſidens leonem ſternant: nam cum canes leonem adeſſe ſentiunt, magno latratu eũ inuadunt: præſertim quando ſciunt ſe hominis auxilio fultos: non deſinunt mordere leonem in partibus poſterioribus atque cauda: & licet leo ſæpe rictum illis minetur, huc illúcque ſe uertens, ut illos dilaceret, tamen canibus magna cautela ſibi prouidentibus, non facile ab eo læduntur, præſertim cum inſequens eques tunc leoni iaculum infigere ſtudeat, quando canes trucidare conatur. Fugit tamen leo, metuens ne propter canum latratum alii quoque canes & homines prouocentur in eum: & cum arboré apprehendere poteſt, ilico confugit ad eam, & ceu tuto fortalicio ea fruitur à tergo, uerſóque rictu contra canes, tota ui ſeſe tutatur contra illos. Vir autem eques appropians non ceſſat iaculari leonem, donec interficiat: nec aduertit leo iaculantis ictus, donec ruat: uſqueadeo faciũt canes illi negotium. Abundat regio iſta ſerico, quòd per mercatores ad diuerſas portatur prouincias.

De ciuitatibus Cacauſu, Canglu & Ciangli. Cap. L.

RECEDENDO à prouincia Cingui plures paſſim occurrunt ciuitates & caſtra: & ubi abſolueris iter quatuor dierũ, offert ſeſe Cacauſu nobiliſſima ciuitas, quæ prouinciæ Cathai annumeratur, ſita ad meridiem, & ſerico abundans, unde pretioſi fiunt panni atque ſindones, auro illis intertexto. Ab hac ciuitate tres numerantur dietæ uerſus meridiem ad ciuitatem aliam magnã, Canglu nomine, quæ ſale abundat: nam eſt terra illa ſalſiſſima, & ex ea eliciunt ſal hoc pacto. Congerunt terram in modum collis, & ſuperfundentes aquam, quæ ſalſuginem terræ attrahat, eam iterum ſub congeſto colle hauriunt, & tam diu iuxta ignem coquunt, donec in ſalis coaguletur denſitatem. Vltra ciuitatẽ Canglu itinere quinque dierum eſt ciuitas alia Ciangli nomine, per cuius medium tranſit fluuius magnus, nauibus mercibus oneratis commodiſſimus, nam eſt illic emporium inſigne.

De ciuitatibus Tadinfu & Singuimatu. Cap. LI.

VLTERIVS procedendo poſt dietas ſex uerſus meridiem peruenitur ad ciuitatem magnam Tadinfu, quæ regem proprium habuit, prius quàm ſubiiceretur magno Cham: & habet quadraginta ciuitates iuriſdictioni ſuæ ſubditas: quæ omnes elegãtiſſima habent uiridaria. Rurſum eundo uerſus meridiem, abſolutis tribus dietis, peruenitur ad aliam inſignem ciuitatem Singuimatu nomine, ad quam à meridie magnus quidam currit fluuius, qui à loci incolis in duos diuiſus riuos, partim ad orientem uerſus Mangi, & partim ad occcidentem uerſus Cathai fluit. Per hos riuos innumeræ nauiculæ cum mercibus adducuntur. A Singuimatu ſi uerſus meridiem duodecim dietis contendas, continue occurrunt ciuitates & oppida, in quibus nundinationes multæ fiunt. Incolæ harum regionum ſunt idololatræ, magno Cham ſubiecti.

De fluuio magno Caromaran, & ciuitatibus Corgangui & Caigui. Cap. LII.

PRIORE continuato itinere peruenitur ad flumen magnum Caromoran nomine, quod ex regno preſbyteri Ioannis fluere dicitur. Occupat in latitudine ſpatium unius miliaris: profunditas uero eius eſt tanta, ut oneratæ naues per ipſum aſcendere & deſcendere queant: abundat etiam piſcibus. Haud longe

ab ostio huius fluminis, ubi scilicet ruit in oceanum, sunt circiter quindecim milia nauium, quas illic instructas habet magnus Cham, ut si necessitate ingruēte nauigandum sit ad insulas maris, exercitus per paratas naues facile adduci possit Harum nauium plurimæ sunt tam magnæ, ut quindecim ferre possint equos, ac eorum sessores, cum uictu & pabulo illis & istis necessario. Nautæ uero circiter uiginti sunt in qualibet naui. Porrò iuxta stationem illarum nauiū duæ sunt ciuitates iuxta fluminis sitæ ripam, quarum una dicitur Corgangui & alia Caigui. Traiecto uero illo flumine, mox uenitur in nobilissimā prouinciam Mangi, cuius præconium explicabitur in sequentibus capitibus.

De prouincia Mangi, & pietate atque iustitia regis, Cap. LIII.

HABVIT prouincia Mangi regem quendam Facfur nomine, diuitem & potentem, quo præter magnum Cham nullus in regionibus illis maior inueniebatur. Regnum eius fortissimum erat, & inexpugnabile putabatur, ut nemo ipsum inuadere præsumpserit. Vnde factum est, ut tam rex quàm populus bellorum & armorum usum & exercitium amitterent. Erant singulæ ciuitates foueis atque fossis latissimis aqua redundantibus cinctæ. Carebant equis, quia neminem timebant. Hincque factum est, ut rex genio plus æquo indulgens, deliciis frueretur continuis. Alebat domi circiter mille domicellos, & aliud satellitiū magnum & honorificū habuit. Fouebat tamen iustitiam, conseruabat pacē, & diligebat misericordiam. Nemo audebat proximum offendere, & fraternā pacem interturbare, alioquin pœnam luisset. Tanta erat in regno illo concordia, ut artifices sæpe noctu dimitterent officinas suas apertas, & tamē nemo præsumeret intrare. Viatores & peregrini tutissimi per totum illud regnum ambulabant die ac nocte, nullū metuentes hominē. Erat quoq; rex ipse pius & misericors in pauperes, & non deserebat eos qui necessitate premebantur, aut penuria laborabant. Colligebat præterea singulis annis pueros & infantes à matribus suis abiectos, aliquando circiter uiginti milia, & eos sumptibus suis nutriri faciebat: nam in regione illa pauperes mulieres communiter à se abdicant atq; abiiciunt proprios natos, ut ab aliis collecti enutriantur. Rex tamen infantes, quos sic colligi iubet, tradit diuitibus quibusque, quos in regno suo habet: præsertim illis qui liberis carent, & ut in adoptionis suscipiant filios mandat. Eos uero quos ipse nutrit, matrimonio tradit puellis eiusdem conditionis, quas scilicet in pueritia à parentibus reiectas colligi fecit, & commodum suppeditat uictum unde uiuant.

Quomodo Baian princeps exercitus magni Cham expugnauit prouinciam Mangi. Cap. LIIII.

ANNO ab incarnatione domini MCCLXVIII magnus Cham Cublai inhians prouinciæ Mangi, hoc modo eam expugnauit, atq; suo subiecit imperio, Misit exercitum maximum ex equitibus & peditibus conflatū, illique ducem præfecit Baian Chinsan, quod sonat, lumina centū oculorum, quasi Baian centum habens oculos. Hic itaque cum exercitu suo ad prouinciā Mangi perueniens, primo obsedit ciuitatē Conigangui, & ut imperatori suo obedientiā pollicerentur postulauit. Quibus id recusantibus, recessit, nulla ciuitati illata iniuria, atq; idem requisiuit à secunda ciuitate. Qua similiter recusante, processit ad tertiam, & deinde ad quartā & quintā, & ab omnibus simile accepit respōsum.

Sextam

Sextam uero aggreſſus eſt ciuitatem cum audacia multa: & hac ui expugnata contra alias proceſſit, breuíque tempore duodecim obtinuit ciuitates: nam habuit in exercitu uiros ſtrenuos & fortes, optimóſq; bellatores. Ad hoc miſſit magnus Cham poſt illum exercitum, alium grandem, priore non infirmiorẽ: ſicq; factum eſt ut contremuerint corda uirorum Mangi, atq; diſſoluerentur. Baian uero mouit exercitũ cõtra metropolim Quinſai, ubi curia erat regis Mangi. Rex itaque Mangi uidens Tartarorum audaciam & fortitudinem, uehementer expauit, conſcenſáque naui cum maximo comitatu ad inſulas quaſdam inexpugnabiles ſe recepit, habens ſecum circiter mille naues, committens reginæ cuſtodiam ciuitatis Quinſai, atque magnum in eam collocans præſidium. Regina uero uirilem induens animum prudenter ſe geſſit, atq; nihil eorum omiſit, quæ ad ciuitatis defenſionẽ neceſſaria uidebantur. Et cum audiret ducẽ exercitus Tartarorũ uocari Baian Chinſan, id eſt centum oculi, plurimum territa eſt, elanguítq; uirtus eius: præſertim cum audiſſet ab aſtrologis ſuis atque Magis, ciuitatem Quinſai à nullo expugnandam, quàm ab eo qui centum haberet oculos. Et quoniam contra naturam eſſe uidebatur, ut quiſquam hominum centum haberet oculos, & ducis illius nomen præſagio quadraret, fato nolens repugnare, uocato duce exercitus Tartarorum, tradidit illi libere ciuitatem & regnum. Quo audito, totius regni ciues & incolæ ad magni Cham defecerunt obedientiam, excepta ciuitate una Sanifu nomine, quæ per triennium ad deditionem cogi non potuit. Regina uero migrauit ad curiam magni Cham, maximóque ab illo ſuſcepta eſt honore. Vir autem eius rex Mangi in inſulis perſeuerans, reſiduum uitæ ſuæ in illis conſumpſit.

De ciuitate Conigangui. Cap. LV.

CIVITAS prima, quæ prouinciam Mangi ingredientibus occurrit, uocatur Conigangui, & eſt magna, inſignis, atque opibus pollens, iuxta flumen Caromoram ſita. Sunt ibi naues in maxima multitudine. Fit etiam ibi ſal in magna copia, ut quadraginta ciuitatibus ſufficiat, de quo magnus Cham magnum habet emolumentum. Incolæ huius ciuitatis, & omnium circumiacentium locorũ idololatræ ſunt & comburunt corpora mortuorum.

De ciuitatibus Panchi & Cain. Cap. LVI.

VLTRA ciuitatem Conigangui uerſus Sirochum uentum itinere unius diei eſt ciuitas Panchi grandis & inſignis, in qua mercatura magna exercetur: & eſt in ea ſerici atque uictualium magna copia. Recipitur per eam regionem moneta magni Cham. Porrò uia quæ ducit à ciuitate Conigangui, ad ciuitatẽ Panchi, pulchris conſtrata eſt lapidibus, ad dextram & ad ſiniſtram fluentis decurrentibus: nec aliunde patet acceſſus in prouinciam Mangi, niſi per uiam iſtam. Ab iſta ciuitate Panchi ad ciuitatem Cain eſt iter unius diei: & hæc quoque inſignis eſt ciuitas, abundans piſcibus & uenatione beſtiarum atque auium: præſertim phaſiani in maxima ibi inueniuntur copia.

De ciuitate Tingui. Cap. LVII.

PROCEDENDO hinc per iter unius diei peruenitur ad ciuitatẽ Tingui, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen uictualium maximã copiam. Sunt etiam ibi plurimæ naues: nam haud longe ab oceano eſt ſita: & intermedio

ſpatio ſalinæ ſunt plurimæ, poſitáque eſt iuxta illas memorata ciuitas Tingui. Recedendo uero ab hac ciuitate itinere unius diei uerſus Sirochum occurrit pulchra ciuitas in pulcherrima ſita regione, ſub cuius præfectura ſunt aliæ ciuitates multæ, numero uiginti ſeptem. Et ego Marcus iuſſu magni Cham tribus annis in hac ciuitate egi præfectum.

Quomodo ciuitas Sianfu cum machinis fuit capta. Cap. LVIII.

AD OCCIDENTALEM plagam eſt regio quædam Nauigui nomine, opulenta & amœna, in qua multi fiunt panni ex auro & ſerico, & ubi magna frumenti eſt copia. Ciuitas præcipua illius regionis Sianfu uocatur, habétq; duodecim alias ciuitates ſibi ſubiectas. Hæc ciuitas tribus annis obſeſſa expugnari non potuit ab exercitu Tartarorum, cum ſubiugaretur prouincia Mangi: nam undique cingitur aquis & lacubus: ut nulla ex parte adiri potuerit, quàm ab Aquilone. Interea uero quo à Tartaris obſidebatur, continue accedebant & recedebant naues uictualium copiam adducentes: quod non parum affligebat magnum Cham. Illo enim tempore ego & pater meus atq; patruus fuimus in Imperatoris aula: unde accedentes eum, conſuluimus & indicauimus illi, ſi nobis obtemperaret, quo pacto urbs breui capi atque expugnari poſſet, machinis ſcilicet quibuſdam, quarum uſus in regione illa non fuit. Quo aſſentiente, parari fecimus per fabros lignarios Chriſtianos, quos nobiſcum habuimus, tres machinas ſeu catapultas tantæ magnitudinis, ut quælibet earum excuteret lapidem trecentarum librarum: quas nauibus impoſitas miſit rex ad exercitum ſuum. Erigentes igitur eas ante ciuitatem Sianfu, proiicere cœperunt lapides grandes in ciuitatem: & primus cadens ſuper domum quandam, impetu ſuo illam pro maiori parte confregit. Quod uidentes Tartari, ciuitatem obſidentes plurimum obſtupuerunt. Hi uero qui intra ciuitatem erant uidentes tantum illis ab hoſte immi nere periculum, ut etiam intra mœnia & in domibus ſuis tuti non eſſent, magno concuſſi ſunt terrore: & ne ciuitas tota lapidum iactu deſtrueretur, & homines quoque opprimerentur, deditionem fecerunt, magníque Cham ſe ſubdiderunt obedientiæ.

De ciuitate Singui, & flumine quodam magno. Cap. LIX.

A' CIVITATE Sianfu quindecim numerantur miliaria ad ciuitatem quandam Singui nomine, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen maximam nauium multitudinem, ad ripam ſita maximi fluuii, quo maior in orbe non putatur, nomine Quiam: nam latitudo eius in quibuſdam locis habet miliaria decem, in aliis octo, & in quibuſdam ſex. Longitudo uero eius patet itinere centum dierum. Fluitant in hoc amne naues ſine numero. Putares in toto mundo tot naues non reperiri. Eſt autem in hac urbe emporium celebratiſſimum, & magnas uis mercium per fluuium adducitur. Sunt & aliæ ciuitates plurimæ, numero circiter ducentæ ad ripam huius fluuii extructæ: nam fluit per terminos ſedecim prouinciarum: nec eſt ulla earum quæ non quinque milia nauium habeat. Maiores uero harum regionum naues ſunt ſingulæ uno coopertæ ſolario: nec habet ulla nauis plures quàm unum malum pro uelo expandendo. Canabeis funibus non utuntur, niſi pro malo & uelo: ſed pilorchas, ſeu chordas faciunt de arundinibus magnis, quibus naues quandoque per flumen trahuntur. Scindunt autem

arund[illegible]

ārūdines illas magnas, quæ quindecim in longitudine cōtinēt paſſus, & ſciſſuras colligantes & contorquentes, funes longiſſimos faciunt, ut quidam longitudinē contineant trecentorū paſſuum. Et ſunt pilorchæ illæ fortiores funibus canabeis.

De ciuitate Caigui. Cap. LX.

CAIGVI ciuitas quædam parua eſt, ſupra memoratum fluuium uerſus Sirochum ſita, & creſcit in agro eius tanta uis bladi & riſi, ut inde ad curiam magni Cham deuehatur: nam ſunt inter utrunque locum multi lacus & fluuii qui induſtria magni Cham in unum ferè contracti riuum, nauibus ituris & redituris congruam præbent ſemitā: tametſi aliquando naues ſint exonerandæ, & frumenta per terram portanda, donec ad alium perueniatur lacum, ubi rurſum in naues recipiantur & ulterius deducātur. Iuxta ciuitatem Caigui inſula quædam eſt in medio fluminis ſita, in qua monaſterium eſt monachis plenum, qui idolis ſeruiunt: & eſt monaſterium illud caput omnium monaſteriorum quæ idolorum ſeruitio ſunt conſecrata.

De ciuitate Cingianfu. Cap. LXI.

CINGIANFV ciuitas eſt in prouincia Mangi ſita, in qua opera multa fiunt ex auro & ſerico. Sunt in ea eccleſiæ Chriſtianorum Neſtorianorum, quas ædificauit Marſarcis Neſtorianus, qui à magno Cham in ciuitate illa præſulatū obtinuit, anno ſcilicet domini M CCLXXXVIII.

De ciuitate Cingingui, & interfectione ciuium eius. Cap. LXII.

POST receſſum à ciuitate Cingianfu itinere trium dierum peruenitur ad ciuitatem Cingingui, occurrentibus in itinere multis ciuitatibus & oppidis, in quibus mercantiæ fiunt, & artificia multa exercentur. Eſt autem Cingingui ciuitas magna & opulenta, omnibus abundans uictualibus. Cum Baiam dux militiæ Tartarorum expugnaret prouinciam Mangi, miſit multos Chriſtianos qui dicebantur Alani contra hanc ciuitatem, qui tam acriter eam impugnare cœperunt, donec ciues eius deditionem liberam fecerunt. Ingreſſi igitur ciuitatem, neminem læſerunt, cum ſponte magni Cham dominio ſe ſubieciſſent. Inuenientes autem in ea ciuitate uinum optimum, ídque in magna copia, bibere cœperunt tam largiter, donec omnes inebriati ſunt: & nocte mox inſequenti omnes ſopore preſſi, nullam conſtituerunt cuſtodiam. Quod uidentes ciues, qui prius illos in pace ſuſceperunt, ſubito irruentes in dormientes, omnes interfecerunt nullo euadente. Baiam uero hoc audiens miſit alium exercitum magnum contra ciues illos, qui breui ciuitatem expugnans, in uindictam proditionis & infidelitatis omnes interfecit, nullo ſuperſtite relicto.

De ciuitate Singui. Cap. LXIII.

SINGVI ciuitas magna & egregia, continet in circuitu miliaria circiter ſexaginta. Eſt in ea magna populi multitudo, ſicut & tota prouincia Mangi populoſiſſima eſt, ſed non bellicoſa: uerum habet mercatores & artifices multos: habet quoque medicos complures atque philoſophos. In ciuitate Singui ſunt pontes lapidei circiter ſex milia, tam altos habentes fornices, ut magnæ naues ſine mali inclinatione tranſire poſſint. Creſcit in montibus huius ciuitatis reubarbarum & zinziber in maxima copia. Habet hæc ciuitas ſub ſua iuriſdictione ſedecim ciuitates, in quibus multæ fiunt mercantiæ, atque plurima exercentur artifi-

cia. Ciues eius indumentis ſericis utuntur, necnon plurimi panni ex ſecico ibi parantur. Porrò uocabulum Singui lingua eorũ ſonat ciuitatem terræ, ſicut etiam aliam habent urbem, quam uocant Quinſai, id eſt ciuitas cœli, quòd hæ duæ urbes nobiliſſimæ ſint in partibus orientis.

De nobili ciuitate Quinſai. Cap. LXIIII.

DISTAT ab urbe Singui quinque dierum ſpatio alia urbs inſignis nomine Quinſai, quod ſonat ciuitatem cœli: & eſt tam magna, ut maior in orbe non putetur. Et ego Marcus fui in hac ciuitate, & omnia diligenter luſtraui, aduertens conſuetudines eius & mores populi: & quæ illic uiderim breuiter & fideliter referam. Continet circuitus huius urbis in gyro miliaria circiter centum: pontes uero lapideos habet duodecim milia, eóſque tam altos, ut naues magnæ erecto malo pertranſire poſſint. Fundus autem ciuitatis eſt in loco paludinoſo ferè ut Venetiæ: unde ſi careret pontibus, de uico ad uicũ peruenirì non poſſet. Habet artifices innumeros, atque plurimos mercatores, ut incredibile putaretur ſi numerum illorum recenſerem. Magiſtri artifices non operantur, ſed habent miniſtros quos ad hoc inſtituunt. Homines ciuitatis in magnis uiuunt deliciis, & præſertim mulieres, unde & cæteris formoſiores apparent. Verſus meridiem eſt lacus magnus intra mœnia urbis, qui triginta miliaria in circuitu ſuo continet, habens in littore plurimas domos nobilium, foris & intus ornatas. Sunt quoque ibi delubra idolorum. In medio uero lacus ſunt duæ paruæ inſulæ, & in qualibet eſt elegantiſſimum caſtrum ſeu palatium, in quibus continentur præparamenta & uaſa quæque neceſſaria pro nuptiis & ſolennibus conuiuiis. Nam quicunque ciues inſignia uolunt celebrare conuiuia, illuc inuitatos ducunt, & cum honore ſuſcipiunt. In hac ciuitate Quinſai ſunt pulcherrimæ & elegantiſſimæ domus. Sunt quoque per uicos plurimæ publicæ turres, in quas tempore conflagrationis uicini quique res ſuas portant atq; ab incendio ſaluant: nam habet urbs plurimas ligneas domos, & non raro fit ut ignis aliquas earum abſumat. Ciues eius adorant idola: comedunt carnes equorum, canum, & aliorum immundorum animalium: moneta utuntur magni Cham. Collocauit magnus Cham in hanc urbem maximam cuſtodiam, quo rebellio caueatur, atque furta & homicidia arceantur: in quolibet enim ponte interdiu & noctu decem habentur cuſtodes. Eſt mons quidam intra mœnia huius urbis, qui ſuſtinet turrim, in cuius cacumine ſunt tabulæ ligneæ, quæ in hunc uſum illic ſeruantur, ut quamprimum ignis in urbe conflagrauerit, cuſtodes malleo percutiant eas tabulas, cuius ſonitu, qui per totam auditur urbem, excitati ciues concurrunt, & ignem reſtingunt. Pulſantur etiam hæ tabulæ, quando in urbe tumultus aliquis & populi commotio naſcitur. Omnes plateæ ciuitatis lapidibus ſunt conſtratæ, unde fit ut mundiſſima ſit. Inueniuntur etiam in ea circiter tria milia thermarum, quibus homines pro abluendis corporibus utuntur: nam hoc unum gens illa ſtudet, ut ſit munda corpore. Diſtat hæc urbs orientem uerſus ab oceano uigintiquinque miliaribus, ubi in littore maris ſita eſt ciuitas Canfu, portus commodiſſimus, ad quem locum infinitæ conueniunt naues ex India & aliis regionibus. A Quinſai uero tranſit fluuius ad portum illum, per quem magna uis mercium adducitur. Prouincia Mangi cum ſit latiſſima, diuiſit eam magnus

Cham

Cham in nouem regna, cuilibet proprium assignando regẽ. Et hi reges omnes sunt potentes, sed magno Cham subiecti, cui etiam singulis annis de omnibus regnorum prouentibus aliquid soluunt & rationem reddunt. Et unus illorũ moratur in urbe Quinsai, habétque sub ditione sua centum & quadraginta ciuitates. Habet autem uniuersa prouincia Mangi mille & ducentas ciuitates, & in singulis posita sunt à magno Cham præsidia, ne rebellare audeant. Sunt uero custodes illi colluuies quædam multarum gentium, & stipendiarii undecunq; conducti, ex diuersis exercitibus magni Cham delecti. Est in regione illa, & præsertim in prouincia Mangi, diligens obseruatio motuum cœlestium, ut etiam cuiuslibet nascentis pueri horoscopum accuratissime obseruent, aduertentes diem & horam natiuitatis, & quis planetarum tunc dominium principale habuerit: his enim reguntur astrologorum indiciis in cunctis factis & itineribus suis. Est etiam consuetudo in hac prouincia, cum quis moritur, consanguinei eius canabeis induti saccis, extinctum corpus cum magno cantu efferunt, & pingunt in chartis imagines seruorum, ancillarum, equorum, & denariorum, & ea omnia comburunt cum cadauere, credentes quòd defunctus his omnibus in alia uita fruiturus sit, atque tale habiturus satellitium, quod illi obsequatur. Postea pulsant uaria instrumenta musica, dicentes quòd dii sui cum tali honore & pompa eos suscipiunt, qualis illis in combustura ab amicis & propinquis exhibetur. In hac ciuitate Quinsai est palatium quoddam magnificum, in quo Facfur prouinciæ Mangi olim rex, curiam suam habuit. Extremus murus qui castrũ illud per quadrum cingit, continet in suo ambitu miliaria decem, habétque competentem altitudinem. Intra hunc murum sunt uiridaria pulcherrima cum fructibus delicatissimis. Sunt quoque ibi fontes & uiuaria piscibus redundantia. In medio uero est palatium illud regium ampliſſimum quidem & pulcherrimum, quale uix in toto orbe inuenitur, habens uiginti aulas æqualis magnitudinis, in quibus singulis decem milia hominum simul discumbere possunt. Sunt etiam omnes istæ aulæ regio more pictæ & ornatæ. Cæterum familiæ, qualem pater cum filiis, uxore & reliqua familia constituit, putantur esse in urbe Quinsai sexcenta milia. Vna solum in ea est ecclesia Christianorum Nestorianorum. Est etiam consuetudo in hac urbe & tota prouincia Mangi, ut quilibet paterfamilias scribat super ostium domus suæ nomen suum, & nomina uxoris atque totius familiæ suæ, sed et numerum equorum suorum. Et cum aliquis moritur ex familia sua, aut cum domicilium mutat, delet nomen mortui aut discedentis, & adscribit nomen recenter nati, aut in familiam suam cooptati: & per hunc modum absque magna difficultate sciri potest numerus hominum totius ciuitatis. Similiter hospites & tabernarii scribunt in tabulis ante ostium expositis, nomina uiatorum & hospitum, qui ad diuersoria ipsorum declinauerint, & quo mense atque die ingressi sint.

De prouentibus, qui magno Cham in urbe Quinsai & prouincia Mangi penduntur. Cap. LXV.

EXIGIT Cham magnus singulis annis de sale quod paratur in urbe Quinsai & terminis eius myriades octoginta aureorum. De rebus etiam aliis, præsertim mercibus, tantam recipit uim pecuniæ, ut uix numerari possit. Habet

prouincia maximam copiam ſaccari, & aliarum multarum ſpecierum aromaticarum. Recipit autem magnus Cham ex centum menſuris aromatum, tres & dimidiam. Idem facit de reliquis mercatorum bonis. De uino quoque quod ex riſo & aromatibus conficiunt, non paruum habet emolumentum. Similiter ab artificibus, præſertim duodecim generum habet commodum ſuum. De ſerico autem, cuius in prouincia Mangi maxima eſt copia, de centum ulnis decem exigit. Ego Marcus ſemel audiui computum fieri ſingulorum reddituum, qui magno Cham penduntur annuatim in regno Quinſai, quod eſt nona pars prouinciæ Mangi: aſcenditque ſumma omnium, ſale tamen excepto, ad quindecim milia milium aureorum, atque ſexcenta milia.

De ciuitate Tampingui. Cap. LXVI.

PROGREDIENDO à ciuitate Quinſai, & eundo uerſus Sirochum, continue inueniuntur uiridaria pulchra & optime culta, donec unius diei itinere expleto perueniatur ad ciuitatem Tampingui, inſignem & pulcherrimam. Vltra hanc ciuitatem tribus diebus uerſus Sirochum eundo, inueniuntur ciuitates & caſtra in maximo numero, ut è longinquo conſpecta uiatori quaſi una urbs magna eſſe uideatur: tanta uicinitate ſunt coniuncta. Eſt ibi uictualium magna copia. Creſcunt quoque ibi maxime arundines, longitudinis quindecim paſſuũ: in circunferentia uero continent quatuor palmos. Procedendo ultra, triduíq; confecto itinere, occurrit Gengui, ciuitas grandis & pulchra, ultra quam per Sirochum eundo plurimæ aliæ uiatori ſeſe offerunt ciuitates & caſtra. Sunt etiam in ea regione multi leones, magni & feroces. At uerueces nulli reperiuntur in ea, ſicut nec in prouincia Mangi, ſed boum, caprearum, hircorum & porcorum ibi magna eſt copia. Itinere quatuor dierum conſummato, occurrit alia inſignis ciuitas Ciangian nomine, in mõte ſita, qui mons fluuium quendam in duas ſecat partes, quæ paulo poſt in oppoſitas tendunt plagas. Vlterius procedendo itinere trium dierũ inuenitur ciuitas Cugui, quæ ultima eſt in regno ciuitatis Quinſai.

De regno Fugui. Cap. LXVII.

RELICTA à tergo ciuitate Cugui, patet ingreſſus in regnum Fugui, in quod ſi pedem moueris itinere ſex dierũ, eundum eſt per montes & ualles, multis tamen occurrentibus ciuitatibus & caſtris. Habet regio illa copiam uictualiũ: habet etiam uenationes plurimas beſtiarum & uolucrum: habet denique plurimos leones. Creſcit ibi zinziber in magna copia: creſcit quoq; flos quidam haud diſſimilis croco, alterius tamen ſpeciei, ſed qui croci præſtat uſum. Comeduntur in hac regione humanæ carnes cum magna uoluptate, dummodo homines illi non morbo aliquo occubuerint. Quando ad bellum procedunt, quilibet ferro calido inurit ſibi in fronte ſignum, nec ullus eorũ equum ducit ad bellum, præter ducem exercitus. Vtuntur lanceis & ſpatis: & quos in bello perimunt, eorũ bibunt ſanguinem, & comedunt carnes: nam ſunt homines crudeliſſimi.

De ciuitatibus Quelinfu & Vnquen. Cap. LXVIII.

ITINERE ſex illorum dierum completo de quo iam diximus, peruenitur ad ciuitatem Quelinfu nomine, quæ magna eſt & celebris, ſita ſuper fluuiũ quendam, qui iuxta ciuitatis mœnia labens tres habet lapideos pontes, marmoreis ſuperne ornatos columnis. Hi pontes in latitudine continent octo paſſus, & in longi-

in longitudine mille. Abundat in illa ciuitate ſericum, zinziber, & galanga. Viros & mulieres habet eximiæ pulchritudinis. Inueniuntur ibi gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent ut catti, nigri ſcilicet coloris, ſed oua edunt optima. Et quoniam regio illa plena eſt leonibus, periculoſum eſt per eam ambulare. Ab hac ciuitate ſpatio quindecim miliarium eſt alia ciuitas Vnquen nomine, ubi ſaccarum in maxima creſcit copia, & hinc portatur ad curiam magni Cham, quæ ſcilicet eſt in ciuitate Cambalu.

De ciuitate Fugui, Cap. LXIX.

PROCEDENDO ultra per miliaria quindecim, occurrit ciuitas Fugui, quæ metropolis & caput eſt in regno Concha, quod unum è nouẽ illis eſt regnis in quæ prouincia Mangi eſt taxata. Moratur magnus exercitus magni Cham in hac urbe, ad tuendum prouinciam & ciuitates eius, & ad reprimendum factioſos homines, qui parati ſunt rebellionem mouere contra imperatorem. Tranſit per medium huius ciuitatis ingens quidam fluuius, cuius riuus in latitudine unum occupat miliare. Et quoniam urbs iſta parum diſtat à mari oceano, eſt ibi inſigne emporium, ad quod ex India portantur plurimæ margaritæ, & alii lapides pretioſi. Eſt quoque in ea urbe maxima ſaccari copia, & uictualium ſufficientia.

De ciuitatibus Zarten & Figui. Cap. LXX.

TRAIECTO memorato fluuio, itur quinque dierum itinere uerſus ciuitatem Zarten, & nullibi non occurrunt uel ciuitates, uel caſtra. Abundat regio illa uictualibus, habétque montes & nemora: ex nemorum arboribus colligitur pix. Ciuitas uero Zarten grandis eſt ualde, habétque portum optimum, ad quem naues Indianæ mercibus onuſtæ ueniunt ſine numero: eſt enim illic unum de maioribus emporiis quæ in mundo inueniuntur: nam piper & aromata, quæ Alexandria ad partes mittit Chriſtianorũ, hæc ab illo emporio Alexandriam deferunt. Penditur magno Cham in hac urbe uectigal immenſum: nam nulla adducitur nauis, à qua non habeat maximũ commodum: parum enim abeſt quin cuiuſlibet ſpeciei aromaticæ media pars ſit illi ſoluenda. Eſt etiam in hac regione ciuitas quædam Figui nomine, quæ celebris habetur in partibus illis, ob pulchras ſcutellas quæ in ea fiunt. Habet quoque ipſa prouincia linguam propriam. Hæc tandem de prouincia Mangi dicta ſufficiant: & licet de nouem eius regnis duo duntaxat explicuerimus, conſulto tamen alia præterimus, ſtylum ad Indiam torquentes, in qua aliquanto fuimus tempore, & plurima quæ in ea inueniuntur mirabilia, coràm poſiti uidimus, atque ut ita dicam, manibus contrectauimus.

MARCI PAVLI VENETI DE ORIENTALIBVS REGIONIBVS LIBER III.

Quales naues in India sint. Cap. I.

IN HOC tertio libro Indiæ regionem descripturi à nauibus eius exordium faciemus. Maiores naues quibus Indi per mare utuntur, ut plurimum de abiegnis factæ sunt lignis, habentque solarium unum, quod nostrates nautæ operimētum uocant, supra quod circiter quadraginta sunt mansiunculæ pro mercatoribus paratæ. Habet nauis una unum gubernaculum quatuor malos & totidē uela. Tabulæ clauis ferreis firmissime compactæ sunt, & fissuræ quæque stupa obfirmatæ. Et quoniam pice in his regionibus carent, linunt naues suas oleo cuiusdam arboris calce mixtum. Sunt in magnis nauibus circiter ducenti uiri, qui eam remis per mare ducant. Capit uero nauis una quasi sex milia sportarum piperis. Adhærent quoque his magnis nauibus aliæ nauiculæ, quæ piscationi & ancoris iaciendis inseruiunt.

De insula Zipangri. Cap. II.

ZIPANGRI insula in alto mari sita, distat à littore Mangi per mille miliaria atque quingenta, & est magna ualde. Habitatores eius albi sunt, & decentis staturæ, idola colentes, & proprium habentes regem, nulli tributarii. Est ibi aurum in maxima copia, sed rex non finit illud extra insulam facile portari: & hæc causa est quòd pauci mercatores ad illam concedunt prouinciam. Rex insulæ palatium habet magnificum, cuius tectum aureis operitur bracteis, non secus quàm apud nos magnæ domus plumbo uel cupro operiuntur. Superficies quoque superior aularum & conclauium aureis laminis dicitur tecta. Inueniuntur illic margaritæ in magna copia, rotundæ & crassæ rubei coloris, quæ albas in pretio & ualore longe præcellunt. Sunt quoque ibi alii lapides pretiosi, qui unà cum auro insulam ditissimam reddunt.

Qualiter magnus Cham misso exercitu contendit pro insula Zipangri expugnanda. Cap. III.

MAGNVS Cham Cublai cum audisset insulam Zipangri tantis pollere diuitiis, cogitare cœpit quomodo eā suo subiugaret dominio. Missis igitur duobus ducibus, quorum unus Abatan, & alter Nonsachum uocabatur, duos magnos exercitus destinauit, qui eam expugnarent. Hi itaque à portu Zarten & Quinsui soluentes cum multis nauibus, & magno equitum atque peditum apparatu, nauigauerunt uersus insulam Zipangri, & ingressi in eam multa damna intulerunt uillis & castris in planicie sitis. Et antequam subiugarent insulam ortum est inter eos pernitiosum dissidium, ut neuter alterius obtemperaret uolū tati & consilio: quo factum est ut in nulla re prosperum haberent successum. Nam nec urbem aliquam, aut ullum castrum præter unum expugnare potuerunt. Expugnato autem illo unico castro omnes qui ad custodiam eius à rege

Zipangri

Zipangri deputati erant, iussi sunt à duce exercitus gladio feriri: inter quos octo fuerunt, qui lapides quosdam pretiosos in brachiis ligatos gestabant, tam efficacibus diabolicis inauguratos incantationibus, ut nullo modo uulnerari aut occidi ferro potuerint, quandiu illos lapides secum portarent. Et consilio adinuento ligneo fuste percussi, interierunt.

Franguntur naues Tartarorum, & multi submerguntur. Cap. IIII.

ACCIDIT uero quadam die, ut magna in mari oborta tempestate, Tartarorum naues graui collisione ad terram & ripam maris quassarentur. Et cõsulentibus nautis, elongantur naues à terra, in quibus uterque Tartarorum erat exercitus, sed procellis maris uehementius sæuientibus, franguntur plurimæ naues & quidam submergũtur, sed plures correptis tabulis & lignis ad insulam quandam paruam, à qua haud longe aberant, quæque non multum distabat ab insula Zipangri, natando peruenerunt. Alii uero quorum naues integræ manserunt, ad propria redierunt. Porrò eorum qui fractis nauibus incolumes ad insulam peruenerunt, fuerunt circiter triginta milia. Et quoniam naues non habebant quibus hinc discederent, nec uictualia illis insula suppeditaret, quippe quæ ab hominibus non habitabatur, nihil præter mortem expectabant.

Qualiter Tartari mortis euadunt periculum, & in Zipangri insulam redeunt. Cap. V.

MARIS uero tempestate sedata, habitatores insulæ Zipangri cum multis nauibus & grandi exercitu uenerunt contra inermes Tartaros in insula ad quam natando appulerunt: uagantes, eósque in uniuersum trucidare moliũtur; quippe qui omni auxilio destituti erant. Relictis itaque in littore nauibus, terram ingrediuntur hostem quæsituri. At illi prudenter aspectum Zipangriorũ fugientes, deliteſcunt haud longe à littore maris, tantisper expectantes, donec illi in terram effusi à nauibus sese elongauerunt: & subito prorumpentes naues apprehendunt, & ingressi eas ab insula salui recedunt, dimissis Zipangriis in insula. Et rectà contendentes ad insulam Zipangri, acceptis hostium uexillis, quæ in nauibus inuenerunt, processerunt ad principaliorem insulæ ciuitatem. Cuius habitatores ut uiderunt suæ gentis uexilla, existimabant suos cum uictoria reuerti, & egressi illis obuiam, hostem incaute in ciuitatem intromittunt. Qua potiti, omnes qui in ea fuerunt, præter paucas mulieres, expulerunt. Stratagema.

Quomodo Tartari ab obtenta ciuitate iterum excluduntur. Cap. VI.

REX VERO Zipangri his auditis, mox alias conducit naues, & exercitum in insula concluſum reducit, atque obsidet ciuitatem quam occuparunt Tartari, tantáque diligentia omnes ciuitatis introitus & exitus custodit, ut nullus ad hostem ingredi nec ullus egredi ualuerit. Id enim in primis cauendum ducebat, ne inclusi Tartari magno Cham principi suo quod acciderat indicare possent, alioquin de insula actum fuisset. Manet itaque hostis inclusus & obsessus septem mensibus: & uidentes se omni auxilio destitutos, restituũt regi Zipangri ciuitatem, liberíque & salui ad propria redierunt. Et hæc gesta sunt anno domini M CCLXXXIX.

De idololatria & crudelitate uirorum Zipangri. Cap. VII.

COLVNT uiri Zipangrii uaria idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædam caput canis atque aliorum diuerſorum animalium. Sunt etiam quædam quæ habent quatuor facies in uno capite: alia tria capita, unum ſuper collum, & duo alia ſuper utrunq; humerum. Sunt rurſus quædam quæ quatuor habent manus, alia uiginti, & alia centum. Et quod plures habuerit manus, maioris putatur ueritatis. Et cum incolæ interrogantur, unde hanc habeant traditionem, reſpondere ſolent, ſe patres ſuos in hoc imitari, nec aliud credere debere quàm quòd ab illis acceperunt. Eſt etiam hæc conſuetudo apud Zipangrios, quando hominem extraneum capiunt, ſi ille poteſt ſe pecunia redimere, dimittunt eum: ſi autem pretium non habet quo ſe liberet, occidunt illum & coctum deuorant, conuocantes ad conuiuium illud conſanguineos & amicos quoſque.

De uariis inſulis regionis illius, atque fructibus earum. Cap. VIII.

IN LITTORE maris oceani, in quod definit ab oriente prouincia Mangi, circa inſulam Zipangri plurimæ inueniuntur paruæ inſulæ, quæ à nautis numeratæ putantur eſſe ſeptem milia quadringentæ & quadraginta octo, quarum maior pars ab hominibus habitatur. Nec eſt ulla in qua non creſcant arbores odoriferæ atque uirgulta ſuauem ſpirantia odorem. Inueniuntur ibi aromata in maxima copia. Verum negotiatores extranei illuc non ueniunt, niſi habitatores Mangi, qui hyeme ad inſulas nauigant, & æſtate iterum redeunt. Nam flant in regione illa duo tantum uenti oppoſiti, unus hyeme, & alter æſtate. Et quoniam in inſulis illis non fui, nihil de illis ſcribere ſtatui, ſed ſtilum reducam ad portum Zarten, ut inde ad alias tranſeam regiones.

De prouincia Ciamba. Cap. IX.

SOLVENTES à portu Zarten, & nauigantes uerſus Garbinium peruenerunt ad prouinciam Ciamba, quæ mille & quinquaginta miliaribus diſtat ab eo portu: & eſt magna ualde, abundans opibus, idola colens, atq; propriam habens linguã. Anno incarnationis dominicæ M CCLXVIII miſit magnus Cham ducem quendam Sogatu nomine cum ualido exercitu, ut prouinciam illam ſibi ſubiugaret. Sed cum in prouinciam ueniſſet, uidit ciuitates adeo munitas, & caſtra tam fortia eſſe, ut nulla ui illa poſſet expugnare. Combuſſit tamen uillas, & incidebat arbores, tantâque prouinciæ intulit damna, ut rex eius libens magno Cham tributarius fieret, modo dux ille ex prouincia recederet. Inierunt autem fœdus tale, ut rex Ciamba annuatim uiginti pulcherrimos elephantos pro tributo magno penderet Cham. Et ego Marcus fui in hac prouincia, cuius rex tunc tantam habuit uxorum multitudinem, ut illi eſſent nati trecenti & uiginti ſex filii atque filiæ, quorum cẽtum quinquaginta iam arma ferre poterant. In hac regione plurimi ſunt elephanti, & lignum alces in ea abundat. Inueniuntur etiam ibi nemora de lignis ebani.

De inſula Iaua. Cap. X.

RELICTA prouincia Ciamba nauigatur uerſus meridiẽ mille & quingentis miliaribus uſque ad inſulam magnam Iaua nomine, quæ in circuitu

ſuo

ſuo patet tribus milibus miliarium. Habet regem qui nemini eſt tributarius. Ibi eſt maxima copia piperis, nucum muſcatarum, ſpiſſi, galangæ, & cæterorum aromatum. Conueniunt illuc multi negotiatores, nam multa lucrantur ex alla tis ſpeciebus. Incolæ inſulæ idololatræ ſunt: nec potuit magnus Cham hactenus eam ſuæ ſubiicere ditioni.

De prouincia Boeach. Cap. XI.

NAVIGANDO ab inſula Iaua, numerantur ſeptingenta miliaria ad duas inſulas, Sondur & Condur dictas, à quibus ultra procedendo inter meridiem & Garbinum, ſunt quingenta miliaria ad prouinciam Boeach, quæ ampliſſima & ditiſſima eſt. Regem habet proprium, & propriam linguam. Adorant idola. Producit hæc prouincia urſos domeſticos, magnos ut leones, itémq; elephantos habet multos, & aurum copioſum. Vtuntur incolæ pro moneta glebis quibuſdam aureis. Pauci ſunt qui ex alienis regionibus prouinciam hanc adeant, adeo inhumani ſunt habitatores eius.

De inſula Petan. Cap. XII.

RECEDENDO à prouincia Boeach, nauigatur per miliaria quingenta uerſus meridiem ad inſulam Petan, quæ maiorem in partem ſylueſtris & nemoroſa eſt. Arbores eius odoriferæ ſunt, & magnam præſtant utilitatem. Inter prouinciam Boeach & Petan per miliaria ſexaginta, mare adeo eſt undoſum, ut nautæ cogantur leuare gubernacula. Nam profunditas eius uix eſt quatuor paſſuum. Hinc uenitur ad regnum Maletur, ubi maxima eſt copia aromatum: & habent incolæ eius propriam linguam.

De inſula quæ Iaua minor uocatur. Cap. XIII.

VLTRA inſulam Petan, per Sirochum nauigando, eſt Iaua minor, centum diſtans miliaribus à Petan: & hæc in circuitu continere dicitur circiter duo milia miliarium. Diuiditur inſula in octo regna, habétque linguam propriam. Producit etiam uaria aromata, qualia in his noſtris partibus nũquam uiſa ſunt. Incolæ eius idola colunt. Protenditur hæc inſula intantum ad Auſtrum, ut polus Arcticus, & ſtellæ eius minime uideri poſſint. Ego Marcus fui in hac inſula, luſtrauíque ſex eius regna, nempe regnum Ferlech, Baſman, Samara, Dragoiã, Lambri & Fanſur. In aliis uero duobus non fui.

De regno Ferlech, Cap. XIIII.

HABITATORES regni Ferlech qui montana occupant, nullã habent legem, ſed beſtialiter uiuentes, quicquid illis mane primo occurrit adorãt, comedúntque carnes omnium animalium mundorum & immundorum, atq; carnes humanas. Qui uero in maritimis habitant locis, Mahumetí ſunt addicti legi, quam ex Saracenis negotiatoribus illuc diuertentibus didicerunt.

De regno Baſman. Cap. XV.

HABET regnum Baſman linguam propriam, uiuúntque incolæ eius beſtialiter. Agnoſcunt magnum Cham pro domino, ſed tributa ei non ſoluunt, niſi quòd interdum illi mittunt munera de feris ſylueſtribus. Inueniũtur apud eos elephanti & unicornes in magna multitudine. Et ſunt unicornes paulo minores elephantis, pilum habentes bubali, & elephanti pedem. Habent caput ut aper, & more porcorũ libenter morantur in luto, & aliisimmunditiis. In me- Vnicornium forma.

dio frontis geſtant cornu unum, groſſum & nigrum. Linguam habent ſpinoſam, & hac lædunt homines & animalia. Abundat quoque regio ipſa diuerſis ſimiis magnis & paruis, hominibus ſimillimis. Hos capiunt uenatores, & totos depilant, niſi quòd in barba & in loco ſecreto pilos relinquunt, & otioſos ſpeciebus aromaticis condiunt, & poſtea deſiccant, uendúntque negotiatoribus, qui per diuerſas orbis partes corpora illa deferentes, homines perſuadent tales humuntiones in maris inſulis reperiri.

De regno Samara. Cap. XVI.

IN REGNO Samara fui ego Marcus cum ſociis meis quinque menſibus, non ſine magno tædio, tempus expectans nauigationi aptum: Nam incolæ eius beſtialiter uiuẽtes, carnibus humanis edendis ſunt aſſueti. Quapropter con ſortiũ eorum ſpernentes, caſtra lignea nobis haud longe à mari extruximus cũ propugnaculis, in quibus tuti eſſemus cõtra incolas. In hoc regno nec Vrſa minor nec maior, quã uulgo Currum magnũ uocant, apparet uſque adeo inſula illa uergit in Auſtrum. Incolæ idola colunt. Sunt ibi optimi piſces, & in magna copia. Triticum uero illic non creſcit, ſed de riſo panes conficiunt. Vineas quoq; non habent, ſed potum ex arboribus hoc modo eliciunt. Sunt in ea inſula arbores multæ & paruæ, habentes ſingulæ ramos quatuor, quos certo anni tempore incidentes, colligunt ſtillantem liquorem, qui tam largiter ex inciſura profluit, ut per diem & noctem urceum plenum colligant ex uno ramo. Quo euacuato, rurſum adhibent ramo urceum, & id tam diu frequentant, donec ſtillicidium illud deſierit. Et hæc eſt uindemia eorum. Prouocãt quoque arborem ad largiora fluenta per aquarũ rigationes, quas fundunt in arboris radices, quãdo tardius cœperit emittere lachrymam. Sed is liquor non eſt tam ſapidus, ut ille qui ſuapte fluit natura. Mittit quoq; hæc regio nuces Indicas in magna copia

De regno Dragoiam. Cap. XVII.

HABET quoque regnum Dragoiam homines ſylueſtres, qui idola colũt & linguam atque regem propriũ habent. Apud hos talis eſt conſuetudo, quando quis grauiter infirmatur, propinqui & conſanguinei eius conuocant Magos & incantatores, illóſq; interrogant, an ægrotus ſit ſanitatẽ recuperaturus. Et illi reſpondent id quod dæmonũ ſuggeſtione didicerint. Si dixerint infirmũ nõ poſſe liberari, quin illa ægritudine intereat, adſunt qui infirmo os concludunt, ne reſpirare poſſit, atque ſic occidunt prius quàm ab infirmitate extinguatur & carnes eius incidunt, coquunt atq; deuorant, & id potiſſimũ faciunt propinqui & conſanguinei infirmi ſimul congregati. Aiunt enim, Si carnes illius putreſcerent, conuerterentur in uermes, & illi tandem fame morerentur, de quo defuncti anima grauiſſimas paſſura eſſet pœnas. Porrò oſſa in cauernis montiũ ſepeliunt, ne ab homine uel beſtia contingãtur. Et quando hominem extraneæ nationis capiunt, ſi ille ſe pecunia non poteſt redimere, occidunt eũ & comedũt

De regno Lambri. Cap. XVIII.

EST ALIVD regnum in memorata inſula, quod Lambri uocatur, in quo multa creſcunt aromata, præſertim habentur ibi birci in maxima copia, quos poſteaquã creuerunt tranſplantãt, & tribus annis in terra dimittentes, iterũ cum radicibus euellunt. De illis bircis ego Marcus quoſdam mecũ in Italiam portari,

portaui, curauíque ſeminandos, ſed deſtituti calidiori regione, non creuerunt. Regni huius incolæ idololatræ ſunt. Inueniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi, & hi in ciuitatibus non habitant, ſed in montibus. Habet quoque hæc terra unicornes & alia multa atque diuerſa animalia.

De regno Fanſur. Cap. XIX.

IM REGNO Fanſur naſcitur optima Camphora, quæ auro adæquatur. Incolæ huius regni panem de riſo faciunt: nam tritico carent. Potum ex arboribus eliciunt, ut iam ſupra diximus. Sunt in regione iſta arbores quædam craſſæ, quæ habent corticem ſubtilem, ſub quo inuenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non ſine uoluptate comedi.

De inſula Necuram. Cap. XX.

AB INSVLA Iaua numerantur per mare centum quinquaginta miliaria ad duas inſulas Necuram & Anganiam. Populus autem inſulæ Necuram ualde beſtialiter uiuit. Regem non habet. Tam uiri quàm fœminæ nudi incedunt, nulla corporis parte tecta. Habent nemora plena arboribus ſandalorum rubeorum, nucum Indicarum & gariophyllorum. Habet quoque copiam bircorum & diuerſorum aromatum.

De inſula Angania. Cap. XXI.

INSVLA Angania magna eſt, & incolæ eius beſtialiter uiuentes crudeliſſimi ſunt & ſylueſtres. Idola colunt: riſo, lacte & carnibus uiuunt. Carnem quoque humanam non abominantur. Sunt homines deformes: nam habent caput quaſi caninum, & dentes atq; oculos canibus ſimiles. Eſt in ea inſula omniũ aromatum mira copia. Sunt etiam ibi uarii & diuerſi arborum fructus.

De inſula magna Seilam. Cap. XXII.

A' MEMORATA inſula uerſus Garbinum, mille numerantur miliaria ad inſulam Seilam, quæ una putatur de melioribus mundi inſulis, habens in gyro miliaria duo milia & quadraginta. Fuit tamen aliquando maior: nam ut fama in illis partibus eſt, comprehendit olim in circuitu tria milia & ſexcẽta miliaria: ſed uento impetuoſo ab Aquilone multis annis irruente, mare tam impor tune illiſit ad littora, ut etiam temporis ſucceſſu montes ruerent in mare, & plu rima terra indies ab eo abſorberetur. Habet inſula ditiſſimum regem, qui nulli tributarius eſt. Incolæ idololatræ ſunt, & omnes nudi incedunt, niſi quòd obſcœna loca panno quodam operiunt. Nullum habent bladum præter riſum, de quo uiuunt & de lacte. Habent copiam ſeminum ſoſimæ, de quibus oleum faciunt. Potum ex arboribus eliciũt iuxta modum paulo ſuperius expreſſum. Mittit hæc inſula multos lapides pretioſos, præſertim rubinos, ſapphiros, topaſios, amethyſtos, & alios nobiles lapides. Habet rex inſulæ rubinum, quo pretioſior in orbe non putatur eſſe. Nam habet longitudinem unius palmi, & craſſitudinem trium digitorum. Rutilat ut ignis ardens, omni carẽs macula. Obtulit magnus Cham inſignem ciuitatem quandam illi regi pro hoc lapide: uerum recuſauit rex, ſaltem eo nomine, quod à prædeceſſoribus ſuis illum habuerit. Homines huius inſulæ bello non ſunt aſſueti: ſed cum belligerandum eſt, conducunt ſtipendiarios, præſertim Saracenos.

De regno Maabar, quod est in India maiori. Cap. XXIII.

VLTRA insulam Seilam spatio sexaginta miliarium, est prouincia Maabar, quæ & India maior appellatur, terra continẽs, non insula. Sunt in ea quinque reges, & est ditissima. In primo eius regno nomine Var, regnat Senderba, inueniuntúrque ibi margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentem & insulam quandam sinus maris fermè uadosus, quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decem passuum, in quibusdam trium, & duorũ, ubi leguntur margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores, adducentes multas naues, magnas & paruas, & conducunt homines qui in profundum maris se demittant, piscentúrque marinas conchas, ex quibus uniones colligantur. Porrò piscatores illi, quando aquam amplius ferre nequeunt enatant, & rursus se præcipites dant in mare, quod per diem multis replicant uicibus. Sunt etiam in sinu illo grandes pisces, qui homines facile occiderent, nisi huic periculo succurreretur in hunc modum, Conducuntur à negotiatoribus Magi quidam, qui Abraiamim dicuntur, & hi incantationibus suis & diabolica arte coniurant pisces illos, ut neminem lædere possint. Nocte uero quando à negotiatoribus margaritarũ piscatio intermittitur, relaxãt Magi coniurationem suam, ne fures nocte sine periculo sese in mare demittant & sustollant conchas cum margaritis. Porrò præter incantatores Abraiamim, nemo est qui illius coniurationis sciat uerba. Et fit hæc unionũ piscatio non per totum annũ, sed duntaxat per Aprilem & Maium: uerum in tantillo tempore colligitur immensa margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem, Magis uero tribuunt uigesimam partem, & piscatoribus quoque commodam præbent mercedem. Cæterum à medio Maii margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco, sed in alio quodam qui trecentis miliaribus ab isto distat, & ibi colliguntur per Septembrẽ & Octobrem. Incedunt incolæ huius prouinciæ semper nudi, nisi quòd panniculo uerenda contegunt. Rex quoque ipse ut alii nudus incedit, deferens in collo torquem auream, sapphiris, smaragdis, rubinis, & aliis pretiosis lapidibus oneratam. Pendet quoque in collo eius chorda quædam serica, cui innectuntur centũ & quatuor pretiosi lapides, margaritæ scilicet grandiusculæ, quæ eum admoneãt centum & quatuor orationum, quas quotidie in honorem deorum suorum mane & uesperi obmurmurat. Gestat quoq; in utroque brachio & utroque crure tres aureos circulos, quibus pretiosi inclusi sunt lapides. Ornantur denique digiti manuum & pedum eius lapillis quibusdam pretiosissimis, auro etiam inclusis. Habet circiter quingentas uxores, & iam nouissime uni ex fratribus suis abstulit uxorem, fratre iniuriam dissimulante.

De regno Var, & uariis erroribus incolarum eius. Cap. XXIIII.

SVNT habitatores regni Var omnes idololatræ, multíque eorum adorant bouem, ut rem sanctam, nec ullum occidunt. Cum autem bos aliquis moritur, perungunt domos suas adipe eius. Sunt tamen quidam inter eos, qui licet boues non occidant, tamen ab aliis occisos comedant. Aiunt in hac prouincia diuũ occisum Thomam apostolum, corpúsque illius adhuc in quadam conseruari ecclesia. Sunt in ea prouincia multi Magi, auguriis & diuinationibus uacãtes. Sunt etiam ibi multa monasteria, in quibus idola coluntur: & his aliqui consecrant

filias

filias ſuas, quas tamen domi conſeruãt, niſi quando idolorum ſacerdotes uolunt ſua ſacra facere, tunc uocant puellas conſecratas, & cum illis in conſpectu idolorum choreas ducunt, atq; magnos & inconditos reboant cantus. Portant etiam hæ puellæ cibos ſecum quos in menſa ante idolum ponunt, & interim quo cantant & tripudiant, putant deos comedere de appoſito cibo, & præſertim ius carnium profundunt illis, quo potiſſimum delectari ab illis putantur. His ceremoniis peractis, puellæ domum redeunt. Seruiũt autem idolis in hunc modum, donec maritatæ fuerint. Seruatur etiam in hac regione hæc conſuetudo, ut quando rex mortuus ad comburendum ducitur, multi ex militibus eius qui cum eo uiui uerſati ſunt, ſponte ad cadauer eius in ignem ſe coniiciunt, putantes in alia uita ſe ab eo nunquam diſſociandos. Idem faciunt uxores cum mariti eorum defuncti comburuntur, ſperantes ſe uxores illorum futuras in alia uita. Et quæ id non faciunt, nullius penſi apud illos homines habentur. Eſt etiã alia deteſtabilis conſuetudo in hac regione, ut cum quis commerente iniquitate ſua, publico iudicio condemnari debet, is pro magna gratia ducit, ſi impetret à rege ut ad honorem alicuius idoli ſeipſum iugulet. Nam ubi id ſibi à rege conceſſum fuerit, congregantur ad eum omnes conſanguinei eius, & ad collum eius decem aut duodecim acutos ponunt cultellos, ipſumque in cathedra collocatum circunducunt per ciuitatem, alta uoce clamantes, Iſte homo pro illius aut illius dei honore ſeipſum occiſurus eſt. Et cum ad locum ubi malefactores puniuntur peruentum fuerit, arripiens manu ſua unum è cultellis, alta uoce exclamat, Ego meipſum occido pro illius dei honore: quo dicto, uulnus ſibiipſi infligit: & accipiens aliud ferrũ, confodit ſe etiam cum illo. Et tot quidem uulneribus conſauciat corpus ſuum, donec tandem moriatur, pro quolibet uulnere aliud & aliud ſumendo ferrum. Conſanguinei uero eius, corpus illius cum magna lætitia comburũt. Sunt etiam huius regionis homines tam immundi, ut nullam luxuriæ ſpeciem putent eſſe peccatum.

De multis & uariis conſuetudinibus regni Var. Cap. XXV.

EST CONSVETVDO in hac terra, ut tam rex quàm cæteri homines in terra ſedere ſoleant. Et cum ob hoc ab aliis redarguuntur, reſpondere ſolent, De terra nati ſumus, & in terram conuertendi, ideo terram honorare uolumus. Non ſunt aſſueti ad arma: & quando ad bella procedunt, non induuntur ueſtibus & armamentis, ſed ferunt ſecum ſcuta & lanceas. Nullum occidunt animal, ſed quando uolunt comedere carnes, ſatagunt ut per homines alterius nationis animalia mactentur. Tam uiri quàm mulieres corpora ſua bis in die lauant. Et ſiquis id intermitteret, pro hæretico iudicaretur. Homicidia & furta diſtricte iudicant. Vini uſus apud eos interdictus eſt. Et ſiquis uinum bibiſſe deprehenſus fuerit, pro infami habetur, nec poteſt in iudicio teſtimonium dicere. Similiter hi in iudicio pro teſtimonio ferendo repelluntur, qui in mari nauibus ſe committere auſi fuerint: nam aiunt homines illos deſperati eſſe animi.

De aliis quibuſdam conditionibus huius terræ. Cap. XXVI.

NON PRODVCVNTVR in hoc regno equi, ſed rex Var aliíq; quatuor reges prouinciæ Maabar annuatim ingentem uim pecuniæ expendunt pro equis. Nam emunt ſingulis annis circiter decem milia equorum, qui ex re-

gionibus Curmos, Chiſi, Durfar, Ser & Eden à negotiatoribus adducuntur, unde maximum habent emolumentum. Emuntur autem ſingulis annis alii & alii equi, quia equi in ea regione diu uiuere non poſſunt: nec cuſtodes eorum ſciunt qualiter illis ægrotantibus mederi debeant. Et ſiquando equæ apud eos pariant, habet fœtus aut retortos pedes, aut alium defectum, ut ad equitandum idoneus eſſe non poſſit. Non creſcit ullum bladum in hac prouincia præter riſum, unde equis conueniens pabulum dari non poteſt, niſi quòd carnes coctæ cum riſo illis edendæ proponuntur. Eſt in hac terra maximus calor, ideo incolæ eius nudi incedunt. Nec pluuia ibi deſcendit, niſi in Iunio, Iulio & Auguſto. Et ſi in his mensibus non plueret, unde aer refrigerari ſolet, nemo mortalium illic uiuere poſſet ob intenſiſſimum calorem. Habet regio multiplices & uarii generis aues, quæ in partibus noſtris minime inueniuntur.

De ciuitate in qua corpus diui Thomæ apoſtoli ſepultum eſt. Cap. XXVII.

IN PROVINCIA Maabar, quæ eſt India maior, ſeruatur corpus beati Thomæ apoſtoli, qui in illa prouincia pro Chriſto paſſus eſt. Quieſcit autem corpus eius in ciuitate quadam parua, ubi multi ſunt Chriſtiani & Saraceni, debito honore ſancti uenerantes corpus. Pauci uero illuc contendunt mercatores, cum merces ferè nullæ ad eum perueniant locum. Incolæ regionis illius dicunt apoſtolum prophetam magnum fuiſſe, uocántque eum Auariiam, hoc eſt ſanctum uirum. Et Chriſtiani à longe uenientes, & ſancti corpus uiſitantes, aſportant ſecum de terra illa in qua uir ſanctus occiſus dicitur, & de ea in potum miſſa faciunt infirmos bibere, & credunt illos hinc melius habere, atque à diuerſis liberari infirmitatibus. Aiunt anno domini M CCLXXXVII, tale apud eius tumbam factum miraculum, Cum princeps terræ illius meſſem riſi haberet multam, & locus illi ſufficiens non eſſet ad recondendum riſum, uſurpauit ſibi domos & eccleſiam diui Thomæ, & in eas inuitis cuſtodibus repoſuit riſum. Factum autem eſt ut paruo poſt tempore nocte quadam ſanctus illi appareret, & manu fuſcinulam ferream tenens, & ad guttur eius applicans, minaretur illi exitium: dicens, Niſi domos meas quas temere occupaſti, citius euacuaueris, mala peribis morte. Et ille euigilans, ſtatim ut edoctus fuerat, eccleſiam apoſtoli euacuauit. De qua uiſione Chriſtiani lætificati, deo & ſancto ſuo gratias egerunt.

De idololatria paganorum illius regni. Cap. XXVIII.

OMNES habitatores prouinciæ Maabar tam uiri quàm mulieres nigri ſunt, ſed arte quadam nigredinem illam corporibus illinunt, putantes eximiam nigredinem illis decori eſſe. Vngunt enim paruulos ter in hebdomada oleo de ſeſima expreſſo, & ex hoc fiunt nigerrimi. Et quo quis nigrior inter eos fuerit, hoc pulchrior æſtimatur. Idololatræ etiam qui inter eos ſunt, deorum ſuorum imagines nigerrimas faciunt, dicentes deos nigros eſſe, & omnes ſanctos. Dæmonem uero album pingunt, aſſerentes dæmones candidi eſſe coloris. Et cum hi qui boues adorant, ad bella procedunt, deferũt ſecum pilos bouis ſylueſtris, eóſq; ligant ad crines equorum ſuorum quibus inſident: pedites uero ad ſcuta & crines ſuos pilos illos ligant, credentes ſe in bello tutos eſſe ab omni periculo, nam bouem ſylueſtrem magnæ ſanctitatis eſſe affirmant.

De regno

De regno Murfili, in quo adamantes inueniuntur. Cap. XXIX.

VLTRA regnum Maabar per mille miliaria eſt regnum Murfili, quod nemini eſt tributarium. Habitatores eius lacte, carnibus & riſo ueſcuntur, atque idola colunt. In quibuſdam huius regni montibus inueniuntur adamãtes. Nam cum pluit egrediũtur homines ad riuos aquarum, qui de montibus deſcendunt, & in arena multos legunt adamantes. AEſtatis quoq; tempore aſcendunt montes cum magna difficultate propter feruentem calorem undique æſtuantem, periculo etiam magno ſeſe exponentes, propter magnos ſerpentes qui ibi in maxima uerſantur multitudine, & quærunt in uallibus montium atque aliis decliuis & retruſis locis adamantes, & quidem fit, ut illos nonnunquam in magna reperiant copia, idque in hunc modum, Morantur in montibus illis aquilæ albæ, quæ memoratis ueſcuntur ſerpentibus: & homines qui per montes diſcurrunt, & ſæpe ob prærupta ſaxa & præcipitia montium ad conualles peruenire non poſſunt, proiiciunt in illas fruſta recentium carnium uidentibus aquilis, & hæc deinde ab aquilis ſublata, nonnullos habent adhærentes adamantes, quos homines hoc ingenio uenantur, Aduertunt quò auis ſublatam portet carnis portionẽ, & accurrentes abigunt aquilam, & lapillos carni adhærentes colligunt. Quòd ſi aquilæ in ualle proiectam comederint carnem, aduertunt lapidum ſcrutatores locum ubi aquila noctu dormit, & egeſta ſtercora diſcutientes eliciunt adamantes, ſiquos cum carne deuorauit, Reges & nobiles harum regionum emunt pulchriores adamantes pro ſe, reliquos ſinunt in orbem per mercatores diſpergi. Abundat prouincia ipſa uictualibus, & præſertim tanti ſunt in ea arietes, ut maiores in mundo non inueniantur.

De regno Lae. Cap. XXX.

RECEDENDO à prouincia Maabar occidentem uerſus, occurrit prouincia Lae, in qua habitant Abraiamim, qui ſupra modum horrent mendaciũ: non ducunt niſi unam uxorem: raptum & furtum execrantur: uino & carnibus non utuntur, nullúmq; occidunt animal. Idololatræ ſunt, & auguria ſectantur. Quando quippiam emere uolunt, umbram ſuam prius in ſole conſiderant, & tunc iuxta errorem ſuum mercatum abſoluunt. Cibo modico utuntur, & magnas faciunt abſtinentias. Vtuntur in cibo herba quadam, quæ plurimum digeſtionem iuuat. Nunquam per phlebotomiam ſanguinem minuunt. Sunt inter eos idololatræ quidam, qui pro honore idolorum ſuorum religioſiſſime uiuunt. Nudi incedunt, nullam corporis tegentes partem, dicentes ſe minime erubeſcere, quòd ſine peccato ſint. Boues adorant, & cum magna reuerentia perungunt ſe unguento, quod de oſſibus bouinis contritis faciũt. Scutellis dum comedunt non utuntur, ſed cibos ſuper arida ponunt folia, decerpta ab arboribus quæ poma paradyſi proferunt, aut ſuper alia folia arida. Super folia recentia non comedunt, nec uirides herbas aut fructus comedunt: nam dicunt iſta omnia cum uirent uiuere & animam habere, ideo nolunt ea occidere, ne ſcilicet grande committant peccatum, ſi ullam creaturam priuarent uita ſua. Super nudam terrã dormiunt, & cadauera defunctorum comburunt.

De regno Coilum. Cap. XXXI.

DVM DISCEDITVR à regno Maabar, ad aliam mundi plagam

per miliaria quingenta, occurrit regnum Coilum, in quo ſunt Chriſtiani multi & Iudæi atque pagani. Rex eius nulli tributa pendit. Eſt quoque in ea regione lingua propria: & creſcit ibi piper in magna copia. Nam nemora & campeſtria arbuſtis eius plena ſunt. Colligitur uero in Maio, Iunio & Iulio. Creſcit etiam ibi herba quædam, unde fit color quo tinctores utuntur, uulgo Eudici dictus: quæ primum in uaſis aqua repletis humectatur, & deinde in ſole torrefacta, in minutas diuiditur partes, qualis ad nos deferri ſolet. Sunt in illa regione tanti calores, ut moleſtiſſimum ſit illic uiuere. Flumina etiam adeo caleſcunt, ut ouum ad aquam eorum poſitum, citra magnam moram decoqui poſſit. Fiunt mercimonia multa in hac regione, propter ingens lucrū quod negotiatores hinc conſequuntur. Inueniuntur quoque ibi animalia multa, cunctis aliarum regionum animalibus diſſimilia. Nam inueniuntur illic leones nigri, pſitaci ſeu papagalli albi cum pedibus & roſtris rubeis, & gallinæ noſtris omnino diſſimiles. Hanc diuerſitatem putant accidere propter nimium calorem, qui ibi exiſtit. Frumentum nullum ibi præter riſum creſcit. Potum loco uini faciunt ex ſaccaro. Habent plurimos aſtrologos & medicos. Nudi omnes incedunt, uiri & mulieres, obſcœnis locis pāniculo opertis. Vacant ſupra modum rebus uenereis. Aduſtione ſolaris caloris nigri fiunt & deformes, ſed quod illis elegans eſſe uidetur. Ducunt conſanguineas in tertio gradu uxores, ſimiliter nouercam defuncto patre, & ianitricem fratre defuncto: quod etiam per totam Indiam obſeruatur.

De prouincia Comari. Cap. XXXII.

COMARI regio eſt in India, ubi polus Arcticus uideri poteſt: ab inſula uero Iaua uſque ad regionem iſtam uideri non poteſt: cum omnes intermediæ regiones ultra æquinoctialem ſint circulum. Eſt regio iſta ualde ſylueſtris, habétque animalia multa & diſſimilia animalibus aliarum regionum, præſertim ſimias hominis effigiem exprimentes. Diſcurrunt quoque illic leones & leopardi in magna copia.

De regno Eli. Cap. XXXIII.

EVNDO à prouincia Comari uerſus plagam occidentalem per trecenta miliaria, peruenitur ad regnum Eli, quod proprium habet regem & propriam linguam. Incolæ eius idola colunt. Rex ditiſſimus eſt, habétq; theſauros multos, ſed non eſt potens in populo: licet regio ipſa natura munita ſit. Eſt in ea magna copia piperis, zinziberis & aliorum nobilium aromatū. Siquando nauis aliqua onerata præter rectorum eius intentionem ad illam prouinciam appulerit, puta tempeſtate aut alia neceſſitate id cogente, habitatores eius rapiunt quicquid in naui inuenerint, gubernatoribúſque eius aiunt, Inſtituebatis ad aliam diuertere prouinciam cum mercibus ueſtris, ſed deus noſter & fortuna uos ad nos direxit, & idcirco accipimus quod deus & fortuna nobis miſerunt. Sunt in hac regione multi leones & feræ agreſtes.

De regno Melibar. Cap. XXXIIII.

POST regnum Eli peruenitur ad regnum Melibar, quod in India maiori eſt ad occidentalem plagam, & habet regem proprium nulli tributarium, atque linguam propriam. Incolæ eius idola colunt. Inueniuntur in hoc regno ſicut & in regno Gozurath illi propinquò piratæ multi, qui ſingulis annis cum centum

nauibus

nauibus uagantur in mari,& capiunt tranſeuntes mercatores, atque bona eorũ prædantur. Ducunt ſecum uxores & filios,& tota æſtate uerſantur iu mari,præcludentes mercatoribus ſemitam,ut non facile euadere poſſint laqueos eorum. Nam cum uiginti nauibus occupant in tranſuerſum centum miliarium ſpatiũ, quinque miliarium ſpatio uni aſſignato naui. Et cum uident aduentare nauẽ aliquam mercatorum bonis oneratam,ſignum faciunt cum fumo, proximiori id indicantes naui,& hæc rurſum naui tertiæ ſibi collaterali id ſignificat, unde fit ut ferè in momento temporis omnium nauium gubernatores ſciãt adeſſe nauim quam diripiant. Concurrunt igitur tot naues quot neceſſariæ ſunt ad prædandum nauem aduentitiam,& hominibus quidem captis nihilmali inferunt, ſed exponunt eos in littus maris,& rogant eos,ut eant & alias adducãt merces, tranſeántque per terminos eorum. Eſt in hac regione mira abundantia piperis, zinziberis,& Indicarum nucum.

De regno Gozurath. Cap. XXXV.

EST REGNO Melibar uicinum aliud regnum,quod Gozurath uocatur,habétque regem & idioma proprium. Et eſt hoc regnum in India minori ad plagam occidentalem. Apparet in hoc regno polus Arcticus ſuper Horizontem,ſed brachiorum altitudine,hoc eſt,ſeptem uel octo gradibus cœleſtibus. Sunt in hoc regno plurimi piratæ,qui cum mercatores ceperint,cogunt eos bibere tamarendos cum aqua maris,& ilico fluxum patiũtur uentris. Quod ideo faciunt,quia mercatores quando à longe uident aduentare piratas,ſolent deglutire margaritas & lapides pretioſiores,ne illis per piratas eripiantur: ſed illi horum aſtutiam non ignorantes, cogunt eos ilico egerere glutitos lapides. Eſt in hac regione copia endici,piperis,& zinziberis. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bombyx in magna colligitur copia. Hæc arbor creſcit ſex paſſibus in altum, & fructũ producit per uiginti annos,deinde ad nihilum ualet ultra. Paratur etiã in hoc regno corium quoddam nobiliſſimum,& quo uix melius inueniri poteſt.

De regnis Tana,Cambaeth & aliis quibuſdam. Cap. XXXVI

A PRAEDICTO regno itur per mare ad regna Tana, Cambaeth, Semenath,& Reſmacoram,ad occidentalẽ ſcilicet ſita plagam, in quibus mercimonia multa fiunt. Vnumquodque autem illorum regnorum habet regem & idioma proprium. De his ſcribere multa non prævaleo, quia ſunt in India maiori,quam intactam ferè relinquam,niſi ubi maris littus contingit.

De duabus inſulis,in quibus uiri & mulieres ſeparatim habitant. Cap. XXXVII.

VLTRA regnum Reſmacoram per quingenta miliaria uerſus meridiem in alto mari ſunt duæ inſulæ triginta miliaribus à ſeinuicem diſtantes,in quarum una morantur uiri ſine mulieribus,uocatúrque inſula maſculina: & in alia fœminæ ſine uiris,& hæc quoque uocatur inſula fœminina. Sunt autem Chriſtiani,& habent inter ſe matrimonia. Mulieres nunquam ueniunt ad inſulam uirorum,ſed uiri uiſitant mulieres,morantúrque cum illis tribus continuis menſibus,unuſquiſque ſcilicet cum uxore ſua in domo propria. Poſt hæc reuertuntur ad inſulam ſuam ubi per reſiduum anni tempus manent. Et retinent mu-

lieres filios maſculos ſecum uſque ad decimumquartum annum, poſtea mittũt eos ad patres. Mulieres aliud nihil agunt, niſi quod curam habent filiorum, & fructus quoſdam legunt. Viri uero laborant & curam habent quomodo uxores & filios nutriant. Vacant piſcationibus, & infinitos capiunt piſces, quos recẽtes & deſiccatos uendunt negotiatoribus, & hinc multum habent lucri. Veſcuntur lacte, carnibus, piſcibus & riſo. Abundat mare illud cetis & magnis piſcibus. Viri regem non habent, ſed epiſcopum ſuum dominum agnoſcunt, ſubiecti archiepiſcopo de Scoira.

De inſula Scoira. Cap. XXXVIII.

PROCEDENDO ulterius uerſus meridiem per quingenta miliaria, occurrit alia inſula Scoira nomine, cuius incolæ Chriſtiani ſunt, & habent archiepiſcopum. Exercentur in ea inſula multa mercimonia, nam abundat bombyce & piſcibus. Præter riſum aliud non habent frumentum. Omnes nudi incedunt, & uiuunt lacte, carnibus & piſcibus. Deferuntur à piratis multa bona ad hãc inſulã, quæ rapta illic uendunt. Illi autem ſcientes non Chriſtianis, ſed Saracenis & idololatris illa ablata, libenter ea emunt. Sunt in hac inſula inter Chriſtianos multi incantatores, qui pro libito ſuo naues in mari reuocare poſſunt ut uolunt: etiam ſi proſpero nauis uehatur uento, illi arte ſua diabolica poſſunt contrarium excitare uentum, qui nauem etiam inuitam reducat.

De magna inſula Madaigaſcar. Cap. XXXIX.

RECEDENDO ab inſula Scoira, & uerſus meridiem per mille nauigando miliaria, peruenitur ad Madaigaſcar, quæ inter maiores & ditiores mundi computatur inſulas. Continere dicitur in gyro quatuor milia miliarium. Habitatores eius Mahumetani ſunt, nullum habentes regem, ſed quatuor ſenioribus per totam inſulam parent. Producit hæc inſula plurimos elephantos, ut nulla in orbe ſit regio quæ plures illa habeat. Eſt in ea ſicut & in alia inſula quæ Cuzibet uocatur, magna eboris nundinatio. Nam in toto orbe nõ putatur maior eſſe elephantinorum dentium copia, quàm in his duabus inſulis. Non comeduntur in hac inſula aliæ quàm camelorum carnes, cum illæ ſaniores incolis ſint. Eſt autem illorum animalium maxima & penè infinita multitudo in hac inſula. Sunt præterea in hac inſula multa nemora ſandalorum rubeorum, quorum gratia multæ ibi fiunt mercantiæ. In mari uero cete grandia capiũtur, ex quibus ambrum colligitur. Sunt ibi leones, leopardi, cerui, damulæ, & capreæ multæ, aliarúmque beſtiarum & auium multiplex uenatio. Inueniuntur deniq; ibi uariæ ſpecies auium, quæ in terris noſtris nunquã uiſæ ſunt. Confluunt paſſim ad hanc inſulam multi mercatores, facilliméq; illuc nauigare poſſunt propter maris fluxum: nam à prouincia Maabar uenitur in uiginti diebus ad hãc inſulam Madaigaſcar, iuuante nauem fluxu maris: ſed difficillime reuerti poſſunt, cum uix in tribus menſibus aduerſum fluxum ſuperare poſſint. Nam tota ui mare in meridiem fertur.

De maxima aue Ruc. Cap. XL.

SVNT ET aliæ inſulæ ultra Madaigacar uerſus meridiem, ſed quæ difficillime adiri poſſunt, propter uelociſſimum maris curſum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis ſpecies auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem habens

habens effigiem, ſed immenſæ eſt magnitudinis. Aiunt qui illas uiderunt aues, pleráſque alarum pennas in longitudine continere duodecim paſſus, ſpiſſitudinem uero eius proportionem tenere longitudinis: & totum auis corpus pennis in proportione reſpondere: auis uero ipſa tantæ fortitudinis, ut ſola ſine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in ſublime ſuſtollat, atque rurſum ad terram cadere ſinat, quo carnibus eius ueſci poſſit. Ego Marcus cum primum hæc de illa aue audiſſem, putabam eſſe gryphonem, qui inter quadrupedia dicitur eſſe pennatus, leoni ex omni parte ſimilis, niſi quòd faciem habet aquilæ ſimilem: ſed hi qui aues illas uiderant, conſtanter aſſerebant, nihil illis commune eſſe cũ ulla beſtia, & quòd duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuntium quendam, qui in inſulis illis tamdiu captus tenebatur, donec incolis earum ſatis factum eſſet: & hic poſtliminio domum reuertens mira retulit de conditione illarum regionum, & de uariis animalium ſpeciebus quæ in illis inueniuntur.

De inſula Zanzibar. Cap. XLI.

INVENITVR etiam illic alia quædam inſula, quæ in gyro continet duo milia miliarium, habens regem proprium & linguam ſingularem. Incolæ uero eius idola colunt. Sunt homines illi corpore groſſo, ſed breui. Et ſi ſtaturæ longitudo corpulentiæ reſponderet, gigantes uideri poſſent. Sunt fortiſſimi, ut etiam unus tantum ferre poſſet onus, quantum alii uix quatuor. Comedit etiã unus tantũ cibum, qui quinque noſtratibus ſufficere poſſet. Sunt omnes nigri, & nudi incedunt, uerenda duntaxat tegentes. Capillorum tam denſam habent criſpitudinẽ, ut cum aqua deliniti uix extendi in longum queant. os eſt illis magnum, & nares ſurſum patentes. Aures quoque habent grandes, & oculos horribiles. Mulieres etiam ob oculos prominentes, os magnum, & nares groſſas admodum deformes ſunt. Viuunt lacte, carnibus, riſo & dactylis. Carent uino, ſed conficiunt potum optimum ex riſo, ſaccaro, & aliis ſpeciebus. Veniũt illuc multi mercatores propter ebur & ambrum. Nam ſunt ibi plurimi elephanti & cete grandia. Viri huius inſulæ fortes & bellicoſi ſunt. Et licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis ad bella procedunt, extruentes caſtella lignea ſuper elephantos, quæ tanta ſunt ut quindecim uel uiginti uiri muniti ex uno pugnent portatili caſtro. Pugnant autem cum lanceis, gladiis & lapidibus: & ſunt huiuſmodi caſtra aſſeribus cooperta. Porrò quando ad bellum procedere uolunt, exhibent potum elephantis, quem ipſi pro uino in terra bibunt, quo audaciores ſint in bello. Abundat iſta inſula leonibus, leopardis, & aliis uariis beſtiis ſylueſtribus, quæ in aliis regionibus non inueniuntur. Habet præterea ſpeciem animalis quod graffa uocatur, habens collũ longiſſimum, paſſuum ſcilicet triũ, cuius anteriora crura multo longiora ſunt poſterioribus. Caput eius eſt paruum & color uarius, albus ſcilicet & rubeus cum roſeis punctis per corpus diſperſis. Eſt autem animal manſuetum, neminem lædens.

De multitudine inſularum Indiæ. Cap. XLII.

SVNT præter memoratas inſulas etiam plurimæ aliæ inſulæ in partibus Indiæ, prioribus quidem ut principalioribus ſubiectæ: quarũ numerus ob multitudinem earũ certo haberi nequit. Et quidem ſi nautis credimus & his qui diu

ſulcauerunt maria, eſt numerus earum duodecim milia & ſeptingentæ, computando tam habitatas quàm non habitatas.

De prouincia Abaſiæ. Cap. XLIII.

DESCRIPSIMVS hactenus obiter inſulas & regiones Indiæ utriuſque, maioris ſcilicet & minoris: maior incipit à prouincia Maabar, & terminatur ad regnum Reſcomoran: minor uero incipit à regno Ciamba, & terminatur ad regnum Murſili. Nunc breuiter attingemus Indiam intermediam, quæ proprie Abaſia appellatur. Igitur Abaſia eſt regio maxima in ſeptem diuiſa regna, quibus ſingulis ſinguli præſunt reges. Et hi omnes ſunt Chriſtiani, præter tres Saracenos. Chriſtiani crucem auream in frõte geſtant, quod eis in baptiſmo imprimitur. Saraceni uero habent ſignum à fronte uſque ad medium naſi Sunt etiam illic multi Iudæi, qui ignito ferro in utraque maxilla ſignati ſunt. Contingit hanc regionem alia quædam prouincia, Aden dicta, in qua beatus Thomas Chriſti fidem docuiſſe dicitur, & multos ad eandam cõuertiſſe. Poſtea tranſtulit ſe ad regnum Maabar, in quo pro Chriſto mortem obiit.

De quodam epiſcopo Chriſtiano uiolenter à Sultano circunciſo. Cap. XLIIII.

ANNO à Chriſto nato M CCLXXVIII rex unus & qui principalior erat in regnis Abaſiæ, deuotione motus uoluit Ieroſolymam uiſitare, atque ſepulchrum domini. Et cum id conſiliariis atque aulicis ſuis indicaſſet, illi omnino diſſuadent propoſitum arripere iter, ſcientes plurima in itinere eſſe diſcrimina, præſertim cum illi per multas Saracenorum terras ambulandum eſſet: ſed ut epiſcopum aliquem ſui loco mitteret conſulunt, qui adeundo terram ſanctam munus perferret in Ieruſalem. Acquieſcit rex ſano conſilio, mittítque epiſcopũ cum regia oblatione. Veniens autem epiſcopus in regionem Aden, quam Saraceni inhabitabant, & Chriſtianos implacabili perſequebantur odio, comprehenſus à Saracenis, ad regem Aden ducitur. Rex uero cum ex eo didiciſſet quòd nuntius eſſet regis Abaſiæ, miſſus ad terram ſanctam, minis nititur cogere hominẽ, ut abnegato Chriſti nomine, Mahumeti ſuſcipiat legem. Epiſcopus uero conſtanti animo in Chriſti perſeuerans fide, reſpondet ſe potius mortem ſubiturum, quàm deſerto Chriſto, Mahumeto nomen dare. Tunc Sultanus ille iubet epiſcopum in iniuriam Chriſti & deſpectum regis Abaſiæ circuncidi, & circunciſum iterũ mittit ad regẽ Abaſiæ. Quo cognito rex Abaſiæ, uolens Chriſti ulciſci iniuriam, coacto in unum magno exercitu cum peditibus, equitibus & elephantis caſtella geſtantibus, mouet expeditionem contra regem Aden. At Sultanus conuocatis aliis duobus regibus, cum ualido exercitu properat in occurſum regis Abaſiæ, commiſſóque prælio, plurimi de exercitu Aden interficiuntur, & euadit rex Abaſiæ uictor. Et intrans cum exercitu ſuo in interiora regni Aden, cœpit deuaſtare regionem, & occidere Saracenos, qui conglobati illi reſiſtere conabantur, ſed incaſſum, manſítque per integrum menſem in regno illo, & illatis plurimis damnis, uictor cum magno honore domum rediit, gaudens impii Sultani ultam perfidiam.

Quàm

Quàm diuerſæ beſtiæ inueniantur in prouincia Abaſiæ. Cap. XLV

VIVVNT habitatores Abaſiæ carne, lacte & riſo: oleo uero utuntur de ſoſima facto. Habet regio ipſa multas ciuitates & oppida, in quibus plurimæ fiunt negotiationes. Inuenitur ibi buchiranus optimus, & bombicini panni in magna copia. Habent quoque Abaſini plurimos elephantos, ſed qui ibi non naſcuntur, uerum ab aliis regionibus & inſulis importantur. Giraffæ autem, leones, leopardi, onagri, & diuerſæ auium ſpecies quæ alibi non uiſuntur, in magna ibi naſcuntur abundantia. Habet præterea regio illa gallinas pulcherrimas, & ſtruthiones grandes, aſinis haud minores, aliarúmq; beſtiarum & auium multiplicem uenationem. Habet pſitacos & epimachos pulcherrimos, habet denique cattos diuerſarũ ſpecierum, quorum aliqui humanam in facie exprimunt effigiẽ

De prouincia Aden. Cap. XLVI.

HABET prouincia Aden regem proprium, quem Sultanum uocant, habens ſub ſe Saracenos, qui ſupra modum exoſos habent Chriſtianos. Habet autem regio ipſa multas ciuitates & caſtra, & præſertim habet portum optimum, ad quem ex India plurimæ appellunt naues aromata deferentes. Et negotiatores quidem Alexandrini illic ementes aromata, ponunt ea in naues paruas, atq; ſeptem diebus per flumen quoddam ducentes, poſtea humeris camelorum imponunt, & triginta dierum itinere per terram uſque ad fluuium AEgypti deportant, & rurſus in naues exonerantes, tandem uſque ad Alexandriã perducũt. Nec poteſt cõpendioſior haberi uia ab oriẽtis partibus uſq; Alexãdriam. Negotiatores uero illi ducunt ſecum plurimos equos, quando nundinandi gratia in Indiam concedunt. Exigit autem rex Aden ab illis mercatoribus qui per regionem ſuam aromata & alias merces ducunt, uectigal maximum, unde plurimũ diteſcit. Cum Sultanus Babyloniæ obſideret ciuitatem Aconenſem, & eam expugnaret, anno ſcilicet domini MCC, miſit Sultanus Aden in auxilium eius triginta milia equitum, & quadraginta milia camelorum, non quòd uſq; adeo illius cuperet augeri felicitatem, ſed quòd omnes maluit extinctos Chriſtianos. A portu Aden eundo uerſus Septentrionem ſita eſt ciuitas Eſcier, quadraginta diſtans miliaribus ab illo portu, & habet ſub ſe multas alias ciuitates & caſtra, ſed quæ omnia ſunt de dominio regis Aden. Eſt quoque iuxta hanc ciuitatem optimus portus, à quo innumeri equi ducuntur in Indiam. Abundat hæc regio thure albo atque optimo, quod de paruis arboribus, abietibus tamen ſimilibus, ſtillat. Incolæ crebris inciſionibus perforãt harum arborum cortices, ut thus extrahant, tametſi calor quoque, qui ibi maximus eſt, plurimum eliciat liquoris. Habet quoque regio ipſa palmas cum dactylis: ſed præter modicum riſum nullum producit frumentum, uerum aliunde importandum eſt. Abundat autem piſcibus optimis, præſertim tunnis, qui ibi optimi habentur. Vinum non habent, ſed ex dactylis, riſo & ſaccaro optimum faciunt potum. Verueces qui in hac regione inueniuntur ſunt ſtatura parui, auribus omnino carentes, ſed loco earum cornua parua habent. Equi, boues, cameli atque oues ueſcuntur piſcibus, qui quotidianus illorum ſunt cibus, cum illic ob immenſum calorẽ herbæ & frumenta ex terra haberi non poſſint. Fit autem tribus anni menſibus piſcium captura, ſcilicet Martio, Aprili & Maio, tantúſq; illorum capitur nume-

rus,ut non facile explicari poſſit. Hos piſces ſiccant & ſeruant, atque per totum annum animalibus edendos pabuli loco proponunt. Veſcuntur autem animalia libentius deſiccatis piſcibus quàm recentibus. Fiunt etiam ab incolis panes bis cocti ex piſcibus,idque in hunc modum,Concidunt piſces minutatim, atq; contundunt in modum farinæ,& poſtea commiſcent & ſubagitant quaſi paſtũ panis,atque ad ſolem deſiccari faciunt,& uiuunt ipſi & iumenta ipſorum illis panibus factitiis per totum annum.

De regione quadam,in qua Tartari habitant. Cap. XLVII

SCRIPSI hactenus de regionibus orientalibus ad meridiem expoſitis, nunc quaſdam in Septentrionali plaga poſitas,quæ ſupra in primo libro ſunt omiſſæ,breuiter attingam,& quæ de illis didici annotabo. Igitur in interioribus Aquilonis partibus multi habitãt Tartari,quorum rex eſt de progenie Imperatoris Tartarorum:& ſeruant ritus & mores antiquorum Tartarorum. Sunt omnes idololatræ,colũntque unum deum,quem Natigai appellant,putantes illum terræ habere dominium,& omnium eorum quæ ex ea producuntur. Sonat enim Natigai in lingua eorum deum terræ. In honorem illius dei multa faciunt ſimulacra & imagines. Non habitãt in ciuitatibus uel oppidis,ſed in montibus & cãpeſtribus regionis illius:ſũntq; in maximo numero,frumento carẽtes & lacte atque carnibus uiuentes. Eſt magna pax & concordia inter illos,paríq; uoto ſuo obediunt regi. Habent equorum,camelorum,boum,ouium,& aliorũ pecorum ferè infinitum numerum. Sunt etiam apud eos urſi maximi atq; uulpes inſignes. Sed & onagri in magna illic inueniuntur multitudine. Inter parua uero animalia eſt quædam ſpecies apud illos,quæ delicatiſſimas ſuppeditat pelles,quas uulgo zebellinas uocant. Sunt quoque alia quamplurima ſylueſtria animalia ibi,de quibus multam percipiunt carnem ad comedendum.

De regione alia,ad quam propter lutum & glaciem difficilis patet acceſſus. Cap. XLVIII.

SVNT etiam regiones aliæ in hac Septentrionali plaga,ſed priore adhuc interiores,quarum una eſt montoſa,uaria producens animantia,ut ſunt rhondes,armelini,erculini uarii,uulpes nigræ & alĩa quædam, quæ hominibus illis leniſſimas præbent pelles,& ad noſtras per mercatores deferũtur regiones. Equi uero,boues,aſini,cameli,& alia quæcunque corpuléta animalia,ad illa loca accedere nequeũt,uſque adeo eſt regio illa paludinoſa & ſtagnis plena,niſi in medio hyemis quando omnia frigore rigent & conſtricta ſunt dura glacie. Cæteris uero temporibus tametſi multa illic ſit glacies,& magnum frigus, non eſt tamen glacies illa tam ſolida,ut currus & iumenta ponderoſa ferre poſſit,quinimmo homines ipſi cum magna difficultate poſſunt pertranſire terram illam, uſqueadeo ſtagnantur omnia loca aquis & paludibus. Patet regio hæc uerſus Septentionem itinere tredecim dierum, in qua ſupra modum abundant animantia ea quæ memoratas pretioſas ſuppeditant pelles,unde incolæ multa aſſequuntur lucra. Nã accedunt ad eos mercatores & abducunt pelles illas in magna copia. Introducuntur autem in regionem ipſam hoc modo. Habent canes maximos aſinorum inſtar, qui rhedis trahendis ſunt aſſueti. Carent autẽ uehicula illa rotis, facta lignis leuibus & planis,ut duo homines in uno ſedere & uehi

uehi poſſint, nec facile in luto mergantur propter latitudinem eius. Igitur quando mercator aliquis uenit, imponitur uehiculo, & ligantur ordine quodam ſex canes ad uehiculum illud trahendum, & quocunque à ductore qui cum mercatore in rheda ſedet diriguntur, illuc trahunt rhedam, tranſeuntes per lutum & aquam. Nec poſſunt ultra unius diei ſpatium laborẽ illum ſuſtinere, ſed tranſacto die, alii ad rhedam ligantur canes, cum pagi multi paſſim in regione illa inueniantur, & illic canes in hoc officium nutriantur. Per hunc itaque modum poteſt mercator ad interiora illius peruenire regionis. Non autem ponuntur magna onera ſuper rhedas, cum canes præter mercatorem, aurigam & pellium faſcem nihil ferè aliud trahere poſſint. Fit igitur, ut negotiator quolibet die mutet uehiculum, canes & aurigam, donec perueniat ad montes ubi emat pelles.

De regione tenebrarum. Cap. XLIX.

EST adhuc alia regio, prioribus regionibus multo uerſus Aquilonẽ interior quippe quæ extremũ Septentrionis occupat locum, quam obſcuritatẽ appellant, eo quòd multo per annum tempore ibi ſol non appareat, & tunc nedum noctu ibi tenebræ ſint, uerum & interdiu aer in modum crepuſculi caliginoſus ſit: cuius regionis homines pulchri ſunt, magni & corpulenti, ſed pallidi. Regem non habent nec principem cui pareant, ſed in morem beſtiarum uiuentes, quod libet faciunt, nec mores nec ciuilitatem ullam curantes. Tartari uero qui illis hominibus ſunt confines, ſæpe regionem illam obſcuram ingredientes, rapiũt animalia illorum, & quicquid inueniunt, aliáque multa inferunt damna. Et quoniam propter ſubito irruiturã noctem periculum direptoribus imminet, ut illud euadant, hac utuntur cautela. Quando regionem ipſam prædam abducturi intrare diſponunt, accipiunt ſecum equas pullos habentes, illóſque in ingreſſu regionis cuſtodibus committunt, ut illic expectent donec ipſi cum præda reuertantur, ut cum illis noctu ſit regrediendum, equæ nocturni itineris obſeruatrices rectà ad pullos ſuos contendant, omni uitato diſcrimine. Laxant enim noctu equabus habenas, illáſque libere quò ſuo inſtinctu feruntur, ire permittunt: & hæ naturali ad filios tracti affectu, ducunt ſeſſores ſuos ad priſtinum locum, quem ipſi in tenebris minime inuenire potuiſſent. Habent etiã huius regionis incolæ uaria animantia, de quibus pretioſas abſtrahunt pelles, & ad alias deferentes regiones magna hinc reportant lucra.

De prouincia Ruchenorum. Cap. L.

INHABITANT Rucheni prouinciam maximam, quæ ferè uſq; ad polum Arcticum excurrit: & ſunt Chriſtiani, Græcorũ ritum in eccleſiaſticis ſeruantes officiis. Sunt albi & pulchri, tam uiri quàm mulieres, flauos habentes capillos. Tributa pendunt Tartarorum regi, cui ad orientalem plagam confines ſunt. Eſt etiam apud eos ingens copia pretioſarum pellium. Habent quoque mineras multas argenti. Regio uero ipſa eſt frigidiſſima, quippe quæ ad mare protenditur congelatũ. Sunt tamen in eo mari inſulæ quædam, in quibus grifalchi, herodii ſeu falcones in maxima inueniuntur copia, & inde ad diuerſas mundi partes deferuntur.

MARCI PAVLI VENETI LIBRI TERTII ET VLTIMI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS FINIS.

IDEM accidit Haythono quod Marco Paulo Veneto: uterque enim primo librum ſuum uernacula ſcripſit lingua, ille in Italica, iſte uero in Gallica, deinde ut ſeculum illud nihil præter barbariem coluit, uterq; infelicem & incultum nactus interpretem, rudiori ſtyllo latinis legendi traditi ſunt, quàm ut tenerioribus auribus ſimplicitas illa arridere poſſit. Sed ueritatis ſimplex eſt oratio. Etiam inelegánter ſcribentibus ſuus debetur honor, quòd alios ad ueritatis excitent inquiſitionem. Fuit Haythonus iſte Armenus, è regio natus ſtemmate, ſed nobilitatem ſuam in Chriſto nihil eſſe arbitratus, ſeculum & ea quæ in illo ſunt contemnens monaſticam elegit uitam, quo à ſeculi ſequeſtratus tumultibus, Chriſto liberius uacaret. Scribit autem hæc de ſeipſo. Porrò interpres eius fuit Nicolaus Salconì, qui ex mandato ſummi pontificis Clementis quinti in ciuitate Pictauienſi, primo hunc librum Gallice ſcripſit, prout illi ab Haythono dictabatur, ac deinde in latinum ut potuit uertit, anno ſcilicet domini MCCCVII.

HAITHONI ARMENI ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS DE TARTARIS LIBER.

De regno Cathay. Cap. 1.

REGNVM Cathay eſt maximum quod in orbe ualeat inueniri, & eſt repletum gentibus, & diuitiis infinitis, & in oceani littore habet ſitum. Tot etiam ſunt ibidem maris inſulæ, quod numerus nullatenus poteſt ſciri. Nam nullus penitus inuenitur, qui omnes illas inſulas aſſerat ſe uidiſſe. Illæ uero quæ calcari poſſunt, reperiuntur innumerabilibus abundare diuitiis & theſauris. Et illud ferè quod in illis partibus carius emittitur, & habetur, eſt oleũ oliuarum: & reges & magnates illud quaſi medicamen præcipuum, cum magna diligentia faciunt cuſtodiri. In ipſo etiã regno Cathay plura ſunt mirabilia monſtroſa, quæ dicere prætermitto. Homines illarum partium ſunt ſagaciſſimi, & omni calliditate repleti, & ideo in omni arte & ſcientia uilipendunt omnes alias nationes: & dicunt, quòd ipſi ſunt ſoli qui duobus luminibus reſpiciunt, latini uero uno lumine tantum uideant: ſed omnes alias nationes aſſerunt eſſe cæcas. Et per hoc certiſſime demonſtratur, quòd omnes alios reputant eſſe rudes. Et uere tot res mirabiles & diuerſæ, ac ineffabilis ſubtilitatis & laboris manuum ex illis partibus deferuntur, quòd non uidetur eſſe aliquis, qui in talibus illis ſe ualeat comparare. Omnes illi de illo regno Cathayni uocantur, & iuxta nationes ſuas multi tam uiri quàm fœminæ pulcherrimæ reperiuntur: tamen omnes cõmuniter paruos habent oculos, & naturaliter barba carent. Iſti uero Cathayni ualde pulchras habent literas, quæ latinis literis in pulchritudine quodammodo ſimiles ſunt. Secta uero illius regni gentium, uix poſſet aliquo modo enarrari. Quoniam aliqui ſunt qui colunt idola de metallo, alii uero boues adorant, quia terram laborant, ex qua creſcunt frumenta & alia nutritiua. Alii colunt magnas arbores, alii naturalia, alii aſtronomiam, alii ſolem colunt, alii uero lunam, alii uero nullam habent fidem uel legem, ſed ſicut bruta animalia, ducunt beſtialiter uitam ſuam. Et licet ſint perſpicaciſſimi ingenii ad omnia opera corporalia exercenda, nulla tamen inter eos ſpiritualium notitia inuenitur. Homines illius patriæ non ſunt audaces, ſed ſunt mortis timidi plus ſatis quàm armigeros eſſe deceat, multum tamen ſunt ingenioſi, & magis per mare quàm per terram de inimicis ſuis uictoriam reportarunt. Multa habent armorum genera, quæ non inueniuntur inter alias nationes. Moneta uero quæ in illis partibus expenditur, fit de papyro in forma quadrata, & eſt regali ſigno ſignata, & ſecundum illud ſignum illa moneta eſt maioris pretii uel minoris: & ſi forte illa moneta, propter uetuſtatem incipiat deuaſtari, ille uero qui illam habuerit, ad regalem curiã deportabit, tunc pro illa dabitur ſibi noua. De auro uero & aliis metallis faciũt uaſa & alia ornamẽta. De iſto regno Cathay, dicitur quod eſt in principio mundi, quia eſt in oriente ab uno capite, & in illa parte nulla eſt aliarum habitatio gen-

Recenſet illas M. Paulus

tium,ut refertur. Ex parte occidentis ſuos habet confines cum regno Tarſæ. Ex parte Septentrionis cum deſerto de Belgiam. Ex parte uero meridiei,ſunt inſulæ maris oceani,de quibus ſuperius eſt expreſſum.

De regno Tarſæ. Cap. II.

IN REGNO Tarſæ ſunt tres prouinciæ, quarum dominatores ſe reges faciunt appellari. Homines illius patriæ nominantur Logour,ſemper idola coluerunt, & adhuc colunt omnes,præter decem cognationes illorũ regũ, qui per demonſtrationẽ ſtellæ uenerunt adorare natiuitatẽ in Bethlehem Iudæ. Et adhuc multi magni & nobiles inueniuntur inter Tartaros de cognatione illa, qui tenent firmiter fidem Chriſti. Alii uero idololatræ de partibus illis,ſunt homines nullius ualoris in facto armorũ. Perſpicaciſſimi tamen ſunt ingenii ad omnes artes & ſcientias addiſcendas. Literas habent proprias,& ferè omnes illarum partium habitatores abſtinent à carnibus & à uino, nec aliqua ratione occiderent quicquam uiuens. Illorũ ciuitates ualde ſunt amœnæ,& templa magna habent, in quibus idola uenerantur:frumenta ibi creſcunt abundanter,& alia bona grana. Vino uero carent,& bibere uinum reputant eſſe peccatũ,ſicut faciunt Agareni. Iſtud regnum Tarſæ,ex parte orientis ſuos habet confines cum regno Cathay ſupradicto. Ex parte occidentis,cum regno Turqueſtan. Ex parte Septentrionis, cum quodam deſerto. Ex parte uero meridiei, cum quadam ditiſſima prouincia, quæ uocatur Sym, quæ inter regnum Indiæ & regnum Cathay habet ſitum,& in illa prouincia inueniuntur lapides adamantis.

De regno Turqueſtan. Cap. III.

REGNVM Turqueſtan,ex parte orientis ſuos habet confines cum regno Tarſæ,ex parte occidentis cum regno Perſarum,ex parte Septentrionis cum regno Coraſinæ,ex parte uero meridiei protenditur uſque ad deſertum Indiæ. In iſto regno paucæ ſunt bonæ ciuitates: planicies habet latas, & bona pabula pro armentis,& ideo habitatores illius patriæ, ut plurimum ſunt paſtores,habitantes in tentoriis,& in talibus domibus,quæ de loco ad locum poſſunt faciliter deportari. Maior ciuitas illius regni uocatur Ocerra. Parum ibi colligitur de hordeo uel frumento. Vino totaliter carent. Bibunt Curſiam,& alia poculenta quæ conficiunt,& lac. Riſum & milium comedunt atq; carnes, & uocantur Turcæ. Et ferè omnes tenent dogma peſſimi Mahumeti. Aliqui uero ſunt inter eos,qui nullam penitus fidem habent uel legem. Literas non habet proprias, ſed utuntur literis Arabicis in ciuitatibus ſiue caſtris.

De regno Coraſminorum. Cap. IIII.

REGNVM Coraſminorum eſt bene munitum bonis ciuitatibus atq; uillis,& multi ſunt ibidem habitatores,quia terra illa eſt fertilis & amœna,frumenta & alia bona grana colliguntur ibi in maxima quantitate,tamen modicũ habent uini. Iſtud regnum ſuos habet confines cum quodam deſerto,cuius per centum dietas extenditur longitudo. Ex parte occidentis uſque ad mare Caſpium protenditur:ex parte ſeptentrionis confines habet cum regno Cumaniæ:ex parte meridiei cum regno Turqueſtan,ſuperius nominato. Maior ciuitas illius regni uocatur Coraſme,& Coraſmi homines nominantur. Pagani ſunt,non habentes literas ſiue legem. In armis ſunt ferociſſimi qui uocantur Soldini,& habent

bent propriam linguam, literas atque ritum Græcorum:& modo Græcorũ conficiunt corpus Chriſti,& ſunt obedientes patriarchæ Antiocheno.

De regno Cumaniæ. Cap. V.

REGNVM Cumaniæ eſt ualde magnum,ſed propter aeris intemperiem male ab hominibus habitatur.Fit enim in locis aliquibus hyemali tempore tantum frigus,quòd homines, ſiue animalia non poſſunt uiuere ullo modo:in aliquibus uero locis fit tantus calor in æſtate,quòd nemo poteſt ibi eſſe per æſtum, & etiam propter muſcas. Regnum iſtud Cumaniæ eſt quaſi totum planum, & in illa planicie non reperiuntur arbores ſiue ligna,niſi forte iuxta aliquas ciuitates, quæ pomeria quædam habent. In campis & tentoriis habitant illæ gentes: ſtercora comburunt animaliũ loco ligni. Regnũ Cumaniæ ex parte confines habet cum regno Coraſme,& cum quodam deſerto. Ex parte occidentis eſt mare maius & mare detenue: ex parte Septentrionis confines cum regno Caſſiæ: ex parte meridiei protenditur uſque ad quoddam flumen magnum, quod reperitur in urbe quæ uocatur Etil.Anno quolibet congelatur,& quandoque per totum annum permanet ita firmiter congelatum,quòd glacies calcatur ab hominibus & animalibus ſicut terra. In littore illius fluminis inueniuntur quædam arbores ſatis paruæ:ultra uero & ex alia parte illius fluminis ſunt gentes habitantes uariæ & diuerſæ,quæ non computãtur de regno Cumaniæ,obediunt tamen regi.Et quidam ſunt qui habitant circa montem Cocas,qui mirabiliter eſt magnus & altus.Aſtures & aliæ aues rapaces albæ ſunt,quæ in illis montibus oriuntur. Et iſte mons reſidet inter duo maria: quia ex parte occidentis eſt mons, ex parte orientis mare Caſpium: & iſtud mare Caſpium nullum habet introitum cum mari oceano, ſed eſt ſicut lacus:mare tamen propter ipſius magnitudinem appellatur:eſt enim maior lacus quàm reperiatur in orbe:quia protenditur à dicto monte Caſpio uſque ad caput regni Perſarum,& diuidit totam terram Aſiæ in duas partes:& illa pars quæ eſt in parte orientis dicitur Aſia profunda: & illa quæ eſt in occidente dicitur Aſia maior,& multos retinet bonos piſces.Circa illum montem Caſpium inueniuntur bubali, & alia multa animalia ſylueſtria. Sunt etiam in illis partibus multæ inſulæ,in quibus aues nidificant, & præcipue falcones,quæ pegrim uulgariter appellantur,& eſmerliones,& bonſacci,& multæ aliæ aues naſcuntur ibidem, quarum nuſquam origo niſi in illis inſulis inuenitur.Maior ciuitas regni Cumaniæ uocatur Sara,quæ fuit antiquitus nobilis & famoſa:fuit tamen proſtrata,& quaſi totaliter deſtructa per Tartaros,qui illam uiolenter ceperunt,ſicut inferius exprimetur.

De regno Indiæ. Cap. VI.

REGNVM Indiæ eſt ualde longũ,& eſt ſitum ſuper mare occani, quod in illis partibus dicitur mare Indiæ.Iſtud regnũ incipit à confinibus regni Perſarum,& extenditur per orientem uſq; ad unam prouinciã quæ uocatur Balarẽ: & in illa prouincia reperiuntur lapides pretioſi,qui balais appellantur. Ex parte ſeptentrionis perlongũ eſt & magnum deſertum Indiæ,ubi tot ſerpentes,& animalium diuerſitates habitantes imperator Alexander dicitur inueniſſe. In ipſo regno prædicauit beatus Thomas apoſtolus fidem Chriſti, & multas conuertit prouincias atque gentes: ſed quia diſtant multum ab illis terris & locis,

in quibus fides colitur Chriſtiana, ibi fides noſtra eſt multum diminuta, nec eſt ibi niſi quædam ciuitas, in qua habitant Chriſtiani: omnes uero alii fidem Chriſti totaliter reliquerunt. Ex parte uero meridiei perlongum eſt mare oceanum, in quo ſunt multæ inſulæ, ſed homines degentes in illis ſunt nigri, & nudi incedunt totaliter propter æſtum, & colunt idola uelut ſtulti. In illis inſulis inueniuntur lapides pretioſi, margaritæ, & aurum, & multa genera ſpecierum & rerum medicinaliũ, quæ conferũt ſæpe hominibus huius mundi. Ibi etiam eſt quædam inſula, quæ uocatur Celan, & in illa reperiuntur lapides qui uocantur rubini & ſapphiri, & rex illius inſulæ habet maiorẽ rubinũ & meliorem quàm ualeat reperiri. Et quando rex illius inſulæ debet coronari, lapidem illum manibus ſuis tenet, & ſedens ſuper equo circuit ciuitatem, & extunc omnes ſibi obediunt tanquam regi. Terra Indiæ eſt quaſi inſula à deſerto ſuperius nominato, & mari oceano circundata, ita quòd uix poſſet aliquis introire illam terram, niſi ab uno latere tantum, uidelicet ex parte regni Perſarum. Et mercatores qui ad illam terram uolunt accedere, primo uadunt ad quandam ciuitatem quæ uocatur Hermes, quam Hermes philoſophus fundauit artificialiter, ut præfertur, & exinde tranſeunt per quoddam brachium maris, quouſque ueniunt ad quandam ciuitatem quæ Combaech nominatur: & ibi inueniuntur aues quæ uocantur papagai, quæ ſunt uiridi colore: & tanta eſt in illis partibus illarum auium multitudo, quãta paſſerũ in hac terra. In illo portu inueniũt quæcunq; uolunt uenalia mercatores. Et ſi ultra uellent procedere, abſq; moleſtia poſſent ire. In illa prouincia non habent abundantiam hordei uel frumenti: comedunt tamen illarum partiũ habitatores riſum, milium, lac, butyrum, & fructus qui multi creſcunt ibidem.

De regno Perſarum. Cap. VII.

REGNVM Perſarum diuiditur in duas partes, quæ dicuntur ſolummodo unum regnũ, eo præcipue quòd unus ſolus dominus illarũ terrarum ſemper obtinuit principatum. Prima pars Perſarum incipit in oriente à confinibus regni Turqueſtan, & protenditur per occidentem uſque ad magnum flumen Phiſon, quod eſt primum inter quatuor flumina quæ fluunt de paradyſo terreſtri. Et ex parte ſeptentrionis extenditur uſque ad mare Caſpium: ex parte meridiei uſque ad deſertum Indiæ. Prouincia illa eſt quodammodo tota plana: in medio illius duæ ſunt ſitæ magnæ & opulentiſſimæ ciuitates: quarum altera uocatur Boctara, altera Seonorgant. Habitatores illarum partium dicuntur Perſæ, & habent propriam linguam: de mercationibus & terrarum laboribus uiuunt, uerum de armis ſe non ingerunt, nec de guerra. Antiquitus colebant idola, & ignem tanquam deum præcipuum adorabant. Poſtquam uero ſecta Mahumeti illarũ partium dominium occupauit, effecti ſunt uniuerſaliter Saraceni, Mahumeti credentes falſiſſimis documentis. Alia uero pars incipit à Phiſon flumine ſupradicto, & extenditur per occidentem uſq; ad confines regni Mediæ, & partim maioris Armeniæ. Ex parte uero ſeptentrionis extenditur uſque ad mare Caſpium. Ex parte uero meridiei habet confines cum quadam prouincia regni Mediæ. In illa prouincia ſunt duæ maximæ ciuitates, quarum una uocatur Neſabor, & alia Spachen: & tamen in ſecta moribúſque ſunt ſimiles aliis ſupradictis.

Videtur eſſe Ganges.

De regno

De regno Medorum. Cap. VIII.

REGNVM Mediæ eſt ualde longum & ſtrictum:ex parte enim orientis incipit à regno Perſarum,& partim cum regno Indiæ maioris,& extẽditur per occidentem uſque ad regnum Chaldæorum. Ex parte Septentrionis incipit à regno Armeniæ maioris,& extenditur per meridiem uſque ad ciuitatem Aquiſ ſam,quæ eſt ſita ſupra mare oceanum:& ibi reperiuntur margaritæ groſſiores, quæ portantur per orbem. In regno Mediæ ſunt montes magni & paruæ plani cies:& duæ ſunt ibi regiones:& gentes quæ in una ipſarum habitant,dicũtur Saraceni,& alii uocantur Corduis. Duas habent etiam ciuitates magnas: una uocatur Soracet,alia Queremon:legem & ſectam tenent perfidi Mahumeti:literas habent Arabicas,& ad arma ſunt boni ſagittarii,pedites & ualentes.

De regno Armeniæ. Cap. IX.

IN TERRA Armeniæ ſunt quatuor regna:tamen unus ſolus rex dominium ſemper occupauit. Longitudo terræ Armeniæ incipit à regno Perſarũ, & extenditur per occidentem uſq; ad regnum Turquiæ. Latitudo terræ Armeniæ incipit à Mirali ciuitate,quæ dicitur porta ferri,quam rex Alexander firmauit, propter nationes gentiũ uarias & diuerſas,in profundo Aſiæ habitãtes,quas nolebat poſſe habere ingreſſum in Aſiam maiorẽ abſq; ſuo mandato:& eſt illa ciuitas ſita in quodam diſtricto maris Caſpii,& tangit magnum montem Cocas. Latitudo Armeniæ extenditur uſq; ad regnum Mediæ. In regno Armeniæ ſunt plures magnæ & ditiſſimæ ciuitates:& ciuitas Tauriſii eſt famoſior, & plus aliis opulenta. In Armenia ſunt magni montes,latæ planicies,& flumina magna,& lacus aquarũ dulcium & ſalſarum,in quibus piſcium magna copia inuenitur. Gentes in terra Armeniæ habitantes,diuerſis nominibus nuncupantur, ſecundum terras & regiones in quibus degunt,& ſunt equites & pedites ſtrenui bellatores:in armis,equis & ueſtibus mores ſequuntur & habitũ Tartarorum , qui ſub eorum dominio longo tempore ſunt detenti. Literas habent Armenicas, & alias etiam quæ dicuntur Haloen. In Armenia eſt altior mons quàm ſit in toto orbe terrarum qui Arath uulgariter nuncupatur, & in cacumine illius montis arca Noe poſt diluuium primo ſedit. Et licet propter abundantiã niuium, quæ ſemper in illo monte reperiuntur,tam hyeme quàm æſtate nemo ualeat aſcendere montem illum,ſemper tamẽ apparet in eius cacumine quoddam nigrum, quod ab hominibus dicitur eſſe arca.

Tauriſium.

אררט Gene.8.

De regno Georgiæ Cap. X.

REGNVM Georgiæ ex parte orientis incipit à quodam magno monte qui uocatur Alboris:ibi multæ habitant gentium nationes, & ideo uocatur illa prouincia Alania:exinde extenditur regnũ Georgiæ per occidentem uerſus ſeptentrionem uſq; ad aliquas terras regni Turquiæ. Longitudo ipſius regni Georgiæ extenditur ſupra mare maius. Ex parte meridiei confines habet cum regno Armeniæ maioris:& iſtud regnum diuiditur in duo regna:unũ uocatur Georgia,alterum uero Abcas nominatur:& ſemper ibi duo reges fuerunt: quorum alter eſt ſubiectus imperatori Aſiæ,ſcilicet rex Georgiæ:ſed rex Abcas eſt potẽs gentibus,& fortiſſimus munimentis:nec per Imperatorem Aſiæ,nec per Tartaros potuit ſubiugari. In iſto regno Georgiæ apparet quoddam ſtupendũ mi-

raculum & monstrosum, quod dicere non auderem, neq; credidissem, nisi propriis oculis perspexissem: sed quia personaliter ibi fui, & uidi, dico quod in illis partibus est quædam prouincia quæ uocatur Hamsem, quæ in circuitu bene habet tres dietas: & quantum extenditur illa prouincia tota, quadam caliginosa & tenebrosa caligine locus ille taliter obfuscatur, quòd nullus est qui aspicere possit quicquam: nec est aliquis qui audeat ingredi terram illam: quoniã ad redeundum tramitem ignorat. Habitatores illarũ partium asserunt se sæpius audiuisse uoces hominum uociferantium, cantum galli, hinnitus equorũ in sylua. Et per meatus cuiusdam fluminis, quod de loco illo egreditur, apparent signa certa quòd sit gentium habitatio in eodem. Verũ est quod legendo inuenitur in historiis regni Armeniæ & Georgiæ, quòd quidam pessimus fuit imperator & dominator Persarum, qui nuncupabatur proprio nomine Sauoreus: idola colebat iste, & persequebatur crudelissime Christianos. Quadam uero die præcepit, ut omnes habitatores Asiæ uenirent, & sua idola adorarent: & quicunq; eius dictis imperialibus cotrairet, pœnam succendii pateretur. Vnde accidit quod quidam fideles Christiani potius quàm idola colerent, martyrium elegerunt: aliqui uero adorauerunt idola præ timore & ne bonis temporalibus priuarentur: alii uero petierunt montes & monumenta, & in illis tutarũt se uiriliter contra permuniti. Quidam uero boni Christiani tunc temporis in quadam planicie habitabant, quæ Mogon dicebatur, & dum nollent modo aliquo idolis immolare, cogitauerũt de fuga, bonis tẽporalibus derelictis omnibus. Et dum ad partes Græciæ crederent se transferre, ipse pessimus Imperator obuiauit fugientibus Christianis in illa uidelicet planicie Hamsem, superius nominata. Cúmq; iussu Imperatoris deberẽt Christiani frustatim omnes detruncari, clamauerunt ad dominum Iesum Christum, & continuo tenebrositas illa per syderum lumina obfuscauit, & Christiani pergentes recto tramite euaserũt: iniqui uero in illa tenebrositatis ualle usque nunc residẽt, & residere debent usque ad finem seculi, ut ab omnibus creditur & enarratur.

De regno Chaldæorum. Cap. XI.

REGNVM Chaldæorum ex parte orientis, à montibus Mediæ incipit, & protenditut usque ad Niniue, maximam & uetustissimam ciuitatem prope flumen Tigris, & illa est ciuitas Niniue, de qua sancta scriptura loquitur. Ista ciuitas ad præsens est totaliter deuastata. Sed per ea quæ adhuc sunt apparentia in eadem, firmiter credi potest, quod fuerit una ex maioribus ciuitatibus huius mundi. Latitudo regni Chaldæorum ex parte Septentrionis incipit à quadam ciuitate, quæ uocatur Maraga, & extenditur per meridiem usq; ad mare oceanũ Maior ciuitas Chaldæorum uulgariter nominatur Babylonia, & sic antiquitus dicta fuit, in quam Nabuchodonosor filios Israel captiuos abduxit de Hierusalẽ sanctissima ciuitate. In regno Chaldæorũ multæ sunt planicies, pauci montes, & modicæ aquæ per regnũ discurrunt. Illi qui in Chaldæa habitãt, Nestorini uocantur aliqui in errore Nestorii, & liberas habent Chaldæas. Alii uero sunt ibi, qui literis utuntur Arabicis, & sectam tenent falsissimam Mahumeti.

De regno Mesopotamiæ. Cap. XII.

REGNVM Mesopotamiæ ex parte orientis habet initium à magna ciuitate Mosel, quæ sita est propeflumen Tigris, & per occidentem dilatatur usque ad flumen

ad flumen Euphratis,& ciuitatem Rohais,quæ fuit ciuitas regni Abagari, ad quam fuit transmissa Veronica,quæ hodie Romæ inuenitur. Et prope Rohais est terra Haran,in qua Abraham antiquitus habitabat,quam terram dominus præcepit relinquere,& se ad terram promissionis ultra flumen Euphratis transferre:secundum quod in Biblia plenius cõtinetur. Istud regnum Mesopotamiæ Græco idiomate nominatur,eo quòd inter ista duo paradisi flumina Tigris & Euphratis habeat situm. Latitudo istius regni habet initium ab uno monte Armeniæ qui uocatur Sanson,& dilatatur per meridiem usque ad desertum Arabiæ minoris. Istud regnum multas habet planicies fertiles & amœnas,duos habet montes ualde longos,& fructibus copiosos. Mons ille qui est ex parte orientis uocatur Siniar. Alius mons uocatur Lisson. Modicæ labuntur aquæ per illã terram. Sed habitatores bibunt aquam de puteis & cisternis, & ipsorum aliqui sunt Christiani, Syriani uidelicet & Armeni. Alii uero sunt Saraceni, & illorũ tenentes legem & sectã. Christiani Armeni,sunt in facto equites & pedites ualde boni. Saraceni uero & Syriani non ingerunt se de armis,sed sunt artifices & cultores agrorum,& aliqui sunt pastores ouium,ueruntamen in loco quodam, qui dicitur Mercdin,sunt aliqui Saraceni sagittarii ualde boni,eorum idiomate Cordins appellantur. Gene.11. שִׁנְעָר

De regno Turquiæ. Cap. XIII.

REGNVM Turquiæ est ualde magnum, & diuitiis opulentum. Venas habet argenti,ferri,æris & aluminis in maxima quantitate. Ibi etiam omnium frugum & fructuum atque uini copia inuenitur,& multa sunt ibi animalia, & præcipue boni equi. Confines habet ex parte orientis cum Armenia maiori, & partim cum regno Georgiæ. Ex parte occidentis dilatatur usque ad ciuitatem Nataliæ,quæ supra mare Græciæ situm habet. Ex parte Septẽtrionis nullos habet cum aliqua terra confines, sed de longo in longum extenditur,supra littora maris maioris. Ex parte meridiei partim habet confines cum secunda Armenia, & partim cum Cilicia,& partim usque ad mare Græciæ dilatatur, & respicit insulam Cypri. Istud regnum à diuersis nationibus partium orientis Græcia appellatur, quia antiquitus Imperator Græcorum, terram istam Turquiæ quasi pro suo proprio seruabat, & per duces atque officiales Imperatoris tunc temporis regebatur. Postquam uero Turchi occupauerunt terram illam, & habitauerunt ibidem,elegerunt dominum super eos,& illum uocauerũt Soldan, quod idem est quod rex in idiomate latinorum, & extunc terra illa fuit uocata Turquia,præcipue à Latinis. In regno Turquiæ sunt plures prouinciæ, quæ magnas & principales obtinent ciuitates. In prouincia Ligoniæ famosa ciuitas Comi inuenitur, quæ est maior ciuitas totius regni Turquiæ. In secunda prouincia,quæ dicitur Cappadocia, est ciuitas Cæsareæ Græciæ. Tertia prouincia dicitur Sauria, & ibi est ciuitas antiqua Seleucia. Quarta est Briquia nominata, & ibi est ciuitas Zichiæ Græciæ. Quinta dicitur Quisitan, & ibi est ciuitas Epheson. Sexta Bithynia, & ibi est ciuitas Nichor. Septima Paphlagonia, & ibi est ciuitas Gynapolis. Octaua dicitur Genech,& in ista est ciuitas Trapezonda. Et ista sola prouincia à paucis temporibus effecta est regnum per hunc modum, Quando Turchi occupauerunt dominium regni Turquiæ non potuerunt ciuitatem Trapezondæ,nec eius per-

שולטו Hebraicæ & Chaldaicæ sonat præfectũ

tinentias occupare propter caſtra fortiſſima & alia munimenta,& ſic permanſit in potentia Imperatoris Conſtantinopolitani ad terram illã regendam. Vnũ uero gubernatorem annuatim conſueuerat tranſmittere Imperator, qui Dux dicebatur,unde accidit,quod quidam ex illis rectoribus ſeu ducibus rebellis effectus,tenuit terræ dominium pro ſeipſo,& fecit ſe regem, & ille qui nunc tenet terram Trapezontis,fecit ſe Imperatorem uocari. Habitatores illarum partium ſunt Græci,& ritum Græcorum ſequuntur,& literas Græcas habent: nos uero poſuimus Trapezondam in numero prouinciarum,& non in numero regnorum,ſecundum quod nos inſtruunt hiſtoriæ partium orientis. In regno Turquiæ habitant quatuor gentium nationes,uidelicet Græci,Armeni,& Iacobini, iſti Chriſtiani ſunt, & uiuunt mercationibus & laboribus terræ: & Turqui, qui ſunt Saraceni,& illius terræ dominium de Græcorum manibus abſtulerũt, & aliqui ſunt qui uiuunt mercationibus & laboribus terræ,& habitant in ciuitatibus & in uillis: alii uero ſemper petunt nemora, & ſtant in campis hyeme & æſtate,qui ouium ſunt paſtores,& ſunt ſagittarii ualde boni.

De regno Syriæ. Cap. XIIII

REGNVM Syriæ ex parte orientis incipit à flumine Euphratis,& extenditur per occidentem,uſque ad ciuitatem Samaræ,quæ eſt ſita ſupra mare Græciæ,in capite deſerti AEgypti. Latitudo regni Syriæ ex parte Septentrionis,incipit à ciuitate Berytenſi,& dilatatur uſque ad Craccum montis regalis. Ex parte orientis confines habet cum Meſopotamia,ex parte Septentrionis cum ſecunda Armenia:& in parte cum regno Turquiæ. Ex parte meridiei uerſus occidẽtem nullos habet cum aliquo regno confines,quia mare Græciæ,& deſertum Arabiæ ſunt ſibi à duabus partibus circum circa. Regnum Syriæ diuiditur in quatuor partes ſiue prouincias,quæ propter ipſarum magnitudinem conſueuerunt regna appellari antiquitus,& reges fuerũt retroactis temporibus in iiſdem. Sed in hiſtoriis partiũ orientis prouinciæ non regna dicũtur. Prima prouincia, quæ eſt caput regni Syriæ,uocatur Sem,& in medio iſtius prouinciæ eſt ſita nobilis ciuitas Damaſcena. Secunda prouincia dicitur Palæſtina,in qua ſancta Hieroſolymitana ciuitas habet ſitũ. Tertia dicitur Antiochia,& in illa ſuntduæ maximæ ciuitates,uidelicet Halay,& Antiochia maior. Quarta prouincia Cilicia appellatur,ibique eſt ſita inexpugnabilis ciuitas Tarſenſis, in qua beatus Apoſtolus Paulus fuit natus,& iſta Cilicia hodie Armenia nuncupatur. Nam poſtquam Chriſtianæ fidei inimici terram illam de Græcorum manibus abſtulerunt, & illam longo tempore tenuerunt, Armeni conati ſunt tantum quod terram illam Ciliciæ eruerunt de populo paganorum,cuius quidem dominiũ rex Armeniæ per gratiam dei tenet. In regno Syriæ habitant diuerſæ gentium nationes,uidelicet Græci,Armeni,Iacobini,Neſtorini & Saraceni: ibi ſunt etiã aliæ Chriſtianorum nationes,uidelicet Syriani & Maronini. Syriani ritum tenent Græcorum, & fuerunt longo tempore obedientes ſacroſanctæ Ro. eccleſiæ. Linguam loquũtur Arabicam. Sed officiũ eccleſiæ dicunt in literis Græcis, Maronini uero tenent ritum Iacobitarũ,& linguam & literas Arabicas habẽt. Circa montem Libani,& in partibus Hieroſolymitanis habitant iſtæ gentes,& ſunt ſagittarii boni: culturis uiuunt. Syriani ſunt multi,Maronini uero in modica

dica quantitate. Longitudo regni Syriæ XX dierum ſpatio terminatur: latitudo uero dierum quinque,& in aliquo loco minus,ſecundum quod deſertum Arabiæ,& mare Græciæ longius uel propinquius adhæret.

De imperio Saracenorum. Cap. XV

SICVT in euangelio inuenitur,tempore natiuitatis domini noſtri Ieſu Chriſti,cum Imperator Ro.Auguſtus Cæſar totius orbis monarchiæ imperiũ obtinebat:poſtmodum uero quidam rex Perſarum,nomine Coſſoraſſath, fuit primus auſus Romano imperio rebellare,qui fecit ſe Imperatorem Aſiæ nominari,iſte occupauit dominium Perſarum,Medorum,Armeniæ & Chaldæorũ, & ipſius potentia tantum creuit,quòd uiolenter terras illas gentibus Imperatoris Romani totaliter uacuauit.Et durauit dominiũ regni Perſarum CCCXXIX annis.Poſtea uero Saraceni ab eis Aſiæ imperium abſtulerũt,ſicut inferius clarius exprimetur.Anno domini DCXXXII maledictum ſemen perfidi Mahumeti regnum Syriæ introiuit,& Saraceni expugnantes Damaſci opulentiſſimam ciuitatem,de manibus Græcorum,qui illam longo tempore tenuerant abſtulerunt,& poſtea in breui tempore totum regnum Syriæ occupauerunt. Poſtea uero obſederunt magnam Antiochiæ ciuitatem,in qua Græci illo tempore morabantur. Imperator Eraclius Auguſtus,Romanum adminiſtrans imperium, hoc audiens,miſit ſubſidium magnum Græcis, ut ciuitatem tuerentur à perfidis Saracenis,& dum gentes Imperatoris Eraclii ad quandam planiciem peruenirent,quam Poſſene nominant, Saraceni ex oppoſito uenientes,cum eis bellum crudeliſſimum inierunt:magna quidem fuit altercatio inter eos,ſed obtinuerunt finaliter Agareni,& in illo conflictu bellatorum innumerabilis cecidit multitudo,& uſque nunc apparent ibi oſſa cadauerum in maxima quantitate. Vnde accidit,quòd Græci qui in ciuitate degebãt,nimio pauore perterriti,ipſam ciuitatem Antiochiæ Saracenis cum certis pactis & conuentionibus dediderũt, Exinde præfati perfidiæ filii ingreſſi fuerũt Ciliciam,Cappadociam, Licaoniã, opulentiſſimas regiones, quas in paucis diebus eorum dominio ſubdiderunt: non enim erat qui eorum potentiæ poſſet contraire,& ideo in magnam fuerũt ſuperbiam elati:unde parauerunt galeas,& alia nauigia multa, & uerſus Conſtantinopolim carbaſa direxerunt :ſed primo deſcenderunt in Cyprum, & ceperunt maiorem ciuitatem illius regni,quæ Conſtantia uocabatur,ubi erat B. Barnabæ apoſtoli ſepultura. Expoliata igitur infinitis diuitiis ciuitate, & innumerabilibus populis captis, funditus ipſam diruerunt, quod nunquam fuit ulterius habitata.Exinde pergentes quoque fuerunt inſulam Rhodi,& plures alias Romanas inſulas deprædati,& multos inde abduxerunt captiuos:finaliter uero Conſtantinopolim applicuerunt,tam per terram quàm per mare illam ciuitatem magnificam obſederunt. Chriſtiani quidem tantam inimicorũ copiam intuentes,terrore ualido ſunt perculſi,& dei miſericordiam humiliter implorarunt: unde accidit nutu dei, quod licet tunc tempus eſſet æſtiuum, & mare à fluctibus quaſi immobile permaneret,ſubito ſurrexit tempeſtas ualida, quæ perfidorum galeas & alia ligna ferè omnia ſubmerſit in mari,& inimicorum qui erant in illis nemo euaſit. Alii uero hoc uidentes,continuo receſſerũt. Chriſtiani quidem uidentes per Chriſti miſericordiam ſe ereptos, cum magna

exultatione ordinauerunt diem annuum ad honorem ſaluatoris perpetuo ſolen niter celebrandum,& uſque hodie ab omnibus Chriſtianis illarum partium deuotiſſime obſeruatur. Præfati uero iniquitatis filii Agareni per aliquod tempus dederunt ſe quieti: poſtea uero copioſo exercitu congregato,regnum Perſarum inuadere cogitarunt. Et primo fuerũt ingreſſi regnũ Meſopotamiæ,deinde perrexerunt ad regnum Chaldæorum,quod erat ſub dominio Perſarum regis, qui non poterat reſiſtere Saracenis,unde de terra illa fecerunt omnia uota ſua. Rex uero Perſarum Aſcaiorth nomine,timens Saracenorũ poteſtati ſubiugari,nuntios ſuos miſit ad terras & regna,quæ erant circa flumen Phiſon,& ab eis ſubſidium implorauit,promittendo uenientibus magna ſtipendia & honores. De regno igitur Turqueſtan,quod propinquius erat regno Perſarum, congregauerunt ſe circa ſex milia uirorum,qui nominabantur tunc temporis Turquiniani, & iter arripientes regi Perſarum dare ſubſidiũ intendebant. Tranſierunt quoq; flumen Phiſon,ex eo quòd eorum conſuetudo eſt talis,quòd quocunq; uadant ſecum ducant filias & uxores,non poterant ire celeriter,ſed per dietas paruulas incedebant. Saraceni uero,qui erant in regno Chaldæorum, quod ſubiugauerant,ut eſt dictum,timentes quòd ſi exercitus Turquorũ & Perſarum congregarentur in unum,non poſſent eorum uota de facili adimplere, accepto conſilio ſaniore,regem Perſarũ inuadere properant,ante quàm ei ſubſidium præberetur. Rex uero Perſarũ dum non poſſet prælium euitare,cum gente ſua ſe oppoſuit Saracenis,& inito bello iuxta quandam ciuitatem quæ Marga appellatur magna fuit altercatio inter eos,& ab utraque parte bellatores innumerabiles ceciderunt. Demũ uero Perſæ terga uerterunt,& Saraceni uiriliter perſequẽtes regem Perſarũ inter alios occiderunt,& uictoriã reportarunt. Actum anno DCXXXII. Perſarum itaq; rege taliter interempto,& tam regno Perſarum,quàm pluribus aliis ſubiugatis,præfati iniquitatis filii Agareni ſibi imperatorem elegerunt,quendam uidelicet de progenie Mahumeti,& ipſum uocauerunt Caliph, & ordinauerũt quod ſedem teneret in * Baldac opulentiſſima ciuitate. In quolibet uero aliorum regnorũ,quæ ſubiugauerant Agareni,conſtituerũt unum dominum,quem uocauerunt Soldan,deinde ceperunt ciuitates & uillas,& toram maiorem Aſiam tenuerũt,præter regnũ Abcas,quod eſt in Georgia, & præter quandam aliã regionem regni Armeniæ, quæ Haloen uulgariter appellatur. Iſtæ duæ regiones tenuerunt ſe contra Saracenos, nec uoluerunt eis modo aliquo obedire:& ſic ſumpſerunt refugium & tutelã omnibus Chriſtianis,quos Saraceni perſequebantur,illos compellẽtes obedire Mahumeti falſiſſimis documẽtis. De Turquinianis uero ſuperius nominatis,qui regi Perſarum dare ſubſidiũ intendebant,breuiter ſumus aliqua loquuturi,ut eorũ hiſtoria,quæ inferius exprimetur,clariorẽ habeat intellectum. Iſti uero Turquiniani ſuperius nominati peruenerunt uſq; ad quandam terrã quæ Coraſen nuncupatur,ibíq; intellexerunt qualiter rex Perſarum in conflictu fuerat interẽptus:& ideo ulterius procedere noluerunt,ſed ad detentionẽ illius Coraſen potius aſpirãtes, ipſam contra Saracenos crediderunt defendere & tenere. Hoc quoq; Saraceni uidẽtes copioſum exercitũ congregauerunt,ut Turquinianos prædictos modis omnibus ſubiugarent. Sed Turquiniani uidentes Saracenorum innumerabilẽ quantitatẽ,de

Olim Babylon.

prælio

prælio dubitantes, ſuos ad Caliphũ nuntios deſtinarunt, offerẽtes ſe obedire ſuis beneplacitis & mandatis, & rogauerũt ut eos ſub ſuo dominio conſeruaret. Hoc quidem gratum extitit Saracenis, & ſic receperunt eoſdem, & in alia terra illos habitare fecerunt, ubi rebellionis audaciam non timerent. Et impoſuerũt eis certum annuum cenſum domino perſoluendum, & plures alias ſeruitutes: & ſic Turquiniani ſub iugo Saracenorum longo tempore extiterunt, quouſque regna Perſarũ, Medorũ, & Chaldæorũ redacta fuerunt ad falſam fidem peſſimi Mahumeti. Et poſt hæc Caliphus ſeniores Turquinianorũ fecit ante ſuam præſentiam conuocari, & ſuaſit eiſdem, ut legem & ſectã acciperent Mahumeti, & procurarent quòd idem illud facerẽt omnes alii Turquiniani, promittẽs eis facere gratias & honores, ſi in hoc caſu ſuis beneplacitis obedirent, Turquiniani autẽ, qui nullam legem penitus ſequebantur, mandatis Caliphi faciliter conſenſerunt, & effecti omnes perfidi Saraceni. Et tantũ in proceſſu temporis procurarunt, quòd ſectæ Mahumeti adhæſerunt Turquinianorum ſexaginta quatuor nationes, & fuerunt omnes Turquiniani conuerſi ad fidem Saracenorum, præter duas tantummodo nationes, quæ fuerunt omnes ipſi ab aliis ſegregati illi qui noluerũt ſe conuertere. Extunc Saraceni cœperunt diligere Turquinianos, & eis gratias & beneficia impendebant: unde multiplicati fuerunt in diuitiis & perſonis: ſciuerunt enim ſub dominio Saracenorum ſagaciter pertranſire, quouſq; rebellionis locũ & materiam inuenerunt, quibus captatis dominiũ abſtulerunt à Saracenis, ſicut in ſequenti deſcribetur. Annis uero CXCVIII regnauerũt in Aſia Saraceni antequam dominiũ amiſerunt. Sed exorta fuit quædam magna diſcordia inter eos, ita quòd Soldani & alii principes terrarum, qui tenebantur obedire Caliph o, cœperunt rebelles fieri contra ipſum. Ob hanc cauſam Saracenorum poteſtas fuit plurimum diminuta. In Conſtantinopoli uero erat tunc temporis quidam ualentiſſimus imperator, qui Diogenes uocabatur: iſte uiriliter & potenter cœpit inuadere Saracenos & recuperauit plures ciuitates & caſtra, quæ redacta fuerant ſub potentiam inimicorum tempore imperatoris Eraclii: & inter alias liberauit Antiochiæ ciuitatem, & fortes ciuitates Ciliciæ, quæ hodie Armenia appellatur, & partem regni Meſopotamiæ. Idem dominium Chriſtianorum reduxit. Alia uero regna Aſiæ ſub Saracenorũ dominio remanſerunt, & illa tenuerũt quouſq; Turquiniani eiſdem terris & dominio præualuerunt, ſicut inferius clarius exprimetur. Anno M LI Turquiniani cœperunt primo in Aſia dominari, hoc modo uidelicet, quòd quando Turquiniani fuerunt repleti diuitiis, & multiplicati plurimũ in perſonis, uidentes diſcordiam quæ inter Saracenos uigebat, cogitauerunt de facili poſſe imperium occupare: unde ſuper eos regẽ & dominum elegerunt, nec unquam prius de natione eorum habuerunt dominum generalem. Primus quidem eorum dominus uocatus fuit Sadoc. Aſſumpto domino, Saracenos uiriliter inuaſerunt, & in breui tempore acquiſierunt maioris Aſiæ totam terram. Calipho uero nullam intulerunt moleſtiam uel grauamen. Et Turquiniani poſtquã dominium terræ Aſiæ occuparunt, Caliphus timore potius quàm amore uolens eis in omnibus complacere, prædictum Sadoc eorum dominũ, Imperatorẽ totius Aſiæ ordinauit. Sed poſt modicum tẽporis ſpatium Sadoc ſæpe dictus diem clauſit extremum: huic uero ſucceſſit quidam eius filius, qui uocatus

fuit Dogriſſa : & iſte cœpit pugnare contra imperatorem Græcorum, & plures ipſorum occupauit terras & caſtra : & miſit quendam ſuum conſanguineũ, qui uocabatur Artot, ad inuadendum regnum Meſopotamiæ, & conceſſit ſibi quicquid poſſet acquirere contra Græcos. Vnde idem Artot iuit cum magna gentiũ comitiua, & obſedit ciuitatem Rohais, quam ſine moræ diſpendio occupauit : deinde inuaſit alias terras & loca, & totum regnum Meſopotamiæ dominio ſuo ſubdidit. In ciuitate uero Mercdin tenuit ſedem ſuam, & fecit ſe Soldanum ab omnibus appellari. Eo uero tempore obiit Dogriſſa imperator Aſiæ, & quidam eius filius, Aſpaſalem nomine, ſibi ſucceſſit. Iſte Aſpaſalem quendam nepotem habebat, qui uocabatur Soliman, qui erat perſtrenuus in armis, & diu ſeruierat patri ſuo, & iſtum cum magno exercitu in Cappadociam miſit, & conceſſit ſibi omnia quæ poſſet acquirere contra Græcos. Soliman itaque pergens cepit quãplures ciuitates regni Turquiæ, & dominium ipſius regni totum ſuo ſubiugauit dominio, & fecit ſe nominari Soldanum, & mutato ſuo proprio nomine, uocari ſe fecit Solimanſa : & de iſto Solimanſa faciunt mentionem hiſtoriæ Paſſagii Godefridi de Bulliono: quia ille fuit primus qui ſe belliger oppoſuit Chriſtianis. Poſtea uero obiit Aſpaſalem imperator Turquorum, & ſucceſſit ſibi quidam eius filius, uocatus Melecla. Iſte miſit Soldanum Meſopotamiæ Artot, & Solimanſa Soldanum Turquiæ ad obſidendam ciuitatem Antiochiæ: qui poſt paucos dies ceperunt eandem : erat enim illa ciuitas ualde magna, & pauci erant in ea defenſores, qui ſe opponerent Saracenis : & hoc modo fuerunt Græci de tota terra Aſiæ pulſi per potentiam inimicorum fidei Chriſtianæ. Poſt hæc uero Melecla imperator Turquorum deceſſit, & duos filios reliquit : primogenitus uero ſucceſſit in imperio patri ſuo, qui uocatus fuit Belchiaroc: ſed frater ſuus qui audacior eo erat, occupauit imperii magnam partem: & eo tempore quo Paſſagiũ Godefridi de Bulliono tranſiuit per Turquiam, Belchiaroc erat imperator Perſarum, & Solimanſa erat Soldanus Turquiæ, qui multas inuaſiones intulit Chriſtianis antequam tranſiret ad regnum Turquiæ. Poſtquam uero Chriſtiani regnum Turquiæ tranſiuerunt, ciuitatem Antiochiæ obſederunt: quo audito imperator Turquorum miſit ad ſubſidium ipſius ciuitatis quendam ſuum ducem nomine Cerbagat, cum innumerabili multitudine bellatorum. Sed antequam illud ſubſidium ueniret, Chriſtiani iam occupauerunt ciuitatem, unde obſederunt illam undique: & ſic Chriſtiani, qui prius obſederunt, ſunt obſeſſi. Demum uero Chriſtiani egreſſi fuerunt de ciuitate per turmas & acies ordinati, & contra infideles prælium iniuerunt, & ipſos contriuerunt omnes uelut ſtipulam, nutu dei. Illi uero qui euaſerunt per fugæ remedium, ad regnum Perſarum fuerũt reuerſi, & inuenerunt quòd Belchiaroc eorũ dominus, finem clauſerat uitæ ſuæ. Frater uero ſuus uoluit ſuccedere ſibi, & imperium occupare: ſed certi eius aduerſarii irruerunt in eum, & ipſum in fruſta diſſecuerunt: quia nec poſtea potuerũt eſſe concordes ad eligendum imperatorem, uel generalem dominum ſuper eos : imò diuiſi inter ſe inuicem præliantes. Georgiani uero & Armeni maioris Armeniæ, hoc uidentes inuaſerunt prædictos Turquos uiriliter & potenter, & ipſos de toto Perſarum imperio fugauerunt: unde iuerunt cum uxoribus & filiis habitare in regno Turquiæ: & per hoc multũ creuit potentia Soldani Turquiæ, ita quòd

potentior

potentior omnibus eſt effectus,& uſque ad Tartarorum aduentum tenuit pacifice regnum ſuum,à quibus poſtmodum fuit debellatus,ſicut inferius exprimetur. In regno Coraſminorum erant quidam populi ad arma ſtrenui, qui ſemper habitabant in tentoriis & campis,armentorum greges paſcentes:iſti audientes de regno Perſarum,quòd eſſet abſque rectore & domino derelictum,ac defenſoribus uacuatum,cogitauerunt illud poſſe faciliter occupari.Accepto itaque conſilio, inter eos ſibi ducem & dominum elegerunt quendam, qui uocabatur Ialaladinus,& in facto unanimiter pergentes,ingreſſi fuerunt regnum Perſarũ, & iuerunt uſque ad ciuitatem Coroſii abſque contradictione cuiuſquam:& ibidem reſidentiam facientes,præfatum eorum dominum Ialaladinum,Imperatorem Aſiæ coronauerunt:crediderunt enim alia regna Aſiæ ita faciliter ſubiugare,ſicut fecerant in regno Perſarum,quod inierunt regnum,totum defenſoribus uacuatum. Dicti Coraſmini ìtaque dederunt ſe ſolatio & quieti:& diuitiis regni Perſarum repleti, in magna ſunt ſuperbia eleuati : unde procedentes iuerunt ad regnum Turquiæ , illud inuadere cogitantes . Sed Soldanus Turquiæ nomine Aladinus ſuum exercitum congregauit,& obuiauit Coraſminis in introitu regni ſui. Inter eos quidem fuit ingens prælium inchoatum:demum uero Coraſmini terga uerterunt,& amiſerunt eorum imperatorem & dominum,qui fuit in prælio interfectus. Illi uero qui potuerunt fugere, congregauerunt ſe in planiciebus Rohais,quid facturi eſſent de cætero cogitantes.Vnde ingreſſi fuerunt regnum Syriæ quod per unam dominam tunc temporis regebatur : & crediderunt illud regnum faciliter occupare. Sed illa nobilis domina in ciuitate Halap fecit ſuum exercitum congregari, & ſe oppoſuit Coraſminis , & iuxta flumen Euphratem prælium inierunt,ibíque fuerunt iterum Coraſmini, & fugam arripuerunt uerſus deſertum Arabiæ.Poſtmodum uero tranſiuerunt flumen Euphratem prope caſtrum Cacabe:& ingreſſi fuerunt terras Aſſyriorum,& iuerunt uſque ad prouinciam Palæſtinæ,uidelicet in regno Hieroſolymitanor ũ: ibi quædam damna intulerunt non modica Chriſtianis , ſicut in hiſtoriis Godefridi Paſſagii plenius inuenitur.Finaliter uero iſta Coraſminorum progenies ad nihilum eſt redacta, & tempore ſatis breui. Quia dum prædicti Coraſmini nollent ſuis maioribus obedire,ſeparabant ſe per ſocietates & turmas,& ibant alii ad Soldanum Damaſci,alii ad Soldanum Ames,alii ad Soldanum Haman, alii uero ad alios Soldanos regni Aſſyriorum,qui tunc temporis erant quinque,& ſicut ſtipendiarii ſeruiebant. Dux uero Coraſminorum, qui uocabatur Bartat,præuidens ſe à gente ſua taliter derelinqui, iuit ad Soldanum Babyloniæ, & obtulit ſe & ſuos ad eius beneplacita & mandata. Vnde Soldanus benigne ſuſcepit Coraſminos,& eos per exercitum ſuum diuiſit , quoniam nolebat quòd inſimul morarentur,& ducem Coraſminorum plurimum honorauit , & eidem dedit magnos redditus & prouentus,& uſque hodie hæredes illius ducis in Babylonia honorantur. Per prædictos uero Coraſminos potentia Soldani Babyloniæ multũ creuit,quæ ante ipſorum aduentum erat modica & exilis.Coraſmini quoque modo prælibato diuiſi demum ad nihilum redierunt . Et ſic Coraſminorum deſtructa natione , poſt modicum temporis ſpatium cœperunt poſtea Tartari in Aſia dominari , ſicut inferius plenius exprimetur.

De regione ubi prius Tartari habitabant. Cap. XVI.

REGIO illa, in qua Tartari primitus habitabant, eſt ſita ultra magnum montem de Belgian, de quo monte fit mentio in hiſtoriis Alexandri. In illa uero regione habitabant Tartati tanquam homines beſtiales, non habentes literas neque fidem: greges paſcebant animalium, & de loco ad locũ incedebant, quærentes paſcua armentis. Ad armorum exercitũ non ualebant, ſed erant ab omnibus uilipenſi, reddentes uectigal uniuerſis. Plures Tartarorum fuerunt antiquitus nationes, quæ Moglos communi nomine dicebantur: & creuerunt tantum, quòd in ſeptem principales nationes ſunt diuiſi: & illæ nationes magis nobiles fuerunt habitæ inter eos. Prima iſtarum nationum Tartarorũ nominatur Tatar, quæ à prouincia in qua degebant primitus, nomen ſumpſit: ſecunda appellatur Tangot, tertia Cunat, quarta Ialair, quinta Sonich, ſexta Monghi, ſeptima Tebeth. Cũmque iſtæ ſeptem Tartarorum nationes ſtarent ſub obedientia uicinorum, ut ſuperius eſt expreſſum, accidit quòd quidam homo ſenex, pauper, faber ferrarius, uiſionem uidit in ſomno, militem uidelicet totum album, armatum, & ſuper albo equo ſedentem, qui ipſum nomine proprio appellauit, & dixit: Changie, uoluntas dei immortalis eſt, quòd tu Tartarorum ſis rector, & dominus ſuper iſtas nationes Moglorum, & quòd per te à ſeruitute uicinorum, in qua ſteterunt diutius, liberentur: & dominabuntur uicinis eorum, & uectigalia quæ præſtare conſueuerant, recipient ab eiſdem. Changius fuit magna iucunditate repletus, audiens uerbum dei: & narrauit uiſionem quam uiderat uniuerſis. Sed duces & maiores iſtorũ noluerunt credere uiſioni, imò ſenem quodammodo deridebãt. Nocte uero ſequenti prædicti duces uiderunt militem album, & uiſionem, ſicut ſenex Changius omnibus reſerauerat: & præceptum fuit eis ex parte dei immortalis, quod obedirent Changio, & ſua mandata facerent ab omnibus obſeruari: unde prædicti duces & maiores ſeptem nationum Tartarorũ congregatis populis fecerunt fieri obedientiam & reuerentiam Changio ſuperius nominato, tanquam eorum domino naturali. Poſt hæc uero ſedem ſuam ſtatuerunt in medio ipſorum, & extendentes quoddam filtrum nigerrimum ſuper terram, deſuper ſedere fecerunt Changium, & ſeptem duces maiores eleuantes illum poſuerunt in ſedem cum magno tripudio & clamore, & uocauerunt eum Cham primum imperatorem, ſolennem reuerentiam cum genuflexionibus eidem tanquam imperatori & domino facientes. De tali uero ſolennitate quam Tartari fecerunt, qui eorum primum imperatorem & dominum poſuerunt, & de filtro nemo debeat admirari, quoniam forte pulchriorem pannum ſuper quo ipſum ponerent non habebant: aut erãt forſitan ita rudes, quod melius uel pulchrius facere ignorabant. Sed de hoc an non poſſet aliquis admirari, quòd cum prædicti Tartari acquiſiuerunt multa regna, & diuitias infinitas (quoniam dominium Aſiæ tenent & opes, & uſque ad confines Hungariæ dominantur) nec propter hoc uoluerũt antiquã conſuetudinem relinquere, ſiue modum: imo oportet quod confirmatione imperatoris Tartarorum ille modus totaliter teneatur, quem eorum ueteres ab initio tenuerunt. Et ego in confirmatione Imperatoris Tartarorum bis perſonaliter fui præſens. Sed ad propoſitum redeamus. Changius Cham, qui factus fuit Imperator de communi uoluntate & conſenſu

Tartari olim Mogli.

Cham imperatoris cognomẽ apud Tartaros.

consensu omnium Tartarorum, antequam procederet ad alia, tentare uoluit an Tartari omnes sibi fideliter obedirent: unde præcepta fecit quæ iussit ab omnibus obseruari. Primum præceptum fuit, quòd Tartari omnes crederent & obedirent deo immortali, cuius nutu adeptus fuerat imperatoriam dignitatem: & hoc mandatum Tartari tenuerunt, & ex tunc cœperunt nomen dei immortalis inuocare: & usque hodie in omnibus eorum operibus Tartari inuocant nomen domini. Secundo præcepit, quòd computarentur omnes uiri, qui poterant arma ferre: & facta computatione præcepit, quod sub quolibet denariorum præponeretur unus, & super decem milia præponeretur unus, & super mille præponeretur unus: & uocauit aciem decem milia armatorum, turmam. Præcepit etiam septem ducibus, qui præerant septem nationibus Tartarorum, quod prio res omnes dimitterent dignitates: & continuo hoc fecerunt. Aliud uero præceptũ quod fecit fuit ualde stupendum: præcepit enim septem maioribus ducibus præ libatis, quod unusquisque primogenitum suum adduceret, & sibi caput manu propria amputaret. Et licet tale mandatum uideretur esse crudelissimum & iniquum, nullus tamen fuit ausus in aliquo contraire, eo quod sciebant eum esse dominum prouisione diuina: imo sicut præceperat Imperator, continuo adimplerent. Postquam uero Changius * Can uota suorũ cognouit, & uidit quod usque ad mortem erant obedire parati, certum diem omnibus assignauit in quo essent parati ad pugnam. Equitauerunt itaque Tartari contra illos, qui magis erant uicini, & subiugauerunt eosdem, & redacti fuerunt, qui prius erant eorum domini, in maximam seruitutem. Et inde processit Changius Can contra plures alias nationes, quas suo subdidit imperio absque nimia tarditate. Nam omnia Changius Can faciebat cum modica quãtitate, & prospere succedebat ei. Quadam uero die accidit, quòd Changius Can equitabat cum modica quantitate suorũ, & obuiauit inimicis, qui erãt numero satis plures. Inito quoq; bello, dum imperator Changius Can se uiriliter tueretur, accidit quod equus super quo sedebat cecidit, interfectus in pugna. Tartari uero cum uiderent eorũ dominum prostratum inter acies bellatorũ, nulla fuit spes ulterius salutis, unde terga uertentes, inimicos per fugæ remedium euaserunt. Cúmque omnes simul intenderent ad persequendum celeriter fugitiuos, & de rege prostrato notitiã non haberent, Changius Can cucurrit, & se inter quædam arbustula occultauit, ut mortis periculum euitaret. Cúmq; de pugna redeuntes campum expoliarent, & quærerent occultatos, accidit quod quædam auis, quæ bubo à pluribus nominatur, ueniens super arbustula illa sedit, quibus maiestas imperatoria tegebatur. Quærentes uero uiderunt auem illam sedentem super illis arbustulis, & propterea crediderunt neminem ibi esse, & absque eo quod quærerent recesserunt, dicentes intra se, Si esset hic aliquis occultatus, auis illa nullatenus hic sederet. In silentio uero noctis Changius Can propter metum inimicorum per deuia incedendo peruenit ad suos, & narrauit eis omnia quæ sibi acciderant seriatim. Tartari quidem immortali deo gratias reddiderunt: & auis illa, per quam post deum Changius Can creditur euasisse, in tanta reuerentia postmodum fuit habita inter eos, quod quicunque potest habere de pluma illius auis, reputat se felicem, & portant illam plumã Tartari in maiorem reuerentiam super capitibus reuerenter.

Aliàs Cham.

Ego uero feci mentionẽ de iſta materia in hoc libro, ut ſciatur cauſa, quare Tartari ſuper capitibus plumas portant. Changius Can Imperator Tartarorum de eo quod à tanto diſcrimine euaſerat, gratias egit deo, & poſt hæc ſuos exercitus congregauit, & præfatos inimicos ſtrenue inuadendo omnes ſub iugo ſuo poſuit ſeruitutis, & ſic fuit Changius Can Imperator omnium regionum, quæ erant citra montem Belgian, & illas poſſedit abſque inquietatione cuiuſquam, quouſq; aliam uidit iterum uiſionem, ſicut in ſequentibus deſcribetur: & non eſt mirandum, ſi in iſtis hiſtoriis non poſui tempus certum, quoniam licet à multis ſcire quæſiuerim ueritatem, non tamen potui inuenire qui ſuper talibus plenarie me doceret: & credo quòd talis ſit ratio, quare tempus certum iſtarum hiſtoriarum penitus ignoratur, quia ab initio Tartari literas non habebant, & ſic tempora & rerum geſta tranſibant abſque eo, quod ab aliquo notaretur, & per hunc modum obliuioni poſtea tradebantur.

De Changio Can primo Imperatore Tartarorum. Cap. XVII.

POSTQVAM uero Changius Can omnia regna & terras quæ citra montem Belgian erant, ſuo dominio ſubiugauit, quadam nocte uidit aliam uiſionem. Vidit enim iterum militem album, qui ait, Changi Can, uoluntas immortalis dei eſt, quòd tu tranſeas montem Belgian, & uerſus occidentem dirigas greſſus tuos, & occupabis regna, regiones & terras, & imperio tuo ſubiicies multas gẽtes: & ut certus ſis, quoniam ea quæ tibi dico ſunt ex parte immortalis dei, ſurge & uade cum gente tua ad montem de Belgian, ad locum ubi mare iungitur cum eodem, ibiq; deſcendes, & uerſus orientẽ cum nouem genuflexionibus nouies immortalem deum adorabis, & ipſe qui eſt omnipotens, tibi uiam oſtendet, per quam montem poteris commode pertranſire. Viſa itaq; uiſione Changius Can, gaudens ſurrexit, nec in aliquo hæſitauit. Nam prima uiſio uelut uera de aliis certitudinem ſibi dabat: unde feſtinanter ſuos undique congregauit, & præcepit, quòd ſequerentur eum cum uxoribus & filiis & omnibus quæ habebant. Perrexerunt itaque quouſque peruenerunt ad locum, ubi mare magnum & profundum montibus adhærebat, nec ibi uia ſiue tranſitus aliquis apparebat. Statim uero Changius Can, ſicut præceptum ſibi fuerat ab immortali deo, de equo deſcendit: illud idem omnes ſui uniuerſaliter facientes, uerſus orientem flexis genibus nouies adorabant, ab omnipotenti & immortali deo miſericordiam & gratiam implorantes, ut tranſitum & uiam eis oſtenderet abeundi. Steterunt quidem in orationibus nocte illa. Mane uero ſurgentes, uiderunt quod mare per nouem pedes retroceſſerat à montibus, & dimiſerat uiam latam. Stupefacti fuerunt omnes Tartari, hoc uidentes, & deo immortali gratias deuotiſſime reddentes, per uiam quam patentem uiderant tranſierunt, & uerſus occidentem eorum ueſtigia direxerunt. Sed ſicut inuenitur in hiſtoriis Tartarorum, poſtquã Changius Can & Tartari montes tranſiuerũt prædictos, paſſi fuerunt famis & ſitis penuriam aliquibus diebus, quoniam terram inuenerunt deſertam, & aquas amaras & ſalſas, quæ guſtari non poterant quoquo modo, quouſq; peruenerunt eis omnia neceſſaria affluenter. Per plures uero dies traxit moram Changius Can in illa fertili regione. Sed accidit nutu dei, quod quædam uehemens infirmitas

inuaſit

inuaſit eundem, de cuius conualeſcentia medici deſperabant. Vnde Changius Can Imperator Tartarorum conuocauit ante ſe duodecim filios ſuos quos habebat, & monuit eos ut ſemper eſſent unanimes & cõcordes, & dedit ei tale exemplum. Præcepit enim, quod unuſquiſque filiorum portaret unam ſagittam, & cum ſimul adeſſent omnes, præcepit maiori, ut omnes ſimul frangeret ſi ualeret. Ipſe uero accipiens ſagittas duodecim, conatus eſt illas frangere, ſed non potuit ullo modo: deinde tradidit ſagittas ſecundo filio, & tertio, & ſic de ſingulis, ſed nullus fuit qui frangere poſſet illas. Hoc facto, præcepit quod diuiderentur ſagittæ, & iuſſit minori filio, quod diuiſim ſagittas acciperet & frãgeret unãquamque, & ille faciliter omnes fregit. Tunc Changius Can uertit ſe ad filios ſuos, & ait, Quare filii mei non potuiſtis frangere ſagittas, quas uobis dedi frangendas? At illi dixerunt, Domine, quia erant plures ſimul. Et quare fregit illas iſte minimus frater ueſter? Domine, quia ſingulariter & diuiſim. Ita erit de uobis, ait Changius Can, quamdiu eritis unanimes & concordes, durabit imperium ueſtrum ſemper: ſed quàm cito eritis diuiſi, dominia ueſtra ad nihilũ reducentur. Multa alia bona exempla dedit Changius Can, quæ fuerunt à Tartaris obſeruata: & dicuntur in lingua eorum Iaſaclz Changii Can, id eſt, conſtitutiones Changii Can. Poſt hæc antequam decederet, ſapientiorem & meliorem filium quem habebat, fecit recipi in dominum & imperii ſucceſſorem, & uocabatur ille filus ſuus Hoccota Can. His finitis, Changius Can requieuit in pace, & filius ſuus Hoccota Can fuit poſitus in ſede imperatoria patris ſui. Sed antequam finem huic hiſtoriæ imponamus, dicemus qualiter nonus numerus inter Tartaros plurimum ueneratur. In memoriam enim nouem genuflexionum, quas fecerunt in monte Belgian immortali deo, ſicut eis præceperat miles albus, & latitudinis uiæ nouem pedum, per quam tranſierunt, numerum reputant eſſe felicem. Vnde, quicunque uult domino Tartarorum aliqua præſentare, oportet quòd offerat nouem res, ſi uult quod donũ ſuum recipiatur gratioſe: & dummodo ſint nouem res quæ præſentantur, ſic donum illud reputatur pro felici & bono, & talis conſuetudo uſque hodie inter Tartaros obſeruatur.

De Hoccota Can ſecundo imperatore Tartarorum. Cap. XVIII.

HOCCOTA Can qui in imperio patri ſuo ſucceſſit, fuit homo ſtrenuus atque prudens, dilexerunt eum Tartari, & fidem & obedientiã erga ipſum fideliter ſeruauerunt. Cogitauit itaq; Hoccota Can, qualiter poſſet totã Aſiam ſubiugare, & primo uoluit expediri potentiam regis Aſiæ, quàm perſonaliter ſe moueret, & uoluit cognoſcere principem fortiorem. Decem itaque milia equitum bellatorum tranſmiſit, & dedit eis capitaneum ſtrenuum & ſagacem, qui uocabatur. * Iſte uero procedens cum Turcis ad pugnam, debellatus fuit ab eiſdem, unde Tartari per fugæ ſubſidium ſe defendebant. His itaque peractis, Hoccota Can elegit quendam ducem ſtrenuum & prudentem, qui uocabatur Baydo, & dedit ſibi triginta milia militum Tartarorum, qui dicebantur Tamachi, uel conquiſitores, & præcepit eis, quod per illam uiam recte incederent, quam iuerant decem milia Tartarorum, ſuperius nominatorum, nec deberent in loco aliquo diutius commorari, quouſque peruenirent ad regnum

Turquiæ, & tantarent ſi poſſent Soldano Turquiæ reſiſtere, qui inter omnes principes Aſiæ potentior dicebatur: & ſi forte tantæ eſſet potentiæ, quod eidem reſiſtere non ualerent, non properarent ad pugnam, ſed in aliqua terra bona darent ſe quieti, & ſignificarent alicui ex filiis ſuis, qui propinquior eſſet eis, ut ipſis ſubſidium delegaret, & poſtmodum bellum poſſent ſecurius inchoare. Baydo igitur cum comitiua triginta milium Tartatorum per dietas ſuas incedens, peruenit ad regnum Turquiæ, ibíque audiuit, quod Soldanus ille, qui priores fugauerat Tartaros, diceſſerat, & ſibi ſucceſſerat quidam eius filius, nomine Guiatadin. Iſte uero de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, timuit ualde ſibi, unde ad ſua ſtipendia conuocauit quoſcunq; habere potuit tam barbaros quàm latinos, & inter alios habuit ad ſua ſeruitia duo milia latinorum, qui duos duces ſiue capitaneos habuerunt, alter quoque habebat nomen Ioannes de Liminada, qui fuit in inſula Cypri: alius uero uocabatur Bonifacius de Caſtro, qui fuit de Ianua oriundus. Miſit etiam ad uicinos Soldanus, promittens uenientibus gratias atque dona: unde congregata magna multitudine bellatorum, greſſus ſuos direxit ad locum, in quo Tartari morabantur. Tartari uero non fuerunt ullatenus ſtupefacti, imo prælium uiriliter ſuſceperunt, in quodam loco uocato Clonſedraclz. Demum uero obtinuerunt Tartari, & Turqui fuerunt uiriliter debellati, & ſic occupauerunt Tartari regnum Turquiæ, anno domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto.

De Gino Can tertio imperatore Tartatorum. Cap. XIX.

POST modicum uero temporis ſpatium. Hoccota Can diem clauſit extremum: ſucceſſit autem ſibi in imperio quidam eius filius, qui uocatus fuit Gino Can, cuius uita breuis fuit, & ſibi ſucceſſit quidam conſanguineus ſuus, qui uocabatur Mango Can, qui fuit ualentiſſimus, atque multas prouincias ſuo imperio ſubiugauit. Demum uero tanquam magnanimus, per mare Cathay ſe tranſtulit ad quandam inſulam capiendam: & dum in obſidione illius inſulæ permaneret, homines illarum partium qui ſunt ualde ſagaces & ingenioſi, miſerunt homines qui ſe occulte immerſerunt in aquã, & ſub naui, in qua erat Mango, conſtiterunt tamdiu, quoad nauẽ illam in locis pluribus perforarunt. Aqua quidẽ diu noctúq; paulatim per foramina ingrediebatur in nauem, nec aliquis perpendebat, quouſque lignum funditus eſt demerſum, & Mango Can fuit continuo ſuffocatus. Tartari uero qui cum eo uenerant, redeuntes fratrem ſuum Cobila Can in dominum elegerunt: & iſte * Cobila Can XLII annis tenuit imperium Tartarorum. Chriſtianus fuit, & fundauit quandam ciuitatem quæ uocatur Ions, in regno Cathay, quæ maior eſt Roma, ut dicitur. Et in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum, uſque ad ultimum diẽ uitæ ſuæ. Sed dimiſſo Imperatore Tartarorum, de tribus filiis Hoccota Can, & de Haolono, & ſuis hæredibus ſumus aliqua narraturi.

Cublai in M. Paulo.

De Iochi primogenito Hoccato Can. Cap. XX.

IOCHI primogenitus Hoccota Can, equitauit uerſus occidentem cum tota gente illa, quam ſibi dederat pater ſuus: inuenit quaſdam regiones illas, & terras fertiles & amœnas, & in omnibus diuitiis opulentas, unde ibi tentoria ſua fixit.

ſua fixit. Acquiſiuit igitur regnum Turqueſtan,& minorem Perſiam, uſque ad flumen Phiſon ſuum dominium ſe extendit: cum gente ſua traxit ibi moram ſemper, quæ multiplicatæ ſunt in diuitiis & perſonis, & hæredes ipſius Iochi uſque nunc ſucceſſiue illarum partium dominium tenuerunt. Et illi qui nunc tenẽt terras illas, ſunt duo fratres, quorum unus uocatur Capar, alter Doax & illi inter ſe diuiſerunt terras & gentes, & illas poſſident pacifice & quiete.

De Baydo ſecundo filio Hoccota Can. Cap. XXI.

BAYDO ſecundus filius Hoccota Can, cum Tartaris quos ſibi dederat pater ſuus, equitauit uerſus partes Septentrionales, quouſque peruenit ad regnũ Cumaniæ. Cumani uero, qui magnam habebant copiam armatorum, oppoſuerunt ſe Tartaris, credentes poſſe defendere terram ſuam. Sed demum fuerũt debellati, & fugerunt uſque ad regnum Vnguariæ, & adhuc ſunt multi Cumani ibidem habitantes. Poſtquam uero Baydo extra regnum Cumaniæ omnes fugauit Cumanos, ad regnum Caſſiæ ſe tranſtulit, & illud etiam ſubiugauit, & occupauit terram * Gaczariæ, & regnum Bulgariæ, & per uiam qua Cumani fugerant, peruenit uſque ad regnum Vnguariæ. Poſt hæc iuerunt Tartari uerſus partes Alemaniæ, quouſque peruenerunt ad quoddam flumẽ quod labitur per ducatũ Auſtriacum. Tartari uero cogitauerunt tranſire per quendam pontem ibi factum. Sed dux Auſtriæ, & alii conuicini, munierunt pontem, unde Tartaris fuit tranſitus denegatus. Baydo quidem furore accenſus, præcepit quod omnes tranſirent, & ipſe fuit primus ingreſſus, exponens mortis periculo ſe & ſuos. Nam antequam poſſent ad aliam ripam fluminis peruenire, equi fuerant feſſi propter latitudinem fluminis & fortitudinem aquæ, unde Baydo ſubmerſus & ſuffocatus fuit cum magna quantitate ſuorum. Illi uero qui nondum ingreſſi fuerant aquas, hoc uidentes, magno dolore confuſi, redierunt ad regnum Caſſiæ & Cumaniæ, quæ occupauerant ut eſt dictũ. Deinde uero Tartari Alemaniam minime petierunt. Hæredes quidam prædicti Baydo ſucceſſiue terras quas acquiſiuerat, poſtmodum tenuerunt. Et ille qui dominium nunc tenet, uocatur Tochay, & uiuit pacifice & quiete.

Aliàs Raſciæ

De Gohagaday tertio filio Hoccota. Cap. XXII.

GOHAGADAY tertius filius Hoccota Can, cum Tartaris quos ſibi pater ſuus conceſſerat, equitauit uerſus meridiem uſque ad partes Indiæ minoris. Multa quidem inuenit deſerta, montes & terras aridas, & totaliter derelictas, quod illas regiones non potuit pertranſire, imò amiſit gentium & animalium maximam quantitatem. Tunc uero uertit ſe ad partes occidentis, & poſt multos labores peruenit ad fratrem ſuum Iochi, & quæ ſibi in uia acciderant enarrauit. Iochi uero compatiens fratri ſuo, de terris quas acquiſiuerat, ſibi & gẽti ſuæ partem benignam conceſſit, & illi duo fratres ſemper ſimul poſtea habitauerunt, & uſque nunc eorum hæredes in illis partibus commorantur: ita tamẽ quod hæredes minoris fratris reuerentiam portant hæredibus maioris, & contenti portionibus ſuis, ſimul uiuunt pacifice & quiete: & ſucceſſor Iochi qui nunc uiuit, uocatur Barachi

De Mango Can quarto Imperatore Tartarorum. Cap. XXIII

ANNO DOMINI M CCLIII rex Armeniæ dominus Haithonus

uidens quod Tartari fere ſubiugauerant omnia regna, regiones & terras uſque ad regnum Turquiæ, accepto conſilio ſapientum, cogitauit ad Imperatorem Tartarorum perſonaliter ſe tranſferre, ut facilius captare poſſet eius beneuolentiam & amorem, & ſecum inire pacis fœdus. Sed primo tranſmiſit dominum Sinibaldum Coneſtabulum regni Armeniæ fidelem ſuum, ut accepta ab Imperatore Tartarorum licentia, ſecurius poſſet ire. Vnde prædictus frater regis dominus Sinibaldus cum xeniis multis, & pulchra gentium comitiua, iuit ad dominum Tartarorum, & negotia pro quibus tranſmiſſus fuerat, optime adimpleuit. Veruntamen per ſpatium annorum quatuor traxit moram, antequam Armeniam remearet. Poſtquam uero rediit, regi ea quæ uiderat & fecerat ſeriosius enarrauit. Abſque igitur tarditate rex Armeniæ receſſit occulte, dubitabat enim cognoſci in terra Turquiæ, per quam ipſum tranſire modis omnibus oportebat: & ſicut deo placuit, Soldanus Turquiæ tunc fuit uiriliter debellatus per quendam ducem Tartarorũ, quem rex Armeniæ inuenit, & ſui notitiã ſibi dedit. Cũmque capitaneus ille intellexit de rege Armeniæ, quod ad Imperatorem iret, ſuſcepit illum honorifice & benigne, & fecit illum ſecure conduci uſq; ad regnum Cumaniæ, & ultra etiam portam ferri. Poſtea uero inuenit rex alios duces Tartarorum, qui fecerunt illum conduci per omnes terras & loca, quouſque peruenit ad Almalech, ubi Mango Can Tartarorum Imperator & dominus reſidebat. Gauiſus fuit Mango Can de aduentu regis Armeniæ, eo præcipue, quòd poſtquam Changius Can montem Belgiam tranſiuit, nullus magnus princeps ei uenerat in occurſum, & ideo cum magna beneuolentia & honore ſuſcepit eundem, dedítque ſibi de maioribus domus ſuæ, qui eum aſſociarent, & in omnibus honorarent. Et ipſe Imperator multas gratias fecit regi Armeniæ. Rex autem Armeniæ poſtquam per dies aliquos requieuit, ſupplicauit Imperatori, quatenus ſuper expeditione negotiorum pro quibus ad eum uenerat, intendere dignaretur, & daret ſibi licentiam redeundi. Imperator uero benigne reſpondit, quod omnia uota ſua libentiſſime adimpleret, & quod ualde gratum erat ſibi, quod ad imperium ſuum uenerat ſua ſpontanea uoluntate. Rex itaque ſeptem petitiones cum deliberatione formauit. Primo enim rogauit, ut Imperator cum gente ſua conuerteretur ad fidem Chriſti. 7 ſectis aliis omnibus derelictis, & ſe facerent baptizari. Secundo petiit, quod pax & amicitia perpetua inter Chriſtianos & Tartaros firmaretur. Tertio requiſiuit, quod in omnibus terris quas Tartari acquiſiuerant, & quæ acquirerent, omnes eccleſiæ Chriſtianorum & clerici illarum, ſiue laici, ſiue religioſi, ab omni ſeruitute & datia eſſent liberi & exempti. Quarto requiſiuit, ut terram ſanctam & ſanctum ſepulchrum domini de manibus Saracenorum auferret, & reſtitueret Chriſtianis. Quinto, ut intenderẽt ad deſtructionem Caliphi de Baldaclz qui erat caput & doctor ſectæ perfidi Mahumeti. Sexto requiſiuit, ut ſibi concederetur priuilegium ſpeciale, quod à quibuſcunque Tartaris, præcipue regni Armeniæ propinquioribus auxilium imploraret, ſibi dare omni mora poſtpoſita tenerentur. Septimo requiſiuit, quòd omnes terræ iuriſdictiones regni Armeniæ, quas Saraceni occupauerant, & in manus Tartarorum poſtmodum redierant, regi Armeniæ reſtituerentur: illas omnes quas rex acquirere poſſet contra

Regis Armeniæ ad Imp. Tartarorũ petitiones.

Saracenos

Saracenos illos, haberet & teneret pacifice & quiete. Mango Can ergo petitionibus regis Armeniæ intellectis, ſuos fecit proceres & conſiliarios conuocari, & regi Armeniæ in ſua præſentia conſtituto, coram omnibus aſtantibus ſic reſpondit, Quoniam rex Armeniæ de longinquis partibus ad imperium noſtrũ uenit non compulſus, ſed ſua propria uoluntate, decet imperatoriam maieſtatẽ ſuis ſupplicationibus annuere, in his præcipue, quæ ſunt licita & honeſta. Vobis itaque regi Armeniæ taliter reſponſurus ſum, quòd preces ueſtras acceptamus, & omnes faciemus cũ dei beneplacito adimpleri. Primo quidem ego Imperator & dominus Tartarorum me faciam baptizari, tenebo fidem quã tenent hodie Chriſtiani, & omnibus aliis ſub meo imperio conſtitutis conſulam quod faciant illud idem, non tamen intendendo uiolentiam facere alicui. Ad ſecundam requiſitionem ueſtram taliter reſpondemus, Quia uolumus quod pax perpetua uigeat inter Tartaros & Chriſtianos, ita tamen, quod uos principalem fideiuſſorem conſtituere debeatis, quod Chriſtiani pacem & concordiam erga nos ſicut nos erga ipſos inuiolabiliter obſeruent. Volumus etiã, quod omnes Chriſtianorum eccleſiæ, & clerici Chriſtiani, cuiuſcunque conditionis exiſtant, ſeculares ſiue religioſi gaudeant in omnibus terris noſtri imperii priuilegio libertatis, nec liceat alicui ex eis inferre moleſtiam quoquo modo. Super facto terræ ſanctæ dicimus, quoniam ſi poſſemus commode, perſonaliter ueniremus ob reuerentiam domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed quia multum habemus in iſtis partibus expedire, fratri noſtro Haolono dabimus in mandatis, quod negotium iſtud ſicut decet, ducat per omnia ad effectum. Eruet enim ciuitatem Hieruſalem, & totam terram ſanctam de manibus paganorum, & illam reſtituet Chriſtianis. Super facto Caliphi de Baldaclz nos dabimus in mandatis Baydo capitaneo Tartarorum, qui ſunt in regno Turquiæ, & aliis, quæ circa illas regiones inueniuntur, quod omnes obedire debeant fratri noſtro, & uolumus quod ipſe deſtruat Caliphum tanquam noſtrum capitalem & peſſimum inimicum. De priuilegio uero illo, quod quærit habere rex Armeniæ ſuper habendo ſubſidio Tartarorum, uolumus quod illud dictetur iuxta ſuam plenariam uoluntatem, & illud faciemus libentiſſime confirmari. Vltimo uero de eo, quod rex Armeniæ requirit, quatenus terras regni ſui per Saracenos ablatas, & poſtmodum per Tartaros occupatas, ſibi reſtitui faciamus, hoc etiam concedimus liberaliter & libenter, & uolumus quod frater noſter Haolonus omnes dictas terras reſtituat ſine mora: & ulterius uolumus & mandamus, quod de terris quas acquiſiuimus, plana caſtra dicto regi in augmentum & tutelam regni ſui de ſpeciali gratia concedantur.

Imp. Tartar. reſponſio.

De Mango Can, qualiter baptizatur in Chriſto. Cap. XXIIII.

POSQVAM igitur Mango Can petitiones regis Armeniæ liberaliter adimpleuit, & confirmauit per priuilegia mihi facta continuo uoluit baptiſmatis recipere ſacramẽtum, unde baptizatus fuit per manus cuiuſdam epiſcopi, qui erat cancellarius regni Armeniæ, & omnes illi de domo ſua fuerunt etiam baptizati, & multi alii utriuſq; ſexus nobiles & magnates, & ordinauit de illis qui ſequi debebant Haolonum fratrẽ ſuum, pro ſubſidio terræ ſanctæ. Equitauerũt

ergo Haolonus & rex Armeniæ ambo ſimul, quouſque tranſierunt magnũ flumen Phiſon. Haolonus quidem cum ſuo exercitu copioſo inuaſit regiones & terras undique, & antequam ſex menſium ſpatium laberetur, totũ regnum Perſarum, quia carebat domino & rectore, fuit facile ſubiugatum, cepítque Haolonus abſque reſiſtentia omnes terras, uſque ad terram Aſſaſſinorum. Iſti uero Aſſaſſini, ſunt homines infideles, nullam habẽtes legem, uel fidem, niſi ſicut eorum princeps & dominus inſtruebat, qui Sex montium uulgariter dicebatur, ad cuius beneplacitum & mandatum, morti ſe ſponte & faciliter offerebant. Habebant enim præfati Aſſaſſini, quoddam inexpugnabile caſtrum, quod Tigado dicebatur. Erat autem illud caſtrum omnibus neceſſariis præmunitum, & ita forte, quod à nulla parte timebat inſultum. Præcepit itaque Haolonus cuidã duci, ut aſſumeret decem milia Tartarorum, quæ dimiſit in cuſtodia regni Perſarum, quod ſubiugauerat, ut eſt dictum, quibus caſtrũ illud obſideret, & quouſque illud caperet, non diſcederet ullo modo. Vnde prædicti Tartari in obſidione illius caſtri ſteterunt per uiginti ſeptem annorum ſpatium tam hyeme quàm æſtate: finaliter uero Aſſaſſini dediderunt caſtrum propter defectum ueſtium, & non propter penuriam uictualium uel alia ratione. Eo uero tempore, quo Haolonus uacabat circa cuſtodiam regni Perſarum, & obſidionem caſtri Aſſaſſinorum, rex Armeniæ ab eo accepit licentiam redeundi, quia longo tempore ſteterat extra regnum. Haolonus itaque licentiam dedit regi, & eidem contulit magna dona, & inſuper mandauit præcipiendo Baydo, qui in regno Turquiæ, quod occupauerat reſidebat, ut regẽ Armeniæ conduci faceret ſecure uſque ad introitum regni ſui. Cuius mandatum fuit per omnia adimpletum, & ſic poſt ſpatium trium annorum & dimidium reuerſus fuit rex Armeniæ ſoſpes & hilaris per gratiam Ieſu Chriſti.

De Haolono fratre Mango, qui deſtruxit Aſſyrios, & introiuit in regnum Perſarum pro fide Chriſti. Cap. XXV

POSTQVAM uero Haolonus de cuſtodia regni Perſarum, ſicut erat decens & rectum, ordinauit, tranſtulit ſe ad quandam Armeniæ prouinciam, quæ uocabatur Sorloch: ibi tota æſtate dedit ſe ſolatio & quieti: & ipſe quoque hyeme ueniente obſedit ciuitatem Baldach, in qua erat Caliphus, qui magiſter erat & doctor ſectæ perfidi Mahumeti, fecítque Haolonus ad exercitum conuocari triginta milia Tartarorum, qui erant in regno Turquiæ: & poſtquam congregauit undique gentem ſuam, inſultari fecit ante littus ciuitatis, quæ uelociter abſque nimio moræ diſpendio fuit capta. Caliphus quidem captus uiuus adductus fuit ante præſentiam Haoloni: & inuenti fuerunt in Baldach tantæ diuitiæ, quod uix credendum eſſet, eſſe totidem in reſiduo huius mundi. Capta autem fuit ciuitas Baldach anno domini M CCLVIII.

De Haolono, qualiter cepit ciuitatem Baldach, & deſtruxit Caliphum ſummum Pontificem Saracenorum. Cap. XXVI.

POSTQVAM uero Haolonus de ciuitate Baldach fecit omnia quæ uolebat, iuſſítque Caliphum ante ſe adduci, & præcepit quod ante ſe totum eius theſaurũ poneret. Tunc uero Haolonus interrogauit Caliphum dicẽs, Cognoſcíſne totum fuiſſe tuum quod uides? Vtique, ait ille. Haolonus dixit, Quare

tu tanto

tu tanto thesauro non conuocabas stipendiarios & uicinos, ut te & terram tuam tuerentur à potentia Tartarorum? At ille respondit, Quoniam credebam satis sufficere gentem meã. Tunc dixit Haolonus Calipho, Tu diceris doctor omniũ credentium in falsa secta Mahumeti, & à tuis munerabaris: talis ergo magister & tantus aliis cibis cibari non debet: unde tibi damus in cibum ista omnia pretiosa, quæ tantum dilexisti & cum magna auiditate custodisti: & præcepit ponere Caliphum in una camera, & ante ipsum proiici margaritas & aurum, ut de illis comederet quantum uellet: & præcepit, ne aliquis cibus daretur, aut potus alius propinaretur eidem: & sic morte pessima miser ille & auarus miserabilem uitam finiuit: nec unquam Caliphus postea extitit in Baldach.

De morte Caliphi. Cap. XXVII.

POSTQVAM uero Haolonus subiugauit Baldach, & terras alias circumcirca, prouincias diuisit per duces & rectores, sicut suæ placuit uoluntati, & præcepit, quòd ubique Christiani tractarentur benigne, & quòd eis castrorum & ciuitatum custodiæ traderentur. Saracenos quidem iussit ponere in maxima seruitute. Haolono quidem erat uxor Christiana, nomine Doucoscaron, & fuit de progenie illorum regum qui uenerunt ab oriente uisa stella natiuitatis domini, & ista domina deuotissima Christiana in perpetuum licentiam diruendi templa Saracenorum petiebat, & inhibendi, ne solennitas fieret in nomine Mahumeti, & fecit Saracenorum templa funditus deuastari, & in tantam seruitutem posuit Saracenos, quòd non erant ausi ulterius apparere.

De persecutione sacerdotum in lege Mahumeti. Cap. XXVIII.

POSTQVAM uero Haolonus requieuit per spatium unius anni, tunc misit ad regnum Armeniæ, quod ueniret cum gente sua ad ciuitatem Rohais in regno Mesopotamiæ: quoniam intendebat ire ad terram sanctam, ut illam redderet Christianis. Vnde rex Haithonus bonæ memoriæ, iter suum arripuit cum magna proborum armatorum uirorum, equitum & peditum comitiua: quia tunc temporis regnum Armeniæ in tam prospero statu erat, quòd facere poterat duodecim milia equitum, & quadraginta milia peditum armatorum: & ego qui hoc tempore meo uidi, possum perhibere testimonium ueritati. Cúmque rex Armeniæ uenisset, sicut mãdauerat Haolonus, & super negotio terræ sanctæ colloquiũ simul habuisset, ait rex Armeniæ Haolono, Domine, Soldanus Halappi tenet totius regni Syriæ principatũ, in quo quidem regno sancta Hierosolymitana ciuitas inuenitur: & postquã intenditis terram sanctam acquirere, sicut mihi uidetur, primitus est Halappi ciuitas obsidenda, quæ totius regni Syriæ est caput & magistra: nam si ciuitas Halappi uestro subditur dominio, alias terras omnes poteris faciliter obtinere. Consilium itaque regis Armeniæ placuit Haolono: unde fecit obsidere ciuitatem Halappi, quæ erat fortissima ciuitas, muris circummunita, habitata, plena populis, & diuitiis opulenta. Haolonus quoque cum meatibus subterraneis, cum onagris, arcubus & balistis, & aliis generibus armorum uariis & diuersis, inuadi fecit undique sic uiriliter ciuitatem, quòd licet inexpugnabilis uideretur, ipsam tamen uiolenter nouem dierum termino occupauit. In ipsa quidem ciuitate Halappi tantam diuitiarum incredibilem multitudinẽ inuenerunt, quod uix esset credendum. Erat autem quoddam

Halappis Syriæ metropolis.

caſtrum in medio ciuitatis, quod ſe tenuit per undecim dies poſtquam ciuitas iam extiterat occupata: demum uero per meatus ſubterraneos fuit captum: & capta fuit ciuitas Halappi, & deinde regnum Syriæ per Haolonum anno domini M CCXL.

De Haolono qualiter cepit ciuitatem Halappi & Damaſcum, & acquiſiuit terram ſanctam uſque ad deſertum AEgypti. Cap. XXIX.

QVANDO uero Soldanus Halappi, qui uocabatur Melecnaſer, qui tunc erat in ciuitate Damaſci, intellexit quod ciuitas Damaſci capta fuerat cum filiis & uxore, qui erant ibidem, neſciuit ad conſilium ponere ſeipſum, niſi quod ad pedes Haoloni uenit, miſericordiam implorando: ſperabat enim per hoc, quod ſibi uxor & filii redderentur, & pars aliqua ad ſuum dominiũ tenendum: ſed Soldanus fuit in ſua opinione deceptus: quoniam Haolonus ad regnum Perſarum deſtinauit ipſum cum filiis & uxore, ut abſque inquietatione dominium Syriæ obtineret. His itaque ſic peractis, de ſpoliis acquiſitis in captione ciuitatis Halappi, regi Armeniæ Haolonus contulit magnam partem, & de terris etiam quas occupauerat, regi quamplures conceſſit. Vnde rex Armeniæ accepit plura caſtra regno ſuo uicina, & illa fecit muniri ad ſuam liberam uoluntatem. Poſt hæc Haolonus miſit per principem Antiochiæ, qui regis Armeniæ gener erat, dona, & ipſum principem plurimum honorauit, & dedit ſibi priuilegia gratioſa, & omnes terras ſuæ iuriſdictionis, quas occupauerant Saraceni, & quæ ad ſuum dominium redierant, iuſſit quòd principi redderentur libere & quiete. Et poſtquam Haolonus ordinauit ea quæ fuerant ordinanda, circa negotia ciuitatum & terrarum quas occupauerat, dum intenderet ſe tranſferre ad regnum Hieroſolymitanum, ut terram ſanctam liberaret de manibus, & illam reſtitueret Chriſtianis: Et ecce nuntius uenit tertia die, noua ferens de obitu fratris ſui, & narrauit qualiter poſt obitum Mango Can uacauerat imperium Tartarorum, quod eius quotidie præſtolabatur aduentus, ut ipſum in ſede ponerẽt fratris ſui. Haolonus quidem intellectis rumoribus de obitu fratris ſui, fuit ineffabili triſtitia circumuentus, unde ulterius non proceſſit, ſed ordinauit quendam ſuum ducem, nomine Guiboga, & dimiſit ipſum cum decem milibus Tartarorum in cuſtodiam regni Syriæ, & præcepit, quòd terram ſanctam acquireret & reſtitueret Chriſtianis. Quo facto, Haolonus feſtinanter receſſit, uerſus partes orientis dirigens ſuos greſſus, & dimittens in Thauniſio natum ſuum, per dietas ſuas proceſſit.

De Cobila Can quinto Imperatore Tartarorum, Cap. XXX.

SED ANTE QVAM ad regnum Perſarũ peruenisſet, ecce ſibi nuntii quidam occurrerunt, qui narrauerunt qualiter omnes proceres & maiores fratrem ſuum Cobila Can poſuerant in ſede imperatoria Tartarorum: quo audito Haolonus dum in Thauniſio moraretur, ecce nuntii uenerunt ad eum, qui retulerunt ſibi, quòd Barcat cum maximo apparatu incedens, intenderet hæreditare ſi poſſet. His quoque rumoribus intellectis Haolonus, continuo gentem ſuam congregauit, & obuiauit inimicis ſuis ſuper quodam flumine congelato, ibíq; fuit ingens prælium inchoatum. Propter multitudinem gentium & equorum glacies rupta eſt, & ſubmerſi fuerunt tam ab una parte quàm ab alia trigin ta milia Tartarorum. Exercitus uero utriuſque partis abſque alio proceſſu redierunt

dierunt triſtes propter amiſſionem ſuorum, Guiboga uero, quem Haolonus dimiſerat in regno Syriæ, & in prouincia Palæſtinæ, terras illas tenuit pacifice, & diligebat multum Chriſtianos. Nam ipſe fuerat de progenie trium regum, qui uenerunt natiuitatem domini adorare. Cúmque dictus Guiboga ſolicite laboraret, ut terram ſanctam reduceret in potentiam Chriſtianorum, ecce diabolus inter ipſum & Chriſtianos illarum partium ſemen ſcandali & diſcordiæ ſeminauit, & hoc accidit tali modo: in terra enim de Belfortis, quæ eſt de dominio ciuitatis Sidonenſis, erant plures uillæ, in quibus Saraceni certum cenſum Tartaris exhibebant, unde accidit, quòd certi homines Sidonis & de Belfortis congregati, in unum iuerunt ad uillas Saracenorũ & caſalia, & deprædauerunt eos, plures interfecerunt Saracenos, alios uero cum magna multitudine beſtiarum ducebant cum præda. Quidam uero nepos Guibogæ, qui ibi prope morabatur, cum parua equitum comitiua ſequutus eſt celeriter Chriſtianos, qui talia fuerant operati, ut diceret ex parte auunculi ſui, quòd dimitterent prædam: Quidam ex ipſis Chriſtianis irruerunt in eum & occiderunt eum, & quoſdam alios Tartaros cum eodem, & noluerunt reſtituere prædam. Quando Guiboga intellexit, quòd Chriſtiani interfecerant nepotem ſuũ tali modo, confeſtim equitauit & cepit ciuitatẽ Sidonienſem, & deſtruxit magnam partẽ murorũ, paucos perdidit Chriſtianos, qui ad inſulam fugerãt, nunquã tamen poſtea de Chriſtianis Syriæ Tartari fiduciã habuerunt, neq; Chriſtiani Tartaris ſunt confiſi: poſtea uero Tartari pulſi fuerunt de regno Syriæ per potentiam Saracenorum, ſicut inferius exprimetur.

De morte Haoloni, & qualiter Soldanus recuperauit terrã Syriæ & AEgypti. Cap. XXXI.

INTEREA quoque dum Haolonus haberet guerram cum Bartat, ſicut ſuperius eſt expreſſum, Soldanus AEgypti ſuo exercitu congregato, egreſſus eſt de AEgypto, & uenit ad prouinciam Palæſtinæ, & in quodam loco uocato Henyaleclz, prælium cum Guiboga capitaneo Tartarorum commiſit, & idem Guiboga fuit debellatus & occiſus in bello. Tartari uero, qui de prælio illo euadere potuerunt, iuerunt in Armeniam, & ex tunc regnum Syriæ ſub poteſtate Saracenorum fuit totum redactum, præter aliquas ciuitates Chriſtianorũ poſitas prope mare. Quando uero Haolonus intellexit de Soldano AEgypti, qui regnum Syriæ inuaſerat, & fugauerat gentem ſuam, continuo ſuum exercitum congregauit, & miſit ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Chriſtianos partium orientis, ut uenirent parati contra Soldanum AEgypti & alios Saracenos. Cúmque Haolonus iam ſuum exercitum congregaſſet, inuaſit eum quædam infirmitas, quæ eum detinuit per ſpatium quindecim dierum, & ex illa infirmitate obiit Haolonus: cuius rei cauſa terræ ſanctæ negotium iam incœptum, fuit taliter perturbatum poſt obitum Haoloni. Abaga filius eius tenuit dominiũ patris ſui, & rogauit Cobila Can Imperatorem auunculum ſuum, ut ipſum in dominio ſuo confirmaret, & hoc fecit libenter: unde uocatus fuit Abaga, & cœpit dominari anno domini M CCLXIIII.

De Abaga filio Haoloni, qui patri in imperio ſucceſſit. Cap. XXXII.

ABAGA fuit prudens, & dominium ſuum proſpere gubernauit, & fuit in

omnibus fortunatus,præter in duobus,unum uidelicet, quia noluit effici Chriſtianus,ſicut extiterat pater ſuus, imò colebat idola, & fidem dabat preſbyteris idololatriæ. Aliud, quia ſemper guerram habuit cum uicinis: & propter hoc Soldanus fuit longo tempore in quiete,& ex hoc Saracenorum potentia multũ creuit. Tartari uero qui euadere poterant, de terris Tartarorum fugiebant ad Soldanum, ut euitarent grauia onera quæ eis Tartari imponebant: propterea Soldanus fecit quandam magnam ſagacitatem, quia miſit nuntios per mare ad Tartaros,in regno Cumaniæ,& regno Ruſſiæ,& fecit cum illis Tartaris compoſitionem & pactum,uidelicet,quòd quandocunq; Abaga moueret guerram contra terram AEgypti, quod ipſi inuaderent terram ſuam, & promiſit dare magna dona eis:& hoc modo Abaga non poterat inuadere terrã AEgypti:& Soldanus ſine contradictione cuiuſquam potuit inuadere Chriſtianos, & terras Syriæ faciliter occupare:unde Chriſtiani amiſerũt ciuitatem Antiochiæ, & alia plura caſtra quæ in regno Syriæ poſſidebant.

De Soldano AEgypti,qualiter debellauit regem Armeniæ,& unum de filiis eius cepit,alterum occidit. Cap. XXXIII.

PRAETEREA Benedeclar Soldanus AEgypti ita extitit fortunatus, quod poſtea regnum Armeniæ conquaſſauit. Nam accidit,quod rex Armeniæ cum magna gente iuerat ad Tartaros,& Soldanus hoc ſciens,cogitauit inuadere regnum Armeniæ,unde miſit quendam capitaneum ſuum loco ſui, cui tradidit gentem ſuam.Filii autem regis Armeniæ ſcientes Saracenorum aduentum,congregatis omnibus qui poterant arma ferre in confinibus regni,obuiauerũt AEgyptiis,cum quibus uiriliter pugnam inierunt: finaliter tamẽ fuit Armeniorum exercitus debellatus: ex duobus filiis regis, alter fuit captus,alter uero occiſus in bello. Saraceni itaque per regnum Armeniæ diſcurrentes,ferro totam planiciem deuaſtarunt,& bona infinita inde aſportarunt in Chriſtianorum maximum detrimentum. Exinde uero inimicorum potentia multum creuit, & regis Armeniæ poſſe fuit mirabiliter diminutum.Rex uero Armeniæ,qui ſemper ſolicite conabatur ad deſtructionem infidelium toto poſſe,intellectis infeliciſſimis rumoribus regni ſui,fuit animo mirabiliter perturbatus,& die noctúq; cogitabat qualiter Saracenis poſſet inferre grauamen, unde multoties inducebat Abagan & Tartaros ad deſtructionem ſectæ perfidi Mahumeti, & Chriſtianorum ſubſidium & iuuamen:ſed Abaga propter guerram quam habebat quotidie cum uicinis,ſe ſæpius excuſabat. Rex Armeniæ uero perpendens,quod non poterat ad præſens habere ſubſidium Tartarorum,miſit ſuos nuntios ad Soldanum AEgypti,& treugas cum ipſo iniuit & firmauit,hoc faciens,ut de Saracenorum carceribus poſſet redimere natum ſuũ. Vnde Soldanus promiſit regi,quod ſi ſibi redderet quendam ſuum ſocium nomine Sangolaſcar,qui captiuus penes Tartaros tenebatur,& ſibi reſtitueret caſtra ciuitatis Halappi, quæ occupauerat tempore Haoloni,ipſe filium reſtitueret priſtinæ libertati. Soldanus itaque reſtituit filiũ regis,& recepit ſocium ſuum,& rex reſtituit Soldano caſtrum de Tempeſaclz,& alia duo caſtra fecit dirui, ad requiſitionem Soldani,& hoc modo filius Armeniæ regis fuit de carceribus liberatus. Poſt hæc uero rex Haithonus, bonæ memoriæ,qui XLV annis regnum tenuerat, & multa bona fecerat Chriſtianis regnum

gnum & dominium ſuum contulit & conceſſit filio ſuo Dn. Tiuono, de AEgypti carceribus liberato: & ipſe renuntians pompis huius ſeculi, eſt religionem ingreſſus, & uocatus fuit Macarius, mutato proprio nomine, ſecundum conſuetudinem Armenorum, qui quando ingrediuntur religionem, mutari faciunt ſibi nomen. Et poſt modicum temporis ſpatium rex Haithonus requieuit in pace, anno domini MCCLXX.

De Abaga, qualiter introiuit AEgyptum, & deſtruxit Turquiam. Cap. XXXIIII.

ILLE AVTEM rex Armeniæ ſupra nominatus fuit ſapiens atque prudens, & ſuum regnum prouide gubernauit, dilectus fuit ualde tam à ſua gente quàm à Tartaris, & ex toto anno ſtuduit deſtruere Saracenos, unde ſuo tempore accidit, quod Abaga pacem compoſuit cum uicinis ſuis, qui longo tempore ſibi fuerant inimici. Tunc uero temporis Soldanus AEgypti ingreſſus fuit regnum Turquiæ, & ibi multos Tartaros interfecit, & de pluribus uillis fugauit eoſdem. Nam quidam Saracenus, qui Paruana uocabatur, erat in regno Turquiæ Capitaneus Tartarorum, & iſte rebellis effectus contra Abagan, conabatur Tartaros omnes perdere & fugare. Abaga uero hoc audiens, equitauit ita propere, quod quadraginta dietas in quindecim dierum ſpatio peregerit. Soldanus AEgypti audiens aduentum Tartarorum, ſubito de regno Turquiæ receſſit, nec fuit auſus ulterius expectare, non tamen potuit ita celeriter arripere iter ſuum, quin Tartari qui uelociter ſequebantur, attingerent exercitus ſui finem, in introitu regni AEgypti in quodam loco, uocato Paſblanclz. Irruentes itaque Tartari in poſteriori cuſtodia exercitus, ceperunt duo milia equitum Saracenorum, & diuitias multas acquiſiuerunt, & ceperunt etiam quinque milia domos Cordinorum, qui in illa regione degebant. Perueniente uero Abaga uſque ad confines terræ AEgypti, conſultum erat ſibi, ne ultra progrederetur propter æſtum: terra enim illa eſt calida ultra modum, & Tartari, & eorum animalia, quæ à longe uenerant feſtinanter, non potuiſſent pondus ferre laboris & æſtus: unde Abaga rediit in Turquiam, & fecit diſſipari & deſtrui omnes terras, quæ rebelles extiterant & reddiderant ſe Soldano. Paruanam uero proditorem cum ſuis ſequacibus iuxta morem Tartarorum per medium fecit ſcindi, & iuſſit quod in omnibus cibis quos erat comeſturus, poneretur de carne illa Paruanæ proditoris, de qua comedit Abaga, & dedit ſuis proceribus comedendum, & talem ultionem ſumpſit de Paruana proditore rex Abaga.

De Soldano AEgypti mortuo per uenenum. Cap. XXXV.

POSTQVAM ergo Abaga de regno Turquiæ ſua uota compleuit, & Tartari fuerunt repleti prædis & diuitiis, quas acquiſiuerant contra rebelles Saracenos, uocauit ad ſe regem Armeniæ, & ſibi obtulit regnũ Turquiæ, eo quod pater ſuus & ipſe ſemper ſe geſſerant fideliter erga dominium Tartarorum. Rex uero Armeniæ tanquam ſapiens & diſcretus, de tanto dono obtulit Abaga multas grates, & à retentione regni Turquiæ ſe curialiter excuſauit, afferens ſe non poſſe ſufficere ad duo regna commode gubernanda. Nam Soldanus AEgypti erat in integro poſſe ſuo, & ad grauamen regni Armeniæ toto conamine intendebat: quare ſatis ſibi facere uidebatur, ſi ad defenſionem regni Armeniæ

poterat consilium adhibere. Consuluit tamen rex Armeniæ, ut Abaga de regno Turquiæ taliter ordinaret antequam recederet, quòd de rebellione nullatenus dubitaret, & nulli Saraceno daret dominium in Turquia. Abaga quidem acceptauit regis consilium, & nunquã postea uoluit quòd Saraceni in illis terris dominium obtinerent. His itaque completis, rex Armeniæ requisiuit & rogauit, quòd Abaga uellet intendere ad liberationem terræ sanctæ, & ipsam eruendam de manibus paganorum. Hoc Abaga promisit facere toto posse, & consuluit, quod rex nuntios suos mitteret ad Papã, & ad alios dominos & principes Christianorum, pro subsidio terræ sanctæ, Abaga uero in regno Turquiæ ordinatis quæ fuerant ordinanda, ad regnum Coroston, ubi familiam suam dimiserat, est reuersus. Benedeclar uero Soldanus AEgypti, cum Tartari damnum sibi intulerunt, fuit ueneno potatus, & subito obiit in Damasco: de quo Christiani partium orientis fuerunt ualde gauisi, & Saraceni cœperunt multipliciter contristari. Nam post mortem Soldani non habuerunt tam bonum Soldanum, ut Saraceni communiter asserebant. Quidam uero filius suus Meleclzsait nomine successit in dominio: sed post modicum temporis spatium de dominio fuit expulsus per quendam qui uocatus fuit Ersi, qui uiolenter dominium usurpauit, & constituit se Soldanum.

De Mangodanior duce Tartarorum, qualiter aufugit de pugna propter timorem. Cap. XXXVI.

TERMINO itaque ueniente, in quo Abaga debuit & potuit guerram mouere contra Soldanum AEgypti, ordinauit quod Mangodanior frater suus ad regnum Syriæ, cum triginta milibus Tartarorũ se transferret, & si forte Soldanus ueniret belliger contra eum, ipsum uiolenter debellaret, & si Soldanus uitaret prælium, occuparet terras & castra, & custodiendas traderet Christianis. Quando Mangodanior itaque per dietas suas processisset, quousque Armeniæ appropinquauit, tunc misit pro rege Armeniæ, qui continuo uenit cum pulchra equitum comitiua, & ingressi fuerunt regnum Syriæ, & inerunt totam prouinciam deuastando usque ad ciuitatem Hames, quæ Camella hodie appellatur à pluribus, & est sita in medio regni Syriæ, ut fertur. In facie uero illius ciuitatis est quædam planicies ualde pulchra, ibíq; Soldanus AEgypti congregabat posse suum, intendens cum Tartaris præliari. Saraceni itaque ex una parte, & Christiani cum Tartaris ex aduerso ingens prælium iniuerunt. Rex itaque Armeniæ cum Christianis ducebat & regebat exercitus dextrum cornu, unde ipse inuasit sinistrum cornu exercitus Soldani, & fugauit inimicos usque ad ciuitatem Hames per tres dietas longas & ultra uiriliter. Almach etiam quidam Tartarorum, aliam partem exercitus Soldani uiriliter debellauit, & per tres dietas Saracenos fugauit, quousque peruenit ad quandam ciuitatem quæ uocatur Tara. Cúmq; crederent Soldani potentiam fuisse contritam, & ecce Mangodanior, qui nunquam uiderat discrimina præliorum, de quibusdam Saracenis, Bedinnis lingua Arabica nominatis, absque rationali causa timens retrocessit, campum uictoriæ derelinquens, dimisitque regem Armeniæ & alium ducem suum qui inimicos fuerant persequuti. Quando uero Soldanus, qui omnia crediderat amisisse, uidit campum belli uacuũ & totaliter derelictum, ascendit quendam monticulum cum qua-

cum quatuor armatis firmiter ibi ſtando. Rex uero Armeniæ rediens de conflictu, cum non inueniſſet in campo Mangodanior, fuit plurimum ſtupefactus, cogitans uiam quam gradiebatur, poſt ipſum tenuit greſſus ſuos. Almach uero prædictus, qui perſequutus fuerat Saracenos quos fugauerat, per biduum expectauit, ſperans dominũ ſuum Mangodanior poſt ipſum, ſicut debuit, equitaſſe, ut inimicos & prouinciam ſubiugaret, de quibus fuerãt uictoriam conſequuti, Cognita uero ueritate, de receſſu Mangodanior, poſt ipſum ire feſtiuauit, uictoriam derelinquens, & inuenerunt Mangodanior ſuper littore fluminis Eufratis expectantem. Poſt hæc Tartari ad eorũ prouinciam ſunt reuerſi. Rex uero Armeniæ cum gente ſua in illo itinere paſſus fuit multa incõmoda & labores. Nã propter uiarum longitudinem, & penuriam pabulorum equi Chriſtianorum regni Armeniæ fuerunt totaliter fatigati, quod incedere non uolebãt: & ſic ſeparatim Chriſtiani per deuia incedentes, à Saracenis qui degebant in illis partibus ſæpius inueniebantur, & abſq; miſericordia cædebantur, unde maior pars totius exercitus regni Armeniæ amiſſa fuerat, & proceri quaſi omnes. Et hoc infortunium Mangodanior accidit an. M CCLXXXII. Poſtquã uero Abaga Can hæc omnia intellexit, congregauit undique gentem ſuam, & cum iam eſſet paratus contra Saracenos procedere toto poſſe: & ecce quidam filius diaboli Saracenus uenit ad regem Perſarum, & quibuſdam qui Abaga familiariter ſeruiebant, contulit multa dona, & cum eis taliter ordinauit, quod una die Abaga & fratri ſuo Mangodanior uenenum mortiferum propinaretur, ex quo ambo, proh dolor, exceſſerunt è uita in octo dierum ſpatio: per illos eoſdã, qui ſcelus iſtud perpetrauerant, fuit primo comperta ueritas huius rei, & ſic obiit Abaga Can anno domini M CCLXXXII.

De Tangodor ſecundo filio Haoloni, qui ſucceſſit Abaga in regno. Cap. XXXVII.

POST obitum Abaga Can congregauerunt ſe Tartari, & conſtituerunt dominum ſuper eos, quendam fratrem Abaga, qui Taogodor uocatur, & alios fratres ſuos præceſſerat. In diebus quidem iuuentutis ſuæ datum fuit ſibi baptiſmatis ſacramentum, & uocatus fuit in baptiſmate Nicolaus. Sed poſtquam fuit ætate perfectus, propter ſocietatem Saracenorum quam dilexerat, effectus fuit peſſimus Saracenus, & renuntians fidei Chriſtianæ, Mahumet Can uoluit ſe appellari, & toto conamine ſtuduit facere quod omnes Tartari conuerterentur ad ſectam iniquitatis filii Mahumeti, & quibus uiolentiam inferre forſitan non audebat, dona, gratias, honores conferebat. Tempore iſtius igitur Mahumeti Can conuerſi fuerunt ad fidem Saracenorum Tartari infiniti, ſicut hodie euidenter apparet. Præcepit itaque iſte filius diaboli Mahumeti, omnes eccleſias Chriſtianorum dirui, & ne Chriſtiani auderant amplius celebrare legem & dogmata Chriſti. Faciebat publice prædicari Mahumeten, & Chriſtianos exules fecit ire, & in ciuitate Tauriſii fecit Chriſtianorum eccleſias totaliter deuaſtari. Miſit etiam ſuos nuntios ad Soldanum AEgypti, & firmauit pacis & concordiæ ſecũ fœdus, & promiſit quod omnes Chriſtianos quĩ in terris dominii ſui erãt compellerentur ad Saracenos, aut capitibus priuarentur: unde Saraceni fuerunt magna exultatione repleti: Chriſtiani uero triſtes & timidi incedebant, nec

eis aliud reſidebat, niſi dei miſericordiam inuocare: uidebant enim perſequutionem Chriſtianorum maiorẽ quàm unquã fuerat temporibus retroactis. Tranſmiſit etiam prædictus diabolus Mahumetes ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Chriſtianos, ut ad ipſum accederent ſine mora: ſed Chriſtiani cogitauerunt potius mori in prælio, quàm ſuis placere mandatis, quia neſciebant aliud remedium inuenire. Cúmque fideles Chriſtiani in tanta eſſent cordis amaritudine poſiti, quod mori potius quàm uiuere affectabant: ecce deus qui ſperantes in ſe nullatenus derelinquit, conſolamen tranſmiſit Chriſtianis omnibus. Nam quidam frater iſtius Mahumeti, & quidam eius nepos, nomine Argonus, fuerunt iſti Mahumeto propter mala opera ſua contrarii & rebelles, & ſignificauerunt Cobila Can maiori Imperatori Tartarorum, qualiter iſte Mahumetus anteceſſorum ſuorum ueſtigiis derelictis, effectus fuerat peſſimus Saracenus, Tartaros omnes quos poterat inducendo, ut efficerentur etiam Saraceni. Quo audito Cobila Can Imperator fuit plurimum perturbatus, unde Mahumeto præcipiendo mandauit, quatenus corrigere ſe deberet, & à malis operibus abſtinere, alioquin procederet contra ipſum. Ipſe quidem Mahumetes mandato Imperatoris intellecto, ira & indignatione fuit repletus, & quia nullus erat qui auderet ſuis uoluntatibus contraire, præter fratrem ſuum & prædictum nepotem ſuum Argonum, laborauit tantum diabolicus ille Mahumetus quod fecit interfici fratrem ſuum, & de nepote ſuo Argono intendens facere illud idem, iuit cum exercitu copioſo, ut ipſum caperet & teneret. Argonus uero qui contra potentiam inimici non poterat belliger apparere, montes petiit, & in quoddam caſtrum fortiſſimum introiuit. Idem uero iniquitatis filius Mahumetus dictum caſtrum obſedit, ſtans circumcirca cum ſuo exercitu infelici. Finaliter uero Argonus ſe reddidit Mahumeto cum pacis interiectis conditionibus, uidelicet, quod ſibi & ſuum dominum ſeruaret. Poſtquam Mahumetus Can tenuit Argonũ, tradidit eum coneſtabulo ſuo, & pluribus aliis magnatibus ſub cuſtodia concludendum. Et dum reuerteretur ad ciuitatem Tauriſii, ubi dimiſerat filios & uxores, dedit omnibus in mandatis, quod poſt ipſum incederent paulatim: coneſtabulo uero & quibuſdam aliis, in quibus præcipue cõfidebat, iuſſit quatenus nepotem ſuum occiderent, & occulte ſibi caput afferrent. His itaque taliter ordinatis, feſtinãter præcepit eis Mahumetus. Inter illos uero qui mandatum ſuſceperant tanti ſceleris adimplendi, inuentus fuit quidam potens uir, quem Abaga nutriuerat, pater ipſius Argoni, qui pietate motus, armis ſuſceptis, coneſtabulum Mahumeti, & omnes ſuos ſequaces nocte gladio iugulauit, & Argonum à mortis periculo liberauit, & conſtituit Argonum rectorem & dominum ſuper omnes. Vnde alii timore, alii uero amore obedientes fuerunt ſuis beneplacitis & mandatis. His itaque ſic peractis, Argonus cum comitiua ſuorum fidelium, fuit perſequutus celeriter Mahumetum, & antequam Tauriſium peruenirent, perſonaliter cepit illum, quem captum iuſſit per medium detruncari, & ſic fuit interfectus canis ille peſſimus Mahumetus inimicus fidei Chriſtianæ, antequam duorum annorum ſpatium in ſuo ſolio compleret.

De Argono

De Argono filio Abaga, qualiter fuit dominus Tartarorum poſt mortẽ Tangodor peſſimi Saraceni. Cap. XXXVIII.

ANNO domini M CCLXXXV poſt necem peſſimi Mahumeti, Argonus filius Abaga Can, primi Imperatoris, noluit ſe uocari Can, quouſque haberet à maiori domino in mandatis: & ſuper eo miſit Argonus ad magnum Can nuntios ſpeciales, quos magnus Can Tartarorum benigne ſuſcepit, & honorifice tractauit, & de morte peſſimi Mahumeti fuit plurimum conſolatus, & tranſmiſit de maioribus domus ſuæ, & Argonum in dominio confirmauit. Et extunc Argonus fuit ab omnibus Can uocatus, & fuit ab omnibus honoratus. Iſte uero Argonus fuit aſpectu pulcherrimus, & dominium ſuum tenuit uiriliter & prudenter, Chriſtianos dilexit, & ipſos plurimũ honorauit. Eccleſias quas Mahumetus dirui fecerat reparauit, unde acceſſerunt ad eum rex Armeniæ, & rex Georgiæ, & alii Chriſtiani partium orientis, & ſupplicauerunt ei, quod conſilium apponeret, & iuuamen, ut terra ſancta liberaretur de manibus paganorũ. Argonus quoque benigne reſpondit, quod libenter faceret quicquid poſſet ad honorem dei & fidei Chriſtianæ, unde intendebat fœdus pacis componere cum uicinis, ut ſecurius poſſet ire ad ſubſidium terræ ſanctæ. Cúmque Argonus in hoc bono propoſito perſeueraret, pacem quærens cum uicinis, Ecce quarto anno ſui dominii tranſmigrauit. Quidam uero frater eius nomine Regayto, ſibi ſucceſſit, ſed fuit homo nullius ualoris, ſicut inferius exprimetur.

De Regayto ſucceſſore Argoni. Cap. XXXIX

ANNO domini M CCLXXXVIII poſt obitum Argoni Can frater eius Regayto nullam habebat legem uel fidem, ad arma erat penitus nihil ualens, totus erat deditus luxuriæ & peccato, & in omnibus ducebat tanquam brutum animal uitam ſuam, uentris ingluuiem ſatiando ſuperfluis potibus atque cibis, per ſpatium ſex annorum uixit in dominio: nihil aliud faciebat, unde per ſuam miſeriam ſuis fuit exoſus, & ab extraneis extitit uilipenſus: finaliter fuit à ſuis proceribus ſuffocatus. Et poſt obitum ſuum factus fuit dominus quidam eius conſanguineus, nomine Baydo: iſte Baydo fuit in fide Chriſti fidelis, & rectus, & multas fecit gratias Chriſtianis: ſed dies uitæ ſuæ ſubito defecerunt, ſicut inferius exprimetur.

De Baydo domino Tartarorum, & qualiter obierit. Cap. XL.

ANNO domini M CCXC poſt mortem Regayto, Baydo tenuit dominium Tartarorum: Iſte Baydo tanquam bonus Chriſtianus reædificauit eccleſias Chriſtianorum, & præcepit, quod nullus auderet dogmata Mahumeti inter Tartaros prædicare. Et quia multiplicati erant ualde illi, qui ſectam tenebant perfidi Mahumeti, moleſte tulerunt mandatum Baydo, & ideo occulte miſerũt nuntios ad Caſanum, qui fuit filius Argoni, & promiſerunt ſibi dare dominiũ, quod Baydo tenebat, & ipſum conſtituere dominum ſuper eos, ſi uellet renuntiare fidei Chriſtianæ. Caſanus uero, qui parum curabat de fide, & qui dominium plurimum affectabat, promiſit facere quicquid uellẽt, & propter hoc Caſanus fuit rebellis effectus. Baydo uero congregauit gentem ſuam, intendens Caſanum capere & tenere: proditionem enim, quam gens ſua ſibi fecerat ignorabat. Cúmque ad campum belli ueniſſent, ecce omnes illi qui ſectæ adhæſerant

Mahumeti, relinquentes Baydo, fugerunt ad Caſanum. Baydo quoque uidens ſe ab omnibus derelictum, fugam arripuit, credens euadere, ſed perſequentibus inimicis fugiendo interiit.

De Caſano filio Argoni, qualiter dominium uſurpauerit, & geſtis eius.

Cap. XLI.

POST mortem Baydo Caſanus fuit factus dominus Tartarorum, initio ſui dominii non audebat contraire his, quæ promiſerat illis, qui eum in dominio poſuerunt, qui Mahumeti ſequebantur legem & ſectam, & ideo ſe oſtendit nimium Chriſtianis. Sed poſtquam in ſede dominii firmus fuit, cœpit honorare & diligere Chriſtianos, multa fecit in uita ſua ad commodum Chriſtianorum, ſicut in ſequentibus audietis. Et primo deſtruxit quàm plures magnates qui ſuadebant ei, ut Saracenorum fidei adhæreret, & perſequeretur undique Chriſtianos. Poſt præcepit omnibus Tartaris, qui in dominio ſuo erant, quod eſſent armis & omnibus neceſſariis præmuniti, quoniam intendebant ingredi regnum AEgypti, & Soldanum deſtruere ſi ualerent, & hoc mandauit regi Armeniæ, & regi Georgiæ, & aliis Chriſtianis partium oriẽtis. Verum uerno tempore adueniente, Caſanus ſuum exercitum congregauit, & direxit greſſus ſuos per uiam de Baldach cum exercitu copioſo. Quando uero Caſanus peruenit ad terras AEgypti, congregauit in ſimul gentem ſuam. Soldanus qui uocabatur Melecnaſer, iamdudum de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, congregauit poſſe ſuum, & uenit ante ciuitatem Mames cum maximo apparatu, quæ ciuitas eſt ſita in medio regni Syriæ, ut refertur. Cúmque Caſanus intellexiſſet, quod Soldanus contra ipſum intenderet præliari, ad obſidionem ciuitatis uel caſtri noluit perdere tempus ſuum, ſed recto tramite celeriter uenit ad locum ubi erat Soldanus, & ſe poſuit ex aduerſa parte per unam dietam in quibuſdam pratis, in quibus erat abundantia pabulorum. Vnde præcepit Caſanus omnibus ſuis, quod in illo campo eſſent, quouſque equi requieſcerent à labore quem paſſi fuerant in uia celeriter ueniendo. In ſocietate uero Caſani erat quidam Saracenus nomine Calphaclz, qui fuerat ſeruus Soldani, & fugerat ad Caſanum propter metum Soldani, qui propter exceſſus intendebat illum carceribus mancipare. Iſte Calphaclz à Caſano receperat gratias & honores, & Caſanus de eo plurimũ confidebat, ſed tanquam proditor maledictus per literas notificauit Soldano & Saracenis conſilium & intentionem Caſani & miſit qualiter Caſanus morari intendebat in pratis illis, ut daretur requies equis ſuis, qui erãt mirabiliter fatigati, & conſuluit Soldano quod properaret ad pugnã quamdiu aduerſariorum equi erant feſſi, quia faciliter poſſet de Tartaris uictoriã reportare. Soldanus AEgypti, qui apud ciuitatẽ Hames Tartaros propoſuerat expectare, acquieuit tamen conſilio proditoris, & cum electa multitudine ſuorũ equitauit feſtinanter, ut ex improuiſo inſultũ faceret in Caſanum. Speculatores quidẽ exercitui Caſani notũ fecerunt aduentũ Soldani. Caſanus uero fecit edictũ ut omnes ſui equitarent per acies ordinati, ut uiriliter reciperẽt inimicos. Caſanus ergo leone audacior, cũ illis quos circa ſe inuenit: equitauit obuiã Saracenis, qui iam tantum appropinquauerãt, quod præliũ nõ poterat euitari. Et cæteri qui per campum erant dilatati: ut requiẽ darent equis, non

poterant

poterant ad ipſum accedere feſtinanter, unde Caſanus præcepit militibus qui ſecum erant de equis deſcendere, & de illis circuitum facere uelut murum & cum arcubus & ſagittis impeterent inimicos, qui laxatis habenis ad prælium properabant. Tartari uero deſcenderunt, & in circuitu ipſorum poſuerunt equos ſuos, & acceptis in manibus arcubus & ſagittis, expectauerunt quouſque ſagittæ poſſent ad inimicos commode peruenire. Et ſic omnes ſimul Tartari ſagittantes, qui in arte ſagittandi mirabiliter ſunt periti, equos inimicorũ præcedẽtes taliter percuſſerunt, quod ante alios ceciderunt: unde illi qui ſequebantur, qui curſu uelociſſimo properabant, inuenientes præcedentes proſtratos, præcipitabantur ſuper illos: unde de multis Saracenis euaſerunt pauci, qui nõ erant proſtrati, aut ſagittis Tartarorum letaliter uulnerati. Soldanus AEgypti, qui in acie illa erat, quàm ocyus potuit retroceſſit. Caſſanus hoc uidens, ſtatim præcepit equos aſcendere gẽtem ſuam, & inuadete uiriliter inimicos, & ipſe fuit primus, qui Soldani aciẽ eſt ingreſſus, & tamdiu Soldanus cum modica ſocietate ſuorum bellum ſuſtinuit, proſtrando & occidendo ſtrenue inimicos, quoad Tartari muniti, & per acies ordinati uenerunt ad pugnam: tunc inceperunt omnes acies undique præliari & durauit altercatio inter eos ab ortu ſolis uſque ad nonam. Finaliter uero Soldanus non potuit reſiſtere audaciæ Caſani, qui manu ſua mirabilia fecit, & ſic uertitur in fugam Soldanus cum omnibus Saracenis. Caſanus itaque cum gente ſua perſequutus fuit uſque ad noctis caliginem inimicos diuerſimode occidẽdo, unde tanta fuit ibi Saracenorum ſtrages, quod tota terra diſperſa extitit corporibus mortuorum. Poſt conflictum nocte illa requieuit Caſanus in quodam loco qui uocatur Cametum, gaudens & exultans ineffabiliter de triumpho quẽ contra Saracenos obtinuerat nutu dei. Actum hoc anno domini M CCCX. die mercurii ante feſtum natiuitatis domini.

De uictoria quam habuit Caſanus contra Soldanum AEgypti, & qualiter ſpolia diuiſit inter ſocios. Cap. XLII.

HISITAQVE ſic peractis, Caſanus præcepit regi Armeniæ, & cuidam duci Tartarorum, qui uocabatur Molay, quod cum XL milibus equitum Tartarorum perſequerentur Soldanum uſque ad deſertum AEgypti, quod diſtabat à campo belli per duodecim dietas & ultra. Et præcepit quod apud ciuitatem Gaccaræ ipſum expectarent aut eius mandatum. Rex igitur Armeniæ & Molay prædictus cum XL milibus Tartarorum ante ſolis ortum recedentes, Soldanum fuerunt celeriter perſequuti. Poſt triduum uero Caſanus mittit ad regem Armeniæ quod rediret, eo quod intendebat obſidere ciuitatem Damaſci, & præcepit quod Molay procederet, ſicut habuerat in mandatis, Saracenos omnes quos capere poterat perimendo. Soldanus uero quoque fugit uelociter diu noctúque dromedarios equitando, & in ſocietate quorundam Beduinorum qui eum conducebant, Babyloniam mirabiliter eſt ingreſſus. Alii uero Saraceni diuerſimode fugerunt, quo quilibet opinabatur ſe poſſe melius receptare: quorum magna quantitas perrexit per uiam Tripolis, qui per Chriſtianos habitantes in monte Libani fuerunt interfecti crudeliter. Redeunte ergo rege Armeniæ ad Caſanum, inuenit quod ciuitas Caſana dediderat ſe Caſano, & totum ærarium Soldani & exercitus ſui quod ibi erat, fuit ante Caſani præſentiam depor-

tatum, cuius multitudo extitit infinita: mirati fuerunt omnes ſuper eo, quod Soldanus tantas diuitias ſecum tulerat, dum intenderet præliari. Caſanus ergo congregatis omnibus illis diuitiis, & omnibus ſpoliis quas lucrati fuerant Tartari, poſt triumphum diuiſit omnia liberaliter inter ſuos, ex quibus omnes locupletes ſunt effecti. Ego uero Fr. Haithonus, qui hanc hyſtoriam compilaui, interfui omnibus negotiis & præliis quæ Tartari habuerunt cum Soldano à tempore Haoloni: ſed nunquam uidi uel audiui dici de aliquo domino Tartarorũ, qui plura faceret in duobus diebus, quàm fecit Caſanus. Nam prima die belli cũ parua ſocietate ſuorum contra Soldanum & magnam copiam inimicorũ prælium ſuſtinuit, & de perſona ſua taliter ſe probauit, quod inter omnes alios bellatores famam & laudem merito eſt adeptus. Et de ſua probitate inter Tartaros narrabitur in ſecula ſeculorum. Secunda uero die tanta erat libertas & liberalitas cordis ſui, quod de omnibus diuitiis & infinitis theſauris quos acquiſiuerat, ſic inter quoddam marſupium, in quo erant ſcripturæ terræ AEgypti, & innumerus exercitus Soldani, & ſimilia. Et omnia alia diſtribuit liberaliter, ut eſt dictum. Et hoc præcipue erat admirandum, qualiter in tantillo corpuſculo tanta uirtutum copia inueniri poterat. Nam inter XX mille milites, uix potuiſſet ſtaturæ minoris aliquis reperiri, neque turpioris aſpectus, omnes tamen alios in probitate & uirtutibus excedebat. Et quia iſte Caſanus tempore noſtro fuit, dignum eſt quod de ſuis geſtis plenius enarremus: & ille Soldanus, qui per Caſanum extitit debellatus, adhuc uiuit. Præterea illi qui ad Saracenorum intendunt præcipitium, & grauamen inferre uolunt, multa poterunt ſumere docuta, his hiſtoriis plenius intellectis.

Poſtquam uero Caſanus per quinque dierum ſpatium requieuit, & inter ſuos diuiſit ſpolia innumerabilia, ut ſuperius eſt expreſſum, per dietas ſuas iter ſuũ direxit rectà ad ciuitatem Damaſci. Cúmque ciues Damaſci cognouerunt aduentum, timuerunt ualde, ne ſi Caſanus eos caperet uiolenter, abſque miſericordia perderentur. Vnde de conſilio ſapientum, & concordi omnium uoluntate, ſuos ad Caſanum nuntios tranſmiſerunt, qui dederunt ſibi multa dona, & ei claues ciuitatis etiam obtulerunt, ab eo miſericordiam implorantes. Receptis ergo xeniis & clauibus ciuitatis Damaſci, præcepit Caſanus nuntiis quod redirent, & ut ſtualia ſufficientia exercitui præpararent, & nullatenus dubitarent, quia nolebat deſtruere ciuitatem, ſed eam intendebat pro camera ſua reſeruare. Recedentibus itaque nuntiis cum exultatione ingenti, Caſanus poſt modicum equitauit ad flumen Damaſci, in cuius littore tentoria ſua fixit, & inhibuit, ne inferrentur damna aliqua ciuitati. Ciues uero Damaſci miſerunt plurima dona Caſano & de uictualibus dederunt exercitui affluenter, manſítque ibi Caſanus per XLV dies cum omnibus ſuis, præter quadraginta milia Tartarotum, quos miſerat cum Molay, qui apud ciuitatem Gaccaræ morabantur, Caſani expectantes aduentum uel mandatum.

De Capchiclz qualiter fuerit proditor erga Caſanum, & reſtituerit terras Soldano. Cap. XLIII.

CVMQVE Caſanus taliter moraretur, & daret ſe ſolatio & quieti, ecce rumores

rumores uenerunt de quodam ſuo conſanguineo, nomine Baydo, qui ingreſſus fuerat regnum Perſarum, damna Caſano plurima inferendo: & quia dubitabatur ne deterius faceret, conſultum fuit Caſano, quod ad propria remearet. His itaq; rumoribus intellectis, Caſanus præcepit maiori duci ſui exercitus, qui uocabatur Cotuloſſa, quod cum parte exercitus ad cuſtodiam regni Syriæ remaneret, & Molay ac aliis Tartaris, qui erant in terra Gaccaræ mandauit, quod obedirent Cotuloſſæ, quem dimiſerat loco ſui. Poſt hæc ordinauit Caſanus Baiulos, & rectores ſuper qualibet ciuitate, & ttadidit ciuitatem Damaſci Capchiclz proditori ſuperius nominato, nondum enim Caſanus cognouerat uelle ſuum. Poſtea uocari fecit ad ſe regem Armeniæ, & ſuum ſibi reſerauit receſſum, dicens, Libenter tradidiſſemus terras, quas acquiſiuimus, cuſtodiendas Chriſtianis, ſi ueniſſent: & ſi uenerint, Cotuloſſæ dabimus in mandatis, quod eis reſtituat omnes terras, quas hactenus tenuerunt, & ad reparationem caſtrorum det eis ſubſidium opportunum. His omnibus ſic completis, Caſanus arripuit iter ſuum, tendens uerſus Meſopotamiam. Cúmque ad flumen Eufraten perueniſſet, mandauit Cotuloſſæ, ut dimiſſis Molay X X milibus Tartaris, ad eum cum reſiduo exercitu accedere feſtinaret. Cotuloſſa quidem fecit, ſicut receperat in mandatis, unde Molay ſtetit in cuſtodia regni Syriæ pro Caſano, & ſuadente Capchiclz proditore, Molay ſe tranſtulit uerſus partes Hieroſolymitanas, in quodam loco nominato Gaur, ut ibi pabula pro equis, & alia neceſſaria inueniret. AEſtiuo uero tempore ueniente, Capchiclz prædictus, qui erga Caſanum iamdudum conceperat falſitatem, occultate miſit ad Soldanum, quod redderet ſibi Damaſcum & alias terras, quas Caſanus & Tartari occupauerant in regno Syriæ. Et Soldanus promiſit Capchiclz, quod ſi ea quæ promiſerat adimpleret, ſibi daret perpetuo dominium ciuitatis Damaſci, & de theſauro ſuo etiam magnam partem, & ſororem ſuam ſibi traderet in uxorem: & ita poſt modicum temporis ſpatium. Capchiclz rebellis effectus, fecit omnia caſtra Tartaris rebellare: ſpes enim illorum erat æſtus æſtiui temporis, in quo Tartari non poterant equitare, neque ſuis ſubſidium impertire. Quando Molay uidit, quod omnes terræ rebelles factæ fuerunt, non fuit auſus ſtare cum tam modica gentium quantitate, unde per uiam breuiorem ſe tranſtulit ad regnum Meſopotamiæ, & notificauit Caſano omnia quæ in regno Syriæ euenerant ſeriatim. Caſanus uero tunc non potuit aliud facere per æſtum temporis. Sed ueniente tempore hyemali, ſuper littora fluminis Eufratis ſuum fecit maximum apparatum, & tranſmiſit Cotuloſſam cum X X X milibus equitibus Tartaris, & præcepit, quod quando ad partes Antiochiæ perueniret, regẽ Armeniæ conuocaret, & alios Chriſtianos partium orientis & Cypri, & adiungeret eos ſibi. Et dum Caſanus cum robore ſui exercitus ſequeretur, in regnum Syriæ introiret. Prædictus itaque Cotuloſſa fecit ſicut habuit in mandatis. Acceptis itaq; X X X milibus Tartarorũ, per dietas ſuas perrexit, quouſque Antiochiam applicuit, & deinde miſit ad regẽ Armeniæ quod ueniret, unde rex Armeniæ cum ſuo exercitu equitauit. Chriſtiani etiã qui erant in regno Cypri, de aduentu Cotuloſſæ rumoribus intellectis, abſque moræ diſpendio cũ galeis & aliis lignis peruenerunt ad inſulam Anteradenſem, & ibi fuerunt dominus Tyrenenſis frater

regis Cypri, qui erat militiæ dux & rector, & magistri domorum, hospitalis & templi, cum conuentibus fratrum suorum: & dum parati essent uolũtaria Christi seruitia adimplere, ecce rumor uenit de quadam infirmitate Casani, à qua taliter uexabatur, quod de conualescentia medici desperabãt, unde Cotulossa cum suis Tartaris rediit ad Casanum. Rex etiam reuersus fuit Armeniã & alii Christiani, qui uenerant ad insulam Anteradensem, redierunt in Cyprum. Et ob hãc causam incœptum terræ sanctæ negocium fuit totaliter derelictum: hoc accidit anno domini M C C C L.

De maximo damno quod habuerunt Tartari in planicie Damasci propter aquarum abundantiam. Cap. X L I I I I.

ANNO domini M C C C I I I. Casanus congregato iterum exercitu copioso cum magno apparatu, peruenit usque ad flumen Eufraten, intẽdens regnum Syriæ introire, & sectam Mahumeti totaliter destruendo, terram sanctam libere restituere Christianis. Saraceni uero Casani timentes aduentum, & cum in bello non confiderent se esse pares, totam terram eorum combusserunt ante faciem Tartarorum, ita quod collectis frugibus, & aliis in terra crescentibus, ac animalibus in castris & in munitionibus congregatis, residuum totum ignibus deuastarunt, ut cum Tartari uenirent, non inuenirent uictualia, neque pabula pro iumentis. Quando Casanus intellexit ea quæ fecerant Agareni, & qualiter dissipauerant totam terram, cogitans quod equi illis in terris taliter deuastatis non possent sustentari, accepit consilium remanendi super littora fluminis Eufratis illa hyeme, & ueris tempore ueniente, dum herbæ inciperent pullulare, perficere iter suum. Maiorem enim curam habebant Tartari de equis suis quàm de seipsis, quia dum modico & uili cibo sciant esse contenti, de seipsi quodammodo non curabant. Tunc Casanus misit pro rege Armeniæ, qui sine tarditate ueniens, super flumine se locauit. Et tanta fuit ibi gentis multitudo, quod exercitus Casani per tres dietas extendebatur in longum, à quodam uidelicet castro quod uocatur Caccabe, usque ad aliud castrum nominatum Labire: quæ quidam castra erant Saracenorum, sed absque insultu aliquo reddiderunt se Casano. Cúmque Casanus taliter moraretur, tempus congruum expectando, ut posset de Saracenis perficere uota sua, & terram sanctam de ipsorum manibus liberare. Et ecce, diabolus obstaculum interiecit. Nam Baydo superius nominatus, terras Casani iterum introiuit, & intulit damna multa, sicut Casano extitit enarratum. Vnde consultum fuit Casano, quod ad propria remearet. Casanus quidem plurimum perturbatus, pro eo quod tam diu differebatur negotium terræ sanctæ, iussit Cotulossæ duci suo, quod cum X L milibus Tartaris regnum Syriæ introiret, & ciuitatem Damasci caperet, & omnes perderet Saracenos. Rex quoque Armeniæ cum gente sua præfato duci Cotulossæ est associatus. Casano itaque ad propria redeunte. Cotulossa cum X L milibus Tartaris, & rex Armeniæ cum suo posse regnum Syriæ introiuerunt, omnia deuastantes, quousque peruenerunt ad ciuitatem Hames, ibique crediderunt, sicut aliàs fecerant AEgyptii, exercitum inuenire, sed certos intelligentes rumores de Soldano, quod esset in ciuitate Gaccaræ, inde nullatenus egressurus. Obsederunt ergo uiriliter ciuitatem Hames, quam post paucos dies uiolenter ceperunt, & indifferenter omnes Saracenos gladio peremerunt

peremerunt, ibíque inuenerunt diuitiarum copiam & magnam multitudinem armatorum. Deinde uero ſe tranſtulerunt ad ciuitatem Damaſci, ut eandem quoque obſiderent, & ecce ciues ſuos miſerunt nuntios, ſupplicando quod eis concederentur induciæ triduanæ, quas inducias habuerunt. Præcurſores uero Tartarorum, qui fere per unam dietam tranſiuerant iam Damaſcum, ceperunt quoſdam Saracenos, quos tranſmiſerunt ad Cotuloſſam, ut per eos inquireret certa noua. Cotuloſſa ergo per illos Saracenos rumoribus intellectis, quod ibi prope circa duas dietas erant mille ducenti equites Saracenorum, qui aduentum Soldani quotidie expectabant: cum feſtinatione equitauit, ut ex improuiſo illos caperet & teneret. Et quando Cotuloſſa & rex Armeniæ peruenerunt ad locum, ubi erant mille ducenti equites Saracenorum, erat quaſi hora ueſpertina, & paulo ante applicuerat iam Soldanus. Cotuloſſa ergo & rex Armeniæ, qui credebant occupare ſolos illos mille ducentos Saracenos, uidentes ſe in ſua opinione deceptos, ſteterunt ut conſilium caperent. Conſultum itaque fuit Cotuloſſæ, quod requieſceret nocte illa, & inimicos in craſtinum impugnaret: cum dies iam ad ueſperam declinaſſet. Cotuloſſa uero qui uilipendebat Soldanum, & etiam gentem ſuam, noluit in hoc caſu quieſcere conſilio alicuius, imò præcepit feſtinanter acies ordinari. Saraceni uero hoc uidentes, ſteterunt, quia à quodam lacu & quodam monte erãt à duabus partibus præmuniti. Et ſcientes quod Tartari abſque eorum diſcrimine ad eos accedere non ualebant, noluerunt exire ad pugnam, ſed ibi firmiter expectauerunt. Cúmque Tartari crederent abſque obſtaculo inuadendos Saracenos, & ecce quendam ante ſe riuulum inuenerunt, qui in certis locis tranſitum non habebat, unde tardauerunt Tartari multum, antequam poſſent tranſire riuulum ſupradictum. Sed poſtquam Cotuloſſa & rex Armeniæ cum maiori parte ſuorum riuulum tranſiuerunt, in inimicos uiriliter inſultarunt. Soldanus ſtetit, nec de loco quidem ubi erat inter lacum & montem, noluit ſe mouere. Noctis uero caligine appropinquante, dum uideret Cotuloſſa Soldanum ſtantem, & nolentem ad pugnam egredi, ut ſperabat, congregatis ſuis iuxta montem, nocte illa quieuit: ueruntamen circa mille Tartarorum, qui non potuerunt eo die riuulum pertranſire, non fuerunt cum aliis nocte illa. Veniente uero die, ad pugnandum ſe Tartari parauerunt, & in Soldanum uiriliter inſultarũt: ſed Soldanus noluit in campum uenire more bellorum, ſed ſtetit in illo tutiori loco, cum gente ſe quantum poterat defendendo. Tartari uero conabantur extrahere Saracenos, ſed nullo modo potuerunt. Durante uero inſultu à mane uſque ad nonam, propter defectum aquæ, quam non inuenerant nocte illa nec die, tædio & ſiti nimium fatigati retroceſſerunt, & dimiſſo Soldano receſſerunt unus poſt alium paulatim per turmas & acies ordinati, quouſq; peruenerunt ad Planiciẽ Damaſci, ibíq; inuenerũt abundantiam magnam aquæ, & paſcua ualde bona, & ordinatum fuit ibi ſtare, quouſq; hominibus & equis daretur requies opportuna, ut poſtmodum melius poſſent redire ad prælium cum Soldano. Habitatores uero Damaſci ſcientes quod exercitus Tartarorum erat in illa planicie collocatus, quadam nocte aquas fluminis per quoſdam meatus & riuulos diſcurrere permiſerunt, & antequam octo horæ noctis illius pertranſiſſent, aquæ in tantum creuerũt ubiq;, quod Tartari coacti ſint ſur-

gere & recedere feſtinanter. Cúmque nox illa eſſet multum tenebroſa, & foſſatā forent, omnia plena aquis, & nulli tramites apparerent, omnes fuerunt quaſi confuſi, & multa animalia, arma, & arneſia amiſſa fuerunt in illa planicie propter aquas, & etiam plures homines ſuffocati, & inter cæteros rex Armeniæ plura dicitur amiſiſſe. Veniente uero die, per gratiam dei aquarum pericula euaſerunt. Sed cum arcus & pharetræ Tartarorum, cum quibus præcipue præliantur, ac alia arma ipſorum eſſent totaliter madefacta, quod illa non poterant exercere, unde fuerunt totaliter ſtupefacti: quod ſi inimici eos perſequuti fuiſſent, nullus penitus euaſiſſet, imò illos uelut aues capere potuiſſent. Poſt hæc uero paulatim Tartari propter illos qui equos ſuos amiſerant, incedentes ad littora fluminis Eufratis ſunt reuerſi, nec aliquis inimicorū auſus fuit illos ſequi, ſiue inuadere quoquo modo, quandoquidem peruenerunt ad flumen, quod tranſire oportuit natando, & ſicut melius fieri poterat ſuper equis, dum flumen illud eſſet turbidum & inflatum propter abundantiam pluuiarum, multi Armeni perierunt in illo, etiam Tartari & Georgiani, & multi equi fuerunt in flumine ſuffocati: & ſic accidit, quod non per potentiam inimicorum, ſed caſu & malo conſilio tanquā confuſi ad propria redierunt. Hoc quidem dicitur euenisſe, eo quod Cotuloſſa nolebat acquieſcere conſilio alicuius. Nam ſi ſapientibus credidiſſet, illa potuiſſet pericula faciliter euitaſſe. Ego enim Fr. Haithonus huius hiſtoriæ compilator, præmiſſis omnibus præſens fui, & ſi forte ſuper hac materia loquor prolixius quàm decet, mihi quæſo uenia tribuatur. Nam hoc facio, ut in caſu ſimili ſimilia diſcrimina ualeam reminiſci. Rebus enim conſulte actis, conſueuerunt fines laudabiles obtineri, & econtra, quæ improuide fiunt, optatis ſucceſſibus ſæpius carent. Poſtquam itaque rex Armeniæ flumen Eufraten pertranſiuit non ſine damno ſuorum, decreuit ire ad Caſanum antequam ad regnum Armeniæ remearet, unde recto tramite perrexit ad ciuitatem Niniue, in qua Caſanus tunc reſidebat, & Catanus regem ſuſcepit honorifice & benigne, & ſuper amiſſionibus atque damnis regi plurimum eſt compaſſus, unde eidem fecit gratiam ſpecialem. Nam ſibi conceſſit mille Tartaros, qui ſuis expenſis ſemper eſſent ſtantes in cuſtodia regni ſui. Et de regno Turquiæ præcepit Caſanus certam quantitatem pecuniæ regi dare, de qua poſſet alios mille equites ſtipendiarios ad ſuum placitum retinere. Rex igitur accepta licentia, ad regnum Armeniæ eſt reuerſus, & Caſanus ei iniunxit, quod prudenter uigilaret circa cuſtodiam regni ſui, quouſque ad ſubſidium terræ ſanctæ perſonaliter, dante domino poſſet ire.

Qualiter Caſanus ante mortem ſuam Carbagandam ſuum fratrem ſucceſſorem in regno conſtituerit. Cap. XLV.

REX ITAQVE Armeniæ ad terram ſuam rediit, ſed poſtquam ibi applicuit, parū habuit de quiete. Poſt hæc uero, ſicut deo placuit, Caſanus fuit quadam graui infirmitate detentus. Et quia ſapienter in uita ſua egerat, uoluit etiam ultimo commendari, unde ſuum ſapienter condidit teſtamētum, & ſibi inſtituit hæredem & ſucceſſorē Carbagandam fratrē ſuum. Poſtquam ordinauit prudenter ea quæ erant ordinanda circa negotiū regni ſui & domus ſuæ, fecit pulchras conſtitutiones & leges, quas ſuis dimiſit in memoriā, quæ quidem à Tartaris firmiter obſeruantur. Poſt hæc Caſanus diē clauſit extremū, & ſucceſſit ſibi in regno

Carbaganda

Carbaganda frater ſuus. Iſte Carbaganda, fuit filius cuiuſdam bonæ memoriæ dominæ,quæ fuit uocata Eroclzcaton, quæ fuit in fide Chriſti deuotiſſima & fidelis,& quandiu uixit, faciebat ſibi diuina officia quotidie celebrari, & tenebat Chriſtianum preſbyterum,& ſacellum,unde iſte Carbaganda fuit baptiſatus,& nominatus in ſuo baptiſmate Nicolaus,& quandiu mater eius uixit,in fide Chriſtianorum permanſit.Sed poſt obitum dominæ matris ſuæ,dilexit ſocietatem Saracenorum,unde fide Chriſtianorum relicta, adhæſit ſectæ perfidi Mahumeti. Rex uero Armeniæ de obitu Caſani fuit plurimum perturbatus. Nam per hoc inimici fuerunt in magna ſuperbia eleuati. Vnde accidit,quod Soldanus regem habebat ualde exoſum,& etiam gentem ſuam.Nam per totum illum annum fere mẽſe quolibet, Soldanus Babyloniæ miſit magnam copiam armatorum, qui totum regnum Armeniæ deprædabantur,& præcipue planiciem circundabant, damna multa ſæpius inferendo,& ſic nunquam ſcitur regnum Armeniæ tantã habuiſſe moleſtiam temporibus retroactis:ſed deus omnipotẽs & miſericors,qui ſperantes in ſe nullatenus derelinquit, compaſſus eſt miſerabilibus Chriſtianis. Vnde accidit menſe Iulii,ut ſeptem milia Saracenorum de melioribus domibus Soldani,regnum Armeniæ fuerint ingreſſi, & iuerint omnia deuaſtando uſque ad ciuitatem Tarſenſem,in qua Beatus Paulus apoſtolus natus fuit.Et cum multa damna intuliſſent prouinciæ, & redirent, ecce rex Armeniæ ſuis undique congregatis, Saracenis deprædatoribus obuiauit, & prope ciuitatem Ayatii bellum iniit cum eiſdem: ſed nutu dei potius quàm bonitate noſtra, prædicti Saraceni fuerunt totaliter debellati, quod de illis ſeptem milibus Saracenorum non euaſerunt trecenti qui non eſſent capti, aut diro gladio interempti, licet ferocitate ſua crederent inuadere totum regnum, & Chriſtianos regni Armeniæ in uno hiatu gutturis abſorbere poſſe:& hoc actum fuit quadam die dominica XVIII menſis Iulii. Poſt illum conflictum Saraceni non fuerunt auſi regnum Armeniæ introire:& miſit Soldanus AEgypti,& treugas cum rege Armeniæ iniit & firmauit.

De diſtinctionibus huius operis,& qualiter habuit originem. Cap. XLVI.

EGOVERO Fr.Haithonus interfui omnibus prælibatis,qui dudũ propoſueram habitum ſumere regularem,ſed propter inconuenientia diſcrimina & ardua negotia regni Armeniæ,cum honore meo non poteram in tantis neceſſitatibus derelinquere conſanguineos & amicos.Vnde poſtquã deus ſua pietate mihi conceſſit gratiam dimittendi regnũ Armeniæ,& populum Chriſtianum,poſt multos labores meos in ſtatu pacifico & quieto,confeſtim uotũ quod diu uoueram,uolui adimplere.Accepta itaq; licentia à domino meo rege,& ab aliis cõſanguineis & amicis in campo illo,ubi deus de inimicis triumphum cõceſſerat Chriſtianis,arripui iter meũ,& perueniẽs in Cyprum,in monaſterio Epiſcopæ Præmonſtratenſis ordinis ſuſcepi habitum regularem,ut qui in iuuentute mea militaueram mundo,in ſeruitiis dei reſiduum uitæ meæ,pompis huius ſeculi relictis, conſumerẽ.Anno domini MCCCV.Gratias igitur ago deo,quoniam regnum Armeniæ hodie eſt in ſtatu æquo, bono & pacifico reformatum: præcipue per modernum regem dominum Liuonum, filium quondam domini Theodori,

Haithonus fit monachus

qui tanquam indolis glorioſe uirtutibus illuſtratus, omnibus regentibus eſt ſpeculum gratioſum. Et firmiter creditur & ſperatur, quod in diebus iſtius regis iuuenis, qui bonitate ſuos anteceſſores præcellit, cum auxilio dei regnum Armeniæ ad ſtatum priſtinum reducetur. Præterea huius operis compilator, ea quæ narrat & ſcribit in iſto libro, tribus modis aſſerit ſe ſciuiſſe. Nã ab initio Changii Can, qui fuit primus Imperator Tartarorum, uſque ad Mango Can, qui fuit quartus Imperator, narrat ea fideliter, quæ in Tartarorum hiſtoriis continẽtur. A Mango Can uero uſque ad mortem Haoloni, ea quæ narrat & ſcribit, ſciuit & audiuit per dominum auunculum ſuum quod dominum Haithonum regem Armeniæ reſcribere fecit, qui præſens fuit illis temporibus, omnibus prænotatis, & cum magna diligentia narrabat hæc filiis & nepotibus, & faciebat redigi in ſcriptis, ut melius memoriter tenerentur. Ab initio quidem Abaga Can uſque ad finem tertiæ partis huius libri, ubi finem capiunt hiſtoriæ Tartarorum, ſciuit ipſe tanquam ille qui præſens fuit, unde de his quæ ſuo tempore euenerunt, perhibet teſtimonium ueritati. Et licet hucuſque narrauerimus de hiſtoriis & geſtis Tartarorum, adhuc reſtat de ipſorum dominio & potentia, præcipue qui nunc uiuunt aliquid reſerandum, ut melius cognoſcantur.

De Tamor Can ſexto Imperatore Tartarorum, & de potentia ſua, & ſubiectorum ſuorum. Cap. XLVII.

MAGNVS itaque Imperator Tartarorum, qui nunc tenet imperium, uocatur Tamor Can, & eſt ſextus Tartarorum Imperator: ſedem Imperii ſui tenet in regno Cathay, in quadam maxima ciuitate, quæ uocatur Ions, quam ædificari fecit pater ſuus, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Potentia quidem eius eſt ualde magna, plus enim poſſet Imperator ſolus ille, quàm omnes ſimul alii principes Tartarorum. Gentes iſtius Imperatoris reputantur nobiliores & ditiores, & ſunt melius munitæ neceſſariis: quoniam in regno Cathay, in quo nunc degunt, diuitiarum multarum abundantia maxima inuenitur. Præter magnum Imperatorem, ſunt alii trés magni reges & principes Tartarorum, quorum unuſquiſque dominium magnum tenet, obediunt tamen Imperatori tanquam eorum domino naturali. Et quæſtiones quás inter ſe habent, ad Imperatoris curiam deferuntur, & per eius iudicium deciduntur. Primus quidem iſtorum regum uocatur Chapar, alter uocatur Hochtay, & alius Carbanda appellatur. Iſte Chapar dominium ſuum tenet in regno Turqueſtan, & magis appropinquat genti Imperatoris quàm alii. Poteſt etiam, ut dicitur, ad pugnam congregare quatuor centum milia equitum armatorum. Homines illi ſunt audaces & ſtrenui bellatores, non tamen habent equorum ſiue armorum abundantiam, ſicut neceſſarium eſſet eis. Multotiens gens Imperatoris mouet iſtis guerram, & iſti quandoque mouent guerram contra Carbanda & gentem ſuam. Dominium iſtius Chapar antiquitus fuit unius domini per magnam partem, qui Doay nomine appellabatur. Hochtay rex Tartarorum, dominium ſuum tenet in regno Cumaniæ in quadam ciuitate quæ uocatur Sara. Poteſt etiam, ſicut dicitur, congregare ad pugnã ſexcentum milia equitum bellatorum: iſti non tantum commendantur in facto armorum, ſicut gentes Chapar, licet equos habeant meliores. Quandoq; mouent guerram contra gentem Carbanda, quandoq; contra Vngaros, quandoque inter ſe

ter ſe rixantur. Præſens uero Hochtay dominium ſuum tenet pacifice & quiete. Carbanda ſuum habet dominium in regno Aſiæ maioris, & moratur in ciuitate Tauriſii: ducere poteſt ad pugnam tercẽtum milia equitum bellatorum. Iſti ſunt à diuerſis partibus congregati, diuites ſunt, & omnibus neceſſariis bene muniti. Chapar & Hochtay quandoque mouent guerram contra prædictum Carbanda. Carbanda uero nulli guerram mouet, niſi Soldano AEgypti, cõtra quem ſui anteceſſores ſæpius pugnauerunt. Chapar & Hochtay libenter auferrent terram & dominium Carbandæ, ſi ualerent, ſed non poſſunt, licet potentiores ſint eo terris & gentibus, ut dictum eſt. Et hæc eſt ratio, qualiter Carbanda poteſt reſiſtere tantæ potentiæ inimicorum, & defendere terram ſuam. Aſia enim tota in duas partes eſt diuiſa, una enim pars dicitur Aſia profunda, & in illa parte habitat Imperator & duo reges ſuperius nominati, Chapar uidelicet & Hochtay. Alia uero pars uocatur Aſia maior, & in illa moratur Carbanda ſæpe dictus. Tres uiæ ſunt ſolummodo, per quas itur de profunda Aſia ad Aſiam maiorem: una uidelicet uia, per quam itur de regno Turqueſtan ad regnum Perſarum. Alia uia eſt quæ dicitũ Ledorbent, quæ uia eſt prope mare, ubi Alexander conſtruxit ciuitatem uocatam Portam ferri, ſicut in hiſtoriis regni Cumaniæ plenius continetur. Alia uia eſt per mare maius, quæ tranſit per regnum Abcas: per primam uiam non poſſunt habere ingreſſum gentes Chapar ad terram Garbanda abſque magno diſcrimine & labore, quia nulla pabula inuenirentur pro equis uſque ad plures dietas, quia terra illa eſt arida & deſerta, & antequam poſſent peruenire ad terras cultas & habitatas, equi totaliter deficerent propter famẽ: aut eſſent ita feſſi, & uiribus uacuati, quod à parua quantitate inimicorum poſſent faciliter debellari, & ſic uolunt capere illud iter. Ex parte uero de Ledorbent poſſent gentes Hochtay habere ingreſſum ad terras Carbandæ ſex menſibus anni ſolummodo: uidelicet tẽpore hyemali. Sed Abaga fecit fieri magna foſſata, & alia munimenta in quodam loco uocato Ciba, & ibi ſtat ſemper, præcipue tempore hyemali, cuſtodia armatorum, qui defendũt tranſitum ab inimicis. Gentes uero Hochtay toties tentauerunt occulte tranſire per uiam, ſed non potuerunt, uel poſſent aliqua ratione. Nam in quadam plani cie, quæ uocatur Monga, ſtant in hyeme quædam aues magnitudinis faſianorũ, quæ pulcherrimas habent plumas, & uocantur Seyſerach, unde quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planiciem, ſtatim fugiunt illæ aues, & tranſeunt per illas cuſtodias & foſſata, & illi qui ſunt deputati ad cuſtodiam illius loci, per illas aues manifeſte cognoſcunt inimicorum aduentum, & ad defenſionem continuo ſunt parati. Per uiam uero maioris maris nunquam attentauerunt ire, quia ibi eſt regnum Abcas, quod eſt gentibus & terris bene munitum, & nullã poſſunt habere fiduciam in eiſdem, & hoc modo Carbanda & ſui anteceſſores uſque modo defenderũt ſe à tanta potentia uicinorum. Inſuper aliqua dicemus breuiter de modis & moribus Tartarorum.

De fide, uita, moribus & conditionibus Tartarorum. Cap. XLVIII

TARTARI ſunt ab aliis nationibus gentium modis & moribus ſic diuerſi, quod uix poſſet abſq; tædio ipſorũ diuerſitas explicari. Confitentur enim unum deum eſſe immortalem, & inuocant nomen dei, aliter uero parũ faciũt,

quia non ieiunant,uel orationes ſiue afflictiones faciunt ob dei reuerentiam,ſiue alia bona opera. Nec dei timore mala perpetrare permittunt Tartari. Homines interficere non reputant eſſe peccatum : & ſi dimitterent frenum in equorum ſuorum ore,quando paſcere ſe deberent,deum crederent mortaliter offendiſſe. Fornicationem & luxuriam non reputant eſſe peccatū. Plures uxores ducunt : & oportet ſecundum conſuetudinem, quod filius nouercam ſuam ducat poſt obitum patris ſui,& frater relictam fratris,& thorum faciunt cum eiſdem. Tartari in facto armorum ſunt ſtrenui bellatores,& ſunt obedientes eorum ſuperiori plus quàm aliæ nationes: & in pugna omnes cito cognoſcunt per ſigna & documenta uoluntatem ducis eorum,unde abſque magno labore Tartarorum exercitus ab illis qui præſident gubernantur. Dominus Tartarorum nulla ſtipendia dat eis,imò oportet quod uiuant de prædiis & uenationibus quas acquirunt : & ſi uellet dominus,poſſet ab eis auferre quicquid haberent. Quando Tartari equitant,ſecum ducunt magnam copiam armatorum , & de lacte equorum pocula ſumunt,& carnibus ueſcuntur , & illas reputant ualde bonas. Tartari in equis ſunt agiles , & ſagittarii ualde boni : pedites neſciunt incedere niſi pigre. Tartari ſunt ſagaces & ingenioſi ad expugnandas ciuitates & caſtra, & ſemper uolunt habere prærogatiuam contra ſuos inimicos. In pugna nec uerentur fugere,ſi fuga profit. Hanc habent Tartari prærogatiuā in campo belli exiſtentes,quia ſi eis placuerit,præliabūtur : & ſi uoluerint prælium euitare,aduerſarii cum eis non poterunt dimicare. Pugna Tartarorum eſt ualde periculoſa,quia in uno conflictu Tartarorum moriuntur plures & uulnerantur , quàm in uno magno prælio alterius nationis,& hoc accidit propter ſagittas , quas iactant cum arcubus fortiter & directe : & ſunt in arte ſagittandi ita periti ,quod ſagittæ eorum ferè armorum penetrant omne genus. Quando debellantur,fugiunt omnes ſimul per turmas & acies ordinati , & ualde periculoſum eſt illos ſequi,quoniam retrograde ſagittas iaciunt fugiendo , & homines & equos uulnerant & occidunt, Exercitus Tartarorum non eſt magnæ apparentiæ , quia omnes ſimul congregati incedunt,ita quod acies mille Tartarorum, quingentorum apparentiam uix habeat. Tartari curialiter hoſpites ſuſcipiunt, & cibum libenter diuidunt cum eiſdem,& uolunt ſibi per uiam ſimilem reſponderi, alioquin accipiunt uiolenter. Tartari ſciunt occupare alienas terras,ſed ipſas neſciūt cuſtodire. Tartari quando ſunt debiliores , efficiuntur humiles & benigni : & quando ſunt fortiores,ſunt peſſimi & ſuperbi. Tartari nolunt quod coram eis aliquis mentiatur,& ipſi libentiſſime mentiūtur : in duobus tamen mentiri neſciunt,in facto armorum uidelicet,quia nullus erit auſus de probitate quam non fecerit,ſe iactare,aut negare ſi fecerit utilitatem. Aliud eſt , quod qui ſcelus aliquod fecerit,de quo etiam debeat condemnari ad mortem,interrogatus à domino,ueritatem continuo confitetur. Et hæc de Tartaris dicta ſufficiant , quia longum eſſet mores ipſorum per omnia enarrare.

De conditione quam habere debet bellum incœpturus.

Cap. XLIX.

RATIO poſtulat & requirit,quod quicunque contra ſuos inimicos guerram mouere intendit,debeat quatuor præuidere. Primo, quod iuſtam cauſam habeat

habeat guerram cum ſuis aduerſariis inchoandi. Secundo, conſiderare debet poſſe ſuum, utrum ſufficiat in expenſis & aliis neceſſariis ad guerram manu tenendam, & ipſam ſine debito terminandam. Tertio inueſtigare debet ſapienter inimicorum intentionem & ſtatum. Quarto guerram debet inchoare tempore competenti. Ego uero Fr. Haithonus, qui ex mandato ſummi pontificis ſum de hac materia loquuturus, dicere poſſum, quod Chriſtiani iuſtam habent cauſam guerram mouendi cum filiis Iſmaelis, quoniam hæreditatem eorũ obtinent occupatam, uidelicet terram ſanctam, & ſanctum ſepulchrum domini noſtri Ieſu Chriſti, in quo fuit origo fidei Chriſtianæ, & alia ſancta loca Chriſtianis plurimum reuerenda. Inſuper propter atroces iniurias, & nimium horrenda opprobria, quæ cum multa noſtri ſanguinis effuſione Agareni intulerũt Chriſtianis, temporibus retroactis, & etiam propter alias rationes & cauſas uarias & diuerſas. De potentia uero dico, quoniam nemo debet penitus ignorare, quia ſacroſancta Romana eccleſia, quæ totius orbis eſt domina & magiſtra, potentiam habet cum congregatione regum & principum Chriſtianorum, & fidelium cruciſignatorum, terram ſanctam eruendi de ſeruitute inimicorum fidei Chriſtianæ, qui peccatis noſtris exigentibus illam detinent occupatam. De cognoſcendo uero ſtatu inimicorum, hócque de tempore competenti, in quo guerra debeat inchoari, oportet prolixius aliqua enarrare. Nam ſicut bonus medicus, ut ad conualeſcentiã ægrum perducat, cauſam debet ægritudinis perſcrutari: Ita decet prouidum bellatorem, inimicorum inueſtigare conditionẽ & ſtatum, ut guerram poſſit incipere prouide & audacter, & illi finem laudabilẽ imponere. Sapienti enim & ſtrenuo duci, nihil debet eſſe occultatum de potentia inimici, quoniam præuiſa non lædunt, & improuiſa conſueuerunt ſæpius animos perturbare, præcipue in bellorũ diſcrimine, ubi loci uel temporis ſpatium non habetur periculis occurrere tam paratis. In omni enim opere poteſt correctionis medela facilius adhiberi, quàm in pugna, in qua pœna errorem cõtinuo ſequitur. Vt igitur de his quæ dicturi ſumus, ſuper paſſagio terræ ſanctæ clarior intelligentia adhibeatur, aliqua narrabimus de ſtatu & conditione terræ AEgypti, de exercitu Babyloniæ, & potentia inimici.

De conditione regni AEgypti & Soldani potentia. Cap. L.

SOLDANVS ille, qui regnorum AEgypti & Syriæ hodie obtinet principatum, uocatur Melomaſer, & de natione Cumanorum extitit oriundus. Milites ſui exercitus ſunt de diuerſis partibus & nationibus cõgregati, quia habitatores illarum partium in facto armorum nihil penitus ſunt ualentes, unde oportet, quod de alienis gentibus eius potentia roboretur. Potentia quidem Soldani peditum armatorum eſt modica: equitum uero eſt plurimum copioſa. Maior pars exercitus AEgypti, ſunt ſerui empti pretio, quos mali Chriſtiani ſæpe portant cupiditate lucrandi, aut in præliis acquiſiti, quos compellunt eorum ſectæ & fidei adhærere. Et illi qui empti pretio pecuniæ extiterunt, chariores ſunt & habentur, & plus aliis honorantur. Soldanus AEgypti ſemper eſt timidus & ſuſpectus, ne gens ſua in eius præcipitium aliqua machinetur. Sunt enim illi ſerui talis naturæ, quod ſemper aſpirant ad dominiũ occupandum, & ob hanc cauſam plures Soldani gladio perierunt. Potentia exercitus Babyloniæ circa

uiginti milia poteſt eſſe equitum, ex quibus ſunt aliqui in arte armorum periti & ſtrenui bellatores, maior tamen pars illorũ magni pretii non habetur. Quando Soldanus equitat & gens ſua, magna & multa arneſia ſecum trahunt, & onera camelorum, equos pro armis habent ſatis bonos, & equas ſatis agiles ad currendum: non tamen poſſent magnos ſufferre labores, & mularum & ronimorum copiam non habent. Exercitus Soldani eſt promptus ad ſeruitia & paratus, quia milites habitãt omnes ſimul in ciuitate Chayri. Conditio uero ipſorum eſt talis, Quia unuſquiſq; habet ſtipendia ſua de quibus uiuit, quæ ſumma centum & uiginti florenos annuatim uix excedunt, & oportet tenere tres equos & unum camelum. Et ſi forte Soldanus AEgypti extra regnum duceret gentem ſuam, aliquid daret ſibi ſi uellet de gratia ſpeciali. Milites uero iſtos dat Soldanus regendos proceribus ſuis, quos nominat Amurates, & dat alteri centum alii ducentos, plus uel minus, ſicut eis placebit, & quantum aſcendunt in ſumma ſtipendia militum, quos conceſſerit Amurato, tantundem dabit Soldanus Amurato pro ſua perſona, & ſoluit ſibi etiam ſtipendia militum quos tenebit: unde illi, quem Soldanus uoluerit ad magna promouere & honorare, dat plures milites ad tenendum. Secundum uero ordinem prætaxatum, magna fit Soldano derogatio ſeruitiorum & defectus, quia Amurates emunt ſeruos pretio pecuniæ, & ponunt illos ad ſtipendia, & in numero militum armatorum, aut ponunt ad ſeruitia gentem parui pretii, quibus concedunt equos & arma, & pro ſuis ſtipendiis dant eis aliquid, & reſiduum totum conſeruant, unde in multis talibus pauci inueniuntur, qui ſint ad arma ualentes.

De potentia Soldani in regno Syriæ. Cap. LI.

POTENTIA uero Soldani in regno Syriæ circa quinque milia militũ poteſt eſſe, qui de terris & redditibus uiuunt. Habet etiam Soldanus magnam copiam Beduinorum & Turquorum, qui ſunt aduenæ & forenſes, de quibus magnum habet iuuamen, præcipue ad obſidendum ciuitates & caſtra, quia ſecum uadunt ſola intentione aliquid acquirendi. Ad alia uero ſeruitia non poſſet Soldanus illos trahere abſque ſtipendiis, & ſi forte uellet illis uiolentiam inferre, ipſi recederent ſine mora, Turquiniani uidelicet aſcenderent magnos mõtes, & deſertum Arabiæ peterent Beduini. Aliquos etiam habet Soldanus pedites ſagittarios in terra de Malbeclz & circa montem Libani, & in terra Aſſaſſinorum, qui etiam ad caſtra & ciuitates obſidendas, ſeruitia magna præſtãt, ſunt enim Chriſtianæ fidei inimici, ualde ingenioſi ad ciuitates capiendas & caſtra, quas capere ſciũt per machinas, arcus, baliſtas, ignes inextinguibiles, meatus ſubterraneos, & alia diuerſa genera inſultandi.

De regno AEgyptiorum, qualiter de gente in gentem tranſlatum eſt. Cap. LII.

IMPERATOR Græcorum conſueuit terræ AEgypti dominium obtinere, & per duces & rectores terrã illam regebat, qui redditus colligebãt, & Imperatori Conſtantinopolim tranſmittebãt, & curauit dominium Græcorũ uſq; ad annos domini DCCIII. AEgyptii uero nequeuntes pati dominiũ Græcorum, à quibus mirabiliter grauabantur, reddiderũt ſe Saracenis, & elegerunt dominum ſuper eos quendã de progenie Mahumeti, quem uocauerunt Caliph; & tenue-

& tenuerunt iſti dominium AEgypti, annis CCCXLVII. Poſtea uero amiſerunt dominium, & Medi, qui Cordins uulgariter appellantur, dominium occupauerunt, ſicut clarius inferius exprimetur. Anno domini MLIII bonæ memoriæ Amanricus rex Hieroſolymitanus cum omnibus Chriſtianis quos potuit congregare, ingreſſus fuit terram AEgypti, & plures acquiſiuit ciuitates & uillas. Caliphus uero uidens, quod non poterat reſiſtere Chriſtianis, miſit nuntios ad Soldanum Halappi, implorans ſubſidium ab eodem, unde Soldanus Halappi, qui ſectam ſequebatur Caliphi, miſit ad ſubſidium Caliphi quendam ſuum ducem, qui uocabatur Xacaron cum magna copia armatorum, qui tantum fecerunt, quod de regno AEgypti fugauerunt Chriſtianos, & recuperauerunt terras quas occupauerant Chriſtiani. Poſt hæc quidem accidit, ut uideret terram AEgypti diuitiis opulentam, & Caliphi potentiam quaſi nullam, ad illius terræ dominium aſpirauit: unde cepit Caliphum perſonaliter, & illum carceri mancipauit, & regnũ AEgypti inuaſit uiriliter, & ipſum dominio ſuo ſubdidit, & conſtituit ſe dominum & Soldanum. Iſte Xacaron fuit de regno Medorum, de natione Coraſminorum, & fuit de natione ſua primus dominus in AEgypto. Poſt obitum uero Xacaron, ſucceſſit ſibi in dominio quidam filius ſuus nomine Soladinus, & tantum creuit potentia iſtius Soladini, ut ipſe regem Hieroſolymitanum & Chriſtianorum potentiam debellarit, & ceperit uiolenter ſanctam ciuitatẽ Hieroſolymitanã, & alias plures terras. Et poſt obitũ iſtius Soladini fratres ſui & nepotes ſucceſſiue AEgypti dominiũ tenuerunt uſque ad tempus cuiuſdã Soldani, qui uocatus fuit Melecſala. Iſte Melecſala dominabatur in AEgypto tempore illo, quo Tartari ſubiugauerunt regnum Cumanorũ. Et audiens qualiter Tartari pro modico pretio uendebant Cumanos quos ceperant, miſit cum magna ſumma pecuniæ per mare mercatores, & fecit emi de iunioribus Cumanis in maxima quantitate, qui fuerunt deportati in AEgyptum. Melecſala multum dilexit Cumanos quos emerat, & ipſos fecit cum magna diligentia enutriri, & in arte equitandi, ſagittandi, & arma tractandi illos inſtruxit, & magnam gerens fiduciã penes ſeipſos detinuit, quodãmodo omnes alios elongando. Et eo tempore quo B. Ludouicus rex Francorum bonæ memoriæ tranſfretauit, & Chriſtiani nominis amore fuit carceribus mancipatus, prænominati ſerui empticii Cumani interfecerunt Melecſala eorum dominũ & Soldanum, & conſtituerunt eorum dominum quendam ex ipſis nomine Turquinianum. Et ob hanc cauſam rex Franciæ & frater ſuus qui Saracenorũ carceribus trudebantur, fuerunt redempti & facilius liberati, & hoc modo cœperunt prædicti Cumani in AEgypto primitus dominari, & uocatur iſta progenies Cumanorum in partibus orientis Capchac. Poſt paucos uero dies quidam alius ex prædictis Cumanis nomine Cathos, prædictum Turquinianum gladio iugulauit, & fecit ſe dominum & Soldanum, & uocatus fuit Melecmees, & iſte Melecmees debellauit Guibogà capitaneum Tartarorum, quos in cuſtodia regni Syriæ dimiſerat Haolonus, Cúmque Melecmees ad AEgyptum rediret, quidam alius Cumanus nomine Bandecar, ipſum interfecit in uia, & ſe conſtituit dominum & Soldanum, & fecit ſe uocare Melecdaer. Iſte fuit ſagaciſſimus, & in facto armorum ſtrenuus, atque audax, & ſuo tempore multum cre-

Rex Francorum in carcere cõiectus.

uit Saracenorum potentia in AEgypto,& in regno Syriæ,& multas occupauit ciuitates & caſtra quas Chriſtiani tenebant,& iſte cepit nobiliſſimam ciuitatem Antiochiæ anno domini M CCLXVIII. Et poſtmodũ regno Armeniæ intulit multa damna. Tempore uero iſtius Soldani Melecdaer,tranſtulit ſe ad partes Syriæ rex Angliæ bonæ memoriæ,dominus * quem Soldanus interficere cogitauit per quendam Aſſaſſinum, qui ipſum regem uulnerauit gladio uenenato,ſed per dei miſericordiam & per multos labores ad conualeſcentiam eſt deductus. Poſt hæc fuit idem Soldanus Melealzdaer ueneno potatus,obiitq; in Damaſco. Poſt obitũ uero Melecdaer factus fuit Soldanus filius ſuus Melecſayt,ſed confeſtim quidam alius Cumanus nomine Elfi, deiecit ipſum de ſede & conſtituens ſeipſum dominum & Soldanum, illum fugauit extra regnum AEgypti. Prædictus Soldanus Elfi ciuitatem Tripolitanam obſedit anno domini M CCLXXXIX,& uiolenter occupauit eandem.

De ciuitate Acon,qualiter à Chriſtianis ſit amiſſa.

Cap. LIII.

ANNO uero ſequenti prædictus Soldanus Elfi congregauit undiq; poſſe ſuum,& egreſſus fuit de AEgypto,intendens obſidere ciuitatẽ Acon,& dum in quodam amœno loco requieſceret quadam die per quendam ſeruum ſuum, quem totius exercitus ſui conſtituerat ducem & rectorem,fuit ueneno potatus: qui dum crederet dominium uſurpare,fuit continuo per alios fruſtatim cæſus, & factus fuit Soldanus filius Elfi,qui uocatus fuit Melataſſeraff, & ille fuit qui cepit nobilem ciuitatem Acon,anno domini M CCXCI. Poſtquã uero prædictus Soldanus Melataſſeraff rediit in AEgyptum,& quadam die iuiſſet uenatum,per quendam ſeruum ſuũ fuit in nemore interfectus, qui dum crederet ſe futurum Soldanum,fuit ſtatim ab aliis detruncatus. Poſtea uero fecerunt dominum ac Soldanum illum,qui hodie eſt Soldanus,qui uocatur Melecnaſer, qui fuit frater Melataſſeraff,ſuperius nominati. Et quia iſte Melecnaſer erat ualde iuuenis,datus fuit ſibi baiulus & tutor quidam nomine Guiboga,qui fuit Tartarus natione,& fuerat ſeruus emptitius patris ſui. Iſte Guiboga uſurpauit dominium,& Soldanum iuuenem poſuit in quodam caſtro Crac de Monreal, eidẽ faciens neceſſaria miniſtrari. Iſte Guiboga fecit ſe appellari Melechadel. Tempore uero iſtius Guiboga, fuit in regno AEgypti tanta rerum uictualium caritas,quod omnes Saraceni fame defeciſſent & penuria,ſicut canes,niſi forte aliqui fuiſſent Chriſtiani,qui eiſdem multa uictualia detulerant cupiditate lucrandi. Poſt hæc autem Guiboga prædictus,qui fecerat ſe Soldanum,intellectis rumoribus de aduentu Tartarorum,congregauit exercitum ſuum,& uenit ad regnum Syriæ,ut terras à Tartaris tueretur. Iſte Guiboga honorabat & diligebat multum homines ſuæ nationis,unde Cumani per inuidiam ſibi dominiũ abſtulerunt,& fecerũt Soldanum quendam ex ipſis nomine Lachim, & iſte fecit ſe nominare Melecnaſer. Iſte Lachim noluit deſtruere Guiboga,qui eius extiterat ſocius & amicus,imò dedit ſibi dominiũ cuiuſdam terræ, quæ uocatur Sarſac,& ciuitatem Hamac: inhibuit tamen ſibi,ne ſtaret in regno AEgypti. Præfatus uero Soldanus Lachim ſtetit in caſtro Cayri per triennium, nec fuit auſus inde exire præ timore ſuorum,niſi forte quadam die quod deſcendit ad planicie

Mons regalis vulgo Crac.

cauſa

cauſa ludendi,& tunc equus cecidit ſub eo,& fractum fuit crus eius. Finaliter cũ luderet ad ludum Scachorum,quidam ex ſeruis illius arripuit enſem Soldani, & percuſſit eum in capite & occidit,ſed interfector fuit ab aliis continuo detruncatus.Poſt hæc fuerunt in magna diſcordia Saraceni de Soldano & domino eligẽdo.Demum uero poſuerunt in ſede dominii Melecnaſer iuuenem ſuperius nominatum,quẽ Guiboga poſuerat in caſtro mõtis Regalis, ut ſuperius eſt expreſſum.Et iſte Melecnaſer eſt ille Soldanus,quem Caſanus debellauit in campo,& qui regnat hodie in AEgypto.Parcatur mihi, ſi prolixius quàm deceret, uerbũ tenui de Cumanis,qui ſunt ſerui empti & uenditi,& de Soldanorũ eorum natione,qui ſæpius inter ſe occiduntur.Nam hoc feci,ut clarius demonſtrarẽ,qualiter non poſſunt ſtare longo tempore,qui talem aduerſitatẽ incurrãt quod non poſſent egredi de AEgypto,nec ad partes alias cum exercitu ſe tranſferre.

De ſitu & conditione regni AEgypti. Cap. LIIII.

REGNVM AEgypti eſt ualde locuples & amœnum,longitudo eius per quindecim dietas extenditur,& per tres ſolummodo latitudo.Iſtud regnum eſt quaſi inſula à tribus partibus deſerto & ſabulo circundatum, & ex alia parte habet mare Græciæ.Ex parte orientis uicinum eſt regno Syriæ magis quàm alteri terræ: ueruntamen inter unum regnum & aliud eſt iter octo dierum, ſemper per ſabulum incedendo. Ex parte occidentis habet quandam prouinciam Barbariæ, quæ uocatur Bartat,ſed inter unam terram & aliam, eſt deſertum quindecim dietarum. Ex parte uero meridiei eſt regnum Nubianorum, qui ſunt Chriſtiani, & ſunt nigri ſicut pix propter ſolis æſtum, & inter unam terram & aliam eſt deſertum Aranæ duodecim dietarum. In regno AEgypti ſunt, quinq; prouinciæ, prima & maior nominatur Sayt, alia Demeſor, tertia Alexandria, quarta Reſit,& iſta quidem eſt inſula, & fluminibus circundata. Quinta uero dicitur Damiata. Maior ciuitas regni AEgypti uocatur Chayre, & eſt ualde magna ciuitas & diuitiis repleta, & ibi prope eſt quædam alia antiqua ciuitas, quæ uocatur Meſer, & illæ duæ ciuitates ſitum habent ſupra littora fluminis, quod labitur per medium AEgypti, quod uocatur Nilus, & in Biblia Geon nominatur. Iſtud flumen eſt utilius flumen quod ualeat reperiri, irrigat enim omnes terras per quas labitur, & illas facit fertiles & amœnas: per iſtud flumen poteſt uenire nauigium,quod ualde eſt profundum,abundantiam habet bonorum piſcium,& poſſet per omnia commendari, niſi eſſet quod quædam animalia reſident in eodem,quæ ad ſimilitudinem ſunt draconis,& deuorãt equos & homines,& alia quæcunque animalia in flumine ſi illa inueniant,& etiã ſuper ripam, & iſta animalia Cocatrix uulgariter appellantur.Iſtud flumẽ ſemel creſcit in anno, & incipit creſcere à medietate menſis Auguſti,uſque ad feſtum B.Michaelis, quotidie augmentando: & quando eſt in perfecto augmento, tunc homines primo dimittunt aquas diſcurrere per meatus & riuulos ordinatos,& omnes terræ fructiferæ irrigantur,& XL diebus ſtat aqua ſupra faciẽ terræ. Deinde incipit decreſcere & ſiccari,poſtea ſemina ſeminantur,& creſcunt ſolummodo per irrigationẽ fluminis,quia in partibus illis non pluit,ita quod uix hyems cognoſcitur ab æſtate. Inſuper habitatores terræ AEgypti poſuerunt quandam columnam marmoream in medio fluminis ante ciuitatem Meſer,& in illa columna ſc

Nubiani.

Nili deſcriptio Hebraice.

Crocodili.

cerunt ſigna,& quando flumen creſcit uſque ad perfectum augmentum, reſpiciunt illa ſigna columnæ,& ſi aqua creuerit uſque ad ſummum ſignum, tunc ſciunt ſe habere fructuum ubertatem,ſi uero minus creuerit,ſciũt per illa ſigna, quod contrarium debeat euenire, & ſecundum hoc pretia rerum imponunt. Aqua ipſius fluminis eſt ſaniſſima ad bibendum. In regno AEgypti ſunt duo portus maris,uidelicet Alexandria & Damiata:ciuitas Alexandriæ eſt bene munita,& circundata muris fortiſſimis. Aquam uero quam bibunt ciues Alexandriæ,uenire faciunt de flumine Nili,per quendam meatum ſubterraneũ & occultum,& implent multas ciſternas quas habent in ciuitate ordinatas. Aliam uero aquam non habẽt,de qua poſſent bibere præter illam,unde ſi auferretur ciui bus illa aqua fluminis,non poſſent diutius permanere.Altera uero ciuitas Alexandriæ eſſet difficilis ad expugnandum uiolenter,ciuitas Damiatæ ſita eſt ſuper flumine Nili,& antiquitus fuit circunuallata ambitu murorum, ſed capta fuit bis per Chriſtianos,ſemel uidelicet per regem Hieroſolymitanum,& alios Chriſtianos partium orientis, & alia uice per Beatum Ludouicum regem Franciæ, pro cuius redemptione Saracenis fuit poſtmodum reſtituta, unde diruerunt illã Saraceni,& tranſpoſuerunt illam longe à flumine & à mari,nec ibi fecerunt muros,ſiue alia munimenta,& uocant terram illam nouam Damiatam:uetus uero Damiata eſt ſine habitatione totaliter derelicta. De portubus uero Alexandriæ & Damiatæ, Soldanus recipit magnos redditus à mercatoribus, & aliis multis modis.Terra AEgypti dat omnium frugum & fructuum ubertatem,& optimã chacharam in maxima quantitate:uinum modicum,tamen bonum,& odoriferum ualde.Saraceni non audent uinum bibere,quia eis inhibitũ eſt lege.Carnes craſtinas,hœdinas,gallinaceas,& uolatilia ſatis habẽt,modicũ de bouinis, tamen camelos comedunt loco boum.In regno AEgypti degunt ſimul cum Saracenis quidam Chriſtiani, qui uocantur Rapti. Ritum tenent Iacobitarum, & multas habent in illis partibus Abbatias,quas libere tenent,& ſine cenſu, & illi ſunt antiquiores habitatores terræ AEgypti. Nam Saraceni ibi habitare cœperunt, poſtquam illius terræ dominium occupauerunt.Res uero quæ deficiunt in AEgypto,quibus maxime indigent Saraceni,nec alias habere poſſunt,niſi ab extraneis partibus deferantur,ſunt ligna,pix,ferrum, ſclaui,& ſerui empti, de quibus eorum exercitus roboratur,& oportet quod prædictæ res deportentur per mare,& ſine ipſis ſtare non poſſunt.In toto regno AEgypti non eſt ciuitas ſiue caſtrum,ſeu alia terra munita murorum ambitu,præter ciuitatẽ Alexandriæ, quæ fortis eſt,& præter caſtrum Chayre,quod poſſet abſque difficultate maxima expugnari, & in illo caſtro Chayre commoratur Soldanus. Tota terra AEgypti per exercitum militum defenditur & tuetur.Prima igitur die qua exercitus AEpti debellatus,& equitum potentia conquaſſata,tota illa terra ſubiugaretur abſq; reſiſtentia alicuius.

De tempore competenti,mouendi bellum contra. filios Iſmael. Cap. LV.

POSTQVAM rationabiliter oſtendimus iuſtam cauſam quam Chriſtiani habent mouendi guerram contra perfidos Saracenos, & ſufficienter diximus de potentia ſacræ Romanæ eccleſiæ, tractauimus etiam de conditione & ſtatu

ſtatu regnorum AEgypti & Syriæ,ac de poſſe Soldani & gentis ſuæ: ultimo reſtat aliquid dicere de tempore competenti: breuiter dico ergo, quoniam merito poſſumus dicere uerbum iſtud, Ecce nunc tempus acceptabile, nunc tempus ſalutis: nam nunc eſt uere acceptabile tempus impertiendi ſubſidium terræ ſanctæ quo corda fidelium debent ſuccendi ad paſſagium terræ ſanctæ, ut de manibus inimicorum eruatur ſanctum ſepulchrum domini, origo & fundamenta ſpei noſtræ: nec recolimus habuiſſe tempus tam acceptabile, támque ſalubre, temporibus retroactis, ſicut deus omnipotens nunc per ſuam miſericordiam multis indiciis demonſtrauit. Primo enim conceſſit nobis omnipotens & miſericors deus paſtores, & patrem ſanctiſſimum, qui poſtquam ſedit in ſede pontificatus, prouiſione diuina, toto mentis affectu, diu noctúque anxie cogitauit, qualiter terræ ſanctæ ſubſidium ualeat impertiri, qualiter ſepulchrum domini debeat liberari à ſeruitute inimicorũ blaſphemantium nomen Chriſti: unde firmiter eſt credendum quod deus ſuos miſericordes oculos cõuertendo, ſibi in terris conſtituit ſummum uidelicet pontificem ſanctiſſimum patrem noſtrum, cuius tempore acceptabili, diuina fauente clementia, ſancta ciuitas Hieruſalem ſub iugo ſeruitutis Mahumeti diutius iam detenta, proculdubio erepta, reducetur ad priſtinam libertatem. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, quo adeo firmiter demonſtratur, quod terra ſancta debeat liberari de potentia inimicorum. Nam per gratiam Ieſu Chriſti omnes reges & principes Chriſtiani, & Reſpublicæ inter ſe ſunt in ſtatu pacifico & quieto, nec aliqua procella odii uel ſcandali perturbãtur, ſicut olim fieri conſueuit. Vnde deus omnipotens hoc nobis demonſtrat, uolens terræ ſanctæ miſericorditer opitulari. Præterea omnes Chriſtiani diuerſarum partium & regnorum, fide ac deuotione accenſi parati ſunt, tam humeris quàm cordibus figere ſignum crucis, & ad terræ ſanctæ ſubſidium tranſfretare, nõ parcendo laboribus, nec expenſis, & pro nomine Ieſu Chriſti exponere ſe & ſua uiriliter & feruenter. Ecce nunc tempus acceptabile, quod Chriſtianis à domino demonſtratur. Nam potentia inimicorum fidei Chriſtianæ, eſt ad præſens mirabiliter diminuta: tum propter guerras Tartarorum, cum quibus nuper bellando paſſi fuerũt conflictum, in quo Saracenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit reſtaurari. Tum propterea, quod ille Soldanus, qui regnat hodie in AEgypto, eſt homo nullius ualoris, & nullius penitus bonitatis. Eſt etiã aliud, quia omnes principes & Soldani Saracenorum, qui conſueuerunt impertiri ſubſidium & iuuamen Soldano AEgypti tempore opportuno, totaliter defecerunt per potentiam Tartarorum, quod non remanſit niſi unus, qui dicebatur Soldanus Meredini, cuius etiam poſſe & dominia redacta ſunt ſub ſeruitute & potentia Tartarorum, & ipſe perſonaliter eſt detentus: unde his temporibus abſque magno diſcrimine & labore poterit recuperari terta ſancta, & acquiri regnũ Syriæ & AEgypti, ac totaliter deſtrui ac confundi potentia inimicorum impiorum, facilius per gratiam Ieſu Chriſti, quàm fieri potuiſſet multis temporibus iam elapſis. Ecce nunc tempus acceptabile Chriſticolis à domino demonſtratũ. Nam Tartari offerent ſe paratos, Chriſtianis dare ſubſidium & iuuamen toto poſſe contra perfidos Saracenos: & ob hanc cauſam rex Tartarorum Carbanda ſpeciales nuntios deſtinauit, qui fratris ſui Caſani ueſtigiis inhærendo, offert ſe

exponere libentiſſime poſſe ſuum ad ſubuerſionem, & totalem deſtructionem inimicorum nominis Ieſu Chriſti. Et tempore quidem iſto, præcipue cum auxilio Tartarorum terra ſancta recuperari poſſet, & regnum AEgypti abſq; magno diſcrimine faciliter ſubiugari. Deceret igitur Chriſtianos dare ſubſidium terræ ſanctæ, & abſque tarditate. Nam mora ad ſe trahit magnum periculum & diſcrimẽ, uidelicet, ne forte, quod abſit, Carbanda Chriſtianorum amicus deficiat, & loco eius reſurgat peſſimus inimicus, & qui forte adhæreret ſectæ & fidei Mahumeti, & per conſequens cũ Saracenis unanimis deueniret, & hoc poſſet Chriſtianis ad maximum grauamen & periculum redundare.

De proſperitatibus, & aduerſitatibus inimicorum fidei Chriſtianæ. Cap. LVI.

AD HONOREM igitur dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, de cuius miſericordia meũ ſpero ſupplere defectum: Dico quod ad acquirendam terrã ſanctam cum minori periculo & labore, oportet quod Chriſtiani terram ſanctam ingrediantur, & poſſe inimicorum inuadant, eo tempore, quo inimici uexari aduerſitate aliqua dignoſcantur. Nam ſi proſperitatis inimicorum tempore Chriſtiani hoc facere attentarent, non ſine labore maximo & periculis poſſent perficere uota ſua. Quæ uero ſit inimicorum fidei Chriſtianæ aduerſitas, quæ uero ſit proſperitas, breuiter enarrabo. In his quidem conſiſtit proſperitas eorundem, quando uidelicet inimici habent dominum & Soldanum ſtrenuum & ſagacem, & talem qui cauere ſciat & poſſit à fraudibus ſuæ gentis, & abſque pauore rebellionis & perditionis ſuum poſſit dominium regere & tenere. Item, quando inimici in requie, abſque guerrarum uexatione Tartarorum, uel aliorum longo tẽpore perſtiterunt. Item, quando in regnis Syriæ & AEgypti frugum fertilitas eſt abundans. Item, quando per mare, & per terram uiæ ſecure patẽt, & eis abſque contradictione cuiuſquam res neceſſariæ abundanter ab extraneis partibus deferuntur. Item, quando treugas habent cum Nubianis & Beduinis deſerti AEgypti, nec ab eis modo aliquo infeſtantur. Inſuper quando Turquiniani & Beduini, qui degunt in regnis Syriæ & AEgypti, fideliter obediunt Saracenis. Ex his enim proſperitatibus in tantum inimicorum potentia roboratur, quod non poſſent de facili ſubiugari. Sed econuerſo, aduerſitates poſſent inimicis accedere multis modis, quando uidelicet infideles ſuum perimunt dominum & Soldanum, & hos ſæpe & ſæpius faciunt & fecerunt. Nam poſtquam illa Cumanorum progenies cœpit dominari in AEgypto, ſicut ſuperius enarratur, nouem fuerunt Soldani, & domini ordinati: & de nouem eorum dominis & Soldanis, qui fuerunt in AEgypto, uſque ad præſens tempus, quatuor fuerunt diro gladio interempti Turquiniani, Cothos, Melec, Aſſerat & Lachinus, & duo potati ueneno mortifero Benedeclar uidelicet, & Elſinus. Alii, Meleclzſayt & Guiboga, uiriliter exultauerunt: & iſte Soldanus Melecnaſer, qui regnat hodie in AEgypto, extitit ſemel pulſus, & adhuc ſtat in ſuſpendio uita ſua, finem ſui peſſimum expectando. Item, alia inimicis poteſt aduerſitas euenire, uidelicet, quando flumen Nili non creſcit, ita quod terras AEgypti poſſet, ut conuenit, irrigare, quoniam tunc famem & penuriam patiuntur: & hoc eis quod accidit, non eſt diu: fame enim & inopia tũc periiſſent Chriſtianæ fidei inimici,

&

& regnum AEgypti totaliter dereliquiſſent, niſi forent cupidi Chriſtiani, qui eis portauerunt uictualia abundanter. Tunc etiam propter defectum uictualium milites AEgypti efficiuntur pauperes & mendici, & ipſos oporteret equos & arma uendere, & familias minuere propter famem, & ſic non poſſent per conſequens recedere de AEgypto. Milites enim AEgypti talis conditionis exiſtunt, quod quando uolunt egredi de regno AEgypti, & ad partes alias ſe tranſferre, oportet quod per octo dietas omnia neceſſaria ſecum ferant, quia in itinere octo dierum nihil penitus inuenirent, cum ſit totum fabulum, quod incedunt: unde ſi militi deficiat unus equus uel camelus, non poſſet ſe à prouincia elongare, & ob hanc cauſam Soldanus AEgypti taliter impeditur, quod non poſſet ad regnum Syriæ ſe tranſferre. Item, quando inimici diutius guerra aliqua uexarentur. Item, magna aduerſitas eſſet inimicis, & multipliciter tædioſa, ſi per mare eis uiæ taliter arctarentur, quod res quibus carent, & quibus magis indigent ad ſuſtentationem, eorum exercitus non haberent, ſicut ligna, pix, ferrum, ſeruos emptos, de quibus reficiunt eorum exercitum & augmentant, & alias res quam plures, quas habere non poſſent, niſi ab extraneis partibus portarentur, & ſine illis ſtare diutius non ualerent. Item, quando Nubiani mouerent inimicis guerram, uel etiam Beduini, per hanc enim guerram potentia inimicorum poſſet taliter impediri, quod ad defendendum regnum Syriæ de AEgypto egredi non ualerent. Item, quando terra Syriæ deficeret in redditibus per temperiẽ temporibus, uel propter guerras Tartarorum, uel alio quoquo modo. Nam ſi in regno Syriæ deficerent uictualia, ita quod exercitus Soldani copiam non haberet, non poſſet in regno Syriæ commorari. Nam ab AEgypto ſiue alia regione nullum poteſt ad regnum Syriæ deportari, unde inimici nõ poſſent recedere de AEgypto. Quandocunque ergo inimici ab una quauis aduerſitatum prædictarum uexantur, ſine dubio eſſent taliter impediti, quod ad defendendum regnum Syriæ, de AEgypto recedere non ualerent: unde Chriſtiani regnum Hieroſolymitanũ faciliter occuparent, & poſſent ciuitates & caſtra diruta reædificare abſq; contradictione cuiuſquam, & interea ſe taliter præmunirent, quod potentiam inimicorum poſtmodum non timerent.

De primo paſſagio terræ ſanctæ. Cap. LVII.

PROSPERITATIBVS & aduerſitatibus inimicorũ non ſine cauſa rationali ſuperius enarratis, de initio paſſagii effudi, iuxta meæ paruitatis notitiã deuote & fideliter aliqua explicabo, ad correctionẽ tamen ueſtræ ſanctiſſimæ ſanctitatis. Mihi ergo uideretur pro maiori ſecuritate & cõmodo paſſagii genera lis, quod prius præmitterẽtur aliquæ copiæ militum & peditum armatorum, ad prætendendam & cognoſcendam potentiam inimici, cuius codiæ quantitatẽ ſufficientem eſſe indico in præſenti mille equitum, decem galearum, & trium miliũ militum peditum armatorũ: ſuper his etiam legatus à ſe de paſſagio mitteretur, & capitaneus ſtrenuus & fidelis, qui ipſos omnes regerent & foueren t, & feliciter cum eis, dante domino, tranſſretarent iuxta eorum diſcretionem & prouidentiã, in inſulam Cypri, aut ad regnũ Armeniæ applicarent, deinde abſq; moræ diſpendio ex parte legati, & capitanei ipſius armamenti, per conſilium & iuuamen regis

Armeniæ, nuntii mitterentur ad Carbanda dominum Tartarorum: duo inter cætera requirendo, unum uidelicet, quod per totam terram ſui dominii faceret inhiberi, ne mercationes ſeu uictualia ſiue animalia ad inimicos portarentur. Aliud, quod mittere uellet ſuorum militum quantitatem in confines Meleti, qui prope terras inimicorum figerent caſtra ſua, & terras Halappi ſæpius prædarentur, circuncirca quotidie deuaſtando. Noſtri quoque peregrini cum fidelibus regis Armeniæ atque Cypri, Saracenis guerram mouerent, & tam per terram quàm per mare, impugnarent inimicos, & præcipue conarẽtur taliter maritima cuſtodire, quod inimicis nihil penitus portaretur. Poſſent inſuper noſtri Chriſtiani à noſtra inſula præmuniri, quæ quidem inſula in loco competenti & utili noſcitur eſſe ſita, pro commodo galearum. Exinde poſſent Chriſtiani inimicis inferre non modica detrimenta. Veruntamen modum incipiendi guerram, & terras inimicorum inuadendi, ad præſens dicere prætermitto, quoniam iuxta inimicorum conditionem & ſtatum oportet conſilium mutari, & operari conſilio ſapientum, qui præſentes his negotiis intererunt. Commoda uero, quæ de iſto primo ſcilicet paruo paſſagio conſequi poterunt, dante domiño, Chriſtiani, inferius breuiter deſcribentur.

De commodis primi paſſagii. Cap. LVIII.

PRIMVM igitur commodum eſſet iſtud, primum paſſagium poterit taliter ordinari, cum auxilio aliorum fidelium partium orientis, uel etiam Tartarorum, quod nulla dabitur requies inimicis, & incurrere poterunt damna plurima, & etiam detrimẽta. Nã ſi per Chriſtianos & Tartaros guerra moueatur Soldano AEgypti, per terram & per mare, ut ſuperius eſt expreſſum, ad defenſionem terrarum ſuarum, Soldanus compelleretur tranſmittere gentem ſuam, ut tam terras illas quæ mari ſunt propinquæ, quàm alias quæ poſſent inuadi, faciat cuſtodiri. Si ergo moueatur guerra per Tartaros & Chriſtianos in prædictis partibus Meleti, inde Babyloniæ uſque ad ciuitatem Halappi, quæ diſtat per XXV dietas oportebit inimicos uenire ut terras tueantur, & Chriſtianis & Tartaris ſe opponant. Et illi qui pro iſto ſeruitio tranſmittentur poſt modicum temporis ſpatium erunt taliter fatigati, affecti tædio, equis & expenſis etiam denudati, quod nullatenus ibidem poterunt diutius commorari, multis rationibus atque cauſis, quas exprimere ſeriatim eſſet fórſitan tædioſum: unde redeuntibus primis ad propria, alii ad terræ cuſtodiam mitterentur: & in tribus uel quatuor mutationibus ſic peractis, inimici prædarẽtur, uacuarentur expenſis, & damna incurrerent infinita. Per primum paſſagium inimici poſſunt plurimum infeſtari, uidelicet quod ſi cum armamento decem galearum paſſagii, & alias quæ armati poterunt in regnis Armeniæ atque Cypri, terræ Saracenorum poſitæ, prope mare uiriliter inuadantur, de facili poterunt deuaſtari, & bonis omnibus ſpoliari, & Chriſtiani cum galeis ad inſulam Anteradenſem poſſent ſoſpites remeare. Vnde oportet Soldanum de Babylonia cum toto ſuo poſſe ad regnũ Syriæ ſe tranſferre, ut ſufficientem habere poſſet copiam armatorum, per quos daret ſubſidium omnibus terris, quæ prope maris littora ſitum habent. Egreſſio quidem Soldani de AEgypto, cauſa ueniendi ad regnum Syriæ, eidem eſſet periculoſa, & plurimum damnoſa. Periculoſa, propter dolum & proditionem ſuæ gentis. Tædioſa, quia

ſæpius,

ſæpius poſſet à fidelibus Chriſticolis infeſtari. Damnoſa, quia ſuum ærariũ conſumeret & uaſtaret. Vix enim crederetur, ſi dicerem ſummam Theſauri quam Soldanum & gentẽ ſuam oportet expendere, quotienſcunque egreditur de AEgypto. Item per prædictas galeas portus inimicorum & omnes uiæ maris poterunt taliter coarctari, quod inimici non poterunt habere quicquam de rebus illis, præcipue quibus magis indigent, & ſine quibus diutius ſtare non poſſent, ſicut ferrum, ligna, pix, & ſerui empti & alia, ſine quibus non poſſent eorum exercitum ſuſtentari, nec iſta habere poſſunt, niſi per mare ab extraneis partibus deferantur. Præterea inimici amitterent redditus portuum maris, qui excedunt pecuniæ magnam ſummam. Item, ſi inimici aduerſitate aliqua turbarentur, per quam impedirentur taliter, quod de regno AEgypti egredi non ualerent, nec terris Syriæ præſtare iuuamen, tunc enim Chriſtianis primi paſſagii cum auxilio aliarum partium orientis ſufficientes eſſent ad reædificandam ciuitatem Tripolis. Sunt enim in monte Libani Chriſtiani degentes ſagittarii, pedites ualde boni circa XL milia uirorum, qui libenter ſubſidium & iuuamen impenderent peregrinis, qui multoties fuerũt Soldano rebelles, & Saracenis damna plurima intulerunt. Et poſtquam ciuitas Tripolis eſſet reædificata. Chriſtiani poſſent illam defendere & tenere uſque ad aduentum paſſagii generalis, & per conſequens poſſent totum comitatum Tripolis occupare, & hoc caderet ad magnũ commodum Chriſtianorum generalis paſſagii, quia inuenirent ibi portum paratum, ubi poſſent commode applicare. Item, ſi Tartari acquirerent regnum Syriæ, & per conſequens terram ſanctam, Chriſtiani primi paſſagii inuenirẽtur parati recipere ciuitates & caſtra, aut Tartaris eas munirent & tenerent. Nam ego qui ſatis bene noui Tartarorum modum, credo firmiter quod Tartari libẽter terras quas acquirerent, cuſtodiendas & tenendas traderent Chriſtianis libere & quiete, & abſque cenſu ſeu aliqua ſeruitute. Nam propter æſtum in illis regionibus Tartari nullatenus habitarent, unde gratum eſſet eis plurimũ & acceptum, quod Chriſtiani illas terras caperẽt & tenerent: non enim præliantur Tartari cum Soldano AEgypti, ut terras occupent & acquirant, cum tota Aſia eorum dominio ſit ſubiecta: ſed ideo quòd Soldanus ſemper eorum extitit inimicus, & plura eis intulit grauamina, præcipue quando habuerunt guerram cum Tartaris conuicinis, unde ad omnia prædicta negotia inchoanda ſatis credo ſufficere quantitatem ſuperius nominatam, uidelicet milia militum, decem galearum, & trium milium peditum bellatorum. Et uidetur mihi quod in his principiis plura non operarentur plures, etiamſi totidem adderẽtur, & expenſas plurimum augmentarent. Præterea de iſto primo paſſagio, alia duo commoda ſequi poſſunt. Nam poſtquam peregrini primi paſſagii per ſpatium temporis ſtetiſſent in partibus Syrianis, & uidiſſent conditionẽ prouinciæ, & nouiſſent potẽtiam inimici, & modũ etiam præliandi, inſtruere poſſent conſocios uenientes paſſagio generali. Item, poſito quod Tartari propter guerras, quas forſitan haberent cum Tartaris conuicinis, non poſſent aut uellent Chriſtianis ſubſidium impertiri, & quod Soldanus in ſua proſperitate perſiſteret ita quod laborioſum eſſet nimium eruere terram ſanctam de manibus paganorũ. Reuerenda S. V. conditione terræ ſanctæ plenius intellecta, uiſa etiam & cognita potentia paſ-

ſagii generalis, poſſet melius diſcernere quid ſuper his fieri expediret, utrum uſ-delicet tranſfretare deberet paſſagium generale, an deceret tempus magis con-gruum expectare, & ſic poſſent multa incumbentia diſcrimina euitari. Inſuper ſi mihi uenia tribuatur, audeo dicere duo uerba, unum uidelicet, quod S.P.V. ſcribere dignaretur regi Georgianorum qui ſunt Chriſtiani, & terræ ſanctæ pe-regrinationibus deuotiores quàm aliæ nationes, mandantes quod peregrinis da rent ſubſidium & iuuamen, credo firmiter, quod ob reuerẽtiam domini noſtri Ieſu Chriſti, & ueſtræ etiam ſanctitatis, libenter & deuote ueſtrũ ſtuderent ad-implere mandatum, ſunt enim, ut diximus, deuotiſſimi Chriſtiani, & ſunt po-tentes, & multi atque ſtrenui bellatores, & regno Armeniæ quodammodo ſunt uicini. Aliud, quod S.P.V. dignaretur etiam ſcribere regi Nubianorum, qui per B. Thomam apoſtolum ad fidem Chriſti in AEthiopia ſunt conuerſi, man dantes quod Soldano AEgypti guerram mouere debeant, & poſſe ſuum impe-diant & infeſtent. Credo etiam firmiter quod illi Nubiani ob amorem domini noſtri Ieſu Chriſti, & ob reuerentiam V.S. terram AEgypti Soldani inuadere conabuntur, Soldano & genti ſuæ damna & impedimenta plurima inferendo. Et iſtæ literæ de mandato V.S. procedentes, mandari poterunt regi Armeniæ, qui ipſas faceret tranſferri eorũ idiomate, & per bonos nuntios deſtinabit. Huc uſque deuotiſſime & fideliter reſeraui ea, quæ parua mea notitia ſentiebat, ſuper initio paſſagii & ſubſidii terræ ſanctæ. Nũc uero S.V. obediendo mandatis ad generale paſſagiũ me conuerto, de his quæ expediũt aliqua loquuturus ad corre ctionẽ ſemper S.P.V.

De paſſagio generali. Cap. LIX

GENERALE paſſagium per tres uias poteſt arripere iter ſuum, per uiã uidelicet Barbariæ. Sed de iſta uia conſulendũ relinquo illis, qui ſtatum & con ditionem nouerunt illius regionis. Item per uiam Conſtantinopolitanã, per il-lam uidelicet, quam tennit dux Godefredus de Bolicino, & alii illius terræ pere-grini. Et per hanc uiam paſſagiũ generale uſque ad ciuitatẽ Conſtantinopolita nam ſecure, ut credimus, poſſet ire. Vlterius nominatur per Turquiã uſq; ad re-gnum Armeniæ procedendo: uia illa non eſt libera, nec abſq; diſcrimine pere-grinis, propter Turquos qui in partibus illis degũt: poſſet tamẽ per Tartaros uia illa ſecurari, & totaliter expediri. Poſſent inſuper Tartari ordinare, ut peregrini de terra Turquiæ haberent uictualiũ copiam, & equorum etiam pretii compe-tentis. Alia uero uia eſt per mare, quæ eſt omnibus manifeſta: unde ſi per mare uoluerint incedere peregrini, oportebit quod in omnibus portubus eis marinæ naues parentur, & alia bona ligna ſufficientia ad paſſagiũ tranſportandum, & oportet quod in termino prætaxato, & tempore competenti omnes peregrini congregentur ad littora maris, parati naues incendere, & cum dei adiutorio fa-ciliter tranſfretare: in Cyprum enim poterunt applicare peregrini, ut tam ipſis quàm eorum equis in itinere plurimum fatigatis, requies tribuatur. Poſtquam uero in Cyprum paſſagium incolume applicaſſet per dei gratiam, & per dies a-liquos quieuiſſet, ſi primi paſſagii peregrini ciuitatem aliquam firmauiſſent in partibus Syrianis per breuem uiam, ad illam poſſet paſſagium ſe tranſferre. Et ſi forte primi paſſagii peregrini non firmaſſent ibi aliquod munimẽtum, opor-tebit paſſagium per regnum Armeniæ arripere iter ſuum, hoc modo uidelicet,

quod

quod peregrini in regno Cypri cum equis ſuis pacifice requiem ſibi darent uſq; ad feſtum B. Michaelis, ut infirmitas planiciei regni Armeniæ æſtiuo tempore euitetur. Poſt uero feſtum prædictum ad regnum Armeniæ ſecure poterunt ſe tranſferre, & ibi inuenirent omnia neceſſaria affluenter. Veruntamen in ciuitate Tarſenſi poterunt commodius permanere, quia ibi eſt abundantia aquarum & pabulorum, & tam de regno Turquiæ, cui uicina eſt, quàm de regno Armeniæ, equos, uictualia, & omnia neceſſaria habere poterunt abundanter. Poſt hæc autem ueris tempore ueniente, paſſagium poterit per terram dirigere greſſus ſuos, ad nobilem ciuitatem Antiochiæ: quæ diſtat à regno Armeniæ ſolum modo per dietam, & nauigium poterit per mare ad portum Antiochiæ applicare, ita quod exercitus terreſtris maris nauigio appropinquabit. Obſeſſa igitur ciuitate Antiochiæ, quæ captiuabitur faciliter, deo dante, peregrini poterunt diebus pluribus requieſcere in eadem, & inimicorum terras undique deprædari, ac interea ſcire & cognoſcere in eadem. Sunt præterea in illa regione Chriſtiani ſagittarii ualde boni, qui ſine dubio ad exercitum Chriſtianorum uenirẽt, & multa poſſent paſſagio impertiri. Poſt hæc uero de Antiochia recedentes, peregrini poterunt incedere per littora maris uerſus ciuitatem Lyciæ, & illa uia eſſet breuior & melior, & ſemper nauigiũ exercitui appropinquaret. Veruntamen prope caſtrum Margati in maris littore, eſt quidam tranſitus magnæ genti, plurimum tædioſus, quem quidem tranſitum ſi non haberent, poſſent abſque diſcrimine Antiochiam remeare, & incedere per uiam Fenicle uerſus Cæſaream, per littora cuiuſdam fluminis aſcendendo, quod flumen Kenel uulgariter appellatur, & per illam uiam inuenirent aquas & paſcua, & terras inimicorum abundantes frugibus, uictualibus, & aliis bonis, ex quibus Chriſtiani prædas caperẽt, & exercitui neceſſaria miniſtrarent, & ſic poſſent per uiam illam ire de Antiochia uſque ad ciuitatem Hamam, quæ eſt ciuitas opulenta, & per potentiam paſſagii cum auxilio dei faciliter caperetur. Et ſi forte Soldanus ſe opponeret Chriſtianis reſiſtendo ne caperent ciuitatem, tunc Chriſtiani in illo loco magnam haberent prærogatiuam ſi prælium iniretur. Et ſi per dei gratiam peregrini poſſent debellare Soldanum, nullam poſtmodum reſiſtentiam inuenirẽt, unde recto tramite poſſent ire ad ciuitatem Damaſci, quæ cum cæteris conditionibus libenter ſe redderet Chriſtianis. Nam poſtquam ciues Damaſci ſcirent debellationem Soldani, reſiſtendi audaciam non haberent, imò fauerent in omnibus Chriſtianis, ſicut fecerunt Haolono & Caſano, qui Damaſci dominiũ habuerunt abſque labore aliquo poſt debellationem Soldani. Et poſtquam Chriſtiani occupaſſent Damaſcum, reſiduum regni faciliter obtinerẽt. Et ſi forte Soldanus prælium euitando non auſus contra Chriſtianorum potentiam bel liger apparere, Chriſtiani recedentes inde ad Tripolim poſſint ire, & ibidem in quatuor dierũ ſpatio peruenirẽt, ibíq; etiã poſſet nauigium applicare, unde poſſet Tripolitana ciuitas reparari, & magnum poſſent peregrini habere ſubſidiũ & iuuamen, per Chriſtianos qui in monte Libani ſunt degentes. Et per hunc modum ciuitatem Tripolitanam acquirerent & tenerent, deinde poſſent regnum Hieroſolymitanum occupare, cum auxilio domini noſtri Ieſu Chriſti.

De ſocietate Chriſtianorum & Tartarorum. Cap. LX.

DE SOCIETATE uero Chriſtianorũ & Tartarorum, uidetur mihi quod aliqua quãtitas Tartarorũ, uidelicet circa decem milia, poſſent multa conferre cõmoda Chriſtianis per uias & itinera incedendo. Nam propter timorem Tartarorũ Beduini, neq; Turquiniani eſſent auſi Chriſtianorum exercitui appropinquare. Præterea uictualia & alia neceſſaria exercitui procurarẽt, & uendẽda de longinquis partibus deferrent, & inde aliquid lucrarentur. Itẽ per Tartaros poſſet inueſtigari intẽtio & conditio inimicorũ, quia Tartari ſunt agiles ad currendum itinera, bene ſciunt unde poſſunt ingredi & egredi ad eorũ liberam uoluntatẽ. Inſuper ad inuadendũ inimicos in campo, & ad inſultandũ ciuitates, caſtra, ſeu alia munimenta Tartari neceſſarii & utiles eſſe poſſent, quia ad talia ſunt ualde ingenioſi. Si uero Carbãda uel alius loco ſui, ingrederetur AEgyptũ cum magna multitudine Tartarorũ, tunc eorũ eſſet ſocietas euitanda. Nam do minus Tartarorũ non dignaretur ſequi uoluntatem Chriſtianorum, imò uellet quod Chriſtiani ſuis parerent mandatis. Præterea Tartari ſunt omnes equites, & ualde feſtinãter incedunt, unde Chriſtianus exercitus eos ſequi nõ poſſet propter peditũ comitiua. Inſuper Tartari habent talẽ modum, quia quando ſunt debiliores, mirabiliter ſe reddunt obſequioſos, humiles, & deuotos. Quando uero ſunt fortiores, ualde ſunt auſteri, tumidi & ſuperbi: & non poſſent ſtare, quoniam debilioribus iniurias irrogarent, quod quidẽ Chriſtiani nullatenus paterẽtur, unde poſſet per hoc materia ſcandali pullulare. Sed ſuper his poſſet tale remedium adhiberi, uidelicet quod Tartari per uiam Damaſci, ſicut conſueuerũt incederent, & per partes illas occuparẽt, & Chriſtiani ad regnũ Hieroſolymitanum dirigerent greſſus ſuos. Et hoc modo inter Chriſtianos & Tartaros cõcors amicitia per utrorumq; diſtantiã ſeruaretur, & facilius per duos quàm per unũ totaliter deſtrueretur potentia inimicorũ fidei Chriſtianæ. Vnum inſuper reducere audeo ad memoriam P. V. reuerendiſſimæ, uidelicet quod omnibus modis ſagaciter occultetur intẽtio & conſiliũ Chriſtianorũ, ita quod inimici ignorent Chriſtianorum propoſitũ atq; uelle. Nam quod Chriſtiani noluerunt ſua conſilia præteritis temporibus occultare, multa dignoſcuntur incõmoda incurriſſe: & econtra inimici propterea multa ſibi incumbentia pericula euitarẽt, auferendo Chriſtianis materiam adimplendi eorũ uota diutius affectata. Et licet non ualeat occultari fama paſſagii generalis, quæ longe latéq; diffundetur per orbem, ad nullum tamen poteſt cadere commodum inimicis, quia eis ab aliquo Saracenorum non poteſt præſtari ſubſidium quoquo modo. Et multis modis poterit euitari, ne Chriſtianorum uolũtas uel propoſitum ad inimicorũ notitiam deferatur, aliqua uidelicet uelle facere ſimulando. Illud uero quod Tartari nequeunt ſua conſilia occultare, ad magnum incommodum eis ceſſit. Nam Tartari talem modum obſeruant, prima quidem luna Ianuarii conſilium capiunt ſuper his quæ intendunt facere anno futuro: unde ſi intendant mouere guerras Soldano AEgypti, ſcitur ab omnibus Saracenis, qui continuo Soldano ſignificãt ea quæ Tartari ordinant, & ipſe circa hoc conatur apponere remedia opportuna. Saraceni uero bene faciunt, ſuum propoſitum occultando, & hoc ſæpius confert eis. Et hæc dicta ſufficiant de paſſagio terræ ſanctæ.

MATHIAE

MATHIAE AMICHOV MEDICINAE DOCTORIS ET CANONICI CRACOVIENSIS PRAEFATIO.

LICET multi fuerint qui orbem & partes eius deſcripſerint, tamẽ utramque Sarmatiam tranſſilientes, nihil ferè de ea ſcripſerunt, niſi quod quidam in genere de hac & illa mentionem fecerunt, ſed adeo obſcure, ut nihil certi hinc colligere poſſis, quibus figmenta multa & meras nugas immiſcuerunt, dum ultra Sarmatiam ad oceanum Septentrionalem campos ponunt Elyſios, ubi ſcilicet aura ſit temperatiſſima, uita placidiſſima & perpetua, omni referta iucunditate: homines uero multorum ſeculorum confecti ætate & tædioſo grauati ſenio, ſponte ſeſe in oceanum præcipitent, quo miſeræ ſenectutis euadant moleſtias. Scripſerunt quoque illic reperiri terræ naſcentia ambroſia, ſucco prædulci, & odore ſuaui, quibus homines quaſi paradyſi fructibus diu in uita conſeruentur: itémque terram producere aurum in magna copia, & nutrire griphones, aues horribiles raptu uiuentes, quæ equum cum ſeſſore in altum leuare queant, atque aurum effodi & exportari prohibeant. Aiunt præterea illic ſolem & lunã cæteráſque ſtellas perpetuo gyrantes & lucentes, dies temperatiſſimas & iucundiſſimas conſtituere. Verum hæc omnia conficta ſunt, caréntque ueritate. Ponunt etiam moderni ſcriptores Tartarorum terribilem gentem indigenam eſſe Aſianæ Sarmatiæ, & à ſeculo Scythiam inhabitantem, cum tamen conſtet eam eſſe gentem nouam & aduentitiã à partibus orientis mutatis ſedibus, paulo plus ab hinc trecentis annis Aſiæ Sarmatiam ingreſſam, antehac uero incognitam quemadmodum ab initio huius libri indicabo. Sed & montes Alanos, Hyperboreos & Riphæos in orbe terrarum uulgatiſſimos in illis Septentrionalibus regionibus affirmauerunt, ex quibus nominatiſſima flumina originem trahere dixerunt, nempe Tanaim Boriſthenem maiorem & minorem, atque Volham ingentem fluuium: ſed cum id à uero alienum ſit, hodierna docente experientia, non ſine cauſa reiicimus quicquid ueteres ſomniarunt de his montibus & flumi num originibus. Nam ſcimus & experientia didicimus prædicta tria flumina Volham, Tanaim & Boriſthenem maiorem ex Moſcouia originẽ ducere: minorem uero Boriſthenem, quem Ariſtoteles Diaboriſthenidẽ uocat, ex Ruſſia ſuperiori erumpere, & in maiorem Boriſthenem tranſire. Montes autẽ Hyperboreos, Riphæos & Alanos ſcimus & uidimus illic non eſſe, nec dicta flumina ex eis, ſed ex planicie terræ ſcaturire, id quod ſequenti libro clariſſime indicabimus, nihil niſi quod uerum ſcimus & experti ſumus ſcripturi. Immutata quidẽ ſunt priſca regionum illorũ uocabula, id quod aliis quoq; accidit terris & habitationibus, ſed nos ea intacta nõ præteribimus, indicaturi quid ueteres ſenſerint, quibúſque uſi ſint uocabulis, & in quæ hodie migrarint. Aperuit nobis rex Portugalliæ nauigationibus ſuis regiones Indicas & Africanas ad meridiẽ expoſitas: & rex Poloniæ qui Tartaris & Moſcouitis confinis eſt, indies patefacit nobis per militiã ſuam plagam Septentrionalem cum gentibus quæ ad oceanum Aquilonis ſunt expoſitæ, & extenduntur in orientem.

MATHIAE A MICHOV DE SARMATIA ASIANA ATQVE EVROPEA, LIBRI DVO.

De duabus Sarmatiis in genere. Cap. I.

ANTIQVIORES duas Sarmatias posuerunt, unam in Europa, alteram in Asia, sibiinuicem cohærentes & contiguas In Europiana sunt regiones Russorum seu Rutenorũ, Lithuanorum, Moslzorũ & eis adiacentes, ab occidente flumine Vistæ, & ab oriente Tanai incluſæ: harum regionum gentes olim Getæ nuncupabantur. In Asiatica uero Sarmatia, nunc commorantur & degunt plura genera Tartarorum, à flumine Don seu Tanai ab occidente usque ad mare Caspium ab oriente contenta. Horũ imperia, genealogiæ, ritus & mores, latitudóque terrarum, flumina & circumcirca adiacentia in subscribendis explanabuntur.

De ortu & aduentu Tartarorum. Cap. II.

ANNO domini M CCXI apparuit grandis cometes in diebus mensis Maii, octodecim diebus durans, & supra Poloucos Tanaim ac Russiam gyrans caudámque in occasum porrigens, & aduentum Tartarorum significans: unde sequenti anno gens Tartarorum in illam diem ignota, occiso ut fertur proprio rege Dauid, de submontibus Indiæ, confluxísque pluribus nationibus Septentrionis ad Poloucos uenit. Polouci siquidem fuerunt gentes secundum latus Septentrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes Mæotidis, quos alii Gothos appellant. Polouci autem lingua Rutenorum sonant & interpretantur uenatici seu rapaces, quia sæpenumero inuadentes eos spoliabant, & bona ipsorum rapiebant atque abducebant, quemadmodum & Tartari hisce temporibus faciunt. Itaque Tartaris ingredientibus terras Poloucorum, postularunt per ambasiatam, ipsos principes Rutenorum uniuersis copiis & potentiis se adiuuarent, quoniam par exitium & discrimen eos sicut & Poloucos expectaret. Superuenerunt autem & Tartarorum nuntii denuntiãtes ducibus Rusciæ, ne immiscerent sese bello & adiutorio Poloucorum, sed potius exterminium eorum tanquam aduersariorum procurarent. Russitæ uero immaturo usi consilio, nuntiis Tartarorũ. cõprehensis & occisis, perrexerunt exercitualiter Poloucis in adiutorium, terra maríq; uidelicet Mscislaus Romanouic cum militia Kiouiensi. Mscislaus Mscislauic cũ militia Haliciẽsi. Item cæteri duces Russiæ Vlodimir, Rurilzouicz: duces Cirneouien. & duces Smolnenses. Iunctíq; exercitui omniũ Poloucorum peruenerũt in Protolce, & abinde singuli ascensis equis, uenerunt duodecim statiuis ad fluuium Kalcza, ubi iam Tartari castra metati fuerunt, & ilico respirandi spatio non dato, Tartari in eos irruerunt, & contritis ac diffugientibus Poloucis acies Rutenorum disiiciuntur, plurimáque cæde peracta bini duces Mscislaus Kiouiensis, & Cirneouiensis captiuantur. Reliqui fugientes (abominabile

(abominabile dictu)à Poloucis ſociis, per quorum terrã fugam maturabant trucidabantur. Equites quoque propter equos, pedites propter ueſtes occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo die Ruteni in peſſimum horrendúmque inciderunt periculum, quale in terris Ruſſiæ nunquam auditum eſt. Eáque prima clades extitit quam Ruteni à Tartaris pertulerunt. Mſciſlaus autem Mſciſlauic Halicienſis dux dum ad naues fugiendo perueniſſet, ſuperatis fluuiis perſecutionem Tartarorum ueritus naues abrumpi præcepit, abindéque fugax in Halic pauore & trepidatione plenus peruenit. Vladimirus autem Rurikzouic fuga & ipſe ſaluatus in Kiou perueniens, ſedem accepit Kiouienſis. Alia uero omnis multitudo Rutenorum dum ad naues fugiendo perueniſſet, & eas abruptas offendiſſet, in mœrorem uerſa, dum undas tranare non poſſet, fame contabeſcens illic conſumpta eſt, præter paucos duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios traiecerunt. Præterea anno domini milleſimo ducenteſimo uigeſimo octauo, in maxima multitudine Tartari Ruſſiam ingredientes, uniuerſam terram Reneſanſca uaſtauerunt, ducem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, reliquam multitudinem in captiuitatem abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterum hyeme eiuſdem anni uenerunt Tartari in terram Suſdalorum, & ea uniuerſa uaſtata, ducem Georgium & filios eius, pluréſque alios Suſdalorũ principes interfecerunt, caſtrum Roſtou incenderunt, captiuos & prædam pro libito abduxerũt. Sequenti quoque anno in Smolnenſem & Cirnyeouienſem regiones uenientes, eas crudeliſſima cæde nulli ætati parcentes peruaſtauerunt, caſtra & fortalicia ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorum multitudine in terras ſuas redierunt.

De crudeli uaſtatione Poloniæ & Hungariæ per Tartaros. Cap. III.

POST PRAEDICTA, Tartarorum horrenda uaſtatio ex ordine narrationis ſubnectenda eſt. Annó domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo primo. Tartari in Ruſſiam uenerunt, & Kiou ampliſſimam urbem & metropolim Rutenorum magnifice conſtructam funditus deleuerunt. Habuit ſiquidem præfata urbs portas & turres firmiter ædificatas, & aliquarum portarum tecta deaurata & ſplendentia, habuit & uſque nunc habet Metropolitanum de ritu Rutenorum ſeu Græcorum, plurimis Vladicis & Epiſcopis à Danubio per Moldauiam, Valachiam, Ruſſiam, & Moſkzouiam præſidentem, in Kiouia iam poſt deſtructionem non reſidentem. Habuit inſuper eccleſias ſupra trecentas ornatiſſimas, quarũ aliquæ in campis inter uepres & arbuſta in hanc diem permanent, & ſtant deſolatæ pro latibulis ferarum: ex quibus binæ eccleſiæ, uidelicet ſanctæ Mariæ & ſancti Michaelis aliquas laminas tecti adhuc tenent deauratas, quas Tartari prædatum uenientes, & inſpicientes altim baſſina uocant: altim baſſina, id eſt, aureum caput habentes, quia partem tecti deaurati habent. Hac uero tempeſtate in monte ubi olim caſtrum Kiouienſe ſtabat, Lithuani domini illius loci, fortaliciũ amplum de roboribus & lignis extruxerũt & tenent. Itaq; tota Ruſſia cum ſua metropoli & Podolia omni quaq; peſſundata, Bathus Tartarorum Imperator uolens Hungariã ingredi, mi ſit ducem Petam nomine cum magno exercitu uaſtandum Poloniam. Aiunt

Iziou metropolis Ruſſiæ.

Poloni Bathum regem Tartarorum Poloniam, Sleſiam, Morauiam uaſtaſſe. Verior tamen hiſtoria eorum, ſicut & chronica Hungarorum referunt, Bathum non fuiſſe in Polonia, ſed duces ipſius, qui trucidatis tyrãnis & principibus Rutenorum, receptáque præda, in oppidum Lublin & Z auichoſt, uiciniſque eorũ, reduxerunt eam in Ruſſiam, feſtinantérque redeuntes, expugnauerunt Sandomiriam cum caſtro. Illícque occiderunt abbatem Polzrziunicen cum fratribus eius, & magnum numerum utriuſque ſexus nobilium & ignobilium uirorum ac matronarum ad conſeruandum uitam Sandomiriæ collectorum. Inde exeuntes per Viſſicam, in Slzarbimiriam uenerunt, & reuertebantur prædam deducturi in Ruſſiam. Dúmque ſtatiua tenerent ad fluuium Z arna, apud uillam quæ maior Thurſlzo uocatur, irruit in eos Vlodimirus Cracouienſis palatinus cũ militibus Cracouienſibus. Vbi inter pugnandum omnis captiũorũ multitudo diffugiens, in propinquas ſyluas ſe recepit: ſuperati tamen ſunt pauci à multis, Vlodimirus palatinus Cracouienſis cum ſuis à Tartaris. Verum ſtrage ſuorũ perculſi Tartari, per ſyluam Stremech in Ruſſiam receſſerũt, & in ſupplemẽtum accerſitis plurimis Tartaris cum fremitu & ira in Poloniam redierunt, & quia maximum exercitum habuerunt, ad Sandomiriam peruenientes, bifariam diuiſerunt eum, mi norémque exercitum in Lancitiam, Siradiam & Kuiauiam deſtinarunt cũ principe Cadano, quem Poloni Caydanum nuncupant, qui nullo obice apparente uaſtauerunt crudeliſſime illos tractus cædibus atque igne. Maior autem exercitus Tartarorum, cuius ductor fuit Peta Tartarorum princeps uerſus Cracouiam iuit, omnem oram tranſitui propinquam cæde & incendio peruaſtans. Occurrũt ergo ei in uilla Chmelilz prope oppidum Sidlou, Vlodimirus palatinus, Clemẽs Caſtellanus Cracouiẽſis Pacoſlaus palatinus, Iacobus Raciborouic Caſtellanus, Sandomirien. cum nobilibus & militibus Cracouien. & Sandomirien. & facto conflictu cum una turma Tartarorum, ipſáque attrita pedem referente, & ad alteram præſtantiorem turmam ſeſe diuertente, Poloni certamine priori feſſi, pauci à plurimis aduerſo pectore confoſſi ceciderunt: reliqui uero in fugam conuerſi, per itinera nota euaſerunt. Ceciderunt in eo conflictu deſiderati Chriſtinus Sullzouic de Nyedued, Nicolaus Vitouic, Albertus Stampotic, Zementa, Grãbina, Suliſlaus, milites ſtrenui, & alii plures ualidi. Ex quorum ſtrage tantus pauor irrepſit, ut alii in alias regiones fugerent: agreſtes uero cum pignoribus & pecoribus in paludes & ſyluas, & in inuia ſe conderent. Sed & Boleſlaus Pudicus dux Cracouiæ & Sandomiriæ cum Grzimiſlaua matre, & Kinga coniuge ſua primum uerſus Hungariam in caſtrũ Piennide prope oppidum Sandecz, poſtea uero in Morauiam ad monaſterium Ciſtercien. effugit. Tartari autem poſt cladem apud Chmelilz peractam, Cracouiam in die cinerum peruenerunt, & eam uacuam hominibus inuenientes (omnes ſiquidem in abdita diffugerant) in eccleſias & domos incendio ſæuierunt. Eccleſiam uero ſancti Andreæ tunc extra muros Cracouien. extantem, uallantes oppugnabant, expugnare tamen non ualuerunt, quoniam pluribus Polonis magna ui & fortitudine ſe & ſua illic defendentibus, irrito cœpto receſſerunt, & in Vratiſlauiam perrexerunt, eam ſimiliter ut Cracouiam deſertam habitatoribus, ſed & conflagratã habitationibus reperientes. Ciues enim Vratiſlauien. pauore conſternati, ferè omnibus relictis, pretioſioribus

ribus duntaxat feſtine raptis, fugam inierunt: quod gentes ducis Henrici de arce uidentes deſcenderunt, & opes cum uictualibus in arcem inducẽtes, urbem cum tectis eius flammis exuſſerunt. Et Tartari in urbe nil reperientes, caſtrum uallarunt, & poſt aliquot dies obſidionẽ ſoluentes (ut aiunt) orationibus & lachrymis Ceſlay prioris ordinis prædicatorum & fratrum eius in caſtrum admiſſorũ depulſi, receſſerunt. Interímque feria ſecunda paſcæ Tartaris qui Kuiauiam uaſtauerunt, ſuperuenientibus ſimul iuncti in Leguiczam profecti ſunt. Dux etenim Henricus ſecundus ſanctæ Heduuiis filius per illud tempus illi collegerat gentes & armigeros, tam nobiles quàm agreſtes maioris Poloniæ & Sleſiæ. Aduenerãt & principes cum ſuis militibus Myeczlaus Kazimirides dux Opoliẽſis, Boleſlaus filius Depoldi marchionis Morauiæ expulſi, qui Syepiolha cognominatus eſt, & Pompo de Hoſterno magiſter cruciferorum de Pruſſia cum fratribus ſui ordinis, inſuper & cruci ſignati plures. Cúmque ex oppido Legnicenſi duceret agmina, & ea obequitaret, lapis de ſummitate eccleſiæ beatæ Mariæ decidit, parúmq; abfuit, quin caput ducis Henrici diruperit, quod re uera infauſtum omẽ fuit. Suburbana itaque oppidi Legnicenſis prætergreſſus, quatuor acies inſtruxit & ordinauit. Primam de cruce ſignatis uoluntariis, & de auri foſſoribus oppidi Goltberclz, aliíſque peregrinis militibus: hanc Boleſlaus Syepiollza filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies fuit militum Cracouienſium & maioris Poloniæ, hanc Suliſlaus frater Vlodimiri olim palatini Cracouienſis circa Chmyelilz occiſi ductitauit. Tertiam aciem gubernauit Myeclaus dux Opolienſis, in qua erant milites Opolienſes, & Pompo magiſter Pruſſiæ cum fratribus & militia ſua. Quartam aciem ipſemet dux Henricus ex præſtantioribus militibus Sleſiæ, & maioribus Poloniæ, ac pretio conductis militibus rexit. Totidem erant Tartarorum agmina, ſed robore & frequentia pugnatorum præſtantiora, ita ut unum agmen eorum omnia Polonorum agmina excederet. In campo igitur qui bonus campus dicitur, porrecto, & in omnes partes lato uterq; exercitus quinto idus Aprilis, aliàs feria ſecunda poſt octauas paſcæ conuenit. Primúmque cruceſignatorum & aurifoſſorum exercitus cum Tartaris magno impetu congreſſus, uelut teneræ ariſtæ à grandine percuſſæ, à ſagittis Tartaricis obtritus eſt. Deinde duo agmina ſub gubernatione Suliſlai militis, & Myeczlai ducis Opolienſis conſiſtentia, pugnare cum tribus Tartarorũ agminibus ingreſſi, ualidam in Tartaris ſtragem ediderunt, ita ut pedem referrẽt, & fugam inirent. Quidam autem celerrimo curſu circa utrunque exercitum diſcurrens, terribili uoce clamauit, Byegayce byegayce, quod ſonat, fugite fugite, Polonis terrorẽ incutiens. Quam uocem Myeczlaus dux Opolienſis audiens, deſerto prælio fugit, & ſecum magnam partem militum traxit. Quod uidens dux Henricus, ingemiſcens dixit, Gorze ſe nam ſtalo, id eſt, peius & moleſte nobis accidit. Inducénſque ſuam quartam aciem fortiſſimorum militum, tres acies Tartarorum à duabus aciebus Polonorum diſiectas proſtrauit, & in fugam conuertit. Quarta autem acies Tartarorum, & maior omnium cum ſuo duce Peta ſuperueniens, horribili impetu bellum intulit, & bellum acerrimum inter utroſque durauit, magnáque ex parte Tartaris cæſis, & in fugam ſpectantibus, quidam Tartarorum uexillifer ualde magnum ferens uexillum, in quo x litera Græca depicta erat, talis χ, &

in ſummitate haſtilis imago teterrimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantando fortiter caput imaginis quatere. Ex quo ilico fumus & nebula horrendi & intolerabilis fœtoris in Polonos diffuſa eſt, ut penè exanimati, & inualidi ad bellum redderentur. Clamore itaque horrendo eleuato, in Polonos Tartaricus exercitus conuerſus, acies eorum quæ interim integræ erant, dirupit, & eas magna ſtrage affecit. In qua dux Boleſlaus filius Marchionis Morauiæ dictus Syepiollza, & Pompo magiſter cruciſignatorum de Pruſſia cum multis inſignibus militibus necati ſunt. Dux uero Henricus corona à Tartaris circunfuſus eſt, ut à tergo & fronte cæderetur, iámque ſuis omnibus unà pugnantibus proſtratis, ad extremum circa eum non niſi quatuor milites uerſabantur. Suliſlaus frater olim Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemens palatinus Glogouienſis, Conradus Izonrathouicz, & Ioannes Iuanouicz, qui quanta potuerunt ui & conatu principem Henricum ex prælio educentes, ad fugiendum diſponebant: ſed ducis equus ſauciatus ſubſiſtebat. Tartari igitur ne Henricus euaderet, ueloci curſu conſequutum cum tribus præfatis militibus, quarto Ioanne Iuanouicz ab eis ſegregato uallauerunt, cum quibus aliquanto tempore decertabat. Ioannes uero Iuanouicz equum recentem à Roſciſlao aulico ducali receptum, penetratis hoſtium cuneis duci adminiſtrauit. Quo aſcenſo dux ſequebatur Ioannem Iuanouicz, uiam per medios hoſtes ei parantem. Ipſoque in curſu uulnerato, & euadente, dux Henricus intercipitur, & tertio circumuallatur: dúmque audaciſſime contra Tartaros dimicaret, & manu ſiniſtra eleuata, Tartarum ſibi obuium feriret, ab altero Tartaro lancea ſub aſcella tranſfixus, ex equo demiſſo brachio moribundus defluxit: quem Tartari ingenti ſtrepitu inconditarum uocum facto capiunt, & extra locum certaminis quantum eſſet geminus baliſtæ iactus pertractum, framea caput abſciderunt, corpúſque inſignibus omnibus deſpoliatum nudum reliquerunt. Occiſa eſt in eo prælio multitudo nobilium Poloniæ, inter quos clari & inſignes fuerunt Suliſlaus frater Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemẽs palatinus Glogouienſis, Conradus Konrathouicz, Stephanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemẽs filius Andreæ de Peltznica, Thomas Pyotrlzouic, Petrus Kuſſa & cæteri. Corpus ducis Henrici poſt cladem in ſexto digito ſiniſtri pedis uix cognitum, & repertum per Annam coniugem eius in medio chori eccleſiæ ſancti Iacobi apud fratres minores Vratiſlauiæ ſepultum eſt. Pomponis uero magiſtri Pruſſiæ, & militum inſigniorum ſupra expreſſorum, in eodem monaſterio ſancti Iacobi Vratiſlauiæ corpora tumulata ſunt. Boleſlai autẽ filii Marchionis Morauiæ funus in Lubens in choro conuerſorum humatum eſt, ſuper cætera corpora fidelium in loco prælii ſepulta. Eccleſia in hanc diem durans conſtructa eſt. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis Tartari potiti, lectis ſpoliis unicuique interemptorum unam auriculam abſciderunt, & nouem ſaccos grandes ad ſciendum numerum occiſorum repleuerunt. Ducis autem Henrici capite in longiori haſta erecto ad caſtrum Legnica (oppidum enim metu Tartarorum exuſtum fuerat) applicuerunt, mandantes ut duce eorum occiſo, caſtrum eis aperirẽt. Caſtrenſibus cõuenienter reſpondentibus, quod pro uno duce occiſo plures duces filios occiſi haberent, Illi uero circa Legnicz uaſtatis

Nobiliũ Polonorum ſtrages.

uaſtatis & incenſis uillis,in Othmuchou ſe receperunt:ubi quindecim diebus ſtatiua continuando,omnem regionem per circuitum uallauerunt. Exinde Ratiborienſem oram adeuntes,in Boleſiſlzo octo diebus cõmorati,in Morauiam ſeceſſerunt,& Venceſlao rege Bohemiæ in caſtris ſe continente,eam plus quàm uno menſe incendiis & cædibus uaſtauerunt:ab Olomunc ſeptimis caſtris in Hungariam peruenerunt,& maiori hordæ ipſius Bathi quæ Hungariam intrauerat,ſeſe conſociauerunt.

De cruenta uaſtatione Hungariæ per Bathi Imperatorem Tartarorum. Cap. IIII.

BATHI uaſtata & ad nihilum redacta Ruſſia,Hungariã cum quinquies centum milibus ingredi contendebat. Reſiſtentem ergo inter montes Sarmaticos,& in clauſa dicta Ruſſiæ introitum prohibentem,comitem palatinum Hungariæ à Bela quarto rege Hungariæ cum gẽtibus miſſum præfatus Bathi obruit & expugnauit,feſtinantérque exurendo oppida & uillas,ad Titiam fluuium qui uulgariter Ciſa appellatur, ex montibus Sarmaticis uerſus meridiem in Danubium fluentem peruenit. Et exinde gentes Tartarorũ excurrentes, Vatiam cum ſua cathedrali eccleſia uaſtauerunt & incenderunt. Ad Peſt quoque ubi rex Bela quartus exercitum contra Tartaros colligebat, ibant & redibant, aliquando appropinquando, nonnunquam uero fugiendo, prout eſt mos pugnandi Tartaris. Cúmque copioſum exercitum, tam ex nobilibus quàm ſpiritualibus rex Bela coadunauerat, aduerſus Tartaros procedens ad fluuium Titiam applicuit, & caſtra metatus eſt, adhibitáque cuſtodia mille armatorum ad pontem, putabat Tartaros non tranſire fluuium, quoniam altus eſt, limoſus multum, & impermeabilis. Tartari autem qui multo maiores fluuios tranſierant, inuento uado Titiam noctu tranſnatarunt, & in aurora exercitum Hungarorum cum Bela rege eorum undique circundederunt,miſſiſque denſis,& quaſi infinitis ſagittis, uelut cum grando nebuloſus ac denſus cum fragore deſcendit, Hungaros perturbarunt,multos occidendo,plurimos uero uulnerando. Hungari ergo ueluti impræparati, & abſque ordine contrauenientes cadebant. Quod alii uidentes, meticuloſi clàm diſcedebant & fugiebant. Tartari uero tanquam aſtuti, ſinebant eos per medium ſui tranſire. Vnde Colomannus frater regis ſic, & rex Bela quartus tanquam ignoti euaſerunt. Reliquos uero concluſos Tartari crudeliſſime ad unum necauerunt. Inter quos ſpirituales maiores ceciderunt,Mathias Strigonienſis archiepiſcopus, Vgolinus Coloceuſis archiepiſcopus, Georgius epiſcopus Iaurienſis,Reynaldus epiſcopus Tranſſyluanienſis & eccleſiæ Nitrienſis epiſcopus, Nicolaus Scibinienſis præpoſitus uicecancellarius regis, Eradius archidiaconus Bachienſis, magiſter Albertus Strigonienſis archidiaconus. De aliis autem ſecularibus nobilibus & ignobilibus ferè infiniti occiſi ſunt: & qui fugerant conſequuti in uiis necati iacuerunt. In Peſt etiam multi plebeii collecti in ore gladii ſuperuenientibus Tartaris perierunt. Rex autem Bela quartus properè fugit ad metas Auſtriæ,ubi captus & detentus fuit per ducẽ Auſtriæ:tandem dimiſſus ad reginam coniugem ſuam perueniens, ſeceſſit in Slauoniam,illic uſq; ad perſequutionem Cadan commoratus. Vaſtata itaq; Hungaria ex una parte Danubii,in hyeme proxima gelato Danubio in partem alteram

penetrauerunt,& ſedes inter Iaurinum & Strigonium fixerũt,ubi in hanc diem foſſæ & tumuli habitationis eorum cernuntur.Ex quo loco præfatam trans Danubium regionem ſpoliis, incendiis & occiſionibus crudeliſſime afflixerunt. Cúmque in Tartariam ſecedere proponerent, diuiſo exercitu, princeps Cadan aduerſus regem Belan in Sclauoniam diuertit.A cuius facie territus rex,ad mare,tandem ad Polam ciuitatem fugit. Cadan autem quemadmodum cum Bathi conſtituerat,pertranſitis & uaſtatis Boſna, Seruia & Bulgaria,ſubſtitit circa Danubium,donec horda Imperatoris Bathi ſuperueniret. At Bathi poſt diſceſſum Cadan uallauit & expugnauit Strigonium urbem illa tempeſtate nobilem, cuius incolæ erant uarii mercatores,Almani,Gallici & Italici: & quia theſauros quos Tartari expetebant in terra ſuffoderant & occuluerant,idcirco omnes necauerunt,nulli ſexui nullíque ætati parcentes:deſtructáque Strigonio,ſecus Danubium tranſeuntes ad exercitum principis Cadan opperientem & expectantem peruenerunt.Tandem iuxta paludes Mæotidis uia priori in Tartariam abierũt. Tempus autem quo Tartari Hungariam afflixerunt,& multimode uaſtauerũt, erat ferè biennium.

Quomodo Innocentius Papa quartus miſit ad Cham Tartarorum,ne Chriſtianos perſequeretur:& quomodo fidem Mahumeti ſuſceperit. Cap. V.

DISCEDENTIBVS Tartaris tota Europa contremuit, & principes Chriſtianorum timore perculſi,ne redirent conſulebant inuicem. Innocentius quoque Papa quartus ex concilio Lugdunenſi fratrem Aſcelinum ordinis prædicatorum cum pluribus fratribus eiuſdem & aliorum ordinum ad eos miſit,anno domini MCCXLVI qui per Almaniam & Bohemiam in Vratiſlauiam uenit,exceptúſque & ueneratus eſt à Boleſlao Sleſiæ & Vratiſlauiæ duce. Exinde tranſiens ad Lancitiam peruenit,à Conrado duce Mazouiæ cum ſuis recollectus & hoſpitatus.Dehinc ad Crocauiam deductus,à Boleſlao pudico, genitricéque eius Grimiſlaua,& à Prandotha ordinario loci benigne ſuſcepti & habiti ſunt:pluribus pellibus ſubtilibus prouiſi,ſupra id quod proprio ære potuerunt emere,quoniam principes Tartarorum ſine munere adire nephas eſt. Tulit autem fortuna,ut eſſet apud Boleſlaum pudicum principem Crocauiæ atque Sandomiriæ, Vaſillzo princeps Ruſſiæ,nepos matris ſuæ:huic itaque commendati,in Ruſſiam per ipſum deducti ſunt:ad Kiouiam uero uenientes,equos acquiſiuerunt pro conditione terrarum Tartarorum ualentes,qui pedibus aquam & pabulum ſub niuibus ſibi quærerent.Tandem ex Kiou procedentes,plures duces Tartarorum pertranſierunt donec ad Cham ſeu Imperatorem Tartarorum applicuerunt.Cui legatione domini papæ Innocentii quarti expoſita, poſtulauerunt ut deum uniuerſorum agnoſceret atque coleret,& eum quem miſit Ieſum Chriſtum:útque gentem Chriſtianam crudeli nece quemadmodum fecit in Polonia,Hungaria & Morauia nõ perderet.Et accepto reſponſo,quod Cham per quinquennium gentem Chriſtianã non inuaderet,per eandem uiam ad dominum apoſtolicum cum literis Imperatoris Tartarorum redierunt.Habes in ſpeculo hiſtoriali Vincentii libro XXXII hanc hiſtoriam,quam caute legas neceſſe eſt,quoniam in aliquibus ſuperſtitioſa eſt.Poſt diſceſſum legatorum Chriſtianorum

Vincentii hiſtoria fabuloſa.

norum ſuperuenerunt legati Saracenorum, perſuadentes Tartaris, ut ſectam & fidem Mahumeti acceptarent, tanquam faciliorem & tolerabiliorem, uoluptatibus plenam, uiríſque belligeris competentiorem. Chriſtianorum autem religionem confutando dicebant eſſe otioſorum, imbecillium, & idololatrarum imagines colentium. Saracenorum uero legem multis utilitatibus atque uoluptatibus refertam, & cæterarum religionum ui & armis expugnatricem, ut ſuperbos debellaret, humiliatis uero tributum conſtitueret. Placuit barbaris & ipſi primum Imperatori Bathi & omnibus Tartaris tanquam uiris cordatis audacibus & ſenſualibus perſuaſio Saracenorum, ideo illam & non alteram ſuſceperunt. Et cum dicant Eiſſa Rocholla, id eſt, Ieſus eſt ſpiritus domini: Mahumet uero Roſſolai, id eſt, Mahumet eſt iuſtitia dei, noluerunt ſpiritũ dei Ieſum benedictũ ſpiritualiter uiuere docentẽ acceptare: ſed iuſtitiã dei, hoc eſt Mahumet carnaliter & tanquam beſtiam ſenſualem in ſpurtitiis uolutantẽ, ab omnipotẽti deo iuſte in lacu pœnarum die ac nocte cruciandum amplexati ſunt. Itaque extunc uelut & nunc Mahumetum uenerantes ſequuntur. Pentateucho Moyſi obediunt, circũciduntur, & legalia obſeruant, campanis carent: ſed quotidie lahi illo illoloth, quod in latino ſonat, Non eſt deus niſi unus deus clamant: ingenue ſe profitentur Iſmaelitas, quia de Iſmael ortos: Chriſtianos uero dzintis, id eſt paganos, & gaur, id eſt infideles, & ſine religione appellant. Celebrant uelut alii Saraceni, tria in anno feſta, primum Izuiram, id eſt oblationis paſca in memoriam oblationis Iſaac, quando Abraam multarum gentium pater præcepto dei ipſum necare & offerre propoſuerat. In iſto feſto offerunt arietes, aues, alites &c. Aliud feſtum colunt pro animabus, tunc uiſitant ſepulchra ſuorum maiorum, operibus miſericordiæ inſiſtunt, & alunt pauperes. Tertium feſtum agunt pro ſe ſuáque ſalute. Pro primo feſto rite peragendo triginta diebus ieiunant, pro altero uno menſe, pro tertio duodecim diebus. Religio Tartarorum.

De moribus Tartarorum, & de contentis in terra eorum. Cap. VI.

TARTARI ſunt homines ut frequenter ſtaturæ mediæ, pectore, & ſcapulis ampli, facie lati, naſo ſimi, colore tetri & deformes, robuſti uiribus & fortes, famem, frigus & æſtum facile patientes, equitatu ab ineunte ætate & arte ſagittandi gaudentes. Omnia ſua ſecum ducunt, uagi & inſtabiles loco cum uxoribus, pueris atque pecoribus in campis degunt. Ciuitates, uillas & domos non habent. Pro hyeme ad releuandum à frigore, ad mare Caſpium diuertunt, quoniam illic ratione maris temperiem aeris inueniunt. Ad æſtatem in ſuam regionem redeunt. Aliqui eorum unam porcam, duas, tréſue in longum per iugera tria, quatuor & ultra ſulcant, arant, & milio ſeminant, inde cibos & bairam, id eſt, paſtas faciunt. Non habent frumentum nec aliquod aliud legumen, pecora & pecudes plurimas tenent, præcipue caballos & caballas pro equitatu & uictu ualentes. Incidunt & uulnerant equos, cruoremque & per ſe & cum milio uorant, carnes pecudum, pecorum & equorum comedunt, etiam ſemicrudas. Cabalos pridie tum ſponte tum morbo mortuos exciſo loco apoſtemato perlibenter comedunt. Bibunt aquam, lac, & ceruiſiam ex milio coctam. Aquam Turci & Tartari uocant, Su: interdum Tartari dicunt Suha, & eſt aqua. Ceruiſiã

autem miliarem ſeu ex milio factam, buzam nominant, eandem Ruteni Braha uocant. Laudãt lac, præſertim Izomiz, id eſt acetoſum, eo quòd ſtomachum eorũ confortet, & medicinã purgatiuã faciat. In conuiuiis & cum hoſpitibus aduenísque bibunt Aralza, quod eſt lac ſublimatũ, quod mirabiliter & cito inebriat, Non furantur, neque fures inter ſe patiuntur, rapto tamen uiuere uicinos ſpoliando periucundum & deificum eſt apud eos. Non ſunt artificia inter eos nec pecuniæ, ſed res pro rebus commutant. Verum in horda Zauolhenſi, incerunt aſpros, id eſt argenteos obolos Turcorum accipere & tenere. In horda uero Prelzopenſi ducatos acceptant. In horda Nohaiſlxa res pro rebus dant, iuſti & perfidi ſunt exteris, ſibiinuicem uero & ſuis omnibus fideliſſimi. Indumẽta ſæpenumero ex filtro & lana alba groſſe & plane facta gerunt. Oponce plurimum diligunt, in expreſſione huius nominis præponunt literam I, Ioponce, & non oponce nuncupantes, & eſt pallium album ſpiſſum inconſutile pro imbribus & fluuiis bene utile. Terra eorum terra plana & abſque montibus, abſque lignis & arboribus, graminibus duntaxat abundans. Vias non habent, neq; naulgia, ſed per dies iter ſuum computant, ut terra Zauolhenſium Tartarorũ citiſſimæ equitationis à flumine Volha ad mare Caſpium eſt quaſi triginta dierum: equitant una die uiginti miliaria magna Germanica, pedibus non gradiũtur nec itinerant. Ferè apud eos reperiuntur, cerui, damæ, dorcæ, & ſnalz, quod eſt animal quantitatis ouis, in terris aliis non uiſum, lana griſeũ, duo parua cornua habens, curſu uelociſſimum, & eſu carnium eius ſuauiſſimum, Et dum grex ſnalz in aliquo campo inter gramina conſpicitur, Cham ſeu Imperator Tartarorum cum ſuorum multitudine equeſtres uadunt, & omniquaque circundant in altiſſimis graminibus deliteſcentes. Dúmque tympanis incipiunt ſonare, tũc ſnalz tanquam metu perculſæ, rapidiſſime hinc atque illinc ab una parte circunſtantium ad alteram procurrunt, & iterum atque iterum decurſando uadunt, uſquequo fatigati deficiant, tunc irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur.

Oponce.

Snalz. animal.

De finibus & metis Tartarorum Zauolhenſium. Cap. VII.

CLAVDITVR terra Cham & Tartarorum Zauolhenſium ab ortu ſolis mari Caſpio ſeu Hircano. A Septentrione campis longiſſime latiſſimèque protenſis. Ab occaſu fluminibus Tanai & Volha. A meridie partim mari Euxino ſeu Ponto, partim altiſſimis montibus Iberiæ & Albaniæ. Mare Caſpium uocant Ruteni Chualens Izemore: & eſt mare non ab oceano, ſed à fluminibus illic defluentibus congeſtum, Fluunt multa ac magna flumina in aluearium illius maris, de ripis altis impetuoſe & quaſi per ſaltum ex alto in medium decidentibus, & iuxta ripas ſub ipſas tranſeuntibus iter præbentibus. Vnde fit ut ibi æſtate à Perſis & Medis refrigerium quæratur: & in hyeme ratione euaporationum temperies conflatur. Iuxta illud mare & poſt ad orientem, ut Ruteni proferunt, ſunt Tartari criniti, quos Tartari Calmuchi & paganos nuncupant, quoniam ritum Mahumeticum non colunt, nec crines capitis abradunt, quemadmodum Tartari omnes radunt, præter adoleſcentes, qui raſa coma binos radios crinium ab aure dextra, & alium à ſiniſtra uſq; in brachia prominentes, in ſignũ innubilitatis aut uirginitatis relinquunt. Ab occaſu ſunt flumina Tanais & Volha. Tanaim Tartari Don appellant, qui ſecundum fontes ſuos ex ducatu

Tartari criniti.

Don fluuius

Reſenſco

Reſenſco à duce Moſcouiæ occupato uerſus Septentrionem fluit. Poſt flectitur in meridiẽ,& tribus oſtiis paludes Mæotidas ingreditur:imò ipſe paludes Mæotidas cauſat. Sunt iam circa Tanaim arbores pomáq; & alii fructus:ſunt & mellificia quercina nonnulla,& pauciora de pino. Inde eſt quod Tartari ſanctum Don dicunt:quia iuxta illum,uictum ex fructibus, melle & piſcibus reperiunt. Volha fluuius Tartarice Edel nuncupatus,ex Moſcouia profluit,ex fontibus ſeptentrionalioribus & occidẽtalioribus quàm Tanais: qui cum ad ſeptentrionẽ flueret,longo Tanaim circuiens interuallo,deflectitur in orientem & meridiẽ, & uiginti quinq; oſtiis ſeu fluminibus in mare Euxinum delabitur. Diſtat Tanais à Volha quinque hebdomadarum itinere:ad minus ueloci curſu triũ hebdomadarum equitatione, uel plus. Et eſt Volha triplo maior quàm Don. Viginti quinq; autẽ partitiones, ſeu particularia flumina ipſius Volhæ ſunt magna:minora autem ex eis ſunt tanta, quantus Tyberis Romæ, aut Viſla poſt Cracouiam. Sunt multum piſcoſi præfati fluuii,ita quod framea Tartari cæteríque tranſeuntes in ripa ſtando piſces cum aqua decurrentes ſecent & tollant. Eſt iuxta hos fluuios Tanaim & Volha Air,id eſt,calamus aromaticus, qui & broſtuorce dicitur,in maxima copia. Ibidem reuponticũ, quod Tartari nominant cinireuent,creſcit:& cinireuent nomen eſt Perſicum. Itẽ cucilabuca,uel ut alii exprimunt Izilcabuha:& in latino ſonat oculus cornicis:& eſt multæ caleſactionis. De ortu horum fluminum Don & Edel,cum de Moſcouia tractauero clarius dicam. Quoties autẽ Tartari Zauolhenſes in terras noſtras ſpoliatum ire uadunt,per hæc & alia flumina abſq; nauigio,alligatis ſarcinis deſuper,coniugibúſque & pueris in dorſis equorũ ſedentibus,ipſimet caudas caballorũ tenentes tranſnatant,& rapinas crudelitatéſq; plurimas inferunt. Ad meridiẽ uerſus mare Caſpium ſunt montes Iberiæ & Albaniæ, quos Rutenia gente Placihorſci Circaci,quaſi quinquemontani Circaci uocant. Inter illos ſiquidẽ montes ſunt Gazarorum gentes,quas ut Morauica legenda depromit, ſanctus Cirullus & Metudius fratres,per Michaelem imperatorem Conſtantinopolitanum miſſi,ad fidem Chriſti conuerterunt,& uſque nunc fidem & ritum Græcorum profitẽtur:ſunt homines bellicoſi,in tota Aſia & AEgypto acceptabiles. Apud hos Tartari Zauolhenſes tela comparant. Verum hac ætate Græci illas gentes Abgazari & Abgazeli nominãt,& uicinæ iuxta illos ſunt gentes Circaſſi & Mẽgrelli,omnes de ritu Græco per beatum Cirullum in fidem Chriſti reductæ. Inde ſanctus Cirullus rediens ex mari Euxino ſeu Pontico,in quo omnipotens deus mirabilis & glorioſus in ſanctis ſuis,dederat habitaculũ & eccleſiam marmoream per manus angelorum ſancto Clementi ſtructam,quam ſingulis annis in feſto ſancti Clementis & ſeptem diebus, mari recedente & ſiccato, ſecure circumſiti incolæ aggrediebantur, ſanctum dei uenerando, colendo & extollendo, ſuſtulit corpus ſancti Clementis, & in Morauiam prædicaturus Chriſtum dominum ſecum tulit & aſportauit. Deinde Romam euocatus,& per Papam Nicolaum citatus,prædictum corpus ſancti Clementis Romam detulit, & in eccleſia ſancti Clementis honorifice depoſuit. Ipſe Cirullus cum Metudio fratre in eadem baſilica beati Clementis Romæ ſepulti: ſed non ſunt reperta oſſa illorum,quantumlibet ſumme deſiderata in eadẽ baſilica quæſita. Edel flu.

Ex montibus Circaſſorum piacihorſlzi, ſeu quinque montiũ fluit magnus fluuius Tirlz in Tartarico nuncupatus, rapidiſſimo curſu lapides ſecũ uoluens, & multos piſces, in mare Caſpium defluit. Poſt hunc ex eiſdem montibus fluuius Cohan, minor quàm Tirlz, in prænominatum mare Caſpium deſcendit.

De genealogia imperatorum trans Volham incolentium. Cap. VIII.

QVATVOR ſunt hordæ Tartarorum, totidem imperatores eorundem ſcilicet horda Zauolhenſium, horda Precopenſium, horda Coſanenſium, & quarta horda Nohacenſium, quintámque addunt quæ imperatorem non tenet, & nuncupant eã Cazacca: de his inferius dicetur. Horda in Tartarico multitudinem ſignificat. Principalis ergo horda eſt Czahadaiorum ſiue Zauolhenſium, quæ Talz Xi, id eſt capitalem hordam, uel homines principales & liberos ſeſe nominat, tum quia nulli ſubiicitur, tum quia ab ipſa cæteræ hordæ propagatæ ſunt. Ob hoc & Moſcouitæ magnam hordam Zauolhenſium hordã appellant. Inde etiam imperator eorum Ir Tli Xi lingua ipſorum, hoc eſt, liber homo dicitur. Dicitur & Vlu cham, quod ſonat magnus dominus, ſiue magnus imperator: Vlu enim magnus, Cham uero dominus & imperator eſt. Eundẽ aliqui magnum canem dixerunt, & male interpretati ſunt: quia Vlu cham nõ ſignificat magnum canem: Cham etenim cum aſpiratione dominum & imperatorem: & cam ſine aſpiratione cruorem & nunquam canem ſermone Tartarorum deſignat. Produnt itaque & referunt Tartari, quod quædã uidua concepit & peperit filium nomine Cinglzis, & cum filii ipſius tanquam adulteram necare uoluerũt, finxit & excuſauit ſe non ab homine, ſed à radiis ſolis concepiſſe. Cui figmento filii credentes matrem liberam dimiſerunt. Natus ergo eius Cingos uel Cinglzis, homo ſortis humilis, creuit in uirum magnum & fortem: & is fuit primus propagator & ſator imperatorum Czahadaiorum ſeu Zauolhenſium. Huius filius fuit Iocucham gentilis & paganus. Iocucham genuit Zain cham tertium imperatorem, qui in orbe terrarũ, & maxime in Polonia, Hungaria & Ruſſia dicitur Bathi. Iſte deſtruxit Gothiam & Ruſſiam, & uaſtauit Poloniam, Sleſiam, Morauiam & Hungariam, prout à principio dictum eſt. Idem Bathi fuit gentilis primum: tandem ſectam Mahumeti perſuaſus cum Tartaris ſuſcepit, quam in hanc diem tenent & ſequuntur. Quartus imperator ex Bathi genitus fuit Temir Cutlu, & interpretatur ex Tartarico felix ferrum: Temir felix, & Cutlu ferrum: erat ſiquidem felix & bellicoſus. Iſte eſt ille Temerlanes in hiſtoriis celebratus, qui totam Aſiam uaſtauit, & uſque ad AEgyptum pertranſiit. Iſte imperatorem Turcorum Peſaitem primum conflixit, & captiuatum catenis aureis alligauit, & poſt in breui dimiſit. Iſte habuit exercitum duodecies centena milia. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Acſac Cutlu, quod in Latino ſonat claudus, uel claudum ferrum, quoniam claudus erat, ſed ferox. Is multa bella feliciter geſſit, & ciuitatem magnam in terra Czahadai, id eſt, Tartarorum Zauolhenſium, nomine Cumumedczar, expugnando decertauit, & in ſolitudinem redegit. Stant domus illius ciuitatis muratæ uacuæ, & eccleſiæ olim Gothorum trecẽtæ in ritum Mahumeticum & Meſquitas abſq; habitatoribus redactæ. In caſtro illius ciuitatis fuit ſepultura

Horda.

Vlu cham.

Catalogus imperatorũ Tartarorum

pultura imperatorum Zauolhenſium. Quintus imperator ex Temir Cutlu progenitus fuit Temirczar. Iſte, ut dicitur, per Vitoldum ducem Lithuaniæ & Vladiſlaum regem Poloniæ in auxilium contra cruciferos Pruſſiæ euocatus fortiter pugnans ferro occubuit. Sextus imperator ex Temircxar genitus fuit Macmetczar. Ex iſto genitus eſt Achmetczar ſeptimus Imperator: & Achmet ſermone Tartarorũ exponitur componibilis. Achmet genuit Sziachmet octauum imperatorem. Sziachmet ſonat quaſi religioſus achmet: & Tartari cognominãt ipſum Sziachmet, quod eſt martyrizatus achmet: quia per Lithuanos captus detinetur in Couno incarceratus. Iſte euocatus per Albertum regem Poloniæ, & per Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ in ſolatium cõtra Mendligeri imperatorem Precopenſium Tartarorum, anno domini milleſimo quingenteſimo uenit ſub hyemem cum ſexaginta milibus pugnatorum: mulieres uero & pueri fuerunt ſupra centum milia: & quia hyems fuit horrida intenſique frigoris, coniunx eius per imperatorem Precopenſem clàm uocata, frigus & inediam nõ ferens, in Precopa Sziachmet marito ſuo cum magna parte exercitus fugit. Itaq; Sziachmet militibus diminutus, & intenſiſſimo frigore preſſus, per Mendligeri Precopenſem oppugnatus, diſiecto eius exercitu conflictus eſt, & cũ trecentis equis uerſus Baizetum Turcorum imperatorem fugit. Cúmq; in Bialigrod, quod ſonat album caſtrum iuxta mare ponticũ perueniſſet, intellexit ſe captiuandũ mandato imperatoris Biazet. Idcirco præpeti curſu retro cũ quinquaginta equis fugit, & in campos prope Kiou euaſit. Capitaneus uero Kiouiẽſis per exploratores de ipſo certior redditus, circundedit eum cum ſuis & captiuauit, in Vilnámque Lithuanis miſit, unde aliquotiens fugerat, & conſequutus, comprehenſus & reductus eſt, Alexandro autem rege Poloniæ & magno duce Lithuaniæ conuentionem generalem in Breſce Rutenorũ agente, aduenit mandato eius Sziachmet ex Vilna, & magnifice per regẽ Alexandrum ad unum miliare obuiam ſibi eũti ſuſceptus eſt: deinceps in Radom per Polonos, ut reduceretur in Tartariam trans Volham, conductis aliquot milibus armatorum leuis armaturæ, decretum eſt: & ut competentior reductio, & à ſuis laudabilior ſuſceptio fieret, præmiſerunt Cazac Soltan fratrem germanum Szachmet: qui trans Volham peruenit, & cũ Albugerim Czar patruo Szachmet in Czahadai terra eorum cognata moratur. Szachmet uero pro expeditione armatorum in Lithuaniam tranſiens, ad ſuggeſtionem Mendligeri Precopenſis imperatoris captiuatus eſt denuo per Lithuanos, & in Couno, quod eſt caſtrum iuxta mare Balteum, detruſus ac incarceratus eſt, uere Szachmet, id eſt martyrizatus, à ſuis nuncupatus.

Quod gentes Scythiæ inquietæ ſunt & ſemper rapaces. Cap. IX.

NON POSSVNT Tartari in quiete uiuere, quin ſemper uicinos impetant ac inuadant, prædámque ex ſpoliis hominum ac pecorum abigant & reportent, & hoc commune eſt omnibus hordis Tartarorũ, ab exordio & ingreſſu eorum in hanc diem: unde pauca pro multis exemplificando, Anno domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quarto, ingens Tartarorum exerci-

tus ex multis legionibus conflatus,& per gentes Rutenorum atque Lithuanorũ adauctus,cum ducibus Tartarorum Nogay & Thelebuga poſt feſtum ſancti Andreæ in terram Sandomirienſem aduenit,tranſiénſque per glacies induratas fluuii Viſlæ,tam ciuitatem quàm eccleſias eius incendit,caſtrúmq; in quod uniuerſa Sandomirienſium regio cum uxoribus,pignoribus,ac fortunis confugerat cinxit,& illud nocte ac interdiu expugnauit,ſed cum non præualuiſſet duces Ruſſiæ Vaſilco & Leo filii Danielis regis Ruſſiæ doloſe ſuaſerunt omagium & ſubiectionem præſtituros propter ſecuritatem, quod Sandomirienſes fecerunt. Tartari autem fide uiolata clamore ualido & concurſu inuecti in caſtrum omnes crudelibus ſuppliciis truculentiſſime enecauerunt, fluxítque ſanguis occiſorum de colle arcis tanquam quidã riuus in Viſlam. Alios uero homines occidere faſtidientes,tanquam gregem cumulatos in Viſlam impulerunt & ſubmerſerunt,effuſique è Sandomiria Tartari ducatum præbentibus Rutenis, in Cracouiam uenientes,& eam uacuam habitatoribus reperientes,in tecta & ualetudinários ſæuierunt,tribúſque menſibus graſſati nullam reſiſtentiam paſſi,onuſti præda in Tartariam reuerſi ſunt. Præterea apud Cracouiam puer natus uix ſemeſtris(mirabile dictu)articulata uoce Tartaros uenturos & Polonorum capita præciſuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus, an ipſe etiã Tartarorum aduentum timeret,reſpondit plurimum ſeſe timere, cum inter alios ſuum caput eſſent præciſuri. Et ecce ſub intenſiſſimis frigoribus & denſiſſimis niuibus ferociſſima gens Tartarorum famem ſedatura,ducibus Nogay & Thelebuga primum in Lublienſes & Mazouiæ,& poſt in Sandomirienſium, Siradienſium & Cracouienſium oras in numero locuſtarum uenit. A caſtro & ciuitate Sandomirienſi cum ignominia & ſtrage, militibus qui in præſidio erant, ſtrenue tutantibus repulſi,plures eccleſias, monaſteria & munitiones obtinuerunt & incenderunt. Ad Cracouiam autem in uigilia natiuitatis Chriſti applicantes,& eam expugnare adorſi,aliquot inſignes eorum amiſerunt, ululatúque edito ab ea diſceſſerunt,& depopulationem cum ſpoliis longius extenderunt. Dux Leſco niger de uiribus ſuorum militum diffidens,in Hungariam cũ Grif fina ſua cõiuge receſſit. Et Tartari graſſantes ad alpes Pannonias & ad Sleſiam peruenerunt. Terris itaque prædictis ſpoliatis,ſacerdotibus,lactantibus, & ſenibus trucidatis,cum ingenti præda hominum ac pecorum abſceſſerunt, quam apud Vladimiriam Ruſſiæ partientes uiginti unum milia de uirginibus duntaxat nondum nuptis computauerunt: ex quo multitudo cæterorum uirorum & fœminarum poterit æſtimari. Eodem ferè tempore Tartari per Cumanos inducti, Vngariam cædibus & ſpoliis uſque ad Peſt uaſtauerunt, & in ea ab octaua epiphaniarũ uſque ad feſtum Paſchæ commorati ſunt. Item eodem anno Tartari imperium Conſtantinopolitanum inuaſerunt,& pluribus hominibus trucidatis,multa loca decertauerunt. Vnde ex his liquet, quod Tartari nunquam ſine ſpoliis uiuunt,& quod uicinas gentes turbant & inuadunt, ueluti iſtis annis Tartari Precopenſes ſæpenumero Valachiam,Ruſſiam,Lithuaniam & Moſcouiam affligunt. Tartari uero Nohaienſes & Coſanenſes Moſcouiam inuadunt,& ſpoliis atque cædibus implent.

Quæ gens,

Quæ gens, quáeue natio habitet in Scythia. Cap. X.

CVM SINT trecenti & ſex anni, quod Tartari ingreſſi occupauerunt Sarmatiam Aſiaticam ſeu Scythiam, pulſaret forſan quempiam dubitatio, quænam gentes inhabitarint præfatam Sarmatiam Aſiaticam, & nunc & priſcis temporibus Scythiam appellatam. Ad hoc ex præcedentibus facile eſt ſecundum hiſtorias reſpondere, quoniam Gothi illas terras tempore aduentus & ingreſſionis Tartarorum incoluerunt, à uicinis Polouci nuncupati, quod ſermone Sclauorum, Rutenorum & Moſcouitarum rapaces & ſpoliatores ſonat: quia tunc Gothi quemadmodum nunc Tartari tanquam canes uenatici uicinas inuadentes nationes moleſtabant ac ſpoliabant. Sed altius exordiendo dicamus quod ſecundum Ptolemæum Pheludianum in ſecundo quadripertiti, angulus Aquilonis Septentrionalis, ubi nunc reſident Tartari, eſt de partitione triangu li ſignorum ſeptentionalium aureorum: dominatúrque in eo Saturnus cum ſigno Aquarii, qui reddit præfatum angulum ferocem & horrendum ſecundum incolas eius: ſic enim inquit idem Ptolemæus, Qui in confinibus terrarum Sarmatiæ & terræ Aſcardæ cõuerſantur, Aquario & Saturno aſſimilantur: unde maioris ſunt crudelitatis, qualitatéſque animarum ſuarũ ferociſſimæ. Hæc ille. Malignæ ſiquidem eſt influentiæ ille falcifer Saturnus, & humano generi infeſtiſſimus, ſuis contrariis qualitatibus frigiditatis & ſiccitatis ſemper contrarius. Ex illo ergo angulo conſurrexerunt, & uſque in hanc diem inſurgunt nationes rigidæ & crudeles, humanum genus perturbantes, ſecundum quod Hieremias primo capitulo dixit, Ab Aquilone pandetur omne malum ſuper omnes habitatores terræ. Quod cui placeret examinare, manifeſtiſſimum & uerum, quia diuinum oraculum, apparebit. Ibi enim hiſtoriæ, & Ptolemæus in loco præallegato tradunt mulieres quæ Amazones dicuntur, habitaſſe, illis temporibus terror mundi: nam fragilitate ſexus abiecta, plures terras uexauerunt, Aſiámque minorem occupauerunt, & Epheſum famoſam urbem conſtruxerunt. His deletis & exterminatis ſucceſſerunt aliæ nationes Scythæ communiter nuncupatæ, orbi terrarum ut plurimum moleſti. Tandem ſuperuenerunt Gothi, qui & Getæ uocantur, quorum captiui à Græcis & comicis eorum Geta, & à Dacia Dauus & Dacus, tanquam Sclaui & ſerui tenti & nuncupati fuerunt. Hi longo tempore poſſederunt illas terras, ciuitatéſque & caſtra mutauerunt: præda ut ſemper uixerunt, donec ex Iuhra à finibus ſeptentrionalis Scythiæ ſuperuenerunt Iuhri qui poſtea Hugui, deinde Hungari ſunt dicti. Hi Gothos ſui multitudine preſſerũt & expulerunt. Ciuitates tamen & quædam caſtra nõ obtinuerunt. Gothi pulſi alienas ſedes intrauerunt: primúmque Alanos, Roxolanos, Rutenos, & Vandalos eiecerunt: tandem iuxta mare Ponti commorati, Bulgariam, Thraciam, & imperium Conſtantinopolitanum inuaſerunt, quos Zeno imperator perhorreſcens & ſuſpectos habens, ad Italiam liberandam de manibus Odoacri Eruli miſit, prout infra dicetur. Vandali uero & Alani uagi, à Conſtantino magno ſedem petierunt, & pro manſione Pannonias acceperũt. De his ſpecialiter inferius tangetur. Iuhri autẽ multiplicati per flumina magna tranſeuntes, ut fertur, per uenatores ceruam ſequentes ducti & animati, terras Ruſſorum intrauerunt, & Pannoniam propere aggreſſi ſunt: præficientéſque eis Attilam

Amazones.

Getæ.

Hungari.

Iuhri.

in ducem, ferè toti Europæ molesti fuerunt. Deinceps Gothi qui super remanserant, pace oblata multiplicati sunt, & Tartaros inuasores, imò & exterminatores, prout in principio huius operis diximus, acceperunt. Hæc summarie de habitatoribus Sarmatiæ Asiaticæ dicta sunt. In sequentibus autem amplius & particularius dicetur.

De Gothis. Cap. XI.

GOTHI de Scythia pulsi partim in Taurica insula, & iuxta eam, iuxtáque mare Ponti commorati sunt: partim uero cum Ragaso rege eorum plus quàm ducenta milia Italiam inuaserunt: & cum Roma tremeret, & tantam potentiam expaueſceret, multitudo eorum in aspero montis Fesulani iugo inedia consumpta est: captúsque & in uincula coniectus est Ragasus rex: exercitus uero eius tanquam pecudes disiectus, trucidatus, & uenundatus est. Hi autẽ qui circa Tauricam & Pontum sederunt, bisariam diuisi sunt, & qui cum duce Alarico ad occasum in Italiam & Galliam profecti sunt, Visigothi, id est occidentales Gothi uocati sunt. Qui uero cum principe Frigiderno in locis suis ad mare Ponti permanserunt, Ostrogothi, hoc est orientales Gothi sunt appellati. Exinde apertum & manifestum est, unde Ostrogothi & Visigothi dicti sunt. Patet etiã, quod Gothi sub rege Daciæ in Gothia degentes, friuole & inepte eis nomina Ostrogothorum & Visigothorum appropriant, cum nõ de ipsis, sed de his quos diximus circa Pontum & Mysiam commorantibus, & illis ad Gallias transeuntibus, orientales & occidentales Gothi primum & uere dictum sit. Illi autem in Gothia, in septentrione ad oceanum in terra algidissima, haud in oriente degunt: maléque & absurde aliena nomina eis usurpant. De hoc uide Paulum Diaconum libro decimo sexto, capite secundo. Orientales quoque Gothi Mysiam & Thraciam, cæterásque Constantinopolitani imperii prouincias ingressi sunt: quos imperator expaueſcens, & ab imperio Constantinopolitano semouere cupiens, cum Theoderico rege eorum ad liberandam Italiam contra Odoacrum misit. Hi per Seremium & Pannoniam gradientes, cum prope Aquileiam circa fluuium Sontiũ se suáque iumenta reficerent & pabularent, Odoacrum cum grandi exercitu uenientem, & eis oppugnationem inferentem fuderunt. Qui fugiens Romam peruenit: & quia clausas ei portas reperit, retrocedendo ad Rauennam cucurrit: quẽ Theodericus obsidione cinxit, & post triennium cum eo compositione facta, dolo occidit, totíq; Italiæ dominatus est. Qui autẽ reges Gothorũ in Italia, Gallia, & Hispania fuerunt, de facili ex historicis colliges: quoniam de his non est mihi intentio principalis scribendi. Iuhris autem, siue Hungaris de Sarmatia Asiana in Pannoniã abeuntibus, reliquiæ Gothorum auctæ & multiplicatæ sunt, quas Tartari ab oriente superuenientes in toto deleuerunt: sed & ciuitates castráq; demoliti sunt, ut solum in Taurica insula residui reperirentur. Verum Ianuenses ex Italia Theodosiam seu Caffam urbem famosam in Taurica insula sub ipsis obtinuerunt, & coloniam fecerunt. Tandem Tartari de familia Vlanorum, de quibus infra dicetur, per portam septentrionalem insulam ingressi, totam cum oppidis, pagis & campis occupauerunt, ducibus de Mancup, qui generis & linguæ Gothorum fuerunt, duntaxat castrum Mancup retinentibus. Postremo Mahumet octauus imperator Turcorum, auus moderni Selambeci imperatoris, Tauricam

insulam

insulam comprehendit, Caffam expugnauit, Tartaros Præcopenses seu Vlanos cum toto Cherroneso omagiales sibi fecit, & ultra insulam ad septentrionem castrum Azou in ripa Tanais incastellauit, & in hunc diem Turci tenent. Binos quoque duces & fratres de Mancup unicos Gothici generis & linguagii superstites, ad spem gregis Gothorum prolificandorum, gladio percussit & castrũ Mancup possedit. Sícque Gothi penitus tam circa Sarmatias, quàm in Italia, Hispania, & Gallia exstincti sunt, nec eorum genealogia amplius comparet.

De Alanis, Vandalis & Sueuis. Cap. XII.

ALANI fuere gentes in Alania regione Sarmatiæ Europianæ, flumini Tanai contiguæ & conterminæ: & est regio plana, sine montibus, paucas simositates & colles habens: caret colonis & habitatoribus, quoniam ab inuasoribus eiecti & dispersi, in alienis prouinciis consumpti & extincti sunt. Stant campi Alaniæ late profusi, tam Alanis quàm aduenis possessoribus orbati ac deserti: duntaxat interdum Cazaci eam pertranseunt, quærétes, ut moris eorum est, quem deuorent. Cazac Tartaricum nomen est, Cozac uero Rutenicum, ualens in lingua Latina seruilem stipendiarium, grassatorem seu reytteronem: spoliis enim uiuunt nulli subiecti, gregatim latissimos & uacuos campos tres, sex, decem, uiginti, sexaginta & centum numero percurrentes. Crescit in illa terra calamus aromaticus uberrime, Tartarslziezele à Polonis nomine à Tartaris mutuato nuncupatus: quoniam non longe à Tartarorum regione crescit & multiplicatur. Ast Vandali sunt & fuerunt populi Germaniæ, ut suis traditionibus celebrant Plinius, Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, secus flumen Vandalum à regina eorum in libamẽ & sacrificiũ diis suis pro uictoria ex inimicis adepta, sponte in ipso submersa appellatum. Hoc flumen Istula & Vistla uocatur. Vt autem de Vandalis completior historia referatur, accipiendum est quod Sclaui ex Iauan filio Iaphet per Helisam procreati sunt. Noe siquidem genuit Sem, Cham & Iaphet. Iaphet uero Iauan quartogenitum & fratres eius. Iauan iuxta mare Ionium & AEgæum Græcos edidit & multiplicauit, simul & Helladicos & AEolios Sclauósque per filium suum Helisam propagauit: à Iauan enim Ionium mare dictũ est. Hebræi quoque Ionios & Græcos lingua eorum Iauan uocitant. Hæc est sententia Iosephi de filiis Noe. Sclaui itaque mox post Græcos ad occidentẽ terras possederunt, Seruiam, Rasciam, Dalmatiam, Mysiam, Bulgariam, Bosnam, Croaciam, Pannoniam & Sclauoniam. Fuerunt autem principes Lech & Czech bini fratres, Iauan nepotes de femore Helisæ descendentes, Croaciam ac Sclauoniam per Crupam fluuium rapidum & uelocem disterminatas, sorte cum cognatione & familiis eorum inhabitantes, regiam locúmque principalem suæ residentiæ in Psari castro ac uillagio eius nominis tenentes: uilla usque in hodiernum diem cum suo nomine Psari permanet ad fluenta Crupæ, plures inhabitatores & colonos, nostro æuo etiam linguagii Sclauonici habens. Castrum uero demolitum solas ruinas & fundamenta arcis demonstrat. Cum autem ex multiplicatione hominum & genealogiarum Dalmatia, Croacia & Sclauonia eas nõ comprehenderet, & sæpenumero iurgia & cædes inter fratres, principes & cognatos pullulabant. Quapropter præfati duces Lech & Cech uitando pessima facinora parricidia & mortes hominum animo concordi & consilio salubri, collectis re-

bus & gentibus eorum, per familias & colonias cum tota ſuppellectile, quantula cunque tunc habebatur, relictis ſedibus natiuis, ad occidentales diuerterũt regiones exploratum ire & percontari nouas ſedes. Sciebant nanque orientales meridionaléſque regiones colonis & habitatoribus occupatas atque refertas: & idcirco fruſtra eas aggrediendas & quærendas. Profecti itaque peruenere in Morauiam & Bohemiam, & luſtrata uniuerſa illa regione, uaſta quidem & nondum culta, perſpecta & aura eius ſalubri, & gleba fertili, fixerunt tẽtatoria in mõte qui Rzip dicitur: cœpítq; Cech frater minor, loci amœnitate delectatus, à maiori natu germano ſuo Lech plurimis inſtantiis petere terras Morauiæ & Bohemiæ in hæreditatem ſuam poſterorúmque ſuorum perpetuandas & populandas. Lech autẽ ad obeundam & nutriendam beneuolentiam fraternam, conſenſit uotis petitionibúſque Cech, & ualedicens proceſſit cum ſuis uerſus orientem & ſeptentrionẽ, deueniénſque in terras incultas, à nemine unquam habitatas, Sleſiæ & maioris Poloniæ, ſuos ſuáque omnia expoſuit & firmauit. Multiplicatíque Lechitæ, qui & Poloni, in his locis maioris Poloniæ & Sleſiæ, creuerunt deo uolente in maximo numero, & impleuerunt Vandaliam, id eſt Poloniam, iuxta flumen Vandalum, qui nunc Viſla nominatur. Impleuerunt Pomeraniam, Caſſubiam, & totã regionem ſecus mare Germanicum, ubi nunc eſt Marchia, Lubec & Roſtoc uſque ad Veſtualiam, ſortitíq; ſunt uarias nominationes ſecundum uarietatem locorum quæ inhabitarunt: & hi qui penes fluuium Sueuum, nunc in Teutonico Spre ſeu Spreua dictum commorati ſunt, Sueui nuncupati: & alii iuxta eos Burgundi, à caſis & aceruis, quos lingua ſua Polonica brogi uocant, appellati ſunt: ſicq; de reliquis, Dreuianiæ & Trauianæ à copia lignorum & graminum nomina perceperunt. Tempore autem imperatoris Auguſti, ut refert Bergomenſis in ſupplemento Burgundorum, octuaginta millia ex ſeptentrione uenientes, ripas Rheni inſederunt, quos Druſus & Tiberius nepotes Octauiani, ut refert Paulus Oroſius, expulerunt, & repedare in cognatas ſedes compulerunt. Tandem Druſus Rhenum & Albim fluuios tranſeundo pugnauit: Albis fluuius eſt per Bohemiam & Miſnam uſque in mare Germanicum decurrens, Labya in Bohemico nuncupatus, & in Sueuos & Burgundos incidit, quibus cum cruentiſſimam pugnam egit cum uictoria. Sed uictor Druſus in eodem prælio per ferociſſimam Sueuorum gentem necatus occubuit, & in Maguntiam relatus ſepultus quieuit. Exinde Cæſar Octauianus, ut miteſcerẽt ſub mitiori cœlo, Sueuos, ut inquit Sue tonius Tranquillus, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit: ubi urbs Auguſta in honorem imperatoris Auguſti ſtructa eſt: qui tranſlati in hanc diem Sueui à priori patria, & Vindelici à linguagio Vindelicorum atq; Sclauorum nominantur, ipſáque urbs Auguſta, Vindelicorum Auguſta dicitur. Hæc referunt præfatus Suetonius Tranquillus, & Martinus in ſua Martiniana parte ſecunda, ſub deſcriptione Cæſaris Auguſti: tametſi Sueui de prouincia eorum cis mare Germanicum ſita, educti fuerunt: alii tamen Poloni, Vindelici & Sclaui ſubintrauerunt, & illam regionem repleuerunt. Vnde tempore Valentiniani imperatoris, ut dicit Oroſius & Bergomenſis in ſupplemẽto, Burgundi iterum ex ſeptentrione de terra Vindelicorum ſurgentes, ad Rhodanum fluuium pertranſierunt: & quia pacifice illas terras coluerũt, à uicinis eorũ intacti Burgun

Bohemi & Poloni ex Sclauis.

Sueuus fluuius.

Albis fluuius

Auguſta.

diam

diam ex ſuo nomine uocatam conſtituerunt. Sed Vindelicos circa Lubec Roſtoc, Melzelſburg, & fluuium Sueuum imperatores Henrici, tanquam gentiles Chriſtum colere nolentes expugnauerunt: ficque ad extremum Henricus tertius deuictis prædictis gentibus Teutonicos in eorum loca induxit & locauit. Refert quoque hiſtoria Henrici tertii, quod quatuor reges Vindelicorum capti, diebus feſtis & diebus coronationis ſuæ, lebetes & caldaria in ignominiã eorum ad coquinã eius ferebant. Et uerum quidẽ eſt, quod uſque in hodiernam diem perdurant Vindelici ſeu Sclaui in illis locis circa Lubec, Roſtoc, Miſnam & Marchiam, non in urbibus, ſed in pagis & uillagiis, præcipue hi qui Sarbi & Vindæ uocantur: permanent & nomina Polonorum atque Vindelicorum priſca in nominatione locorum, caſtrorum & ciuitatum. Nam Lubec, Roſtoc, Melzelſburg &c. nomina ſunt Polonica.

Continua narratio de Vandalis, Alanis & Sueuis. Cap. XIII.

EXPVLSI Alani è ſuis ſedibus ad Vandalos declinauerũt, & ſimul Pannoniam intrauerunt, ipſãmque quaſi ſexaginta annis inhabitarunt: poſtea rem publicam Romanorum inuadentes Gallias afflixerunt: & exinde, ut referunt hiſtorici, ad Vandaliam ſeu Poloniam redierunt, & uſque ad tempora Stiliconis commorati ſunt: intulerũntque, ut ex quibuſdam ſignis coniicio, immenſam multitudinem argenteorum, cum figura & effigie Adriani imperatoris, prout titulus & ſuperſcriptio oſtendit. Quam monetam in hanc diem eſt reperire apud Polonos ſecus decurſus aquarum, & illuuia pluuiarum, & in campis in cultura agrorum, uocántque eam ruricolæ denarios ſancti Ioannis Baptiſtæ, propter expreſſam imaginem capitis & colli ad ſimilitudinem capitis ſancti Ioannis in diſco. Tempore autẽ Honorii imperatoris Stilicon comes Romanus cupiens filio ſuo Eucherio apicẽ & culmen imperii conquirere, Vandalos, Sueuos, Alanos & Quados concitauit ad arma, & ad perturbandum dominiũ Romanorum. Qui in Galliis debaccantes, diuina & humana peſſundarunt atque deſtruxerunt. Deinde Gothis cedentes Hiſpanias penetrauerunt, & nunc has, nunc illas terribili mente afflixerunt. Deinceps ad Africam occupandam per Bonifacium principem Roman. euocati tranſierunt, & illam ferro & igni uaſtantes conquiſiuerunt. Primo itaque anno Gratiani, puta anno domini III octuageſimo primo, & deinceps ſuper Vandalos de regno Poloniæ exeuntes regnauit Modigiſilus annis triginta. Poſt hunc filius eius Gundericus in Hiſpaniis annis ſedecim: hic capta Hiſpali cum manus in eccleſiam ipſius ciuitatis extendiſſet, à dæmone correptus interiit: cui Genſericus frater ſucceſſit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hiſpaniis ad Africam tranſiens, cunctã penè Africam ferro, flamma, rapinis crudeliſſime deuaſtauit, fidem catholicam impietate Arriana infectus ſubuertit, epiſcopos profligauit. Sub hoc turbine, teſte eodem Paulo diacono & Poſſidonio beatus Auguſtinus epiſcopus Hipponenſis, ne ſuæ ciuitatis ruinam cerneret, expletis annis uitæ ſuæ ſeptuaginta ſex migrauit ad Chriſtum. Deinde Genſericus Carthaginem inuadit, atque capit cum ualidiſſimo exercitu: ex Africa aduectus Romam ſpoliat, multa milia captiuorum cum regina Eudoxia & duabus filiabus in Carthaginẽ duxit, quam Traſamũ-

Genſerici crudelitas.

do filio ſuo in matrimonium copulauit, Campaniam & Appuliam flammis conſumpſit, Capuam & Nolam pari ruina ſtrauit. Inter has procellas uir piiſſimus Paulinus Nolanæ urbis Epiſcopus, pro cuiuſdam uiduæ filio ſeſe in ſeruitutẽ tradidit. Regnauit Genſericus annis quadraginta octo. Eo mortuo ſucceſſit Honoricus filius eius, qui effugatis amplius quàm CCCXXXIIII catholicis epiſcopis, & eccleſiis eorum clauſis, plebem uariis ſuppliciis affecit, & quidem innumeris manus & linguas abſcidit: illis tamen expeditiſſime loquentibus, ut refert beatus Gregorius in tertio libro Dialogorum, & Paulus Diaconus in geſtis Romanorum. Tandem iudicio dei percuſſus, ſcatens uermibus miſerabiliter expirauit. Poſt hunc Guntamundus nouem annis regnauit. Poſt quem Traſamundus, qui ducentos & uiginti epiſcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingenteſimo uigeſimo regnauit Hildericus filius eius ex Eudoxia filia Valentiniani imperatoris à Genſerico captiuata genitus. Hunc pater Traſamundus ad mortem ueniens, ſacramenti nodis aſtrinxit, ne unquam in regno ſuo catholicis conſuleret. Qui mox patre mortuo antequam regnum ſuſciperet, omnes catholicos ab exiliis iuſſit reuocare, & epiſcopis eccleſias reformare. Regnauit annis octo Hunc Gilimer perimens, annis quinque poſt eum regnauit, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandem Beliſarius patritius à Iuſtiniano imperatore miſſus eſt ad Africam, qui magnas copias Vandalorum fudit, regémq; eorum Gilimerum uiuum capiens catena argentea uinctum Iuſtiniano Conſtantinopolim miſit. Sic Vandalorum regnum in Africa deſtructum eſt. Habes ex prædictis, quod Vandali, Sueui & Burgundi fuerunt de regno Poloniæ, à locis Poloniæ, quæ inhabitarunt, appellationẽ & nomina ſortiti, linguam & ſermonem Polonicum profitentes & loquentes. Habes ſecundo, quod præfati populi Vandali, Sueui & Burgundi, Germani & non Sarmatæ neque Scythæ fuerunt. Ideo Sigiſbertus Vincentius in ſpeculo hiſtoriali, & cæteri antiquiores, inconcinne & iniuſte Scythas fuiſſe ſcripſerunt. Collige tertio, quod prædictæ gentes non de Scandia inſula, ſed de Polonia oriundi, partem Europæ occidentalem & Africam perturbauerunt. Vnde non recte antiquiores dixerunt eos Scythas ex Scandinauia inſula, cum Scythia proprie ſit poſt Tanaim in Aſia ad oriẽtem: Scandia uero, ſiue Scandinauia fuit & eſt ad occaſum ſolis poſt mare Germanicum in ſeptentrione, Daciæ cohærens, quam rex Daciæ poſſidet, multis milibus paſſuum à Scythia diſtans. Valde ergo indiſtincte ac impertinenter iam dictæ gentes Alaníque, Gothi & Huni ab inexpertis de Scandia dicuntur exiiſſe, cum in ea nunquam fuerunt, nec eam penetrauerunt aut contigerunt. Collige quarto, quod Poloni & Bohemi, Sueui, & omnia genera Sclauorum poſt diluuium in hanc ætatem in ſuis ſedibus & cognatis regnis permanẽt, & non aliunde ſuperuenerunt. Nec eſt uerum quod faſſus eſt Blondus (ſalua uenia tanti hiſtorici, in aliis doctiſſime ſcribentis, & modernorũ ſequaciúmque eorũ) quod Sclaui à Tanai & Boſphoro aſcenderunt in Illyricum, Dalmaciam & Croaciam. Lech quoque & Cech principes Polonorum & Bohemorum ad occidentem diuerterunt, & terras Vandalorum poſt egreſſum ipſorum in Gallias intrauerunt, cum Sclaui in ipſorum prouinciis, & principes Lech & Cech in Polonia & Bohemia à diluuio in noſtram ætatem permanſerunt, permanent, & deo fauente permanebunt.

Scãdiæ ſitus.

bunt. Veruntamen Ruteni cum ſuis principibus aſcenderũt eo tempore & aliis de Ruſſia & Boſphoro in Illyricum & Croaciam, & ſpolia referabant pinguia nec illic permanſerunt. Etiam exeunt de Vandalia ſeu Polonia armigeri ſexaginta milia, nonnunquam centum milia ad oppugnandum hoſtes: nec per hoc decertatur regnum Polonorum, cum ciues, mercatores & coloni agrorum in oppidis & uillagiis intacti permanent abſq; deſolatione, ſic quod non ſint loca ingrediendi & occupandi exteris: ſicut fuit & tempore Honorii Cæſaris, quando Vandali pugnatores duntaxat exiuerant in Gallias. Et adhuc inquiunt hiſtorici quod regreſſi Vandali, qui primum Gallias affligebant, ſedes eorum in Vandalia inhabitauerunt: ergo alii ipſas non occupauerunt. Collige quinto, quod linguagium Sclauorum ampliſſimum eſt & diffuſum, plurimas terras & prouincias poſſidens, ueluti ſunt Seruii, Myſii, Raſci ſeu Bulgari, Boſnenſes, Turco hac tempeſtate ſubiugati, ueluti ſunt Dalmatæ, Croatæ, Pannonii, Slaui, Carni, Bohemi, Moraui, Sleſitæ, Poloni maiores & minores, Mazouitæ, Pomerani, Caſſubitæ, Sarbi, Ruteni, Moſcouitæ: hi omnes Sclaui & Vindelici ſunt, perampla regna inhabitantes. Sed & Lituani iam ſclauonizant: Nugardi quoque Pleſcouienſes, Smolnenſes & Ohulici. Vide chronicas eorum & coſmographias. Colli ge ſexto, quod cis mare Germanicum Poloni, Sueui & Burgundi, conſumpti & exterminati ſunt per Henricos imperatores, duntaxat Sarbis & Vindis ſeu Vindelicis adhuc manentibus, ut expreſſum eſt ſupra.

Lingua Sclauorum latiſſima.

De Iuhris. Cap. XIIII

IVHRI de Iuhra terra Scythiæ ſeptentrionaliſſima & frigidiſſima, iuxta oceanum ſeptentrionis, à Moſcouia ciuitate Moſcorum ad orientem & ſeptentrionem quingentis miliaribus magnis germanicis diſtante, aſcenderunt & uenerunt per terram planam ad meridiem in regionem Gothorũ in Scythia, ubi nunc Tartari Zahadaienſes ſeu Zauolhenſes degũt, preſſerũntq; ſui multitudine & eiecerunt Gothos de Gothia in Sarmatiam. Cũmq; coaluiſſent, & penè in infinitũ multiplicati fuiſſent, audientes à uenatoribus, qui ceruã ſequẽtes tranſierant flumina Volhæ & Tanais, quod eſſet terra Sarmatarum Europæ fertilior & auræ mitioris, coaceruatim præfata flumina tranſnatantes, Sarmatas & Rutenos conflixerunt, Gothóſq; inſequẽtes cum eis in Myſia & Thracia bellarunt, & eos ſuperarunt: intrantéſq; Pannoniã ſolo uino & regionis ubertate delectati, manſionẽ in ea fixerunt: Maternum & Detricum capitaneos Romanorum cum eorũ gentibus aggreſſi conflixerunt, & Materno occiſo Detricum in fugam uerterunt: præterea regem elegerunt, & ſupra ſe conſtituerunt uirum uafrum, animoſum & ſtrenuũ, Attilam nuncupatũ, quem Hungari ſuo idiomate Ethele uocãt. Is aduocatis & recenſitis multis regibus & gentibus, Gallias ingreſſus, eas tyranniter & crudeliter uaſtauit. Et cum ad campos Cathalaunicos longe latéque patentes deueniſſet, AEtius Patritius cum Romanorũ cohortibus cum Theodorico rege Gothorũ, multíſq; aliis gentibus aduerſus eum accelerabat. Quo comperto Attila aruſpices de uictoria conſuluit, qui inſpectis extis ſuperatum iri inferiorémq; ipſum in illo bello fore dixerunt, adiicientes quod maior de inimicis occideretur: putabat quæ Attila quod AEtius ſupremus dux partis aduerſæ caderet, aliquo modo de morte ipſius gaudens (terribilis enim

uiſa eſt ei potentia AEtii)acies ordinauit & inſtruxit,cautéq; ad ueſperũ,non in meridie tubas canere iuſſit & congredi. Vbi numeroſiſſimus populus cæſus eſt, & Theodericus rex Gothorũ,non AEtius,quod Attila optabat,cecidit & occubuit. Attila uidens ſe uictum,ſe & ſuos inter currus in medium caſtrorũ recepit nox enim aderat: præcepítq; è ſellis equitum in ſtruem congeſtis focum accendere,ut ſi impeteretur præcipitaret ſeſe in ignem,& arderet,potius quàm in manus hoſtium deueniret. Altera autem die Thoriſmundus filius Theoderici regis Gothorum,ultum iri cupiens necem genitoris contra Attilam acies inſtruebat. AEtius uero ſuſpectã habens potentiam Gothorum tanquã,& Hunorum,perſuaſit Thoriſmundo,ut omiſſa pugna ad poſſidendum ſoliũ paternum properaret,ne frater eius regnũ præoccuparet: quo permotus diſceſſit, AEtiúſq; & omnis exercitus ipſius ſolutus receſſit. Tunc Attila exhilaratus,ſpes iniquas ultionis coquebat,& è loco ſecedens urbem Remenſem obſedit & expugnauit, ſanctúmq; Nicaſium eiuſdem urbis præſulẽ cum ſorore eius Eutropia & omnibus ciuibus trucidauit. Ad Trecas autem cum acceſſiſſet,occurrit ei pontifex ſanctus Lupus,& percontando dixit: Tu quis es? Cui ille: Attila ſum,inquit,flagellũ iræ dei. Et Lupus arrepto freno equi eius introduxit eum cũ ſuo exercitu in ciuitatẽ dicens: Bene ueneris flagellũ iræ dei. Ille autem cum ſuis cæcitate percuſſus, ut aiunt,pertranſiit urbem in partem alterã pacificus. Mulier autẽ pauperrima habens decem filias,timore perculſa de ſuburbio fugiebat, filiam poſtremo editã & in bimatu natam,in ſindone ad collum ligata geſtabat,duáſque minores puellulas in iumento,quod ante ſe pellebat,portabat: reliquæ filiæ circũ circa matrem gradiebantur & ambulabant. Hanc cũ bellatores Attilæ conſequuti ſunt, filiæ eius territæ ad matrẽ concurrerunt. Mater autem ſtupida & ſui incompos, uiſo fluuio properanter currebat,uolens ſe præcipitare,& in fluuio ſubmergere Sed milites eam inſequuti in ripa fluuii rapuerunt,& cum filiabus ad Attilam perduxerunt. Quæ ſupplex ad terrã procidens gratiam precabatur. Cui Attila miſertus,datis pluribus nummis & ueſtibus,liberã cum prole ſua dimiſit. Sed & aliis qui cum ea adducti fuerunt propter ipſam pepercit. Deinceps Attila in Germaniã deſcendit,caſtráq; oppida & uillas eius uaſtabat,donec audiret quod AEtius & Gothi denuo nouum militẽ contra eum pararent: quo permotus ad Pannoniam abſceſſit,& renouato exercitu uir ultiuus in Italiam per Stiriam & Coritaniam properabat. Ab exploratoribus autẽ certior redditus,quod AEtius & innumeræ gentes in radicibus alpium operirentur eum,declinauit & diuertit ad Dalmatiam & Hiſtriam,euerſiſq; notabilibus urbibus,iuxta mare Adriaticũ ad Aquileiam uenit,& eam per trienniũ obſedit. Et cum uictualia obſeſſoribus etiam in longinquo defeciſſent, militéſq; præ inedia contra eũ murmurarent, cœpit iterũ obequitare urbem,proſpiciens qua parte impeteret eam & dirumperet: uiditq; auem quæ ciconia uocatur,pullum ſuũ è ſummitate arcis roſtro in propinquum arundinetũ portare,ſic conſequenter & alium: & exclamans dixit, auem præſciã futurorum noſſe urbem perditũ iri,ideo fugere: & inualeſcens contra ciuitatẽ cepit eam,& more tyrannico omnes quos in ea reperit,in ore gladii trucidauit. Eo tempore urbs magnifica & præpotens Venetiarum ob metum Attilæ extructa eſt. Progrediens autem ad Lombardiam Attila, crudeliter afflixit &

xit & uaſtauit eam. Cúmque ad Rauennam ueniſſet, aduolauit Leo Papa, obni xe & humiliter ſupplicans, ut à uaſtatione urbis Romæ & totius Italiæ ſuperſe deret & ceſſaret, quod & fecit. Et dum pugnatores eius admirantes adinuicẽ replicarent, quod Attila neminem timeret, niſi bina animalia, lupum & leonẽ, de pontificibus propter quos genti eorum pepercit, parabolam ſumentes. Reſpondit Attila. Maturum uirum clericali habitu indutum iuxta leonem cum gladio biſacuto ſtetiſſe, & uibrato gladio mortem ei comminaſſe, niſi pacẽ redderet, petitorem exaudiendo. Abſceſſit itaq; & in Pannoniã rediit. Celebránſq; nuptias cum una pulcherrima uirgine, multum uini hauſit, & in nocte inter cubandum apoplexia ſuffocatus, cẽtum & uiginti quatuor annis ætatis expletis interiit, & ſanguis per nares & os ipſius fluxit. Illa nocte Marcianus Imperator in Conſtãtinopoli per ſomnium uidit Attilæ arcum fractum, arcubus enim gens Iuhrorum potiſſime utebatur. Defuncto autem Attila, inſurrexerũt inter Hungaros diſſenſiones, digladiationes & ſtrages, ita ut plures eorum occiſi perirent, reliquos cum Chaba filio Attilæ rex Gepedarum, & alii olim Atilæ ſubiecti de Pannonia expulerunt, qui in Gothiam per paludes Mæotidas tranſierunt, tria uero milia ex eis inter eundum de Pannonia ſegregauerũt ſe ab eis, & in Tranſyluania manſerunt, & ne à uicinis impeterentur, Siculos in uulgari eorum Czalzle ſe nominauerunt, Qui autem trans Mæotidas & mare Euxinum pene trauerunt, ſæpenumero reminiſcentes fertilitatis abundantiæque panis & uini ipſius Pannoniæ, ſuis poſteris differebant & narrabãt, utque in Pannoniam redirent hortabantur. Factúmque eſt, ut poſt mortem Attilæ anno tricenteſimo primo, recenſitis pugnatoribus ducentis & ſedecim milibus, uiam patrum eorũ ingreſſi, iuxta paludes Mæotidis per Sarmatiam, in Pannoniã peruenerint, temporibus Conſtantini Imperatoris quinti, & Zachariæ Papæ, uidelicet anno domini ſeptingenteſimo quadrageſimoquarto. Primúmq; in Iazyges aſcenderũt, & illic ſeptem capitaneos elegerunt, unicuique eorum propter inſultum inimicorum triginta milia pugnatorum conſignantes: & ut melius ab hoſtibus tuerentur, ſeptem caſtra, cuique capitaneo unum aſſignando, rude & groſſe de terra fecerunt & erexerunt, à quibus ſeptem caſtris in hanc diem terra Septemcaſtrenſis dicitur. Præterea miſerũt exploratum ire Pannoniã quendã è ſuis militibus Cuſid appellatũ. Is offenſo & reperto rege Pannoniæ Suyatoplug nomine: Sclauus hic erat, nam & tota Pannonia terra Sclauorum fuit, licet Romani eis capitaneos & armigeros extraneos præficiebant, ipſum nomine Iuhrorum aduenarum præſalutando, equum album cum ſella & freno deauratis obtulit, & parũ terræ, aquæ & herbæ ab eo poſtulauit: quod rex Suyatoplug conceſſit, æſtimabat enim agricolas fore, & tanquã hoſpites aliquidpiam terræ pro cultura expoſcere: ideo ſubridens ait, Habeant quantum uolunt. Cuſid ergo lagenam terræ, alteram aquæ Danubii, tertiam graminis reportauit, & quæ egit ſuis expoſuit. Iuhri cognoſcentes Pannoniam terram feracem & optimam eſſe, nomine primi præfecti Arpad nuncupati, Suyatoplug intimauerũt, ut peramplius in terra eorum, pro equo albo ſella & freno deauratis empto nõ maneret. Is ſero intelligens bellũ ei imminere exercitum coadunabat. Iuhri autẽ feſtine acceleran tes ad regẽ prope Danubium uenerunt, & facta pugna Pannonios cum rege co-

Attilæ mors.

rum profligauerunt. Rex quoque Suyatoplug à facie eorum fugiens in Danubium incidit, & aquis uehementibus absorptus periit. At Iuhri Sclauos incolas Pannoniæ trucidarunt, terrámque eorum in hanc horam possederunt, Sclauis undique in finibus Pannoniæ remanentibus & habitantibus. Accipe primo, quod Iuhri à Iuhra regione Scythiæ, de qua oriundi exiuerunt, uocati sunt, & usque in nostra tempora à Bohemis, Polonis & Sclauis * Hugri appellantur, ab aliis autem Hugui, tandem & Hungari dicti sunt. Accipe secundo, quòd idem linguagiũ & loquela pronuntiatióque acuta sunt Iuhrorum in Hungaria, & illorum qui in Scythia in Iuhra degunt. Verum Hungari in Pannonia Christicolæ sunt & politiores abundantioréque in omnibus. Iuhri autem in Scythia usque huc idololatræ sunt & agrestes. Accipe tertio, quòd Iuhra Septentrionalissima est absque altissimis & inaccessibilibus montibus, nec tantis ut sunt alpes iuxta Italiam, neque sicut montes Sarmatici. Non recte ergo quidam historici tradiderunt, dicentes Huguos exisse de prouincia eorum de montibus maximis & inaccessibilibus. Enimuero sunt montes in Iuhra cum densis syluis patentes & bene permeabiles, quantitatis mediæ & altitudinis, petrosi & saxosi quales sunt per totum Septentrionem in fine terræ iuxta oceanum septentrionis. Et scias quòd ex oceano Septentrionis quidam pisces idiomate Moscouitarum morss nuncupati, in summitatem montis mari adiacentis scandunt, & dentem fricando se in ascendendo appendunt, de culminéque montis deorsum in partem alteram prolabuntur & cadunt, quos Iuhri & cæteri incolæ Septẽtrionis capiunt, dentésque eorum qui ponderosissimæ sunt grauitatis, in Moscouiã mittunt, & post ad Turcos & Tartaros. De quibus manubria & tenacula ensiũ framearum & cultellorum faciunt, ut impetuosiores ictus grauitate adiuuante impellant. Accipe quarto, quòd montes Riphæi & Hyperborei non sunt in rerum natura, non in Scythia, non in Moscouia, nec usquam locorum: & cum fere omnes cosmographi asserãt Tanaim, Edel seu Volham, Dzuina, & magnos fluuios ex prædictis montibus effluere, conficta conficte, & potius fabulosa inexperti scripsere. Fluit Tanais, Volha & maxima flumina ex Moscouia, de terra plana, cœnosa & nemorosa, nullis montibus obsita, prout de Moscouia cum peruentum fuerit dicam, si deus annuerit. Bone lector hic est barathrum profundissimum propter clarissimos scriptores montes Riphæos & Hyperboreos ponentes. A quorum contradictione ueritas ipsa me tueatur & defendat, pro omnibus argutis rationibus, experientiam rerum opponendo, ut qui non credit, uideat & experiatur quod ita est quemadmodum dixi. Accipe quinto, quod Iuhri in Iuhra Scythiæ non colunt agros, non seminant, non habent panem, uinum aut ceruisiam, degunt miserrime in syluis & foueis subterratis, piscibus uescendo & carnibus ferarum, quarum copiam habent, & aquam bibunt, pellibus induuntur ex diuersis animalibus in unum consuendo, pellem lupi, cerui, uulpis, marduris &c. Misera ergo regio est sub polo Arctico, ut dixit Hippocrates in libro de regionibus, aere & aqua. Subiecti sunt duci Moscouiæ, & pendunt pro tributo pelles sabellorum, schismorum & similium, quoniam aliis donatiuis carent. Accipe sexto, quòd aliqui famosi cosmographi & historici in illo angulo ad mare Septentrionis temperatissimas regiones confinxerunt, in qui-

Huni aliàs.

Morss piscis.

In quibus propter temperiem & auram placidiſſimã beate & diutiſſime uiuant, donec tædio affecti, de montibus ſeſe in oceanum præcipitent. Hoc totum fabuloſum eſt: qualis etenim beatitudo ſit, non habere panem, merum, & cætera delectabilia: qualis temperies eſt, continuum frigus quod illic eſt pati: In ſolſtitio hyemali perpetuam & continuam noctem ſentire: In ſolſtitio uero æſtiuo permanentes & parum tepentes ſoles uidere: ſed hæc omitto. Accipe ſeptimo, quod in Iuhra & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec aliæ mineræ, nec correſpondent fabulæ, quod illic eſſent griffi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Vnde ſecundum hoc dico, contrarium auctoribus antiquis, quod griffi non ſunt in rei ueritate in illa parte Septentrionis, nec in aliis partibus orbis. Affertur autem ad nos auis quædam rapina uiuens, quantitatis aquilæ, ſed alis & cauda prolixioribus quàm aquila, in ſimilitudinem accipitris & uocant eam Moſcouitæ Kiczoth, noſtri uero homines uocãt ipſam Byalozor, quaſi albicans ſplendor, quia ſubalba eſt ſecundum uentrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto uiuentes in tantum metuunt, quod inſpecta ea tremunt & cadunt, & extinguuntur. Accipe octauo, quod in Septentrione poſt Gothiam, Sueciam, Filandiam, Iuhram, & poſt mare Caſpium nõ ſunt monſtroſi homines, ſcilicet monoculi, bicipites, canina capita habentes &c. ſunt nobis ſimiles, rare, ſparſim, & abinuicem diſtantes, pauci numero habitantes, colore ut frequenter liuidi, propter frigus liuiditatem corporibus eorum imprimens. Hæc uera ſunt, & qui ſcripſit uerum ſcripſit, & ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius.

Error coſmographorum.

De Turcis. Cap. XV

HACTENVS diximus de quibuſdam nationibus ante aduẽtum Tartarorũ, Sarmatiam Aſianam ſeu Scythiam per tempora & tẽpora inhabitantibus, ſi de Amazonibus, de Scythis, de Gothis & Iuhris ſeu Huguis. Conſequenter dicemus de ualidis gentibus ex Tartaris Czahadaiẽſibus originaliter diſſemi natis, quales ſunt Turci, Vlani ſeu Tartari Prezecopẽſes, & Tartari Coſanẽſes itẽ Tartari Nohaienſes Et primo de Turcis pauca dicamus. Poſt aduentum Tartarorum ex oriente, in terrẽ Gothorum quam ipſi Czahadienẽſem uocant anno quaſi nonageſimo. Quidam miles magni Cham nomine Otumanus, ſortis humilis & fortuna tunc obſcurus, uiribus tamen corporis robuſtus & audax, propter certas ut ei uidebatur iniurias, è Tartaris in quadraginta equis ſecedens, cœpit occulte in Cappadocia montes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quem plurimi graſſatores, ut fit in huiuſcemodi genere hominũ confluxerunt & coaluerunt uehementer, ita ut quod prius occultis inſidiis egit, palam & pari marte tunc cœperit oppida, ciuitates & gentes inuadere & occupare. Et quia non reperit reſiſtentes, ipſe celer, manu audax, & dexteritate fortunatus per terrores, comminationes, & per aliquarum ciuitatum direptiones, occupauit & poſſedit Cappadociam, Pontum, Bithyniam, Aſiam minorem, Pamphiliam & Ciliciam. Itaque ex ipſa familia Otumanorum ſiue Turcorum originem duxit, quia ab Aquilone pandetur omne malum ſuper uniuerſam terram. Quòd autem Turci propago & ſoboles ſit Tartarorum, identitas morum, loquelæ & pugnandi demonſtrat. Nam ha-

bitum modúmq; equitandi & curte inſedẽdi ſagittis quoq; & arcubus pugnan di eundẽ habuerunt,& nunc ut plures habent cum Tartaris. Sermonẽ etiam & linguagiũ Tartarorum cognatũ habent: non differt loquela Tartarus & Turcus, niſi modice, uelut exẽplariter diceretur, ſicut Italus & Hiſpanus, uel Polonus & Boemus. Otumano ex humanis rapto, filius eius Archanes ſecundus rex Turcorũ ſucceſſit, audacia & ambitione patri haud abſimilis, ſed diſciplina rei familiaris longe peritior: quo factũ eſt ut dominiũ & imperiũ à patre cœptũ, ſuapte induſtria auxerit & cõſeruauerit. Deinde tertius rex ſubſequutus eſt filius Archanis nomine Ammurates, hic Græcis diſſentientibus, & Imperatore Trapeſuntino & Conſtantino de imperio certantibus, in adiutoriũ per Trapeſuntinũ Imperatorẽ pretio euocatus, & in Thraciã per Helleſpontũ traiectus, uafer & aſtutus euentum belli prorogauit atque protraxit, donec Græcis uiribus & diuitiis fractis & eneruatis, occaſione habita, in eos arma uertit, & Thraciam occupauit. Eo defuncto Peſaites quartus rex filius ſurrexit, qui rerum maximarum cupidus, Mecedoniam, Teſſaliam, Phocidem, Bœotiam, Atticam ſui iuris effecit, Bulgaróſque & Illyricos aſſiduis excurſionibus debilitauit, & ſuburbia egregiæ urbis Conſtantinopolitanæ ſpoliauit, & ciuitatem obſidione atque fame intantũ excruciauit, ut Imperator Conſtantinopolitanus ad Italiam & Galliam auxilia mendicaturus profectus ſit. Sed deo diſponente, Temir Cutlu magnus Cham Tartarorum, quem hiſtorici Temerlanem dixerunt, affligendo & tanquam ſulgul Aſiam pertranſeundo, incidit in Peſaitem præparatum & occurrentem ei, quem profligauit, & captiuatum catenis aureis alligauit & abduxit, breuíque dimiſit, qui paulo poſt obiit. Poſt hunc quintus rex Alpinus appellatus regnauit. Aduerſus iſtum Sigiſmundus Hunguariæ & Bohemiæ rex ac Romanorũ Imperator copioſum duxit exercitum. Collatíſque ſignis, tumultuoſe fuſus caſtra reliquit, & paruo nauigio uix per Danubium turpem ſibi inuenit ſalutem. Amplius ſextus in ordine rex Turcorum Mahumetes tributa grauia impoſuit, excurſionibúſque fines ſui imperii dilatauit: præterea ſublato Mahumete morte, filius eius Ammurates ſecundus regnauit, hic Theſſalonicam urbem illuſtrem euertit, Cyprum & AEtholiam ſubegit, Tribulos, Illyricos & Hungaros uaſtauit, Vladiſlaum Poloniæ & Hungariæ regem in primis feliciter pugnantem, ultimo congreſſu ad lacum Varnenſem, Ioanne Hunyad cum Hungaris è prælio ſecedẽtibus ſuperauit, & miſere cum ſuis occidit, elatúſque uictoria, Peloponneſum ui cepit, & muros Iſthmi Corinthiaci funditus delecit: uita denique functus, Mahumetem filium octauum regem reliquit, qui Conſtantinopolim anno Chriſti M CCCCLIII, die ultimo Maii, poſt obſidionis quartũ & quinquageſimum diem, ſumma ui & extrema oppugnatione cepit, Peram ſubinde opulentiſſimum oppidum per deditionem demolitis muris accepit, Bulgariáq; & Raſcia potitus, Smyderou magnificum caſtrum Raſciæ ſupra Danubiũ ſitum adeptus eſt, & ex eo Dalmatiam & Croaciam in ſolitudinem redegit, Stiriam quoque & Auſtriam penetrauit. Deinde Nigropontum ſub Venetis expugnauit, Theodoſiam, nunc Caffam nuncupatam in Taurica inſula, Ianuenſium coloniam unà cum præfata inſula expugnauit & comprehendit, binóſque principes de caſtro Mancup, ut fertur, poſtremas Gothorũ reliquias gladio percuſſit

cuſſit,& Mendligeri Imperatorem Tartarorum in prædicta Cherſoneſo Taurica,ſui iuris fecit.Moldauiam & Valachiam uaſtauit, & cum Venetis ſedecim annis continuis pugnauit,cum Huſacaſſan rege Perſarum ſimiliter continuum bellum geſſit,ſæpe uictus nonnunquã & ipſe uictor fuit.Obiit prima die Maii, anno domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo,in Conſtantinopoli ſepultus,pro ipſo Turci * Baiſſetum filium eius ad imperium aſſumpſerunt. Zeliabus uero minor natu, filius Mahumeti indignatus,ad Soldanum AEgypti recurrens,& exercitum comparans, cum Baiſſeto infeliciter pugnauit,& ad Rhodienſes fugit,quem magiſter ordinis Rhodienſis captiuũ in Franciam miſit,& poſtea Alexandro Papæ ſexto obtulit.Ludouicus autem rex Galliarum ad Apuliam conſequendam per Romam tranſiens, Zeliabum à domino Papa per contractum accepit,& inter eundum ueneno,an fatigatione itineris,incertum eſt,extinxit.Expugnauit autem Baiſſetus nonus rex Turcorũ Ciliam & Album caſtrum in Moldouia.Modon quoque inſulam & urbem eiuſdem nominis,ſub Venetis ui & obſidione conquiſiuit.Cum Sophi rege Perſarum ſæpe pugnauit,& quaſi ſemper ſuccubuit.Dum autem ſenuiſſet,filius ipſius Selimſzabeg, quem noſtri homines Selembeg uocant, imperium ſub eo arripuit,& Baiſſetus ad inſulam in qua nutritus erat,deductus breui occubuit. Decimus rex Turcorum Zelembeg modernus ſurrepto imperio,fratres ſuos neca uit & extinxit,deinde minax Chriſtianis præcipue Pannoniæ bellũ inferre propoſuit.Deus autem omnipotens excelſo ſuo iudicio aduerſus eum Sophi regem Perſarum concitauit, & aliquot præliis conflictum ſuperare conceſſit. Tribus autem Imperatoribus poſtremo dictis Conſtantinopolis ſedes imperii, quondã ſecunda Roma dicta,domicilium aſſiduum factum eſt,ita ut à circumſitis incolis,præſertim à Sclauis,non Byſantium nec Conſtãtinopolis,ſed Czarou dom; id eſt,domus Cæſaris diceretur,& eſt Conſtantinopolis triquetræ figuræ, duobus angulis mari adiacens,tertio campos proſpectans,eius ambitus decem octo miliaria Italica continet,non habet grandia palatia,niſi thermas & ſcholas philoſophantium magnifice nouiter ſtructas: templũ uero ſanctæ Sophiæ, hoc eſt, ſapientiæ dei,qui eſt Chriſtus uera ſophia patris,egregie olim ædificatũ,per Mahumetem Imperatorem ſecundum Turcorũ deiectum eſt,& ſtabulum ferarum factum.Roma uero Italiæ rotundæ figuræ,ambitu murorum triginta duo miliaria continet,ferè duplo ambitum Conſtantinopolis excedens, & habet ſeptẽ colles & palatia pretioſa.

Alias Baiazeth.

De familia Tartarorum Vlanorum ſiue Precopenſium. Cap. XVI.

ALTERA Soboles & genealogia ex Tartaris Zauolhenſibus deriuata eſt Tartarorum Vlanorum, ab Vlano inuaſore inſulæ Tauricæ cognominata. Vlan puella eſt & uirgo,& quia Vlanus de uirgine uel puella genitus eſt ſine legitimo thoro,Vlanus nuncupatus eſt, ſuiſque poſteris in Cherſoneſo Tauricano nomen indidit.Etiam uirgines impregnari & concipere abſque uiro apud Machometiſtas nullum miraculum eſt,cum apud ipſos hoc ſæpius contingat & prædicetur,Eſt autem Tauricana inſula inter paludes Mæotidas, longitudinis uiginti quatuor miliarium,latitudinis uero quindecim miliariũ:habet tres ciuitates, Solat, Kirlzel, Caffam:& duo caſtra, Manlzup & Azau. Solat Tartari

Virginẽs pu erperæ.

appellant Chrim,& Cæſarem Precopenſem,exinde Chrimenſem Imperatorem uocant:& ciuitas illa domus exiles habet,& eſt deſerta pro maiori parte. Alia ciuitas minor eſt Kirlzel,& ſupra eam in rupe alta eſt caſtrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe,ut fertur,draco commorabatur, & trucidabat homines & iumenta, propter quem incolæ fugientes, habitationes propinquas uacuas reliquerunt,& quia Græci & Italici inſulam inhabitantes glorioſam dei genitricem Mariam precati ſunt,ut eos à dracone liberaret,uiderunt ſucceſſu temporis candelam ardentem intra rupem:inciderunt ergo & ſecuerunt gradus aſcendendi in rupe,& peruenientes ad candelam ardentem,imaginem ſanctiſſimæ genetricis Mariæ conſpexerunt,coram qua lumen arſit, draconémq; deſubtus per medium ruptum iacentem. Egerunt itaque gratias de tam miranda liberatione, & draconem in fruſta ſectum, proiecerunt extra rupem,& quia incolæ glorificantes beatam uirginem,ad imaginem eius aſcendebant ueneratum. Acigeri Cæſar Præcopenſis contra fratres ſuos pugnãs,exemplo eorum motus,ſupplicauit beatæ uirgini Mariæ,ut eum adiuuaret,uotum uouens quòd uirginem benedictam remuneraret. Nam Mahumetici uenerantur beatam Mariam, profitentes eam uirginem abſque thoro uirili magnum prophetam Ieſum benedictum cõcepiſſe & peperiſſe. Cúmque adiutus ſuperaret ſuos æmulos, binos equos quos habuit meliores uendidit,& exinde cera empta,maxima duo lumina ſiue candelas fecit, & ante imaginẽ coram ardere quotannis iuſſit, quod in hanc uſque diẽ per ſubſequẽtes Imperatores continuatur. Tertia ciuitas eſt urbs Theodoſia, nũc Caffa dicta,quam expugnauit ſub Ianuenſibus Mahumetes ſecundus Imperator Turcorum:caſtrum uero Manlzup,quod eſt uerſus occaſum à Caffa,præfatus Turcus Nahumetes ui accipiens,binos fratres principes & dominos caſtri Manlzup, ut dicitur,reliquias ultimas Gothorum gladio occidit. Azou quoque caſtrum circa oſtia fluuii Tanais ſitum in caſtellauit,& Turci uſque nunc tenent. Tartari uero Vlani ab ingreſſu inſulæ in cãpeſtribus eius,ut eſt innata conſuetudo Tartarorum,degunt,& extra inſulam iidem campeſtria Sarmatiæ Europianæ iuxta paludes Mæotides & mare Ponti uſque ad Album caſtrũ occupando poſſident. Ingreſſúmque in inſulam ſeu introitũ ad occaſum ſolis fecerunt aggerem de terra longitudinis unius miliaris,in modum Pontis ſternentes,rude tamen & ſemiplene,ita ut aquæ maris in aliquibus locis aggerem pertranſeant. Inſula ergo antiquitus Taurica dicebatur:nunc uero Prezelzop, quod ſonat foſſatum, quoniã aquæ circundederunt & eam protegunt,tanquam foſſata aquis plena ciuitates: ſed hæc hactenus. Videamus deinceps genealogiam. Poſt Vlanum in Taurica regnauit Tachtamis Czar,qui unà cum Vitoldo duce Lithuaniæ contra fratrem ſuum Temir Cutlu Czar Imperatorem Z auolhenſem pugnauit, & ſuperatus eſt. Ex Tachtamis Czar filius eius Szidachmeth Czar regnare uoluit: ſed Acilzerei Czar expulit eum,& ipſemet pro eo regnauit. Szidachmet autem pro auxilio in Lithuaniam perrexit,& captiuatus per Lithuanos cum uxore & filiis in caſtro Couno incarceratus eſt,ibi cum cõiuge & filiis mortuus,in diebus Cazimiri tertii regis Poloniæ & magni ducis Lithuaniæ,defuncto Adzigeri Czar : quia ſeptẽ filios reliquerat,ſenior filius Haider nominatus obtinuit imperiũ. Mendligeri uero unus ex præfatis filiis ad Imperatorem Turcorum confugit,& accepto

Theodoſia urbs.

ſubſidio

ſubſidio & uxore à Turco, diſperſit & eiecit Haider & Iamurci cum aliis fratribus. Hi ad Iuam Vaſilouicz Moſcouiæ ducem fugerunt, qui ſuſcepit eos, & ducatum Coſanenſem eis donauit. Ex Mendligeri Czar nouem filii nati ſunt, primus Mahumet Cerei, alter Achmet Cerei, tertius Machmut Cerei, quartus Bethi Cerei, & eſt ſubmerſus dum prædam ageret per fluuium in Valachia, anno domini M D X. Quintus Burnas Cerei, ſextus Mubarec Cerei, ſeptimus Sadech Cerei, octaui & noni nomina nõ teneo. Nũc pro patre ſuo regnat Mahumet Cerei Czar. Et ſcias quòd licet Tartari Prezecopenſes magis ciuiles mitioréſque ratione auræ ſexti climatis quod inhabitant deberent eſſe, tamen non deſeruerunt priſcam ſuam lupinam rapacitatem & ferinam crudelitatem, ſicut beſtiales qui campos & ſyluas inhabitant, & non ciuitates nec uillas. Inuadunt enim ſingulis annis, uaſtant & deprædantur Ruſſiam, Lithuaniam, Valachiam, Poloniam, & quandoque Moſcouiam.

De Tartaris Koſanenſibus, & Tartaris Nahaienſibus. Cap. XVII.

TERTIA horda Tartarorũ Koſanenſium nuncupata eſt ſic à caſtro Koſan ſupra flumen Volha circa metas Moſcouiæ ſito, penes quod commorantur. Et exiuerunt de principali horda omnium Tartarorũ uidelicèt de Tartaris Czahadaien. ſiue Z auolhen. ſicut & cæteri Tartari omnes. Habet autem prædicta Coſanenſis horda quaſi duodecim milia pugnatorum: in neceſſitate autem, quando aduocant alios Tartaros, ad triginta milia bellatorum conſtituunt. Iſtorum principes, & facta eorum, genealogiáque non ſcribuntur, quoniam omagiales ſunt ducis Moſcouiæ, & pendent ex arbitrio eius in uiuendo, in bellando, & duces ſibi eligendo: idcirco quod de Moſcorum principe dicetur, de ipſis poterit accipi & adaptari. Quarta horda recens & noua, ultimo ex Tartaris Z auolhenſibus orta eſt Occaſſorum ſiue Tartarorum Nahaienſiũ. Nam poſtquã Occaſſ inſignis ſeruus & miles magni Cham, habens triginta filios, occiſus eſt: filii ſeceſſerunt à capitali horda Z auolhenſiũ & iuxta caſtrum Saraj degere cœperunt ante hunc annum Chriſti milleſimum quingenteſimum decimum ſeptimum, circiter ſeptuaginta annos, uel paulo minus, ſubitóque in immenſum creuerunt, intantum, ut hac tẽpeſtate numeroſiſſima & maxima ſurrexerit horda ipſorum. Iſti ſunt ſeptentrionaliores & frigidiores omnium Tartarorum, Moſcouiæ à parte orientali adiacentes, & ſæpenumero eam inuadentes atque ſpoliantes. Dominantur inter eos filii & nepotes Occaſſ. Nõ habent pecuniam nec monetam, ſed res pro rebus uendunt, puta pro ſeruis, pro filiis, pro pecoribus & iumentis.

MATHIAE A MICHOV DE SARMATIA EVROPEA. LIB. II.

De Ruſſia, de tractibus eius, de abundantia, & contentis in ea. Cap. I.

POST QVAM diximus de Sarmatia Aſiæ, quæ Scythia uocitatur, reſtat dicere de Sarmatia Europea, & in ea primum occurrit Ruſſia, olim Roxolania dicta. Latus eius orientale adiacet flumini Tanai, & paludibus Mæotidis, ſecernentibus Aſiam & Europam. Priſcis autem ſeculis Alani habitarunt ad flumen Tanais: deinde iuxta illos ad meridiem, Roxolani. Hæ autem gentes in toto deletæ perierunt, campíq; latiſſime patentes ſpectantur deſerti, ſolis & feris Coſacis ſeu prædonibus peruii, prout ſupra dictũ eſt. Poſt hos ſuperſunt reliquiæ Circaſſorum uerſus meridiem, & ſunt gẽtes ferociſſimæ & bellicoſiſſimæ genere & lingua Ruteni. Deinde eſt caſtrum Oczarcou nuncupatũ, quod Imperator Tartarorum Prezecopenſiũ extruxit, in dominio Lithuanorum, & poſt quaſi duobus miliariis ab Oczarcou in meridiem ſequitur Dzaſſou, & fuit caſtrum quod ante tempora noſtra demolitum eſt: à Dzaſſou in Byaligrod quod Turci occuparunt, ſunt ſex miliaria. Sequitur Podolia ad occaſum, Moldauiæ & Valachiæ contermina ad meridiẽ, ad orientem uero campis Tartarorum & Tauricæ inſulæ: hæc eſt terrarũ fertiliſſima, cereríſq; & mellis feraciſſima. Nam agro rude culto & parum inuerſo atque exarato, frumentóque ſuperſeminato, tribus annis ſponte frumentũ germinat, ita tamen, quod colligendo tempore meſſis ſegetẽ, aliquidpiam granorum permittatur in terram decidere ad ſurgendum ex eis frumentũ in anno ſequenti, ſine cultura & ſine agri aratura. Gramen quoq; & paſcua tam cito ac uberrime fundit & prodit, ut perticã in tribus diebus ſuper creſcendo contegat, & aratrũ in locis graminoſis derelictum in paulo pluribus diebus, graminibus ſepiat & cooperiat. Examina uero apum non ſolũ in mellificiis & arboribus cauatis mellificant, uerum in ripis & terra ſponte mella reponunt. Contingítque ſæpenumero, ut examina apum ſuperuenientia, & priores apes exterminantia, ruricolæ aduolantia agmina apum trucident aut in aquis mergant, ut quæ præfuerunt, hæreditariæ mellificarent & manerent. Poſtea ad montes Sarmaticos habitat genus Rutenorum, quibus præſident nobiles Polonorum. In Kolomya, in Zidazou, in Snyatin, in Roatin, in Buſco &c. Sub eiſdem montibus ſunt tractus Halicienſes, olim Gallicia dictus, & Prezemiſlien. & inter montes Sarmaticos tractus Sanocenſis. In mediũ Ruſſiæ tenendo eſt Leopolienſis terra, & urbs in ea bene munita eodem nomine nuncupata, habens duo caſtra, ſuperum & inferum, & eſt metropolis Ruſſiæ. In Septentrionẽ ſunt tractus Chelmenſis & Belzenſis, terráque in medio iacens. Clauditur autẽ Ruſſia à meridie Sarmaticis montibus, & flumine Tyras, quod incolæ Nyeſtr appellant. Ab oriente finitur Tanai, & Mæotidibus Tauricáque inſula. A Septentrione

Mira Ruſſiæ fertilitas.

trione Lithuania, ab occaſu uero Polonia. Ex Moſcouia autem aduenit Boryſthenes, ab incolis Dienpr nuncupatus famoſus fluuius, per Lithuaniam & Ruſſiam currẽs, & ſub Smolenſco & ſub Kiou labens, in hunc ab occaſu circa Chmyelnilz oppidum conſurgens, Boh nõ exiguus fluuius illabitur: & cum menſus eſſet Boryſthenes, quaſi trecẽta miliaria Germanica, in mare Ponti cadit. Amplius terra Ruſſiæ cum ſit fertilis, abundat melle & medone, potu ex melle facto, adducitur & uinum ex Pannonia, & uinum ex Moldauia atque Valachia, quibus adiacet: ſed & uinum Græcum ex Græcia, & eſt forte: etiam ceruiſiam ad nutum habet. Abundat equis, bobus, & ouium gregibus, abundat cera in maxima copia, abundat pellibus mardarum, ſciſmorum, uulpium & boum. Abundat fluminibus quibus irrigatur, & aquis piſculentis, ita ut ubi aqua inuenitur, & piſces in ipſa reperiantur: non impiſcantur ſtagna & piſcinæ Ruſſorum, ſed ubicunque aquæ reperiuntur, illic & piſces de rore celi, ut aiunt, demittuntur, abſque hominum cura & impiſcatione: ſuntque in tractu Leopolienſi lucei magni & laudabiles, & in petras tanquam in lamina diuiſibiles. Abundat Ruſſia calamo aromatico in terris uerſus Tanaim & paludes Mæotidas. Item reupontico in eiſdem terris & in Lithuania, ſic & pluribus herbis ac radicibus alibi non uiſis. Abundat tota terra Ruſſiæ granis tinctorum quæ copioſiſſime excreſcunt: & cum priſcis temporibus ad Ienuam & Florentiam urbes Italicas importarentur, nunc uix aliquid de eiſdem colligitur, ferẽque in toto fruſtrata & non collecta pereunt. In tractu Chelmenſi rami pini arboris deſecti, & in terra iacentes, in anno aut in duobus in ſaxa & ſilices uertuntur: eſtque ibi creta ſeu terra alba in copia quæ ad nos ducitur. Eſt & ſal quod in lacu Kaczibeio temporibus ſiccis colligitur, & quia prope eſt Oczarlzou caſtrum Tartarorum, intercipiuntur & capiuntur interdum per Tartaros ductores ſalis unà cum plauſtris ducentis quandoque & trecentis. In terra quoque Prænemiſſienſi & in Drohobiz ſal coctum & in bolas ac portiones collectum reponitur. Præterea in Ruſſia ſunt plures ſectæ, eſt enim religio Chriſtiana Romano pontifici ſubiecta, & illa regit, & præualet, quanquam ſit exigua numero. Eſt altera ſecta Rutenorum amplior, quæ ritum Græcorum inſectatur, totam Ruſſiam adimplens. Eſt tertia ſecta Iudæorũ non uſurariorum uelut ſit in terris Chriſtianorum, ſed laboratorũ agricolarum & mercatorum magnorũ, præſidẽntq; ut ſæpe teloneis & exactionibus publicis. Eſt quarta ſecta Armenorum, præcipue in ciuitate Kamyenyecenſi & Leopolienſi. Hi ſunt mercatores peritiſſimi, ad Caffam, Conſtantinopolim, ad Alexandriã AEgypti, ad Allzairam & partes Indiæ penetrantes & merces afferentes. Ruteni habitu & eccleſiaſticis officiis Græcos inſequuntur, habẽntque proprias literas, & abecedarium inſtar & proximum græcis. Hebræi ſimiliter Hebræorũ literis utuntur & diſciplinis, uerumetiam artes liberales, aſtronomiam & medicinam perſcrutantur. Armeni ſuo ritu gaudent & literis. Inter ſanctos colũt plus Taddeum apoſtolum, afferẽtes quòd eos conuerterit, & fidem Chriſti docuerit. Deinde & Bartholomæũ ſanctum dei apoſtolum uenerantur, per quem multos articulos, ut aſſerunt, de fide acceperunt: habẽt magnifica & plurimum decora eccleſiaſtica apparamenta, planetas & ornatus non ſciſſos, ſed omniquaque rotundos, libros, calices, & cæteram Chriſtianorum

Ruſſitarũ religio.

ueteranorum ſplendidam ſupellectilem. Quo autem ad ſpirituales præſides & paſtores, Chriſtianorum archipræſul eſt Leopolienſis Metropolitanus Ruſſorum & Lithuanorum, habens ſub ſua ditione Kiouien. Kamyenyen. Prænemilien. Chelmen. Lucerien. & Mednicen. epiſcopos. Rutenorum uero metropolitanus eſt Kiouienſis quæ olim metropolis Ruſſiæ fuit: habet ſubiectos Vladicas, & epiſcopos de ritu Græco in Moldauia & Valachia uſque ad flumen Hiſtri ſeu Danubii, unum in Ruſſia Chelmenſem, alterum in dominio Lithuanorũ Vladimirienſem ſiue Breſtenſem tertium Pinſci ſeu Murouuſci, quartum Polocen. quintum Lucen. ſextum Smolenſem, & paſſim omnes alios Vladicas ac epiſcopos in terris Moſcorum & in Septentrionem de iuriſdictione Moſcorum protenſorum. Iſidorus metropolitanus olim Kiouien. lingua & doctrina Græcus peritiſſimus, tempore Eugenii Papæ quarti ad concilium Florentinum in centum equis iuerat, & unione eccleſiæ Romanæ percepta in Ruſſiam redierat: hunc Moſcouitæ obedientiam Romanam eis prædicantem ſpoliauerunt, & in necem extremam impulerunt. Sequuntur Ruteni doctores & theologos Græcorum, præcipue Baſilium magnum, Gregorium Nazanzenum, & Ioannem Chryſoſtomũ Gregorium Nazanzenum eorum ſermone Bogoſlou nuncupant, quod in latino ſonat, laudans deum. Acceptant & noſtrum ſanctum Gregorium Papam Romanum, præcipue in libris moralium, quem tranſlatum legunt, & lingua eorũ Byeſſednic, quod ualet concionantem, perſuadentem uel prædicantem, uocant. In eccleſiis Rutenorum lingua Seruiorum quæ eſt Sclauonica, diuina celebrant, legunt & cantant. In eccleſiis Armenorum ſermone Armeno. In ſynagogis Iudæorum lingua Hebræa orant. Chriſtiani autem ritu Romano latino ſermone cantant, orant & legunt. Et ſcias quod in fluminibus Ruſſiæ & Lithuaniæ, præcipue in Boriſthene & Boh, tempore æſtatis multiplicantur ephimeræ, & ſunt uermes & uolatilia alata, quaternis, interdum ſenis alis oriuntur & generantur, mane currunt ſuper aquas, & uolant ſuper ripas circa meridiem: in occaſu autem ſolis extinguntur. De his loquitur Ariſtoteles primo de hiſtoriis animalium & in Problematibus: & medici de febre ephimera.

De Lithuania & Samagithia. Cap. II.

MAGNVS ducatus Lithuaniæ eſt regio latiſſima, in ea ſunt plures duces Lithuaniæ & Ruſſiæ: unus autem præſes & monarcha, cui cæteri omnes ſubſunt, magnus dux Lithuaniæ uulgo nũcupatus. Aiunt autem uetuſtiores & antiquitatum relatores, quod quidam Italici propter Romanorum diſſenſiones deſerentes Italiam ingreſſi ſunt terras Lithuaniæ, & nomẽ patriæ Italia, genti uero Itali indiderunt: quæ per paſtores terra Litalia & gens Litali L, litera præpoſita cœpit nuncupari. Ruteni autem & Poloni eorum uicini maiorem immutationem facientes, uſque in hodiernam diem terram Lithuaniam, gentes uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum Vilno, eleuationis poli quinquaginta ſeptem graduum, & ex nomine ducis Vilii, quo cum illas regiones ingreſſi ſunt, Vilno uocauerunt, fluminibus quoque circa ipſum fluentibus Vilia & Vilna ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina. Samagithiam autem de ſuo ſermone ſic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat. Aliqui autem ignari hiſtoriæ, à lituo quod eſt cornu, & tuba uenatorũ, eo quòd regio illa plures

Litalia.

uenationes

uenationes exerceat, Lithuaniam appellari uoluerunt, quod ad effectum, non ad hiſtoriæ originem ſpectat. Hæc gens Lithuanorum annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, & uilis apud Rutenos fuit, ut principes Ciouienſes ab ea ſola perizomata & ſubera ob egeſtatem & ſoli natiui ſterilitatem in ſignum tantum modo ſubiectionis exigerent: donec Vithenen dux Lithuanorum rebellionem primum contra Rutenos inducens, & ſeipſum ducē inter populares conſtituens aſtu principes Ruſſiæ aggreſſus conflixit, ſenſimque adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Ruſſiæ iniecto, etiā in tributa eos redigeret ſibi pendenda, quæ per plures ætates Rutenis ipſe penderat. Poſteríque duci Vithenen ſucceden-tes furtiuis lupinis & ſubitis incurſionibus finitimas gentes Ruſſiæ, Pruſſiæ, Mazouiæ & Poloniæ inuadebant & diripiebant: donec fratres cruciferi Theutonici ordinis beatæ Mariæ per Conradum ducem Nazouiæ aduocati, & in auxilium aſſumpti, Pruſſia ui & continuis armis conquiſita, Samagitas & Lithuanos aggreſſi, debellare, captiuare, & opprimere pluribus oppugnationibus cœperunt, tandiu donec ad Olgerdum & Ceyſtutum duces Lithuaniæ ſucceſſiue peruenerunt. Fuit autem Olgerdus magnus dux Lithuaniæ, cuius filius erat Iagello poſtea baptizatus, & Vladiſlaus nominatus, in regem Poloniæ coronatus. Frater autem ipſius Olgerdi fuit Ceyſtuth, maximus expugnator & perſequutor Chriſtianorum, qui inter pugnandum cum cruciferis Theutonicis in Pruſſia ter captus, térque aſtu & mira euaſione contra uoluntatem cruciferorum liberatus è uinculis fugerat. Huius Ceyſtuth filius fuerat Vitaudus ſeu Vitoldus ma ćte uirtutis princeps. Iagello autem qui poſtea & Vladiſlaus, ſub treugis pacis captiuando Ceyſtuth, & filium eius Vitaudum, Ceyſtuth in carcere occidit, Vitaudum uero in uincula coniecit. Tandem à cruciferis & Chriſtianorum exercitibus ſæpenumero Iagello preſſus, deo miſerāte ad Polonos declinauit, fidéq; Chriſtiana cum fratribus ſuis, quos octo in numero habuit, unda baptiſmatis ablutus, & in regem Poloniæ coronatus, Heduigim filiam Ludouici Hungariæ & Poloniæ regis illuſtriſſimam ac ſpecioſiſſimam in conſortem accepit, anno Chriſti milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſexto, die Iouis, quartadecima menſis Februarii, quæ fuit ſancti Valentini. Cœpítque præfatus rex Vladiſlaus ſecundum promiſſa uigilare & inſtare, ut gentem Lithuanicam à tenebris erroris ac idololatria expurgaret, aſſumptis quoque ſecum Bodzanta archiepiſcopo Gneznenſi, & pluribus uiris eccleſiaſticis atque religioſis. Item regina Heduigi Semouito & Ioanne Mazouiæ, Conrado Oleſnicenſi ducibus, & complurimis baronibus, anno domini milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſeptimo, in Lithuaniam intrauit, & baptiſma ſuſcipere Lithuanos procurauit. Colebant autē ab origine Lithuani numina, ignem, ſyluas, aſpides & ſerpentes: ignem qui per ſacerdotem lingua eorum zincz nuncupatum, ſubiectis lignis adolebatur: ſyluas autem & lucos ſacroſanctos & habitacula deorum putabant: aſpides uero atque ſerpentes in ſingulis domibus uelut deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaque Vladiſlaus ignem ſacrum putatum in ciuitate Vilnenſi, barbaris inſpectantibus, extingui, templum & aram in quibus fiebat hoſtiarum immolatio dirumpi, ſyluas uero ſuccidi & confringi, ſerpentes quoque necari præcepit barbaris flentibus deorum ſuorum falſorum exterminium, contra regem autē

nec muſſitare audentibus, mirantibus quoque quod Poloni ſacrorum uiolatores ignis ſyluarum & ſerpentium intacti illæſique à diis eorum, ſecus quàm ipſimet quoties uiolabant, fuerunt. Exterminatis itaque idolis gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei & oratione dominica per ſacerdotes Polonos magis tamen per regem Vladiſlaum, qui linguam gentis nouerat edocebatur, & ſacra baptiſmatis unda renaſcebatur: largiente pio rege Vladiſlao ſingulis ex popularium numero poſt ſuſceptum baptiſma, ex panno de Polonia adducto nouas ueſtes: qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pannoſa, lineis in eam diem contenta, fama huiuſmodi liberalitatis uulgata, pro conſequẽ dis laneis cateruatim ad ſuſcipiendum baptiſma ex omni regione accurreret: & quoniam labor erat immenſus unumquemque credentium baptizare ſigillatim, mandante rege multitudo ſequeſtrabatur in turmas & cuneos, & uniuerſis de qualibet turmarum benedicta aqua ſufficienter conſperſis, cuilibet turmæ & uniuerſis qui in ea conſtiterant, nomen uſitatum Petrus, ſecundæ Paulus, tertiæ Ioannes &c, fœminis per turmas diuiſis, Catherina, Margareta &c. iuxta numerum turmarum imponebatur. Militaribus tamen ſpiritualis impendebatur baptiſmus. Fundauit inſuper rex Vladiſlaus in Vilna eccleſiam cathedralẽ ſub titulo ſancti Staniſlai patroni Polonorum, principalémque aram in loco ubi ignis qui falſo perpetuus credebatur, conſtituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Conſtituit etiã in eadem eccleſia Vilnenſi epiſcopum uirum ſpectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonum, genere nobilem, de domo accipitrum, profeſſione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ Hungariæ confeſſorem & prædicatorem inſignem epiſcopum Ceretenſem. Eodem quoq; Vladiſlao rege inſtante, Samagittia fidem Chriſti & baptiſma ſuſcepit. Ad cognoſcendam autem naturam prouinciæ & gentis illius, animaduerte quòd regio Samagittia eſt Septentrionalis & gelida, Lithuaniæ, Liuoniæ & Pruſſiæ cõtermina, ſyluis collibus & fluminibus circunſepta, in hos tractus diſtincta, ſcilicet Iragola, Myednici, Chroſſæ, Roſena, Vidulzi, Vyelunya, Celthini, Czethra, gentes regionis proceræ & altæ ſtaturæ, agreſtes & incultæ, pauco & caſtigato uictu uiuentes, ſitim aqua ſedare ſolitæ, raro ceruiſia aut medone: auri, argenti, æris, ferri, uini illa tempeſtate expertes & ignaræ: apud quos licitum erat uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratréque glotem in uxorem accipere: nullus illic ſtubarum, nullus ædificiorum nobilium, ſed tantummodo tugurii unius uſus, uentrem diſtentum & porrectum, extrema uero habens coartata, ex ligno & culmo ſtructura largius ab imo ſenſim operis incremento ædificium in arctius cogitur, in carinæ ſeu galeæ maximæ ſimilitudinem elaborata, in cacumine feneſtra una ſuperne lumen reddens, ſubter quam focus & cibos parabiles coquens, & frigus quo regio pro maiori anni parte coſtricta eſt repellens, in ea domo ſe, uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentum, & omnem ſupellectilem condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis Præcipuum numen Samagitticum erat ignis quem ſacroſanctum & perpetuum putabant, qui in montis altiſſimi iugo ſuper fluuium Neuyaſza ſito aſſidua lignorum appoſitione à ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedens itaque Vladiſlaus rex turrim in qua conſiſtebat incendit, & ignem

Samagittiæ ſitus.

& ignem diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonicos ſyluas, quas non ſecus quàm ſanctas & deorum habitacula Samagittæ iuxta illud poeticum, Habitarunt dii quoque ſyluas, uenerabantur, in eam caliginem mentis prolapſi, quod & ſyluæ præfatæ & aues, feræque in illis conſiſtentes ſanctæ forẽt & quicquid in illas ingrederetur, ut ſanctum deberet cenſeri, uiolenti quoque nemus, feras uel alites, manus aut pedes dæmonum arte curuabantur. Maxima itaque barbaros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum excidentes, nulla læſio qualem ipſi in ſe frequentius experti erant ſequeretur. Habebant præterea in ſyluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos, in quibus omnibus charorum & familiarium cadauera cum equis, ſellis & ueſtimentis potioribus incendebant: locabant etiam ad focos huiuſmodi ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex paſta in caſei modum præparatas deponebant, medonémque focis infundebant, ea crudelitate illuſi, quod mortuorum ſuorum animæ, quorum illic combuſta fuerant corpora nocte uenirent, eſcáque ſe exſatiarent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſyluis præfatis celebratas agebatur, & ex omni regione uniuerſus utriuſque ſexus conueniens illuc populus, cibos & potus quilibet iuxta ſuæ conditionis qualificationem deferebat, quibus aliquot diebus epulati diis ſuis falſis præcipue deo lingua eorum appellato Perkuno, id eſt tonitru, ad focos quiſq; ſuos offerebat libamina. Rex itaque Vladiſlaus primum eos pater noſter, deinde ſimbolum docuit, quoniam nullus ſacerdotum linguam Samagitticam nouerat, & undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vnus autem ex maioribus Samagittarum pro omnibus reſpondit. Ex quo, inquit, ſereniſſime rex, dii noſtri ueluti inertes & languidi à deo Polonorum deleti ſunt, deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atque Polonorum fortiori adhæremus, ſicque baptizati ſunt. Rex autem in Myednikzi cathedralem eccleſiam ſub honore & titulo ſanctorum martyrum Alexandri Theodori & Euancii, in aliis autem locis eccleſias parrochiales fundauit, & illis dotem ſufficientem conſignauit & inſcripſit. Mednicenſis eccleſiæ primus epiſcopus Mathias origine Almanus, in Vilna tamen natus, eo quod linguam Lithuanicam & Samagitticam norat præfectus eſt & conſecratus. Contigit autem in prima plantatione, dum Samagittæ per magiſtrum Nicolaum Vazic, fratrem ordinis prædicatorum regium prædicatorem per interpretem inſtruerentur de fide, creatione mundi, & lapſu primi hominis Adæ, unus Samagittarum ſufferre ſermonem prædicantis non ualens in hæc uerba prorupit, Mentitur, inquit, illuſtriſſime rex iſte ſacerdos, aſſerit mundum creatum eſſe, cum ſit homo nõ longæuæ ætatis, ſunt etenim inter nos plures annorũ numero ſeniores eo, centenarium numerũ ſupergreſſi qui creationẽ nullam recordantur: ſed ſolẽ & lunam, cæteráq; ſydera ſemper eiſdẽ motibus luxiſſe referunt. Rex autẽ Vladiſlaus iubẽs eum ſilere, declarauit magiſtrũ Varic creationẽ mundi non aſſeruiſſe in diebus ſuis incepiſſe, ſed longe ante, puta ante ſex milia annorũ, & paulo plus, ordinatione diuina proueniſſe. Cõtulit autẽ rex Vladiſlaus magnũ ducatũ Lithuaniæ & Samagittiæ Alexandro Vitoldo fratri ſuo patrueli: is quia acer & animoſus erat pugnando, adiecit Lithuaniæ ducatũ

Mortuorum parẽtationes

Pilzou, quem Plescouiam appellant. Deinde alterum ducatum Nouogrodiensem qui Nugardia agnominatur. Tertium ducatum Smolnésem suo dominio appoſuit. Factáque in circuitu pace, in orientem penetrauit, & incidens in hordam Tartarorum multitudinem eorum, in Lithuaniã appulit, ac in certo territorio Lithuaniæ locauit, uſque in hanc diem permanentem. Congeſtóque fortiori exercitu, iterum in Tartariam perrexit, & ſuperatis fluminibus, in planicié diffuſe porrectam circa flumen Vorzſcla, quartadecima die Auguſti peruenit. Ibi occurrente ei Imperatore Zauolhenſi Temir Kutlu, quem ſcriptores Temerlanem nuncupant, cum infinita ac innumerabili Tartarorum multitudine, de treugis & pace utrinque tractabant, concordia tamen nequaquam à Tartaris acceptabatur. Vitoldus igitur à ſuis perſuaſus cum cuſtodibus corporis ſui retrorſum abiit, & in Lithuaniam fugitiue rediit: exercitus uero ipſius ab infinita multitudine Tartarorum obrutus, in toto deletus eſt. Præterea Sigiſmundus rex Romanorum iaciendo inter Vitoldum & Vladiſlaum fratrem eius regem Poloniæ fomitem diſcordiarum, coronam Vitoldo promiſit & in regẽ Lithuanorum ſublimari perſuaſit: uerum cum afferretur corona per loca tutiora Marchiæ & Pruſſiæ nobiles maioris Poloniæ ſeſe oppoſuerunt, & cum exploratoribus in cuſtodia permanendo, in loco qui Turzagora uocatur, legatos Imperatoris Romanorum opperiebantur: & expectarũt. Illi uero rem infectam cognoſcentes, terrore perculſi retroceſſerũt. Vitoldus autem de hoc certior factus, præ triſtitia ab anthrace inter ſcapulas orto, uitam cum principatu finiuit, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo. Poſt mortem Vitoldi Vladiſlaus Iagello rex Poloniæ Suitrigellum fratrem ſuum in ducem Lithuaniæ anulo ſuo inueſtiuit & ſubſtituit: qui immemor beneficii, contra Vladiſlaum Iagellonem tumultuauit & bella geſſit, propter quod rex Vladiſlaus principi Sigiſmundo de Starodup ſuggeſſit, commiſitque, ut ducatum Lithuaniæ ſub Suitrigello ſuripperet. Apparente igitur comete exili ſupra illum ducatum, dux Sigiſmundus de Starodup Suitrigellum expulit, & ducatum magnum Lithuaniæ poſſedit. Hunc Sigiſmundus Iuan dux Czarthorienſis, genere & ſecta Rutenus poſt aliquot dies occidit. Ingrediebatur ſiquidem ex conſuetudine urſa ad tabernaculum ducis Sigiſmundi. Ruteni itaq; more urſæ oſtium tabernaculi fricabant & mouebant: quo audito dux Sigiſmundus urſam aduenisſe putando, oſtia aperuit, & à Rutenis uulneribus conciſus occubuit. AEneas de Picolominibus ſcripſit, non hunc Sigiſmundum, ſed Vitoldum ſicut præmiſſum eſt, per ſuos in forma urſæ deluſum interfectum. Sed inſciis relatoribus credidit & erronee ſcripſit, quemadmodum ſimili errore ductus, plurima de Lithuanis, plurima & de Polonis conficta literis tradidit. Poſteríque hiſtoriographi errantem erronee ſequentes, ipſius AEneæ abſurditates & loca atq; mores illarum nationum nunquã uiſa, aliter quàm fuerunt & quàm ſunt, tanquam uera literis demandare non erubuerunt, cum experientia præteritorum atque præſentium ipſum & ipſos inexpertes & aliter quàm res habeat ſcribentes redarguat. Succeſſit duci Sigiſmundo de Starodup, Kazimirus Vladiſlai Iagellonis tertius natus in magno ducatu Lithuaniæ, quẽ ferè quinquaginta annis gubernauit, ſub cuius extremis & ultimis annis Iuan dux Moſcorũ auulſit, & ſibi appropriauit ducatum Nouogrodienſem, aliàs Nugardiam ſeu Nouogrodiam nũcupatum.

Poſt

Poſt Kazimirum in Lithuania dominatus eſt Alexander filius eius quartogenitus, cuius temporibus præfatus Iuan dux Moſcorum principatum Mozaiſenſem longitudinis ſeptuaginta, latitudinis totidem miliarium, & caſtra quadraginta ſurripuit. Alexandro uita functo, Sigiſmundus modernus in magno ducatu Lithuaniæ ſuffectus eſt, ſub cuius dominio Vaſſilo Moſcouiæ dux & principatum Pſlzou, quem Pleſlzouiam appellant, & ducatum Smolnenſem expugnauit & poſſedit.

De amplitudine & contentis magni ducatus Lithuaniæ. Cap. III.

AMPLITVDO magni ducatus Lithuaniæ eſt talis. A mari Balteo ſeu Prutenico ad Vilnam capitalem ciuitatem Lithuaniæ ſexaginta miliaria: à Riga uero ad Vilnam recto itinere ſeptuaginta miliaria: eundo uero ſuper Poloczlzo ut communiter uadunt, erunt à Riga in Vilnam centum miliaria. Deinde à Vilna in Kiou ſunt centum miliaria. A Kiou uſque ad confluentiam, ubi iunguntur fluuii Dinepr, & Boh, quos Græci Boryſthenem maiorem & minorem appellant, ſunt decem dietæ, quæ faciunt ſeptuaginta miliaria, ibi ſteterat caſtrum Dzaſſou, quod deſtructum eſt, & ibi eſt finis dominii Lithuanorũ, cum prius protendebatur ad Byaligrod, quod latini Album caſtrum nuncupant, & ipſum Turci expugnarunt & poſſident: circumcirca uero Tartari in campis degunt. Iſta eſt computatio uerſus meridiem, quinimo uerius dicam inter orientẽ & meridiem. Iterum ex tranſuerſo computando, à Parzou & metis Lithuaniæ in Vilnã ſunt octuaginta miliaria: ſed à Cracouia per eandẽ uiam uſq; in Vilnã ſunt C & uiginti miliaria. A Vilna in Smolenſlzo C miliaria, à Smolenſlzo in Moſcuuiam ciuitatẽ Moſcorum C miliaria, & ſunt miliaria Germanica magna. Prima autẽ & capitalis ciuitas in Lithuania eſt Vilna, & eſt tanta quãta Cracouia cũ Kazimiria Clepardia, & omnibus ſuburbiis: uerum domus non ſunt cohærentes ſicut in noſtris ciuitatibus, ſed ut ſæpe mediãt horti & pomaria: habet Vilna bina caſtra murata, ſuperum in monte & inferum in baſſo. Nouigrod uero, quam Latini Nugardiam uel Nouogardiã uocant, fuit de poſſeſſione magni ducatus Lithuaniæ, per ducem Vitoldum armis cõquiſita, & eſt Nouigrod in amplitudine paulo maior quàm Roma, quia Roma in ambitu continet triginta duo miliaria Italica, quæ faciunt ſex miliaria Germanica, & duo miliaria Italica ſuperſunt. Nouigrod autem continet integra ſeptem miliaria, aliàs trigintaquinque miliaria Italica. Item Nouigrod lignea habet ædificia. Roma uero murata. Diſtat Nouigrod à mari Balteo duobus uel quaſi tribus miliariis. Et fuerunt, adhúcq; ſunt in ea ditiſſimi mercatores, intantum quod apud quemlibet mercatorem iuxta refectorium eſt Crancz, id eſt reſeruaculum loco teſtudinis, in quod argentum, aurum & res pretioſæ conquiſitæ proiiciebantur abſque numero, Vnde Iuan, quod ſonat Ioannes princeps Moſcorum anno domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimonono, ſurripiẽdo Nouigrod de manibus Kazimiri magni ducis Lithuaniæ, huiuſcemodi theſauros Nouogrodien. exhauſit, & tricentos currus ad ſummum implendo, duntaxat de auro, argento, & unionibus pretioſis, in Moſcouiam abduxit. Et quia in eadẽ Nouigrod pernicioſa conſuetudo inoleuerat ſicariorum & raptorum, ſæpéque aliquo reo inuento uel deſignato pulſabatur campana prætorii, ubi centum ſenatores tan-

Vilna metropolis Lithuaniæ.

Nugardiæ magnitudo.

quam iudices ſedebant, omnes more illius patriæ barbam protenſam nutrientes uulgus autem audito ſono campanæ, cõcurrebat de tota ciuitate, ita quod quilibet hoſpes duos acciperet lapides in brachio, & filii hoſpitum ſimiliter. Cúmq; reus per ſenatores condemnaretur, lapidibus adſtantes obruebant & interficiebant eum, tumultuoſéque ad domum condemnati currentes diripiebãt omnia bona occiſi, & area domus poſtea uendebatur, & pecunia exinde pro Republica confiſcabatur. Idcirco Iuan dux Moſcorum præfatus apprehenſa & poſſeſſa Nouigrod in quinque famoſioribus plateis quinque capitaneos cum armigeris conſtituit ad ſedandum & prohibendum ſolitos tumultus, inuaſiones & ſpolia. Eſt in Nouigrod caſtrum Deczen nuncupatum, in eo principalis eccleſia eſt ſancti Sophiæ, id eſt Saluatoris, & eſt tecta aureis laminis ſplendeſcẽtibus, ſúntq; in eadem Nouigrod ſeptem monaſteria Zirnlzorum, id eſt nigrorum monachorum de regula ſancti Baſilii, & diſtant à ſeinuicem ferè uel propè per medium miliare. In primo monaſterio B. Mariæ uirginis ſunt mille monachi, in altero ſancti Georgii ſeptingenti, in tertio ſexingenti, in quarto quadringenti: ſic conſequenter in aliis monaſteriis. Sunt & eccleſiæ ſanctorum plurimæ, & ſolius ſancti Nicolai, quem Ruteni inter alios ſanctos plus colunt: eccleſiæ ſunt tot quot ſunt dies in anno. Habet eleuationem poli Nouigrod ſexaginta ſex graduum, & in æſtate circa ſolſtitium æſtiuale poſt occaſum ſolis apparet lux cœli uſque in ortum ſolis, ut artifices, ſartores, ſutores, & cæteri mechanici ſuere & laborare poſſint. Poſt Nugardiam ad Septentrionem eſt Suetia & Filandia uſq; in oceanum Septẽtrionis. Pſlzou urbs nobilis murata & magna, minor tamen quàm Nouigrod, adiacet Moſcouiæ & Lithuaniæ, hanc Latini Pleſcouiam appellant, inhabitatores ipſius omnes ſunt lingua & ritu Ruteni, barbam non radunt, & crines capitis non tondent, habitum uero in toto deferunt Almanicũ. Habet terra Pleſcouiæ triginta caſtra murata, & ſunt uerſus Liuoniam, & nõ ſunt tam bona caſtra in Moſcouia, neque in Lithuania. Tota autem terra Pleſcouiæ ſexaginta miliaria in longitudine, & quadraginta in latitudine continet. Vaſſilo modernus princeps Moſcouiæ per compoſitionem & tradimentum ſeniorum adeptus eſt, & poſſidet Pſlzou, depoſuítque campanam, ad cuius pulſum tota ciuitas confluebat, & iniuriantes opprimebat. Contra pactum quoque & promiſſa ſua abegit Vladicam, id eſt epiſcopũ loci, & plures nobiles ac ciues Pleſcouiæ, & locauit in ciuitate Moſcua, & aliis locis Moſcouiæ. Deinceps uerſus orientem eſt Poloczlzo caſtrum & ciuitas magna, & pertinet ad ducatum Smolnenſem poſſidet eam magnus dux Lithuaniæ. Poſt hanc ad orientem eſt Smolenſco caſtrum & ciuitas ex roboribus ſtructa, & foſſis profundis munita, ipſa autem terra ſeu ducatus Smolenſco continet in longum ſexaginta aut ſeptuaginta miliaria Germanica. Præterea linguagium Lithuanicum eſt quadripartitum, primum linguagium eſt Iaczuingorum, ut horum qui circa caſtrum Drohicin inhabitarunt, & pauci ſuperſunt. Alterum eſt Lithuanorum & Samagitharum. Tertium Prutenicum. Quartum in Lothua ſeu Lothihola, id eſt, Liuonia, circa fluuium Dzuina, & Rigam ciuitatem. Et horum quanquam eadem ſit lingua, unus tamen non plene alterum intelligit, niſi curſiuus & qui uagatus eſt per illas terras. Habuit hoc linguagiũ quadripar-

Pleſcouia.

Lingua Lithuanorum.

quadripartitum tempore idololatriæ pontificem maximum unum, quem Criue appellabant, morantem in ciuitate Romoue à Roma dicta, quoniam hoc linguagium de Italia iactat sese adueniſſe, & habet nonnulla uocabula Italica in suo sermone. De isto Criue & ciuitate Romoue in legenda sancti Adelberti pontificis & martyris legitur. Et scias quôd in Prussia iam pauci proferunt Prutenicum, subintrauit siquidem lingua Polonorum & Almanorum: sic & in Lothua pauci uillani profitentur hanc linguam, quia subintrauit Almanicum. In Samagithia autem, quæ est longitudinis quinquaginta miliariorum, & in Lithuania, quæ in longum triginta miliaria continet, in uillis Lithuanicum loquuntur, & in magna parte Polonicum profitentur: nam & sermone Polonico sacerdotes eis prædicant in ecclesiis, insuper scito quod hoc linguagium quadripartitum totum est de obedientia & fide Romanæ ecclesiæ, in aliis autem prouinciis circumiacentibus, ut in Nouigrod, in Plescouia, in Poloclzo, in Smolensco, & in meridiem usque post Kiou Ruteni sunt omnes, & Rutenicum seu Sclauonicum loquuntur, ritúmque Græcorum obseruant, & obedientiam Constantinopolitano patriarchæ præstant. Amplius sunt in ducatu Lithuaniæ Tartari circum Vilnam, & habent proprias uillas: colunt agros more nostro, laborant & uehunt merces, ad mandatúmque magni ducis Lithuaniæ omnes ad bellum assurgunt, loquuntur Tartaricum, & colunt Mahumetē, quia Saracenorum sectam profitentur. Insuper sunt Hebræi in Lithuania, præsertim in ciuitate Trolzi, hi laborant & mercantur thelonea & officia publica tenent, de usuríſq; non uiuunt, post hoc de fluminibus dicamus. A parte orientali dominium Lithuanorum terminant fluuii, Oscol, Iugra Donyecz, id est paruus Don, & est paruus Tanais, hi & plurimi alii in Tanaim decurrunt. Item ex dominio Lithuanorū post castrum Vesnya, quod dux Moscouiæ Modernus Vassilo occupauit, ortus est Dinepr, seu Boristhenes ex terra plana lutosa, ex stagnis in densis syluis, & fluit sub Smolensco & sub Kiou, tandem emensis quasi trecentis miliariis Germanicis, in mare Ponti incidit. Item Vilia alius fluuius triginta miliariis ad orientem Vilnæ ciuitatis ortum cepit, & sub castro Vilnensi cum alio fluuio minori Vilna dicto, & initium eius duobus milliariis à præfata ciuitate Vilna computatur, commiscetur, unáque ad magnum fluuiū Niemen influunt. Niemen autem fluuius ualde flexuose decurrit, naues defert & merces: & post castrum Couno in mare Prutenicum cadit. Item Dzuina magnus fluuius fontes habet in Moscouia, & in dominio Lithuanorum, fluit sub castro Vitepslz, deinde sub Poloczlzo: hostia eius circa Rigam ciuitatem Liuoniæ, ubi in mare cadit, & scias quod quemadmodum in superioribus præmisi tria magna flumina prope se inuicem oriuntur, scilicet Dinepr, Dzuina, & Volha, oriuntur inquā in locis planis, nemorosis, paluſtribus, non ex mōtibus Hyperboreis, non Riphæis, nec aliquibus montibus qui natura minime sunt, duntaxat figmento olim Græcorum tanquam in rei ueritate existerent glorioſe & ampuloſe prædicati sunt, & quod præfata flumina ex ipsis erumperent ac orirentur per sequaces historicos cosmographos & poetas inexperte descripti decantatíque sunt, cum nusquam compareant: plana siquidem est terra per totum, unde illa ortum ducunt. Et Dinepr qui est Boristhenes ad meridiem fluit usq; in mare Ponti inci-

Tartari cohabitant Lithuanis.

Ortus Boristhenis.

Nulli mōtes in iis locis.

dens. Dzuina grande flumen ex Moſcouia erumpens, ad occaſum ſolis per domi nia Lithuanorum, & per Liuoniam labens iuxta ciuitatem Rigam, in mare Bal teum deſcendit. Volha maximus fluminum etiam ex Moſcouia oriens, in Septẽ trionem tendit, reuerſúſque in orientem, longinque circuit Tanaim: tandem con uerſus in meridiem per Scythiam ſeu Sarmatiam Aſianam & campos planiſſi mos Tartarorum peruagatus, in uiginti quinque flumina magna partitus, mare Euxinũ ingreditur. Diſtat Tanais à Volha in Tartaria itinere ſex hebdomada rum, ad minus trium aut quatuor uelociſſime currentibus. Sunt & alia in Li thuania & Moſcouia multa flumina & ſtagna magna: parua uero flumina & ri ui fine numero in maiora defluunt. Omnia piſcoſa abundanter, ita quod in illis terris ubi aqua, ibi & piſces: & ſunt piſces ſapidiores & delectabilioris guſtus quàm in regionibus noſtris, piſcinæ & fodinæ pro aquis & impiſcationibus tan quam inutiles illic non fiunt. Amplius in ducatu Lithuaniæ panis ruſticorum nigerrimus eſt non cribratus, ex ſiligine aut ordeo unà cum furfuribus: domino rum uero & potentũ panis delectabilis de pura ſimilagine tritici albiſſimus pin ſitur & habetur: uino carent, niſi quod aliunde ducitur, præcipue uinum Rhe nenſe, & ex occidentalibus regionibus per mare Germanicum & Balteum, addu ctum alicubi reperitur, medone & ſpiſſo, & tenui & uario modo cocto abun dant, & illo reficiuntur & inebriantur. Ceruiſias coquunt diuerſimode & ex ua riis granis, puta frumẽto, ſiligine, hordeo, auena, milio &c. & nõ ſunt ſapidæ: uul gus autem ut ſemper aquam bibit: oliuæ & fructus dulces ac delicati illic nõ cre ſcunt, algida etenim & frigida eſt prouincia. Armenta habent omnis generis & feras ſyluarum, plus quàm in orbe Chriſtianorum reperiantur: ſaltus, deſerta, & ſyluæ ſunt magnæ, decem, aliquando quindecim miliariorum, nonnunquam & uiginti quinque miliariorum: ad latera deſertorum & ſyluarum uillæ & habita tores inueniuntur, & idcirco quia magna nemora ſunt, magnæ feræ & multæ abundantiſſime uiſuntur & capiuntur, uri & boues ſylueſtres, quos lingua ipſo rum thuri & zumbrones uocant, onagri, & equi ſylueſtres, cerui, damæ, dorcæ, ca preæ, apri, urſi, mardures, ſciſmi, & cætera genera ferarum. Inſuper aues abun dant & ficedulæ, quanuis illic uineæ non ſunt, aduolant & impinguantur, atque cum ſuauitate eduntur. Eſtque in Lithuania & Moſcouia animal uoraciſſimum & inutile, quod alibi non comparet, roſſomalza nominatum, quantitatis canis, faciei catti, corporis & caudæ ut uulpis, colore nigrum, cadaueribus ueſcitur, in uentóque cadauere, intantum uorat, ut extendatur & infletur tanquam tympa num, repertáque anguſtia, ſtricta inter arbores intrat & intrudit ſe cum uiolen tia premendo, ut uiolenter comeſta uiolentius egerat, ſicque extenuatum denuo cadaueri accurrit, & ad ſummũ impletur, cum uiciſſitudine expreſſionis, & ad morticinium reuerſionis, donec totum abſumat & deuoret. Et forſan natura tam inſatiabile animal in illis regionibus producit, ut homines ſimili uoracitate labo rantes redarguat. Quoniam potentes cum conuiuari cœperint, ſedent à meri die in medium noctis continuo cibo & potu ſeſe opplendo, & à menſa quoties natura propellit aſſurgendo & egerendo iterum & iterum uorant uſque ad uo mitum & amiſſionem diſcretionis & ſenſus, túncque inguinis & capitis quæ ſunt diſcrimina neſciũt: eſtque illa conſuetudo pernicioſa in Lithuania & Moſcouia, magis

Panis Li thuaniæ.

Crapula Li thuanorum.

magis uero & absque rubore in Tartaria. Est etiam in illis terris Lithuaniæ Moscouiæ & Tartariæ ab origine consuetudo uenditionis hominum: serui natura uenduntur à dominis suis tanquam pecora, puerique eorum & uxores: quinimo pauperes homines, libero uentre nati, uictu carentes, uendunt filios & filias suas interdum, & semetipsos, ut apud patronos siliquis & grossis cibis saturentur.

De Moscouia. Cap. IIII.

MOSCOVIA est regio longissima latissimáque: nam à Smolenszo usque ad Moscuuam ciuitatem sunt centum miliaria, à Moscuua ad Volochda centum miliaria. Et Volochda est prouincia, & fluuius per ipsam labens eodem nomine uocatur: à Volochda ad Vsczuga centũ miliaria: ab Vsczuga ad Viathlza centum miliaria: & ista quadringenta miliaria sunt de regione Moscouiæ, & sermo per totum est Rutenicus seu Sclauonicus. Vltra prædicta à Viathca ad regionem Permsca centum miliaria, inde ad terram Vahulczlza triginta miliaria, & hæc Scythiæ confinis est. Et istæ prouinciæ subiectæ sunt duci Moscouiæ, additisque terris ad Septentrionem & orietem ab eodem duce Moscouiæ possessis, Iuhra & Corela quæ sunt in Scythia erunt quingenta miliaria Germanica magna. Verum Moscouitæ non per miliaria nostra computãt, sed per uerst: & uerst est quinta pars miliaris Germanici. Numerant itaque à ciuitate Moszuua ad Vlodomiriam ciuitatẽ decem & septem miliaria Germanica: abinde ad Vsczuch quingenta uerst: iterum ab Vsczuch ad Iuhram quingenta uerst. Intra Moscouiam autem sunt multi ducatus. Est ducatus seu terra Moscouiæ, de qua triginta milia pugnatorum nobilium ad bellum egrediuntur, agrestium uero sexaginta milia. Est & ducatus seu terra Tuerczlza, de qua quadraginta milia armatorum nobilium duntaxat ad bellum prodeunt. In hoc ducatu capitalis ciuitas Tuuerd nuncupatur, & est ciuitas grandis lignea de lignis ædificata: in ea sunt ecclesiæ ligneæ centum & sexaginta: castrum etiam ligneum est, & sunt in ipso nouẽ oracula seu ecclesiæ: principalis est sancti Saluatoris, & illa duntaxat est murata: sub hac ciuitate & castro amplissimus fluuius Volha labitur. Ducatus Chelmsci, de quo septem milia pugnatorum exeunt. Ducatus Z ubsczouszlzi, de quo quatuor milia armatorum. Ducatus Klinszlzi, de quo duo milia bellatorum prodeunt, ad terram Tuerden. annumerantur. Item ducatus Kubensis triginta miliaria in longũ continens. Ducatus Iaroslauien. quadraginta miliaria de terra habens. Ducatus Szuherssien. uiginti miliaria terræ habens. Ducatus Szachouensis triginta miliaria in longum continens: omnes sunt in miliariis Moscouiæ in longum computatis. Insuper ducatus Rzezensis, de quo quindecim milia baronũ seu nobilium armatorum euadunt, & fluuius nominatissimus Tanais de ipso oritur. Item ducatus Susdalorum, & plures ei adiacentes desolati & destructi sunt per Tartaros. Est & terra Tartarorum Cozanszlza, Horda nominata, triginta milia pugnatorum producens, principi Moscorum subiecta, in campis iuxta castrum Cozan, quod dux Moscouiæ possidet, & alluitur magno flumini Volha, degens. Moscuua est ciuitas principalis satis magna, bis maior quàm Florentia Thusciæ, aut bis maior quàm Praga Bohemiæ urbs. Praga dico quæ extat & quam tu uidisti: nõ Praga, quam quidam nouus historicus ficte astruit longissimam trium dierum itinere ciuitatem, quod fabula est. Verum Moscuua lignea est non murata, plu-

Tuuerd.

Moscuua ciuitas.

rimas habens plateas, ut ubi una platea finitur, altera nō ſtatim incipit, ſed campus mediat. Inter domos quoq; ſepes mediant, ita ut domus ſibiinuicem nō cohæreant. Nobilium domus ſunt maiores, plebeiorū uero humiles. Fluit per medium ciuitatis, & ſub caſtro ipſius fluuius eiuſdem nominis cum ciuitate, Moſcua appellatus, & eſt tantus, quātus Multaua in Praga, aut Arnus in Florētia. Caſtrum autē quod eſt in medio ciuitatis in Plano, eſt caſtrum bonum muratum tantæ amplitudinis, ut Buda in Hungaria, habet tria propugnacula: & cum his turres magnæ ſimul computatæ ſunt decē & ſeptem, tegulis latericiis tectæ, ſed unus murus: in eo caſtro eccleſiæ ſunt ſedecim, tres muratæ ſcilicet, ſanctæ Mariæ ſancti Michaelis, & ſancti Nicolai, reliquæ ſunt de ligno. Palatium ducis in præfato caſtro eſt muratum adinſtar Italicum, nouum, nō amplum, nec magnum: tres curiæ nobilium ſunt muratæ, aliæ domus ligno conſtructæ, ſtubæ omnes nigræ. Aliæ ciuitates Moſcorum ſunt minores, & caſtra minora omnia de lignis fabrefacta. Præterea terra Moſcouiæ plena eſt boſcis ac ſyluis, aquis quoq;, fluminibus piſcibus & feris, quemadmodū Lithuania referta, ſed frigidior & Septentrionalior, unde pecudes & pecora parua ſunt & mutila abſq; cornibus quaſi ſemper propter frigus: homines uero proceræ, altæ, & robuſtæ ſtaturæ ſunt, bibunt aquā medonem, & quaſſecz, id eſt, fermentatos liquores. Arant & ſulcant ligno ſine ferramēto, & arpicant frondibus arborū ſupra ſeminata ab equis tractis, raróq; propter intenſum & longū gelu ſegetes matureſcūt, ideo meſſes ſectis frugibus in ſtubis deſiccant, maturant & triturant. Sæpenumero autē utuntur calefacientibus aromatibus, ſæpe & ſublimatis, de aromatibus, de melle, uel alio calefactorio ita ut & de auena aquam ardentem ſiue ſublimatum faciant & bibant ad effugandum & repellendum algorem & frigus, alioquin ex frigore congelarent. Carent uino & oleo, & ne inebrientur, princeps terræ prohibet ne medo aut liquor inebrians in aliqua domo reperiatur ſub priuatione uitæ, niſi bis aut ter in anno ex admiſſione principis. Monetam habent argenteā puri argenti, dzingis nominatam, maiorem & minorem, formæ oblongæ, quadrangularem, non orbicularem, non politam, nec bene planatam. Eſtque terra diues argento, & cuſtodia undique clauſa, ut ne dum ſerui & captiui, ſed & liberi, indigenæ & aduenæ exire abſque literis ducis nequeāt, & hæc hactenus. Flumina in Moſcouia ſunt plurima; aliqua autem maiora ſcitu digna enumerabo. Tanais nominatiſſimus fluuius à Tartaris & Moſcouitis Don nuncupatus, fontes & originem habet in Moſcouia propè in ducatu Rezenſi. Conſurgit de terra plana, ſterili, limoſa, paludinoſa & nemoroſa. Cúmque ad orientem ſolis proceſſiſſet uſque ad metas Scythiæ & Tartariæ, declinat ad meridiem, & perueniens ad paludes Mæotidas illic oſtia tenet & ingreditur. Eſt tantus Tanais, quantum dicerem triplatum Tyberim poſt Romam in mare Tyrrhenum decurrentem, aut quantum Danubium in duplo circa Budam. Et doctrina aſtrologorum tenet, quod Tanais ſit eius longitudinis cuius & Nilus fluuius AEgypti, puta circa ſexaginta gradus longitudinis. Et ſicut Nilus à meridie ad mare Alexandriæ deſcendit, ſic Tanais à ſeptentrione in Mæotidas & mare Ponti defluit. Nec piget repetere quod ſupra dixi, alia magna flumina ex Moſcouia eſſe orta, uidelicet Dzuina, Volha, & Dinepr ſeu Boryſthenem. Et cum Moſcouia

Tanais.

ſcouia ſit regio plana, non montoſa, prædicta flumina in diſtantia non ualde longinqua à ſe inuicem ex terra plana, nemoroſa & paludinoſa oriuntur, maximúſque fluminum ille Volha in Tartarico dictus Edel, tendens in ſeptentrionẽ procedit ducentis miliariis uſque ad Niſni nouigrod, quod ſonat inferius nouum caſtrum, & eſt in terra Moſcouiæ: & illic accurrit & ei coniungitur magnus fluuius ex media Moſcouia procedens, Occa cognominatus. Deinde octuaginta miliariis Germanicis Volha ſub caſtrum Coſan, quod dux Moſcouiæ poſſidet, tandem ſub caſtrum Sarai, quod Tartari tenent, fluit deinceps uerſus meridiem uiginti quinque fluminibus tantis ut eſt Tyberis Romæ, & aliis multo maioribus influit in mare Euxinum. Accipiat itaque lector tua humanitas, & contra omnes aduerſantes tueatur, & dicat quod prælibata flumina non de montibus, nec de radicibus montium, quoniã ibi montes ſunt nulli, oriuntur & fluũt. Accipiat ſecundo, quod montes Hyperborei & Ryphei, de quibus emanaſſe illa flumina ab aliquibus fabuloſe ſcripta ſunt, nec in Moſchouia, neq; in aliis partibus ſeptentrions ſunt: rectéque dicetur confictos eſſe, & nuſquam exiſtere, niſi forte in libro ſcripti aut picti, & non in terra reperiri affirmarentur. Accipiat tertio, quod in dominio Moſchorum, quemadmodum & in terris Turcorum, homines de loco in locum, & de territorio in territorium ad incolendum tranſferuntur, & alii pro his commutati mittuntur & locãtur. Accipiat quarto, in Moſchouia unam linguam & unum ſermonem eſſe, ſcilicet Rutenicum ſeu Sclauonicũ in omnibus ſatrapiis & principatibus, ſic quod etiam Ohulici, & qui in Viathca degunt Ruteni ſunt, & Rutenicum loquuntur, unámque ſectam & religionem inſtar Græcorum tenent, omnéſque Vladicæ, id eſt epiſcopi, qui plurimi ſunt, patriarchæ Conſtantinopolitano ſubſunt, & confirmationem ab ipſo poſtulantes obedientiam promittunt, præter Tartaros Coſanenſes, qui ducem Moſchorum recognoſcentes, Mahumetum unà cum Sarracenis ueneran tur, & linguagium Tartarorum loquuntur, etiam præter alienigenas ad ſeptentrionem in Scythia commorantes, qui ſermone & linguis propriis loquuntur, & idola coluut, prout in ſequenti capitulo dicetur. Accipiat quarto, quod poſt terram Viathca nuncupatam in Scythiam penetrando iacet magnum idolum Z lotababa, quod interpretatum ſonat, aurea anus ſeu uetula, quod gentes uicinæ colunt & uenerantur, nec aliquis in proximo gradiens aut feras agitando & in uenatione ſectando uacuus & ſine oblatione pertranſit: quinimo ſi munus nobile deeſt, pellem aut ſaltem de ueſte extractum pilum in offertoriũ idolo proiicit, & inclinando ſe cum reuerentia pertranſit.

De regionibus Scythiæ Perm, Baſlzird, Iuhra & Corela, per ducem Moſchouiæ ſubiugatis. Cap. V.

POST Moſcouiam ſunt gentes & regiones inter ſeptentrionem & orientem in fine Aſiæ ſeptentrionalis, quæ proprie Scythia dicitur, principi Moſchouiæ ſubiectæ, per Iuan ducem Moſchouiæ principaliter ſubiugatæ, ſcilicet Perm, Baſlzird, Czriremiſſa, Iuhra, Corela. Perm monoſyllabum eſt, inde terra Permſca, biſſyllabè Permſca pronunciando: & fuit regio idola colens, quam Iuan dux Moſcorum citra annos uiginti baptiſma percipere coegit, more Rutenorum ſeu Græcorum: & poſuit eis Vladicam, id eſt epiſcopum, no-

mine Stephanum, quem barbari poſt diſceſſum ducis uiuum excoriauerunt & necauerunt: reuerſuſque dux afflixit eos, & alium denuo præſulem conſtituit, ſub quo tanquam noui Chriſticolæ, Rutenorum ſchiſma & ritum profitẽtes perma nent. Aliæ uero regiones præexpreſſæ in infidelitate & idololatria perſiſtunt. Co lunt ſolem, lunã, ſtellas, beſtias ſyluarũ, & quod eis occurrit: habent propria linguagia & idiomata. In terra Permſca propriũ idioma, in terra Paſlzirdorũ proprium, in Iuhra proprium, & in Corela etiam proprium. In his regionibus non arant, nõ ſeminant, panes nõ habent nec pecunias: ferís ſyluarum, quæ apud eos abundant, ueſcũtur, & non niſi aquã bibunt: morantur in denſis ſyluis, in tugu riis ex uirgultis factis. Et quia ſyluæ illas terras cõtexerunt, homines ſylueſtres & ferinos effecerũt. Sunt uelut beſtiæ ratione nõ utentes: ueſtimenta de lana nõ ha bent: pellibus teguntur rude & groſſe, conſuentes uarias pelles in ſimul, ex lupo, ceruo, urſo, ſabellis & ſciſmis & cæteris, prout ſors obtulerit. Et quia ipſorũ terræ mineras non nouerunt, pro omagio duci Moſcouiæ mineras non pendunt, ſed pelles animalium ſylueſtriũ quibus abundant. Proximiores oceano ſeptẽtrionis, ut Iuhri & Coreli, piſcantur & capiũt balenas ſeu uitulos & canes marinos, quos ipſi uor uol appellant: & ex cute eorũ parant redas, burſas & caletas: axungiã au tem pro impinguatione ſeruãt & uendunt. In Iuhra & Corela ſunt aliqui mon tes mediocris tumoris, nõ altiſſimæ eleuationis, prout quidam putauerunt & ſcri pſerunt. Supra montes autẽ oceani qui mediocres ſunt per totam ſeptentrionem oceano adiacentes, ſcandũt ex mari piſces morſs nũcupati, dante ſeſe ſupra montẽ continendo, fricando, & aſcenſum promouendo: dũmq; ad ſummitatẽ montis peruenerint, ad ulteriora greſſum promouendo, ad alterã partem montium uolitando decidunt. Hos illæ gẽtes colligendo dentes eorũ ſatis magnos, latos & albos pondere grauiſſimos capiunt, & Moſcouitis pendũt atq; uendũt: Moſcouitæ uero his utuntur: ad Tartariã quoque & Turciã mittunt, ad parandũ manubria gladiorum, framearũ & cultrorum: quoniã grauitate ſui maiorem ac fortiorẽ im preſſionem impingũt, & præbent impellentibus, laborãtibus, præliantibus, & oc cidentibus. Et memineris quod ſupra dixi, hanc eſſe illam Iuhrã regionem Scythiæ, de qua egreſſi ſunt Iuhri, à poſterioribus Huni & Hungari dicti, qui ad Gothiam aſcendentes uehemẽter multiplicati tranſierunt maxima flumina circa paludes Mæotidas, intrauerũntq; Pannoniã, & ſecundo regreſſu eam occupauerunt, poſſederũt, & in hanc diem tenuerunt, ſũntque eiuſdẽ ſermonis & loquelæ præciſæ, niſi quod addiderũt noſtri Hũgari aliqua uocabula ex Sclauonico idiomate, earum rerũ quæ in Scythia & Iuhra nõ reperiuntur. Verum in Pannonia Iuhri ſunt Chriſticolæ: in Iuhra uero patres eorũ idololatræ, politioréſque & cul tiores ſunt Hungari in Pannonia, omnibus deliciis pleni (quanuis in toto ferocitatem nondum depoſuerunt) quàm Iuhri ſeptentrionaliſſimi in Iuhra, qui in to to ſylueſtres ſunt, beſtiales, & in frigidiſſima regione miſerrime degentes. Inſuper memineris in his regionibus Scythiæ ad oceanum ſeptentrionis non eſſe magna flumina, ſed eſſe quaſdam rupes & mõtes mediocris molis, & nõ excellentiſſimæ celſitudinis inacceſſibiléſque, uelut aliqui hiſtorici antiquiores protulerunt & ſcri pſerunt. Potiùs itaque ſecundum experientiam dixiſſent, de nemoribus & denſis ſyluis eos exiuiſſe, quàm de inacceſſibilibus montibus.

Homines ſine pane uiuunt.

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS DE LEGATIONE MOSCHOVITARVM LIBELLVS AD IOANNEM RVFVM ARCHIEPISCOPVM CONSENTINVM.

EFFLAGITASTI amplissime antistes Rufe, ut ea quæ de Moschouitarum moribus à Demetrio eius gẽtis legato, qui ad Clementem VII Pontificem nuper uenit, quotidianis propè sermonibus didicissem, Latinarum literarum memoriæ commendarem, cum pro uetere tua pietate atque uirtute ad amplificandam Romani Pontificis dignitatem pertinere arbitrareris si homines intelligerent, nõ fabulosi, aut omnino obscuri nominis regẽ, sed qui numerosissimis extremi Aquilonis populis imperet, in causa religionis omnibus nobiscum sensibus coiungi, fœderéque perpetuo colligari, opportunissimo tempore cupiuisse, quando nuper aliquæ Germaniæ gentes, quæ pietate cæteris omnibus præstare uideri uolebant, insana atque scelesta defectione non modo à nobis, sed ab ipsis etiam superis exitiabili errore desciuerint. Cæterum id munus impositum quod certe grauioribus studiis occupatus iure optimo poteram recusare, egregia uoluntate celeritatéque perfeci, ne nimia mora uel accuratioti castigatione gratiam nouitatis exueret, qua uel una re meæ erga te ueteris obseruantiæ studium, præstandíque officii uoluntas manifeste declaratur, cum honoris iacturam facere, siquis ex hac ingenii tenuitate sperandus est, quàm desiderium tuum longe honestissimũ diutius frustrari maluerim. Vale.

REGIONIS primo situs, quem Plinio Straboníque & Ptolemæo parum notũ fuisse perspicimus, pressa breuitate describetur, & in tabula typis excussa figurabitur. Inde gentis mores, opes, religionem, militiáque instituta, Tacitum imitati, qui à perpetuis historiis libellum de Germanorum moribus seiunxit, perstrictiore stylo narrabimus, eadã ferè sermonis simplicitate utentes, qua nobis ab ipso Demetrio curiosa ac leni uestigatione lacessito, per otium exposita fuere, Demetrius enim haud inepte Latina utitur lingua, utpote qui in Liuonia à teneris annis in ludo prima literarum rudimẽta didicerit, & insigni uariarum legationum munere functus, plures prouincias Christianorum adierit. Nam cum antea ob spectatam fidem ac industriam apud Suetiæ Daciáque reges & magnum Prussiæ magistrum, oratorem egisset, nouissime apud Maximilianum Cæsarem, dum in eius aula omnis generis hominum refertissima uersaretur, siquid barbarum quieto docilíque ingenio inerat, elegantiũ morũ obseruatione detersit. Causam uero huiusce suscipiendæ legationis præbuit Paulus Centurio Genuensis, qui cum acceptis à Leone decimo Pontifice commendatitiis literis, mercaturæ causa in Moschouiam peruenisset, cum Basilii principis familiaribus ultro de consociandis utriusque ecclesiæ ritibus agitauit. Quærebat enim Paulus insano uastóque animo, nouum & incredibile iter petendis ab India aromatibus: fama nanque cognouerat, cum in Syria AEgyptóque & Demetrius Laus.

Ponto negotiaretur, aromata ex ulteriore India aduerſo amne Indo ſubuehi poſſe, atque inde modico terreſtri itinere ſuperatis Paropaniſidis montium iugis, traduci in Oxum Bactrianorum amnem, qui iiſdem ferè montibus, quibus Indus oritur, aduerſo fonte in Hyrcanum mare raptis ſecum multis amnibus ad Strauam portum effunditur. Porrò ab ipſa Straua tutam facilémque nauigationem uideri uſque ad emporium Citracham oſtiúmq; Volgæ amnis, inde uero aduerſis ſemper amnibus, Volga ſcilicet & Occha & Moſcho, in urbem Moſcham: ab Moſcha autem terreſtri itinere Rigam, & in ipſum mare Sarmaticum, omnéſque occiduas regiones facile peruenirí poſſe contendebat.

Aromatum caritas unde.

Vehementer enim & ſupra æquum Luſithanorum iniuriis erat accenſus, qui India magna ex parte armis domita, occupatíſque omnibus emporiis, cuncta aromata coemerent, & in Hiſpaniam auerterent, atq; ea grauiore quàm antea pretiò ac impotẽti quæſtu omnibus Europæ populis uenditare conſueuiſſent: quin & diligenti adeo cura Indici maris littora perpetuis claſſibus cuſtodirent, ut eæ negotiationes penitus intermiſſæ atque deſertæ uideantur, quibus per ſinum Perſicum, ac aduerſum Eufratem, & per Arabici maris anguſtias, ſecundóque demum Nilo per mare noſtrum Aſia omnis atque Europa abunde & uiliore quidem pretio complebantur, deteriore etiam Luſithanorum mercimonio, cum remotiſſimæ nauigationis incommodo, ſentináque uitiis aromata corrumpi, eorúmque uis & ſapor, odoratúſque ille ſpiritus multa demum mora in Olyſipponenſibus conditoriis promercalibus euaneſcere atque expirare uideatur, cum aſſeruatis ſemper recentioribus, uetera tantum, & multo quidem ſitu mucida uenundari quereretur. Cæterum Paulus quanquam de iis rebus acerbiſſime apud omnes differendo, & Luſithanis ingentem conflando inuidiam, multo auctiora fore uectigalia regia, ſi id iter aperiretur, & aromata ab ipſis Moſchouitis, qui tantam eorum uim omnibus ferculis abſumerent, uilius emi poſſe perdoceret, nihil tamen quod ad eam negotiationem pertineret, impetrare potuit: quoniam Baſilius homini externo ac ignoto, eas regiones quæ ad Caſpium mare & Perſarum regna aditum præberent, minime aperiendas eſſe exiſtimabat. Itaque Paulus omnibus excluſus uotis, ex mercatore legatus factus, Baſilii literas Leone iam uita functo ad Adrianum Pontificem retulit, quibus ille cum multo uerborum honore egregiam uoluntatem erga Romanum Pontificem oſtendebat. Paucis enim ante annis Baſilius ardente cum Polonis bello, cum Lateranenſis conuentus haberetur, per Ioannem Daciæ regem, huius Chriſtierni qui nuper regno expulſus eſt, patrem poſtularat, ut iter tutum legatis Moſchouitis ad urbem Romam præberetur. Verum cum eodem forte die & Ioannes rex & Iulius pontifex ab humanis exceſſiſſent, ſublato ad id ſequeſtro, conſilium mittendæ legationis omiſit. Exarſit ſubinde bellum inter ipſum & Sigiſmundum Poloniæ regẽ, quod cum inſigni ad Boryſthenem parta uictoria, à Polono feliciter confectũ eſſet, Romæ ſupplicationes ſunt decretæ, ueluti deuictis cæſiſq; Chriſtiani nominis hoſtibus: quæ res & regem ipſum Baſilium, & uniuerſam gentem à Romano pontifice haud mediocriter abalienauit. At cum Hadrianus ſextus fato extinctus Paulum iam ſecundo itineri accinctum deſtituiſſet, ſuffectus ei Clemens ſeptimus illum etiam

etiam tum orientis iter insano animo uolutantem cum literis in Moschouiam transmisit, quibus Basilium propensissimis adhortationibus inuitabat ad agnoscendam Romanæ ecclesiæ maiestatē, feriendúmq; communibus in religione sensibus perpetuum fœdus: quod illi maxime salutare atque honorificum fore testabatur, ita ut pōtifex polliceri uideretur, se ex sacrosancta auctoritate pontificia eum regem collatis regalibus ornamentis appellaturum, si reiectis Græcorum dogmatibus ad auctoritatem Romanæ ecclesiæ se cōferret. Cupiebat enim Basilius regii nominis titulum concessione pontificia promereri, cum id dare sacrosancti iuris esse, & pontificiæ maiestatis iudicaret, quando & ipsos quoque Cæsares à pontificibus maximis diadema aureum & sceptrum Romani imperii insignia accipere inueterata consuetudine cognouisset: quanquam & id pluribus à Cæsare Maximiliano legationibus postulasse ferebatur. Igitur Paulus, qui feliciore aliquanto cursu, quàm multo cum quæstu percurrere terrarum orbem ab ineunte ætate didicerat: quanquam senex & antiqua stranguria tentatus, prospero celeríque itinere Moscham peruenit, ubi à Basilio humaniter est susceptus. Fuit interea in eius aula menses duos, diffisúsque uiribus, & eius immensi itineris difficultate deterritus, cum Indicæ negotiationis spes omnes ac inexplicabiles cogitationes penitus abiecisset, cum Demetrio legato, prius quàm eum in Moschouiam peruenisse putaremus, Romam rediit. At pontifex magnificentissima Vaticanarum ædium parte, ubi laquearia aurata, lecti serici, auleáque eximii operis uisebantur, Demetrium suscipi, & togis sericis uestiri iussit, attribuítque ei comitem, ac rerum diuinarum pariter & urbanarum monstratorem, Franciscum Cheregatum episcopum Aprutinum, longinquis sæpe ac dignissimis legationibus functum, qui ipsi Demetrio uel in Moschouia Pauli sermonibus erat notissimus. Porrò Demetrius ubi aliquot dierum quiete recreatus est, detersis elotísque sordibus, quas longo ac laborioso itinere cotraxerat, assumptóque insigni patrio habitu ad pontificem deductus, eum de more supplex adorauit, munúsque Zebellinarum pellium suo regísque nomine obtulit: tum uero Basilii literæ datæ, quas ipsi antea, & demū Illyricus interpres Nicolaus Siccensis in hanc sententiam latinis uerbis transtulerunt. Clementi Papæ, pastori ac doctori Romanæ ecclesiæ, magnus dominus Basilius, dei gratia imperator ac dominator totius Russiæ, necnon magnus dux Volodemariæ, Moschouiæ, Nouogrodiæ, Pleschouiæ, Smoleniæ, Ifferiæ, Iugoriæ, Permniæ, Vetchæ, Bolgariæ &c. dominator & magnus princeps Nouogrodiæ inferioris terræ, Cernigouiæ, Razaniæ, Volotchiæ, Rezeuiæ, Belchiæ, Rostouiæ, Iaroslauiæ, Belozeriæ, Vdoriæ, Obdoriæ, Condiniæque &c. Misistis ad nos Paulum Centurionem ciuem Genuensem cum literis, quibus nos adhortati estis, ut uobiscum cæteríque Christianorum principibus consilio ac uiribus coniuncti esse uellemus, aduersus Christiani nominis hostes, ac nostris uestríque legatis ultro citróque commeandi tutum ac expeditū iter pateret, ut mutuo amicitiæ officio de amborum salute & statu rerum cognosci possit. Nos autem deo bene ac feliciter adiuuante, sicut hactenus, aduersus impios Christianæ religionis hostes impigre constantêrque stetimus, ita & in posterum stare decreuimus. Itémque cum cæteris Christianis principibus consentire, & pacata

Francisci Cheregati laus.

Basilii literæ

itinera præſtare parati ſumus. Quas ob res mittimus ad uos Demetrium Eraſmium noſtrum hominem cum hac noſtra epiſtola, Paulúmque Centurionem remittimus. Demetrium autem celeriter remittetis, eúmque incolumem & inuiolatũ uſque ad fines noſtros eſſe iubebitis. Idem nos quoque præſtabimus, ſi cum Demetrio legatũ ueſtrũ mittetis, ut ſermone ac literis certiores de rebus adminiſtrandis reddamur, ſicut perſpectis Chriſtianorũ omniuũ uolũtatibus, nos etiam optima conſilia capere ualeamus. Datũ in dominio noſtro in ciuitate noſtra Moſchouia, anno ab initio mundi ſeptimo milleſimo triceſimo, tertio Aprilis. Cæterum Demetrius, uti eſt humanarum rerum, & ſacrarum præſertim literarum ualde peritus, occultiora de magnis negotiis mãdata habere uidetur, quæ mox eum priuatis congreſſibus expoſiturum ſperamus: nam à febre, in quam ex cœli mutatione inciderat, priſtinas uires, & natiuum uultus ruborem recuperauit, ita ut pontificiis ſacris, quæ in honorem diuorum Coſmæ & Damiani ſolenni apparatu, muſicíſque concentibus confecta ſunt, ſexagenarius ſenex & cũ uoluptate quidem aſtiterit, & in ſenatum uenerit, cum Campegius Cardinalis à Pannonica legatione tum primum rediens, à pontifice omnibúſque aulæ ordinibus exciperetur: quin & ſacroſancta Vrbis templa, & Romanæ magnitudinis ruinas, priſcorúmq; operum deploranda cadauera mirabundus inuiſerit, ita ut credamus eum propediem explicatis mandatis, cum legato pontificio epiſcopo Scarenſi, digníſque acceptis à pontifice muneribus in Moſchouiam eſſe rediturum.

Demetrii laus.

Deſcriptio Moſcouiæ

MOSCHOVITARVM nomen recẽs eſt, quanquã de Moſchis Sarmatarũ affinibus Lucanus poeta in Pharſal. meminerit, & Plinius Moſchos ad Phaſidis fontes ſupra Euxinum ad orientem conſtituat. Eorum regio latiſſimos habet fines, & ab aris Alexandri Magni circa Tanais fontes ad extrema terrarum, Borealémque oceanum ſub ipſis ferè ſeptentrionibus extenditur, campeſtris magna ex parte, & pabuli quidem ferax, ſed æſtate pluribus in locis admodum paluſtris: nam ea omnis terra magnis frequentibúſq; amnibus irrigatur: qui ubi niuibus hybernis multo ſolis uapore coliquatis, & reſoluta ubique glacie contumeſcunt, campi paſſim in paludes abeunt, cunctáque itinera continentibus aquis & cœnoſa illuuie deſœdantur, donec nouæ hyæmis beneficio reſtagnantia flumina, ipſáq; paludes iterum cogantur, & uias ſolidiſſimo conſtratas gelu, uel tranſituris curribus præbeant. Hercynia ſylua quotam Moſchouiæ partem occupat, ipſáque paſſim poſitis ubique ædificiis incolitur, iámq; longo labore hominum rarior facta, non eam ſicuti plerique exiſtimant, horridam denſiſſimorum nemorum impenetrabiliúmque ſaltuum faciem oſtendit. Cæterum ea immanibus feris pleniſſima per Moſchouiam perpetuo tractu inter ortum ſolis & Boream ad Scythicum oceanum excurrere traditur, ita ut ſpes hominũ eius finem curioſe ſcrutantium, infinita magnitudine ſua ſemper eluſerit. Ea in parte quæ uergit ad Pruſiã, uri ingentes & ferociſſimi taurorũ ſpecie repe riũtur, quos biſontes uocãt. itémq; alces ceruina effigie, & cum carnea proboſcide altíſq; cruribus, & nullo ſuffraginũ flexu, lozzi à Moſchouitis, à Germanis uero helenes appellati, quæ animalia C. Cæſari nota fuiſſe uidemus. Prætęrea urſi inuſitatæ magnitudinis, & prægrãdes lupi atro colore formidabiles. Ab ortu

Hercynia ſylua

Feræ Hercyniæ

Moſcouia

Moſcouia finitimos habet Scythas, qui Tartari hodie nuncupantur, gentem uagam & bello omnibus ſeculis illuſtrem. Tartaris pro domibus ſunt carri centonibus coriiſque contecti: abs quo uitæ genere Hamaxobios antiquitas eos appellauit. Pro urbibus uero ac opidis immenſa caſtra, non foſſis aut materiæ clauſtris, ſed infinita ſagittariorum equitum multitudine uallata. Diuiduntur Tartari per hordas: ea eſt eorum lingua conſentientis in unum populi congregatio ad effigiem ciuitatis. Hordis ſinguli præſunt imperatores, quos genus aut bellica uirtus dedit, ſæpe enim cum finitimis bella gerunt, ac ambitioſe admodum & atrociter de imperio decertant. Hordarum infinitum propè numerũ eſſe conſtat: quippe Tartari ad Cathaium uſque celeberrimam in extremo ad orientem oceano ciuitatem, latiſſimas ſolitudines tenent. Porrò qui proximi ſunt Moſchouitis, mercaturæ commercio, & frequentibus eorum irruptionibus ſunt noti. In Europa ad Dromon Achillis Taurica in Cherſoneſo ſunt Præcopitæ, quorum principis filiam Selymus Turcarum imperator uxorem duxit. Ii Polonis maxime ſunt infeſti, latéque inter Boryſthenem & Tanaim cuncta populãtur. & cum Turcis ſicuti religione, ita & cæteris in rebus mirifice conſentiunt, qui in eadem Taurica Caffam Ligurũ coloniam obtinent, Theodoſiam antiquitus appellatã. Ii uero Tartari, qui inter Tanaim & Volgam amnem in Aſia latos campos inhabitant, Baſilio Moſcouitarum regi parent, & imperatorem aliquando eius iudicio deligunt. Inter eos Cremii inteſtinis ſeditionibus laborantes, cum antea opibus & belli gloria maxime ualuiſſent, paucis ante annis uires ſimul ac omnem dignitatem amiſerunt. Trans Volgam Caſanii Moſcouitarum amicitiam religioſe colunt, ac eorum ſe clientes eſſe profitentur. Vltra Caſanios ad Boream ſunt Sciabani, multitudine armentorum ac hominũ potentes. Poſt eos ſunt Nogai, qui ſummam hodie opum & bellicæ laudis obtinent auctoritatem. Eorum horda quamampliſſima nullum habet imperatorem, ſed reipublicæ Venetæ more multa ſeniorum prudentia, ſtrenuorũmque uirtute gubernatur. Vltra Nogaios haud magno ad meridiem deflexu uerſus Hyrcanum mare Zagathai Tartarorum nobiliſſimi oppida lapide conſtructa incolũt, regiámq; habent Samarcandam urbem eximiæ magnitudinis & claritatis, quam Iaxartes maximus Sogdianæ amnis interfluit, atque inde ad centum miliaria in mare Caſpium effunditur. Cum iis populis ætate noſtra Hyſmael Sophus rex Perſarum dubio ſæpe euentu bella geſſit, timoréque eorum adductus, dum uires omnes imminentibus opponuntur, Selymo una acie uictori Armeniam Tauriſiúmque regni caput prædæ reliquit. Samarcanda urbe ortus eſt Tamburlanes ſiue ut Demetrius dicendum monet, Themircuthlu, qui Baiazetem Ottomanũ huius Solymani tritauum, apud Ancyram Galatiæ urbẽ ingenti prælio ſuperatum cepit, & per omnem Aſiam ab ſe terribili maximi exercitus impetu deuictam ferrea incluſum cauea in triumphi pompa circunduxit. Ab hac regione ad Moſcouitas plurima ueſtis ſerica adducitur. Cæterum mediterranei Tartari nihil præter equorum pernicium greges, & nobiles nulla filorum textura, ſed coactis ex lanis candidos centones præbent, è quibus Feltriæ ueſtes penulæ ad perferendam omnem imbrium iniuriam idoneæ atque pulcherrimæ conficiuntur. A Moſchouitis autem laneas tunicas & argenteã monetam petunt, cũ

Scythæ nunc Tartari

Hordaquid

Præcopitæ

Caffa

Nogai

Zagathai.

Samarcanda

Hyſmael Sophus.

Tamburlanes

ab iis omnis corporis cultus, ſuperfluæque ſupellectilis apparatus contemnatur: ſolo etenim centone ad irati cœli contumeliam fortiter ſuſtinendam contenti ſunt, & ſolis confiſi ſagittis hoſtem arcent: quanquam dum in Europam excurrendum eſſe decreuiſſent, principes eorum ferreas galeas & loricas gladióſque falcatos à Perſis noſtra tempeſtate coemerint. A meridie Moſchouitarum fines iiſdem à Tartaris claudũtur, qui ſupra Mæotim paludem in Aſia, & circa fluuios Boriſthenem & Tanaim in parte Europæ planitiem ad Hercyniam uergẽtem tenent. Roxolani Getæ & Baſtarnæ, antiquitus eam plagam incoluere, unde Ruſſiæ nomen effluxiſſe crediderim: nam Lithuaniæ partem Ruſſiam appellant inferiorem, cum ipſa Moſchouia Ruſſia alba nuncupetur. Lithuania itaq; à Cori uenti flatibus Moſchouiã ſpectat: ab occaſu uero mediterranea Pruſſiæ atque Liuoniæ ipſis Moſchouiæ finibus inſeruntur, ubi mare Sarmaticum ab Cimbricæ Cherſoneſi anguſtiis irrumpens, lunato ſinu ad Aquilonem inflectitur. In extremo uero eius oceani littore, ubi Norbegia atque Suetia ampliſſima regna, Iſthmo ueluti quodam continenti adhærent, Lapones exiſtũt, gens ſupra quàm credibile ſit agreſtis, ſuſpicioſa, & ad omne externi hominis ueſtigiũ nauigiíque conſpectum maxime fugax. Ea neque fruges, neque poma, neque ullam omnino uel terræ uel cœli benignitatem nouit: ſola ſagittandi peritia cibum parat, uariíſque ferarum tergoribus ueſtitur: gentis cubilia, cauernulæ ſiccatis repletæ foliis, cauíque arborum ſtipites, quos uel intromiſſa flamma, uel ipſa uetuſtas inducta carie fabricarit. Aliqui ad mare, ubi ingens eſt captura piſcium, ineptis ſed felicibus artificiis piſcantur, duratóſque fumo piſces tanquam ſuas fruges recondunt. Laponibus exigua corporum ſtatura, luridi contuſique uultus, pedes uero uelociſſimi. Ingenia eorũ ne ipſi quidem proximi Moſchouitæ nouerunt, cum eos patua manu aggredi, exitialis inſaniæ eſſe dicant: magnis uero copiis inopem rerum omnium uitam ducentes laceſſiſſe, neq; utile, neque omnino glorioſum unquam exiſtimarint. Ii candidiſſimas pelles, quas Armelianas uocamus, cum uarii generis mercimoniis permutant, ſic tamen ut omne mercatorum colloquium conſpectúmque defugiãt, adeo ut mutua rerum uenalium collatione facta, & relictis medio in loco pellibus cum abſentibus & ignotis ſynceriſſima fide permutationes tranſigãtur. Vltra Lapones in regione inter Corum & Aquilonem perpetua oppreſſa caligine, Pygmæos reperiri, aliqui eximiæ fidei teſtes retulerunt, qui poſtquã ad ſummum adoleuerint, noſtratis pueri denum annorũ menſuram uix excedant: meticuloſum genus hominum, & garritu ſermonẽ exprimẽs, adeo ut tam ſimiæ propinqui, quàm ſtatura ac ſenſibus ab iuſtæ proceritatis homine remoti uideantur. Ab Aquilone uero innumerabiles populi Moſchouitarum imperio parent, qui ad oceanum Scythycum itinere triũm ferè menſium extenduntur. Proxima Moſchouiæ regio eſt Colmogora, frugibus abundans, quam interluit Diuidna, fluuiorum totius ſeptentrionis longe ampliſſimus, qui alteri fluuio minori in mare Baltheũ erumpenti, nomen dedit. Is ſtatis & Niloticis ſimilibus incrementis, nec incertis anni temporibus circũiectos inundat campos, pinguíq; alluuie algẽtis cœli iniuriis, ſæuíſq; Aquilonis flatibus mirifice reſiſtit, cum niuibus imbribúſq; auctus inflatur, adeo lato alueo in oceanũ per incognitas gẽtes in ſpeciem ingentis pelagi

Roxolani Ruſſiæ.

Laponespopuli.

Pygmæorũ ſtatura.

Diuidna fluuius ingens.

lagi defertur, ut expedito nauigio unius diei remigatione trãſire nequeat: ubi uero aquæ mox reſederunt, uaſtæ paſſim inſulæ fertilitate nobiles relinquũtur. Frumentum nanque terræ traditum nullo aratri beneficio prouenit, admirabilíque celeritate naturæ feſtinantis, ac nouam ſuperbi amnis iniuriam timentis, oritur ſimul & adoleſcit, atque in ariſtas educitur. In Diuidnam influit Iuga amnis, in ipſoque confluentium angulo celebre eſt emporium, nomine Vſtiuga, à Moſcha regia urbe ſexcentis miliaribus diſtans. In Vſtiugam à Permiis, Pecerris, Inugris, Vgulicis, Pinnagíſque ulterioribus populis pretioſæ pelles Martarum Z ebellinorúmque, Luporum, Ceruariorum, & nigrarum albarúmque uulpium comportantur, & ab iis uario mercimonii genere permutantur. Z ebellinos uero leuium pilorum tenui canicie probatiſſimos, quibus nunc principum ueſtis fulcitur, & delicata matronarum colla, expreſſa uiuæ animantis effigie conteguntur, Permii & Pecerri præbent, ſed quos ipſi ab remotioribus etiam gentibus, quæ ad oceanum pertinent, per manus traditos accipiant. Permii & Pecerri paulo ante ætatem noſtram more gentilium idolis ſacrificabant, nunc uero Chriſtum colunt. Ad Inugros, Vgolicóſque per aſperos montes peruenitur, qui fortaſſe Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur: ex iis genus unum eſt candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hoſtes & ſacri & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupiis non agnouit. Vltra eos quos modo nominaui populos, Moſchouitis regibus tributa pendentes, aliæ ſunt nationes extremæ hominum, nulla certa Moſchouitarum peregrinatione cognitæ, quando nemo ad oceanum peruenerit, ſed fama tantum, ac ipſis plerunque fabuloſis mercatorum narrationibus auditæ, ſatis tamen conſtat, Diuidnam innumerabiles trahentem amnes ingenti curſu ad Aquilonem deferri, maréque ibi eſſe longe uaſtiſſimum, ita ut illinc ad Cathayum legendo oram dextri litoris, niſi terra interſit, nauibus peruenire poſſe certiſſima coniectura credendum ſit. Pertinent enim Cathayni ad extremam orientis plagam ad Thraciæ fermè parallelum, Luſitanis in India cognoſci, cum proxime ad coemenda aromata per regionem Sinarum Melacham uſque ad auream Cherſoneſum nauigarint, ueſtéſque ex Z ebellinis pellibus attulerint: quo uel uno argumento non longe ab Scythicis litoribus Cathaium urbem abeſſe putamus. Cæterum cum à Demetrio quæreremus, an apud ipſos ulla de Gothis populis uel fama per manus à maioribus tradita, uel ex ipſis literarum monumentis memoria ſupereſſet, qui ante mille annos & Cæſarum imperium & urbem Romam omnibus iniuriis deformatum euertiſſent, reſpondebat, & Gothicæ gentis, & Totilæ regis nomen clarum eſſe atque illuſtre, in eámque expeditionem coiuiſſe plures populos, & ante alios Moſchouitas, creuiſſéq; eum exercitum ex colluuie Liuoniorum & circumuolganorum Tartarorum, ſed propterea omnes Gathos fuiſſe appellatos, quoniam Gothi qui inſulam Iſlandiam ſiue Scandauiam incolerent, auctores eius expeditionis extitiſſent. Iis maxime finibus Moſchouitæ ex omni parte clauduntur, quos Modocas Ptolemæo fuiſſe credimus: hodie autem à Moſcho amne haud dubie ſic dicti, qui & regiæ urbi, quam interfluit, ſuum quoque nomen indiderit. Ea eſt omnium Moſchouiæ urbium longe clariſſima, tum ſitu ipſo, qui regionis

Z ebellinæ pelles præſtãtiores.

Cathauium Gothi.

Moſchus amnis Moſcha

medius esse existimatur, tum insigni fluminũ opportunitate, domorúmque frequentia, & munitissimæ arcis celebritate. Oblongo etenim ædificiorum tractu, secundum Moschi fluminis ripam ad spatium quinque miliarium extenditur, domus in uniuersum sunt ligneæ, distinctæ in triclinia, coquinas & cubilia, capacitate amplæ, nec structuris enormes, aut nimium depressæ: trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia sylua supportantur, quibus ad rubricæ lineã delibratis, & contrario ordine inter se ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum septa singulari firmitate, nec multa impensa, & summa celerita te constituũtur. Domus fermè omnes & ad usum olerum, & ad uoluptatem priuatos habent hortos, unde raræ urbis circuitus longe maximus apparet. Singulæ regiones singula habent sacella: sed conspicuo in loco templum est deiparæ uirgini dicatum celebri structura atque amplitudine, quod Aristoteles Bononiensis mirabilium rerum artifex & machinator insignis, ante sexaginta annos extruxit. Ad ipsum urbis caput Neglina fluuiolus, qui frumẽtarias agit mòlas, Moschum amnem ingreditur, peninsulámque efficit, in cuius extremitate arx ipsa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum architectorum ingenio constructa est. In subiectis urbi campis capreolorum & leporum incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & canibus sectari licet, nisi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis legatis indulserit. Tres fermè urbis partes duobus alluuntur fluminibus, reliqua uero latissima fossa, atque ea multa aqua ex ipsis amnibus corriuata præcingitur. Vrbs etiã ab aduerso latere alio flumine, quod Iausa dicitur, munita est, id pariter in Moschum paulo infra urbem euoluitur. Porrò Moschus ad meridiem excurrens in Ocham amnẽ multo maiorem apud oppidum Columnam sese effundit, nec magno inde itineris spatio Ocha ipse & suis & alienis undis magnus & tumens exoneratur in Volgam, ubi ad confluentes situm est oppidum Nouogrodia minor, de nomine maioris urbis, ex qua deducta est ea colonia, nuncupatũ. Oritur Volga, qui antiquitus Rha fuit, è magnis uastísque paludibus, qui candidi lacus appellantur. Sunt eæ supra Moscham inter Aquilonẽ & Corũ, emittúntque cunctos fermè amnes, qui diuersas in regiones diffunduntur, uti de alpibus uidemus, è quorũ iugis ac fontibus Rhenum, Padum ac Rhodanũ, innumerabilésque minores fluuios manare compertum est. Siquidem eæ paludes pro mõtibus perenni scaturigine humorem affatim præbent, cum nulli omnino montes ea in regione multa etiam hominum peregrinatione reperiantur, ita ut Ryphæos montes & Hyperboreos, toties ab antiquis celebratos, plerique cosmographiæ ueteris studiosi penitus fabulosos esse arbitrentur. Ex iis itaque paludibus Diuidna, Ocha, Moschus, Volga, Tanais atque Borysthenes oriuntur. Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant, ipse Borysthenes Neper hodie nũcupatur. Hic paulo infra Tauricam in pontum Euxinum decurrit. Tanais autẽ à Mæoti palude, ubi Azoum est nobile emporium, excipitur. Volga uero ad meridiem Moscham urbem relinquens, uasto circuitu ingentibúsque mæandris primo ad orientẽ, mox in occasum, ac demum ad Austrum magna aquarũ mole præcipitatus in Hyrcanum mare deuoluitur. Supra eius ostium urbs est Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armenísque & Persis mercatoribus nundinæ celebrantur. In ulte-

Aristoteles architectus

Ocha flu.

Rha qui & Volga flu.

Cytracham emporium.

riore

riore Volgæ ripa Tartarorum oppidum eſt Caſanum, à quo Caſaniorũ horda nomen ducit, diſtat à Volgæ oſtio Caſpióque mari quingentis milibus paſſuum. Supra Caſanum autẽ centeſimo & quinquageſimo miliari ad ingreſſum amnis Suræ, Baſilius qui nunc regnat, Surcicum oppidum condidit, ut in ea ſolitudine mercatoribus ac uiatoribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis motibus proximos finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta manſio cum tabernis hoſpitalibus ſtatueretur. Moſchouitarum Imperatores uariis temporibus, uti ex uſu præſentium rerũ fuit uel libido, noua ac obſcura loca nobilitandi, longius pertraxit, apud diuerſas urbes imperii atque aulæ ſedem habuere: ſiquidem Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentẽ ſpectat uerſus Liuoniũ mare nõ multis ante annis totius Moſchouiæ caput fuit, ſummámq; ſemper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum latiſſimíque & piſcoſi lacus opportunitatem & uetuſtiſſimi ac uenerabilis templi famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæſarum æmulatione, ſanctæ Sophiæ dei filio Chriſto dicatũ fuit. Nouogrodia perpetua quaſi hyeme & tenebris longiſſimarum noctiũ premitur: nam polum Arcticum ab horizonte ſexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, ſex ferè gradibus ipſa Moſcha ab æquatore remotior qua cœli ratione ſolſtitii tempore propter exiguas noctes, continuatis ferè ſolis ardoribus æſtuare perhibetur. Vrbs quoque Volodemaria regiæ nomẽ adepta eſt, quæ ad ortũ ſolis ducentis amplius miliaribus à Moſcha diſtat, eóque ſedem imperii ab ſtrenuis Imperatoribus neceſſaria ratione tranſlatum ferunt, ut ex propinquo, cum tum bella continenter cum finitimis gererentur, paratiora præſidia aduerſus Scytharum irruptiones opponerent: eſt enim citra Volgã in ripis Cleſmæ amnis ſita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moſcha, uel ob eas, quas diximus dotes, regiæ nomine digniſſima iudicatur, quoniam medio quodam totius frequẽtioris regionis ac imperii loco ſapientiſſime conſtituta, munitáque arce & fluminibus, conſenſu omnium, præcellentiæ meritam laudem honorémq; nulla ætate defuturum ſibi uendicaſſe cæterarũ urbium collatione uideatur. Diſtat Moſcha ab urbe Nouogrodia quingentis milibus paſſuum, medióque fermè itinere Ottoferia Volgæ amni impoſita occurrit. Is amnis ut fonti proximus, nondum receptis tot amnibus exiguus leníſque permeat. Inde per nemora & campeſtres ſolitudines Nouogrodiam peruenitur. Porrô à Nouogrodia ad Rigã proximum Sarmatici littoris portum paulominus quingẽtorum miliarium iter eſt, íſque tractus ſuperiore commodior putatur, cum frequentes habeat uicos, urbémque Pleſchouiam uiæ impoſitam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni magiſtri militiæ Liuoniorũ ditionis eſt, ad Lubeccã Germaniæ portum in ſinu Cimbricæ Cherſoneſi miliaria paulo plus mille periculoſæ nauigationis numerantur. Ab urbe Roma uero Moſcham duobus millibus & ſexcẽtis miliaribus diſtare compertum eſt, breuiſſimo ſcilicet itinere euntibus per Rauẽnam, Taruiſium, Carnicas alpes, Villacúmq; Noricum, & Viennam Pannonicam: atque inde ſuperato Danubio, per Olmutium Morauorum uſque ad Cracouiam Poloniæ regiam, mille & centum miliaria exiſtũt. Ab ipſa uero Cracouia ad Vilnam Lithuaniæ caput quingẽta: & totidem ab ea urbe ad Smolenchum ultra Boryſthenẽ ſitum: & à Smolencho ad Moſcham ſexcenta

Surcicũ oppidum.

Nouogrodiæ laus.

Altitudo poſlaris

Volodemaria urbs

Opportunitas & nobilitas Moſchæ urbis

Riga Liuoniæ.

Vilna Lithuaniæ caput

computantur. Verum id iter quod eſt à Vilna per Smolenchum ad Moſcham, hyeme per niues longo concretas gelu, lubricámque, ſed multo attritu ſolidatam glaciem expeditis in curribus incredibili celeritate conficitur. AEſtate uero niſi difficili laborioſoque itinere campeſtria ſuperari nequeunt: nam ubi niues perpetuis ſolibus diſſolui eleuaríque cœperint, in paludes cœnoſáſque uoragines abeunt, uiris pariter & equis inextricabiles, niſi ligneis põtibus infinito propè labore conſternantur. Terra Moſchouia in uniuerſum neque uitem, neque oleam, neque paulo ſuauioris pomi frugiferam arborem præter melopepones & ceraſa producit, cum teneriora quæque gelidiſſimis Boreæ flatibus exurantur: campi tamen tritici, ſiliginis, milii, panicique, & omnis generis leguminum ſegetes ferunt, ſed certiſſima meſſis in cera & melle conſiſtit. Regio enim tota fœcundiſſimis apibus plena eſt: quæ non in manufactis agreſtium alueariibus, ſed in ipſis arborum cauis probatiſſima mella conficiunt. Hinc per ſyluas & opaciſſimos ſaltus, frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia uidere eſt, quæ nullo æris crepitu colligere ſit neceſſe. Reperiuntur ſæpe ſauorum ingentes maſſæ arboribus conditæ, ueteráque mella deſerta ab apibus, cum ſingulas arbores in uaſtis nemoribus rari agreſtes minime perſcrutentur, ita ut in admirandæ craſſitudinis arborum ſtipitibus, per magnos mellis lacus aliquando reperiant. Retulit & cum multo omnium riſu Demetrius legatus, ut eſt ingenio comi & faceto, proximis annis uiciniæ ſuæ agricolam, quærendi mellis cauſa in prægrandem cauam arborem ſupernè deſiliiſſe, eúmque profundo mellis gurgite pectore tenus fuiſſe hauſtum, ac biduo uitam ſolo melle ſuſtinuiſſe: cum uox opem implorantis in ea ſyluarum ſolitudine, ad uiatorum aures penetrare nequiuiſſet, ad extremum uero deſperata ſalute mirabili caſu, ingentis urſæ beneficio inde extractum euaſiſſe, cum forte eius beluæ ad edenda mella more humano, ſe demittẽtis auerſos renes manibus comprehendiſſet, & eam ſubito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipſo, tum multo clamore concitaſſet. Nobile quoque linum, & canabum in reſtes, multáque item boum tergora & maſſas ceræ ingentes, Moſchouitæ in omnem Europæ partem mittunt. Nulla auri argentiue uel ignobilioris metalli, ferro excepto, apud eos uena, ſecturáue reperitur, nullúmque eſt tota regione, uel gemmarum, uel pretioſi lapilli ueſtigium. Ea omnia ab externis populis petunt: naturæ tamen iniuria, quæ tot bona prorſus inuiderit, uno pellium nobiliſſimarum mercimonio reſarcitur, quarum pretium incredibili hominum cupiditate & luxu adeo creuit, ut in ſingulas ueſtes ſuffulturæ millenis aureis nummis ueneant. Fuit autem tempus quo hæc uilius emebantur, cum remotiſſimæ Septẽtrionis nationes politioris cultus, noſtráq; adeo anhelantis luxuriæ penitus ignaræ, ſumma ſimplicitate, eas uilibus ac ridiculis ſæpe rebus permutarẽt, ita ut uulgo Permii atque Pecerri, tantum pellium zebellinarum pro ferrea ſecuri penderent, quantum earum ſimul connexarum ipſo ſecuris foramine, quo manubrium inducitur, Moſchouitæ mercatores extrahere poterant. Ante quingentos annos Moſchouitæ gẽtilium deos coluere, Iouem ſcilicet, Martem & Saturnum & pleróſque alios quos ſibi inſano errore hominibus ex induſtriis, aut regibus antiquitas finxit. Tunc uero primum Chriſtianis ſacris initiati, cum Græci antiſtites

Itinera difficilia.

Mella nobilia

Caſus facete relatus.

Vrſæ miraculum.

Metallo caret Moſchouia

Simplicitas mercatorum.

Moſchouitæ olim gentiles.

ſtites haud ſatis conſtantibus ingeniis, à Latinorum eccleſia diſſentire cœperunt, factúmque eſt, ut Moſchouitæ eos religionis ritus, quos à Græcis doctoribus acce piſſent, iiſdem ſenſibus, & ſynceriſſima quidem fide ſequerentur. Spiritum enim ſanctum tertiam in diuina trinitate perſonam, à patre deo ſolum produci perſua ſum habent, cum rectiſſima ueritate à patre ſimul Chriſtóque filio proficiſci credendum ſit. Verum ea controuerſia apud conuentum Florentinum, præſidente Eugenio quarto pontifice, magna partium contentione agitata, eum exitum habuit, ut pertinacia Græcorum in ſermone potius quàm in ſenſu caſtiganda uideretur, cum Græci antiſtites euidentiſſimis conuicti rationibus, ſpiritum ſanctum à patre per filium produci faterentur. Sacramentum quoque non ex azymo, uti iure debemus, ſed ex fermentato pane conficiunt, ídque ſub utraque ſpecie, ſicuti ſoli apud nos ſacerdotes, panis ſcilicet diuiníque ſanguinis, ab eorum preſbyteris uniuerſo populo communicatur: quo maxime errore imbuti Bohemi, paulo ante patrum noſtrorum memoriam à latinorum eccleſia deſciuerunt. Cæterum quod ualde alienum à Chriſtiana religione eſſe uidemus, nullis ſacerdotũ ſuffragiis, nulláque propinquorum aut amicorum pietate iuuari mortuorum manes arbitrantur, fabuloſúmque eſſe purgatorii locum putant, è quo tandem piorum animæ, cum diuturna ignis pœna, tum multis parentationibus, indulgentiáque ſummorum pontificum expiatæ, immortalium felicitatem beata in cœli ſede conſequantur. Cæteris in rebus eaſdem ferè ceremonias tenent, quæ à Græcis uſurpatæ ſunt, Romanámque eccleſiam cæterarum omnium principatum obtinere, ſuperbè & pertinaciter negant, ſed ante alia, Iudæorum genus, uel memoria quidem horrent, nec eos intra fines admittunt ueluti peſſimos atque malefi cos homines, qui etiam nouiſſime Turcas ænea tormenta conflare docuerint. Chriſti uitæ miraculorúmque omnium hiſtoria ab euangeliſtis quatuor conſcripta, itémque Pauli epiſtolæ, dum ſacra fiunt, è ſuggeſtu clariore uoce recitantur, probatæq; uitæ ſacerdotes homelias eccleſiæ doctorum publicè legunt, etiam iis horis quibus ſacra minime conficiuntur, non enim oratores cucullatos qui aduocato populo concionari, & ambitioſe nimis atque ſubtiliter de diuinis diſſerere ſoliti ſunt, admittere fas putant, quoniam rudes imperitorum animos ſimplici potius doctrina: quàm altiſſimis arcanorum interpretationibus ad ſanctiorem morum frugem euadere, uiri ſolidæ religionis arbitrantur. Hos quos modo diximus, ſacros libros, itémque noui ac ueteris inſtrumenti enarratores, præterea Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum atque Gregorium, in linguam Illyricam traductos habent, religioſéque cuſtodiunt. Antiſtites, principéſque minorũ ſacerdotum ſingulis urbibus, pagíſque præfecti ſacra curant, controuerſias dirimunt, & moribus deprauatos ſumma quadam uindicandi poteſtate perſequuntur. Regem ſacrorum quem ipſi metropolitam uocant, à Conſtantinopolitano patriarcha petunt. Archimandritæ autem & epiſcopi, coniectis in urnam meliorum nominibus, ſorte ducuntur. Eorum uero hominum qui humanis cupiditatibus ultro renuntiarunt, diuinarúmque rerum contemplationi & ſacrorum miniſterio ſeſe dedicarunt, duplex eſt genus, utrunque cœnobia incolit: ſed alterum eſt uagum & paulo ſolutioris uitæ, ſicuti apud nos diuorum Franciſci atque Dominici ſectam profitẽtes: alterum conſtat ex ſanctioribus monachis,

Dogmata Moſchouitarum in religione.

Purgatorii nõ admittũt.

Euangeliæ Pauli epiſtolæ

Homeliæ doctorum.

Cõcionatores non admittunt.

Libri ſacri tranſlati

Metropolita Archimandritæ.

Epiſcopi

Sanctioris uitæ profeſſores

quorum ordinem diuus Basilius instituit, iis ne limine quidem uel in suprema uitæ necessitate, pedem efferre fas est. Procul enim ab oculis prophanorum singulari duritie uitam in occultioribus aditis degunt, summámque subactæ carnis & confirmati in religione animi opinionem præbent. Vniuersus populus quater in anno & pluribus semper diebus ieiunare consueuit, abstinétque ab esu carnium, ouorum, & lactis. In uere primum, more latino post diem cinerum: mox adulta æstate in honorem diuorum Petri & Pauli: & initio autumni demũ, cum assumptæ in cœlum Mariæ uirginis memoriã celebramus: postremo sub ipsam hyemem, cum aduentus domini pronunciatur. Per hebdomadam uero, diem Mercurii sine carnibus, diem autem Veneris sine ouis lactéque traducunt, sed Saturni dies mensa omnibus obsoniis oppipare referta hilariter excolitur. Cæterum secus ac nos solemus, nullas festorum dierum uigilias obseruant. Religiosissimè templa uenerantur, adeo ut ea neque uiros neque fœminas uenereis pollutos cõplexibus intrare fas sit, nisi prius priuatis balneis abluantur. Sæpéque accidit, ut complures utriusque sexus sacra audientes extra limen consistant, & propterea à petulcis iuuenibus recentis incontinentiæ notati, facetis aliquando nutibus salutentur. In ipso natali die Ioannis baptistæ, & in paschate, trium magorũ, presbyteri sacratos panes paruos populo largiuntur, quorũ esu febribus conflictatos alleuari existimant. Alia quoque sacra certo anni tempore apud flumina gelu cõcreta celebrantur. In ripa tabernaculum constituunt, & aduocata nobilitate, hymnos numeroso concentu pronuntiant, sacráque lymphæ multa aspergine profluentẽ purificant, & solenni ceremonia stratum & consecratum circũcisa & reuulsa glacie protinus aperiunt. His rebus rite confectis, siqui adsunt languentes uel morbosi, in flumen desiliunt, & sacris aquis abluuntur, cum ob id elui morborũ sordes persuasum habeant. Defuncti uti apud nos, mediocri funeris pompa comitantibus presbyteris efferuntur, capite mappa uelato. Cæterum non in templis, uti apud nos impia propè, uel abominabili certe corruptela usurpatum est, sed in septis ac exterioribus templorum uestibulis sepulturæ traduntur: iis quoque more nostro quadragenis diebus parentant: quod certe mirum uidetur, cum in purgatorio loco expiari animas & criminum pœnam ullis amicorum suppliciis, ullóque pietatis officio mitigari penitus negent. In cæteris eadem quæ à nobis de religione sentiuntur, constantissime credunt. Moschouitæ Illyrica lingua, Illyricísque literis utuntur, sicuti & Sclaui, Dalmatæ, Bohemi, Poloni, & Lithuani. Ea lingua omnium longè latissima esse perhibetur, nam Constantinopoli Ottomanorum in aula familiaris est, & nuper in AEgypto apud Memphiticum Sultanum & equites Mamaluchos haud ingratis auribus audiebatur. In hanc linguã ingens multitudo sacrorum librorum, industria maximè diui Hieronymi & Cyrilli translata est. Præter quoque patrios annales, Alexandri etiã Magni, Romanorúmque Cæsarum, itémque M. Antonii & Cleopatræ memoriã iisdem literis cõmendatam tenent. Philosophiam uero & sideralem scientiam, cæteráque disciplinas, & rationalem medicinam nunquã attigere, iúque pro medicis se gerunt, qui alicuius paulo ignotioris herbæ uires, se pluries obseruasse profitentur. Anni apud eos non à natali Christi, sed ab ipso mundi initio numerantur, qui non à mense Ianuario, sed à Septembri incipiunt. Leges toto regno habent simplice

Ieiunia gẽtis quatuor.

Mercuriidies sine carnibus Veneris sine ouis & lacte Saturni dies genialis.

Sacra apud flumina.

Funera.

Sepulturæ

Illyrica lingua omnium latissima.

Historias calent.

Leges simplices.

plices, ſumma principum & iuſtiſſimorum hominum æquitate conditas, & propterea populis ualde ſalutares, quoniam eas ullis cauſidicorum cauillationibus interpretari atque peruertere non licet. De furibus, ſicariis, & latronibus ſupplicium ſumunt: cum de maleficiis quæſtionem habent, reos multa gelida aqua ſuperne demiſſa profundunt, quod intolerandum tormenti genus eſſe perhibent. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut confeſſio criminis exprimatur, lineis cuneolis digitorum ungues conuelluntur. Iuuentus omnis uariis ludis, ſed militiæ proximis ſeſe exercet: in ſtadio curſu contendit, in palæſtra colluctatur, pernicitati equorum ſtudet, omnibuſq; præmia, & præſertim ſagittariorũ peritiſſimis præponuntur. In uniuerſum Moſchouitæ ſtatura ſunt mediocri; ſed quadrata & ualde toroſa, cæſii omnibus oculi, prolixæ barbæ, crura breuia, & uẽtres extenti: equitant contractis admodum cruribus, & peritiſſime uel auerſi & fugientes ſagittas emittunt: domi opipare potius quàm laute uiuunt, namque omnium fermè cibariorum quæ uel à luxurioſiſſimis deſiderari poſſunt, menſe eorum & paruo quidem pretio paſſim inſtruuntur. Gallinæ ſiquidẽ, & anates ſingulis ſæpe argenteolis tenuibus nummis ueneunt: maioris minoriſque pecoris incredibilis eſt copia, & occiſæ media hyeme iuuencæ, concretis gelu carnibus duorum ferè menſium ſpatio non putreſcunt. Venatione & aucupio uti apud nos, nobiliora obſonia parantur, nam uenaticis canibus & plagis omnis generis feras capiunt, & aſturibus atque falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo phaſianos, & anates, ſed cygnos & grues conſectantur. Aſtures ex genere infimo aquilarum uel miluorum, falcones uero accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus. Capitur quoque auis ſubnigra, puniceis ſuperciliis, magnitudine anſeris, quæ pulparum ſapore phaſianorum ſuperat dignitatem, Moſchouitica lingua Tetrao nuncupata, quæ Plinio Erythratao uocatur, Alpinis populis cognita, & maxime Rhetis, qui ſaltus ad Abduæ amnis fontes incolunt. Ingentes etiam ſapidiſſimóſque piſces, & ante alios ſturiones, quos Siluros antiquitus fuiſſe putamus, Volga præbet, & hi quidem hyeme multa incluſi glacie, recentes pluribus diebus aſſeruantur. Aliorum uero piſcium multitudinem ferme incredibilem, ex candidis, quos diximus, lacubus expiſcantur. Vino natiuo cum penitus careant, aduectitio uti ſolent, ſed in feſtis conuiuiis tantum, & ſacrificiis. Ante alia Creticum ſubdulce, maximo in honore habetur, ſed in uſum medicinæ tantum, uel principalis luxuriæ oſtẽtationem: cum miraculi loco ſit, eductum Creta per Gaditanas fauces, & tantis concluſi maris oceaníque fluctibus agitatum incorrupta ſuauitatis ac odoris dignitate, inter Scythicas niues ebibiſſe. Populus uero medonem bibit ex melle lupuliſque decoctum, quod picatis in cadis ueteraſcit, & ex antiquitate nobilitatẽ aſſequitur. In uſu quoque ſunt birra atque ceruiſia, ſicuti apud Germanos Polonóſque uidemus, quæ ex tritico zeáque, uel ordeo decoctis, omni conuiuio circumferuntur. Hanc quadam cognata cum uino poteſtate, largius compotantibus ebrietatem inducere affirmant. Médonem ac birram per æſtatem infrigidare infuſa poculis glacie, uoluptatis gratia ſolent: nam ingentia glaciei fruſta nobilium in cellis ſubterraneis ſingulari ſtudio reconduntur. Sunt & qui in deliciis habeant ſuccum ex ſubauſteris ceraſis expreſſum, qui perſpicui & purpuriſ-

Supplicia.

Exercitatio gentis.

Victus qualis

Mira de carnibus aſſeruatis.

Tetrao auis lingua Moſchouitica. Plinio Erythratao.

Vino carent

Medonẽ, birram & ceruiſiam bibunt.

Succus ex ceraſis.

ſantis uini colorem, & ſaporem iucundiſſimum refert. Vxores & fœminas non in eo honore ſunt apud eos uti apud cæteras gentes, nam propè ancillarum loco habentur. Viri inſignes earum ueſtigia mirum in modum obſeruant, & pudicitiæ diligentiſſime cauent: non enim adhibentur conuiuiis, neque ſacrorum cauſa remotiora templa petere, aut temere in publicum egredi permittuntur. Cæterum uel ab externis hominibus, & exiguo quidem pretio ad Venerem omne uulgus fœminarum facile pellicitur, adeo ut parum earum amoribus ſtudere uiri nobiles exiſtimentur. Baſilius ante uiginti annos Ioannem patrẽ amiſit. Is Sophiã Thomæ Palæologi, qui late in Peloponeſo imperabat, Conſtãtino politaníq; Imperatoris erat frater, uxorem duxit. Ea tum Romæ erat, Thoma patre Turcarum armis Græcia pulſo. Ex hac quinque liberi felici fœcunditate ſuſcepti, ipſe Baſilius, Georgius, Demetrius, Simeon & Andreas. Demetrio & Simone iampridem morbo abſumptis, Baſilius Salomoniam Georgii Soborouii, eximiæ fidei atque prudentiæ conſiliarii filiam, in matrimonium ſibi collo cauit, cuius fœminæ ſingulares uirtutes una ſterilitas obſcurat. Solent autẽ Moſchouitæ cum de uxore ducenda deliberant, omnium toto regno puellarum uirginum delectum habere, ac forma, uirtutéque animi præſtantiores ad ſe perduci iubere, quas demum per idoneos homines, fideléſque matronas inſpiciunt ita diligenter, ut ſecretiora quoque ab iis contrectari exploratíque ſas ſit. Ex iis uero magna atque ſolicita parentum expectatione, quæ ad principis animum reſponderit, regiis nuptiis digna pronuntiatur. Cæteræ uero, quæ de formæ pudicitiæque, & morum dignitate contenderant, ſæpe eadem die in gratiam principum, proceribus atque militibus nubunt: ſic ut mediocri loco natæ plerunque, dum principes regiæ ſtirpis clara ſtemmata contemnunt, ad ſummum regalis thori faſtigium, uti & Turcas Ottomanos ſolitos eſſe uidemus, pulchritudinis auſpiciis euehantur. Baſilius quadrageſimum ſeptimum ætatis annum non attingit, ſpecie corporis eximia, animi uirtute ſingulari, ſuorúmque ſtudio ac beneuolentia, & rebus geſtis, progenitoribus ſuis anteferendus. Nam cum per ſex annos cum Liuoniis, qui ſeptuaginta duas urbes fœderatas in eius belli cauſam trahebant, armis contendiſſet, paucis legibus datis potius quàm acceptis, uictor diſceſſit. Polonos quoq; initio ſtatim ipſius imperii, acie profligauit, Conſtantinúmq; Ruthenũ copiarum ducem captum & catenis uinctum Moſcham perduxit. Sed ipſe aliquanto poſt ad Boryſthenem ſupra Orſam urbem, ab eodem Conſtantino quem dimiſerat, magno prælio eſt ſuperatus: ita tamen ut Smolẽchum oppidum, quod antea Moſchouitæ occuparant, poſt tantam etiam uictoriam à Polonis partam, in ditione Baſilii relinqueretur. Sed aduerſus Tartaros, & maxime Europeos Præcopitas, ſæpius ſecundo prælio à Moſchouitis eſt dimicatum, ulciſcendis fortiter iniuriis, quas illi repẽtinis incurſionibus intuliſſent. Supra enim centum & quinquaginta milia equitum Baſilius ad bellum ducere conſueuit, diſtinctis per uexilla turmis, quæ ſuos duces ſequuntur. Regiæ alæ uexillo inſcripta eſt Ioſue Hebræi imago illius, qui, ut ſacræ referunt hiſtoriæ, à deo maximo longiſſimum diem, retardato ſolis curſu piis precibus impetrauit. Pedeſtres copiæ nullo propè uſui ſunt in illis uaſtis ſolitudinibus, tum ex ipſa ueſte quæ fluxa talaríſque eſt, tum ex hoſtium conſue-

Pudicitiam fœminarum obſeruant

Sophia vxor Ioannis

Salomonia, Vxor Baſilii,

Delectus virginum

Baſilii ætas

Baſilii laus

Incredibilis equitatus

Inſigne regii vexilli

conſuetudine, qui curſu potius & equitandi celeritate, quàm ui ſtatariæ pugnæ, uel ipſo congreſſu militiam exercent. Equi eorum ſtatura infra mediam exiſtunt, ſed robuſti & uelociſſimi habentur. Equites præpilatis haſtis, clauíſq; ferreis & ſagittis rem gerunt. Paucis falcati ſunt gladii: corpora uero clypeis rotundis, ut Aſiatici Turcæ, uel inflexis & angularibus parmis, more Græcorum, itémque lorica & galea pyramidali proteguntur. Baſilius etiam Sclopettariorum equitum manum inſtituit, multáque ænea tormenta Italorum fabrorum artificio conflata, ſuíſque impoſita curribus in arce Moſchæ uiſuntur. Ipſe inſigni apparatu & ſingulari comitate, qua tamẽ regia maieſtas nulla ex parte corrumpitur, publice cum proceribus atque legatis epulari ſolet, magnúmque inaurati argenti pondus duobus abacis expoſitũ eodem triclinio conſpicitur. Nullam prætoriani militis cohortem, præter ipſam familiam, corporis cuſtodiæ cauſa circum ſe habere uel alibi alere conſueuit: ab urbana enim fideli multitudine ſtationes habentur, nam unaquæque urbis regio foribus, cancellíſque ſepitur, nec temere per noctem, aut ſine lumine in urbe uagari licet. Aula omnis conſtat ex regulis & ex ipſo militum delectu, qui per ſtatos menſium circuitus, frequentandæ nobilitandæque regiæ cauſa per uices ad implenda comitatus officia è ſingulis regionibus accerſuntur. Porrò exercitus omnis cum bellum ingruit, uel hoſtibus indicitur, ex euocatis ueteranis, nouíſque prouinciarũ delectibus cogitur: nam cunctis in urbibus præfecti militiæ iuuentutem inſpiciũt idoneóſque in ordines militum tranſcribunt, quibus ex ærario prouinciarum, certa pacis tempore, ſed ea quidem exigua ſtipendia perſoluuntur. Verum qui militant, Immunitate uectigalium gaudent, & cæteris paganis præſtant, regiáq; gratia omnibus in rebus potentes exiſtunt: pateſcit nanque ueræ uirtuti nobilis locus, cum bellum geritur, ſiquidem egregio & in omni rerum adminiſtratione ſalutari inſtituto, ad ſuum quiſque ſpectatum facinus, uel perpetui præmii uel ignominiæ ſempiternæ fortunam aſſequitur.

Arma gentis

Apparatus regiæ menſæ

Exercitus regius.

Immunitas militaris.

Optimum inſtitutum.

BENEDICTI LAMPRIDII.

Hos dono Iouius mittit tibi Rufe labores
Anfractus longos, & ſpatia ampla maris.
Hæc quoniam nemo melius te iudicet, unum
Vllæ nec terræ, nec maria ulla latent.
Magna quidem Iouius donat tibi Rufe, ſed ipſe
Longe maiori munere dignus eras.

PETRVS MARTYR DE INSVLIS NVPER REPERTIS, ET DE MORIBVS INCOLARVM EARVNDEM.

EX MEARVM decadum libellis in uulgus emiſſis colligere licet, fugitiuos quoſdam ad uicina Darienis appulſos noſtrorum libellos admirantes dixiſſe, terras ſe aliquando incoluiſſe, quorum habitatores inſtrumẽtis uterentur eiuſcemodi, ac politice legibus parentes uiuerent, atriáque ac templa lapidibus conſtructa magnifice, plateas etiam, ſtratáſque uias ordine compoſito, ubi negotientur, haberent. Eas nunc terras noſtri reperere: qui auctores fuerint, quomodo res proceſſerit, attente audiat quiſquis peregrinorum regionum conditiones & populi mores ſcire deſiderat. De inſula Cuba, quam Fernandinam placuit appellari, Hiſpaniolæ occidentali proxima, Septentrionalis tamen adeo, ut Cancri tropicus mediam ſecet Cubam, Hiſpaniola uero à tropico diſtet ad æquatorem gradus aliquot, pauca tetigimus hactenus. In hac inſula ſex iam ſunt oppida erecta, primarium à diuo Iacobo Hiſpaniarum patrono nomen ſumit. Natiuum eſt ibi aurum, & montanum, & fluuiale: auro ſuffodiendo inuigilatur. Quo anno libelli mei portas clauſerunt, tres Hiſpani ex antiquioribus Cubæ ciuibus, Franciſcus Fernandes Cordubenſis, Lupus Ocho, Caicedus & Chriſtophorus Morantes, nouas quærere terras inſtituunt Eſt inquietus & ſemper magna moliens Hiſpanorum animus: tria inſtruunt eius generis nauigia, quæ appellat Hiſpanus Carauellas, propriis impenſis, habita à gubernatore Dieco Velaſquem nauigandi poteſtate ex angulo Cubæ occidentali, qui ſancti Antonii nomen adeptus eſt, altum capiunt cum centum & decem uiris. Eſt hic angulus ad reficiendas naues, ac aquationi, ac ſignationi aptiſſimus: cœlo tantum & aqua contenti ſex adnauigant inter Zephyrum & Auſtrum dies ac dimidium, quo tempore ſex tantum & ſexaginta ſe miliaria percurriſſe arbitrantur. Stabant autem in ancoris ubicunque ſol cadens illos deprehendebat, ne per ignotum pelagus errãtes, ſcopulis illiderentur, aut hareno ſis uadis impliciti mergerentur. In inſulam incidunt ingentem, nomine Iucatanam, cuius initium incolæ Eccampi uocant. Oppidum in littore ſitum adeunt magnum adeo, ut Cayrum illud noſtri dixerint: hoſpitaliter ab incolis noſtri ſuſcipiuntur: ingreſſi ſumma ſunt repleti admiratione, turritas domos, templa magnifica, uias ordine ſtratas ac plateas, ac nundinaria ibi agi commercia reperiunt: lapideæ ſunt domus, aut ex lateribus & calce, arte & induſtria confectæ, ad prima domorum impluuia, & primas habitationes per duodecim aut decem gradus aſcenditur, non tegulis tantum, ſed culmis aut herbarum fruticibus coopertæ ſunt. Mutuis ſe muneribus afficiunt, bullas aureas & ex auro fabrefacta monilia perpulchre formata barbari noſtris, noſtri autem illis ſericeas ac

Darienes fluuius.

In Cuba oppida excitata

Iucatana inſula.

ceas ac laneas ueſtes, uitreos etiam calculos, & aurichalcea tintinnabula munera illis grata, quia peregrina, ſunt impartiti. Specula floccifaciebant noſtra, quia illi lucidiora ex quibuſdam lapillis aſſequuntur. Veſtita eſt hæc gens non lana, quia pecudes non habent, ſed gonſapio mille modis & uariis fucato coloribus. Fœminæ à cingulo ad talum induuntur, uelaminibúſque diuerſis caput & pectora tegunt, & pudice cauent, ne pes aut crus illis uiſatur. Templa frequentant, ad quæ primarii uias ex propriis domibus ſternunt lapidibus idolorũ cultu indulgẽt, ſunt recutiti, legibus uiuũt & ſumma fide cõmerciãtur, permutãdo ſine pecuniis: Cruces uiderũt, Vnde id habuerint interrogati per interpretes dicunt aliqui, tranſiiſſe aliquando uirum quendam formoſiſſimum per eos tractus, qui eis id inſigne in ſui memoriam reliquerit. Alii, obiiſſe lucidiorem ſole hominem in eo opificio, certi nil habetur. Aliquot ibi dies commorati, iam uidebantur incolis eſſe moleſti: nullius enim hoſpitis eſt grata mora longa, commeatum capiunt, recta tendunt ad occidentem per prouinciam Comi & Maiã dictas ab accolis: præterlapſi ſunt, aquam tantum & ſigna ex itinere capientes, barbari littorales noſtras admirabantur naues mari innatantes, ad quas uiſendas & fœminæ permixtæ uiris cum infantibus paſſim prodibant. Nam ex mari nõ ſine ſtupore illorum ædificia, ſed præcipue templa littoribus proxima, in modũ arcium erecta proſpectabant. Iacere tandem ancoras placuit ad miliaria centum decem, in prouincia, cui nomen Campechium, cuius oppidum eſt domo- Campechia
rum trium milium, amice ſeinuicem complectuntur, nauticam noſtrorum artem, nauigiorum magnitudinem, uela, ampluſtra, réſque cæteras barbari attoniti admirabantur. Vbi excuſſorum tormentorum tonitrua, fumoſum ac ſulphureum odoré́mque ignitum ſenſerunt, à deo mitti fulmina arbitrabantur. In atrio regulus noſtros benigne magnificéque hoſptatus eſt. Poſt ſumptas more illorũ epulas, in quibus pauones habent & altilia, uolucres etiã montanas & nemorales, ac aquatiles, perdices, coturnices, turtures, anates & anſeres, cuniculos: ultra hæc lupos, leones, tygres, uulpes, & quadrupedes agreſtes, ut apros, ceruos & lepores. Ducti ſunt noſtri cum regio comitatu ad latum compitum in oppidi latere ſitum, oſtendunt noſtris quadratum quatuor graduum erectum marmoreum, partim ex tenaci bitumine, partim ex lapillis pulpitũ, cui hominis inhærebat ſimulacrum ſuperſcalptum, adhærentibus illi duobus quadrupedibus ignotis, qui marmorei hominis uterum, uti canes rabidi uidebantur uelle dilacerare. Serpens bitumine ac lapillis compacta, pedum longa ſeptẽ & XL, graſſa uti bos magnus marmoreum leonem uorans, recenti cruore irrorata ſimulacro aſtabat: proximi ſolo affixi erant tres tigni, quos tres alii lapidibus ſuffulti tranſuerſabãt. In eo loco reos puniunt, in cuius rei argumentũ, ſtratas uiderunt innumeras cruore illitas & confractas ſagittas, & mortuorum oſſa in uicinã cortẽ proiecta. Domus & hic ſunt ex calce & lapidibus ædificatæ. Regulo Lazari nomen indiderunt, quia Lazari die, terrã ceperunt. Abeunt ad mi-
lia inde, ad occidentẽ ſemper, quindecim. Prouinciam captant nomine Aqua- Aquanil.
nil, cuius oppidũ Moſcobo dicitur. Regulus Chiapotón, ultima acuta. Hoſtiliter inſpectat noſtros hic regulus, inſidias ſtratagemate noſtris ſtruit, petẽtibus aquã, tras collem proximum fontes eſſe innuunt, quà iter erat per anguſtas ſemitas,

Ex mutatis in fronte coloribus, & arcuum & telorum geſtamine, fraudem ſenſere, tendere ulterius noſtri recuſant. Palantes & imparatos adoriuntur noſtros barbari, mille amplius ſternunt fugientes noſtros, cœnoſo in littore (erat enim ibi mare cœnoſum) implicantur, duos & uiginti ſagittis tranſuerberatos perimunt, reliquos maiori ex parte uulnerant. Tribus & triginta inquiunt claſſis ipſum prætorẽ Franciſcum Fernanden uulneribus percuſſum. Ferè nullus euaſit incolumis, Si ad monſtratos colles proceſſiſſent, perempti fuiſſent ad unum. Mœſti ergo redeunt, qui ſuperfuere ad Fernandinam inſulam unde uenerant, ac cum fletu & gemitibus ob relictos & præſentes uulneratos à ſociis recipiũtur. His intellectis Cubæ Fernandinæ gubernator Diecus, Velaſquem quatuor Carauellarum claſſem inſtruit cum hominibus circiter trecentis. Huic claſſiculæ præfecit nepotem ſuum Ioannem Griſaluam, additis ſub prætoribus Alfonſo Auila, Franciſco Montegio, & commendatario Petro Aluarado, Nauclero autem eodem Antonio Alamino prioris claſſiculæ rectore. Idem iter capiunt, ſed auſtralius aliquanto ad milia forte ſeptuaginta, turrim ex alto uident, terrã minime. Ea turri duce, inſulam apprehendunt nomine Cozumellã, à qua ſuaues ſe olfeciſſe odores ſpatio trium miliariorum uento inde perflante, inquiũt. Ambitu reperiunt eſſe miliariorum quinque ac quadraginta: plana eſt, gleba fortunatiſſima: aurum habet, ſed peregrinum aliunde allatum: melle abundat & fruticibus ac hortenſibus, uolucribus etiam & quadrupedibus. Eſt horum incolarum, ut breuibus abſoluam, ea œconomia & politica, quæ de Iucatana: domus, templa, uiæ, commercia, uirorum ac fœminarum geſtamina ex goſipino, non laneo uel ſerico: domus lapideæ, culmo contectæ, ubi ſit lapidum penuria, ſed ubi ſit lapicidinarum copia, laminis lapideis conteguntur, marmoreos poſtes in pleriſque, ueluti apud nos pleræque domus habent. Turres ibi uetuſtas dirutarum ueſtigia redolentes repererunt, unam præ cæteris graduũ octodecim, ut ad illuſtria templa conſcenditur. Noſtras ſunt admirati naues, & nauticam artem, noluerunt hoſpites primo impetu, benigne eos tandem admiſerunt: turrim conſcendunt duce primario, quem ſacerdotem credunt: uexillum in cacumine ſiſtunt, regi Caſtellæ imperium adiudicant, Sanctæ crucis nomen inſulæ aſſignant, quia ad nonas Maii Sanctæ crucis feſto ſunt inſulam ingreſſi.

Cozumella inſula.

Cozumellam uero, inquiunt, appellari à regulo Cozumellao, cuius maiores ipſe iactat fuiſſe huius inſulæ habitatores. Cameras in turri reperere, ſtatuis tum marmoreis, tum fictilibus urſorum ſimulacris inſtructas, quos uniſono cantu elato inuocant, ſuauibus adolent odoribus, uti penates eos colunt: res ibi diuina celebrata eſt, ſunt recutiti. Regulus hic eleganter ex goſipino uelamine indutus, pedis unius digitos abſciſſos habebat: natanti, piſcis uorax qui Tuberon dicitur, uno morſu digitos raptauerat, laute copioſeque noſtros aluit. Poſt triduum abeunt ad occidentem ſemper, uident procul montes, Iucatana erat inſula, quæ à Coxumella quinque tantum milibus paſſuum diſtat, Iucatanæ latus meridionale capiunt, putato continenti proximum circumeunt, illam nequeunt uniuerſam, ob frequentes ſcopulos, & ob harenoſa uada. Ad iam notum latus boreale Alaminus nauclerus naues reducit. Ad idem oppidum Campechium & Lazarum regulum, ad quem priores ſuperiori anno proficiſcuntur, placide ſuſcepti

ſcepti ad oppidum inuitantur: inuitaſſe pœnituit: ad lapidis iactum ab oppido noſtros ſiſtere iubent: accolæ abire imperant, aquandi petunt copiam prius quàm diſcedant noſtri, puteum à tergo relictum monſtrant, licere inde aquam haurire, aliunde minime inquiunt: pernoctatum eſt in uicino putei campo: diffidunt barbari, armatorum tria circiter milia caſtra locant non longe à noſtris: pars utraque noctem duxit inſomnem: illi noſtrorum eruptionem in pagum, noſtri barbarorum impetum repentinum ueriti, tubarum clangoribus, & tympanorũ boatu ſomnolentos excitabant: ubi illuxit, accedunt barbari appellant interpretes Cubenſes noſtros, quorum idioma, ſi non idem, conſanguineum tamen: face thurea inter utrunque agmen accenſa, minantur internecionem, ni prius abire properauerint quàm fax extinguatur: nolle ſe hoſpites proteſtantur: fax conſumitur, deuenitur ad manus, perimunt è noſtris unum, quem ſagitta male ſcutatum reperit, multi feriuntur: ad tormenta quæ apud puteum erant locata, ſe reducunt noſtri, ut inde globos iaculentur in barbaros: retrocedunt ad oppidum barbari, milites feruenti animo cupiebant illos perſequi, uetuit Griſalua prætor. Inde procedunt ad Iucatanæ calcem ultimum, ducentorum reperiunt eſſe miliarium, amplius productam ab oriente in occidentem: portum petunt egregium, cui nomen dedere Portus deſideratus. Ad terras deinde tranſſretant alias, & terram prehendunt Iucatanæ uicinã ab occidente: dubitant ſit inſula nec ne, continenti eſſe annexam arbitrantur. Eſt ibi ſinus quem ſuſpicantur ambitum utraque terra, nil certi, Caluacam, aliàs Oloan ab accolis hæc tellus appellatur. Flumen ingens ibi repertum, dat ſuo furore in pelagus potabiles aquas, duorum milium ſpatio à prætore Griſalua appellarunt flumen. Admirati noſtras moles mari natantes barbari accolæ utranque fluminis ripam ad ſex milia armatorum, ſcutis aureis, arcubus & ſagittis, enſibus etiam latis, & haſtis aduſtis armati obſident, prohibituri deſcenſum & littus tutaturi. Stat ea nocte pars utraque in alis, prima luce ecce Canoas circiter centum armatis plenas: diximus aliàs Canoas eſſe lembos uniligneos: & hic ſe Cubenſes interpretes, & hi ſat commode conueniebant in lingua: pax oblata per interpretes admittitur, accedit una Canoa, reliquæ ſiſtunt. Canoæ rector quid noſtri quæritẽt per alienas terras percontatur: aurum cupere reſpondetur, permutatione tamen, non gratuito aut uiolenter. Redit Canoa, quid actum ſit regulo referunt nautæ: accerſitus regulus uenit libens: narratu dignum, cubicularium ad ſe uocat regulus, cubicularia iubet afferre ornamenta, ut prætorem noſtrum Griſaluã ornet imperat, à calceo incipit aureo illum induere, ocreas, thoracem, & quicquid armorum ex ferro aut calybe ſolet cataphractus noſter aliquis proditurus ad pugnã ſibi ſumere, uniuerſum id ex auro miris modis formato regulus Griſaluæ impartitur. Compenſat Griſalua ſericeis, laneis ac lineis ueſtibus, rebuſque aliis noſtratibus. In huius Iucatanæ initio, quando in Cozumellam traiecerunt, in Canoam piſcatoriam inciderunt: nouem inerant hamis aureis piſcantes incolæ inermes, capiunt omnes nil timentes. Ex illis unum agnouit hic regulus, ſe tantundem auri miſſurum in craſtinũ pollicetur ad Griſaluam, quanti ponderis uir ille reperiretur: negauit redemptionẽ ſociis inuitis prætor, illum retinuit ac diſceſſit, quid ultra faciat recogniturus, ad milia centum circiter, ad zephyrum ſemper, ſinum ingentem reperiunt, in quo

tres paruæ inſulæ ſitæ erant, adeunt grandiorem: proh crudele facinus, pater ſan
cte proh truculentas hominum mentes, ſtomacho claudat portas quiſque pius
ne perturbetur, pueros puellaſque ibi ſuis diis immolant paſſim, ſunt recutiti, ſi-
mulacra quæ colunt, ſunt marmorea quædam, alia fictilia, marmoreus inter ima
gines ſtat leo pertuſa ceruice, in quem miſerorum ſanguinem proiiciunt, ut inde
fluat in lacunam marmoream. Quibus ceremoniis miſerorum ſanguinem litēt
referamus, non iugulis, ſed pectoribus apertis ex infauſta uictima cor eruunt, ex
cuius calido cruore idolorum labia illinunt, reliquum fluere patiuntur in lacunā
inde in apertum, cor & exta comburunt, gratum fumum diis fore arbitrantur.
Ex idolis unum eſt uirile, quod inflexo capite lacunā ſanguinariam ſuperinſpe-
ctat, tanquam acceptans ſacrificium hoſtiarum. Torulos brachiorum & fe-
morum, ac ſurarum pulpas edunt, præcipue ſi hoſtem bello uictum ſacrificaue
rint. Riuum concreti ſanguinis, ueluti ex carnificina exeuntem repererunt. Ex
inſulis uicinis ad id facinoris miſeros tranſportant, capita cadaueráque truncata
ibi uiderunt innumera, integra etiam pleraque uelaminibus contecta. Vniuerſi
tractus illi auro gemmiſque abundant. Pererrans inſulam unus è noſtris in duos
ſemiſuffuſos urceos alabaſtrinos perpulchre laboratos lapillis incidit, diuerſorum
colorum plenos. Aiunt lapillum ſe reperiſſe, qui miſſus eſt ad gubernatorem, ua
loris duorum milium Caſtellanorum auri. Sacrificii hanc inſulam appellarunt.
Sacrificii inſula.
Extant & in huius Coluacanæ lateribus aliæ ſitæ inſulæ, in quibus ſolæ mulieres
habitant ſine uirorum commercio, Putant aliqui Amazonico uiuere more, qui
prudentius rem ponderant, cœnobitas eſſe uirgines, ſeceſſu gaudentes, uti apud
nos, & multis in locis apud ueteres Veſtales, aut Bonæ deæ ſacræ. Certis anni tē-
poribus traiiciunt ad eas uiri, non coitus cauſa, ſed moti pietate, campos & hor-
tos illis compoſituri, quo cultu queant uitam ducere. Fama tamē uiget, eſſe alias
inſulas fœminarum ſedes, ſed corruptarum, quæ mammillam à teneris ſcindunt
quo agilius queant ſagittariam artem exercere: ad eáſque traiicere coitus cauſa ui
ros, nec retinere mares. Fabulam puto. Ad littus ergo Coluacanæ terræ ſe appli-
cant noſtri, placide negotiantur, aureum regulus cacabum, armillas, torques, bul
las, multáq; præterea diuerſorum generū monilia noſtris impartitus eſt: noſtri cō
tra noſtratibus illum alacrem reddunt. Figere hic pedem, & coloniam deducere
ſocii cupiebant: prohibuit Griſalua prætor, deſperatis animis uixerūt eo tempore
cōmilitones in prætorē. Turritis conſtat ædificiis hæc prouincia, oppidis ampliſſi
mis quindecim, & alicubi uiginti miliū domorum ſe oppida uidiſſe atteſtantur.
Sunt nō ubiq; connexæ domus, hortis & cortibus interſecantibus, multæ diſtant
à ſeipſis, plateas habent mœnibus circunſeptas, in quibus fora nundináſq; exer-
cent, uias ordine ſtratas, furnos, fornacéſque, calcem ac lateres coctos habent, fi-
gulos, lignarióſque fabros, & artifices, mœchanicarúmque artium omnium opifi
ces aſſequuntur egregios. Tanaſcus hic regulus dicitur, regio Palmaria, eius oppi
dum regium nomine Pontachianum aiunt, eſſe domorū quindecim milium.
Quando nouos hoſpites ſuſcipiunt, qui pacem in illis terris admittunt, in amici-
tiæ fœdus ſibiipſis nouacula uel gladio lapideo ſanguinis parūper ex lingua uel
manu, aut lacerto, uel alia quauis corporis parte, hoſpite inſpectante eruunt. Sa-
cerdotes uiuunt cœlibes & incorrupti. Quid ſit coire nemo intelligit, donec nu-
Amicitiæ fœdus.
bat.

bat. Nephas & morte piandum eſt aliter accidere. In fœminis mira caſtitas. Licet unicuique potenti, poſtquam unam duxerit uxorẽ, habere pellices quotquot uoluerit: ſed nupta adulterio comprehenſa uenditur à marito, primario tamen principi, à quo licet mulieris propinquis illam redimere. Nemini non coniugato fas eſt iungi in menſa, uel eadem lance ueſci, aut poculo bibere, parémque coniugato ſe præbere. Auguſto Septembríque menſe quinque ac triginta dies abſtinent, non à carnibus modo, quas aſſequuntur optimas, ſed neque piſcibus ueſcuntur, aut re aliqua, quæ ſanguinem nutriat: hortenſibus ac leguminibus illos dies peragunt. Menſes uiginti dierum numero claudunt: annum uero menſibus uiginti: aliquot ibi dies lautos egere. Abeunt, littus idem ſequuti, regulum conueniunt alium, cui nomen dedere Ouandus: regulus ubi noſtros aurum cupere intellexit, laminas conflatas attulit aureas, ſe copiam eius metalli deſiderare prætor ſignificauit per interpretes. Poſtero die aureum hominis ſimulacrum, pigmeum flabellúmque aureum, & artificio uario laruam iubet afferri, calculorúmque ſerta, pectoralium, & bullarum copiam, & diuerſorum generum ornamenta & uariorum colorum lapillos noſtris eſt impertitus, dapibus quoque lautiſſimis perſapide conditis ſaturauit. In littore inuitatos properanti curſu, frondentibus ramis ex reguli mandato erectis, ilico ſcænis contegebant, inertes in ramis ferendis: familiares regulus percutiebat ſceptro, quod manu geſtabat: ſerui demiſſo uultu quæcunq; uerbera patienter ſuſtinebant. Interrogatus, ubi nam auri tanta colligeretur copia, proximos digito monſtrauit montes, & flumina ab illis decurrentia. Sunt hi fluminibus ac lacubus adeo aſſueti, ut idem illis ſit natare, quod terra incedere. Merguntur flumine quando aurum placet colligere, manúſque arenis efferunt plenas, demum de manu in manum cribrantes arenã, aurum deligunt. Spatio duarum horarum dicunt auro implere cannulam digitalem. De ſuffumigiis & harum terrarum odoribus dulcia molliáque dici queunt, quæ prætermittimus, quia magis ad effœminandos animos faciunt, quàm ad bonos mores. Puerum annorũ duodecim oblatum à regulo recuſauit prætor, puellam admiſit pulchre ornatam, ſociis inuitis puerum abiecit. Ex lapillis ab hoc regulo habitis, unũ ſcribunt eſſe ualoris duorum milium caſtellanorum auri. Diſcedunt tandem ab hoc regulo auro & gemmis onuſti. Griſalua prætor unã è Carauellis ad patruũ gubernatorem deſtinat ad Fernandinã cum nuntiis & habitibus auro & gẽmis. Littus interea ſecant, reliqui occidentem uerſus, una uero propius fere littus abrabebat, qua Franciſcus Montegius ſubprætor uehebatur: duæ per altũ tendebant in proſpectu: admirati accolæ, rem nouam miraculo aſcribunt. Duodecim ad Montegium ueniunt Canoæ, per interpretes colloquúntur, benigne ſe inuicem ſalutant, ſupplices orant incolæ ut deſcendant, magna pollicentur ſi regulum patriæ adierint: precibus eorum negat Mõtegius ſe poſſe annuere, quia ſocii nimis à ſe diſtarent, contentos tamen dimiſit, datis quibuſdam noſtratibus muneribus illis gratis, quia ignota ſunt. Celebre oppidum aliud adeunt, ad littus ſeſe applicant unà tres Camarellæ, prohibentur ab accolis deſcendere, ſcutis, arcubus plenis pharetris, & ligneis latis enſibus atq; haſtis aduſtis armati, ad noſtros prodeunt, ſagittas iaculantur eminus illi, tormẽtorum globulos in barbaros noſtri. Machinarum ſtrepitum admirati, ac furore perterriti aufugiunt, pacem

optant. Iam commeatus noſtris deficiebãt, iam quaſſatæ longis itineribus nãues erant. Ad inſulam igitur Fernandinam factis & repertis antedictis, contẽtus Griſalua, ſocii haudquaquam reuertũtur. Nunc diuertendum eſt parumper, & alia nauigatio pertractanda. Hinc ad has regrediemur terras, quas noſtri reperierũt. Diecus idem Velaſquen gubernator eodem ferè tẽpore, quo claſſem eam quatuor Carauellarum parauerat, aliam deſtinauit unius Carauellæ tantum, & uno Bergentino comite, cum uiris quinque ac quadraginta. Violentas hi manus in accolas exercuerũt. Idolorum ſectatores ſunt & recutiti, propterea licere illos tra herere ad aurum ſuffodiendum putauerunt. Sunt littori continentis in modum proximæ paruæ inſulæ multæ, ubertate ſoli, & fortunatiſſima gleba beatæ, Guanapan, Ganguan, Quitilla: ex una iſtarum trecẽtum rapiũt utriuſq; ſexus accolas (huic inſulæ poſuere nomẽ Sanctæ Marinæ) in Carauellam hos inculcant, & ad Fernandinam tendunt, Bergantinum cum ſociis quinq; ac uiginti relinquũt, qui dent operam uenationi hominum ulteriori. Portus quẽ prehendit Carauella, Carenas dicitur: diſtat is ab angulo Cubæ primario diui Iacobi milia ducenta quinquaginta. Hæc inſula eſt longiſſima, porrecta ab oriente in occidentem, quam Cancri tropicus interſecat. Miſerorum uindictã quærẽte fortuna, è cuſtodibus in terram deſcendunt quidam, pauci remanẽt. Nacti occaſionẽ recuperandæ libertatis inſulares, raptis noſtrorum telis ruunt in cuſtodes: perimũt ſex, deſiliunt in mare reliqui: Carauella potiuntur inſulares, regere illam didicerant, redeunt in patriam: ſed primo in eandẽ inſulam uicinam deſcendunt, Carauellam exurunt, tela ſecum aſportant, lembis traiiciunt ad ſuos, relictos noſtros cum Bergantino adoriuntur, proſtrant, perimunt: qui euaſere, infelices ad Bergantinum profugiunt. Arbor eſt littori proxima, crucẽ in eius arboris cacumine locant, & ſuperiorem arboris corticem his uerbis inſcribunt, Vannuis Aldarieci. Eſt Dacię fluuius, in cuius ripa ſitum eſt oppidum putati continentis primarium. Re intellecta gubernator, in relictorum auxilium propere mittit naues duas bellatoribus onuſtas, ſero ſapiunt: res iam acta erat, crucẽ ſequuti littus adeunt: literas legunt arbori inſculptas, non auſi ſunt fortunam tentare, cum deſperatis egregie armatis præcipue recedunt: ex inſula proxima iſti tanquam lepores abducunt utriuſq; ſexus quingentos, eadẽ cauſa arbitrati iure merito poſſe id efficere, quia recutiti. Idem his euenit ad Fernandinam applicatis, unum è nauibus ferociter aggrediuntur, acriter dimicando, cuſtodes Hiſpanos perimunt quoſdam, cæteri ſeſe in mare proiiciunt, & ad ſociam, quæ proxima erat, Carauellam adnatant, unà omnes cum ſuperſtite Carauella raptatam adoriuntur. Dubia fuit quatuor horarum ſpatio uictoria, pro libertate recuperanda tam uiri quàm fœminæ rabide pugnabant, ne adeptam amitterẽt prædam, Hiſpani acrius dimicabant: uicerunt Hiſpani tandem, quia pertractandis eſſent agiliores: in mare ſeſe proiiciunt uicti barbari, cum lintribus recolligũtur, tum ferro perempti in certamine, tum aquis ſuffocati circiter centum: defuere ex Hiſpanis pauci, ad diui Iacobi oppidum & autiſodinas trahuntur: Ad aliam dehinc tendunt è uicinis inſulis, quæ ſunt ibi frequentiores, quàm in noſtro Ionio ſymplegades, quarum congerię Archipelagus uulgus appellat: hoſtiliter ſuſcipiuntur, quotquot è nauibus deſcenderunt, perempti aut percuſſi ſunt. Putant hanc eſſe inſulam, Ioannes quidam Pontius, unius

claſſiculæ

classiculæ præfectus adiuit,& perturbatos reliquit:fugatur ab accolis, floridámq; appellauerat,quia resurrectionis die eam insulam repererint,uocat Hispanus pascha floridum resurrectionis die. Sex & uiginti, inquiunt, se uidisse insulas,sed à colono prius præterlapsas,tanquã Hispaniæ Cubæq; custodes,in quibus uenientes oceani procellæ illiduntur. Natiuum in plærisque Granatũ aurum reperiunt monilia & isti uaria gestant,& laruis utuntur,tum ligneis deauratis, tum aureis perpulchre ornatis. Opifices sunt ubique argutissimi. Ex laruis unam secum attulit Franciscus Chieregattus,ex ea colligere licebit,quali polleant ingenio. Nouacularum structurã mirũ est uidere, ex lapidibus flauis quibusdam diaphonis uti crystallinis eas formant,& cum eis radunt haud secus ac si ex egregio calybe factæ essent: sed,quod spectatu dignum est,quando obtusam iam habent ex exercitatione aciem,non cote,non lapide,neq; puluere illas acuunt,sed tantũ aqua imposita temperantur. Sunt & apud hos instrumentorum & elegantiũ rerum mille genera,quæ longum esset narrare. Redeamus ergo unde sumus digressi,ad Cozumellam,Iucatanam,ac Colluacanam siue Olloam,terras dites ac elysias recenter repertas,à quibus diuerteram reuertor: ubi quanti sint momenti tractus illi, cognitum est. Cubæ insulæ habitatores Hispani,gubernatore Annunciate, nouã classem instruunt Carauellarum decem,cum uiris quingentis,additis,uti leuis armaturæ,equis duobus bergantinis,quorum opera utuntur ad uadosa littora,frequentium scopulorum discrimina tentanda. Equos nauibus imponunt,quinque mares, fœmellas uero sedecim bello aptas. Fernandum Corchesium,qui tunc erat prætor urbanus,generalem eligunt classis gubernatorem & prætorem, subprætores uero Alfonsum Fernandem Pottucaretium,Franciscum Montegium, Alfonsum Auilam,Alueradum commendatarium Spatensem, Ioannem Velasquem,Diecum Ordassum: uentum sequuntur eundem,ab angulo Cubæ ultimo,ad occidentem. Quamprimum Franciscus Fernandes Cordubensis,mox Ioannes Grisalua,ad prospectum insulæ sacrificiorum,de qua mentionem fecimus, deueniunt,insperatus acer turbo captare terram uetuit,uersis illos uestigiis ad Cozumellam Iucatanæ orientalem fera tempestas transportauit. Portum habet unicum hæc insula,cui nomen Sancti Ioannis porta, latine indiderunt, sex oppidis tantum contenta est,& aqua puteali, aut cisternali, fluminibus caret & fontibus,quia plana,quinque tantum ac quadraginta mille passuum spatio ambitur. Aufugiunt incolæ ad syluas nemorosas,oppida deserũt præ timore: uacuas domos ingrediuntur nostri,patriis fruuntur cibis,domorum ornatus uariorum colorum, aulæa, uestesque, ac lodices, amaccas appellant, ex gossapio natiuo reperiunt. Habent etiam innumeros libros. De his cum cæteris ad nostrum Cæsarem nostrum aduectis late dicemus. Perlustrant uniuersam nostri milites,compositis tamen agminibus, ne quauis ingrueret: paucos repererunt accolas,una fœmina comite,per interpretem Cubensem,Iucatanos tres alios abductos à primis Hispanis, fœminam hortantur,ut absentes accersat regulos: Fœminæ familiares erant accolæ cum ea ducti, à fœmina uocati per nuntios ueniunt reguli, fidem amicitiæ præstant, domos patrias alacres repetunt, multa ex raptis suppellectilibus restituuntur,idololatras & recutitos esse reperiunt: pueros puellasq; Zemibus immolant. Sũt Zemes nocturnorũ nostrorũ lemurum

Nouaculæ ex lapidibus.

ſimulacra quæ colunt. Interrogati à me Alaminus Nauclerus, Franciſcus Montegius, & Portucarerius nuntii, qui regi munera attulerũt, unde immolandos habeant puerospuellaſq; . Ab inſulis collateralibus, inquiunt uenũ ducuntur permutatione auri aut aliarũ mercium. Nuſquam enim feralis monetæ dira ſolicitudo in tam uaſto terrarum ſpatio habitatores premit. Idem aiunt de reliquis, nuper inuentis inſulis, è quibus duas nominant inſulas, Biã & Seſtam, ubi nudi degunt, puerorum puellarumque inopia canibus litant. Canes alunt comedendos, uti cuniculos alit gens noſtra, non ſunt latrabiles, roſtro uulpino, quos ad eſum deſtinant, pullos caſtrãt, ad ſobolem procreandam fœminarum copiam, marium numerum exiguum ſeruant, uti de ouibus paſtores noſtri: pingueſcunt caſtrati uſq; ad quadrimeſtre mirũ in modũ. Ab humanis ſacrificiis noſtri illos deterrẽt, nefas eſſe oſtendunt, legẽ petunt barbari quam ſequantur, eſſe deũ unicũ qui cœlum creauit ac terras, bonorum omnium datorẽ, ſub triplici perſona unitum in ſubſtantia, facile perſuadent: Zemes perfringi patiuntur: Beatæ uirginis imaginẽ depictam à noſtris præbitam in ſacro ſui templi loco ſiſtunt, templum ac eius pauimenta uerrunt & abradunt, crucem in ipſius dei atque hominis laudem, ob ſalutem humani generis ſuperimpoſitam recordatione adorandam receperunt, in templi cacumine unam ingentem ligneam locant. Conueniunt omnes deiparæ uirginis cum tremore reuerenti figuram ſuppliciter ueneraturi. Per interpretes ſignificarunt hi accolæ eſſe in Iucatana uicina inſula Chriſtianos captiuos ſeptem, qui ad eam, tempeſtatibus raptati, appulerant, quinque tantum miliorum ſpatio dirimitur à Iucatana hæc inſula. Quinquaginta uiros cum duabus carauellis prætor Corteſius ad id negotii deſtinat perquiſitores, Cozumellanos tres ſecũ aduehũt cũ literis à prætore ad Chriſtianos, ſi qui reperiãtur: quàm egregiũ facinus ſint acturi, ſi aliquem adduxerint, oſtendit, rem ardenter cõmendat, ab illis nanque ſperat lucidiorem ſole ſe tractuum illorum omnium notitiam habiturum. Abeunt bonis auibus, ſex dies eis aſſignantur ad reditũ, octo expectarunt: demiſſos in terrã Cozumellanos nuntios trucidatos aut detẽtos ſuſpicati ſunt: illis relictis, redeũt ad Cozumellã noſtri. De diſceſſu ex Cozumella cogitabat uniuerſa claſſis, oppoſita illã uis maris detinuit. Dum morantur ecce ab occidẽte Canoã inſpectãt ueniẽtẽ ab Iucatana, Cozumellanos & Chriſtianũ unũ è captiuis aduehit, ſeptẽnio is uitã degerat apud Iucatanos, Hieronymũ Aquillarẽ nomine, uirũ Aſtigitanum Vandalum: quo gaudio ſeinuicem fuerint cõplexi, caſus loquatur: infelicem ſortem ſuam, & ſociorum unà amiſſorum enarrat, auditur attentis mentibus: nec diſſonum fore arbitror, nec tuæ beatitudini moleſtum, ſi rem, ut accidit, recenſuero. In meis decadibus mentio facta eſt de nobili quodam Valdiuia ab Darienenſibus miſſo. Sinus Vrabæ in putato continenti habitatoribus, ad Hiſpaniolam, Admiranti Colono, proregi & ſenatui regio (ad quos pertinet putati continentis remedium) ſignificatum qua rerum omniũ penuria urgerentur: ſiniſtris auibus miſer Valdiuia prouinciam ſuſcepit: in Iamaicæ inſulæ Hiſpaniolæ Cubæque laterali à meridie proſpectu repentinus uortex in arenoſas detulit ſyrtes. Ea uoraca cæcáque uada Hiſpani uocant Viperas & quadranter uiperas, quia ibi multæ naues implicantur, uti uiperina cauda lacerti: diſcinditur Carauella, uix Valdiuiæ & è ſociis triginta licuit in Carauellæ ſcapham deſcendere, ſine remis,

remis, ſine uelis miſere raptantur à pelago defluenti: diximus nanque in Decadi bus, eſſe ibi maria perpetuo meatu labentia in occidentem: tredecim errarunt dies inſcii quò tenderent, nil eſui aptum repererunt unquam, ſeptem ex eis conſumpſit fames, fuerunt ipſi marinis piſcibus eſca, in Iucatanam tranſportantur. Superſtites iam inedia deficientes in crudelis reguli poteſtatem inciderunt. Valdiuiam prætorem unà & ſocios quoſdam trucidauit, mox immolauit. Zemibus demum inuitatis amicis comedit. Hoſtes tantum, aut aduentãtes heſpites hi depaſcunt, de reliquo, à carne humana abſtinent. Hic Hieronymus Aquillaris, & ſocii ſex in tertium diem immolandi ſeruabantur, noctu ruptis uinculis truculẽti manus tyranni euaſere: ad regulum huic infenſum, ſupplices confugiunt, admittuntur, ſed in ſeruitutem. Miſerandum auditu eſt de huius Aquillaris genitri cerubi rem intellexit, ilico inſaniuit præ dolore, licet in nube tantum filium audiuerit, in poteſtatem carnes humanas edentium incidiſſe. Hæc ſi quando carnes aſſatas inſpectat, aut uerubus affixas, clamoribus domum replet, inquiens, En matrem omnium fœminarum miſerrimam, en filii mei fruſta. Habita igitur epiſtola prætoris Aquillaris per Cozumellanos nuntios, coram regulo Hero, qui Taxmarus dicitur, quid Cozumellani afferant enarrat, de potentia regis eorum, qui ad eas partes appulerunt, déque uirorum fortitudine, de illorum beneficentia in amicos, de ſæuitia in detractantes, uel eorum poſtulata reſpuentes, multa ediſſerit: trementem reddidit Taxmarum. Det operam, ne hoſtes ſuam ditionẽ ingrediantur, ſeruum rogat, ſed pacato ueniant animo. Pollicetur Aquillaris pacem, &, ſi opus fuerit, contra reguli hoſtes auxilium & fauorem. Aquillarem dimittit, tréſque illi dat familiares comites. His ita proſpere actis, Corteſius obſeruatum Aquillarẽ lætus cuius opera ut interpretis commodiſſimi erat uſurus diſcedit ex Cozumella. Nunc ergo quò tenderit ea claſſis quídue illi ſucceſſerit referamus. Ad fluuium Alamino nauclero regente, alias repertum ſub Griſalua primum labuntur, fauces eius arenis erant concluſæ, uti de Nilo AEgyptio legitur, flantibus Eteſiis, propterea maioribus non licuit nauibus quàm Bergantinis aduerſo flumine procedere, quanuis ſit aliàs huiuſmodi nauibus aptus ſuſcipiendis. In Bergantinos ac nauium lintres ducentos uiros in littus exponit prætor. Per Aquillarem pax offertur. Quid ſibi uelint percontantur accolæ, Dapes inquit Hieronymus Aquillaris. Spatium erat arenoſum ingens ad latus oppidi, illuc tendant, inſinuant accolæ. Eunt poſtero die afferunt gallinas octo eorum more, quæ ſunt pauonibus neque minores, neque inſipidiores, ſuffuſci coloris, & Maiicii, quantum uix ſufficeret decem famelicis. Eſt autem Maiicium frumenti granum quo ipſi panem conficiunt, noſtro panico non multum diſſimile. Proteſtantur unà ut inde diſcedant propere, ingẽs armatorum ad noſtros diſcedere renuentes multitudo concurrit, iterum, quid ſibi uelint per alienas terras uagantes interrogant barbari, pacem ſe cupere, per Aquillarem reſpondent noſtri, & rerum permutatione dapes, aurúmque, ſi aurum poſſident: nolle ſe pacem aut bellum cum eis, reſpondent: abeant iterum, ni malint uſque ad unum trucidari, nolle ſe abire, noſtri inquiunt, non habita ciborum copia, quæ alendis militibus præſentibus ſufficiat, repetẽt, craſtinum adferenda cibaria ſignant barbari: mentiti ſunt, in tertium diem noſtris, qui caſtra locarent in harena, & fue-

Maiicium.

rant pernoctati, tantundem afferunt epularũ, & ſui regulí nomine iubent abire. Cupere ſe oppidũ uidere, & potiores dapes, noſtri dicunt. Recuſant illi, & terga uertunt ſubmurmurãtes: inedia noſtri urgebantur, uictũ quærere coguntur. In terrã mittit ſubprætores prætor cum uiris centũ quinquaginta: Per diuerſa tendunt ad oppidana rura: è turmis unam, obuii barbari male tractabant: non longe aberant ſocii, audito ſtrepitu, laborantibus ſociis opem ferunt. Alia ex parte prætor tormenta in Bergantinos & ſcaphas locat, ad littus ſe applicat cum reliquis militibus & equis ſedecim littus tutaturi, & prohibituri deſcenſum properanti curſu ad pugnã parati, occurrunt barbari, ſagittis & iaculis eminus noſtros impetunt, feriunt imparatos, uiginti circiter torméta in hoſtes prætor exonerat: ſtrage globorũ & ſtridore, ac flammarũ eruptione perturbãtur, in palentes crurumtenus, in aquas ſe proiiciunt noſtri, & hoſtes inſequuntur fugientes, unà cũ perterritis oppidum ingrediuntur: continuo curſu barbari tranſeunt oppidum, & domos deſerunt. Ad fluminis ripam protentũ dicunt eſſe oppidum, quantũ non auſim dicere, mille quingentorũ paſſuum, ait Alaminus nauclerus, & domorum quinque ac uiginti milium: ſtringunt alii magnitudinem & numerum ingens tamen fatentur & celebre: hortis interſecãtur domus, quæ ſunt egregie lapidibus & calce fabrefactæ, maxima induſtria & architectorũ arte. Ad quarum ſedes habitabiles per decem & duodecim gradus aſcenditur, & ſpatiis interiectis ſecantur. Nemini quippe licet uicini murũ trabibus aut tignis onerare, ſunt domus omnes trium paſſuũ intercapedine ſeparatæ culmis tamẽ & paleis coopertæ maiori ex parte, lapideis laminis pleræq;. Quadraginta hominum milia barbari profeſſi ſunt eo die pugnæ interfuiſſe, uictos tamen à paucis ob nouũ equeſtre genus cum tormentis, & quia prætor in terram equites ſedecim expoſuerat, qui pugnæ interfuerunt, à tergo barbaros adorti, turmas findebant celeri curſu, non aliter quàm ſi greges cuiũ interficerent, perimendo, feriendo à dextris & à ſiniſtris uti greges miraculo perculſi miſerì hæſitabãt, neq; exercendi tela locus dabatur, idem animal arbitrabantur hominẽ equo annexũ, uti de centauris nata eſt fabula. Duos & XX dies ſunt potiti oppido, laute ſub tecto noſtri, ſub dio barbari eſurientes degunt, neq; ſunt auſi noſtros adoriri: munitiorẽ oppidi partem, ueluti arcẽ elegerunt, nocturníſq; freti cuſtodiis, ſuſpecti ſemper eruptionẽ timentes, ſomno uacabãt ſub regulo Tanoſco: Pontanchianum dicitur ab accolis oppidum, & à uictoria ibi adepta, Victoriam noſtri appellarunt. Mira etiam de atriorum ruralium ad delicias in prædiis ædificatorũ magnificentia, magnitudine atque elegantia, cum ſolariis, impluuiis, & tabulatis egregiis more noſtro: ut quatuor Hiſpani rurale quoddam ingreſſi, per horas quattuor in eo uagati fuerint, antequã ipſius exitum ob magnitudinem comperire potuerint. Per interpretes tandem & captos in prælio, regulũ & eius primarios accerſunt, ut inermes & ſupplices ueniant: datur opera, parent dicto, domos quiſq; ſuas repetit, pacem illis præſtant lege propoſita, ut ab horrendis humanorum corporum cere moniis erga manes & pernicioſos dæmones, quorum ſimulacra uenerãtur, abſtinerent, noſtróq; deo Chriſto cœli terrarúmq; ſatori, ex uirgine munda præſtito, & ad humani generis leuamẽ crucifixo, dirigãt mentis oculos & ſtatuas diruant ut quæ regi Hiſpaniæ ſe ſubditos fore profiteantur. Pollicentur utrunque quantum breuitas temporis paſſa eſt inſtruuntur, reſtitutos noſtratibus mu-

neribus contentos reddunt. E cœlo missos arbitrantur uiros, qui adeo pauci nu mero ausi sint contra ingentem multitudinem manum conserere: nostros & illi quibusdam aureis donis affecerunt, seruas etiam fœminas uiginti donarunt. His ita relictis, alias eorundam littorum terras quæsituri abeunt, sinum repetũt sub Grisalua repertum ab Alamino, cui nomen dedere Baiam sancti Ioannis: Baiam uocat Hispanus sinum, pacatis animis ueniunt accolæ. Ab littore oppidum erat distans miliare, domorum, ut isti aiunt, mille quingẽtarum, super tumulũ erectum: ad oppidi hospitia inuitant nostros, dimidiam oppidi partẽ offerunt, si perpetui uelint esse habitatores secum: putant nostri uel Potanchianensium exemplo perterritos, ad quos iam forte fama peruenerat, uel sub talium uirorum umbra speraſſe in uicinos hostes fauorem & auxilium habituros. Perpetuo nanque & isti naturalique morbo laborãt, ut reliquum genus humanum in rabiem ambitionem imperii mutuis se bellis conficiunt imperii cupiditate. Recusant æternam sedem nostri, annuunt temporaneam. Redeuntes ad littus nostros sequitur populus, scenas illis & ramata mapalia summa cum diligentia erigunt, & tutissimis tegminibus à pluuia cooperiunt: castra ibi locant, ne marcescant socii. Prætor Alamino nauclero & Francisco Montegio dat negotium, ut illius terræ occidentem uestigare intendant, fessos interea ipse recreaturus, & curaturus saucios. In Potanchiano manet ergo prætor cum reliquis, Bergantinos præbet iturís duos, homines quinquaginta. Ad hunc usque sinum lenis erat decursus aquarum: ubi paulo inferius ad occidentem adnauigarunt, ac si ex montibus altis à torrente raptarentur, ita impetus illos æquoris breui spatio ad quinquaginta à sociis transportauit miliaria: in aquarum concursum incidũt. A læua uasta maris planicies sese ostendit, quæ descendẽtibus ad occidentem undis obuiabat, uti duo ingentia flumina, quando conueniunt ex aduerso, ita uidebãtur à meridie uenientes aquæ, tanquam hostibus in ius alienum pedem inferentibus, primis possessoribus uelle obsistere. Ex oppositó terram uiderunt à longe, & à læua dextráq; minime fluctuabant, inter eos conflictus uorticibus agitabantur in diuersa, qui fere illos deglutierãt, sine spe uitæ diu hæsitarũt, flectunt proras, aduerso torrente quàm uenerant, luctantur remis uelísque innixi, superare uix potuerant impetum, quando se processisse putarunt ad minus passuum duo milia, una nocte quatuor se fuisse retractos inuenerunt. Vicerunt tandem illud graue certamen deo fauente. Duos & uiginti dies in eo paruo maris spatio consumpserũt, ad socios tandem redeunt, rem aperiunt, finem eum esse terræ Coluacanæ, putatíque continentis adiudicarunt. Terram uero procul uisam à fronte, uel continẽti nostro annexam, uel Septẽtrionalibus coniungi plagis ad Bachalaos, de quibus late in decadibus. Restat adhuc res hæc in dubio, detegetur aliquando. Dum Alaminus & Franciscus Montegius hæc secreta inuestigarent à rege prouinciæ, qui Mulcczma dicitur, per unum ex eius proceribus prædicto imperantem oppido, nomine Quitalbitor, multis pretiosis miríſque modis laboratis muneribus aureis, argenteísque & lapillis ornatis nostri donantur: ea statuunt ad nouũ Cæsarem nostrũ mittere de colonia deducenda, progubernatore Cubæ. Dieco Velasquez incõsulto, qui eos cum mandatis miserat, ut prouinciis peragratis, & redempto auro, regrederentur. Consiliũ ineunt, in diuersa tendũt,

errorem fore proponunt aliqui: pars maior aſtu à Corteſio ſeducta. Hic multa contra Corteſium feruntur de inſidia, quæ aliquando apertius intelligentur, miſſa nũc fiant. Non eſſe de progubernatore curandum, aiunt, quandoquidem res ad maius tribunal, ad regẽ ſcilicet deduceretur: uincit populus. A Quitablitor rege commeatum petunt. Ad milia inde duodecim in gleba fortunatiſſima cõdendæ coloniæ locum aſſignant, generalem eligunt gubernatorem, prætorem ipſum Corteſium: non deſunt qui putent eo inuito. Is magiſtratus alios creat, ad condendæ urbis regionem. Portucarerium & Montegium, de quibus ſatis, nuntios ad regem mittendos eligunt eodem Alamino nauclero duce, quatuor ſponte ſua primarii, noſtras uiſum terras ueniunt, regémque adeo potentem, ut eius auctoritas tam in infinitum protendatur: ducuntur & fœminæ duæ, quæ noſtris more patrio pareant & obſequantur. Suffuſca gens eſt auricalarũ torulos uterq; ſexus perforat, gemmatóſque aureos perpendiculos circunferunt. Sed uiri quicquid ſpatii eſt inter inferioris labii marginem extremum, & dentium inferiorũ radices perturant (uti nos auro digitos geſtando circunligamus) in eo labiorum foramine, lli ampliori, lamina ſubtili retinente interius prodeuntem, argenteum Carolenum æquat eius morulis rotunditas, craſſitudo digitũ. Fœdius nihil unquam me uidiſſe recordor. Putant tamen illi elegantius nihil eſſe ſub orbe lunæ. Quo exemplo quàm fatue ruat gens humana in ſui cæcitatem, quámq; fallamur omnes edocemur. Exiſtimat AEthiops nigrum colorem candido pulchriorem, putat & candidus aliter: detonſus capillato, barbatus imberbi ſe credit eſſe ſpectabiliorem. Appetitu ergo urgente, non ratione ſuadente tendit gens humana ad ineptias huiuſmodi, regitúrque ſuo ſenſu quæque prouincia, ut inquit diuus Hieronymus, Vana eligimus, à certis & commodis abhorremus. Vnde habeant aurum ſatis dictum eſt, ſed unde argentum noſtri ſunt admirati Montes altos oſtendunt, horum cacumina perpetuis caneſcunt niuibus, & paucis anni temporibus uerticem oſtendunt, ob nubium aut nebularum denſitatem. Plana ergo uel mitia montana, aurum procreare uidentur, aſperi uero montes & gelidæ eorum ualles argentum: aurichalcum etiam aſſequuntur. Secures bellicas nanque ac ligones foſſorios apud hos inueniunt, ferrum aut chalybem minime. Ad munera ergo regi allata deueniamus, & à libris ordiamur. Diximus libros habere gentes has, libros attulerũt unà cum cæteris muneribus, hi Colluacanæ noui coloni, procuratores, nuntii multos. Scriptibilia ſunt eorum folia ex interiore arborum tenui cortice, ſub libro ſuperiore creato, Puto dici philira uti uidemus, non in ſaliceo aut ulmeo, ſed uti cernere fas eſt in palmularum eſui aptarum, tela dura folia exteriora interſecante, ueluti retia foraminibus & maculis anguſtis contexta, bitumine tenaci retiacula compingunt. Ad optatam hinc formam mollefacta conuertunt, & extendunt ad libitum, duréq; facta liniũt gipſo. Putandum eſt autẽ eos aliqua gipſo conſanguinea materia tabellas uidiſſe. Credendum eſt gipſo in farinam cribrato ſuperfultas, in quibus quicquid uenit in mentem, ſcribi poteſt, dehinc ſpõgia uel pannulo deleri, ut denuo reiteretur. Ex ficuum tabellis fiunt libelli, quos magnarum domorum diſpenſatores per fora ſecum deferunt, ſtilóque metallico merces emptas coaptãt, delendas quãdo iam in cõputatorios codices traduxerint. Non foliatim libros concinnãt, ſed in longum diſtendunt, ad plures cubitos: materias in quadratas

dratas reducunt partes, non ſolutas, ſed tenaci bitumine, flexibili adeo coniunctas, ut ligneis cõpactæ tabellis, arguti compaginatoris uideantur manus ſubiiſſe. Quacunque pateat liber apertus, duæ ſeſe facies inſcriptæ offerunt, duæ paginæ apparent, totidem ſub illis latent, niſi protendatur in longum. Sub uno nanque folio multa coniuncta folia conſiſtunt. Sunt characteres à noſtris ualde diſſimiles, taxilis, hamis, laqueis, limis, ſtelliſque ac formis eiuſmodi, lineatim exarati noſtro more, AEgyptias ferè formas æmulantur: interlineatim hominum, animaliúmque ſpecies, regum præcipue ac procerum depingunt, quare credendum eſt geſta eſſe ibi maiorum cuiuſque regis conſcripta, quemadmodum noſtra fit tempeſtate. Videmus ſæpenumero eos generalibus hiſtoriis, fabuloſis etiam codicibus, ipſius rei, quæ narratur, ad alliciendos emere cupientium animos auctorum figuras interſerere, arte quoque grata ſuperiores tabulas ligneas confingunt nil differre à noſtris libris clauſi uidentur: legũ quoque & ſacrificiorum, cæremoniarúmque ritus, aſtronomicáſque annotationes, & computationes quaſdã, ſeminandíque rationes & tempora, libris cõmendãt. Annum ab occaſu heliaco Vergiliarum incipiunt, & menſibus claudunt lunaribus. Menſem autem à luna nominant, hinc cum menſes ſignare intendunt, lunas inquiunt: lunam eorum lingua tona dicũt. Dies autẽ à ſole, unde tot ſoles tot dies: eorũ idiomate ſol tonaticus dicitur, alicubi tamẽ aliter: ſed nulla ratione moti, annũ diſtribuũt in menſes uiginti, menſes autem etiã diebus uigint: concludunt. Templa ingentia quæ frequentant, aureis ornant auleis, & ſupellectilibus gemmis admixtis, die illuceſcente thurificant templa, piáſque ſpargunt preces ante rerum initia. Horrendum facinus in ſacrificiis, & iſtorum tractuum habitatores omnes pro uictimis pueros puelláſque ſacrificant, eo modo quo ſupra dictũ eſt. Quo tempore ſemina iaciuntur in terrã, & quando iã ſpicãt ſegetes, populus pueris deficiẽtibus ſeruos pretio emptos, laute depaſtos, & pretioſis ueſtibus ornatos ſuis Zemibus deſtinat ſacrificandos: per dies uiginti immolandos circumcidunt, tranſeuntes per uicos oppidani ſuppliciter ſalutant, ueluti inter cœlites propediem annumerandos. Acri alia pietate Z emes uenerantur, ſuum proprium ſanguinem offerunt, è lingua, hic è labiis, ille ex auribus, aliqui à pectore uel femore, aut cruribus, multi acutis nouaculis uulneratim emungunt ſanguinem, quem manu receptum roratim proiectum cœlum uerſus, per templi pauimenta conſpergunt, ita placatos reddi deos arbitrantur. A uilla Ricca, id eſt, noua colonia, diſtat ab oriente miliaria nouem, oppidum domorum quindecim milium, ueteri incolarum nomine Cempoal, nouo Sibylla: regulum reperiunt clauſos habentem immolandos ſeruos quinque: abductos regulus ſupplex repetiuit, inquiens, perniciem mihi regnóque huic meo uniuerſo aſtruitis, ſi ſeruos immolandos mihi auferetis. Irati noſtri Z emes ſata omnia à gurgulionibus corrodi, uel grandinibus deturbari, aut ſiccitate conſumi, uel torrentibus imbribus uaſtari permittẽt ceſſantibus ſacrificiis. Ne deſperati deſciſcerent Cempoalani, minus malum elegerunt, in præſentia rati non eſſe tempus eis inuitis prohibere, quin ueteres ritus exerceant, ſeruos reſtituerunt. Licet illis ſacerdotes gloriam æternam, & perpetuas delicias polliceantur, deorúmque familiaritatem poſt huius ſeculi procelloſos dies: mœſti tamen hæc promiſſa auſcultabant, maluiſſentque liberari quàm Tona.

Quines. cædi. Sacerdotes Quines appellant, ſingulari numero Quin, cœlibes uiuunt & incorrupti. Cum timore reuerenti ſacerdotes uenerantur: hoſtium & in bello captorum oſſa carnibus exeſis in faſciculos ligata, ad Zemium pedes ſuſpendunt ueluti uictoriæ trophæa, uictorum titulis ſuperpoſitis. Notandum aliud, Referunt, anniculos iam pueros puellaſque cum piis ceremoniis, ſacerdotes in templis aqua in crucem cum urceolo capiti ſuperiniecta baptizare uidentur, uerba non percipiunt, actus & murmura licet animaduertere: neque illi, uti Mahumetici aut Iudæi, putant eorum templa uiolari, ſi alienigenæ legis quiſquam eorum ſacris interſit. De libris, templis, ac ſacrorum ritibus ſatis dictum putamus, ad alia regi allata munera deueniamus. Duas attulerunt molas, uti truſatiles, unam auream, argenteam alteram, ſolidas, tenues tamen: circunferentia ferè pari ſpitanarum octo & uiginti ponderis Caſtellanorum, eſt aurea trium miliũ octingẽtorum. Diximus caſtellanum eſſe monetam auream quæ ducatum triente ſuperat. Eius centrum occupat ueluti regis in throno ſedenti cubitalis imago dimidia, ad genu uſque ueſtita, Genii ſimilis, eo uultu quo nocturnos lemures pictores noſtri pingere ſunt ſoliti, campus ramis, floribus effigiatus: eadem eſt argenteæ facies. Ferè idem pondus utrumque metallum purum. Aurea etiã grana rudia, non cõflata, in argumentum auri natiui, uti ciceres aut lentes attulerunt. Torques quoque aureos duos, quorum alter cõſtat catenulis octo quibus inſerti ſunt rubri lapilli, non pyropi tamen, duo & triginta ſupra ducentum: uirides autem tres & octoginta ſupra centum, non ſmaragdi tamen. Eiuſdem ſunt exiſtimationis illi, qua hi apud noſtros nobiles. Ab eius torquis fimbria tintinnabula pendẽt aurea ſeptem & uiginti, figuris quatuor gemmeis auro ligatis interſecta. Dependẽt à ſingulis aurei perpendiculi. Torquis alter eſt quatuor catenularum aurearum, per gyros rubris ornatarum lapillis centum duobus, uiridibus autem centum ſeptuaginta duobus, ſex & uiginti aureorum tintinnabulorum elegãter comptorum. In ipſius torquis medio decem ſunt inſertæ magnæ gemmæ auro circunligatæ: à quibus centum perpendiculi ſuſpenſi egregie laborati. Coriaceos cothurnos diuerſorum colorũ afferunt, forte duodecim, hos auro, argento illos, gemmis alios fultos, coloribus tum glaucis, tum uiridibus, à ſingulis tintinnabula pendent aurea. Tiaras mitras, uariis gemmis inſutas, glaucis ſapphyros æmulantibus refertas portant. De criſtis, zonis, & flabellis plumeis quid referre queam non ſentio. Siquid unquam honoris humana ingenia in huiuſmodi artibus ſunt adepta, principatum iure merito iſta conſequentur. Aurum gemmáſque non admiror quidem: qua induſtria, quoue ſtudio ſuperet opus, materiam ſtupeo: mille figuras, & facies mille perſpexi, quas ſcribere nequeo. Quid oculos hominum ſua pulchritudine æque poſſit allicere, meo iudicio uidi nunquam. Notarum nobis uolucrum ſunt pennæ lucidiſſimæ, uti pauonum aut phaſianorum caudas uiſas admirarẽtur: ita & nos illorum pennas, quibus & flabella & criſtas conficiunt, & elegantia ornant cuncta. Glaucos, uirides, flauóſque ac rubros, ac candidos, ſuffuſcos etiam colores pennis ineſſe natiuos inſpeximus: auro cuncta illa inſtrumẽta confingunt. Galeas attulere duas gemmis glaucis coopertas: unam tintinnabulis aureis fimbriatam, & aureis pluribus laminis, duobus aureis calculis tintinnabula

ſuſtinen-

ſuſtinentibus: altera gemmis eiſdem, ſed quinque ac uiginti fimbriata eſt tintinnabulis aureis, criſtata uiridi uolucre conum occupante, cuius pedes, roſtrum, & oculi, aurea. Singula uero tintinnabula ſinguli ſuſtinẽt aurei calculi fuſcinas quatuor tridentes pennatas uariis coloribus intextas, quarum dentes ſunt gemmei, filis aureis colligati. Eodem ordine ſceptrum ingens gemmatum cum duobus aureis tintinnabulis. Aureum etiam brachiale, calceos ex corio ceruino, aureo filo conſutos, ſolea candida ſubiecta: ex lucido lapillo ſemiglauco, unà & candido circumſeptum auro ſpeculum, ſphingem, forte lapidem diaphonium auro circumligatum: magni lacerti caput, & cochleas ingentes duas, anates aureas duas, & uariarum uolucrum ſpecies aureas. Quatuor & piſces cephalos aureos: & ex aurichalco uirgam: pennis miris modis inſuta omnia. Portarunt bellicas peltas, & ancylia. Scuta quatuor & uiginti aurea, & argentea quinque. Mitram plumis uariis contextam, in cuius fronte media lamina inſculpta eſt aurea, effigiata Zemi idolo. Figuram quatuor aliæ ſepiunt in modum crucis aureæ laminæ, uariorum animalium, leonum puta, tygrium, & luporum capita, uirgis & tabellis formata animalia, ipſorum coriis ſuperinſutis, aurichalceis tintinnabulis ornata, & diuerſorum animalium coriis integra, & egregie confecta. Lodices uarias goſſapinas, candido, nigro & flauo coloribus intextas, duas auro & gemmis dites, tréſque alias pennis & goſſapino intextas ſcacorum ludo: quod argumentum eſt & ſcacorum fritillos habere eos in uſu. Aliam à fronte nigro, candido, rubróque coloribus intrinſecus raſam ſine uarietate. Aliam eodem modo intextam, aliorum colorum, rota nigra medium tenente, radiata pennis lucentibus intermixtis: candidas & alias lodices duas, periſtromata, aulæa, & ſagulum patrio more uiri geſtamen, & textas interiores, & capitis uelamina uaria tenuiſſima, & pleraque alia pulchra uiſu magis quàm pretioſa, quæ arbitror iam plurimorum lectorum ingeniis, quod harum rerum cognitio parum ſit frugifera, tædioſa potius fore, quàm delectabilia narratu. Prætermitto & innumeras nauigantium particulas, de laboribus, egeſtate, & periculis, & de monſtris, & aduerſis multis, quibus interdum non abſque uitæ diſcrimine exerciti fuerunt, quæ in ſuis annotationibus quiſq; ediſſerit, in noſtróque regio rerum Indicarum ſenatu leguntur, ex uariis & multis eorum indicibus & priuatis literis hæc pauca collegi. Munerum tamen latores & Ferdinandus Corteſius, claſſis ipſius præfectus, & condendæ Coloniæ nouæ in extremis terris auctor, à regio Indico ſenatu contra rectum iuſtúmque feciſſe iudicantur, qui inconſulto Cubæ gubernatore, qui eos auctoritate regia miſerat, prouinciam ſuſceperint ab eius mandato alienam, quíque uenerint, licet ad regem, ſe inſalutato. Per procuratorem fugitiuos latrones, & læſæ maieſtatis reos Cubæ gubernator appellat, ac in ius uocat. Illi autem ſe maius multo præſtitiſſe regi obſequium, ueniſſéque ad maius tribunal arguunt. Petit capite puniantur gubernator. Petunt magiſtratus iſti, & ſumptorum tot laborum & periculorum præmium. Præmium & mulcta differtur: ut pars utraque audiatur, ſtatutum & ſancitũ eſt. Iam ad Darianenſes Vrabæ ſinus in putato continenti habitatores ueniamus. Dariené diximus eſſe fluuium in occidentale Vrabæ ſinus cadentem latus. In huius ripa Hiſpani coloniam, regulo Cemato ui

armorum pulſo, poſuerunt. Coloniæ nomen ex uoto pugnæ tempore promiſſo, dixere Sanctã Mariã antiquã. Ad hos diximus in calce decadum fuiſſe miſſos eo anno quo ſcribere deſiimus, duce Petro Aria Abulenſi, uiros mille ducentos, id petente Vaſco Mugnoe Balboa, qui primus auſtrale pelagus latens adhuc detexe rat, & Darienenſibus præerat. Appulſo ad Darienem Petro Aria gubernatore cum ampla regia poteſtate, diximus fuiſſe deſtinatos per diuerſa cum uariis pedi tum turmis diuerſos centuriones. Breuibus abſoluam, quia horrida omnia, ſuauia nulla: ex quo noſtræ decades deſierunt, nil aliud actum eſt, niſi perimere ac perimi, trucidare ac trucidari. Ad uoluntatem creauerat rex Vaſcum: nequiuit diu ferre Petri Ariæ imperium: diſſiderunt animis: confuderunt omnia: interceſſit epiſcopus Ioannes Caicedus Franciſcanæ religionis pulpitarius. Vaſco promiſit filiam in uxorem Petrus Aries. Ars inter rerum duces, qua conueniant, nulla reperitur, Diſſident multo acrius, & res ad talem caſum deducta eſt, ut occaſionem nactus in Vaſcum Petrus Aries, proceſſu per prætores urbanos formato, iugulari Vaſcum mandauerit, & una primarios quinque alios: inquiens Vaſcum ſociòſque defectioni ſtuduiſſe in mari auſtrali, ubi claſſiculam nauigiorum quatuor Vaſcus ipſe conſtruxerat, ad auſtralia putati continentis littora inueſtiganda, dixiſſe ait Vaſcum cõmilitonibus trecentis, quos ſecum habebat: En quid uiri tot laborum & periculorum mecum participes, alieno ſemper ſubiecti imperio erimus? Quis ferre poſſit iam huius gubernatoris inſolentiam? litora hæc ſequamur quò ſors dederit & inter tot Elyſias prouincias tam uaſtæ telluris unam eligamus, in qua nobis ipſis quod uitæ ſupereſt, liberi iam tandem uiuere poſſimus. Quis hominum nos reperire poterit, aut repertis uim inferre? Res ad gubernatorem delata eſt: Vaſcum ab Auſtro accerſit Petrus Aries paret dicto Vaſcus: in catenas coniicitur: negat Vaſcus tale conſilium cogitaſſe: teſtes quæruntur malefactorum quæ patrauerat: ab initio dicta colliguntur: morte dignus cenſetur, perimitur. Ita laboribus & periculis, quæ ſubiuit innumera miſer Vaſcus, quando maiores ſe titulos adepturum ſperabat, finem impoſuit. Claſſiculam Petrus Aries ipſe, uxore in Dariene relicta, conſcendit, ſcrutaturus litora, nondum an redierit intelligimus, neque ipſi deeſt fortuna. Iam alius eſt deſignatus gubernator, dictus Lupus Soſa, ex fortunatis inſulis, ubi extitit diu prorex, reuocatur ab Dariene, quid ſtomachi ſit habiturus ſi redierit Petrus Aries, boni iudicent, nil unquã gloria dignum ſub eo actum eſt, nimium remiſſus ab initio fuiſſe hinc arguitur, hinc illinc autem nimis indulgẽs, & parum ſeuerus in corrigendis erroribus. De hoc ſatis: Omiſſa quædam repetamus de flumine ingenti Dabaida profundiſſimo, quem noſtri ob latitudinem ac magnitudinem eius immenſam Grandem uocitarunt, qui labitur in ultimum Vrabæ ſinus angulum, per portas uti Nilus in AEgyptium mare) ſeptem. Cuius copioſam deſcriptionem reperies in decadibus noſtris. Quod eius montana ſint auro ditiſſima, ex accolarum quos ſuper iis rebus accurate interrogauimus, relatu dixi. Dabaidæ arcana ſcrutaturi Vaſcus & prætores alii compoſitis agminibus aduerſo flumine cum nauibus diuerſarum ſpecierum, quater conſcenderunt, quadraginta milia paſſuum primo, mox quinquaginta, demum octuaginta, ex tranſuerſo aliàs. O ingẽs facinus, ò noſtram deteſtandam ignauiam, gens nuda ueſtitam, inermis armatã in omni ferè conflictu

profligauit

profligauit ſemper, trucidauit ad unum, aliquando uulneribus confecit omnes. Sagittis bella gerẽtes uenenatis hoſtem laceſſentem impetunt: & quà uiſu hoſtiũ carnes aſſequuntur detectas, ictum figunt certiſſimũ. Habent & iacula, quæ pugnæ tempore tam crebra iaculantur eminus, ut more nubis ſolem hoſtibus eripiant. Habent & ligneos durefactos enſes latos, quibus cominus certãt ferociter, ſi ad manus deueniatur, & Vaſcum ipſum multis uulneribus confecerunt aliquando. Ita flumen Debaida propulſantium accolarum rabie inexploratum relinquitur. Reſtat ut de Hiſpaniola reliquarum inſularũ genitrice ac ceu primaria earum, de quibus narrare inſtituimus, pauca dicamus. Reſarcitus eſt in ea ſenatus, quinque ſunt additi iudices, qui uniuerſis illis tractibus leges præbeãt. Sed propediem in ea colligere aurum, licet ſit auro prægnans, deſinent, quia foſſores deerunt: ad exiguum miſeri accolæ redacti ſunt numerum, quorum opera, auro legendo uſi ſunt. Abſumpti ſunt ab initio bellis acribus, fame multo plures: quo anno radicem, qua panem nobilium conficiebant, eruerunt, & à maiicio grano ſeminando pane populari abſtinuerunt: reliquos uarii morbi, ignoti hactenus, anno milleſimo quingenteſimo decimo octauo, qui tanquã morboſas pecudes contagioſo halitu eos inuaſerant, & unà, ne mentiamur, auri cupiditas: in quo effodiendo, cribrando ac legendo miſeros poſt iacta ſemina, ocioſis ludis ac tripudiis, & piſcationi, aut parui cuniculi uenationi aſſuetos inhumane nimis exagitarunt. Iam per regium uniuerſum ſenatum ſancitum eſt, ut liberi reducantur in populos & agriculturæ generationíque indulgeant. Serui autẽ & aliunde empti, ad id aurifodinarum opificium trahantur. De auri mortifera fame ſatis dictum. Auditu eſt mirandum, quantũ in hac inſula coaleſcant omnia. Octo & uiginti in ea ſunt torcularia erecta, quibus magna ſaccari copia extorquetur. Saccareas aiunt cannas altiores craſſioréſq; in hac inſula creari quàm alibi uſquã reperiantur, ad craſſitudinem lacertalem aiunt & uirilis ſtaturæ, ac ſemis altitudinẽ nutriri & quod maius, Valentiæ Hiſpanæ, ubi ingens ſaccari copia quotannis elicitur, ubicunq; ſaccareis cannis inuigilatur, quinq; uel ſex, aut quando copioſius, ſeptẽ phialas cannas quæq; radix parturit: in Hiſpaniola uiginti aut triginta interdum. Quadrupedum eſt in ea copia immenſa. Auri rabida ſitis à cultura Hiſpanos hactenus diuertit. Triticum augetur in immenſum, ut centeſimum aliquando reddidiſſe dicatur: ubi cura ſit, in collibus aut montanis iugis, ad Boream præcipue uerſis, tritico ſerendo intendere. Coaleſcunt & uites in eiſdem partibus. De arboribus uero caſſiam fiſtulam gignentibus, ex inſulis putato continenti uicinis aſportatis (de quibus mẽtionem fecimus in decadum libellis) quid dicemus? Tanta eſt iam copia, ut poſt paucos annos libram ſimus unciæ loco à pharmacopolis habituri. De ſyluis coccineis, déque reliquis huius beatæ inſulæ prærogatiuis, & naturæ in illam porrecta beneficentia, ſatis multa in decadibus. Placuit tamen pleraque repetere, quia à grandium negotiorum mole arbitror ab huiuſcemodi rerum recordationem multorum lectorum ingenia diuertiſſe: nec labia detorquent, quæ ſunt ſapida, modo materia pretioſa pretioſis ueſtibus induatur.

Hiſpaniola

Saccari copia.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM Federicum ſacroſanctæ militiæ ordinis diuæ uirginis Teutonicorum protomagiſtrum, Saxoniæ ducem, Thuringiæ Lantgrauium, ac Marchionem miſniæ, Eraſmi Stellæ Libonothani in antiquitates Boruſſiæ præfatio.

ETSI VEREOR Federice princeps, res Boruſſicas altius & à prima origine repetiturus, antiquitatem in his quæ uſque eò latuit, ueluti ex cauea in ſcenam theatrúmque producturus, multorum riſus, ronchos & cachinnos, demúmque exploſionem magis quàm applauſum legentis turbæ me incurſurum, tum quod id ſecum ferat antiquitas, ceu Ariſtoteles in problematis perhibet, ut res anilibus fabulis ſimillimas narrare uideatur, tum quod res Boruſſiæ diuturna barbariæ, ſine ullis literarum monumentis quaſi perpetuis tenebris mancipatæ, & in ipſo lethæo demerſæ penè obriguiſſe extimantur, adeóque concretæ, ut etiam phœbeo calore agitatæ uix incaleſcere poſſint, quo iterum lucem ſolémque admittant. Verum dum hi blaterones tuam celſitudinem iſtius ludi agonothetam in orcheſtra conſpexerint, ſub cuius umbraculis me in hanc ſcenam prodiiſſe pernoſcant, forte ne lingulaces infreníque ore à te ſapientiſſimo principe iudicentur, maledictis temperabunt, ſimul & naſum continebunt. Quod ſi nec reueriti tuam maieſtatem, effrenatáque lingua uerbis non æquis defluant, malignitatis quoque aculeos haud recondere uelint, imò blaterare malint, nihil eſt quo perhorreſcere oppidò poſſim, ut cœptam ſcenam interturbem. Ronchiſent hi naſutuli, obſtrepant, clament, arguant, criminentur, exibilent denique, dummodo tibi plauſibilis, lepida ac iucunda noſtra actitatio uiſa fuerit. Antigonidas olim muſicæ artis peritiſſimus, cum diſcipulo in arte probe inſtituto, pópulo tamen non admodum grato, in ſcenam progreſſus cunctis audientibus dixiſſe fertur, Mihi cane & Muſis: quia uidelicet ars bene cœpta, quanquam populi lenocinio deſtituatur, iuſta tamen comprobatione non exuitur. Sed ut tandem his reſpondeam, qui longe petitas hiſtorias calumniantur, ceu minus fidei illis inſit: cæcutientibus id forſan euenit & noctuinis oculis, ſed penes clare cernentes plus dignitatis antiquitati ineſſe, nemo ſanæ mentis ambigit. Ne quoque res Boruſſicas ceu ſempiternis tenebris obnoxias, & minime ad ſolem lucémque ex caliginoſo uetuſtatis receſſu redituras, poſſint argumentari, meminerint ſaltem quæ de Hercule feruntur, qui Cerberum tricipitem ab inferis, ſolémque hunc noſtrum ac calorem ferre coegiſſe dicitur, Threicium & uatem raptam ſibi Eurydicen ex tartareis ſedibus diuina ſua ſuauiloquentia eduxiſſe. Ob id nec inficias eant locutulei, res Boruſſicas quantumcunque umbra uetuſtatis contectas ac rubigine obductas, imò in abditiſſimos receſſus actas, curioſa indagatione nõ poſſe nõ reſtitui, ex noctíſq; caliganti nebula eximi, ac clari tate dei illuſtrari ornaríq;: cum hæc ipſa indagatio, puta induſtria, unica ab omnibus eſſe aſſeritur, cui nihil occluſum nihil inacceſſum relictũ ſit. Hæc res quomodolibet obſtruſas, & in penetralibus reconditas elicit, exprimit & promit. Hæc cœlũ petit, & ſubterranea regna ſubintrat, maria ſcrutatur, oculis ſubiicit, quicquid uſquam latet ſepultúmque eſt. Illa ipſa Homerum cæcum plus Argo mille

Induſtriæ uis

mille oculos habente uidere dedit. Hæc Zeuſim Helenam nunquam à ſe uiſam tanta uenuſtate depingere docuit, ut eius forma digna iudicaretur, propter quam tantum laboris ſubiiſſet Græcia, & alta Pergama ruerent. Hæc Phidiam ſtatuarium digniſſimum, ſimulacrum Iouis exprimentem eò uſque euexit, ut diuinitatis effigiem è cœlo mutuatus diceretur. Hæc eadem fores antiquitatum Boruſſiæ uectibus è cardine ſemotis, ut paterent effecit, extráque latebras quicquid de his obuallatum fuerat produxit. Hac adminiculatrice eximo lethæi fluminis cœno hæ ipſæ conquiſitæ erutæque ſunt, & utcunque à ſordibus deterſæ, ſeſe ceu poſtliminio reuerſæ, tuis luminibus conſpectuíque illuſtriſſime princeps, primum oſtentantes, te ut felicem moderatorem ſuum ſalutant, ut patrem patriæ uenerantur: & quicquid uſquam in ſecundiorem ſortẽ, faciémque ſplendidiorem commutatum, ceu fermè ſingula aſpexerint, id totum tibi ſacróque ſanctæ militiæ, cuius tu magiſter, imò dictator perpetuus extas, tribuunt. Quod ſi ſunt qui te circunſtant, & has ineffigiatas rudéſq; Boruſſiæ imagines toruis luminibus reſpexerint, abigendáſque duxerint, quod ſine cultu ornatiori, & penè inueſtes in hunc auguſtiſſimum conceſſum productæ ſunt, his reſponſum ſit: Fœminam probam pigmenta fucúmque non decere, nec orationẽ fidem habituram unguenta uſqueadeo redolere. Logographis id tribuimus, ut quodcunque ſuauius quàm uerius narrent. Nos in his commentariolis ſine fraude, omni apparatu orationis ſepoſito. Boruſſiæ antiquitates expoſuimus: ut ſiqui futuri ſint, cultiori ſermone res Boruſſicas deſcribere uolentes, hinc ſumere poſſint, quod ornatum iri tantopere uelint. Nuda nanque hæc oratio facile quem quis imponet cultum perferet. Vt autem fidem ſine ſcoria habituri ſint hi noſtri commentarioli uetuſtate & carie oppleti, ipſos ex præclariſſimis rerum ſcriptoribus elucubratos eſſe fidem facio, Plinio ſcilicet, Solino, Põponio Mela, Cornelio Tacito, Strabone, Ptolemæo: ex neotericis Gordano, qui primus res Gothorũ literis mandauit, noſtro Alberto Magno, qui has inuiſit & peragrauit, Othone Freiſingenſi epiſcopo, qui quinque Imperatorum Romanorũ res geſtas luculenter ſcripſit, Helmodo Lubecenſi preſbytero, qui res Sclauorum haud inelegantẽ proſequutus eſt, Boruſſicáſque ſimul attigit, Blondo Foroliuienſi, AEneá Syluio, & præter hos quicquid annales Boruſſiæ uſquam uetuſtatis habuere, pleraque etiam per acceptionem. Nam apud Valerium Maximum locus eſt, quo res ſuo ſeculo cognitas, & abſque literarum monumentis conſeruatas manare ad poſteros indicantur, ſola ſcilicet traditione patrum. Id genus diſciplinæ Hebræis etiam uſitatiſſimum eſt. Huiuſcemodi innixus fulcimentis, commentariolos noſtros non temere edi poſſe arbitratus. Ne autẽ manus noſtras exceden tes abſque patrocinio uagabundi errent, ipſos nomini tuo illuſtriſſimo dedicandos duxi, tum quod neminẽ magis rerũ Boruſſiæ cognitio deceat, quàm Boruſſiæ principem, tum quod pari tutela hac noſtra ætate ac priſca Boruſſia fruatur. Cum igitur princeps illuſtriſſime ſimul & in uictiſſime à curis publicis feriatus fueris, frequenti quoque ueterũ, quibus inhias, lectitatione ſatiatus magis quàm laſſatus, etiã domeſtica peculiariáq; inuiſas legáſq;: ſubinde agnoſces in his Boruſſiæ præter ueteres eius limites, uarios ipſius cultores: crebro enim illinc magratum eſt, aliquorũ maiore numero cogente, moréſque uetuſtiores: quos ſi adpræ-

sentes accommodabis, non obscure lucebit quanta sunt quæ sacrosancta militia Teutonicorum in Borussia egerit. Optimo enim iure gloriari poteris, eam quam patres regionem barbaram, incultam, asperam, idololatrã, fœdam, ac rerum omnium inopem acceperant, illam ipsam splendidam, cultam, ciuilem, opulentã, humanam, & quod maximum est, Christianam reddiderunt & reliquerunt. O felix nimium Borussia, si sua norit bona illo principatu. Facile demũ illustrissime princeps deprehendes, quàm iusto dei iudicio Borussia ad Germanorum redierit incolatum: cum Germaniæ & pars sit, & Germanis à rerum exordio debita, inhabitata, luculentissimorum scriptorũ testimonio. Cur, me iudice, indigne iterum à quibuscunque aliis gentibus inhabitatur administratúrue? Ego autem hanc scribendi prouinciam non tam mea sponte quàm iussu uenerandi antistitis Iacobi Pomesamiẽsis, à nullo antea tentatã accepi, ut meo Marte aduersus quoscunque aliter de Borussiæ finibus & populo sentientibus, ceu pro aris & focis dimicaturus sim, ultima potius perpeti certus, quàm ignauiter cessurus. Te igitur principem inuictissimum, & ad arma progenitum, pro tua uirtute rogo, ne desistas auxilia ferre tam pio ac iusto bello, ut iunctis uiribus omnem colluuiem barbarorum ex his tuis finibus eliminemus. Nullum enim apud me dubium uertitur, si tuo Marte agendum erit, facile hanc oram ex manibus iniuste occupantium uindicabimus. Quod breui futurum, modo fata sinant, tuæ auitæque uirtutes, ac genitoris tui præclara facinora admonent. Nunc ad institutum pergamus.

ERASMI STELLAE LIBONOTANI DE BORVSSIAE ANTIQVITATIBVS LIB. I.

Borussiæ situs

BORVSSIA ultimæ Germaniæ ora, à Vistula amne, quem ad occidentem terminum habet, incipiens, sinúsque Baltici maris, qui septentrionale latus eius ambiunt, percurrens, orientalem solem ab Alanis excipiens montibus Hamaxobiis australe latus eius obtegentibus, à quibus continuis syluarum iugis disterminatur. Fuit hæc terra diuersis habitata cultoribus. Nam

Hulmigeri

ut Gordianus Gothus scribit, nuper Hulmigeri Germani eam tenuere, à quibus aliquandiu Hulmigeria dicta, hodiéque ea pars quæ Vistulæ accolit Culmigeria pro Hulmigeria uocitatur. Sed hi per Gothos quamprimum ex Scandania in continẽtem descendissent, inde pulsi eam, ut is ait, occupauere. Ptolemæus autem uetustiores incolas recensens, Gothones, Venedos, Stagnanos, & Sargatios Sudinósque his locis insedisse scribit, quibus Gelidanos simúlque Gillones, Vacinos & Charinos, quos ipse Charionas nominat, addit, finésque ad Hamaxobios usque protendisse indicat. Ad Vistulam uero pauciores sedisse commonstrat: nam Finnos cum Venedis & Sulones duntaxat hanc oram habitasse ait. Hos autem populos nullo alio quodam communi nomine dignatur: forte quia non unus populus, nec in unum concessit nomen. Verum Cornelius Tacitus diligentius hæc loca conquirens, ipsa Germaniæ prorsus asscribit: quanquam promiscue

miſcue Sarmatis Germaniſque populis habitata aſſeueret. Venedos enim Germanis cõnumerandos cenſet, quod & domos fingunt & ſcuta geſtant, peditũ uſu ac pernicitate gaudent. Quæ omnia, diuerſa Sarmatis extitere, in plauſtris ſolũmodo ac equis uiuentibus: quanquã & ipſi ex Sarmatarum moribus traxerant, quod uicinos latrocinio infeſtarẽt. Quicquid enim inter Peucinos, quos quidam Baſternas dixere, ſyluarũ ac montiũ erigitur, latrocinio pererrauere. Erant autẽ Peucini & Baſternæ, ut Plinius teſtatur, cõtermini Dacis, ſermone, cultu, ſede ac domicilio Germanos referentes, multa tamẽ ſœditate Sarmatarum contacti: nã & cõnubiis promiſcuis utebantur, & proceres eorũ pari ſorde ac plebs torpebat. In dubiũ Tacitus uertit. Sarmatiſne an Germanis aſcribantur: uerũhæc loca hodie Poloniæ aſcribuntur. Plinius tamẽ ipſos Germanis cõnumerat: cui & Varini & Gothones Germani ſunt, ex Vindelicorũ genere. Vltimo autem regionẽ Boruſſii intrauerunt, populi qui Ptholemæo teſte ad Riphæos mõtes, ubi in ſepten trionem fuſius excurrũt, nec longe quà Tanais ex eis erumpit, ſedes habuere, qui infelicitate ſua conciti (perpetuis nanque niuibus algoribuſque illic terra riget, ad omnéque naturæ miniſteriũ damnata eſt) ad nouas ſedes capeſſendas patriã egreſſi in hæc loca delapſi ſunt: quæ tũ ſoli fertilitate, tum paſcuorũ lacuúmque amœnitate ipſis cum primũ placuere, necnon ultra progreſſi ſunt, hic ſedes unanimi conſenſu ſibi deſumentes, útque ſibi ac poſteris perpetuò eſſent duraturæ, terram uocabulo gentilio Boruſſiam appellauere, quæ uſque hodie unius literæ ſuppreſſione Bruſſia uulgo dicitur. Hæc eſt uera huius gentis origo. Et cæterũ quicquid dicitur, perinde ac anilem fabulam habendum eſſe cenſeo. Facit iſtius rei fidem permaxima, quod uſque hodie populi ad Riphæos habitantes eodem paríq; ſermone quo hi utuntur. Boruſſii uero ſedibus formatis, terram cultoribus uacuam (Gothi enim populariter eam exceſſere) nullo repugnante facile occupauerunt, citra eam portionẽ quæ ad Viſtulam eſt. Hæc adhuc à pauciſſimis Germanis tenebatur. Propagantes igitur ſeſe à Chrono flumine uſque in contingẽtiam Hulmigerorum: quæ nuncupatio poſt pulſos per Gothos ueteres colonos è medio oræ huic regioni accommodari cœperat, nomine ſuo breui cæterorum hic habitantium nomina obtuſcauere: quod forte euenit, quia Boruſſii contermínis gentibus, puta Germanis, notiores extitere, uel quod multitudine ſuorum ampláque ac ſpatioſa oræ occupatione, ipſos etiam indigenas ſuperarunt. Terrarum nanque limites pro nutu potentiorum ſæpenumero nomina ſortiuntur: durátque hodie ea nũcupatio, quod qui ex Germanis uel Viſtulam, uel illic maris tractum accolunt, Boruſſii uocentur, qui tamen cum illiſipſis præter cœlum commune habeant nihil, iuſtiúſque Boruſſienſes nuncupandi forent. Terram hanc Boruſſii undiquaque fœcundam longe latéque incolentes, ipſam tamen minime excoluere, uel ob ignorationem rei ruſticæ, uel ne bonitate ſoli deprehenſa, & ipſi finitimorum metui obnoxii fierent, indéque eliminarentur, uel quod uictum è terrænaſcẽtibus nondum nouere: carnibus nanq; ferinis, & quidem crudis pro cibo, lactéque pro potu ueſcebantur: quandoque etiã ſanguine equino mixto, & eo uſque ad ebrietatem. Domos non fingebant, ſed ſpecubus & arborum ſubere (unde etiam Subaria dicta comperitur) ab imbribus & algoribus ſeſe hac infantes protexere. Nulla eis ſacra aliquandiu fuere: tandem in

Peucini Baſternæ.

Boruſſia.

eam deducti insaniam, ut serpentes ferásque & arbores religiose colerent, ceu de his in subsequentibus dicemus. Non leges, non magistratus nouere: tantũ cuique licuit, quantum audebat: nihil à feris uita illorum distabat. Erga tamẽ naufragos, & maris tempestate iactatos, humaniores & illis ipsis undequaque auxilio fuere: in reliquis mira fœditas ac fœda paupertas: nam eis nec arma, nec ferrum fuerant. Si quando ad prælia inter se concurrerẽt, sudibus præustis & perticis utebantur, Non autem multi effluxere anni, cum Germani Hulmigeriam incolentes resumptis uiribus (nam per Gothos multum attriti fuerant) accitísque trans Vistulam sociis, qui amne lintribus transmisso eis consedentes, & iunctis uiribus contra Borussios bella parant: penitiora quoque regionis ingressi, quotquot Borussiorum offenderant aut in seruitutem acceperant, aut retrocedere, coegerant, breuíque sese suósque à metu barbarorum asseruere, Borussii uero quo à Germanis finitimis tutiores forent, se cum Sudinis, qui ultra Chroni fluenta sedes habent, eiúsq; regionis aborigines credũtur, societatem iniere qui tum uirtute & potentia plurimum pollebant. Est autem Chronus, fluuius qui hodie Pergulus dicitur, quem in finibus Borussiæ ortum brumalẽ uersus, multi lacus eodem fermè loco se mutuo influentes efficiunt, qui Borussios à Samiis primum, ut Strabonis nomine utar, deinde à Sudinis disterminat, populis etiam Ro. armis tentatis magis quàm uictis. A Druso enim Germanico, testante Plinio, classibus oppugnati sunt: qui primus Ro. ducum septentrionalem oceanum ingressus est, & post eum, Domitianũ Cæsarem in expeditione quã contra Sarmatas, quod legionem cum legato necarant, instituit, ob succinum quod abundantius barbari illic inter maris eiectitia, soli omnium gentium excepere, bello petiti sunt, sed se magna eius rei propter quam peti se senserant copia, succini scilicet, redimentes, illacessiti remansere. Sed hic de succino obiter dicamus: abundat enim eo hæc ora, quæ quasi peninsula est ob sinuosos flexus maris, terrámq; spatiose in freta excurrẽtem, in quam ui tempestatũ idipsum aduehitur: id olim à Germanis Glessum dictum est, ut eruditi scriptũ reliquere. Inde Glessaria regio ipsa à Ro. milia nuncupata, & ab aliis Subaria à subere, cum patrio nomine Sudinia uocetur: ab eruditis uero Austrasia. Succinum etiam sualternicum Scythico uocabulo barbari appellant. Vbiuis autem loci succinũ gignatur, scriptores non conueniunt. Præter enim ea quæ fabulose de ipso in Phaethontis fabula prodita sunt, Pitheas Gothonibus Germaniæ gentis accolis æstuariũ Mentonomon nomine esse ait, ab oceano stadiorum sex milium: ab hoc diei nauigatione insulã abesse Abalum, ex illa uernis fluctibus succinum aduehi, & esse cõcreti maris purgamentum: incolásque pro lignis eo uti dicit, proximísque Teuthonis uendere: huic & Timæus assentit: sed insulam Basiliam uocauit. Nitias autem solis radiorum succum este uoluit, hósque circa occasum, ut ipse credit, uehemẽtiores in terram actos, sudorem pinguem in eam partem oceani relinquere: deinde æstuante mari in Germaniæ littora eiici. Mithridates in Germaniæ littoribus insulam esse asserit, uocaríq; eam Cedron, cedri genere syluosam inde & in petras defluere. Cornelius Tacitus Effluorum gentẽ, qui dextro Suionici maris alluuntur, núncque Lissom uulgo nominantur, ipsum legere inter uada, ac cætera maris eiectitia ipso littore asserit, quod & hodie fieri cernimus.

Anarchia.

Sudini

Chronus flu.

Succini descriptio.

Quidam

Quidam noſtri temporis experti, ipſum è limo quorundam montium ſole excaleſcente fluitare exiſtimant, in herbidóque ſolo atque algido, quod his montibus ſubeſt, indurari: oceano illic efferueſcente inde rapi, in proximáque littora expelli. Indiciũ iſtius eſſe, quod ipſum aliquando ex ſolido eruitur, quod & ipſi uidimus: quanquam cerea molitie, & penè lentum ſit, ob idipſum mari denuo immergunt, cuius rigore lapideſcit. Hanc uero opinionem neque omnino adſtruere, neque refellere in animo eſt. Quod autem hos montes nominatim non edunt, mihi ſuſpicionem incertitudinis facit. Plinius uero naturæ fidiſſimus interpres, Germanicis Cæſaris claſſibus bellum, ut dictum eſt, in ſeptentrionali oceano, gerentis experiẽtia innixus, tradit ſuccinum gigni in inſulis ſeptentrionalis oceani, ipſúmque naſci defluente medulla ex pinei generis arboribus (ceu enim reſina in ceraſis, ita & in pinis humoris abundantia erumpit) denſaríque rigore maris, eo intumeſcente ex inſulis rapi, certóque littore expelli: ita inuolutum herbis, ut ex his pendere uideatur, ſalo expui: ſuccum uero arboris eſſe, ipſúmque primum liquidum diſtillare, argumento ſunt quædam intus lucentia, ut formicæ, aut apes, etiam lacertæ, cæteráque id genus, quæ adhæſiſſe muſteo non eſt dubium, indureſcente uero humore incluſas remanere. Pineæ autem arboris indicium eſt pineus in attritu odor, & quod accenſum tædæ modo fragrat. Rude eſt informéque ac glebæ ſimillimum, dum ex aquis excipitur, corticibus ac aliis rebus ſibi inhærẽtibus: ob id diu incognitum barbaris, inter maris quiſquilias iacebat. Germani idipſum primum nouiſſe traduntur, in Pannoniámq; ad Carnuntum oppidum aduexiſſe: inde Veneti ipſum accipientes, primum rei famam fecere, mox proximi Pannoniæ circa Adriaticum mare Tranſpadaníque, quorum agreſtes fœminæ monilium uice, & decoris gratia ſuccinum geſtauere. Hinc natam fabulam de Pado omnibus notam credimus. Eius eſſe genera quamplurima conſtat: candida, ſed odoris præſtantiſſimi ſunt, quibus diu minus pretium erat: hac uero tempeſtate & fulua & cerea mercede præſtant: ex fuluis etiã tranſlucẽtibus amplior erat auctoritas, præterquam ſi nimio ardore flagrent: imaginem enim igneam non ignem ineſſe placet. Summa laus Phalernis tum fuit, à uini colore dictis, mollí fulgore conſpicuis: id ab aliquibus Chryſolectrum dici comperimus, quaſi coloris aurei: rapaciſſimum id eſt ignium, & ſi iuxtà fuerit celerrime ardeſcens. Sunt in quibus decocti mellis lenitas placet. Domitius Nero Romanus imperator, capillos coniugis ſuæ Poppeæ in hoc nomen adoptauerat, ipſos quodam carmine ſuccinos appellando. Ex eo tertius hic colos à matronis expeti cœpit in capillis. Dum quoq; is gladiatorum munus Popul. Roman. exhibiturus eſſet, Iuliano quodã equite Roma. id curante, ad ipſum comparandum miſſo, qui hæc littora peragrauit, uidit, ac commercia tentauit, tantámque copiam Romam inuexit, ut retia in uenatione publice edita eo nodarẽtur, armáque & librilla, totúſque ſimul diei unius apparatus è ſuccino eſſet, uiſa tunc fuit gleba tredecim librarum. Solinus tamen refert id ſuccinum à rege Germaniæ Neroni dono datum, cui ſententiæ magis accedo. Tanta fuit eius, ut eruditi ſcriptum reliquere, in deliciis taxatio, ut hominis quanuis parua effigies uiuorum hominũ uigentiúmque pretia ſuperaret. Cúmque in aliis ad luxuriam quæſitis oſtentatio & uſus placeret,

Succini prouentus.

Fuluum ſuccinum.

Succini pretium.

ceu in Corinthiis æs auro argentóque mixtum, in cælatis ars & ingenium: uniones quod capite, gemmæ quod digitis circunferuntur. In ſuccino, ut Plinius inquit, tantum deliciarum conſcientia luxuriáque expetita eſt. Eſt uſus eius multiplex in medicina: nam ab infantibus pro amuleto geſtatur: contra lymphationes & noctis metus cuicunque ætati prodeſt: urinæ difficultatibus potũ alligatúmq; quod Chryſolectrum uocant, collo alligatum mederi febribus Calliſtratus prodidit. Tritum cum melle ac roſaceo auriũ uitiis, & ſi cum Attico teratur, oculorum caliginem remouet. Stomachi etiam uitiis uel per ſe farina eius ſumpta, uel cum maſtice ex aqua pota, quod de candidis maxime crediderim. Tonſillis quoque reſiſtere creditur, & faucium uitiis: ob id mulieres Padanæ ipſum circa col la longo ſeculo geſtauere: uario genere aquarum iuxta illos infeſtante guttura ac carnes uicinas: quod hodie Turcarum equeſtres copiæ in equis ſuis obſeruant. Neotericorum pariter experienta ad citandos partus candida operari depromit: notiſſimum id Germaniæ mulieribus. Calculos quoque ueſicæ & renum eo poto elidi euocaríque quamplurimi teſtantur. Venena peſtilentémque aerem eius nidore fugari compertum eſt. Diſtillationes quoque ſiſti, uulneratis ſi in potu ſumpſerint, prodeſt: malagmatis ob id etiam aſſumuntur. Verum & hoc notum fieri oportet. Succinum quocunque libeat colore tingi hœdorum ſeuo & anchuſæ radice: quippe etiam ipſum cõchylio infici tradunt. Quæ uero tranſlucida ſunt, ad gemmas adulterandas magnam habent uicinitatem, & maxime ad amethyſtos. Politur ſuccinum adipe ſuis lactantis incoctum. Ramenta eius oleo addito dilucidius ac diutius flagrant quàm lini medulla. Notiſſimum cuíque eſt quod attritu digitorum caloris ui accepta, attrahunt ad ſe paleas & folia arida, ut magnes ferrum. Viſum eſſe quidam retulere, quod æris etiã ferri laminas attraxerit. Ego glebam uidi cui ferrum quaſi adnatum inhæſerat, quod ui ſua forte attraxerat. Multi tentauerunt ſuccinum flexile ac ductile reddere, ſed nequicquam ceſſit, mirum, cum nimia humida & ſucculenta prodeant, uti indicauimus. Hæc tumultuarie de ſuccino, Sudinorum opibus dicta ſint, propter quas ſæpenumero ab exteris gentibus bello petiti. Senſere nanque præter Ro. arma & Saxonum Angliam occupantium oppugnationem, à quibus ſe terra & mari impigre defenſarunt. Habuere enimuero hi populi, ut de moribus eorum aliquid tranſeunter dicam, regulos ſuos, quorũ legibus obtemperabant: agróſque coluere & commercia nouere. Veſtium cultus apud eos fuit, ut mares lanea, fœminæ linea tunica uterentur, circulóque ex ære uel orichalco colla circunda bant. Auribus etiam crotalia ſuſpenderunt, rem friuolam, quod tamen neque hodie deſitũ. Domos in uillarum modum extructas inhabitauere uicóſque, ac ſine muro & uallo omnia, quod forte ab externis, ipſos commercii gratia adeuntibus didicere: alioquin alienum à Sarmatis. Sed ut ad Boruſſios repedemus, ſocietatẽ cum Sudinis eos iniiſſe diximus ob Germanorum finitimorum metum. Nec à Sudinis aſpernati ſunt: uerum eorum potentia adiuti, & contra quoſuis conterminos populos tutiores facti, aliquandiu in ſua fœditate degerunt: de qua poſthac. Nunc de cæteris Boruſſiæ rebus editis proſequamur. Generat & terra hæc, feras multiiugas, eas etiam nec alibi cognitas. Præter enim urſos, apros, ceruos, quibus abundat, Vros excellenti ui & uelocitate profert, qui uaſtitate

Succini pharmaca.

Sudinorum mores.

Beſtiæ Boruſſiorum.

Vri.

uaſtitate corporis parum infra elephantum ſunt, eáque ferocitate, ut neque hō-
mini neque feræ ſi quam conſpicati fuerint, parcant. Cornutúmque id animal
eſt, eius cornuum magnitudo tãta uiſa eſt, ut urnas binas unius capitis cornua,
ut, Plinius teſtatur, impleuerint. Barbari ex his potant, argenteo circulo parte
qua labris admouetur circunducto. Sunt enim caua & in mucronem demum
concreta. Alii pila his præfixa cuſpidant, Romani in laminas ea ſecabant, ut lu-
men quod his includebant latius funderent, ipſiſque pro lichnuchis ac laternis
uſi ſunt. Qui ſeſe uenatione eorum exercẽt, ſi plurimos interfecere, relatis in pu-
blicum cornibus, quæ teſtimonio ſunt, magnam laudem adipiſcuntur. Soliti
erant antiquitus caueis ad hoc ex opera factis eos capere, captóſque iugulare, for
te quòd ea tempeſtate ferro caruere: ſed eo mortis genere, feram tam inſignem
poſteriores ætatis iuuenes præcipuæ uirtutis & audaciæ, interire dignum cenſen
tes, ob id canibus ipſos inſequi placuit, uenabuliſque cominus ac eminus petere,
arboribus ſeſe robuſtioribus ſemper condentes, ne & ipſi à fera rurſus impeteren
tur, quæ cornibus arbori inſertis, uindictæ auida, inhæret, donec inſequentium
telis ſaucia concidat: tali morte feram dignantur atrociſſimam. Fera hæc ſub
mento uillos longiuſculos habet in arunci ſpeciem, cæteris tauro perſimilis exi-
ſtit. C. Caligula Romanus imperator primus Romæ Vros in arena oſtendit,
quos tum imperitum uulgus bubalos falſo credidit. Gignit hæc terra & bizon- Bizontes
tes iubatos, qui è boum ſylueſtrium genere ſunt, ſed noſtra ætate admodum in-
frequentes. Aiunt hos ſolipedes, maribúſque ac fœminis iuxta iubas cornua, ea-
dem utrique forma & magnitudo, colore quoque & ſpecie haud diſſimiles tau
ro ſunt. Aliqui ex horum genere unicornes perhibẽtur: quod uerum ſit, nec ne,
incompertum habeo. Plinius tamen Indicos boues ſylueſtres unicornes tricor-
néſque eſſe ſcripſit: ob id non incongruens uidetur eos & alio loco naſci, ue-
rum eſſe alterius generis à bizonte ſuſpicandum eſt. Tale forte eſt cornu quod
hodie in Archiuo protomagiſtri integrum cuſtoditur, ac Monocerotis aſſeritur
cum nigrum illud ſit, hoc uero luteum conſpicitur. Sunt & in ea regione gre-
ges ferorum equorum, quos Græcia non uidit, nec Romanus, quapropter alio Equiferi
uocabulo nominari non poſſunt. Hi cicuribus equis omnino ſimiles extãt, præ
terquam quòd dorſo molliori ſunt, ob id nec uſui apti. Dicúntque ipſos nequa-
quam manſueſcere poſſe. Carnibus eius incolæ etiam hodie ueſcuntur, quas nõ
inſuaues aſſerunt. Gignit & alces (quos falſo ſylueſtres aſinos quidam autumant, Alces
cum hos Aſia tantum ac Africa procreet) ſpecie media inter ceruinam & iumẽ-
ti, niſi quantum aurium proceritas, ipſáque ceruix diſtinguit, magnitudine inter
camelum & ceruum: maribus in ſuperciliis cornua naſcuntur, quæ quotannis
amittunt, latiora quàm ceruis, ramoſa tamen & per totum concreta ac ſolida:
ungulæ bifidæ, coloréque ceruum imitatur, uenatorem è longinquo ſentit: ani-
mal certe ſimplex, & quod plus latebris quàm fugæ fidat. Si ui canum urgetur
magis in canes ſe calce quàm cornibus tueatur, in locis paluſtribus ſeſe plurimũ
condit, illic & partus edit ſuos: formidinis eius argumentum eſſe aiunt, quòd ra
renter ſolitarius, in armento multum appareat. Vngulis eius comitialem mor-
bum, & iam ſpumantem abigi creditum eſt, ſi cute attingitur. Hallucinati ſunt
qui alcem nullo ſuffraginum flexu dixerunt, neq; quietis cauſa procumbentem,

uerum accliuem arbori ſomnum capere, quæ ad inſidias à uenatore inciſa feram unà affligit ac concidit. Quod & paſcendo retrograditur ob ſuperius labrum prægrande, quaſi progrediendo paſci nequeat: quæ ſingula non de alce, ſed de machlin fera, illi haud diſſimili, quam Scandaniam mittere aliqui prodidere, dicta ſunt. Habet & ſyluas incæduas, unde uis ingens lignorum & ad naualem uſum & domeſticum conuehitur: teretúmque arborum ad malos nauium accommodam, quæ inde in remotiſſimas oras deferuntur: habent & ſyluæ præter id ſuas diuitias, unde quaſi ſpõte compendium non modicum incolis prouenit, apum ſcilicet ingentem multitudinem, quarum alueos ceu natiuos intra arbores ad hoc cauas cernere eſt: ex quibus tanta mellis & ceræ copia prouenit, ut Germaniæ Britaniæque, ac cæteris adiacentibus inſulis, commode harum rerum uſum ſuppeditet. Nec apiarii arte uel induſtria examina illic curant: nullis enim ſatorum floribus, aut herbis ipſa inuitant, nec ſi longius euolent reuocant: è frondibus & ſylueſtribus floribus ſuccum contrahunt, quo opera conficiunt ſua, quæ compendii ingentis argumento ſunt. Præter illa & pelles quaſdam nõ ignobiles mittunt hæ ſyluæ, quæ ueſtium ambitis principum hominum ſubdũtur. Lectorum etiam ſtragula ex his conſuunt, pretióque ingenti uendunt: has olim pelles ouini uelleris commutatione mercatores ab incolis receperũt. Gaynos barbari uocant ea animalia, Germani martes, è muſtelarum ſylueſtrium genere, ab aliquibus hiſtoriam naturalem commentantibus, eſſe ſcribuntur. Piſcationes quoque diuerſis in locis non incommodas exhibet: nam piſces omnis generis tum ex lacubus, tum ex æſtuente mari illic prendunt, ceu pſittas, ſoleas, lingulas, rumbos, troſſullas, mullos, aſellos, ſalmones, marinos canes, & id genus alios, anguillas præter cæteros numeroſiores: nec de his incolæ ueſcuntur, niſi quod ſole aereque ſiccatum toſtúmque ſit. Sed ad alia pergamus. Hæc ad loci ſitum, ac terrarum prouentum, uti antiquitas poſſedit, tradita ſint.

ERASMI STELLAE LIBANOTHANI DE ANTQVITATIBVS BORVSSIAE

LIBER SECVNDVS.

TEmpore quo Valentinianus Romanis imperauit, Alani populi ſeptentrionales Boruſſiis contermini, contra Rom. imperium arma ſumẽtes, poſt diutinas in imperii fines excurſiones à Sicambris cõpreſſi ſunt, quo bello Sicambri ſibi & poſteris libertatẽ pepererũt. Alani qui cædi ſupererant, pars per imperii terminos delapſa Hiſpanias uſq; peruenit, ubi ſe Gothis illic belligerantibus iunxerant, qui tandẽ ſedibus ibidem ſumptis, ſe confuſaneo duarũ gentiũ uocabulo Gothialanias appellauere, quaſi Gothorũ & Alanorũ ſedes. Pars uero imbecillior, quæ domi remanſerat, ac cæde patrata patriã repedauerat, exuta præcipue iuuẽtutis manu, ſibi nõ ſatis in ſedibus propriis, fidẽs, cum uxoribus

uxoribus & filiis, omníque ſeruitiorum multitudine, ad Boruſſios conterminos ſeceſſit: ſupellectilem tum omnem ſecum in carris ac plauſtris trahens, tum etiã pecora, quorum prouentu hæc gens plurimum uictitat: uniuerſa ac ſeſe Boruſſiorum fidei & tutelæ commiſerant. Nec ipſi à Boruſſiis repulſi, quod eorum multitudine adaucti, facilius quibuſuis populis reſiſtere poſſe crederent, etiam tum magis Germanos formidabant, qui penitiorem Viſtulæ ripam accolebant, ipſoſque ſæpiuſcule à ſuis quæ poſſederant locis, diſturbarunt. Cõceſſerunt itaque Alanis cohabitandi ius, qui rurſus Boruſſiis mulierum ſuarum coitus permiſcuere: connubia enim nulla habuere, ſed ut quiſque in mulierem incidit, ea ad Venerem uti licebat: quare breui in eam multitudinem coaluere, ut quoſcunque contingentes populos ſuperarent. Ex ea tandem multitudine cœperunt inter ſeſe anguſtia finium premi: utcunque enim placuerat, ac commodum quiſque ratus, tantũ terræ ſibi equíſque deſumſerat: unde rixis uariis inter ſe diſſidere cœperant, quæ plerunque cædibus tranſigebantur: id populum hunc agreſtẽ intra ſe diſcordem, in eo concordem fecit, ut de rege ſibi conſtituendo conuentus agere cœperint, ubi pro ruditate populi uaria undiquaque ea de re dicta agitatáque ſunt. Viduutus Alanus, qui cæteris & dignitate & uigore animi præſtabat (magna enim ſeruitiorum claſſe abundabat, unde etiã ſibi in alienis terris auctoritatem non modicam acquiſiuit) inquit, Ni ò Boruſſii apibus ueſtris hebetiores eſſetis, de hoc quod inter uos agitatis, diſſidiũ nullum eſſet: has enim regem habere uidetis, cuius imperatis obtemperant, qui opera eorũ dirigit, ſingulas ad labores idoneos deputando, qui & inobedientes caſtigat, inertéque foris aluearia propelli iubet, cuius hortatu omnes in labore perdurant, operáq; ſua perficiũt, uos qui hæc indies uidetis, illas ſequamini duces, & regẽ uobis conſtituite, eiúſq; uolũtati obſequimini. Ille rixas inter uos dirimat, cædes ulciſcatur, furta puniat, innocentiam tueatur: is ſolus in omnes ſine ulla exceptione ius dicendi poteſtatémque habeat. Eius dictis cuncti ingenti ſublato clamore aſſenſere. An ergo nobis eris Biotterus? quod ipſorum lingua apum regem ſignificat. Is nec uocẽ aſpernatus, omnium ore rex ſalutatus eſt. Miranda mortalibus gloriæ cupiditas, qua humilis quiſque ſe dignum faſtigio regio exiſtimat. Is uſque in eum diem pari fœditate qua cæteri humi uitã trahens, unica populi exclamatione tam rudis & inculti, regem agere cœpit. Nec ei regius animus defuit. Nã quam primũ à plebe maieſtate regia ſeccretus fuerat, non aliò animum applicuit, quàm ut apum ducem imitaretur. Quare in primis palantem populum certis finibus inſtar examinum incluſit, quæ peculiaribus aluearijs labores ſuos perficiunt. Operáque agreſtia exercenda monuit, & prout loci ſitus admittebat peragenda, puta ut hi terram colerent, ſementáque ſpargerent, ac arbores conſererẽt, illi uero apum compendio inſiſterent: alios pecori, alios piſcationi deputans: legéſque condidit, quibus futuris finiũ anguſtiis prouidere ſe credidit. In primis, ne quiſpiam paterfamilias plures partus aleret, nec etiam ſeruitia quàm pro laboribus ſuis explendis ſibi ſufficerent, cæteros aut uenundaret, aut necaret: ne quis paterfamilias partus inutiles mancóſque, ſeu ad labores inefficaces educaret, utque filio parentẽ ſenecta oppreſſum, uel imbecillitate uiriũ labores non ferentẽ, impune ſtrangulare fas eſſet: utque pueri nõ adeo incerto patre naſcerentur, coitũ

Primus Boruſſiorũ rex.

Leges.

promiſcuum prohibuit,& ſub connubii ſpecie inſtituit,ut quotquot & quamcunque paterſamilias puellam ſuſcipiendam prolis gratia iniret, ſiue ex ſeruitiis peculiaribus uel alienis foret,ſiue ex liberis,eam ſecum ſuo detineret tugurio, alerétque. Alieni tamen iuris puellam non niſi pretio,quaſi ære emptam,à quocunque deduci pro prole procreanda inhibuit. Adulteria tamen non uſqueadeo prohibuit,ſed abigendos mœchos poteſtate caſtigauit. Quo autem populum hunc ferocem ad uitam produceret manſuetiorẽ,comeſationes frequentes, & publicas inſtituit,quibus feros hominũ animos demulctos iri credidit:nec in eo hallucinatus eſt. Nam breui ad eam deuenere molliciem,ut eos quocunque uellet perduceret:hinc hoſpitalitatem maxime colendam eſſe ſtatuit, quia ipſa amicitiæ firmiſſime glutinarentur. Potum ex aqua & melle concinnare docuit, qui latine mulſum dici poteſt,quo in comeſationibus & publicis & priuatis uti conceſſit: cuius dulcore mirum in modum barbari delectati,facile ad eneruationem peruenere. Ad religionem autem ſe uertens,ſacerdotes à Sudinis ſociis populis accerſiuit,qui inſana ſupeſtitione contaminati, eos immunda quæque animalia,ut ſerpentes colubros perinde ac deorum famulos nuntióſq; religioſe colere docuerunt, quos intra domos nutriebant,eíſque ut diis penatibus litabant. Deos in ſyluis ac lucis habitare dixerunt,illis uictimis ibidem ut placarentur,immolandum eſſe:ab his ſolem pluuiáſque expetendas fore. Sacra eorũ aditu aduenarum pollui,nec aliter quàm humana uictima expiari conſtanter crediderunt. Feras omnes,alcem præcipue,has ſyluas incolentes,ut deorum ſernos uenerandas eſſe monuerunt,ideóque ab eis abſtinendum. Solem & Lunam deos omnium primos crediderunt,Tonitrua fulgetráſque ex conſenſu gentium adorabant:tempeſtates aduertendas citandáſque precationibus dixerunt. Hirco in ſacrificiis uſi ſunt,ob fœcundam animalis iſtius naturam:nam ad coniũctionem ſexuum maxime defertur,ſine qua generatio eſt nulla in animãtibus. Præcellentes arbores,ut robora,quercus,deos inhabitare dixerunt,ex quibus ſciſcitãtibus reſponſa reddi audiebantur:ob id nec huiuſcemodi arbores cædebant,ſed religioſe ut numinum domos colebant. In eo numero & ſambucũ, & pleraſq; alias habuere. Statuit & dies natalitios & funera pari modo celebranda, mutuis ſcilicet comeſationibus & compotationibus,tum luſu & cantu,abſque mœrore cum ſumma hilaritate & gaudio,utq; alterius uitæ ſpem præ ſe ferrent,illo ſaltẽ oſtenderunt,quòd exutos ſpiritu,armatos ueſtitóſq; ac magna ſupellectilis parte circunpoſita humarunt. Quo more uſque nunc ſepeliuntur,addito etiã potu melleo,aut ex frumentis facto in teſtaceis uaſis. In funebri epulo partẽ obſonii potúſque uita defuncti manibus libarunt,hodiéq; libant,pudẽdo illic Chriſtianorum præſulum dedecore. His & cæteris populo illo inſtituto, religionéq; firmata, Viduutus hanc orã prudenter & quietiſſime rexit, nullis excurſionibus in uicinos populos permiſſis,nec aliqua rurſus ab eis perpeſſus incõmoda. Eo uita defuncto filios quatuor ſibi ſuperſtites reliquit,qui inter ſe de imperio diſſidẽtes,gentem iam paci diutinæ aſſuetam,ad prælia mutua ſuſcitabant. Concurrebant ergo inter ſe multis præliis:ſed ſenior natu quia ex matre Alana progenitus ſolus Alanorũ ſuffultus auxiliis,Boruſſiſq; exoſus,fratribus qui multitudine abũdabant,cedere cogitur. Poſt multas igitur cædes ex utraque parte cõmiſſas,eum

Idololatria.

ſtatuere

ſtatuere diſſenſionis finem, ut ſenior natu Viduuti filius, ex matre Alana progna tus, cum ſuis Alanis retrogrederetur, auitáq; loca repeteret, his ut poſſet domina retur. Terram uero Boruſſiæ fratribus tribus ex matre Boruſſica, ac in ſolo Boruſſico natis relinqueret. Accepit conditionẽ hanc Litalalanus, ita enim ſenior natu iuuenis nuncupabatur, Boruſſiam egreſſus magno ſuorũ numero. Et cum ſupra modum aucti eſſent, priſtinas ſedes quas uacuas inuenerunt, facile implerũt. Ab hoc quoq; eorum duce in poſterum, qui prius Alani dicebantur, Litalalani dicti ſunt, nunc hodie uulgo Litſani nuncupantur. Qui in Boruſſia remanſere, Litſani terram ſecundum capita diuiſerunt. Pomeſamus, qui ex his ætate præcellebat, ſorte eam occupauit oræ portionem, quæ Hulmigeriæ propinquior eſt, tum à Germanis habitata, à quibus Boruſſii magis formidabant. Sed quoniã Pomeſamus ſtrenuus manu uideretur ac animo feroci, multitudiníſque admodum ſtudioſus, hanc magis tutari eum poſſe confidebant, & ex ipſo hæc portio poſthac Pomeſamia dicta. Alter Viduuti filius Galingus nominatus: huic terra quæ nunc Galingilia nuncupatur obuenit, à quo & terra nomen ſortita eſt. Tertius uero Natangius, Natangiam terram à ſe nominauit & obtinuit. Hæ ſunt tres primæuæ terræ Boruſſiæ portiones. Nati uero eorũ & nati natorum, iterum paternas diuidentes poſſeſſiones aliam atq; aliam uarietatem nominum induxere, ut hi Barti, alíſ Naoderitæ dicerentur: & qui hodie uetuſtatis ueſtigium retinentes Varnienſes à Varintis dicuntur. Eo pacto Viduuti filii inter ſe imperio diuiſo, pro ſua quiſque libidine depoſito regio nomine, quam tenuit portionem adminiſtrauit, ſubinde inter ſe diſſidentes: in hoc tamen concordes fuere, ut aduerſus quoſq; ſuos uicinos, præcipue Polonos & Germanos excurſiones facerent, ac eos latrociniis infeſtarent. Sæpe prædam ingentem hominum pecudúmque ab eis agentes: & dum ipſi rurſus inſequerentur, ſeſe & prædam in intimis ſyluarũ latibulis occuluerũt, quod inſequentes, ne inſidiis circumuenirentur retinuit. Ex huiuſcemodi depræ datione, quia ducibus non tenuis quæſtus, plebi etiã uictus obtigit, agriculturam & alia agreſtia opera, quæ ſub Viduuto exercenda ſumpſerant, breui intermiſere, aut eatenus exercebant, quatenus neceſſe uiſum eſt. Ducti lucri cupiditate ad priſtinos mores latrociniáq; quam breui reuertentes, Germani tandem conſulentes in medium, uocatis in auxilium Suetiæ reguliſ: ii in oceano Germanico ſiti ſunt, à Latinis Sitiones dicti, qui Ganipoti cognominabantur, quod & ipſi Germani eſſent, & re bellica tum terra tum mari plurimũ pollerent: qui eis auxiliares copias claſſibus traduxere, pluribus annis cum Boruſſiis belligerãtes: quo multis trucidatis atque cæſis, eos ad deditionem compulere. Eſt uſque hodie oppidulum ad Viſtulam cum arce ſitũ, quod Suetza uocatur, ubi hi qui ex Suedia uenerant, caſtra ſua poſuerunt, quod poſtea in eam munitionem quam uidemus, per Teutonicos fratres extructum eſt, ex quo Boruſſios rebellantes identidem impugnarunt. Nouem regulos id confeciſſe bellum annales habent: ſed qua tempeſte, aut quandiu durauerat, nec an ſimul, an ſibi inuicem ſuccedentes id bellum geſſere: an etiam Boruſſios ad tributũ pendendum coegere, nihil reliqui eſt, donec ad tempora Henrici primi patris magni Othonis uentum eſt. Ea tempeſtate barbara gens iterum latrocinio finitimos impetens, per Hugonem cognomine Botyrum, aliàs Bructerum, ex Saxonia natum: tum principem Germanorũ,

Sitiones qui & Suedi.

Viſtulam ex utraque ripa accolentium, quos aliqui Bructeros fuiſſe autumat, ſeditionibus ex natali ſolo pulſos, in hæc loca deueniſſe: ab eius gentis principe, qui illic, ut dictum eſt, imperitabat, Boruſſii compreſſi ſunt, adeóque uiribus exuti, ut pacem longiſſimam ſeruarint: permanſere nanque quieti ad tempus Othonis tertii Imperatoris Romani. Sub id tempus Boruſſiorum ferocia retuſa eſt, uiribúſque adeo contrita, ut omnino ab incurſionibus ceſſarent. S. Adelbertus natione Bohemus, ſed in Saxonia enutritus, ac epiſcopus Pragenſis, in Boruſſiam commigrauit, ac gentem hanc à ſuis erroribus reuocare conatus eſt: ſed à Sudinis dum ſacra perageret interficitur, corpúſque diſſectũ ante uolatilia proiici tur: quod eius hoſpes colligẽs, mox redintegrauit, & ipſum cophino trans amnẽ ad Polonos detulit, ac pro auro tanti ponderis (ſed quoniam exiguum diuina or dinatione pendebat) uendidit. Boleſlaus Poloniæ princeps ipſum in inſigni loco ac tumulo conſeruauit. Qui multis clarens miraculis, à Dato pontifice maximo conſecratur. Dies eius martyrii octauo Calendas Maias ab eccleſia celebratur. Tempore quo Conradus ſecundus Romano præfuit imperio, Boruſſii cum Polonis conſpirarunt, qui tunc ab imperio Romano, cui iam diu ſubiecti erant deſciuerant, ducémque eorum Biliſlaum cum coniuge ſua Gertrude Leopoldi Auſtriæ Marchionis filia pepulere. Tributum quoque quingentarum librarum argenti ærario publico quotannis debito inferre recuſantes, rati Boruſſii Polonorum auxilio facilius Germanos finitimos ad internecionem cæſuros. Durante autem hac Polonorum rebellione, uſque ad Federici, cognomento Barbaroſſi tempora, qui copiis per Oderum fluuium traiectis, Poloniam ingreſſus, urbes quas repugnantes inuenit, expugnat & diripit: arcem Glogam eum ſubuertiſſe annales habent: ſingula igne ferróque deuaſtans: copias quas obuiã habuit ex Boruſſiis, Boſſallanis, Tartaris ac Polonis ingentis multitudinis, minimo negotio fudit. Poloni in ſola deditione præſidium eſſe arbitrati, Boruſſii in fuga ſaluté quæſierunt, quos imperator inſequutus, multis cæſis, multis captis, ultra Viſtulam compulit. Coacti tum fuiſſent Cæſaris ferre iugum, ni aliótenus imperii negotiis auocatus fuiſſet. Huic expeditioni Ludouicus Thuringorum princeps, Ferrei cognomentum ſortitus, non ſolum interfuit, ſed & præfuit: quippe qui duobus milibus equitum, & magno peditum numero ſeſe Cæſari iunxerat. Polonis ſiquidem ad deditionem coactis, Biliſlaóque reſtituto, ac tributo duorum miliũ librarum argenti fiſco imperiali, & quatuor ab ærario publice pendendũ impoſito, Germanos qui ultra citráque Viſtulam habitabant, ut tuti ab incurſionibus barbarorũ permanerent, Maſſobiorum ducem, qui Cæſari conſanguinitate iunctus fuerat, in tutelam contulit, quod fidelis Romano imperio ſemper fuiſſet, & ex antiquiſſima Germanorum Saxonum domo duceret originem. Non multum temporis effluxit, ubi Boruſſii infeſto agmine finitimos petiere. Primum Maſſobios, ſic quoque hac ætate uocitantur, qui ſeſe pecunia ueſtibúſque multoties redemerant, ſubinde Germanos uicinos, qui ſe diu armis, quanuis ægre defenderant. Tandem inuocantes fidem Conradi ducis, cui à Cæſare commiſſi erant, Conradus quoties Boruſſiis acie occurrit, fugatur, cæditur, ac caſtris exuitur. Ob id domeſtica potentia deſperãs, auxilium Celeſtini Pontificis Romani (quod imperator Henricus, qui Federico ſucceſſerat, cum magnis copiis in

Aſiam

Asiam profectus fuerat)implorat. Celestinus ergo Pont. ut rebus afflictis succurreret, Christianum ordinis Cistertiensis monachum in episcopum Borussiæ designat. Qui ad Conradum primum ueniens, communicato cum eo consilio, quo gentem tam ferocem ab incursionibus in Christianos prohibere, simúlque ad fidei ueritatem inducere posset. Acciti tum fuere ex Litsonia fratres, milites Christi cognominati, qui unà cum Christiano præsule Borussios aggressi sunt: is in uirtute uerbi domini: hi bello & armis, sed omnia nequicquam: nam semen sacratissimum, quod præsul spargeret, cecidit in terram sterilem, & absque fructu exaruit. Fratres, si quos ad deditionem receperant, cum primum opportunitate habita rebellarunt, quos in præsidiis collocarant obtruncantes, & quàm breui spatio sese à seruitute quam imposuerant, & præsul & fratres uendicarunt. Tandem Christiano præsule nihil proficiente, fratribus partim occisis, partim fugatis, cum & barbari longo tempore inquietissimi fuissent, è re fore arbitrati sunt, pacem quàm perpetuũ bellum amplecti. Fit itaque pax ex utraque parte, necessaria magis quàm honesta. Interea catholici suasu præsulis, per Poloniam ac Hulmigeriam ædes sacras uicatim restituunt, cœnobia utriusque sexus extruunt, quæ pro sua pietate calicibus, libris, & aliis apparatibus ecclesiasticis ornant atque ditant: antistites undequaque, ut possunt, ecclesiis præficiunt. Fuit summum Christianis à barbarorum populationibus otium. Id populum fidelem in meliorem spem erexit: quare magis atque magis rem diuinam ampliandam duxit. Sed cũcta barbari rupto fœdere turbarunt: fœda enim populatione in fines Christianorum effunduntur, longe latéque per Poloniam & Massobiam grassantes, omnia prædari cœperant. Deinde incensis uillis, agrísque uastatis, sacrariis omnibus spoliatis atque dirutis: amplius enim ducentis ædibus sacris periisse igne legimus: oppida insuper & cœnobia: quibus singulis euersis & direptis, ingẽtem uim prædæ tum hominum tum pecudum, ac tantam omnis generis supellectilem, quantam nunquam ante abegerunt. Conradus cum se imparem contra hostem tam ferocem, ac multitudine superiorem uidisset, se ultra amnem in terram Coianorum, qui olim Onomani, hodie Cumani dicti, recepit: dum interim in Asiana expeditione Ptolemaida, uel ut alii dicunt, Acona oppugnatur, ordo militaris Teutonicorum fratrum domus hospitalis, beatæ Mariæ in Hierusalem humilibus initiis ortum sumpsit. Per cuius fortissima pectora demum omnis hæc pestis ex Christianorum finibus exposa est, Borussiáque ad fidei præcepta colla rigida submittere Christiano iugo coacta est.

Atrox Borussiorum perfidia.

ERASMI STELLAE DE ANTIQVITATIBVS BORVSSIAE LIBRI SECVNDI FINIS.

AD INVICTISSIMVM PRINCIPEM FEDERICVM

Eraſmi Stellæ Libanothani diſtichon.

Da Federice tuo genio foueatur & aura
Hic liber, & rabido qui uolet ore latret.

AD EVNDEM FEDERICVM PRINCIPEM

inuictiſſimum Eraſmi Stellæ elegiacum.

Diuitias Federice tuas hic collige princeps,
Quas habet Arctoi Bruſſica terra poli,
Scilicet Heliadum lachrymas Phaethonta querentum,
Audax quod patrios flectere tentat equos,
Par nec erat loris, placuit tamen ire ſub axe
AEtherea, atque genus teſtificare deum,
Neſcius ipſe uiæ perdit conamine uires,
Mox ruit è curru lapſus in alta freti.
Hunc iuuat æternis lachrymis fleuiſſe ſorores,
Sed pius in lenta ſuccina fletus abit.
Has fert undiſonis Tethys tibi fluctibus, illum
Teſtantes caſum, ruptáque lora ducis.
Munera clara deûm uariis quæ uultibus ornat
Mille gerens formas Proteus ille ſenex.
Hinc quædam radiant auróque ſimillima fuluo,
Et lunæ niueam ſunt imitata bigam.
Lacteus eſt aliis candor, croceo igne coruſcus,
Hyblæi retinent mellis & illa decus.
Indiæ opes ſuperant hæc, & Gangetica dona,
Et quod mollis Arabs, Scythis habétue rapax.
Terra nutrit ſyluas, ſunt hæc ſtabula alta ferarum,
Siue uelis uros, ſiue bizonta magis.
Hic nuſquam notus, bene tornus naſcitur alces,
Atque feri armenta conſpiciuntur equi,
Quíque ſua pelle eſt gratus ueſtire gainus
Membra uirum, rigidum pellit & inde gelu.
Hæc ubi legiſti, Stellæ Federice memento,
Bruſſica qui cunctis geſta legenda dedit.

REGESTVM OPERIS.

α β δ ſ a b c d e f g h i lz l m n o p q r s t u x y z
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V
Omnes ſunt terniones præter V, qui eſt quaternio

Impreſſum Pariſiis apud Antonium Augerellum, impenſis Ioannis Parui & Galeoti à Prato. Anno M. D. XXXII. VIII. Calen. Nouembris.

